

391993

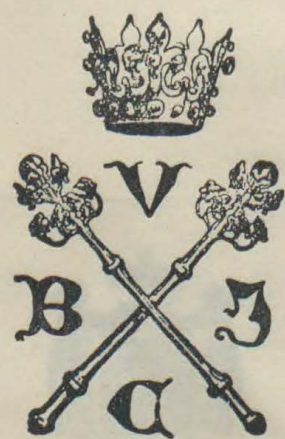
Mag. St. Dr.

745

2434

IV. 5. 2

391993

Man. St. Dr. III

Biblioteka Zamka Podhoreckogo.

748

O P E R A
omnia
Pauli Comitis in Aureo Potok,
PILAVITÆ
P O T O C K I
(Palatinidæ Braclaviensis.)
Castellani Camenecensis in Podoliâ
Senatoris Regni Poloniae
(Theodori Primatis Regni Progenitoris)
scilicet

- I. Sæculum Bellatorum & Togatorum, vel Centuria Elogiorum Clarissimorum Virorum Polonorum & Lithvanorum; *Opus ineditum.*
- II. MOSCOVIA, vel Narratio de moribus Monarchiæ Russorum, cum animadversionibus Civilibus, & Politicis Documentis, pag. 161.
- III. Exercitationes Oratoriæ, Lucubratæ in Secessu Patavino, pag. 151.
- IV. Historico-Politicus, sive Quæstiones Historiæ & Civiles, ex 3. Libris primæ Decadis Titi Livij pag. 201.

Quibus adjecta sunt.

- I. *Eiusdem* seu fortè Cujuspian, *Faltiffonyski* nomine, Colloquium seu Dissertatio Patris-Familias cum Sacro Curione, de causis incrementi Romani Imperij, Polonis ad Cautelam & Exemplum pag. 229.
- II. Petri POTOCKI Oratio Gratulatoria ad Ladislaum Sigismundum Regem Poloniae, pag. 243.
- III. Joannis POTOCKI Oratio, asserens eum esse DEUM, qui per Verbum in Spiritu S. condidit omnia pag. 261.

Hæc singula Scripta anecdota, ex suâ Bibliothecâ, jam nunc publicâ & cuivis patente, edidit; quædam ex Polonico Idiomate, Latinâ Metaphrasi interpretatus est, Notulis & Indicibus illustravit, sextuplici Genealogiâ POTOCKIANA, tum & Epitaphijs Sepulchralibus POTOCKIORUM, ac denique Testimonijs Historicorum, de Pilavitis & POTOCKIJS locupletatus est.

Aliquantisper POTOCKIJS sanguine junctus
JOSEPHUS ANDREAS Comes in Zaluskie
Z A L U S K I,

Supremus Regni Poloniae Referendarius, Abbas Commendatarius Villarie Betnaci & Fontaneti in Gallia; Consiliarius Prælati honoris Parlamenti Nanceiensi &c. Præpositus Insignis Ecclesiæ Regiæ Varsoviensis.

V A R S A V I Æ

In Typographia Collegij Regij Societatis JESU, Annô Domini 1747.

O! quæ tuos, diffuso vertice Ramos
Pandis, & in spatij nutas Regalibus ARBOR
Fortunata nimis, solesq; habitura serenos
Barclaius lib. 3. cap. 9.

Podh. 479.
Bibl Jag

Illustrissimis & Excellentissimis Dominis
DOMINIS
POTOCKIJS

JOSEPHO, Palatino Posnaniensi, Supremo Duci
Exercituum Regni.

STANISLAO, Palatino Kijoviensi.

MICHAELI, Palatino Volhiniæ.

ANTONIO, Palatino Belzensi, Aulæ Reginalis
Supremo Mareschalco.

Equitibus Ordinis Aquilæ albae Polonicæ,
FRANCISCO, Incisori Dapum in Regno.

Equiti Ordinis S. Andreae aulæ Russicæ.

Tum & alijs & singulis, in Ordine Equestri conspicuis & Clarissimis
Viris, suorum respectivè Capitaneatum Gubernatoribus,

Dominis suis gratissimus.

JOSEPHUS ZALUSKI
Referendarius Regni.

S. P. D.

EX quo tempore Res Polonorum publica, in amplissimum quoddam terrarum Orbis fasti-
gium, excrecere coepit, viri fuerunt, clavo Potociorum sanguine geniti, qui eximiam
marmoreque dignam, communi Patria bono, operam addixerunt, & immortalem Nominis
famam, per cunctas Europæ, litteris elegantioribus excultas, regiones disperferunt. Illu-
strem inter illos, jure suo ac merito, occupat locum Paulus, Castellanus Camenecensis, Ste-
phani, Palatini Braclavientis, filius, vir omnium, quibus generosiores anima, ad optima-
rum maximarumque rerum usum, excitantur, disciplinarum, præceptis egregie innutritus, &
ad servandum augendumque litterarum, vix, ab exilio, in Poloniam, revocatarum decus
atque incrementum, Polonis, celo demissus. Divinus enim ille vir, cum, percipiendarum al-
tiorum rerum causâ, complures exterarum gentes, tam belli ornamentis, quam politiciæ doctrinæ
præstantes, visisset, singulari sapientiæ eruditionisque laude, suos edocuit, artes, quibus in-
gens Poloniæ moles Imperij, & teneri fortiter, & bene feliciterque dirigi possit. Cognosci-
tur id, opinor, ex aureis illis, quavisque gemmâ nobilioribus, quæ, in adspæctum hominum lu-
cemque, protulit, opusculis. Ut suam cuique laudem tribuamus, quid, quæso, Polonia, E-
logijs civium domi militiæque celebrum, ad comparandam rei civilis militarisque scientiam,
unquam habuit exquisitius? quid Descriptione Moscoviæ, ad perferendos alienos mo-
res, luculentius? quid, Quæstionibus Historico Politicis, ad emendanda domestica vitia,
acrius? quid denique, Exercitationibus Oratorijs, ad instruendam eloquentiæ facultatem,
copiosius? Quamvis autem omnes, quibus honestiorum studia litterarum, in delicijs erant,
impenso committerentur labore, ut divina illa, à viro immortalis, relicta ingenij monumenta, ad

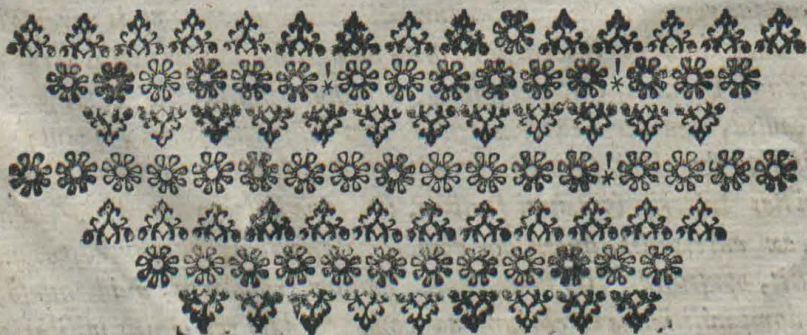
(2

sem-

sempiternam, si quâ sperari possit, perducerentur memoriam, insigni tamen totius orbis litterati evenit detrimento, ut, haud ita magno temporum intervallo, plurimis illorum exemplis, vel turpi posterorum negligentia, vel adverso Vulcani fato, suppressis, vix in centesima quaque bibliotheca reprientur. Quo nomine, cum graves quidam humaniorum disciplinarum existimatores, virique boni, & ad rei commoda publica nati, pro insito illis, in miores artes, amore, tum litteris, tum sermonibus me compellarent blandissimis, ut virum politissimum, deque Patriâ, & litteris, quas colimus, optime meritum, ab hominum oblivione, defenderem, suaeque pristina dignitati restituerem, non temperare mihi potui, quo minus, parvulos quidem, sed nitida frugis plenissimos libellos, ex lauta satis, quam, in communem civium usum, acquisivi, librariâ suppellestili, protrahos, in rei universae litterariae emolumentum, publicae luci exponerem, & varia, ex celebratissimis Poloniae scriptoribus, adjicerem, quae novum, Illustrissima Potocciorum genti, conciliarent splendorem. Cui quidem labori ut promptius me accingerem, veniebat mihi in mentem recordari, mei ex fratre patruelis (olim Chrysostomo Henric Załuski, Palatinus Plocensis, Capitaneus Lublinski,) nepotis, Francisci Załuski Celsissima in Germaniâ inferiori Domus Comitum d'Arsehot de la Riviere; jam nunc solius superstitis heredis; ex Comitissa Danielovicâ (quae inclita Prosapia Matrem Regis incomparabilis Poloniarum Johannis III. SOBIESKI procreavit) progeniti; per duas amitas, Danielovicâs; Matris sorores, duobus POTOCKIJS Castellano nempe Bracłaviensi nuper pie defuncto; & Crasnostaviensi Capitaneo in matrimonium collocatas; Sanguine POTOCKIANO, majorem in modum, nobilitati.

Excipite igitur, Magni avitarum paternarumque virtutum Aemuli, Paulum, ex sepulcris suis & profundissimis tenebris, me duce, non in Poloniae tantum, sed in universi, quâ litteris floret, orbis terrarum conspectum, prodeuntem. Fovete testem laetitiae, ob exoptatam, ad quam domus mea pervenit cum Potocciano Nomine affinitatem, animo ac ac pectore prorumpentis. Ceterum credite, me, non arctis tantum consanguinitatis vinculis, sed omni etiam cogitatione totâque mente, Vobis devinctum, omne in posterum, in Domo, Vestra, tot perantiquis praclarisque Regni Poloni familijs conjunctâ, nec Senatoriâ purpurâ minus, quam laureatis litteris, augustâ, condecorandâ praeclaram.

dâque, studium sponte esse collocaturum. Scribebam Varavia, Anno, à Virginis Partu. M DCC XLVII. quo bibliothecam meam, praesentium posterorumque Litterarum, commodo, consecravi.

Extantiora Menda

sic Emenda

Pag.	Linea	Legē
	Indicis pag. 4. b. Oratoria	--- Oratoria; a
11.	ult. ulte.	--- ultor
20.	ult. famæ	--- fama
23.	penult. Lubomirionum	--- Lubomiriorum
84.	ult. vix.	--- vox
94.	ult. vocatus	--- vocatur
	- in quod	--- id quod
	- de	--- dele
106.	ante penult. Cantre	--- Cantici
102.	1. in notis. Demostemes	--- Demosthenes
	ult. - pat.	--- pati
-	- Gellio	--- Gellius
105.	1. in notis. Pseudenymy	--- Pseudonymi
117.	penult. Paganorum	--- Paganorum
126.	ante penult. Zolkievia	--- Zolkievia
-	ult. Bencza	--- Boncza
308.	penult. deleatur	tota Linea No. 217. posita
311.	ante finem. transtulit	--- transtulit
-	ante penult. dimidai	--- dimidia
320.	ult. mesichio	--- Niesieckio
329.	penult. Palatinatum	--- Palatinatu
334.	5 Liniewseia	--- Liniewscia
-	notâ A. - Kunciam	--- Kanckiam
-	Linea penultima. Nota A.	imo C
335.	Notâ A Linea 2. itulo	--- titulo
341.	6. - peucussissent	--- percussissent.
343.	3. ante ultimam - ille	--- illi
345.	penultima - post Paulo	--- adde primum.

Cetera B. L. ipse corriget.

Bonæ Mentis Lectori.

S. & O.

Argumenta, quibus, ad edenda hæc Opera, commotus sum, paucis habe. Primum enim, ut nomen scriptoris Polonorum eximij, non tantum exteris prorsus ignotum, verum etiam ipsis meis civibus non satis perspectum innotescat, suaque, & Polonæ Genti, & Potockianæ Familiæ dignitas vindicetur. Namque licet Potockij, antiquissimis jam temporibus, & domi & militiæ inclaruerint, & rem Polonam publicam meritis omnium maxime illustraverint, altissimum tamen, homines apud litteratos, de ijs, usque adhuc fuit (a) silentium. Cui quidem accedit, quod Opuscula Potockiana, albis corvis rariora, non nisi in bibliothecis cæteris copiâ præstantioribus, inveniantur. Centuria enim Elogiorum Clarissimorum Virorum Polonorum & Lithuanorum, quam primo loco repetij, à typographo quodam Cracoviensi, typis descripta (b) ferali incendio, ad exemplarium paucitatem, ita est redacta, ut vix duo, vel tria, quin etiam titulo & prolegominis carentia, videre mihi usquam contigerit. Moscoria quidem, seu Brevis Narratio, de Moribus Monarchia Russorum, cum animadversionibus civilibus & politicis documentis, adornata, quam Centuriæ illi, adjunxi, typis Davidis Friderici Rhetij, Gedani, impressa (c) ab omnibus, quibus res Polonorum Russorumq; curæ cordique est, inventu & paratu difficilis habetur. Multò tamen insigniori raritatis notâ commendabilis est Historicus ille Politicus, à Luca Kupiszio, Cracoviæ, publicæ luci expo-

(a) Paulum quidem, cæteris, & ingenio & doctrinâ eminentiorem, silentio præerijt, Hoppius, in suo: de Scriptoribus Historiæ Polonæ: schediastmate litterario. Neque vero illius mentionem fecere, qui Hoppianum, opusculum annotationibus suis auxerunt, Grædeckius, & Schlieffius. Braunius, iniquus ille Polonorum censor, in: Catalogo & Judicio, de Scriptorum Poloniæ & Prussiæ, in Bibliotheca sua Collectorum Virtutibus & Vitijs: eum quidem nominavit, dignum tamen non habuit, cujus recenseret Opera.

(b) Annum circa 1702. 4. (c) Anno 1670. 4.

expositus, (d) cui tertiam Collectionis meae partem decrevi. Singulari quoque raritate eminet versio libelli, quem modo nominavi, polonica, ejusdem *Kupiszaj* curâ, omisso *Potockij* nomine, in publicum (e) producta. Huic quidem versioni adjectum deprehendi *Colloquium: seu Dissertationem Patris familias cum Sacro Curione, de Causis incrementi Romani Imperij; Polonis ad Cautelam & Exemplum, Fallisowscij*, nescio cujus, nomen præ se ferentem. Cum tamen nullum hujusce nominis hominem, scripto quodam enitere meminerim, facile crediderim, *Potockium*, uti priorem libellum, tacito suo, ita posteriore, alieno insignitum nomine, in vulgus emisisse; id quod tamen omni adfirmare asseveratione non ausim. Caterum scriptum illud, quanquam exactior notitia auctoris me fugiat, (f) hic inferere placuit latine redditum. Pleniori autem isti Operum *Potockianorum* Collectioni, ut nequid deesse videretur, visus mihi sum operæ pretium quaecumque facturum, si Petri *Potockij* (qui postea Palatinus *Bractarviciensis* & Capitaneus Generalis *Podoliae* est factus) Orationem Gratulatoriam, ad *Vladislaum Sigismundum*, Poloniae & Sveciae Regem, habitam, cum neque apud nos, neque apud Belgas, qui eam commiserant typis, (f) frequenter occurrat, subjungerem. Quo vero longius, à Polonia *liala* distat tellus, quam *Germania Inferior*, eo priori opusculo rarius censetur istud, quod *Exercitationes Oratorias*, à Paulo *Potockio*, in *Secessu Patavino*, lucubratis, (g) continet. Is primus, quod ego sciam, ingenij ejus est fetus. Quo de nomine, primo ponendus erat loco, si annorum, quam argumentorum (historici primum, tum politici, denique oratorij,) majorem habuissimus rationem. Quanquam non diffitear, *Pauli* nostri *Exercitationes*, priorem, unicâ illa Oratione, à *Petro*, concinnatâ, locum meruisse. In quo tamen, si quid hallucinationis animadvertis, id typothetis, me tum *Varsovia* absente, oscitantibus, tribues. Quod, ad Joannis *Potockij* Orationem, de Deo, per Verbum, in Spiritu Sancto, omnium Conditor, attinet, illam à Nicolao *Bartholdo*, *Sedini* formis aeneis exscriptam (h) eâ quidem ratione, iterandam duxi, ut illorum, qui perfectum quoddam Operum, à *Potockijs*, editorum,

cor-

(d) Anno 1646. 16. (e) Anno 1649.

(f) Hæc dum scriberem, in manus venit *Christophori Fallisowscii Groti: Versio Historiae Romanae*, à L. *Anneo Floro*, composita, Polonica: Cracoviae, typis Schedeliani, Anno 1646. expressa, antea mihi nunquam visa ac prorsus inaudita, cujus calcem, egregium, quod supra dixi, coronat *Colloquium*. Ex quo satis, perspicere potest, eidem id opusculi deberi *Fallisowscio*.

(g) Antverpia. Anno 1633. fol. (h) Venetiis, typis Imbertianis, Anno 1642. 4. in lucem emissis.

corpus discipiunt, desiderio faciam satis. Samuelis denique *Varadi Moravi, Epistolam, de Liberatione Miraculosâ, ex Captivitate Turcicâ, Illustrissimi Herois, Joannis Potockij, Podoliae Palatini, ad Joachimum Morsium, Patricium Hamburgensem, olim Hamburgi evulgatam*, (i) hisce jam in oris, perrarò obviam, ob rerum, quas tractat, amenitatem, dignam judicavi, quæ, hoc in volumine, denuo exhibeatur. Si, de Genealogiâ Domus *Potockiorum* clarissimæ, primariasque inter Poloniae familias, optimo jure, connumerandæ, quæras, eam ordine recensere; animo statueram. Verum, cum maximam, in illa enucleandâ, rerum intelligerem discrepantiam, mearum haud partium duxi, tantas, nostros inter scriptores stemmatographicos, componere lites. Magis igitur consultum putavi, singulorum excerpta exscribere, nihil immutando, (nisi quod notulas paucas, ad paginarum oras, adjecerim) ut ita sua sit penes quemvis auctorem fides; *Potockii* autem, singulis, quæ insigne illorum decus augent, monumentis, varijs antea locis dispersis, nunc in unum collectis, superbiant. Ea, quæ, ex binis *Paprockij* excerptis Operibus, lingvâ auctori vernaculâ, repetij, nullâ adjectâ latinâ interpretatione, eo, quod nihil hic habeatur, quod R. P. *Caspar Niesiecki*, scriptor Societatis *JESU* celebratissimus, mihi quondam amicissimus, acerbâ, ante tres, & quod excurrit, annos, morte humanis rebus ereptus, in nobilissimo suo, quod *Coronam Polonicam*, inscripsit, opere, meliori non revocasset ordine, amplissimisque adauxisset accessionibus. Hinc est, quod integram illius Genealogiam, quâ de *Potockiorum* *Pilavitarum* agit gente, in latinam linguam transulerim. Quæ, ex *Okolskij*, maximæ, inter meos, existimationis viri, *Orbe Polono*, excerpti, eò majoris facies, cum liber iste, non exteris solum, sed ipsis etiam Polonis, caro & insolenti pretio (k) constare soleat, Ad Celsissimi *Alexandri Josephi S. R. I. Principis Jablonovij, Archidapiferi Lithvaniae, & Capitanei Bascensis*, amici, omni mentis veneratione mihi colendi, Tabellam *Potockiorum* Genealogicam, quod attinet, eam, ob curatam perfectamque, quam spirat, Prosapiarum notitiam, adjeci. Nec omittere potui Genealogiam illam, à Reverendissimo

a 2

(i) Anno 1642. 4.

(k) 1627. 4.

(k) Teste ipso *Braunio*, acerrimo *Okolskij* censore. p. 77. Historiam & facta rarissimi hujusce operis satis copiose persequitur, qui nobis est ab epistolis, *Joannes Daniel Janozkius* in: *Notitia Scriptorum rerum Polonicarum raritate insignium: Germanicâ lingvâ nuper publicatâ. Pars. I. N. XXXIV. p. 68 - 72.*

diffimo Stanislao à S. Laurentio Konarscio, (m) meritissimo Clericorum Regularium, à Scholis Pijis, dictorum, Exprovinciali, profectam ob varias quæ ibi leguntur Colligationum Gentis Potockianæ cum Exteris Familijs, Regio Ducalibus accessiones Publicæ etiam luce dignum existimavi *Elenchum Ecclesiarum & Monasteriorum, Ordinis Prædicatorum, in Provinciâ Russiæ, ab Illustrissimis Potockijs, conditorum, ex Okolskij: Russiâ Florida, desumptum, cum liber hic tantæ sit raritatis, ut plurimi, & quod max mum putes, ipsi librorum helluones, nunquam illum editum esse (n) arbitrentur. Annexui insuper Epitaphia Potockiorum, quorum aliqua, in Simonis Starovolskij; Monumentis Sarmatarum inveneris, plurima tamen, apud illum, frustra quæsiveris. Hisce denique Testimonia superaddidi Historica, varijs ex libris, vel Latino, vel Polonico idiomate divulgatis, congesta, quibus res Potockiana, in Schediasmatibus illis Genealogicis, expositæ comprobentur. De Vita, factis ac meritis Potockij mei, si scire cupias, selectiora, in Niesieckiana, quam supra laudavi, Potockiorum (o) Genealogia, invenies. Vale, Lector, & Potockiana, quæ tuum dedi in conspectum, opuscula, benevole accipe, meumque, de re civium meorum litterariâ, non male merendi studium, æqui bonique consule. Iterum vale.*

[m] Præstantissimus ille, & eruditione omni, elegantiorumque imprimis litterarum cognitione celebratissimus vir, quem nunquam non in delicijs habui, frater germanus est, Castellani Sandomiriensis, antiquissimâ ac speciosissimâ Konarscianâ exercitus familiâ. Is cujus nitidum, de Vitijs Eloquentiæ emendandis, libellum, perpetuo quodam, in Novis suis Litterarijs Lipsiensibus, applausu excepit, Illustris Fridericus Otto Menckenius, Vir, de Musis Polonis, majorem in modum, meritis, ac meretur.

[n] Recensionem libri hujus omnium rarissimæ exhibet noster ille Janockius. l. c. Par. I. N. XXIX. p. 60. sequ. [o] pag. 337. hic.

INDEX ELOGIORUM

Centuriæ, Ordine quo ea hic leguntur eorū

Alphabetico Nominum dispositus.

SEXAGINTA VIRI SAGATI,

A

1.	Adamus Hieronymus à Granow Sieniański Notarius Exercituum Regni	pagina	1.
2.	Adamus Kazanovius Supremus Castrorum metandorum Præfectus		3.
3.	Adamus Kazanovius Castellanus Haliciensis		4.
4.	Adamus à Tenczyn Ossoliński Lublinensis Præfectus		5.
5.	Alexander Koniecpolius Palatinus Sandomiriensis		6.
6.	Alexander Zborovius Tribunus Militiæ Polonæ		7.
7.	— — — Gasievius Palatinus Smolenscensis		9.
8.	— — — Piaſieczynius Castellanus Kijoviensis, Novogrodenſis in Severia Præfectus		10.
9.	Andreas Firleius Palatinus Sandomiriensis.		11.
10.	— — — Potocius Palatinus Braclaviensis		13.
11.	— — — Koniecpolius Notarius Exercituum Regni		14.

B.

12.	Baldvinus Ossolinus Stobnicensis Præfectus	pagina	15.
13.	Boguslaus Dux in Slucko Radziwiłł Supremus Stabuli M. D. Lithvaniæ Præfectus		16.

C.

14.	Casimirus Piaſieczynius Tribunus, Ostrołęcensis Præfectus		18.
15.	Christophorus Dux in Birze Radziwiłł Palatinus Vilnensis, Supremus per Lithvaniam Armorum Præfectus		19.
16.	— — — Grodzicius Castellanus Camenecensis		20.

D.

17.	Dominicus Kazanovius Palatinus Braclaviensis		22.

G.

18.	Georgius Lubomirſcius Supremus Mareſchalcus Regni, Maſter Militiæ Polonæ		23.
19.	— — — Dux Zaſtaviensis		25.
20.	— — — Rzezycius Urzendoviensis Præfectus		27.
21.	Georgius Mirſcius Excubiarum M. D. Lithv. Præfectus		28.

(1)

22. Hie-

H.

22. Hieremias Michâel *Korybutus* Dux Wisniowieccius Pal: Russiæ 29
23. Hyacinthus *Schoenbergius* Castellanus Camenecensis - 31.

J.

24. Jacobus *Potocius* Notarius Exercituum Regni Campestris 32.
25. Janusius *Korybutus* in Zbaraž Dux Wisniowieccius Supre-
mus Stabuli Regni Præfectus - 34.
26. - - Dux in Birze *Radziwiłł* Palatinus Vilnensis Su-
premus Armorum per Lithvaniam Præfectus . 36.
27. - - Skuminus *Tyszkiewiczus* Palatinus Vilnensis . 37.
28. - - *Tyszkiewiczus* Palatinus Kijoviensis - 39.
29. Joannes *Zamoyscius* Palatinus Sendomiriensis - 40.
30. - - *Sapieha* Notarius Exercituum Regni Campestris 42.
31. - - *Odrzywolscius* Castellanus Czerniechoviensis 44

L.

32. Leo *Sapieha* Palatinus Vilnensis Supremus Armorum per Li-
thvaniam Præfectus - 45.
33. Lucas *Zolkievius* Palatinus Braslaviensis - 47.
34. - *Hulevicius* Zvinogradensis Præfectus . 48.

M.

35. Marcus *Sobiekius* Vexillifer Curia Regni - 49
36. Martianus *Radziminus* *Fronckiewiczus* Notarius Exercitu-
um M. D. Lithvania - 51.
37. Martinus *Kazanovius* Palat. Podolia Militia Pol: Magister 52.
38. - - *Kalinovius* Palatinus Czerniechoviensis . 54.

N.

39. Nicolaus *Potocius* Castellanus Cracoviensis, Supremus Armo-
rum per Regnum Polonia Præfectus - 56
40. - - à Fulstin *Herburtus* Castellanus Camenecensis 58
41. - - *Kisielius* Vexillifer Novogr: Circassien: Præfectus 60

P.

42. Paulus *Sapieha* Palatinus Vilnensis Supremus Armorum per
Lithvaniam Præfectus - 61
43. - - *Grodzicius* Primus Oeconomiae Bellicae in meliorem
redactæ Ordinē; & Armamentariorum Reg: Pol: Præfectus 63
44. Petrus *Potocius* Sniatinensis Præfectus - 64
45. - - Palatinus Braslaviensis, Podolia Præfectus - 66

R.

46. Rogatianus siue Spytek à Zakliczyn *Jordanus* Centurio
Equitum Polonorum - 67

S. 47. Sa-

S.

47. Samuel *Easzius* Supremus Excubiarum Regni Præfectus 68
48. - - Dux *Koreccius* Junior - 70
49. - - *Kalinovius* Supremus Castrorū Metandorū Præfectus 72
50. Sigismundus *Przyemscius* Notarius Regni Polonia Campestris 73
51. Stanislaus *Konieczpolius* Castellanus Cracoviensis Supremus
Armorum per Regnum Polonia Præfectus - 75
52. Stanislaus *Lubomirscius* Palatinus Cracoviensis - 79
53. - - *Potocius* Palatinus Cracoviensis Supremus Armo-
rum per Regnum Polonia Præfectus - 82
54. - *Lanckoronius* Palat: Terrarū Russiæ Milit: Pol Magister 85
55. - à Zurowo *Danilovicius* Palatinides Russiæ Corsunen-
sis Præfectus - 87
56. - *Potocius* Palatinides Braslaviens: Militia Zaporoviensis
in meliorem tunc redactæ Ordinē (ut vocant) Commissarius 89
57. Stephanus *Czarnieccius* Palat: Kijovien: Magister Militia Polonæ 90
58. - *Potocius* Castellaniides Cracov: Patria ad Ostia Borysthe-
nis, ad reprimendas primas Serviles Seditiones Legatus 93

T.

59. Thomas *Zamoyscius* Supremus Regni Cancellarius - 95

V.

60. Vincentius *Corvinus* *Gasiervius* Supremus Aerarij Lithvani
Præfectus, & Militia ejusdem Magister - 97
Ad L E C T O R E M - 100

QUADRAGINTA VIRI TOGATI.

61. Adalbertus Stanislaus Dux in Otyka & Nieswiež *Radziwiłłus*
Supremus M. D. Lithvania Cancellarius - 101
62. Adamus *Kisielius* Palatinus Kijoviensis - 103
63. - in Wyszyna *Grodzicius* Castellanus Medzyrecensis 104
64. Alexander *Trzebinus* Episc: Præmis: Procancell: Reg: Pol: 106
65. Andreas à Leszno *Leszczynius* Archi-Episcopus Gnesnen: 107
66. - *Przyemscius* Castellanus Culmensis - 110
67. Boguslaus in Leszno *Leszczynius* Procancellarius Regni, Epi-
scopus Culmensis - 111
68. Casimirus Leo *Sapieha* Procancellarius M. D. Lithvania 112
69. Christophorus à Brino *Opalinius* Palatinus Posnaniensis 114
70. Franciscus *Dubravius* Succamerarius Præmisliensis 116
71. Georgius *Tyszkiewiczus* Episcopus Vilnensis - 117
72. - à Tenczyn *Offolimus* Supr: Regni Polonia Cancellarius 119
73. Henricus *Firleius* Episcopus Posnaniensis - 121
74. Jacobus *Zadzicius* Episcopus Cracoviensis Dux Severiæ 123

(2)

75. So.

*** § o § ***

75. - Sobiescius Castellanus Cracoviensis	124
76. Maximilianus Fredro Referendarius Regni	126
77. Joannes Wężyk Archi-Episcopus Gnesnensis	127
78. - Lipsius Archi-Episcopus Gnesnensis	129
79. - Zamojcius Episcopus Luceoriensis	131
80. - Wielopolscius Palatinus Cracoviensis	132
81. Nicolaus à Zurowo Dantovicus Supr. Aerarij Reg: Pol: Præf:	134
82. - Zebrzydovius Ensisfer Regni	135
83. - Jablonovius Ensisfer Regni	136
84. Lucas Opalinus ex Supremo Regni Mareschalco, Palat: Raven:	137
85. Lucas Opalinus Mareschalco Curia Regni	139
86. Martianus Chelmscius Succamerarius Cracoviensis	140
87. Matthias Lubinscius Archi-Episcopus Gnesnensis	141
88. Maximilianus Przerembcius Palatinus Lanciciensis	143
89. Michael Zebrzydovius Palatinus Cracoviensis	144
90. Nicolaus Firleius Palatinus Sendomiriensis	145
91. - Ostrogovius Pocillator Regni	146
92. Paulus Piascecius Episcopus Præmisliensis	148
93. Petrus Gembiccius Episcopus Cracoviensis Dux Severia	149
94. Raphael Leszczynius Palatinus Belzenis	151
95. Stanislaus Lubinscius Episcopus Plocensis	152
96. - Sarbievius Palatinus Mazovia	154
97. - Kobierzycius Palatinus Pomerania	155
98. Stephanus Korycinius Supremus Regni Poloniae Cancellarius	155
99. - Pacius Procancellarius M. D. Lithuania	156
100. Zbigneus Gorayscius Castellanus Kijoviensis	158

Idem INDEX in CENTURIAM
Clarissimorum Virorum Polonorum & Lithuanorum
Pauli Potocki, Ordine Alphabeticò
Cognominum dispositus.

Chelmski Martianus Succamerarius Cracoviensis	pag: 140
Czarnecki Stephanus Palatinus Kijoviensis &c.	90
Danilowicz Nicolaus Thesaurarius Regni	134
- Stanislaus Corfunensis Præfectus	87
Dubrawski Franciscus Succamerarius Præmisliensis	116
Firley Andreas Palatinus Sendomiriensis	11
- Henricus Episcopus Posnaniensis	121
- Nicolaus Palatinus Sendomiriensis	145
Fronckie-	

*** § o § ***

Fronckiewicz Radzimiński Martianus Notarius Exercituum Magni D. Lithuania	51
Fredro Jacobus Maximilianus Referendarius Regni	126
Gębicki Petrus Episcopus Cracoviensis	149
Gasiewski Alexander Palatinus Smolenscensis	9
- Vincentius Thesaurarius Lithuania	97
Gorayski Zbigneus Castellanus Kijoviensis	153
Grodzicki Adamus Castellanus Medirecensis	104
- Christophorus Castellanus Camenecensis	20
- Paulus Armamentariorum Regni Præfectus	63
Herburt Nicolaus Castellanus Camenecensis	58
Hulewicz Lucas Præfectus Zvinogrodensis	48
Jablonowski Joannes Ensisfer Regni	136
Jordan Rogatianus Centurio Equitum	67
Kalinowski Martinus Palatinus Czerniechoviensis	54
- Samuel Supremus Castrorum Metandorum Præfectus	72
Kazanowski Adamus Castrorum Metandorum Regni Præfectus	3
- Adamus Castellanus Haliciensis	4
- Dominicus Palatinus Braslaviensis	22
- Martinus Palatinus Podolia	52
Kisiel Adamus Palatinus Kijoviensis	103
- Nicolaus Vexillifer Novogrodensis	60
Kobierzycki Stanislaus Palatinus Pomerania	155
Korecki Samuel Junior	70
Konieczpoliski Alexander Palatinus Sendomiriensis	6
- Andreas Notarius Exercituum Regni	14
- Stanislaus Castellanus Cracoviensis	75
Korycinski Stephanus Supremus Regni Cancellarius	155
Lanckoronki Stanislaus Palatinus Russia	85
Łaszc Samuel Supremus Exercituum Regni Præfectus	63
Leszczynski Andreas Archi-Episcopus Gnesnensis	107
- Boguslaus Procancellarius Regni	111
- Raphael Palatinus Belzenis	151
Lipski Joannes Archi Episcopus Gnesnensis	129
Lubiński Matthias Archi-Episcopus Gnesnensis	141
- Stanislaus Episcopus Plocensis	152
Lubomirski Georgius Supremus Regni Mareschalco	23
- Stanislaus Palatinus Cracoviensis	79
Mirski Georgius Excubiarum M. D. Lithuania Præfectus	23
Odrzywolski Joannes Castellanus Czerniechoviensis	44
Opalinski Christophorus Palatinus Posnaniensis	114
- Lucas ex Supremo Regni Mareschalco, Palat: Ravenfis	137
- Lucas Mareschalco Curia Regni	139
(3)	Ofso-

§§

Olsolinski Adamus Lublinensis Praefectus	5
- - Baldovinus Stobnicensis Praefectus	15
- - Georgius Supremus Regni Cancellarius	119
Ostrog Nicolaus Pocillator Regni	146
Pac Stephanus Procancellarius M. D. Lithvaniae	156
Piafecki Paulus Episcopus Praemisliensis	148
Piafeczynski Alexander Castellanus Kijoviensis	10
- - Casimirus Tribunus, Ostrogecensis Praefectus	18
Potocki Andreas Palatinus Braslaviensis	13
- - Jacobus Notarius Exercituum Regni Campestris	32
- - Nicolaus Castellanus Cracoviensis, Supremus Exercituum Regni Praefectus	56
- - Petrus Praefectus Sniatinensis	64
- - Petrus Palatinus Braslaviensis	66
- - Stanislaus Palat: Cracov. Supr. Exercituum Regni Praefectus	82
- - Stanislaus Palatinides Braslaviensis	89
- - Stephanus Castellanus Cracoviensis	93
Przerembski Maximilianus Palatinus Siradiensis	143
Przyemski Andreas Castellanus Culmensis	110
- - Sigismundus Notarius Regni Campestris	73
Radziminski (vide Fronckiewicz)	51
Radziwił Adalbertus Stanislaus Supremus M. D. Litt: Cancellar:	101
- - Boguslaus Supremus Stabuli M. D. Lithvaniae Praefectus	16
- - Christophorus Palatinus Vilnensis, Supremus Exercituum M. D. Lithvaniae Praefectus	19
- - Janussius Palatinus Vilnensis, Supremus Exercituum M. D. Lithvaniae Praefectus	36
Rzeczycki Georgius Urzędoviensis Praefectus	27
Sapieha Casimirus Leo Procancellarius M. D. Lithvaniae	112
- - Joannes Notarius Exercituum Regni Praefectus	42
- - Leo Palatinus Vilnensis, Supremus Exercituum M. D. Lithvaniae Praefectus	45
- - Paulus Palatinus Vilnensis, Supremus Exercituum M. D. Lithvaniae Praefectus	61
Sarbiewski Stanislaus Palatinus Masoviae	154
Schoenberg Hyacinthus Castellanus Camenecensis	31
Sieniawski Adamus Hieronymus Notarius Exerc: Reg: Campestris	1
Sobiecki Jacobus Castellanus Cracoviensis	124
- - Marcus Vexillifer Regni	49
Trzebinski Alexander Episcopus Praemisliensis Procancellarius Regni	106
Tyzkiewicz Georgius Episcopus Vilnensis	117
- - Janussius Palatinus Kijoviensis	39
- - Janussius Skuminus Palatinus Vilnensis	37

Węzyk

§§

Węzyk Joannes Archi-Episcopus Gnesnensis	127
Wielopolski Joannes Palatinus Cracoviensis	132
Wisniowiecki Hieremias Michæl Palatinus Russiae	29
- - Janussius Supremus Stabuli Regni Praefectus	34
Zadzik Jacobus Episcopus Cracoviensis	123
Zamoycki Joannes Palatinus Sendomiriensis	40
- - Joannes Episcopus Luceoriensis	131
- - Thomas Supremus Regni Cancellarius	95
Zaslavienis Dux Georgius	25
Zborowski Alexander Tribunus Regni	7
Zebrzydowski Joannes Enifer Regni	135
- - Michæl Palatinus Cracoviensis	144
Zożkiewski Lucas Palatinus Braslaviensis	47

DESCRIPTIO MOSCHOVIÆ,

Sive Narratio de Moribus hujus Monarchiæ 161

Praemium	164
Prima Nominis & Generis Origo	165
Religio & Ejus Cultus	167
Servitus & Affectus	170
Opes & Justitia [ut vocant] Distributiva	173
Leges	175
Consilia sive Senatūs Consulta	178
Disciplina Militaris	181
Oeconomia Bellica, sive Apparatus Bellicus	184
Modus coercendi Provincias	186
Magni Ducis Aula	189
Proceres Majoris Subsellij, vulgò Sclavonicâ Lingvâ Boiarc	
<i>Dumnoi</i> appellati; quasi Palatini	192
Castellani	198

HISTORICO-POLITICUS

Sive Quaestiones Historicae & Civiles 201

Ad LECTOREM	201
Approbatio	202
Liber Primus - T. Livij Compendium Praefationis	203
Quaestio prima: Quare post paupertatem & parsimoniam, in Urbem Romanam luxuria & avaritia immigrarunt	ibid: 105
Observatio I. de Muliebri Ambitione	
Observatio & Quaestio II. Quare post raptas Sabinas ple ri q; Romani, uxorum Imperijs obnoxij fuere	206
Observatio III. de Religione Civitatum	207
Quaestio III. Quare in populo quantumvis efferato, Religionis ratio habeatur	208

(4)

Obfer-

SOS	
Observatio IV. de Successione	209
Quaestio IV. Utrum melius sit in Republica quam in domo Successorem quaerere	210
Observatio V. de Crudelitate in Principe Domo	211
Quaestio V. Utrum liceat Principum vitijs irasci	212
Liber II. Observatio I. de Mutatione Civitatum	213
Quaestio I. Quare in Republica Imperia Legum potentiora sunt, quam hominum: secus in Regno	214
Observatio II. de Principatu & Rebuspublicis	215
Quaestio II. Quare liberas Respublicas Reges oderunt, & quantavi liberae Citates libertatem expetunt, tantâ Regna illi defendunt	216
Observatio & quaestio III. Quare excellentibus Ingeniis citius defuerit Ars; quâ Civem regant, quam qua hostem superent	217
Observatio & quaestio IV. Quare id unum venenum eaq; labes opulentis Civitatibus reperta; ut magna Imperia mortalia essent	218
Liber III. Quaestio I. Quare non exp. ediat Principem Civitatis, elargiendo de alieno popularem fieri	220
Quaestio II. Quare Romani magis bellantes, quam pacati propitios habuere Deos	221
Quaestio III. Quare Antiquo saeculo, non interpretando sibi quisquam Leges, & jusjurandum faciebat, sed suos potius mores ad ea accommodabat	223
Considerationes Civiles. Quare Respublica Romana, mutationibus obnoxia erat. I. ob certamina potentium	226
Consideratio II. Ob Avaritiam Magistratuum	227
C O L L O Q U I U M,	
seu Dissertatio Patris-Familias cum Sacro Curione	229
Petri POTOCCII ad Vladislaum Sigismundum Poloniae & Sveciae Regem Oratio Gratulatoria	243. Approbatio 250
Exercitationes Oratoria Paulo POTOCKI Palatinide Braslaviense lucubratae in Secessu Patavino	251
Elogium Serenissimi Vladislai IV. Poloniae Regis	252
Elogium Augustissimi Imperatoris Ferdinandi III.	255
Elogium Illustrissimae Nationis Patavij Instituta	257
Gratiarum Actio; habita in Confessu Amplissimorum Virorum, ad Aedem Divi Antonij Patavini	259
ORATIO JOANNIS POTOCKI.	
Asserens Eum esse Deum: qui per verbum in Spiritu S. condidit omnia	261
CENTU-	

CENTURIA CLARISSIMORUM VIRORUM POLONORUM & LITHVANORUM

A.

ADAMUS HIERONYMUS à GRANOVI, SIENIAVIUS.
Notarius Exercituum Regni Campestris.

Prontem Saeculi Bellatorum jurè exornet Sieniavius, ex ea stirpe, quæ sub illo aureo Bellatorum Regum saeculo, maxime ALEXANDRI & SIGISMUNDI Primi Casimiridarum, bellatrix virtutis, in fronte constitisse, & primos duxisse ordines scribitur. Patre Procopio Vexillifero Regni natus, ut primipilarem Regni nostri & potissimum Russiæ Herodem ageret. Nam ex sanguine Sieniaviano & Chodkieviciano lacte nihil in eo coalescere potuit nisi magnanimum. Tyrocinia bellorum posuit in illa verius Ochmatoviensi Victoriâ quam pugna, sub Hectore Polono Stanislaio Koniiecpolio, cum terror tantum nominis Poloni, famelicam Scytharum gentem, orbi in solitudinem redigendo natam, ultra suum Pontum & Mæotidis paludes fugavisset. Proximè secutum NICOLAI POTOCCIJ tunc Magistri militiæ Regni auspiciâ, in desertis & incultis Moraviensibus campis, innata virtus, magis cum inclementiâ rigidissimæ Hyemis, quam cum fugacissimo hoste luctari fecit. Planè acriore tunc sollicitudine, fugientis hostis vestigia, bellatrices illæ animæ investigare, quàm nunc limites nostros servamus ab infestis, furtis verius bellorum, quàm bellis. Corsunensis deindè cladis mala, cum paucitas Polonorum succubisset non virtus, auctoratis ære suo & stipendijs cohortibus amissis. jacturâ sua & captivitate auxit. Tohai Bejo sive Dynasta Perekopense in eo celerius dimittendo fidejussioni simul catenatorum Imperatorum belli & nostri exercitus acquiescente, quasi illum turbulentissimis post Divum Vladislaum (saeculi invidiâ nobis ereptum; cum quo Patria simul visa est efferri,) Interregni difficultatibus sopiendis & Zbaravianæ

Vulgo ad Merito.

A

vianæ

vianæ obsidioni tolerandæ destinassent fata. Et planè sicuti post fatalem illam & secularis sæculis deplorandam Pilaviensem consternationem, & trepidationem, ultimus ille, ferali & funesto, non tam ob cladem quam veluti Panicum metum, excessit campo, ita non integro biennio, quo sub tantis cladibus fatiscente Republica supervixit; nihil prosperum aut latum vidit, ut præoptasse sibi illum in juvenili, necdum quinque lustra excedente ætate, præcox fatum quam ærumnosæ vitæ malis libet liqueat. Zbaravianis deinde castris externo orbi admirandis, cum tot Proceres uti Hieremiam Michaëlem Koributum Ducem Visniovicium Palatinum Russiæ, Andream Firleium ex Castellano Belsense Palatinum Sandomiriensem, Stanislaum Lanckoronium tunc Castellatum Camenecensem, Alexandrum Koniecpolium tunc Vexilliferum Regni, Nicolaum Ostrogium Pocillatorem Regni, Demetrium & Constantinum Duces in Visnoviec & Zbaraž. Marcum & Joannem Sobiescios Fratres, Sirakovium Andream Notarium tunc Campestem, & sexcentos alios alibi mihi dicendos ultima vis necessitatis (quæ hebetata longâ dimicatione, exæcuere novit arma, & fessis viribus audaciam subministrat) inundante refractariæ servitutis & Scythicæ suis sedibus excitæ potentie multitudinem, tanquam Palæstræ virtutis Polonæ inclusisse: nec Sieniavium exclusit, memorabili in omnem posteritatem exemplo, cum post tot perpeffa longæ obsidionis mala, quasi præmortuum jam sibi, ita lethaliter decumbentem ex illis castris efferrent familiares sui, quæ integerrimâ & nihil læsa valetudine fuerat ingressus. Sane per tot sæculorum anfractus, sæpius ex necessitate pullulavit virtus: Polonæ certè immortalitati nulla conspectior Castrensis aut Obsidionalis obtigit corona, quam tot effusi sanguinis, extremæ famis superatorum discriminum, ornare & purpurare aculei. Qui etsi reliquos non diu vitales, ab hoc verius ergastulo quam campo redeuntis læsere Duces, Sieniavio certè ultimum acceleravere diem: qui sexto aut septimo ferme à tolerata obsidione mense, ideò præclarè ob Patriam obitæ mortis subiit laudem: ut si illi in Capitolijs Polonis statuam Equestrem collocare ex solido non erat moris auro: non defraudatrix tamen meritorum dulcis recordatio, solidissimum in animis posteritatis substituat marmor. Impar certè vicissitudo: memoriâ illum vivere alienâ, qui vitæ est prodigus suæ; & ordini dicendorum bellatorum telam, qui florentissimæ ætatis suæ abruptit filum; cum præsertim pro sanguine etiam si abundantissimè fuso, præter atramenti guttulas nesciat aliud rependere literaria gratitudo. Quanquam non eripuerit fata Sieniavium, sed præripuerit non jam Iliadi, sed Lechiadi malorum. Non vidit oppletos & redundantes civili sanguine campos, quorum pudendam omnibus sæculis tabem vel proprio eluisset cruore: non vidit aut Principem, infestum alienis insurrectionibus popularitati, aut malè credulum populum, in eam vix non ferrum stringere Majestatem, cujus latus, toties non infelicitè oppositu laterum tuebatur suorum: cui propugnandæ, omnibus pretijs non æquandum, vitæ incommodis bellorum attritæ, impendit tributum. Non vidit demum pessimos quosq; Rempubicam venundantes, & cæca cupiditate corruptos, non intelligentes, se, dum vendunt etiam vixire: pro qua conservandâ à Majoribus paratas & conservatas liberalissime effudit & expendit opes. Anticipavit igitur

Seneca
de Con-
stantia
sapien-
tis.

igitur opportunitate Mortis Reipublicæ fata Sieniavium, sive innocentis sæculi verecundia illa fuit, conscios sinceritatis suæ, nec in aliena immigrantes vitia, mores Polonorum, nondum sævo avarissimæ & ambitiosæ cupiditatis imbuisset veneno. Lugebunt certè extinctam ejus virtutem etiam illi, qui non noverunt: & desiderare nunquam cessaret Patria, nisi propitia, in superstitè filio Nicolao Vexillifero Regni, providissent fata, nè desideraretur.

ADAMUS KAZANOVIVS
Supremus Castrorum Metandorum Regni
Præfectus.

Pæclarè obitæ pro Patriâ Sieniavianæ Morti, non indecora ex Kazanoviano Sanguine accedat victima. Nimirum rarissimæ sunt in Polonia bellatorum manus, quas ferrei hostium non mancipavere nexus; atq; nè Imperatoria ad fortuitos belli casus expallescerent paludamenta, fors illa Domina campi, rarè militari sanguine non imbuisset sagum. Pater Adami MARTINUS KAZANOVIVS Palatinus Podoliæ Magister militiæ Regni, erudiverat fortè, & suo præmonuerat exemplo, ad vincula pro Patriâ toleranda, quæ illum ad Thermopylas illas Polonas in Cecorensi vixere campo: sed docilis mens filij, eam suæ destinavit metam, celeriori virtuti quam ætati, quæ Vitæ Humanæ curricula, æternitate metitur non terminat: scilicet velocior illo Equite Cataphracto in gentilijs tantum propugnaculis excubante. Adeò non semper Polona sæcula damnosa imminuit dies. Magnanimitas illa, orbis totius dignior theatro quam angusto Martis campo, quæ patrem ferreas non fecit vitare compedes, filio vivacissimi parsimoniam sanguinis sui, planè in virili diffusit ætate. Dignus sanguis, qui scaturigines Corsunenses quasi rubicundioris Rossicæ fluvij, magnis spolijs animarum tumidas, & Thrasimeno quondam lacu infeliciores sifteret, nisi immortalitas Polona ad Fastos calamitatum nostrarum notandos, pro atramento illum adhibere maluisset. Desueverant Polonorum limites, ab inundanti sanguine mutuari ubertatem, scilicet à Vladislaviana perenni laurearum & olearum propagine, sola Regnatrice dexterâ, fata pullulaverat securitas: sed dum servilia potius aratra quam arma sulcarunt uberem glebam, ut altius & fertilius seminarent odia barbari cultores, hunc Imperatorium sanguinem pluerè fecerunt. Certè devotis pro Patriâ in exitium ruentes corporibus, Decios hæcenus mirari non desijt posteritas: cur non magis miretur præsens ætas, nobile parvulus sanguinis, geminos Kazanovios? alterum ita se Corsunensi non subduxisse cladi, ut cum intereunte exercitu simul interiret: & cum nulla jam in ferali illo campo quæ metaretur superessent castra; præoptasse illam sibi metam; cui, ut Prædnicensi olim in planitie, destinata oppetentibus pulchram per vulnera mortem præfixa est corona. Alterum mox dicendum, decorâ pro Patria in oculis Regnantis tunc Divi Joannis Casimiri cæde, plerosq; animasse ad victoriam; & quasi non incruento præluseret

lulisset triumpho, documentum seræ futuræ posteritati, tantillo sanguine, incomparabilem hanc stetisse nomini Polono victoriam: & debellari potuisse, si plerisque nostris Proceribus mens non læva fuisset; & præposita quorundam clementia eos non conservasset colonos, qui adeo indulgentium Dominorum deinde præscinderent colla. Sed fortè nihil infelicius Kazanovio in Corsunensi acie cæso contigisse arbitreris; quod barbara immanitas, cujus ingentem animum trans miserat cælo, ejus exuvias mortalitatis, paterno Bohuszovicensi subtraxerat sepulchro? Ille, qui ingrata Patriæ, cineres suos non indulsit; amplissimè quacunq; patet orbis tumultus est. Temporum & ætatum momenta, abeunt viris præclaris in monumenta. Nemo nobiliore, & conspectiore in loco conditus esse potuit, quàm in reconditis animis Polonæ (nam Kazanoviam gentem, dolendo Reipublicæ nostræ fato, vix ad aliquam sobolem redegit temporum iniquitas) posteritatis.

ADAMUS KAZANOVIVS Castellanus Haliciensis.

Adamantem hunc infraactæ fortitudinis verius appellaveris quàm Adamum, nisi in illa triumphali & ad omnem posteritatem memorandâ Berestecensi acie, sanguine suo rubuisset. Felicissimum Styri littus, cum nobiliori hoc quàm Lydio exploratæ virtutis rubuit lapillo. Imò felicissimi aquarum flexus, dum Tartarorum crudeles animas traiciunt ad Tartarum, refractarias verò mentes æternum luendæ immergunt servituti: hunc ditiorē quolibet supellectile animum, ad portum triumphantis æternitatis appellere inopinatò conspexere. Quanto felicior Patria Kazanovianæ propagatrix virtutis, quæ, cum inter Imperatorios fasces, nunquam illorum experta fuisset factum, & in manutenuendis scipionibus, Curia redivivos spectasset Scipiones: castrensi Principis beneficio, legit idè hunc in Senatum, ut cui sedendi concesserat locum, inter primos ordines caderet: documento posteritati futurus, non Romanos, tantum sedendo, sed & Polonos vicissè cadendo. Et certè pridianus tanti viri casus, alterius diei vesperâ virtutem fecit, pridiano enim aliquot Heroum sanguine, ut Elephas coccineo colore animatæ legiones, tantum hostilis sanguinis effudere; ut & laudatissimæ suæ moderari iræ, & gloriosissimis Manibus commilitonum abundè parentare possent. Olim si thura decerant, superstitionis Dijs litabatur acerrâ: verissimum Numen etsi nullo humano sanguine placabile, cum thuriferos nobis denegasset campos, hanc tamen victoriosi campi odorabatur victimam, Uacti sui manibus tunc Sere-nissimi Joannis Casimiri, & tot fortissimorum populi cuneorum quasi demisso cælitus igne, accensam. Crederem vos Magnæ Animæ, cælo ex triumphali campo transmissæ, inter illas admirabiles tot concentuum Hierarchias geminasse triumphum! cum, & Mars ipse, non fortissimum tantum, sed & nobilissimum quemq; ex acie, ad augendam hanc pompam, voluerit pignorari. Cæterum, sicut inter infelicitates humanas, clarissimorum

viro-

virorum cædes, quæ posteris sæculis dicendam victoriam nobis sanguine peperere; suo numerat nemo: ita sanguinem hunc Kazanovium, præcipuis stirpibus Polonorum innexum, toties Senatoriâ rubescens purpurâ, emeritissimâ præsertim ad occasum vergente propagine, nobilius effundi non potuisse; inter perennia sæculi nostri trophæa, secutura etiam recenset ætas.

ADAMUS à THECZYN OSSOLINIUS Lublinensis Præfectus.

KAZANOVIVS, ut sanguine materno Nepos; ta, Adami nuper memorati, in Berestecensi arena, mortis comes. Nimirum sicuti sub Joanne Adalberto Rege, infelicia illa Bukoviana busta, nullo abundantius, quàm Tenczyniano sanguine maduere: ita, sub Joanne Casimiro, redivivâ quasi germinatione, triumphales jam non funesti, Ossoliniano Berestecenses rubuere campi cruore. Senatorium sanguinem, tantis Majorum purpuris & sellis curulibus verecundiorē magis quàm tumidum; regijs Vladislavianæ aula liminibus, paterna patruq; Georgij Ossolinij supremi Poloni Archigrammatei admovit cura: ut, sub hoc coronato, bellicarum pacatarumq; æstimatore virtutum, magnis infuiceret operibus; sub quo, sæculo nostro incomparabilis Patruus, in schola regionum arciporum tantum profecisset. Crederes præcepisse: dum fraternam adeptam Zboroviano in campo æmulatus gloriam, ita Regium circumsteterat, ut sola eum tantum avellere posset Mors, militaris campi Regina, usq; adeo benè de illo merita, quod alios vili & ignoto prosterneret, voluerit fato, Ossolinianæ verò cadi, oculos admoverit Ipectantis Regis. Et certè, non hæc longævo dederas promissa parenti, Præclarissime juvenum, sive bellatrix Princeps Juventutis, sed potius victorem Te orbis Polonus præstolabatur, ad sedes revehi paternas, nisi melior victrices legiones præire quàm sequi, fraternis vestigijs vicino in campo pressis, ita demum institisses; ut nescires redire incruentus, aut suæ gloriæ nunquam intermorigura superstes. Scilicet noluit censei sanguine longo, nisi effudisses Tuum: nec pictos ostendere vultus posteritati, inter felicitates numerasti Tuas; nisi impressisses ea lineamenta fortitudinis Berestecensi arena, quæ in feraci non minus meritorum, quàm præmiorum Ossoliniana Domo, supra omnem memoriam renovarent, veluti stantes triumphalibus in curribus Æmilianos. Ascia illa vestra, quæ pulcherimam hanc Reipublicæ molem, quasi primo Conditori suo Lecho cœva, architectari scivit, nunquam demolita est: tunc primum rubiginem suam deterfit, cum Berestecensi generosus ille sanguis imbuit arva, bellicis virtutibus quàm segetibus proferendis commodiora. Par nobile fratrum usq; adeo altrici Patriæ nondum biennio exacto, sanguine litavit suo; ut nunquam sive Zborovianus confictus, sive Berestecensis antiquarum æmula memoretur victoria, quin Ossolinianæ cadis memoria Fastos insigniat æternitatis. Barbara olim & Deastorum suorum adhuc cultibus afflucta India, sævum & immane Regibus suis pendebat tributum, dum latissimo in

Martha
as Stry-
covius
sub Jo-
anne
Adalber-

Histo-
ria In-
diarum.

campo, filios anniculos immolaret; nihil interesse rebus suis arbitrata, Numen nè illud terrestre, an potius crudele fulmen sit, quod tam desceda oculis humanis morte, placari amat: amplissima Topororum sive Asciarum Domus, dum non magnitudine tantum, sed antiquitate laborat sua, primum hunc ætatis dimicanti Regi libavit florem: atq; ut renovaretur juvenus sua, nunquam subjectior esse Regibus voluit, quam cum prona in acie caderet; aut contra hostiles impetus obicem positura, aut raro & geminato intra unius biennij curriculum sanguinis natalium suorum vegetigali, diuturnos & indefessos paratura triumphos.

ALEXANDER KONIECPOLIUS,

Palatinus Sendomiriensis.

Plinius
in Paneg.
gyrico
Trajani.

MArtis pullus, Marte scilicet Polono natus, hucusq; prolaturus fines Poloni Imperij, quousq; soleæ equorum Polonorum, hostile solum calcare potuissent. Patre Stanislaō Castellano Cracoviense, Duce exercituum Regni Poloniæ supremo, non nasci illi tantum contigit; sed & erudiri, atq; formari ad magnorum rudimenta operum (præsertim in Ochmatovienti hastiludio, verius quam prælio) ab eximio hoc non bellorum tantum, sed securitatis etiam nostræ conservandæ Magistro. Et si, quod de optimo olim Cæsarem, suus Panegyristes ait: Patet nec provocavit unquam, nec timuit bella: filius tamen quasi præcociori innutritus indoli, inertem exosus vitam, eo etiam irrupit, ut prædatrici genti Scytharum sua eriperet pignora: quò, limitanea hæc sanguinis nostri Harpya, ex municipijs & Colonijs nostris, hominum, bonorumq; spolia crudeliter extorta agere consueverat. Sola hæc est, nec alteri communicata Koniecpolij gloria, ex vi nominis, (a) non fines tantum tueri nostros, sed, barbararum gentium catulos ab uberibus abstrahere maternis; nè deinde illis succrescerent dentes, ad magnam partem Europæ devorandam. Viguit scilicet in præclarissimo juvene Heroicus sanguis, partem Regnatricis Divi Vladislai dexterâ, & paternis armis felicitatem, segæ ocium arbitratus; maluit in desertis campis hostem quærere, quam marcescente & torpesciente animo, intra viscera Patriæ expectare. Martiali magnanimitati indulgere fata, & præbuit Polonorum infelicitas cladum opportunitatem induendi arma, nunquam aut raro exuendi: vix pubescente ætate Regimini Magnorum Exercituum admotus, ad Pilavce si solus præfisset: militem assuetum paterno continuisset imperio, & paternis victorijs adjecisset amplum profligatæ servilis perfidiæ trophæum. Sed, expeditiv doceri orbem, Triumvirali hac potestate malè apud nos Imperia retineri: & sicuti totus orbis Triumviris deterrimè cessit in prædam; ita, dum Imperatorij ad Tres Viros rediguntur fasces, tripartitis spolijs, vitæ, honorum, & opum toties victor ille exercitus, est exutus. Zbaraviana deinde obsidio, magnum illum non infregit, neq; coercuit animum, fulminis aut flammæ instar, quæ tantò nitidius erumpit, quò occultius premitur: atq; ut Patet ab arctissimo Constantinopolitano ergastulo major; humanâ spe ad

(a) Koniecpolius ex etimo vocis Poloniam finem Polonia significat.

supremæ in Polonia amplitudinis fastigium affurrexit: ita discriminum bellicorum contemptor hic, sed Polonus Alexander, per ipsa discrimina eluctatus est ad capeffendam lauream immortalitatis: quasi nesciret Koniecpoliana virtus, alio incedere tramite, quam Majorum vestigijs presso, quorum militares curas, sæpe interpellabant excubantes in curijs Principum sollicitudines: & nè abjectissimâ senescerent desidia, plerosq; castra transmissere astris. Berestecensis demum ut suo etiam nomine insigniretur victoria, primus & incepit & absolvit præliarem hunc ludum; fugacissimos hostium ultra Styrum & Ikuam notos Wolhyniæ amnes persecutus, nè ulterius incolarum sitirent sanguinem, quasi lethæis immerfit undis. Angustia novercantis fortunæ, cum, exclusis parendi & imperandi vicibus conciliatrix immanitatis Servitus ambisset dominatum, forsitan alios pressere, non Koniecpolium; imminutis etiam opibus, tulit exhaustæ Reipublicæ opem. Nescio enim quomodo cumulatius ibi abundant ista fortunæ additamenta, ubi eorum vigilem sibi custodiam deposcit administra Magnanimitas. Auditoravit itaq; ære suo cohortes, si non legiones, & communem Patriam erepto etiam patrimonio eis & ultrâ Borysthenem amplissimo, quâ vividâ bello dexterâ, quâ munifica vindicabat manu. Unum illi vitio datum esse non negaverim, secutum fuisse auspicia infesti Regis, aliena vendicantis Regna. Sed vetus aularum malum studium partium, sicut Dictatoris olim non inermem post Pharsalicam lanienam verius quam cadem, lenivit iram: ita Regum nostrorum innoxia raro in ferrum exeunt sceptræ; & a coronata Majestate quasi civiliter dissensisse, nemini fraudi fuit. Eluere hanc secessionem incomparabilis viri ingentes, bellicæq; dotes, quam, sicuti prædamnarat avidissimus gloriæ post hominum memoriam bellator: ita crediderim dolore animi accersitâ præconceptæ malevolorum invidiæ litavisse morte. Mirari satis non potuit ruderibus suis superstes Africa, Annibalem a cunis translatum ad militares cuneos, ut eum in prætorio patris natum existimavit: Koniecpolius campi continuus incola, domi suæ hospes, injurijs cæli obduratus, & contra elementa egregiè pugnavit, pari cum gregarijs ferme cultu, cum sub frigido Jove vix non omnes vitæ suæ peregisset annos; tantum castrensibus laboribus & dimicationibus vitæ suæ detraxit, quantum a diuturniore ejus bellandi peritia, indefesso servandæ Patriæ studio, Respublica vix non magna parte sui præsepulta, pollicebatur sibi accessionis.

ALEXANDER ZBOROVIIUS

Tribunus Militiæ Polonæ.

CLaudi non potuit Romana libertas & amplitudo, nisi Claudiorum familia ad summa fastigia Orbis genita, & nascenti olim Urbi planè coætanea, in illo segni incuriâ Imperatorias corrumpente curas Cæsare Claudio, clauderetur. Scilicet, in præclarissima hac stirpe claudorum & cæcorum cognomina, dehonestamenta erant corporum, non animorum: & ille Appius Claudius cæcus, curiæ illatus, melius

à manibus Urbis inhiantem Pirrhū Orbis Reginae removit, quā mil-
leni vigilum oculi aut terruissent, aut praeliāres abegissent manus. Clau-
dicare nunquā potuit victoria, quousq; aliquis Claudiorum Romanis
præfuit legionibus: & si una clade navali seu potius classis unius jacturā,
naufragium fecit fortuna Romana, non virtus: plures deinde Claudiana
fortitudo quæsit toto Orbe portus, inter quos venatrix illa regnorum
felicitas, tutissimā locaretur statione. Ut Romanarum virtutum, ita &
stirpium decora, à rebus, moribusque minimè recessere Polonis. Nam,
si quos in Republicā nostra gessere magistratus Zborovij, quot altricem
Patriam decoravere triumphis, memoriā repetierimus? non procul eos,
à Claudiorum eximjis honoribus abesse (si unum Cæsareum fastigium de-
mas) unusquisq; æstimabit. Certè, Alexander natus Patre terrore non
hostium minùs quā Regū; aut eorum, quos malè quæsitā potentia,
Regibus si non æquat, at nocendi artibus, liberis civibus, minimè feren-
dos facit: blandimenta indulgentioris fortunæ, ut insurgeret, & reliquo-
rum aut spem aut fortunam inumbraret, quæsitū nunquā: Paternā in-
felicitate admonitus, cui evertendo, cum tot aciebus hostium vires im-
pares fuissent, sola inter clandestina conclavia potentium educata suffe-
cit invidia, (æterno tamen dedecore cætera triumphalis Regis eum mi-
nuissa capite, cujus potissimū nō operā, libera suffragia capiti suo impo-
nere coronam) quem vindicandis paternis inimicitijs debuerat ferociorem
animum, ad Martialem transtulit campum; optimum vindictæ genus ar-
bitratus, odia promeritis concivibus suis debita, exonerari in hostes.
Aquilonaris illa Monarchia Moschovia, ut suarum calamitatum, ita Po-
lonorum triumphorum hinc patentissima Scena, spectavit, & malo suo
experta est Alexandrū Zborovij: multū operæ ad eas contulisse vi-
ctorias, quæ, & Basilium Suyscium malè præcepto exturbavere folio;
& Vladislauū ambiendum magis, quā ambientem, Moschovitico desti-
navere sceptro. Reducem eum à Martis ludo, ut raro militaris constan-
tiæ exemplo, ita militiæ Præfectorum rariore, quos diuturnorum bello-
rum tædēt, pigetq; hucusq; domesticum non videre penates, quousq; ca-
pto Smolensco, & ducto in triumphum Suyscio, ex tanto Imperatore ad
eam adducto sortem, Divus Sigismundus Tertius ea decora Poloniæ in-
tulisset, quæ tantā Majores sui optavere, posteri verò utinā æquare
possint. Segne otium averfatus, aut interfuit bellis ferè omnibus, per
quæcunq; illum circumduxit Rei Poloniæ fortuna, aut auctoritas: ære suo
cohortes, imò, integras castris suppeditavit legiones: ut quem, aut de-
fessa valetudo, aut decursa ætas, à castrensis excluderet laboribus;
eum, tot conducticiæ vicariā operā inter militares cuneos quasi postli-
miniò, sisterent manus. Sed præsentia sequenti, meliora aut speranti
aut optanti, unica fatorum mora intervenit Mors, graviore damno;
quod, uni Alexandro Zborovio contempniverit planè omnes:

quorum occasus eo acerbis Reipublicæ ferendus

est, quod, post extincta hæc lumina, vix
latior nobis illuxerit dies.

ALEX.

ALEXANDER GONSIEVIUS,
Palatinus Smolenscensis.

Quem natale solum sejunxerat, utpotè in Lithvania, sive citeriore
Podlachia natus, eum bellandi artes Zborovio in eadem Moscho-
vitici commilitij conjungere arenā. Industria quā civili, quā mi-
litari, quā non sit interclusus ad quosvis magistratus in Polonia &
Lithvania aditus gerendos; si antiquorum defuissent exempla temporum,
in uno vel maximè elucescit Gonsievio: quem, rarā recentis felicitatis
optione, vetus illa Sigismundi Tertij prudentia, libellis sibi supplicibus
præfecit; & deinde in Moschovitico illo bello, cum supplex totus Se-
ptemtrio primogenitum Sigismundi Vladislauū ad sceptrā sua capeffenda
evocasset, nullo perspicacior & rerum agendarum in illa obfusa bar-
bariei caligine peritior, usa est Ministro. Hinc est: quod, abducto jam
Suyscio & à supremo ad imum præcipitato gradum, cum Zofkievij &
militaris Dictatura, & indefessa Regis, exacto jam biennio Smolenscum ob-
fidentis advocasset perseverantia, unus ille relictus fuit infidi & malè
coalescentis Imperij in Urbe imperatrice Arbitrator, unus inter præsidia-
rias erumpentis jam perfidiæ ultrices legiones, & perversas incolas, odio-
rum Conciliator: & si nobis eadem retinendi, quā querendi tanti con-
stitissent artes Imperij, hactenus etiam Magno leges dedissemus Aquil-
loni; & hoc unum trophæum posuisset sibi bellatrix simul & Civica
Gonsievij dexteritas, quod communi sive sanguine sive sudore partam,
unius solertiæ conservatam, tantam deberemus felicitatem. A tanto re-
gimine, transtulit illum Regia beneficentia ad excubias finitimæ, & tota
Europa celeberrimæ Smolenscianæ Arcis; cui, si succedanei similes obti-
gissent Præfecti, nunquā illam Regnatrici Aquilæ cadaveribus inutriti
eripuissent vultures; neq; Septemtrionalis Draco, cataphractum Lithva-
nium domicilio exturbasset nativo. Inerat quippè viro tanto in propul-
sando, sive laceffendo hoste, Magnanimitas ferè immensa, discriminum
contemptrix fortitudo, diurnis, nocturnisq; laboribus nunquam cessura
aut succubitura vigilantia; & si bona nostra æstimare nossemus, fidelio-
rem Parmenione, aut Antipatro, aut quempiam alium, ex bellico illo, Orbis
tamen moderatore Senatu Satrapam, antiquo sæculo minimè invidisse-
mus. Sed, cum planè in culmine tanta constitisset felicitas, insidiatrix
illa humanæ eminentiæ obrepfit vicissitudo; & quem Arctus non capie-
bat Orbis, brevis & exigua cepit & texit urna. Polycratem, suus non fer-
vavit, aut vindicavit ab ultimā infelicitate annulus, nemo enim suæ in-
felicitatis sponsor fuit; neq; quisquam quasi sponsalicio annulo obtrin-
xit sibi, aut subharravit fortunam. Gentilitius ille à Corvina Romano-
rum gente Gonsievij quasi natalium hæreditate transcriptus annulus,
etsi perennaturæ obses non fuit prosperitatis, ea tamen domitrici tan-
torum hostium genti augurari potuerat honorum in Republicā nostra
auctoramenta; quæ, & emeritum Parentem in tanto locavere fasti-
gio, & deinde non degenerem Filium geminā armorum & ærarij con-

Vide
Stani-
slauū.
Kobie-
rzyckiū.
Pol: in
Princi-
pe Vla-
dislao.

conspicuum Præfecturâ, geminæ calamitati suæ in Borussia & Moschoviâ superstitem, vix dispari à Polycratea fortuna (si mortis genus demas) iusere eventum.

ALEXANDER PIASECZYNIUS
Castellanus Kijoviensis, Neogrodensis in Severia Præfectus.

Equestri natus loco, sed militarium hominum feraci, ut constaret orbi, raro aliquam in Polonia sellâ curuli confedisse virtutem, quam eò amplitudinis militaris non devexit equus. Indolem suaptè præclaris dotibus eminentem, exercuere Turcica, Scythica, Suetica, Moschovitica, servilia demum bella, quæcunq; Regnatricis Sigismundi III. suggessit Fortuna: nullum tamen prætermisit, plerisq; interfuit uti Centurio; reliquis præfuit uti Tribunus. Tantæ fortitudini nihil detraxit (ut male sana multorum in Polonia est opinio) suavissimè loquens sapientia, mirabili quodam lepore, & concinnitate dicendi condita & temperata; atq; ut alternas præclare meritorum in Republica obiret vices, Comitibus illum audire, uti discretissimum Ulyssem; arenæ Martis spectare, uti pugnacissimum Ajaxem. Cumulatam Senatoriâ dignitate optimus ille virtutis alienæ æstimator, quia ditissimus suæ; alter pacati orbis nostri Augustus Divus Vladislaus IV. debellato Septemtrione, & veluti ad Caudinas Furcas, non jam sub jugum missus, sed ad Regios procumbente pedes Michæle Sehino, & quidquid Aquilonis erat potentia, concludendæ paci æviterne unum Piaseczynium Magnum adhibuit Legatum, (quasi, non debellare tantum orbem, sed pacare etiam Alexandri scirent,) non infelicem: socio Legationis Leone Casimiro Sapieha Senatorio tunc juvene & Magni Ducatus Lithvaniæ Notario, quem deinde Procancellarium Magni Ducatus Lithvaniæ vidimus: utrumq; rarus sine sanguine triumphator, Magno Duci Michæli Fedorovitio leges pacis servandæ ponere iussit; qui, immensis cupiditatibus suis nunquam posuerat legem: Dignissimi illo solertis Regis delectu visi, quibus arbitris, & auscultatoribus tantus non solum sui Aquilonis, sed & alicujus portionis Asiæ Afrachanensis Monarcha diceret sacramentum; & amplissimas Provincias Severiam & Czerniechoviam, tum Albam Russiam ejuraret memorando in omnem posteritatem spectaculo: cujus similem apparatus, cum nuper præstaret juramentum Magnus Dux Alexius Michailovitius, attendentibus Serenissimi Joannis Casimiri & Reipublicæ nomine Stanislaus Casimiro Bieniowio Palatino Czerniechoviense, Cypriano Brzostowio Refferendario Magni Ducatus Lithvaniæ, Vladislao Szmelingo nunc Scabuli Regij Præfecto; vidisse in aula Principis Moschoviæ contigit. Dignus præterea visus Piaseczynius, ut Neogrodensem in Severia beneficio tanti Regis obtineret Præfecturam, quando illius tunc tanquam Magni Caduceatoris pervigili sedulitate, inter litigiosissima pervicacis gentis jurgia,

*Sive
Magis
stro sup-
plicum
libellor-
um.*

jurgia, tantum accessit Poloniæ hæreditatis, ut peramplo Regno æquiparari possit. Moderationem in honoribus gerendis præstulit, quibus scilicet non tam uti voluit, quam dignus videri. Nimirum, ferme ab incunabulis Palladem, sed armatam colere doctus, ad ambitiosa humanarum lenocinia cupiditatum, vel uno descendisse passu nefas arbitratum est. Præfecturam exercituum minorem, sive magistratum Equitum tanquam obtinuisse posteritas credet; cum, Arbiter ille ut virtutum, ita animorum Divus Vladislaus, inter Candidatos eum olim destinasset. Felix qui potuit tanto Censore probari. Hinc est: quod Palatini Neogrodensis amplitudinem sepulchro tantum suo intulit, umbram scilicet honorum averfatus, quoscunq; receptatrix totius fastigij humani tegit tumba. Ita plerumq; in rebus humanis accidit, ut meritorum potissima stipendia sint mærores; & nullus planè in orbe nostro eluxit, quem præcoci fato sublatum, Patria non luxit: cum inter lumen & luctum adeò sit parvum discrimen, ut triumphales ignes, sæpè mortuales rogos accendisse videantur. Armis non arcentur fata: & nemo flexanimâ suâ flexit inevitabilem potentiam nostræ mortalitatis: quæ, ut Principes opima vespigia; ita hæc ditissima ex clarissimis capitibus sibi deposcit tributa. Sed Piaseczynius antè elatam planè Patriam elatus est, providentiâ sive inclementiâ factorum; ut ille prius redigeretur in cineres, qui toties, obstitit, nè Patriam oppleret cinis; exanguis antea factus, quam sanguis, totam sudore suo sub auspicijs Vladislai IV. quæsitam, inundavit Severiam: dignus qui non inter Polonos tantum referatur Heroas, sed Christianæ legatur vindex pietatis, qui, & superstes à limitibus Patriæ. Religioni, & Regioni simul infestum toties repulit barbarum: & sepulchralem molem quasi terminalem lapidem: qui, si non averteret, certè moraretur hostem; exuvijs mortalitatis imponi fecit.

ANDREAS FIRLEIUS,
Palatinus Sendomiriensis.

Regina non volucrum tantum sed eminentissimæ supra humanum sensum Polonæ libertatis Aquila, excubijs suis circumposuit etiam Leopardos. (a) Nihil justius erat, quam, ut à Vladislao Lokietkone in Poloniam evocarentur ex Franconia Leones; quorum aliqui ut sapientissimi olim Regum texere latus sive thronum; alij, in latissimis Polonorum campis infestas, sive ferocientes venabantur feras. Rugijt ille non ex Principibus tantum generis, sed & Senatus Nicolans, & Bajazetem Turcarum Imperatorem brevi ferreâ caveâ includendum ita deteruit, ut veluti unus Romanorum, Antiochum Pompilius, cancellis justissimæ pacis circumferberet, hac lege (*verba Cromeri sunt*) nè quid alter alterius ditionibus & hominibus incommodaret. O vocem posteris seculis audiendam! quæ, mansuescere fecit, & quasi cicuravit coronatam feram: atq; ut eundem animum ingeneraret posteris, hæcendus etiam inclamare videtur; Ingentis & imperterritæ Magnanimitatis Exoriare aliquis tan-
his ex offibus Hæres. (b) Hac editus stirpe & non intrâ limina Palatij educatus

*Cromer-
rus in
vita Ca-
simiri
III.*

C 2

Pala-

(a) Leopardus est Insigne Gentilitium Familiae Firlejorum.

(b) Est Parodia Verborum ultimum Epitaphij, ultimi de Familia Zolkieviorum, quæ ita sonant: Exoriare aliquis nostris ex offibus ultor.

Petrus Palatinus, Firlejani sanguinis effusi vestigia, in arena Martis Sokaliensi nondum deleta, quibus insisteret, invenit: scilicet, ut pulchriori vicissitudine, quam unus è Majoribus cruore suo asperfit, hostium cadavera toto jacentia campo infernerent ad honores, viam. Certè famam, cui etiam sæpe boni indulgent, ostendenda virtute, aut per artem, minimè quæsit, Majorum aut more, aut instituto. Honores promptitudine servitij non accersitos, sed ultrò quasi supplices serò admisit: cum præfertim, aliorum limina vix adire dignetur dignitas: in penetralia verò tantæ Domus, ea penetrare fastigia, quæcunq; Polonus veneratur Orbis. Quomodo enim æquitatis normâ, Respublica eos respuerit Patres, quos, non degenerare animo, probaverat filios? *Coriolanus* ille non sedit inter Conscriptos, quod eum uti privignum materna expunxerit disciplina; illaturus nimirum civili Matri eadem, nisi genitrix Veturia obsticisset. Inconsultus *Catilina* non verus libertatis partus, sed abortus, dum gladiatorum robur à trucidatis hostibus ad trucidandum transfert Senatum, desijt esse filius; & ita meruit exheredari, ut nec communi Matris terræ sinu insepultum, exceptum fuerit cadaver. Firlejum certè capularis planè, quæ laborum maximè bellicorum veluti est meta, non manumisit, aut rude donavit senectus, quominus suæ immoreretur victoriæ. Non antè vestibulum ædium, ut olim Romanus Senatus, ut irrupientes in urbem fatalem Gallos, aut sua deterreret majestate, aut in limine captæ extingueretur Patriæ; sed, intervallum Zbaravianum & Castrenses fossas maturam præstolabatur mortem. Pedestris ille exercitus, Saguntinæ propè famis & omnium elementorum Victor, dum post extremam perpeßam indigentiam, sola Victricia signa, & benè ominatas Aquilas effert, emorientem planè humeris suis extulit Imperatorem: Præoptabat scilicet Hic indulgentissimus legionum alter Parens, calamitosi exercitus contumulari malis: & veluti, orbæ senectuti tot adoptaret filios, quot commilitones: vacillantis jam in morbo, & suâ consumpto imbecillitate corpore regiminis, vegetissimum erga omnes quasi vices gerentem substituebat affectum. Tam arctæ obsidioni cum rarus supervixisset miles; primus ex Ducibus belli, fato functus est Firlejus: documento posteritati futurus, eò redactam fuisse rem Polonam, ut clarissimo sanguine, non tantum victoriæ emerentur Polonæ; sed, adversam etiam fortunam, Magnorum Virorum insigniret occasus. Ad luctam eum fortuna, res adversæ iaduraverunt animos, & familiaritas malorum, cui insuevimus, tolerabiliora mala facit; proinde, adeò evilerunt calamitates, ut, torpescitibus quasi sensibus, callum obduxisse videamur. Hinc est, quod Amplissimorum hominum jacturam, nullo prætermittamus sensu, proculdubio rigidissima posteritatis incursum iudicia; quæ, eò sincerius præsentem rimabitur memoriam, quò remotius eam ab ira & studio secutura abstraxerit ætas. Redactam amplissimam hanc stirpem, ad paucissimos, inter calamitatis suæ additamenta numerat ætas nostra.

Scilicet metuendum esse toti statuimus Patriæ; ut, quæ sensim in præcipuis quasi præmoritur membris, nè integro suo aut corpore, aut capite, ad capulum tandem redigatur.

AN

ANDREAS POTOCIUS Palatinus Braslaviensis.

Cum pleriq; suam ipsi vitam narrare, fiduciam morum, non arrogantiæ arbitrati sint: censoriam minimè subibo notam, si recentem memoriam Nepotis inter præclara bellatorum sæculi facta recensuero. Adolescentiam in ludo literario, & cultioribus Europæ Dominij versatam, Magistra bellicæ, & rogata virtutis, Vladislaviana eruditit Aula: cujus lubrico limine, dum vix elato Principe extulit pedem, in arctiores compedes, capto Barenfi præsidio (cui eum orbata præfecerat Respublica) incidit armata servitutis: Hereditario planè natalium suorum fato, quorum plerosq; noverca belli fortuna, aut diuturniori inclusos pressit ergastulo; aut illorum, ut atrocius auget mala, captivitatem geminavit. Exeruit in eum vitam suam miro, & quasi tragico ludibrio, dum è superstitionis immanis pietatis Trechtmirovienne Sede, spiranti sanguinem subducit se rabiei, ultroneus captivus Regulo Tartarorum; vitam suam potius committendam ratus, quam procrastinando supplicia, ut se diutius mori sentiret, sub sanguinaria carnificis vivere manu. Transulit itaq;, non mutavit vincula: sed ut plerumq; victos Victores, & in Scythiam abductos Polonus campus decorâ vicissitudine recenset Ductores; ita militarem hunc animum nulla casuum, aut calamitatum profernere potuit moles, quin non inferneret patentissimum illi ad immortalitatem iter. Redux à ruina, sibi uni non obijisse Vladislavum est expertus: & cum Serenissimo successor (quod in aulis difficillimum est) probasset virtutem; non minor in aula, quam in acie miles, bellorum vicissitudinibus, quæcunq; Casimirianam exercuere fortunam, adhibitus, Præfecturæ Vinnicensis usum à Principe obtinuit; cum servilis licentia præcoci festinatione non delibasset tantum, sed præcipuisset fructus; sublatâ vindemiâ, torcular solum exprimendo sanguinis relictura. Tantam aviditatem ut coërceret, & vix cessaturam extingueret sitim, arma per tumultuantes Provincias circumtulit, & melius tunc sentienti, si vè ad sinum libertatis, quo exciderat redeunti Wyhoxio, opportunè junxit: ultra Boristhenem Severiæ, & universæ circumjacenti Oræ tot annis non spectata Polonorum intulit signa; circumvolitantes à Septemtrione, & cadaveribus inhiantes vultures, minimè suis Aquilis formidolosæ arbitratus. Bellicâ industriâ, & incomparabili comitate, cujus excessisse videbatur metas, effecit: ut paucissimæ ex illis Ditionibus latissimis, Polona derectarent Imperia, inaudito veluti aucupij successu: fortunâ non urbes tantum, sed animos hominum, ad solertissima illius retia impellente. A Præfecturâ metandorum Castrorum ad metiendam Publicam utilitatem translatus, fatalem Majoribus suis Palatini Braslaviensis dignitatem, non toto biennio gessit: maturefcentibus in tanta indole non meritis solum, sed & honoribus, quasi acerbitas fati, quæ illi optimi Bellatoris indulserat laurum, consultissimi Senatoris præmaturè oleam invidisset. Urbem Leonis, fortitudinis Russicæ nidum, prædatrix mors Leopoli-

D

nihil

nihil verita; ut pluribus componeretur lachrymis; in oculis Majestatis illum à spe magnarum rerum avulsit, & eo potissimum tempore, alio migrare cœgit, sive ad immarcescibilem evocavit coronam, quò Coronatis Hospitibus, Domus sua patere debuerat. Documentum perenne mortalibus, securiores plerosq; vitam egisse in hostico, quàm in hospitio; & inter abditissima conclavia, multos fuisse conclamatos: cum mortalis hostilitas per occlusa, & firmissimè obserata ostia irrumpat. Nempe, qui inundantes tempestuosissimi maris evitavit procellas, in tenuissimo torrente, & veluti terram lambente stillicidio, non rarò naufragus est.

ANDREAS KONIECPOLIUS,

Notarius Exercituum Regni.

EX umbra metiri Gigantem didicit vetus ætas, non in umbratili pulvere, sed in præclaris etiam Nepotibus Stanislaum Koniecpolium, non Senatus tantum Equestris, sed Militaris quâ prudentiæ, quâ fortitudinis Principem, venerari assuescet Polona posteritas. Stephano Patre natus Andreas, ut nihil illi deesset ad gloriam, coronario Parentis nomine (a) Orbi pollicitus est: Majorum, Patruiq; laureis, cum utramq; Martis, & Palladis meruisset; civilium etiam morum & rarioris comitatus se adjecturum aurum. Quid enim prætolaretur Polonia, nisi aurum ab illâ Vladislaviana Aulæ aurifodina, quæ ferociore etiam animos ita noverat expolire, ut non domestica tantum ferocia, sed ferrum etiam mollesceret alienum; & exutâ illâ truci sententiarum duritie, lenissimus Senatus loqueretur aurum. Sed nè totus abiret in aurum Koniecpolius, hostile laceffit ferrum; à Marte Bellico & Marte Polono Patruo institutus; quem collegit in illa Martialium ludorum Orchestra militaris prudentiæ usum, servilibus avertendis impendit malis. Vladislai IV. prudentissimo judicio Censurâ militari, id est Notarij exercitus munere ornatus, meruit, ut totum exercitum Polonum censeret, de quo suo sæculo sapientissimus Regum præclarè censuerat. Et certè expe-
diverat, ut Koniecpoliana manus sub Vladislao IV. Victorem illum, & Polonæ Statorem securitatis censeret, & notaret exercitum: cujus è Majoribus unus, sub altero Illo, sed Religiosiore Poloniæ Trajano Vladislao Jagiellone, vix non ante ducentos sexaginta annos, & Regiam præclarè interpretatus est mentem, & quasi Regiæ beneficentiæ administer, Principis sui signabat rescripta. Felici ut antiquioris, ita sanctioris sæculi omine, ex illis demum manibus enascenturas fuisse Poloniæ laureas; quas, otiari nescia, ut alternas quasi obiret vices, prius Regia liberalitate donandis & ditandis; deindè regendis magnis exercitibus, largitrix honorum admo-
visset Virtus. Exoticum in illo nè criminis cultum, cum adeò exoticos mores, & corruptrices nostræ Reipublicæ exuisset artes, ut veste tantum peregrinâ indutum, moribus verò antiquis, virisq; æquandum, id est verè Koniecpolium judicares. Deteriores sæculi nostri corruptelas, nulla vel bello quæsitâ, posterorum eluet gloria; cum, malè feriatos novercalium odiorum erga communem altricem Patriam animos,
Polona

(a) Stephanos, id est Corona.

Polonâ & domesticâ vix tegamus, & occultemus veste; renovaturi clades, quas, devicta etiam Persia, frugalissimæ olim in suos immigranti mores intulit Græciæ; vel Asia Romanæ sepulchrum parsimonix, eò redegit orbis Dominam, ut vilius, & abjectius antea sibi subjectis servire cœcta fuerit servis. Sed, cum Stanislaum Koniecpolium indulgentissimum sibi Patruum, etsi non immortalitate (quæ suprâ humana vota est) at diuturniore dignissimum vitâ, exitium ruenti allatura patriæ Mors; Nicolaum verò Potocium Senatoriæ dignitatis & Dictatoriæ potestatis extincto Koniecpolio successorem (qui elocata filiâ, patris in Andream nomen & auspiciis sumpserat) Corsunensis (ut Tauricam includeret ergastulo) eriperet clades, tantis publicis, & privatis supervivere indecorum sibi ratus malis; Anno Coronantis DEI 1649. nè uno à Regiâ Divi Joannis Casimiri Coronatione exacto, ad repositam sibi evocatus est Coronam.

B.

BALDOVINUS OSSOLINIUS

Stobnicensis Præfectus.

HEbescere in Polonia videbantur ultrices hostium Ascix, nisi Ossolinianus in Zborovienfi campo illas exacuisset cruor. Ut securius incederet, secures prætulit Consularis Romæ olim Majestas: ut obices, & obstacula bellorum removeret, armis suis easdem præfixit patricia Polonorum amplitudo. Paternâ Christophori Palatini Sen-
domiriensis Domo, Balduinus extulit ingenitam à Majoribus mori-
endi pro Republica promptitudinem: ut vel cognominem suum referret
Balduinum; qui, dum Orientali supponit humeros suos potentiæ, prius
sibi eripi passus est vitam, quàm virtutem: hic, cadavere suo, nè cade-
ret bellatrix Majestas, omnes circumsepit aditus; sive ita vulneribus suis
hostiles detinuit impetus, ut minore piaculo, servatis tot centuriatis co-
hortibus, peccarent in Centurione. Non incomitatus tamen, tot morti-
bus, sanguineis guttis, non gemmis insignitum cælo inseruit caput: ut,
qui, præ comitatu virtutum umbraticos istos, & à Progenitoribus derivatos
continuo aspernatus est Comitatus, non tacendo posteritati commorien-
tis Polonæ fortitudinis commilitio cingeretur. Tiarâ Sacri Principatus
Imperij, quâ Cæsar FERDINANDUS II. illius Sarmatici Tullij nunquam
in animis posterorum cancellandi Cancellarij, tempora redimere dignatus
est; nostra non invideant tempora, æternitas ipsa interminabili suo in-
voluta circulo, spectatrix Athletæ Baldovini in arena Martis occumben-
tis, pro tiarâ Ossolinio sanguini substituit Coronam: ut, quem, Regni no-
stri leges Romanum esse non jusserunt Principem, firmamenta cælestis
Monarchiæ, suum confirmant esse Regnicolam. Tanto nobilior est non
legendum, sed legendum in terris, in illum triumphatricis Curix legi Se-
natum, quanto æterna præstant caducis, immortalia momentaneis: cum
præsertim in illa supremâ Politie nemo se pro Patriâ laborum & discrimi-

D 2

NUM

num conquestus fuerit vixisse in humanis participem, quin ibi videat se honorum, & præmiorum exortem. Ulteriores Martios campos bellatrici Ossolinianæ virtuti non indulsit fortuna, cui suffecturum est Capitolium æternitatis. Et, decuit pro tutela spectantis Majestatis, illius spargi sanguinem, cujus Senatoria in Domo Majestativa Aquila ideo sibi delegerat penates, ut Patruus, honores & præmia benè merentium Polonorum, Nepotes verò Ossolinianæ merita Domus nativo sanguine sigillarent. Eloquentiorem Patruo Regiæ mentis interpretem, raro conspexere, aut audire Polonæ rostra libertatis: promptiorem sanguini fundendo præter Balduinum vix nostra numerabit ætas; cui, cum verecundia junioris ætatis non permisisset vestigalem erga Principem suum animum eloqui ore, peroravit cruore; immò, ut eloquentius in tota loqueretur posteritate, facundissima humanarum Actionum ut Scenarum Epilogi vicem gerens Mors, tot illi aperuit ora, quot vulnera.

BOGUSLAUS DUX IN SLUCKO
RADIVILIUS, Supremus Stabuli Magni
Ducatûs Lithvaniæ Præfectus.

Radivillia gens, ad cujus auspicias cunas, cunabula sua Lithvanæ referre posset amplitudo, eâ ferè ætate, è nido suo assurrexit ad fastigia, quâ latentis Infantæ fascijs, ut potè tunc externo ignotum Orbi, evolutum est Lithvanæ potentie nomen. Tantæ cœva claritudini, cum perpetuam quasi per Lithvaniam armorum obtinisset Dictaturam, & Lithvani Principatum Senatûs: Augustissimum cujuslibet meriti æstimatorem FERDINANDUM I. Cæsarem ingenuis virtutibus allexit, ut illum Circulo Romanorum Principum postliminiò veluti infereret; undè antè natam Orbi Salutem annis quadraginta octo, cum suo Palæmonè, sive Publio Libone hæc exciderat gemma. Scilicet maritimarum concharum averse cubilia, etsi veluti Naucloero, Prospero velificaret antesignano, & firmissima niteretur ad Portum felicitatis Columna; Polonæ Lithvanæq; libertatis præoptavit includi auro: digna, ad quam pronius, & certatim current Ducales tiaræ, quàm illa ad tiaras. Eo Stemmata Insignem meruerat Orbis Lithvanus Boguslaus; nisi addita-
 menta, seu potius auctoramenta Illustrum natalium virtutes, cultioribus Europæ ditionibus æmulandi amorem iniecissent, ut Tantum unaquæq; sibi optaret; Lithvaniæ certè invideret Civem. Annuit & indulsit tanto certamini, cæterâ officiosissimus Princeps, & tanquàm sufficeret Lithvaniæ genuisse: vix non totos viginti annos in Gallia, Belgio, Superiori & Inferiori Germania peregit; sive, ut, externas admiratrices sui doceret nationes, si nobis Tagum aut Pactolum noverca natura non largita est, littora etiam Lithvanica his animorum divitijs tumere: sive, ut symbolo non abusus Majorum, virtutem Radivilliam non arbitraretur unâ Orbis parte contineri, sed, tanquàm Martialibus, quacunq; magnus hic patet ambitus terræ, inclarescere tubis. Bellonam igitur Belgicam quæ

octuaginta

octuaginta Annorum classico Christianitatis non desijt obstrepere, a-
 ribus adjit; ex illa semente mucronibus, non vomeribus exultâ, trans-
 laturus ad nativum campum militares (aut si non invidissent præcocia
 fata) Imperatorias artes, nisi fatalis necessitas civilium aut servilium,
 hæc, ut armorum, ita animorum turbamenta, ab illo Oceano versus
 usq; Boristhenem nostrum transtulisset. Berestecensi Victoriæ maxi-
 mum momentum adtulit, cum Equitatu & Peditatu Germanico præ-
 esset unus: &, quem militaris prudentiæ collegerat usum, florentissi-
 morum sæculi nostri Imperatorum contubernio, universæ tunc militanti
 impendit Reipublicæ; dignus, cujus ferro nobilior destinaretur sanguis;
 cum, antea & modernis sæculis, nullum gestum sit, sive prosperæ sive
 adversæ fortunæ in Lithvania bellum, cui non præfuerint, vel interfue-
 rint Majores sui. Planè, ut ubiq; dimicaret, in Berestecensi acie, præ-
 sentem operam Regnatrici locaverat fortunæ: alibi patrueli Duci Janus-
 fio supremo armorum tunc per Lithvaniam præfecto, intimiora tumultu-
 antium Provinciarum præoccupanti viscera, auctoratas stipendijs suis
 commodavit cohortes. Cæterum inconditam illam colluviem impedi-
 mento sibi futuram, exercituum scilicet ejectamenta, nunquàm traxit, sed
 duxit præliares & bello expeditas manus, non multa nomina; ut ijs tan-
 quàm decretorijs victoriarum adminiculis, eas demum res gereret; quas,
 in Polono simul Lithvanoq; exercitu, nemo aut instructius, aut exactius
 gessit; vix aliquis æquavit. Opulentâ hæreditate, extinctæ Ducum Slu-
 censium Domûs, originem suam ad Vladimirus Olgerdi filium & Ja-
 giellonis Vladislai fratrem revocantis, devolutâ; cum veteres & illiba-
 tas Radivilliorum auxisset opes, tanquàm instrumento refarciendæ & in
 pristinum restituendæ statum Reipublicæ, non irritamento parandæ po-
 tentiæ usus: etsi illum arctissima sanguinis necessitudo, fatali quodam er-
 rore, qui non paucis obrepserat popularibus nostris, avocaverat ad Sueti-
 cos Leones, nidum tamen genuinum Aquilæ, Slucensis videlicet propu-
 gnaculi, à feritate transmarinâ, & ab Aquilonaribus vulturibus, tum,
 à servili rabie servavit immunem. Sed sopito & extincto Suetici belli in-
 cendio, excussis privatorum odiorum, si quæ superfuerant (publicis etenim
 succumbere Radivilliana nescit virtus) flammis, eundem restituit pacatæ
 Reipublicæ animum, quem, domestica Radivillæ gentis educaverat di-
 sciplina; altricis Patriæ prospera erudivere, & adversa; ingentes & in-
 comparabilis fortitudinis dotes, constantibus firmavere exemplis. Con-
 temptorem discriminum mors aggredi nunquàm ausa, nisi clandestino
 duello; cum, nec suos anteambulones præmisisset morbos, imperterritum
 & antiquis æquandum Heroibus virum lecto non affixit; atq; ut ex
 Imperatoria Principem Domo stantem, (a) mori videret ætas nostra, quem,
 vegetum vigentemq; exceperat rheda, intrâ dimidiæ spatium horæ, non
 reddidit, nisi exanimem. Cursus non longævæ vitæ, alibi abrupti non
 potuit, quàm in curru; &, qui celeriori ætatem anteibat cursu, furcu-
 lum unius propaginis Radivillianæ ita orbi nostro præripuit; ut, in po-
 tiore non succrescat sexu; nisi, quod subtraxit mortalitas generi, confer-
 vatrix immortalitatis reponat non merituro nomini fama.

E

CASI-

(a) Allusio ad Symbolum illud Imperatoris Romani, Cæsarem oportet stantem mori.

C.

CASIMIRUS PIASECZYNIUS
Tribunus, Ostrolecensis Praefectus.

Angustis circumscriberetur virtus limitibus, si illam paterni tantum continerent lares; &, maximam tantæ Heroinæ nemo ferre posset solitudinem, si proprio tantum hæreret in solo. Nisi extulisset paternis finibus pedem Scipio, non intulisset Romam Africanum nomen. Numantini & Asiaticorum cognomina in externo littore virtus nata est, quæ, ut fama vires; ita hæc, victorias acquirit eundo. Paternæ Domus gloriam, maximè Patruis nobis memorati innixam meritis, alienam jactari existimans Piaseczynius, vix parem armis ferendis ætatem addixit militiæ; eliminaturus etiam suum è censu Majorum nomen, nisi tanto meritorum cumulo suam adjecisset symbolam. Catenatâ serie calamitatum, servilia, Scythica, Suetica detinuerunt adolescentiam illius bella, ut formaretur externo etiam campo Tribunus iniquus & non segnis; momentis bellare assuetus, & in omnem fortunæ aleam circumagere se solitus, in quem deinde Hercules ille Sarmaticus Stephanus Czarniecius, ut laborum & discriminum, ita bellicæ gloriæ suæ partem inclinaret. Cum etenim eò processisset fastigij Czarniecianna fortitudo; ut, veluti ad sacram Anchoram, non nativa tantum Polonia, sed Germanici & Septemtrionalis Oceani Inquilina Cymbrica olim Chersonesus dicta, ad illius adjutricem opem recurreret Dania: & quæ olim numerosissimo sexcentorum millium exercitu, victrices illas Orbis toties Romanas ceciderat Legiones, nunc ab exiguo littore spretis anteâ misere obnoxia periculis, levem extimesceret potentiam: &, eò jam premeretur jugo, quod toties adeo strenuè excusserat; ut Sueciæ dominaretur. Incubuit alieno liberando Regno, & divertendo à Paterno solo hosti Czarniecius, sed individuo comite & adjutore Piaseczynio; & quasi fatalem ubiq; locorum hostem illi opponeret fortuna, sensit invalor Orbis, & antiquæ Gotthorum innutritus feritati Suecus, exoticæ illa & maritimâ aurâ, Polonorum non obtundi, neq; hebetari acinaces, neq; ullo monstrorum, aut belluarum afflatu vividas obrigescere manus. Spectarunt maritimi populi per Daniam & Holsatiam circumferri Polonorum arma, quæ caveâ suâ excitos Sueticos Leones propellerent: &, si terræ victorijs defuissent, maria scrutarentur. Liberrimi hominum vindicare in libertatem soli potuere Danos, nec alio pretio nisi sanguinis licitari à prædatrice manu alieno vertici destinatas coronas. Sed cum ad involvendam Danicam libertatem sola potissimum tot malorum Læna emissarios suos immitteret Holsatia: domitor ille monstrorum Czarniecius hunc Atlantem Piaseczynium, bellicæ moli humeros supponere voluit; ut constaret Orbi, Polonos non ita sanguine Majorum quæsitæ incumbere libertati, ut in consortium ejus circumvicinas non vocent, admittantque gentes: &, non magis suæ propugnandæ, quàm alienæ ac-

qui-

quirendæ promptas auctorare manus. Quamdiu supereminentes mari scopulos præsens & postera intuebitur ætas, quamdiu Europæis navibus illac præteruehi, aut appellere ad hæc Promontoria licebit: tamdiu perennabit Piaseczynianæ mortis pro Re Danica & repetendis sociorum fortunis obitæ Gloria! Intra Balthici Maris & Septemtrionalis Oceani limites, si nulla extaret Ara, ad quam serus supplicaret viator, hæc tamen conspersa Bellatoris Poloni sanguine immortalitatis Arrha, moraretur legentem, quod in hæc arena jacuerit Magnus futurus Cinis, ne jaceret cum populo hoc & ipso cum Rege Regnum.

CHRISTOPHORUS DUX IN BIERZE
RADIVILLUS Palatinus Vilnensis Supremus per Lithuaniam Armorum Praefectus.

Non facile est translatitia virtus, & domicilia magnorum animorum ita incolere consuevit, ut illis nunquam excedat, nec eos manumittit municipes, quos ultronei sibi mancipare nexus. Strinxit (etsi aurea) catena plerosq; Reges, scilicet vilissima mancipia tot domitorum, quot vitiorum, nunquam servitura, si parere virtuti didicissent: alterum, malè sana hospita fortuna à sceptro transtulit ad literarium pletrum; vix non factura ex Rege remigem, cum præsertim exclusâ Matre familias virtute, ruituro Throno nemo fuerit superstes. Radivillianam (ut scripsi) Gentem potuissent ex illo Aquilino nido, propitia fata evocare ad Sceptra & humanæ fastigia felicitatis, nisi expedivisset multis optimè parere, quàm malè regnare: nisi tutius & præstabilius sibi existimasset, hæc consultissima Augurum proles, hospitantes ab Imperio Romano nido suo recepisse Aquilas, quàm volatilem istam & fugitivam populorum uni creditam Regnanti pessimè tueri felicitatem. A tanto inveteratæ amplitudinis cohærede, nihil prius Res Polona Lithvanæq; præstolabatur, quàm ut illam sub auspicijs Divi olim Sigismundi III. crudirent Livonica bella manum, cui Imperatorios fasces, quasi hæreditarios porrigere debuerat Radivilliana fortuna. Eò accessit, quod ita adhæserit Bellonæ, ut nec armatam Palladem suo excluderet commercio: moderantem Comitibus si audires, rediivum alium Reipublicæ gratulareris Arpinatem: præstantem signa aut instruentem aciem si videres, Julium aut Pompejum reducem Orbi arbitrareris. Rarò subire tentoria audebant, quæ umbraculis suis insueverant Musæ; nisi Radivillanâ illectæ affabilitate, suos Helicones mutassent in Papiliones, & relictis jam classibus classica secutæ fuissent. Merito deinde à Divo Vladislao, Smolensco, obsidione Sehinianâ liberando adhibitus, supremus Militiæ Litvanæ Dictator, ut sicuti Abayo suo Magno Gedimino Protopares illius Vilnæ extruendæ fuerat auctor, (unde Radivillus à consilio Vilnæ erigendæ dictus) ita hic Smolensci ab hostili impetu vindicandi, novo huic Urbium Liberatori, consilium simul, commilitiumq; præberet. Si supra centum vicena Moschorum millia

E 2

sex- co citato

sexdecim millibus Regiorum concessisse victoriam hactenus miratur Orbis: si procubuisse ad triumphales pedes victoris, etsi antea victum; multorum tamen stipendiorum & palmarum Ducem ipsum Sehinum referent secutura posteritati annales: tantis trophæis interponet se Radi-villanum nomen: & Vladislavianarum victoriarum non leve erit addi-tamentum. Qui Rempubicam vel uno auxisset municipio, vel colo-niam deduxisset, non interituro statuae ornabatur honore: qui Severiae ditione, Czerniechoviensi; que ora, tantorum receptatrice municipiorum, ut modica regna æquare possit, fines Poloni propagavere Imperij, nonne firmitus gratorum Obelisco animorum non interituram eorum memo-riam, Polonæ Senatus consulta inscribent posteritatis? Radivilli certe nullum conspectius aut luculentius secutura leget acroama, ætas: quam victrici clementiæ Vladislai, ita calcantis Moschoviticum fastum & san-guinarum sitim, ut inaudito Christianæ moderationis exemplo reconde-ret gladium hostili sanguine non imbutum: tantæ clementiæ adstitisse non otiosum, sed præcedentem eas legiones, quæ stringere ferrum para-bant, & vulneribus pleræq; in hostili corpore destinaverant locum, nisi illa humanis major affectibus, Vladislai mens, ita pepercisset magnorum populorum sanguini, sicut delato Aquilonaris Monarchiæ moderata est honori. Reliquæ Victoriæ quò copiosiori sanguine redundarunt huma-no, eò diuturniori inclaruere famâ: hæc eò perennius à *Vladislao* (a) famæ suæ Domino mutuata est nomen, quò decentius Christianas victorias parsimonia sanguinis, quam effusus commendat cruor. Reliqui victores ante currus suos, brevi & non duraturâ pompâ, traxerunt captivos, cum triumphatores ipsos strictioribus catenis sua vinxisset ambitio. Vladislaus sicuti pedibus suis advolutum Septemtrionem, tot annorum Electus Magnus Monarcha, æquissime tulit, ita hactenus etiam captam admira-tione sui ducet in triumphum secuturam ætatem, quæ mirari nunquam desinet, Regium Juvenem, eodem animo non quæsitâ, sed ultro delata acceptasse ingentium terrarum sceptrâ, quo Regem jam & victorem sup-plicanti, nec suæ potentiæ securo Michæli Fedorovitio concessisse: hanc tamen iniquissimam suo exoluenti mercedem ministro, ut cum à Magna-nimo Regnorum Largitore pronâ veneratione, capiti Domini sui indu-bitatum jam & non controversum diadema impetrasset, ab illo capite minutus sit. Cæterum Radivillum sicuti comitem tunc Regnatricis for-tunæ, optimi bellorum Ducis insignivere dotes, ita ad senium usq; æquali passu comitata est fortuna, quæ pacatâ Lithvaniâ uti prius bellatoris, ita Pacatoris illi indulgit gloriam, cum optimè ille de humano genere mereatur, cujus in fastigio collocata nunquam offendit felicitas; nec nomine suo notat calamitatum fastos.

Sehinus
capite à
Magna
Duce
trunca-
tus.

CHRISTOPHORUS GRODZICIUS

Castellanus Camenecensis.

NE bellica Oeconomia machinatore, armamentarium externo regi-mine, pedestris Polonorum militia conductio amplius indigeret Magi-

(a) Ethymon Nominis Vladislai Polonicum ita sonat Dominatur fama, *Wladisław*.

Magistro, duo Grodzicij effecere. Ut junior Christophorus nasceretur, fratri eum postposuit natura, militaris disciplina ab irriguo Belgico, an bellico instillata fonte æquavit: Regia Divi Joannis Casimiri liberali-tas, cum meritissimo legisset in Senatum, anteposuit: rerum Polonarum fortuna, non uni Leopoli, sed universæ altrici defendendæ Russiæ, in-ter continuò circumstrepentes bellorum tumultus servavit. Scilicet, pugnacissimo sæculo suus debebatur Archimedes, & si ingeniosius, no-centius tamen, in mutuam perniciem humana toties armatur protervia, stratagemata etiam bellica suum requisivere inventorem, non in una Sue-cia, sed ubiq; Regnorum vigilibus Leonibus, quasi nunquam suis indormien-tibus malis insignita. Quæ vigilantia ut polleret Grodzicius, tirocinij planè in rebus militaribus vix positis, stipendia meruit in *Kodacensi* illo præsidio, à Magno nostro Pompeio Stanislao *Konieczpolio*, ad ostia Bo-risthenis, arcendis Otthomanicis, & Tauricanis insultibus extructo; quasi jam illa ultima Polonarum Provinciarum tutam se præstitisset, & ab hoste immunem, tanto Propugnatore excubante. Sed dum ab externo impetu obarmat præsidarios Kodacenses; & situs loci planè inexpugnabilis, & sua pervigil fortitudo, interna servilium armorum aggressa est perfidia, quæ omni suppetiarum spe frustratos (nempe deleta *Corfunensi* exer-citu, & ad *Pilance* dissipato) eòusq; redegit, ut vitam suam inclementiæ permitterent servili. Consuluit tamen vitæ Grodzicij, adhuc propitia fortuna, dum ab alijs sejunctum captivis, Trechtmiroviensi irreligiøsæ religionis, unâ cum Andrea Potocio includit claustro. Præoptarunt, quasi optionem facerent vinciri potius à truculento Scythâ, quam ab in-fido & dolos fingente interimi servo. Divinâ Providentiâ servatrice li-berati ab illa subterrânâ specu illis fatali, ultrò vitam suam conie-cerunt in vincula, quæ nisi coactus subit nemo. A geminâ servitute restitutus Patriæ, nihil potius & antiquius habuit; quam, cum, impari-bus viribus non posset integram, saltem Principem totius Russiæ urbem Leopolum servaret. Circumeinxerat Leopolum arctâ obsidione Basilus *Buturlinus* supremus prætorio Augustali totius Moschoviæ Præfe-ctus, plusquam octuaginta millium Moschovitiæ militiæ stipatus flore. Eò accessere trecenta millia refractariæ multitudinis, incentore Bohdano *Chmielnickio*, à conjunctione Scythicâ ad obsequium Aquilonaris Imperij non diù duraturum, conjuratas transferente vires. Excitis Septemtrione viribus, & tantæ colluviæ rebellium succubissent etiam florentissima Regna: una tamen restitit, egregiè communita cum exiguo peditatu Grodzicij fortitudo, & unam illam Civicam verticibus Principum im-ponendam, galeato capiti ob Cives servatos conciliavit coronam. Quam, ut cumulatius ornarent quæsitâ toto orbe Polono trophæa, multum ope-ræ contulit, ut invasor alienorum Regnorum, Polonis è finibus pellere-tur Succus, qui, ut piraticam suam liberiùs exerceret, inter Regem & Piratam parvum fuisse discrimen præposterè opinabatur. Sed insidiatri-ces propulsantem vires, pridem affueta piraticæ Mors deprædata est: & licet coronatus Nauarchus Joannes Casimirus oculos suos ultimo ejus admoverit discrimini, Dantisci non tam naufragium vitæ fecit, quam portum invenit.

F

DOMI.

D.

DOMINICUS KAZANOVIVS.

Palatinus Braslaviensis.

Quæcunq; civilium & bellicarum actionum decora, natalibus suis diviſum largita eſt ſors naſcendi, ea in hunc unum cumulata congeſſit. Paternâ Martini Kazanovij Palatini Podoliæ Magiſtri militiæ Poloniæ diſciplinâ, uſq; adeo rigidâ educatus, ut in triumphali illo contra ſehinum bello, ſæviente Aquilonari hyeme, tenerioribus adhuc viribus filius, prohibente illo, pellitas veſtes raro induerit: quaſi militares artus contra elementa, & reliqua naturæ mala gelu obduraturus & undis. A gelido hoc Martis campo tranſtulit eum non ad mitiora caſtra, ſed veluti ad Gymnicos exercendæ fortitudinis ludos, paterna ſollicitudo, & circumduxit laborum caſtrenſium ſocium & alumnum, prius contra *Murtazi Baſſam* imminentem Poloniæ, excitis, cis, & trans Danubium Europæis viribus, & Camenecum ſpe jam devorantem, niſi Septemtrionalis Victoris Vladislai noſtri Leopoli nondum prætergreſſi nomen, Orientem etiam ita terruiſſet, ut & Baſſa celerius, quam venerat, recederet: & toto illo ſexdecim annorum ſpatio, quo nobis Vladislavianæ tranquillitatis ſerenitas fuiſſet, hic gurgis Regnorum, inferre bella, non expectare aſſuetus, Thraciâ tantum, ſive Aſiâ ſe contineret. Deinde, ut firmè continuum eſt inter Aquilas & Leones diſſidium, vegetiori jam ſibi animo, quam ævo, adhibuit comitem, cum Vladislauſ Anno Regis Pacifici 1634. cum Suetica Corona temporariam componeret pacem, nè fauillæ ſuppoſitæ cineri doſo, exitioſum tandem incendium excitarent; cui extinguendo, etſi præſens ætas ſufficere eſt viſa, una tamen felicitatum pararia Vladislai deſuit manus. Sed amoto vel dilato utcunq; vicino, eo pernicioſior, quò occultior erupit belli ſervilis flamma, comprehenſura ſtrentiſſimas Kioviensem, Braſlaviensem, tum ultra Borithenem ditiones, niſi Nicolai *Potocij* tunc Palatini Braſlaviensis Magiſtri Militiæ Poloniæ, & Dominici *Kazanovij* (quem leviter adumbramus) tunc Notarij Exercituum Campeſtris, *Potoci* non minus animo, quam ſanguine conjunctiſſimi aſſiſis, viginti quinq; cohortibus ſtipata, contra triginta millia rebellium (ut alij aſſeruat ſexaginta) incredibilis poſteritati ad *Kumeyki* obſtiſſet fortitudo. Qui itaq; audebant contra Regnantem Maieſtatem ſervilia attollere capita, totis cada-veribus jacuere fuſi, fugatiq; memorabili in omnem poſteritatem exemplo: ita hanc locuſtam humano generi depaſcendo natam, fuiſſe eliminandam & amovendam ex finibus planè humanis, nè ulla virulenta etiam per terram ſerperent, aut remanerent ſemina. Ex glorioliſſima hac dimicatione *Potocius* auctoramentum ulterioris obſequij, *Kazanovius* non leve domitricis manûs reportavit vulnus; quaſi hæc miſſio ſanguinis, funeſtis duorum *Kazanoviorum* necibus præluderet. Nec dum obductâ cicatrice vulnere, in Comitijſ Varſavienſibus Anno Vindicis Dei 1638.

1638. ſigna militaria rebellium, pedibus Vladislai Triumphatoris ſubjecit, *Skidanum* & *Paulukum* turbines illorum temporum ſupplicio puniendos adduxit, & reddidit: cum proculdubio feliciorẽ futuram Rempubli-cam conſpicere poſſimus, ſi non in geminis tantum capitibus præcidifſet; ſed totum id eradicaſſet, quidquid in ægrâ Patriâ ex morbo rebellio-nis tumebat. Feraciſſima diſcriminum bella, & perpeſſa vulnera, non retardarunt mortis contemptorem animum, quò minus intereſſet Scythicis bellis, aut ſequeretur, fulmen belli Koniecpolium, Scythas terro-re Nominis ſui propulſantem, ut reconditâ planè in vaginam frameâ, ſpectatores fugaciſſimæ gentis, non actores belli, deſcenderint in campum Poloni, cum expeditiores iſtos ad fugam, quam ad pugnam prædones, Taurica ſua malè occultaret. Præfectura Bohuſlavienſis, quam Patre extincto beneficio Regis obtinuerat, non tam illi ſuppeditavit opes, quam palæſtram exercendæ aperuit Virtuti: dum ſæpè in latiffimos ex-currit campos venandi ſtudio, non feras, ſed feris truculentiores Scythas. Curulis ſella Palatinalis auxit in eo quaſi inſomnes ornandæ Patriæ cu-ras, & veluti evocari ſe ex mortali ſtatione auguraretur; immo, ſe po-tius Equeſtri, quam Senatoriæ ſellæ præoptabat. Supremo conſtitutus morbo, dum à Nicolao *Potocio* jam Caſtellano Cracoviẽſe Supremo armorum per Poloniam Præfecto, contra Bohdanum *Chmielnicium* novâ molientem, & ex latebrâ ſuâ Zaporoviẽſi adhuc apparari bellum audit: animo, quam corpore ægrior ingemuit; prius quod relinqueret Patriam, adeo arſuram injectis ſervili furore ſacibus, ut nulla æquari poſſint antiquorum temporum incendia: deinde, quod in uno Chmiel-nicio ſupplicio deſtinato, ſcintilla iſtâ tempeſtively non fuerit extincta. Ex Pollice itaq; umbratili magnum metire Gigantem, plus indolentem publicis malis, quam in extremâ ſuâ luçâ de ſuis lethaliſſimis dolori-bus ſollicitum, ut talem relinqueret Patriam, qualem accepit. Æmu-lus paternæ pietatis (cujus pietas, an fortitudo melius texerit hanc Rempublicam, nondum decrevit Orbis) non prius ſpirare quam ſperare, precariq; benè Reipublicæ deſijt.

G.

GEORGIUS LUBOMIRSCIUS

Supremus MARESCHALCUS Regni, Ma-giſter Militiæ Poloniæ.

Secundo flumine deveſta eſt Poloniæ felicitas, cum Lubomirſcianum (a) nomen pacatiſſimæ tranquillitatis ſtadium redolens, ad ampliſſimos Poloni Senatûs enataſſet faſces. Non exoticæ navigabili hoc flumi-ne invehuntur orbi Polono merces, ſed decora Monarchiæ Oſtrogiæ Domûs, æmulam Romæ Conſtantinopolim, aut pro dote Vladimiro Mo-narchæ expoſtulantis, aut pro ſpolio ſibi vendicantis: & noſtra planè memoria victrices illæ fæderum Chotimienſium ſanctiones, cum Monar-chiarum ille non raptor melior, quam belluſ *Oſmanus*, limites Patriæ

Vide Ma-thiâ Srê-covium de Rebus Ruſſiæ trans-lib. 3.

F 2

(a) Inſigne Gentilitium Lubomirſionum eſt flumen vulgò *Srzeniawa*. Nomen verò Lubomirij ex ethymo vocis Slavoniæ ſonat. *Amant Pacis*.

transgredi etſi vellet, non poſſet; quòd obicem Srzeniavam videret. Largioribus aquis Srzeniava ſcaturire nunquàm potuit: quantas Lubomirſcij effundere opes, ut operam ſuam non inutilem Reipublicæ navarent; vix non à fortuna naufragi, ut imminetia Patriæ naufragia aut ſiterent, aut prohiberent. Eo flumine Georgius delatus in auras, captandæ alienæ auræ, à Patre Stanislao Lubomirſcio Palatino Cracoviënſi deſtinatur; ſed peragrato cultiori Orbe, nihil externum adtulit, quo domui noceret; ſed ea civilis & militaris prudentiæ congeſſit adminicula, quibus collabentem Reipublicæ fulciret, & ſtabiliret domum. Cùm nactus fuſſet Vladislaviana veriùs, quàm Saturnia aurei ſæculi tempora, Comitijſ eloquentiſſimam vocem, quæ illi præſſe numeroſo Ephorum noſtrorum cætui ultra ætatem conceſſit; manum, quæ, tot paternâ munificentia ſibi auctoraverat cohortes; Martiali commodavit campo. Præſecturam principem in Polonia Cracoviënſem, Patre quietioris vitæ cupido ultrocedente conſecutus, quaſi verecundarentur aliarum præſecturarum ſubſellia eum præcedere loco, qui, pleroſq; anteibat animo. Extingto Patre non tam valetudinariâ ſenectute, quàm contracto ex malis Reipublicæ morore; à Zboroviano bello redux Sereniſſimus Joannes Caſimirus in Comitijſ Marſchalci dignitatem Cenſoriæ antiquæ Romanorum parem, illi contulit; dignum judicans, ut penes illum ſive jus, ſive diſtributio dicendarum ſententiarum maneret: qui optima conſilia promere noverat; & ille Regiam cenſeret aulam, de quo laudatiſſimè tota Reſpublica cenſuerat. Sed delati faſces unam tantum præoccupaverant manum, reſtabat altera non minùs portandæ Herculeæ clavæ quàm regendo exercitui idonea; ut ſicuti Cenſorio ejus nutu, Mercurius ille Senatorius, ſua jam firmaverat veſtigia, ita Mars Sarmaticus bellatrice illius niteretur ope. Magiſtratus ille bellicus non externa tantum avertit, & ſopivit bella, maximè ad *Cudnoviam*, ubi Imperatoribus noſtris unum obſuit (quod vitio Annibalis) ut vincere ſciyerant, ita, Victoriæ proſequi aut neglexiſſent, aut non potuiſſent: ſed etiam exutum militare obſequium, cùm contumaces filij, ut perimerent impuniùs Matrem, hoſtiles induiſſent animos, ſuis diſcordijs feſtæ reſtituit, & conciliavit Reipublicæ. Nimirum, unus noverat regere animos, & humanis præſſe arbitrijſ; & quos rigidior malè coërcuiſſet diſciplina, hos vincere obnoxios ſibi non ceſſabat; Orbis dignior patrimonio, quàm hac ampla fortunâ liberalitas. Innutritæ ſunt hæ Lubomirſcianæ Domûs artes, nè rubigo militare exedat ferrum, liberaliter effuſo providere auro: & idèo patuiſſe illi ampliſſimarum faſtigia dignitatum, quia hoſpitaliſſima hæc humanæ, maximè verò militari indigentia, nunquàm occludebatur domus. Nutrienti publicam ſpem meliorum temporum, fomes malorum, ſive nutritrix ſimultatum clam obrepiſit invidia; quaſi ille, quem raro in Polonia nexu, aulæ & armis præſſe voluit Majeſtas, majora, ſuperſtite in throno Principe, Cive agigaret. Sed, hanc Ariſtidi noſtro ob ſolam Juſtitiam brevi, etſi non decennali exilio, ſive oſtraciſmo ut olim Athenis damnato, inuſtam notam eluerunt jam, & quaſi exploſerunt proſcriptam & eliminandam ex volumine legum Electoralis campi moderni ſanctiones; ut conſtaret Orbi, feliciùs illum totius Reipublicæ judicio fuiſſe abſolutum, quàm inci-

Variſa.
vie Anno
1669.

inciviliter paucorum impotenti (& quod patuit) malè ſana conſpiratione condemnatum. Spectata eſt tamen eâ ſeceſſione potiùs, quàm bello Lubomirſciana æquanimitas, cùm ſincerius, quàm ille Pharſalica in acie, ut civibus parcerent, ſuas præmoneret legiones, & repellere illata, quàm inferre ſatiùs ducens arma, vicinorum penetibus ita ſe innoxium præberet, & inermem; ut divertere ad familiares, & hoſpitari illum potiùs apud populares ſuos, quàm bellum gerere remotus exiſtimaret Orbis. Excuiſſis tandem civilibus armis, quæ coactus induerat; & conſpectata indulgenti Principi ſua innocentia, non Linternum vilem villam, uti Scipio, ſed ſuâ major infelicitate, cui immerito malè credula, largitrix honorum aula, ſuum excuiſſerat ſcipionem, conſpectiorem caſui ſuo, an occaſui deſtinando locum, Vratiſlaviam adiit: dignus, cui orbis præberet domicilium! extrâ paternos extremum oculos clauſit; nè everberaret illos brevi ſecuta Ruſſiæ Minoris, Voſhyniæ, Podoliæ clades: nè fumus ardentium Provinciæ in illos incurreret, qui triumphalibus ignibus ſua manu quæſitis aſſueti erant ſpectandis. Elatum Patriâ, Viſnicenſi paterno Mauſolæo domeſtica intulit pietas: ſed auferri ab animis nunquam poterit Polonorum, niſi ut non morituris laudibus efferatur.

GEORGIUS DUX ZASLAVIENSIS.

Quaſcunq; Victoriarum, & domitæ, atq; obſequio obnoxia ſuo Græciæ adoreas, Monarchica (ut ſcripſi) *Oſtrogia* Polono, Ruſſicoq; Orbi intulit Domus, eas ad Principes *Zaslavios*, ejusdem propaginis ſurculos, cum ampliſſima hæreditate tranſiſſe, noſtra jam vidit ætas. Pertinebat ſcilicet ad conſervandam non interituri nominis famam, ut quæ poſt extinctam Baſilidarum ſtirpem, continua ſerie à Ruſſico, uſq; ad Theodorum Joannidem, regnantium, Aquilonari planè deſierat hæredes dare ſceptro; in una *Zaslavia* Domo ſuarum Fhænix renaſceretur felicitatum. Hinc eſt, quod deſinat mirari poſteritas, Conſtantinum illum Ducem *Oſtrogium*, alterum Lithvaniæ & Voſhyniæ Conditorem, eò ludibrij insolentis, & res humanas permiſcentis fortuna fuiſſe redactum, ut ejus malè fidæ gentis duceretur in triumpho, cui Majores ſui non leges tantum dedere, ſed ea ſuppeditavere arma, quæ raro æquandam paravere victoriæ, memorabili in omnem poſteritatem exemplo: ab hac insolentia rerum humanarum, regio etiam ita tremuiſſe vertices, ut melius illis aliquando carnificum manus extrueret rogum, quàm ſtipatorum ſuorum cura apparaverat thronum: & ſi tranſlatitiæ ab una gente ad alteram, non degenerem conſpiciat Orbis tiam, perinde opinetur, acſi fortunæ muneribus aſſueta, & inclareſcens amplitudo, viliori conſiſtere neſciat loco. Januſſus certè Dux *Oſtrogius*, quem, prius ſors naſcendi, quàm Regia beneficentia Senatûs Poloni voluerat eſſe Principem, unam cognatam *Zaslavianam* delegit ſtirpem, in quam feſſam jam magnitudine rerum geſtarum, & non perſellas tantum circumductam curules, ſed toties in eminenti Regiorum

G

faſti-

Ad Kro.
pitenam,
Mathiæ
Strico-
vium le-
ge eo
loco.

fastigiorum collocatam folio, *Ostrogianam* inclinaret fortunam. Tanto pressus onere succubisset aliis, non hic cæli Poloni Hercules, seu Atlas Georgius, qui fortunam opulentæ *Ostrogianæ* ad unum fratrem Alexandrum, ex Bracławienſi & Volhyniæ Palatinum Kijovienſem, ad se immortalis gloriæ ſucceſſionem pertinere exiſtimans, ita hoſtium non minus irrupentium vindex, quàm, nè anniverſariâ veluti irrumperent clade, terror, triumphales capiti ſuo meruerat honores, ſicuti unus ex majoribus, magnanimitate fortior, an nomine Leo, à Vaticana Maieſtate, ſupremo (extrâ lancem humanarum opinionum) iudicio, Regium obtinuerat decus. Præclaræ pugnantium legiones, dum vita ſuperfuit, ſtrenuè pro Republicâ dimicaverè planè omnes: una *Ostrogia* poſthuma etiam bellatrix Domus, bellatricem (extinctâ jam ſtirpè ſua) aciem inſtruxit, quam avulſa hæreditatis ſuæ portione, militari totius Reipublicæ auctoravit obſequio: ut tamen conſtarent illi ſuæ parendi, alijs Imperandi vices, Zaslavios hæredes, devotæ huic pro Patriâ militiæ voluit præſſe. Ea heroicâ indole animatus Georgius, nè aſymbolus liberalitati Majorum, in defendendâ Republicâ, & Nepoti Duci *Dominico Vladislao* poſtea Palatino Cracoviænſi, auctoratas munificentia ergâ Patriam *Ostrogianâ* hæc cohortes, ubiq; locorum & bellicorum camporum ſuppeditanti videretur, contra Abazium Baſſam promptius retrahentem fugitivum pedem ex Podolia, quàm Thraciâ & Aſiaticâ ſtipatus intulerat colluvie, ſtrinxit arma: & ſicuti ſivè Septentrionales, ſivè quoscunq; virulentos, peſtem aſſantes Patriæ terruerat Dracones, ille gentilitiis ſuis Eques è cælitibus unus; ita pallescere fecerunt *Zaslavianæ* fortitudinis coruſcantia tela, Othomanicas Lunas, obtenebrando, Chriſtiano Orbi, quàm illuſtrando exanguis jam Orienti meliores. Luxiſſent hæc utinam inextinguibilia ſydera! non expalluiſſet erepta Podoliæ jubar, aut verius Sol ille ſplendor victorijs, quàm radijs, ſuorum non rubuiſſet ſanguine colonorum! neq; venientem à Nilo ſemivirum Ægyptium, aut reptantem Euphratis accolam, aut verè Phrygium, expectaſſemus ad litus Viſtulæ hoſtem, meditullio etiam Regni ceſſari, niſi tempeſtuoſa hyeme territus, ultrò re-diſſet hoſtis. Excidimus ab illa, Magnanimitate *Ostrogiorum* & *Zaslavorum* Principum, & quorumcunq; Progenitorum Poloni Nominis, quânto præclariùs, & auguſtiùs ſe degere exiſtimârunt, quânto propius eos admoviſſet conſinijs hoſtium, Reipublicæ Poloniæ fortuna; non incongruè Principe animo, eſſi non hæc ſtirpè, Imperatorij tamen ſanguinis unus, eo loco ſibi deſtinaturus limites, quocunq; in Ponto Euxino ſua clava collimâſſet. Longinqua ſcrutabamur vivaciſſimo animo maria, cùm jam nos malè tueatur Viſtula, & illæ à coronato olim Hercule *Boleſlas Chrobri*, non ſceptro magis, quàm fortitudine, Regum noſtrorum Primo, collocata ad limitaneos amnes columnæ excitaturæ erant, non utiq; limitaturæ inviſtam audaciam progeniei vitioſioris: Sed qui elogium meritiffimo deſtinaveram, & adumbrare cogitaveram Principi, naniã cano, quàm non ceciniſſem, niſi eò redacta fuiſſet orbitatis infelix ætas noſtra, ut jam ad Panegyres Magnorum Virorum, præſcarum ſuppleat vicem. Ceſſiſti non tam naturæ ſtrenuiſſime Principum, (cùm te in limine virilis ætatis præcox rebus hu-

manis

manis eripuifſet fatum,) ſed ingruentibus Reipublicæ malis, nè Victorem animum Tuum malè multarent præſentes calamitates, quas ideò ulciſcitur nemo, quod ut melioris ſæculi felicitate, ita liberatorum ſuorum vindice ferro, ſeraciſſima quondam Patria fuerit orbata & multata. Quæ familiaritate malorum, ut exanguis ita & elinguis ſuppreſſiſſet vocem, niſi bonæ ſpei firmaretur omine, quòd ſicuti nuper Polonia unius è ſanguine Principum coronavit tiaram, ita ſcintilla ſanguinis Tui, robore jam erumpentis illuſtrata animi, Coronæ Poloniæ ſit additura fulgorem.

1673. 3. Junij extinctus eſt

GEORGIUS RZECZICIUS Urzendoviensis Præſedus.

Mira ut rerum, ita & hominum metamorphoſis; pleroſq; primo ætatis flore, (quorum Mars ventosâ in linguâ, pedibusq; fugacibus eminet,) fugitivum ex tot aciebus retraxiſſe pedem, cùm vix non ſeptuagenario major *Rzeczycius* naturæ debitam, & veluti jam tributariam tuendo Regi, & exercitui, in Zboroviænſi campo, impenderit vitam. Ingenerata à Majoribus ſuis ſatis clariſ, generoſiſſima indoles, per externa illum circumduxit, ut literarum domicilia, ita militaris fortitudinis caſtra, nullo diſpendio Poloniæ ſinceritatis, quæ poſt tincturam externarum fallaciarum agrè alium colorem, aut bibit, aut admittit. Adoleſcentior ipſius ætas incidit in illam, ſeu temporum, ſeu hominum felicitatem, quâ terror Poloni Nominis, uno Septentrione contineri non potuit, ſed Aſiam, Africam, & quidquid Orientali Othomanorum Portæ ſummittit genu, ad litus Tyræ, & Chotinenſem evocavit oram: tantæ moli, & diſſitarum gentium multitudini, cùm exiguas ſuas vires opponeret Polonia, piaculum abeſſe exiſtimans, *Georgius Stanislao Lubomirſio*, non poculis tantum Regijs, ſed aciebus & exercitibus ſtruedis deſtinato adhæſit, quatuor *Rzeczycijs* fratribus comitatus. Quâ in patentiffimâ non virtutis magis bellicæ, quàm victoriæ, poſt hominum memoriam celeberrimæ palæſtra, quem civilis & militaris prudentiæ collegerint uſum, docuit ſubſequentium temporum eventus, cùm *Rzeczycios* planè omnes, inſigniores Poloni Regni Proceres aut legionum ſuarum admoventur curæ, aut Senatoriæ juventutis externas peragraturæ aulas regimen, *Rzeczyciana* temperatiſſimæ, & ex ſapientiâ, quod eſt diſcillimum, retinenti modum, commiſerint auctoritati. *Georgius* certè cùm Vladislaviana Felicitas, poſt domitos & calcatos faſces, ſeu alienorum Imperiorum faſtus, poſt fugatam, & malè ſe Thraciâ occultantem Orientalem potentiam, poſt oppreſſam in herba, & antequàm attolleret caput, decuſſam tumultuariæ ſervitutis inſolentiam, ſerenum Reipublicæ reddidiſſet cælum, aut continuus inter roſtra Poloniæ libertatis, Legum & Inſtitutorum Patriæ vindex, & popularis, ſed pacatior ſecundiorq; viliſicans aurâ Gracchus, vel renovato itineris, & inquietæ navigationis labore poſtliminio Belgij hoſpes, nè elevatiſſima mens Domestico innutrita otio torpeſcere videretur, hucusq; ſupervixit, quousq; *Joannem Caſimirum Regem*, ſolvendæ obſidionis *Zbaravianæ* & ferendarum ſup-

petiarum, circumcincto trecentis millibus barbarorum exercitui, ad Martialem campum necessitas non evocasset. Rudē donari, & manumitti alius petivisset, non Georgius, qui multarum palmarum veteranus decorem canitiem, mox suo aspergendam & imbuendam sanguine, dignam spectaturo judicavit Rege. Obsequentiore nulla judicabit ætas quam eum capularem militem, qui armato Principi, sanguine suo persoluit tributum, & cum occumbentem illum circumstetissent tribunitij, & ulterioribus destinati, aut bellis, aut triumphis filij, licet paucioribus lachrimis componendus esset, & novissima in luce desiderassent aliquid oculi ejus, poterat tamen sanguini suo innatantem imitari *Transcam*, & commovere spectatores mortis suæ, filios, quorum auctor fuerat vitæ. Spectate Juvenes! & omen quidem superi prohibeant! ceterum in ea tempora nati estis, quibus firmare animum expedit constantibus exemplis.

Tacitus
Annali-
um, 15.

GEORGIUS MIRSCIUS
Excubiarum Magni Ducatus Lithvaniæ Praefectus.

REmotissimos etiam mortalium, firmo & indissolubili nexu conjungit virtus, & quos ante acta memoriæ humanæ eripisset, & subtraxisset vita, securæ innotescere facit posteritati. Quam caro steterit Reipublicæ Polonæ, *Mirscij* Scythicis compedibus irretiti fortitudo, ex eo colliget non ignarus sanctionum Paternarum civis, quod lytrum, sive pretium ejus restituendi, rarâ & vix usitata in captivos liberalitate ultrò numerarit. Nunquam hebesceret filiorum pro defendendâ hac altrice ferrum, si augurarentur, capitum suorum jacturam à tantâ liberatrice rependi, & ponderari auro Vilissima olim æstimavit post Cannensem cladem, tot deditiorum millia juvenum, indulgentissima popularium suorum educatrix Roma, quasi pigeret, raderetq; illam, in sinum eos recepisse suum, qui privatim de vita etiam sua pacisci cum hoste, nulla interveniente publicâ pactione ausi fuissent. Quos tamen impropera belli fortuna, non sua segnitie captivos fecit, eos vel maximo repetijt, & requisivit impendio, quasi nullibi, vel copiosissima nummorum affluentia, melius & fructuosius expenderetur. Liberalitate sæculis imitandâ, ut se dignum præstaret *Mirscius*, nulla Polonam, Lithvanamq; rem affixere bella, quæ ille, auspiciis clarissimorum Imperatorum *Zolkievij*, *Chodkievicij*, duorum *Radvillorum* secutus, fortissime non propulsaverit, nihil amplum, & illustre Reipublicæ accessit, nullaq; eam auxere ditiones, quas non quæsierit, & paraverit, non minus quærendis, quam tuendis Provinciis assueta *Mirscij* manus: nulla deniq; Regum nostrorum vertices ornare triumphorum decora, quæ, ut alij Regno inferrent nostro, *Mirsciana* non intervenerit opera, ut doceret orbem, subjectorum capitum discrimina, infra unius coronati magnitudinem capitis æstimari, & illum præclare vitæ suæ discrimen adire, qui aureo Regij capitis honores discriminavit lauro. Sed cujus defudavere, in tuenda Republicâ, adolescentioris ætatis merita, alioris, inedia, & perferendis injurijs cæli opportuniora, nè provectior etiam à castren-

castrensis laboribus excluderetur ætas, excubijs eum servandæ Lithvaniæ, Regia præfecit auctoritas, quasi finitima Aquilonari Draconi amplissima Provinciarum tutius conquiesceret, tanto Vigilum Praefecto excubante, Sopiri à nullo potuit nisi à morte, quæ Draconum etiam Domitores sopivit.

H.
HIEREMIAS MICHAEL KORIBUTUS
Dux Vifnoziecius, Palatinus Terrarum Russiæ.

Sideribus prius defuerit lumen, quam Regnatrici *Koributea* propagini, ingens sæculorum tributum, gloria Vestigalem se ipsa præstitit tantæ Dominatrici cum Bohemico Regno *Sigismundum* *Domitrovicium* *Koributum* alliceret, sed magnanima moderatio insignior spreto Sceptro, quam quæsito; docuit orbem, *Koributeam* gentem potius ambiri ab orbatis Regnis, quam ambire: & ideò fortè Abavum *Sigismundum* recusasse aliena solia: ut cumulatius Divina Providentia evidentissima (ut vidimus) manuductrix, Polonum quasi cognationis jure devolutum Abnepoti exornaret thronum. Ipsa ceterioris & ulterioris Moldaviæ abdita, quibus exules suos Roma ideò fortè incluserat, ut sicut reliquarum purgamenta Urbium condere Romam: ita Romana exilia novam hic constituerent Rempublicam: hi (inquam) sorte suâ quam ortu afflictiores populi, geminatâ supplicarunt natalitij *Koributorum* sideribus veneratione, ut Otthomanicas ad Christianum expallescentes fulgorem, admotâ fulminatrice Regimini suo dexterâ, obfascarent lunas: sed alter cælestis jam pugil *Demetrius*, dum malèfida alijs cunctatur prehendere sceptrâ, ferreum apprehendit, & sanguine suo tinxit uncum, ut rubicundius ex lumbis suis nascituræ proli imbueret purpuram: Alter Michæel laureas etiam calcare assuetus, ultrò insinuans se Dacicum, quasi Danaicum, etsi coronarium ita contempsit aurum, ut imponendam sibi Valachicam Regio liberalitatis genere, alieno vertici non inviderit, aut Regnantis *Sigismundi* III. arbitrio subjecerit tiam. Tanto contemptore regnorum natus Hieremias, vix à ludo literario & Regina Europæarum ditionum Italiâ digressus, Regali animo pares gerere cepit curas, & *Vladislas* Magni nomen promerito, sub jugum mittente illam potentiam, (cui procumbit quidquid à Boristhene ad mare Caspium, & à *Thanai* atq; Volha, ad glaciale usq; Oceanum patet,) invenit Herculeam Virtus, quò irrumperet, & quasi Regi suo in remotissimis confinijs pugnaturus cognatus Princeps, *Pitiulensem*, *Rylscensem*, *Sicuscensem* & circumvicinas solo æquavit oras, Regalis procul dubio rudimentum animi, & infallibile augurium, Regnaturæ aliquando proli, quando pubescente adhuc ætate, Regias delibaret jam & quasi partiretur sibi Victorias & sollicitudines. Tanti est ingenerari, si non fortunam, certe Regiam indolem, ut vilia & vulgaria recuset discrimina, etsi cum regibus illi aliquando dimicare non contingit, eò tamen incedit tramite, quo

Regia etiam incedere posset Magnitudo. Ulteriori adolescentiâ, adole-
vère in illo planè Regiarum virtutum dotes, dum contrâ *Abazium* Pas-
sam, quasi orbitate nostra & solitudine tutum, & *Vladislaus* instar
Aquilæ in nido suo deseruisse pullos arbitrantem, trium aut quatuor
millium exercitu, æquius quàm suppetijs Poloniarum copiarum, satis tunc
attenuatas, sub Polono Leonidâ *Konicopolio* auxit vires, ut Regem ab-
fuisse unum, Regios verò adfuisse animos, in profliganda immensâ tot
gentium, maximè *Danubij* accolarum colluvie, vel ipse experiretur ho-
stis, qui serò tandem Palinodiam canere potuisset, nisi irata fortunæ suæ
Tirannis, ventosâ jactantiæ receptaculum, illius præcidisset caput. Non
seignior contra *Murtazi* Passam, fortunam *Vladislai* lacescentem & ex-
ploraturum, num Oriens illum terreret, qui Septemtrionem ita frege-
rat, affulsi Ducis Hieremiæ opera. Destinaverat parem Heroicæ illius
fortitudini Bellona campum, nisi alios irritare solitus, tunc confestim
retrogradus hostis maluisset audire, quàm sentire *Vladislai* arma, cervi-
cibus barbarorum, uti subjugandis in Septemtrione assueta, ita absiden-
dis in Oriente promptius exacuenda. Erupere tandem servilis belli
motus, eò nocentiores, quò abjectiores à terrâ mutantur impetus; sive
ut eminentiores terreant sive terant status. Non fabulosi, sed nimis
quàm veri nostro malo Gigantes, dum duci ac regi penitus nolunt,
quasi superis ac cælo bellum moturi, Regum & Ducum sacrilegis de-
bita capitibus provocarunt fulmina. Torsit in eos eadem planè tela
Ducalis quia fulminatrix Hieremiæ manus, nisi eos veteri supplicio
montibus obruendos, frequentes ad *Borovicam* & *Starzec*, tumuli pressis-
sent. Tot scopulis evitatis, portum tenuisse videbatur Polona securitas,
cum ad *Ochmatoviam* represso, ad *Merto*, prius fugiente quàm fugato
Scythâ, finibus suis à *Vishniovicianâ* fortitudine, malè se tueretur Taurica:
sed inevitabilis fatorum vis, multorum capitum *Hydrum*, è piscatorijs
aliquot navigijs, novam etsi tumulturiam emergentem Rempubicam, Po-
lonæ opposuit felicitati. Eo fluvio, quem inter nos & Pontum Euxinum,
quasi provida limitem voluit esse natura, navigavit ad nos hæc pestis,
& ubi deleta ex pugnaciori illorum juventute, Majores nostri
collocavere præsidia, ibi piratica hæc militia, accersito sibi auxiliario
Perecopenfi Dynasta, nobis insidiata est. Ita dum infelicitè depluman-
da Polonorum Aquila, patitur pennis vulnera facta suis, unum hunc ad
quævis discrimina, irretorti oculi pullum *Vishniovicium*, invitum sejunxe-
rat *Boristhenes*, procul dubiò rusticam hanc luem, ab armis ad arua, sive
aratra redacturum, aut imitando Lithvani illius *Alexandri Vitoldi*, pro-
toparentis sui exemplo, ex bellicosis Magnæ Scythiæ incolis, colonias
deducturum. Sed nihil invium esse potuit *Vishnioviciano* animo, fa-
mulantibus quasi, & inter hostiles acies, viam præmunientibus fatis, ut
Parenti ad gloriam, ita minorenni tunc filio ad capeffenda aliquando
Polonorum sceptrâ. Mutasse tantum non vitasse discrimina visus, dum
post *Pilaviceensem*, nunquam nomini Polono eluendam labem, Uoi-
verso præest exercitui; Dictatoriâ sive Imperatoriâ potestate exercitum
illum, vix decem millia excedentem, trecentorum millium (ut alij asse-
runt) quadrigentorum (quem numerum fuisse, Europa etsi credet uno
in campo, nostris sæculis rarò aut nunquam vidit) ad *Zbaraviam* cin-
xit

xit multitudo. Undiq; circumstantis mortis jacula fregissent alios, non
Vishniovicium; eluctatus est ex faucibus fati, & illum exercitum, etsi
arctissimæ obsidionis imminutum malis, servatum & castris eductum, uni
Vishniovicio æternum Polonia debet. Ereptura rebus humanis, ultimo
eum in arenam Martis *Bereftecensem* deduxit certamine, Vitæ & Mor-
tis arbitra fors fatalis, ut immortalitati suæ parentaret, & gloriosius
in triumpho conderetur suo, tot agmina cætorum hostium præmisit;
dignus spectatrice Majestate, & coronato arbitro; quam decorum &
non degenerem, *Koributea* cognata Domus enutrivisset læsæ vindicem
Majestatis; dignus, cujus fortitudini, si angusta videbatur *Bereftecensis*
planicies, orbis cederet in Amphitheatrum. Non excussò adhuc Mar-
tiali pulvere, redigendus in pulverem, mortem in limine *Paulocianæ* ar-
cis offendit, non ausam Immortalitati adoptatum Virum aggredi; in-
ter armatas acies insidiantem texere parietes. Oâiduana morbi lucta,
integris sæculis deplorandum confecit virum, toto complorante exer-
citu, quem triumphalis vita continuo lætari fecerat: solâ plaudente &
melius sibi ominante servili hostilitate, dum ab interitu tanti Serva-
toris, imponè clades orditur nostras. Cordatissimus defensor patriæ,
arefacto corde, decessisse pollinctoribus visus: quasi cum utrumque vitæ
& fortunæ sanguinem, servandæ impendisset patriæ, post fata sua cor-
de carituram præfagiret. Quæ eo destituta, exanimis fuisset: nisi imposita
SERENISSIMO FILIO suo corona, letalem ejus depulisset lethargum.

HYACINTUS SCHOENBERGIUS

Castellanus Camenecensis.

Schoenbergia gens, in Republicâ nostra meritis cumulator, quàm an-
nis, Theophilo prius *Sigismundi* III. deindè *Vladislai* IV. ad Persi-
cam aulam, fidei legationis ministro, Armamentarij & totius Rei-
tormentariæ Præfecto insignis, hunc edidit, & Patri in reditu ex Per-
sicâ legatione, ab Astrachanensibus in Asiâ prædonibus vitâ & suppel-
tile spoliato superstitem, benè merentium altrix Patria, patritijs etiam
honoribus non exclusit. Positam enim in literis prætextam, sago mu-
taverat non togâ, atq; ut inter Polonas aliquando obtineret amplitudi-
nes locum, lorica induit, & pressit galeâ, castrensibus devotum labo-
ribus caput, edoctus, rarò alicui in militari Republicâ patuisse honorum
gradus, qui ætatem suam non obstrinxerit, Gradiivo proclivi nimium ad
arma: bellica tumultuantis servitutis, sub *Skidano* & *Pauluko* præbuere
materiem tempora: quasi auctoramento discriminum jam præluderent;
& contrâ eam militiam primos illius initiarent annos, cui Regio & Rei-
publicæ nomine, aliquando imperaturus erat, eâ gratitudine ut compos
fieret compedum, & extortâ clavâ, in *Bacceferano* ergastulo, ferrei
clavi suas serrarent catenas. Quæ non ita illius serravere animum, sed
Divinâ reducem Providentiâ, magis illigarunt fidei, nec unquam nutanti
obsequio. Scythicis omnibus, Sueticis, Transylvanicis bellis, perdius &
pernox eques, ut convenientius ab equestri ad Senatoriam transfret sellam:

vitam vix non continuam, sub tentorijs potius egit, quam testis. Tribunatum militarem, rarum antiquiori saeculo in Polonia decus, nec nisi veteranis tribui solitum, consecutus, attributâ, diuturniori & laboriosiori militiæ vitâ & fortunâ: ut emeritum nomen, inter triumphales laudabilius recenseretur tribus. Excludere planè Triumviros *Schoenbergios*, monumenta temporum nunquam possunt: quos pro patriâ mortem obeuntes, aut occumbentes, includere monumenta. Prævit ut ætate, ita exemplo *Theophilus*, qui dum Persici Monarchæ, primum in Christianos Principes conciliat animum, conciliare sibi infestam non potuit mortem; cum inter *Vladislaum IV.* terrorem *Ottomanici* nominis, & *Magnum Persæ Sophum*, ad extinguendas sublanaris orbis corruptrices lunas, firmissimum in se fœdus, nullas ab intractabili fato obtinere sibi potuit inducias, felicissimus quod coronârit in eo supremus Largitor, conficiendæ tam laudabilis pacis, effuso sanguine voluntatem, quando non indulgere adhuc propitijs superi, iustissimi inferendi belli facultatem. Alter junior filiorum *Michaël*, dum umbraticam aulæ gratiam, militari posthabet gloriæ, ut Regiâlis stabuli Præfectum experiretur hostis, fossis *Kijoviensibus* planè adequitans capitur, & in abdita *Moschovitici* Imperij, *Ustjubam* Majorem usq; abductus, carceri suo immori, quàm diutius carere patriâ maluit: eò funestiore ad posteritatem exemplo, quod cum libertati suæ consulisset fugâ, retractus ex itinere adversis vulneribus, ab immani semihominum feritate infectis, tanquam iusto prælio vel hostili in acie cecidisset. Primogenitus, sed inverso ordine postremus, *Deciana* & devotæ pro patriâ *Domus Hyacinthus*, etsi sanguine suo Polonæ non litavit incolumitati, tamen prius ereptus leto, quàm domestico illatus lecto, ut eadem dies eum equitem viderit, quæ & examinem vidit. Discant Posterij, Patriam uberrimum adoptionis & libertatis, Domui *Schoenbergianæ* impertitæ recepisse pretium: quod eos in Materno libertatis collocarit & educaverit sinu, graves cervicibus suis imposuere catenas: quod fortunas & ampliores indulserit ditiones, in barbaro & remoto solo, periculosissimæ legationis obeundo munus, refudere sanguinem; quod ultimum Senatoriâ ornare & cumulare æquum duxerit trabeâ, cum nobilior mortualis non obligasset lectus, suo est immortuus equo.

~~~~~

I.

JACOBUS POTOCIUS

Notarius Exercituum Regni Campestris.

A Vitum *Jacobi* Expugnatoris *Smolensci* sortitus nomen, & Patre *Nicolao*, Magistro tunc militiæ Polonæ, tumultuariam servitutem suas exferentem virulentas vires, subjugante natus, sicuti primam oculis armorum & Victoriæ hausit lucem, ita expugnationes *Aracium* & *Urbium*, ac paternarum simulachra victoriarum, intrâ exiguum vitæ suæ curriculum, animo non degenerare agitavit. Nec diutius li-

tera-

terario immoraretur ludo, tumultuantibus Provinciis illata, & clam à fugitivis accersita servis, *Moschovitica* avocavere eum arma; quasi ad, avitum hunc debellandum hostem, conclamatæ jam patriæ, vix non ultima suspiria, veriùs quàm *Miltiadis* trophæa, hunc impuberem *Themistoclem* è somno planè excitarent. Moliri maxima, ausus non adultæ ætate, juvenile robur vix non munitionibus *Kijoviensibus* objecit, imperterrito pectore, magis quàm lorica, aut quovis obarmatus ferro. Hinc spectaturam se aliquando Respublica augurabatur, paterno Avo parerem, amissas & iniquitate temporum avulsas recuperantem Provincias, aut Materno, *Marino Kazanovio* non inferiorem, æquali certe dexterâ defendentem partes, & nomini vindicatas Polonæ. Hoc edito militaris rudimento fortitudinis, quod plerisq; ad culmen & fastigium gloriæ suffecisset, Serenissimum *Joannem Casimirum*, eò inferentem vindices belli faces, unde *Lithvanarum* & *Roxolanarum* eruperant & exarserant incendia Provinciarum, & cineribus finitimarum ditionum *Moschoviticarum*, Albæ *Rossicæ* obfuscaturum ruinas, comitatus. Serio indoluit tempestatem, alieno solo illaturis Polonis, malè consumpta obstitisse tempora: & quorum audentiorum, & periculis irritatam, non coercuissent tot marium & ingentium fluviorum repagula, fortitudinem: ad unius fluvij hæsisse trajectum, ut proclive sit opinari, eos non prorogatuos limites *Poloni Imperij*, quorum ausus, aut gelidoris æris eludant incommoda, aut itinerum limitent difficultates. Præcurrente ætatem vigilantia, excubiarum Præfecturam, non nisi multorum stipendiorum veteranis committi solitam, juveniles nondum supergresso annos, Polona demandavit Majestas; ut, cum antea omnium somnos Regnantium custodisset vigilia, tunc tuto obdormiscere posset, etsi minimè somno assueta palpebra, tanto vigilum Præfecto fideliter excubante. Usq; adeo torpor, desiderium animorum innutritus contubernio, magna pectora vitat: ut vilissimo haberi loco, quàm vigilare præoptet, ut etiam calorum non recuset sortem; nè bellico incalcescat fervore. Præparaverant animum, tanto obeundo labori, memorabiles illæ, nec ullo involvendæ ævo, diurnæ nocturnæq; ad *Cudnoviam* excubie. Dum enim *Basilius Szeremetus*, tanquam fera caueâ emissa, insidiatrices orbi nostro, sibi adjungit vires; ita tumido fastui suo destinans Poloniam, sicut Dominantis sui malè consulta cupiditas, hanc volatilem & nunquam sibi constantem, præoccupaverat exlegem militiam: ultricem Nemeseim, non ereptorum magis Regnorum, quàm Regiarum Majestatum (quas ille servorum deterrimus, in prædam sibi cessuras, *Moschovitica* jactaverat arrogantia) sensit inopinatò, ex tanto multorum moderatore manipulorum, mox in mancipium mutatus, quod pessimè municipem egisset *Aquilonaris* potestatis. Tantæ revolutionis, & rari in rebus humanis spectaculi, ut reliquorum, ita *Jacobi Potocij* effectrix, magnâ ex parte fuerat manus: mirabili violatorum Juramentorum Vindictis Providentiâ, ut tres exercitus in illorum concurrerent perniciem, quod imminutâ sacrosancti juramenti religione, trifariam repugnaverint simul; Deo, Naturæ, & Legi. Non caruere tamen gravissimo toties discrimine, etsi discriminum contemptrices cohortes; à re tormentaria & peditatu instructissimum, arctissimâ cingi obsidione exercitum, multo Polonorum sanguine stetit.

amplissima armorum Imperia, obnoxium mortali Imperio, & sorte humana, evolutum fecit inevitabilis lex necessitatis: quem supra homines eminere voluit dotalis *Viskouiecia* stirpis virtus: cum hominem exuere iussit, brevissimis circumscripta cancellis humanæ vitæ incertitudo; quem, ex periculosis bellorum naufragijs, emeruisse vidit ætas nostra; eum ineluctabilis fatorum vis, funere merfit acerbo. Ut discant mortales, quàm nihil sacrum intactumq; sit fortunæ, quæ ex his penatibus ausa est funera ducere, ex quibus erat Reges petitura.

Seneca
in Con-
solar.
ad Po-
lybium.

*****

JANUSSIUS DUX in BIRZE RADIVILLUS
Palatinus Vilnensis, Supremus armorum per
Lithuaniam Præfectus.

Amplitudini continuandæ meritorum, omnia illi virtutis & fortunæ *Radivilliane* aderant præsidia: solo prorogandis trophæis, annosior scilicet paterna defuit ætas. Patre *Christophoro*, supra nominato, *Palatino Vilnense*, Supremo armorum per *Lithuaniam* Præfecto natus: sicuti paternam honorum consecutus hæreditatem, ita fortunam etiam in potestate habuisset, nisi, quæ cominus impetere illum nunquàm ausa erat, sub fatalem vitæ exitum, quasi subterraneos cuniculos egisset. Cubiculi Regij Præfecturam, angustam industriæ suæ existimans esse palæstram, ad campestem *Lithvani* equitatus magistratum, iudicio *Vladislai* translatus. Quasi non conope tantum *Poloni Herculis* servando, sed copijs etiam militaribus instruendis, bellatricem commodaret manum. Sub anteacto regimine Principum, plerosq; quos pax & aula æquabat, arma & campus discernebant; *Vladislaviana*, sicut ex Archicamerario Archistrategum Martiali campo, transmittere noverat aula: ita optimè illi Regalium conclavium crediderat clavem, qui deinde magnorum exercituum portaret clavem. Monstris igitur domandis, (cælis illato *Hercule nostro Vladislao*) quasi vicariam impendit operam, & cum *Macedonica* illum *Lithuania* non caperet, Imperatorias cis & ultrâ *Boristhenem* circumtulit, & profligandis hostibus exercuit artes. Arbortivum libertatis *Polonæ Partum Kraczovium*, cum serviles nouercantis contumaciæ occultarent latebræ, vindice ferro scrutatus est, exploraturus; an hoc pectus peruium esset vulnerei, quod Divinæ humanæq; occluserat legi. Litaturum illibata olim *Polonorum* libertati crederes, si tam turpem hostiam acceptasset; aut proditorius sanguis inveniret aram, quem ex servili eductum hara, purior etiam, quasi dedignatus, non afflavit aër. Punio transfugâ, nè aliqua pars latè patentis *Poloniæ* excluderetur, spectaculo *Radivilliane* virtutis, cum auxiliari *Lithuano* exercitu, ad *Polonum* dum transit campum, docuit *Kijovienses* portas, non Regali tantum *Boleslaorum*, sed *Radivilliano* etiam patere ferro, & nunquàm benè latuisse, sub illiberali tumultuariæ multitudinis clientelâ, tantam Metropolim, de cujus fastigio dimicantia toties nutavere capita coronata. Junxit *Polono* exercitui vires, invicto animi robore, socijs laborum militiæ tunc *Polonæ* Præfectis, effuso sanguine,

cas

cas faderum pactiones, à fadifraga gente emeratus, quæ firmam proculdubio stabilivissent pacem, si aut vitia nostra, aut remedia ferre potuissemus, & alendo nondum extincto igni, avaræ cupiditates fomitem non præbuissem. *Albam Russiam*, nè tam atrox comprehenderet incendium, diu in metu continuit, prohibitorius, nè hæc etiam offa, quasi serpentino pabulo, Septentrionalis intumesceret *Draco*, si parem animo exercitum habuisset; aut provinciales copiæ, inundanti *Aquilonari* potentia, & excitis à *Mari Caspio* viribus, decennali apparatu bellico instructis, obstitissent. *Trubeccianum* certè exercitum, octuaginta millibus *Moschorum* potentem, modicis legionibus sustinuit, & cum sævitæ fatorum obniti non posset, vix non omnem *Equitatum* præstitit, immunem cum peditatum, in limosis illis ad *Szepielovice* campis, servare nullatenus potuisset. Ultimum hoc operum *Radivillanorum* fuit: quibus verita quidquam superaddere fortuna, prius eum in clandestinas, & orbi *Christiano* nunquàm vitatas, *Sueticas* insidias præcipitavit, & irretiri fecit his laqueis, quos tantis, versus *Oceanum* & *Balthicum* mare, tetenderat Regnis. Nec miror, *Radivillanæ* illa retia non vitavisse *Aquilam*, quæ bicipitem, sive *Geminam* *Romani Imperij* ita implicavere; ut quasi damna suis cumularet damnis, pretium ruinarum suarum, dispendio provinciarum, soluere coacta fuerit. Cujus infelicitatis communis & suæ, dum serò præhiteret *Radivillum*, quam à *Visceribus* *Reipublicæ* continuis victorijs averterat, intrâ viscera sensit obrepisse mortem. Illam compagem corporis, præmatura morbi fatalis dissoluit violentia, cujus firmitate, indissolubile stetit benè compactum totius *Reipublicæ* corpus. Illum quasi magnâ sui parte præsepelivit intensissimus artuum dolor; qui se prius tumulari optavit, quàm brevi orituros, perniciosos patriæ, videre tumultus. Prius includi voluit capulo, quàm cogitasset unquam apprehendere capulum, ad evaginandum contrâ *Rempublicam* ferrum. Ferri prodigus in hostes, parcissimus in suos, solâ celeritate fati sui funestavit patriam. Nisi inter postremas *Radivilli* referatur felicitates, quod cujus posthumæ famæ, malevola humanarum actionum, multum detraxit invidia; ejus viventis oculos, triumphalibus spectaculis, victrice manu quæsitis, eruditos, noluerint everberare imminetia patriæ mala.

*****

JANUSSIUS SKUMINUS TYSKIEVICIUS
Palatinus Vilnensis.

Apponendam hic ultrò se insinuat, *Tyskievicia* gentis amplitudo, quam *Polonorum*, *Lithvanorumque* Principum familijs, fors ipsa nascendi, tot cognationum inseruit nexibus. Nihil bello aut pace quæsitum, *Polonæ Lithvanæq;* accessit rei; ubi non benè cessisset *Tyskievici* opera: nihil triumphorum affulsit, ubi non interfuisset ac effulsisset præliaris eorum fortitudo: nihil illatum nobis cladis, quam non suo resperissent sanguine; ut omnia comprehendam; nec secunda *Reipublicæ*

K

bli-

blicæ nostræ fortuna, *Tyszkiewiczianos* animos, ut insolescerent, extulit, nec adversa quod minus auderent, aut fortis attentarent, depreffit. Hæc Martiali indole, veluti domesticorum afflatu siderum, animatus *Janussius*, juvenilem ætatem Magno illi Lithvano Scipioni, *Carolo Chodkiewiczio*, planè Punicam Livonicorum populorum ulciscendi fidem, primis bellorum rudimentis imbuendam dedit, quasi præfagiret non improvida futurorum Lithvania, quantus ex hoc Tyrocinio proditurus esset bellator, aut quàm consultus *Chodkiewicziana* successor aliquando sellæ. A Livonico Marte, vicini eum Septemtrionis avocarunt fulmina: gelidior etiam Aquilone concipiente Hammam, cui extinguendæ, Tonantem quasi Polonum *Sigismundum* Tertium, regnatrices oportebat admoveere manus: nisi innoxio huic Jovi, Saguntina redivivo ferè exemplo, Smolensciæ pertinaciæ rabies, & abrogatorum fascium, amplissimi Dominatus, Principi filio, perfidia novum suppeditasset fulmen. Non cessavere bellatrices, & decretoriæ Victoriarum dextera, ut constaret posteritati, Smolensciana mænia sanguine magis coagmenata fuisse, quam cemento, fulminante contrâ Cadmæam progeniem, Ultore periturorum, & labefactatæ fidei Rege, sua vibravere tela, quoscunq; bellis obeundis, quasi libraret, Polona destinaverat tellus. Expugnare nunquam potuisset fatalis illa *Sigismundi* III. indefessa tamen Magnanimitas, Arcem manibus, & propugnatorum obduratâ & contumaci omnibus elementis obstinatione, firmissimam: nisi hæc adhibuisset, virorum in mortem & eadem irretorto ruentium oculo, machinamenta, quos olim Sparta suæ, non circumseptæ ullis munimentis, ideo fortissimus antiquorum appellavit Regum, quod fortia pectora, non minus expugnandis, quàm propugnandis arcibus, sint aptiora, quàm pedines arcium, aut portarum munitarum. Septemtrionis bella non lassavere, sed obfirmavere invictum ejus animum, prius ad justa Orienti inferenda arma, in illa memorabili *Chotinensi* cum *Osmano* transactione, deinde translata militiâ, contra alienorum ereptorem Regnorum *Gustavum*, quasi Polona Lithvanæq; fortitudo, unum sortita nascendi locum, non unum victoriarum, aut discriminum suorum fortitur campum. Ut tenderet ad honores, tentorijs suis excedere eum noluit, emeritorum conciliatrix honorum Bellona, alia pectora si Martem admiserunt, artem quasi inimica & dissociabilia Numina excludunt. *Tyszkiewicziani* animi, ita insuevere lituo bellico, ne à literis etiam desuescant: quasi inter militarem tubam, & Musarum tibiam, parvum aut nullum nosset discrimen. Dictatoriam orbi regendo, Cæsar admovit manum, quam prius describendis commentarijs bellorum, non inutiliter impendit: nisi simul scripsisset & gessisset bella, nunquam illam utramq; ex laurifero utiq; Parnasso decerpisset, unius Civicæ, ob cives servatos oblitus coronæ, sed quem ei bellorum calamitas excusserat calamum, mox erga supplices, quibus belli pepercit fortuna, ut ultima supplicia promeritos absolveret, erudita clementia restituit. Ducenti in hostem, nunquam dicendi obfuit facultas, instructiorem habuit aciem nemo, quam ille, cujus mentis aciem cultior instruxit literatura; litibus discernendis, illos prius admoveere orbis Domini, quos limitibus servandis, aut propugnandis adhibere voluissent. Præfecturam armorum,

&

& totius Lithvani regimen exercitus, utrùm illi ægris oculis, aliorum felicitatem intueri assueta, præripuerit invidia, an sua recusaverit, honorum contemptrix moderatio, in dubio reliquit. Si expultrix è Republica benè ordinatâ, uniuscujusq; meriti invidia, amplissimos fascis illi subtraxit, merito illam non lippire tantum, sed cæcutire dixeris: si alter hic armorum potius, quàm arborum cultor Cincinnatus, quo ampliori, eo periculosiori hameros non submisit honori, laudabiliorem illi substituet immortalitas panegyrim, ob recusatum, quàm ob ambitum magistratum. Temporario hoc caruit honore, nunquam cariturus subsequentiū temporum encomio; quod juvenilem & virilem ejus ætatem exercuerit, omnium bellorum Polonorum fortuna, senilem Senatus Lithvani alter exornarit Primatus, nunquam forsitan tot fortunæ succubiturus supplicijs, aut tanta bellorum luiturus mala, si ut illo fortissimo olim Antefigiano, ita prudentissimo Senatus Principe, diutius frui licuisset.

*****

JANUSSIUS TYSZKIEVICIUS

Palatinus Kijoviensis.

Vetus dictum, non coalescere plantam, quæ sæpius transfertur: redarguit gemina, supranominato alterius *Janussij*, ex eadem *Tyszkiewiczianâ* arcola, sub alieno Roxolaniæ cælo translata fortitudo. Quæ ut opacaret bellorum turbinibus expositam Russiam, patentiſſimo Podoliæ propitia fata, eam inseruere campo, ut purpuræ suæ prænuntia, sanguine suo sæpius cubito-tenus, in ipso fervore dimicationis maderet: & ne vivida bello dextera sterilesceat, mutuâ sui & alieni eruoris irrigatione fecundaretur. Effloruit maximè, ubi defloruerat planè tot sæculis inoffensa populi Poloni fortuna, sed non invictæ magnanimitas legionis, in memorabili *Cecorensis* luctæ planitie, in qua exsomnia, & non inferendo magis, quàm sustinendo bello assueta vigilantia, nullâ scilicet ignorantie tegenda nocte, adeò innotuit; ut veteranum illud, nec sæculo nostro spectatum, Polonæ militæ robur, renovasse quidem clade suâ, triumpho quàm calamitati, propiorem videatur Græcorum ad Thermopylas (ut scripsi) internecionem: sed docuisse etiam orbem, ut qualibet ætate non solas lacenas parere viros, ita qualibet orbis parte, ruentes præ Patriâ in perniciem, posse nasci Spartanos. Ex tam luctuosâ exercitus clade, reportatum, non deterruit eum à continuandis bellis, vulnus, quia gravius eum sauciaverat innatus Patriæ amor, qui rarò vulnere suo obducit cicatricem: quia quò patentiora vulneribus sunt clarissimorum civium pectora, eò rariorem admittit Polona libertas rimam. Hinc crebriores Primævæ libertati immolabantur, hæ sanguinis effusi victimæ, quia Polonorum liberalitas Principum, ubi pugnacem dexteram malè texerat ferrum, sciebat rependere & substituere aurum: & ideo hætenus libertati nostræ aureum communicavit nomen, quod cum obsequentibus sibi civibus, coronas partiri etſi velit, non possit: saltem has aureas debitorum præmiorum noluit obturare venas. Ut ferro itaq; à feris circumseptam gentibus rempublicam

K 2

cam

cam tegeret *Janus*, nunquam copioso pepercit auro, *Osmano* primum illi, à divite *Assa*, & superbis tumente divitijs *Ægypto*, ad modica *Poloniae* municipia, & uberes licet, non tamen diffusos agros, inexhaustam transferenti cupiditatem, stipendiarias suas opposuit cohortes, ut constaret, alios fortasse inimicum hoc vitavisse fidus, *Tiskievicianas* lunas etiam in conspectu *Othomanicæ* lunæ, nunquam mutavisse colorem; Eo coruscanti lumine, rapaces bellorum noctuas, *Scythas*, surripere *Victoriam*, non vincere assuetos, toties deprehendit; & imminens exitium universis; aut avertit, aut distulit unus *Reipublicæ* civis. *Abazium* deinde *Osmani*, ut temeritati, ita insistentem vestigijs, ad sua latibula, *Magnæ* illius fortunæ *Konicopoliana* socius, refugere cœgit: depositurum brevi caput, quod magis inani & flagitiosâ spe, quam sua cydari *Machometanâ* intumescens, contrâ coronatam erexerat Majestatem? Domitâ quæcunq; regno imminabat, sive ab Oriente, sive à Septemtrione, triumphali *Vladislai* nomine, externâ potentiâ; humi serpsit conjuratorum servorum, nociva *Poloniæ* rabies; tantum roboris habitura, quantum illi suppeditaſſet tellus. Sed ut nihil terrenum, immortalibus *Vladislai* armis, erat impervium, ita contumacia in cælum & superos, humi prostrata, dum elidit monstra; monstrata est orbi *Tiskieviciana* virtus, *Janus* veluti *Kijovienſis* oræ *Palatino* & *Præfecto*; si non fulmina, certè fulminatrices cohortes, contrâ viperinam, viscera *Matris* suæ exedentem, sobolem subministrante. Triumphali, duorum felicitate Regum, transacta ætate, infelicitati nostrorum temporum, senectutem ejus servavere fata, quasi *Tiskievicianis* sideribus imminente occasu, victoriæ etiam *Poloniæ* vergerent ad occasum. Qui laureatus vixerat, terris excedere noluit, nisi coronato Serenissimo *Joanne Casimiro*, à *Capitolio* *Polono*, ad *Capitolia* digressurus æternitatis, inaugurationi Regiæ interfuit, ne deesset thronum occupanti illi spectator, qui *Paternarum*, *fraternarumq;* *Victoriarum*, sæpius fuerat actor. Mimæ vitæ, nunquam conspectiori claudere potuit epilogus, quam, elato *Vladislao* ad tumulum, elato *Joanne Casimiro* ad sceptrum; ut inter hæreditarias *Poloniæ*, lachrymarum & plausuum vicissitudines, efferretur, liberalitatis in sacra, prodigentiæ sanguinis, nullum alium habiturus hæredem, præter famam.

JOANNES ZAMOSCIUS

Palatinus Sendomiriensis.

Quascunq; *Borussus*, quia tunc barbarus furor, *Floriani Sarii*, corpori infixit sarissas: illæ demum sublati *Triumviris Zamoscijs*, ternæ in visceribus *Reipublicæ*, acerbiorē nostro, quam illorum hæserunt fato. Et Primo quidem, etsi potentiora humanarum legum, quam hominum imperia, *Palladis* armatæ excusare hastam, non ita tamen, *Olympicam* hanc subhastavere Domum, ut si *Imperatorum* deesset fulmen, minimè tamen *Regnatricis* pelleretur ales: alter ut *Thomâ* illo *Anglicano* genere illustrior, ita eidem constantiâ & magnitudine animi non inferior, meruerat ut eum haberet, ad quem non tela minus, quam

quam hæreditarij ejus animi transirent: solius nuper mortalibus erepti *Joannis*, nullo solatio æterna fata reparavere jacturam. Usq; adeo una amplissimæ Domus propago, cujus è Majoribus unus *Vicini* injurias, gravius mortiferis cuspidibus sibi immerſis tulit; domesticam insidiatricem, intrâ viscera latitantem, non vitavit mortem. Sed priusquam æquâ lance, fatales omnium exitus ponderare assueta mortalitas, suam in Herodem tantum torſisset lanceam, indulſit illi fortuna, *Thomâ* Suo in Herodem tantum torſisset lanceam, indulſit illi fortuna, *Thomâ* Suo premo Regni Cancellario, & *Catharinâ* Principe *Ostrogia* nasci: quasi utraq; gente, ut (a) hastas suas ad metam Boni publici collinearet, eum continuo impellente. Vix pueritiam excessit, ut melius orbi *Sarmatico* tuendo formaretur, cultiores orbis *Europæi* adiit partes: non prænitendum inde consecutus fructum, ut illi *Generalem* (ut vocant) sive nullius obnoxiam imperio, externæ apud nos militiæ *Joannes Casimirus* Rex, Præfecturam aliquando deferret. Amplissima fortunæ suæ bona, servandæ aut reparandæ *Poloniæ* impendit felicitati, memorandus *Polonis* aciebus miles, nunquam nisi millenis stipendiarijs suis comitatus. Prima militiæ rudimenta, etsi illi sub exactissimo, ut arbitro, ita æstimatore *Poloniæ* fortitudinis *Vladislao*, ponere non contigit, cujus improbabilis felicitas, adeo *Polonum* pacaverat, & quasi exarmaverat campum, ut aliena veluti in arenâ, *Imperatorijs*, atq; bellicis artibus, plerosq; imbui & erudiri oporteret. *Casimiriana* tamen prospera, adversaq; tempora, non indocilem bello ætatem ejus, ita formavere, ut *Reipublicæ*, suorumq; hastatorum *Berestecensi* in triumpho spectatus *Tribunus*, luculenter spectatricem docuerit *Poloniam*, ab eo se cognomine, ut genus, ita animos ducere *Avô*, qui hastatum militem, ut domandæ, & vindicandæ *Moschovia*, sub æternum coronando (b) *Stephano* adhibuerat Rege, ita neminem expugnandæ quodocunq; *Othomanicæ* potentie, opportuniorem arbitrabatur. Eo genere militiæ rarissimam, nec alijs communem, *Pompejo* *Magno*, ut *Major*, ita æquior *Poloniæ* felicitatis assertor *Avus* (ringente etiam invidia) adeptus est gloriam: ut *Valachiam* servientium turbæ immixtam, & ex nutu *Othomanicæ* Portæ sua disponentem fata, in *Provinciam* *Poloniæ* vestigalem redigeret, *Regulorum* utriusque *Moldaviæ* lites componeret, mutationi obnoxio dominatui alios imposeret, alios fluxu, & nunquam duratura exautoraret potestate: etsi tam *Vicino* immortalibus Viro, diutius Patriæ nostræ frui licuisset, parum aberat, quin non modica regna tantum, sed ampliora orbis imperia nomini acquireret *Polono*. Leones venari *Sæticos*, & rapacissima animalia *Zamoscianâ* includere caveâ, ut exuerent, aut dediscerent feritatem, quod innata potuerit virtus, non miror: cum & pennatæ volucres, (c) alienas involantes coronas, *Zamoscianâ* olim non vitaverint retia: Hoc venabulum transfixit medullam planè diuissimarum, non opum minus, quam pessimorum operum, *Septemtrionalium* ditionum; quod, si non attraxit indomitum illum, & nunquam cicuratum *Joannem Basilidem*, belluinæ potius immanitati, quam bellis assuetum, ita tamen terruit, ut vix eum penitiores texerint sylvæ. Præfagiam proculdubio infallibile, nascituro ex lumbis suis *Nepoti*; Magnanimam illius hastatorum cohortem, penetraturam aliquando in *Szeremlovianâ* ad *Cudnoviam* castra, & attonito prodigiæ fortitudinis spectaculo

(a) Insigne Gentilium *Zamoyskiorum* 3. Hastæ.

(b) *Stephanon* Græcæ Corona.

(c) Allusio ad *Maximilianum* *Austriacum* Pseudo Regem Regis *Stephani* æmulum.

culo hoste, ultrò se dediturum Polonæ virtuti, caligantem ad radios tanti splendoris Ducem, Polonæ (inquam) virtuti; quam ut non arcent ullæ arces, ita ei nulli obsunt munimentorum, aut præsidiorum obices: illi nunquàm tacendo robori præeunte signa, subcenturione tunc *Zamosciano Gabriele Silniccio*, quem ut tunc nulla prohibuere, aut retinere castrensia castella, quò minus irrumperet, ita nunc meritò Senatoria Castellanus *Czerniechoviensis* sessorem recepit sella. Has ingentes, & maturiori ætati suffecturas, bellicarum virtutum *Zamoscij* doctes, nulla insinceri animi obfuscavit vafrities: sic vibravit in hostem habitam libertatis, non ultrà civiles cancellos suam continuit amplitudinem, ne Regio etiam throno, à Primo Institutore Deo incircumscripto, aliquos circumponeret limites: sic demùm attemperans bellica sua facta, ne Regia fastidiret fastigia: & Polonæ plerasq; stirpes eò altius assurrexisse ad culmina dignitatum, quò demissius Majestatis suos submisere poplites, nunquàm obliuisceretur. Hæc agitantem, & maturiora molientem, ad hasticum ludum, sive hastiludium, non ausa evocare mors palam, clam occultâ vi fatorum peremit; ne occubiturus (ut olim Domus suæ conditor) vicini sui indoleret vitij, vicina & incumbencia Reipublicæ mala, ab oculis ejus removit fors, adhuc rebus æquior Polonis. Imposuisset coronidem uni *Zamosciana* stirpi humana vicissitudo, nisi corona occurisset reluctanti, & coronarum contemptori sanguini, quæ eò firmitus dignissimo hæsuræ est vertici, quò certius eam nunquam *Koributeus* ambitus quæsiuit.

1771-1772-1773-1774-1775-1776-1777-1778-1779-1780-1781-1782-1783-1784-1785-1786-1787-1788-1789-1790-1791-1792-1793-1794-1795-1796-1797-1798-1799-1800-1801-1802-1803-1804-1805-1806-1807-1808-1809-1810-1811-1812-1813-1814-1815-1816-1817-1818-1819-1820-1821-1822-1823-1824-1825-1826-1827-1828-1829-1830-1831-1832-1833-1834-1835-1836-1837-1838-1839-1840-1841-1842-1843-1844-1845-1846-1847-1848-1849-1850-1851-1852-1853-1854-1855-1856-1857-1858-1859-1860-1861-1862-1863-1864-1865-1866-1867-1868-1869-1870-1871-1872-1873-1874-1875-1876-1877-1878-1879-1880-1881-1882-1883-1884-1885-1886-1887-1888-1889-1890-1891-1892-1893-1894-1895-1896-1897-1898-1899-1900-1901-1902-1903-1904-1905-1906-1907-1908-1909-1910-1911-1912-1913-1914-1915-1916-1917-1918-1919-1920-1921-1922-1923-1924-1925-1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932-1933-1934-1935-1936-1937-1938-1939-1940-1941-1942-1943-1944-1945-1946-1947-1948-1949-1950-1951-1952-1953-1954-1955-1956-1957-1958-1959-1960-1961-1962-1963-1964-1965-1966-1967-1968-1969-1970-1971-1972-1973-1974-1975-1976-1977-1978-1979-1980-1981-1982-1983-1984-1985-1986-1987-1988-1989-1990-1991-1992-1993-1994-1995-1996-1997-1998-1999-2000-2001-2002-2003-2004-2005-2006-2007-2008-2009-2010-2011-2012-2013-2014-2015-2016-2017-2018-2019-2020-2021-2022-2023-2024-2025-2026-2027-2028-2029-2030-2031-2032-2033-2034-2035-2036-2037-2038-2039-2040-2041-2042-2043-2044-2045-2046-2047-2048-2049-2050-2051-2052-2053-2054-2055-2056-2057-2058-2059-2060-2061-2062-2063-2064-2065-2066-2067-2068-2069-2070-2071-2072-2073-2074-2075-2076-2077-2078-2079-2080-2081-2082-2083-2084-2085-2086-2087-2088-2089-2090-2091-2092-2093-2094-2095-2096-2097-2098-2099-2100-2101-2102-2103-2104-2105-2106-2107-2108-2109-2110-2111-2112-2113-2114-2115-2116-2117-2118-2119-2120-2121-2122-2123-2124-2125-2126-2127-2128-2129-2130-2131-2132-2133-2134-2135-2136-2137-2138-2139-2140-2141-2142-2143-2144-2145-2146-2147-2148-2149-2150-2151-2152-2153-2154-2155-2156-2157-2158-2159-2160-2161-2162-2163-2164-2165-2166-2167-2168-2169-2170-2171-2172-2173-2174-2175-2176-2177-2178-2179-2180-2181-2182-2183-2184-2185-2186-2187-2188-2189-2190-2191-2192-2193-2194-2195-2196-2197-2198-2199-2200-2201-2202-2203-2204-2205-2206-2207-2208-2209-2210-2211-2212-2213-2214-2215-2216-2217-2218-2219-2220-2221-2222-2223-2224-2225-2226-2227-2228-2229-2230-2231-2232-2233-2234-2235-2236-2237-2238-2239-2240-2241-2242-2243-2244-2245-2246-2247-2248-2249-2250-2251-2252-2253-2254-2255-2256-2257-2258-2259-2260-2261-2262-2263-2264-2265-2266-2267-2268-2269-2270-2271-2272-2273-2274-2275-2276-2277-2278-2279-2280-2281-2282-2283-2284-2285-2286-2287-2288-2289-2290-2291-2292-2293-2294-2295-2296-2297-2298-2299-2300-2301-2302-2303-2304-2305-2306-2307-2308-2309-2310-2311-2312-2313-2314-2315-2316-2317-2318-2319-2320-2321-2322-2323-2324-2325-2326-2327-2328-2329-2330-2331-2332-2333-2334-2335-2336-2337-2338-2339-2340-2341-2342-2343-2344-2345-2346-2347-2348-2349-2350-2351-2352-2353-2354-2355-2356-2357-2358-2359-2360-2361-2362-2363-2364-2365-2366-2367-2368-2369-2370-2371-2372-2373-2374-2375-2376-2377-2378-2379-2380-2381-2382-2383-2384-2385-2386-2387-2388-2389-2390-2391-2392-2393-2394-2395-2396-2397-2398-2399-2400-2401-2402-2403-2404-2405-2406-2407-2408-2409-2410-2411-2412-2413-2414-2415-2416-2417-2418-2419-2420-2421-2422-2423-2424-2425-2426-2427-2428-2429-2430-2431-2432-2433-2434-2435-2436-2437-2438-2439-2440-2441-2442-2443-2444-2445-2446-2447-2448-2449-2450-2451-2452-2453-2454-2455-2456-2457-2458-2459-2460-2461-2462-2463-2464-2465-2466-2467-2468-2469-2470-2471-2472-2473-2474-2475-2476-2477-2478-2479-2480-2481-2482-2483-2484-2485-2486-2487-2488-2489-2490-2491-2492-2493-2494-2495-2496-2497-2498-2499-2500-2501-2502-2503-2504-2505-2506-2507-2508-2509-2510-2511-2512-2513-2514-2515-2516-2517-2518-2519-2520-2521-2522-2523-2524-2525-2526-2527-2528-2529-2530-2531-2532-2533-2534-2535-2536-2537-2538-2539-2540-2541-2542-2543-2544-2545-2546-2547-2548-2549-2550-2551-2552-2553-2554-2555-2556-2557-2558-2559-2560-2561-2562-2563-2564-2565-2566-2567-2568-2569-2570-2571-2572-2573-2574-2575-2576-2577-2578-2579-2580-2581-2582-2583-2584-2585-2586-2587-2588-2589-2590-2591-2592-2593-2594-2595-2596-2597-2598-2599-2600-2601-2602-2603-2604-2605-2606-2607-2608-2609-2610-2611-2612-2613-2614-2615-2616-2617-2618-2619-2620-2621-2622-2623-2624-2625-2626-2627-2628-2629-2630-2631-2632-2633-2634-2635-2636-2637-2638-2639-2640-2641-2642-2643-2644-2645-2646-2647-2648-2649-2650-2651-2652-2653-2654-2655-2656-2657-2658-2659-2660-2661-2662-2663-2664-2665-2666-2667-2668-2669-2670-2671-2672-2673-2674-2675-2676-2677-2678-2679-2680-2681-2682-2683-2684-2685-2686-2687-2688-2689-2690-2691-2692-2693-2694-2695-2696-2697-2698-2699-2700-2701-2702-2703-2704-2705-2706-2707-2708-2709-2710-2711-2712-2713-2714-2715-2716-2717-2718-2719-2720-2721-2722-2723-2724-2725-2726-2727-2728-2729-2730-2731-2732-2733-2734-2735-2736-2737-2738-2739-2740-2741-2742-2743-2744-2745-2746-2747-2748-2749-2750-2751-2752-2753-2754-2755-2756-2757-2758-2759-2760-2761-2762-2763-2764-2765-2766-2767-2768-2769-2770-2771-2772-2773-2774-2775-2776-2777-2778-2779-2780-2781-2782-2783-2784-2785-2786-2787-2788-2789-2790-2791-2792-2793-2794-2795-2796-2797-2798-2799-2800-2801-2802-2803-2804-2805-2806-2807-2808-2809-2810-2811-2812-2813-2814-2815-2816-2817-2818-2819-2820-2821-2822-2823-2824-2825-2826-2827-2828-2829-2830-2831-2832-2833-2834-2835-2836-2837-2838-2839-2840-2841-2842-2843-2844-2845-2846-2847-2848-2849-2850-2851-2852-2853-2854-2855-2856-2857-2858-2859-2860-2861-2862-2863-2864-2865-2866-2867-2868-2869-2870-2871-2872-2873-2874-2875-2876-2877-2878-2879-2880-2881-2882-2883-2884-2885-2886-2887-2888-2889-2890-2891-2892-2893-2894-2895-2896-2897-2898-2899-2900-2901-2902-2903-2904-2905-2906-2907-2908-2909-2910-2911-2912-2913-2914-2915-2916-2917-2918-2919-2920-2921-2922-2923-2924-2925-2926-2927-2928-2929-2930-2931-2932-2933-2934-2935-2936-2937-2938-2939-2940-2941-2942-2943-2944-2945-2946-2947-2948-2949-2950-2951-2952-2953-2954-2955-2956-2957-2958-2959-2960-2961-2962-2963-2964-2965-2966-2967-2968-2969-2970-2971-2972-2973-2974-2975-2976-2977-2978-2979-2980-2981-2982-2983-2984-2985-2986-2987-2988-2989-2990-2991-2992-2993-2994-2995-2996-2997-2998-2999-3000-3001-3002-3003-3004-3005-3006-3007-3008-3009-3010-3011-3012-3013-3014-3015-3016-3017-3018-3019-3020-3021-3022-3023-3024-3025-3026-3027-3028-3029-3030-3031-3032-3033-3034-3035-3036-3037-3038-3039-3040-3041-3042-3043-3044-3045-3046-3047-3048-3049-3050-3051-3052-3053-3054-3055-3056-3057-3058-3059-3060-3061-3062-3063-3064-3065-3066-3067-3068-3069-3070-3071-3072-3073-3074-3075-3076-3077-3078-3079-3080-3081-3082-3083-3084-3085-3086-3087-3088-3089-3090-3091-3092-3093-3094-3095-3096-3097-3098-3099-3100-3101-3102-3103-3104-3105-3106-3107-3108-3109-3110-3111-3112-3113-3114-3115-3116-3117-3118-3119-3120-3121-3122-3123-3124-3125-3126-3127-3128-3129-3130-3131-3132-3133-3134-3135-3136-3137-3138-3139-3140-3141-3142-3143-3144-3145-3146-3147-3148-3149-3150-3151-3152-3153-3154-3155-3156-3157-3158-3159-3160-3161-3162-3163-3164-3165-3166-3167-3168-3169-3170-3171-3172-3173-3174-3175-3176-3177-3178-3179-3180-3181-3182-3183-3184-3185-3186-3187-3188-3189-3190-3191-3192-3193-3194-3195-3196-3197-3198-3199-3200-3201-3202-3203-3204-3205-3206-3207-3208-3209-3210-3211-3212-3213-3214-3215-3216-3217-3218-3219-3220-3221-3222-3223-3224-3225-3226-3227-3228-3229-3230-3231-3232-3233-3234-3235-3236-3237-3238-3239-3240-3241-3242-3243-3244-3245-3246-3247-3248-3249-3250-3251-3252-3253-3254-3255-3256-3257-3258-3259-3260-3261-3262-3263-3264-3265-3266-3267-3268-3269-3270-3271-3272-3273-3274-3275-3276-3277-3278-3279-3280-3281-3282-3283-3284-3285-3286-3287-3288-3289-3290-3291-3292-3293-3294-3295-3296-3297-3298-3299-3300-3301-3302-3303-3304-3305-3306-3307-3308-3309-3310-3311-3312-3313-3314-3315-3316-3317-3318-3319-3320-3321-3322-3323-3324-3325-3326-3327-3328-3329-3330-3331-3332-3333-3334-3335-3336-3337-3338-3339-3340-3341-3342-3343-3344-3345-3346-3347-3348-3349-3350-3351-3352-3353-3354-3355-3356-3357-3358-3359-3360-3361-3362-3363-3364-3365-3366-3367-3368-3369-3370-3371-3372-3373-3374-3375-3376-3377-3378-3379-3380-3381-3382-3383-3384-3385-3386-3387-3388-3389-3390-3391-3392-3393-3394-3395-3396-3397-3398-3399-3400-3401-3402-3403-3404-3405-3406-3407-3408-3409-3410-3411-3412-3413-3414-3415-3416-3417-3418-3419-3420-3421-3422-3423-3424-3425-3426-3427-3428-3429-3430-3431-3432-3433-3434-3435-3436-3437-3438-3439-3440-3441-3442-3443-3444-3445-3446-3447-3448-3449-3450-3451-3452-3453-3454-3455-3456-3457-3458-3459-3460-3461-3462-3463-3464-3465-3466-3467-3468-3469-3470-3471-3472-3473-3474-3475-3476-3477-3478-3479-3480-3481-3482-3483-3484-3485-3486-3487-3488-3489-3490-3491-3492-3493-3494-3495-3496-3497-3498-3499-3500-3501-3502-3503-3504-3505-3506-3507-3508-3509-3510-3511-3512-3513-3514-3515-3516-3517-3518-3519-3520-3521-3522-3523-3524-3525-3526-3527-3528-3529-3530-3531-3532-3533-3534-3535-3536-3537-3538-3539-3540-3541-3542-3543-3544-3545-3546-3547-3548-3549-3550-3551-3552-3553-3554-3555-3556-3557-3558-3559-3560-3561-3562-3563-3564-3565-3566-3567-3568-3569-3570-3571-3572-3573-3574-3575-3576-3577-3578-3579-3580-3581-3582-3583-3584-3585-3586-3587-3588-3589-3590-3591-3592-3593-3594-3595-3596-3597-3598-3599-3600-3601-3602-3603-3604-3605-3606-3607-3608-3609-3610-3611-3612-3613-3614-3615-3616-3617-3618-3619-3620-3621-3622-3623-3624-3625-3626-3627-3628-3629-3630-3631-3632-3633-3634-3635-3636-3637-3638-3639-3640-3641-3642-3643-3644-3645-3646-3647-3648-3649-3650-3651-3652-3653-3654-3655-3656-3657-3658-3659-3660-3661-3662-3663-3664-3665-3666-3667-3668-3669-3670-3671-3672-3673-3674-3675-3676-3677-3678-3679-3680-3681-3682-3683-3684-3685-3686-3687-3688-3689-3690-3691-3692-3693-3694-3695-3696-3697-3698-3699-3700-3701-3702-3703-3704-3705-3706-3707-3708-3709-3710-3711-3712-3713-3714-3715-3716-3717-3718-3719-3720-3721-3722-3723-3724-3725-3726-3727-3728-3729-3730-3731-3732-3733-3734-3735-3736-3737-3738-3739-3740-3741-3742-3743-3744-3745-3746-3747-3748-3749-3750-3751-3752-3753-3754-3755-3756-3757-3758-3759-3760-3761-3762-3763-3764-3765-3766-3767-3768-3769-3770-3771-3772-3773-3774-3775-3776-3777-3778-3779-3780-3781-3782-3783-3784-3785-3786-3787-3788-3789-3790-3791-3792-3793-3794-3795-3796-3797-3798-3799-3800-3801-3802-3803-3804-3805-3806-3807-3808-3809-3810-3811-3812-3813-3814-3815-3816-3817-3818-3819-3820-3821-3822-3823-3824-3825-3826-3827-3828-3829-3830-3831-3832-3833-3834-3835-3836-3837-3838-3839-3840-3841-3842-3843-3844-3845-3846-3847-3848-3849-3850-3851-3852-3853-3854-3855-3856-3857-3858-3859-3860-3861-3862-3863-3864-3865-3866-3867-3868-3869-3870-3871-3872-3873-3874-3875-3876-3877-3878-3879-3880-3881-3882-3883-3884-3885-3886-3887-3888-3889-3890-3891-3892-3893-3894-3895-3896-3897-3898-3899-3900-3901-3902-3903-3904-3905-3906-3907-3908-3909-3910-3911-3912-3913-3914-3915-3916-3917-3918-3919-3920-3921-3922-3923-3924-3925-3926-3927-3928-3929-3930-3931-3932-3933-3934-3935-3936-3937-3938-3939-3940-3941-3942-3943-3944-3945-3946-3947-3948-3949-3950-3951-3952-3953-3954-3955-3956-3957-3958-3959-3960-3961-3962-3963-3964-3965-3966-3967-3968-3969-3970-3971-3972-3973-3974-3975-3976-3977-3978-3979-3980-3981-3982-3983-3984-3985-3986-3987-3988-3989-3990-3991-3992-3993-3994-3995-3996-3997-3998-3999-4000-4001-4002-4003-4004-4005-4006-4007-4008-4009-4010-4011-4012-4013-4014-4015-4016-4017-4018-4019-4020-4021-4022-4023-4024-4025-4026-4027-4028-4029-4030-4031-4032-4033-4034-4035-4036-4037-4038-4039-4040-4041-4042-4043-4044-4045-4046-4047-4048-4049-4050-4051-4052-4053-4054-4055-4056-4057-4058-4059-4060-4061-4062-4063-4064-4065-4066-4067-4068-4069-4070-4071-4072-4073-4074-4075-4076-4077-4078-4079-4080-4081-4082-4083-4084-4085-4086-4087-4088-4089-4090-4091-4092-4093-4094-4095-4096-4097-4098-4099-4100-4101-4102-4103-4104-4105-4106-4107-4108-4109-4110-4111-4112-4113-4114-411

phantis *Emiliani* nobilitaret currum, quia volubili malè institerat rotæ. Recruduere sæculò nostrò eadem si non temporum certè bellorum monstra, & si Punice fervorum contumacium perfidia, suus defuerat *Anibal*: non defuere tamen, vix non ab uno Aquilone, simul gemini, nulla provocati injuria, aut irritati damno *Philippi*, eò crudeliore perniciæ, quò ratiore exemplo, una Respublica ternis conjunctis hostibus, restitit unquam. Sed *Sapicham*, dùm è *Sueticis* castris Divina postliminiò reddit Providentia, mortalitas, à suo non manumisit limine. Reddita tunc conspectui omnium, postquam genus humanum, postliminium mortis suæ viderit.

*****

JOANNES ODRZIVOLSCIUS

Castellanus Czerniechoviensis.

I Magines hic (ut ajunt) fumosas expectes nullas, nisi quas bellicus decoloravit fumus, aut militaris adumbravit sudor, sanguine, ex illis etiam artubus expresso, quos planè exangues, & decursa ætas, & castrenses fecere labores. Nasci clarà stirpe, fortuitum, nec ultra æstimatur: claritatem nancisci ob res præclarè gestas, aut promeritos inire magistratus, rarissimis concessit sæculi felicitas; quasi Regios postes, aut Regalis munificentia limina, duabus dissocialibus atrientibus, aulicâ scilicet invidia, & supplicantium obscuritate, aut indigentia continuo obsidentibus prohibentibusq; ne serenitatem ulla obnubilet caligo. Ille, qui *Claudio* sive *Tiberio* fastidienti humiles uniuscujusq; natales, sicut illum fastidiverat orbis, videbatur ex se natus, potuerat cooptari in Senatum, si *Curtius Rufus*. Romani res tunc præclaras maluissent gerere, quam aliquem æstimare genere. Primavò illo sæculò dum sui constabant mores, vilissimo hominum *Mario* patuit *Dictatura*; quod inter secures nata eum non erubuerit securitas, quem Regalium fascium proculdubio repudiasset fastus: novi *Arpinatis* & municipalis Equitis Roma præstolabatur nutum, à villi coloniâ quem coheret habitura & post domitum orbem, laureas suas uni consecratura lingua. Equestri igitur, etsi non illustri *Odrzivolskius* editus domo, sub *Simone Kopyczinio* acerrimo & multorum stipendiorum veterano, bellis *Moschovitici* ad *Metropolim Moschovia* & *Smolenscum* hastatorum Tribuno, laboriosæ & ad capularem usq; senectutem exercendæ militiæ tirocinia posuit. Conjuratæ licentiæ & dissolutæ militaris disciplinæ, quæ totam infestaverat Poloniam, eluit labem, *Cecorans* illa dimicatione, quæ veterum illa prodigia magis quam bella, aut æquavit, aut non iultas, & non lauro tantum, sed & triumphali cupressu inumbratas clades, credibiles in animis posteritatis fecit. *Stanislao Zolkievio* Supremo Archivi Regni, & Armorum per Poloniam Præfecto, paucillo sanguine bellis & senectute exhausto, ad Busta illa veterum Polonorum patriæ litaturo, præclaram navavit operam, nisi eum occulta vis fatorum *Stephano Chmieleccio* incomparabili deinde Scytharum Domitori, & Palatino *Kijoviensi* futuro, socium celerioris junxisset receptus: quasi *Chmieleccio* liberandæ & vindicandæ toties Russiæ, à prædatrice Scythia lau-

laudem secuturis temporibus, *Odrzivolski* post exantlatos continuos labores, ultimæ senectuti occumbendi pro patriâ, gloriam seposuisset. *Zydacoviensi*, deinde *Vinnicensi* opulentiorè Præfecturâ auctus, maximè tamen divite *Czuriloviana* affinitatis censu, operibus bellicis opes, pro rogandis patriæ finibus non imminuendis, aut suo usui vendicandis *Vicinorum* agris, vigilem fortitudinem, indefessum robur, tot præliis, quæcunq; à *Cecoriana* illa nostrorum cade, ad *Batohoviensem* usq; obtigere eladem, animosissimè impendit. Assa ille victor & domitor, usq; ad *Bithriana Indiarum*, & orbi nostro incognita regna; Macedonicus exercitus, nunquam fastigio rerum humanarum, imposuisset Regem triumphis, quàm ætatibus annosior, nisi ex *Parmenionibus*, *Clytis canis* & reliquis vetustissimis ut militum, ita Ducum constitisset. *Bereflectensi* oculi alacriter spectant, hostium turmæ timent; in *Batohoviensi* laniena potius, quàm clade, octuagenario (quod miseris) Tribuno, siccam non induisere fata mortem. Concidente flore exercitus, & summa papaverum capita decutiente, Superbi illius exemplo, & tenues herbas eradicante, immani manu: maluit etsi jam in profligatâ senilem effundere spiritum acie, quàm insultantis & captivo non parentis corpori hostis, decrepito jugulo haurire ferrum. Magnanimus senex, junioribus, & rebus servandis secundis, supervivere aut noluit, aut erubuit; etsi non antè limina & vestibula adium suarum, ut post captam olim urbem *Romam*, certè ad limites patriæ cæsus: quem toties prodegerat sanguinem, paterno non intulit sepulchro. Totâ militavit vitâ, ut eâ deplacandæ. Documentum ignavæ juventuti: plerumq; eos, qui non invitare vitæ suæ exitum.

*****

L.

LEO SAPIEHA

Palatinus Vilnensis, Supremus Armorum per Lithvaniam Præfectus.

Nihil tam cereum est: nihil tam mutationi in Polono Lithvanoq; obnoxium Regno: quàm avita Majorum imago, cui à militari hasta fulerum non accessit. Tota licet veteres exornent undiq; ceræ Atriâ: dissolubiles sunt, & planè sine ope opes: si eas non coacer-vavit ut innocenter paratas, ita modeste habitas, bellatrix manus: ceræ sunt, si illas in Principum aulis, vile tantum & venale emeretur obsequium: si nimirum sola; neq; effuso in campo Martis tincta & imbuta sanguine, sigillat ceræ, & non diu duraturis lucratur Nepotibus, malè fida servatrix, usq; adeo cognata avaritiâ auro. Ditissimus ille Romanorum *Crassus*, qui tanto abundavit auro, malè est usus contra *Paribos* sive *Perfas* ferro: documento futurus avaræ posteritati, raro illum;

quantum ex illo contubernio Principis hausit, aut bellicarum artium, aut eruditæ comitatis, eventus *Suecorum* bellorum, quibus, vergente ad occasum vitæ, *Sigismundo*, continuus interfuit: & auspicia *Vladislavianorum* temporum, cujus Regnantis fortunam individuo secutus est passu, luculentissime docuere. Castrenses sumptus, & ingentes Hericæ liberalitatis dotes, patrimonium amplum & copiosum absumpsit, opulentioribus etiam non refarciendum præfecturis, firmam & sibi constantem valetudinem exhaustit atq; attrivit, pervigil & exubans, in campo sudorum feracior, quam florum, labor: vitam, tuendis tot infirmitatibus insumptam, neq; hostili cessuram aut succubituram ferro, abscedit & avulsit. Quam ipse toties domuerat vivus, refractaria amittere caput visa est, cum ejus cineres, cujus nomen quoslibet Reipublicæ terruerat hostes, *Pereaslavianam* pietas suorum inferret. Conspectiore nullo conditus esse voluit loco, quam ubi Eruditæ Religionis, eroneos domitura ritus, domicilium condidit: gentilitæ suæ utiq; non immemor solet, eousq; Pietatem Polonam consistere posse, quousq; ungulæ equorum Polonorum, vestigia figere potuerunt. Ad limitem *Moschovitici* & *Tauricani* tegit ossa lapis illius, cujus virtute Magna mortalitatis, exuvias deposuit mortales tantus bellator, ubi triumphalum bellorum fortitudine sua patratorum, insonuit classicum. Falunius posteritatis coarctant, nunquam intermorum *Zolkieviani* notis famam, quacumq; patet orbis diffusa est: & illi nosse cupient, tantum præcedebant familiares hæ privatis luctibus familiarum clades, & cum live per antea sæcula, sive per moderna, infesta virtutibus tempora, circumfero oculos, quam vereor; ne excisis nobilissimis regnorum, nova luctuum succedamus materies, & tragicos veterum augemus casus, quos nunquam iniquior fors, absorbere visa est, nisi præclaris stirpibus evulsis. Scilicet: qui domum demoliri parat, prius omnia illius sustentacula evertit.

LUCAS HULEVICIUS Zuinogradensis Præfatus.

Patriciam *Polynensis* Dynastiæ gente natus, illi defendendæ oræ, belatricem impendit vitam, quæ feris undiq; circumsepta gentibus, ab ipso ducit opes, animumq; ferro. *Scythico* servilia bella, quæ semel eum obarmavere loricâ, eam exuere non permiserunt, donec *Grodecensis* in campo, luctuosâ nostrorum memorando clade, loricato corpore tantum texisset terræ, quantum suffecisset sibi tumultando. Tâmfuneftæ exercitus nostri internecioni, enecaturæ nominis Poloni gloriam, nisi

nisi plerosq; propitium adhuc rebus Polonis Numen, hostilibus ideomancipasset nexibus, ut servaret ferociore ad vindictam redituros: præmisit *Hulevicius* tot acierum quot bellorum palmares ludos, cum utraq; continuus luctator fortunâ, inclementiam ejus, ultimo mortis genere, vitare non potuit; quæ raro in ludo Martis offenderat vivum, opima potius spolia ab armis, quam debita virtuti suæ præmia, sive honorum insignia ab aulis Principum, referentem. Quando *Vladislaviana* magis fulsere, quam fulminavere bella: sive, dum sæculo suo major Princeps, monstrum illud Septemtrionis, ingens, inferne, & devoratis tot florulentissimis alienarum ditionum (ut modica interdum regna sunt) fastigijs tumidum, exarmaret, sive, dum Christiana deglutire assuetum Imperia, metu, intrâ cancellos *Thracicos* veterum *Triballorum* cœrceret, & contineret spoliatores; sive, dum prædatrices *Scytharum* arceret Phalanges, & ab armis ad aratra atq; vomeres, redire cogeret tumultuariam servitutem: nunquam *Hulevicius* exclusit Regnantis fortuna, quin non apponeret præliari suâ manu, Polonæ symbolam felicitati. Sed cum concedente fatis, hoc Poloni orbis Pacatore, nostræ etiam cessassent felicitates, improspere eum nunquam terruit fortuna; quod minus interesset sive *Corfucensi* Marti, ferocium *Vilcanorum* dolis irretito, sive victoriam concedenti, nec opinantibus hostibus, malè sibi constanti nostrorum ad *Pilawce* discordiæ; sive toleratæ, ad prodigium posteritatis, *Zbaraviane* obsidioni, sive demum *Bereftecensi*, allaturæ bello servili coronidem, laureis oleisq; æternum coronandæ, Victoriz, sive frequentissimis dimicationibus, quæcumq; in illa, sanguine quam glebâ fertiliore *Braclaviensi* orâ, post *Batohoviensem* nunquam deplorandam cædem, & antè *Zvanecensium* pactiorum fœdera contigere. Tot vitæ & fortunæ discriminibus, impervium & imperterritum pectus, cedere & succumbere nunquam videbatur, nisi una, rigidius, quam par est, imperare assueta, al era fallacius, quam vilissimæ solent gentes servire, erudita, utraq; *Roxolana* conspirasset potentia: ad infringendas vires, ideò imbecilliores, quod eas separaverint *Svecici* Leones; edocti, nunquam extare per orbem frequentiores tumulos, quam Regnorum, divisione belli peremptorum. Eo infelici conflictu captivorum *Joannis Potocij* ex Palatinidâ, nunc *Braslavienfis* Palatini, & *Georgij Balabani* sospite reditu refarciri potuit jactura. *Hulevicij* verò gloriosissimè interempti manibus, tunc parentabit patria, & nunquam arescentes siccabit lachrymas; cum periuro toties sanguine hostium, nunquam satis deplorando bellatori inferias dabit.

M.

MARCUS SOBIESCIUS Vexillifer Curie Regni.

Non solæ Lacina pariunt viros, Lecha etiam fecundissima Virorum alitrix, & indulgentior patriæ quam filio mater, dimicatur Polono non Laconi porrectura clypeum, innuere potest: Aut

N

cum

cum hoc, aut super hunc. Indignum scilicet nescias, animo an sexu suo major, Heròis bellatrix fortitudinis nutrice eum judicavit Spartà; quicquid; amissum ex praelio non retulisset clypeum: sicut aequissime patris inferendum tumulo, quemcunq; pro patriâ occumbentem, sui commilitones super clypeum extulissent. *Marcus Sobiescius*, *Jacobo Castellano Cracoviense*, *Demosthene Polono*, & *Theophila Danilovicia*, Hectoris quondam nostri *Stanislai Zolkievij*, natus nepte, quocunq; per scuta & galeas Majorum circumferret oculos, cognominem suum avum *Marcum Sobiescium* Palatinum Lublinensem, ex tantis feliciter confectis redeuntem bellis, cum clypeo non minus feliciter ut illato, ita reportato: (a) *Jacobus* verò Patrem, gloriosissimas illas nomini Polono *Chotinenses* pactiones, magis animo quam scuto (b) inscriptas, ad castra *Vladislai* Principis referentem, perspicacioris mentis quam oculorum acie vidit; sed proavum maternum *Stanislaum Zolkievium* in *Cecorensi* illo funesto exercitus nostri excidio, cum exangvi & præmortuo sibi jam corpore, fugacissimas sistere non posset cohortes, tantum dedecus ignominiosi receptus, morte suâ eluentem: & *Stanislaum Danilovicium* avunculum, à *Cantimiro* Dynastâ *Perecopense*, inusitatâ antea barbarâ genti in captivos sævitia, vinctum, capite truncatum, ita doluit, ut æmularetur. Retulit clypeum suum inoffensum, ex memoranda *Zbaraviana*, Polonæ virtutis strictissime circumcinctæ, cum numerosâ multitudine barbarorum, luctâ, in quâ, ut obsidionem illam quadrigentorum ferè millium, famis plusquam *Saguntina* & elementorum Victor exercitus, supra duos toleraret menses; duo fulmina belli, clypeati juvenes *Sobiescij*, non silendam annalibus operam interposuere. Scipio ille nondum viginti natus annos, cui nasci Roma, at ille renasci & inclarescere dedit Romæ; cum post *Cannensem* cladem patritia & Equestris Dec. 3. juventus, de relinquendâ Italiâ cogitaret, ferro se adacturum eum, qui Lib. 2. cunquē calamitosam deserturus esset patriam; non magis verbis, quam stricto pollicitus est ense: vacillasset, credo, invictum animorum Polonorum robur, nisi nutantes jam & gravissime fractos obsidionis malis commilitones, *Sobiescij* clypei; veluti Romam olim exlitus demissa texissent *Ancylia*: quasi jam augurarentur, alterius ab hac propagine *Herculeâ* clavâ, exercitus Polonos regi, & amplissimum Senatam Scipione, deæum sceptro inniti oportere. (c) Fulminatrices verò *Berefteenfes* legiones, quæ citius absolverunt victoriam, quam aliæ inceperant: spectarunt *Marcum Sobiescium*, melius audaces quam armatos velites, non minus clypeo texisse suo, quam vindice ferro sumplisse supplicium de illa caterva protervorum: agendis prædis, quam conficiendis præliis, meliore, quam palantem & fugitivam, aut vorticibus suis hausit & immergit præceps *Styrus*, aut abdita ultimarum Regni nostri occultavere ditionum. Sed reparante & renovante bellum vipereâ prole; quæ, cum mansuescere debuisset, à clade recrudit suâ; in fatali illo ad *Biatocerkuiam* non pactionibus tantum sancientis, sed dimicationibus etiam renovandis campo, unus delectus *Sobiescius*, qui imperatorio suffragio *Nicolai Potocij* Castellani *Cracoviensis*, Supremi tunc Armorum per Poloniam Præfecti, tum *Martini Kalinovicj* Palatini *Czernichoviensis*, militiæ Polonæ, *Janussij* Ducis *Radvilli* Lithvanæ, Magistrorum; pro *Bohdano Chmielnicio* malâ fide (ut eventus docuit) pacifcente, cum *Christophoro Potocio* Lithvanæ tunc

(a) *Jacobus Sobieski* Castellanus *Cracov.* Pater hujus *Marci* tum & *Johannis III.* Regis Poloniæ; edidit, in lucem *Commentarium Belli Chotinensis.* Liviano candore scriptum. (b) Scutum est Insigne Gentilitium Prosapie *Sobiescianæ.* (c) *Johannes III.* fuit primum dux supremus Exercitus tum & Archi-Marschallus Regni.

tunc Subdapifero daretur tunc obfes, & inter illas ad reditum *Chmielnicij.* ex castris Polonis detineretur stationes; nunquam assuetus lixarum & ejectamentorum humanæ societatis contubernio, in quo vileseunt juræ gentium: & inter legatum ac legionarium, parvum existimantes esse discrimen, hosticum ab hospitali non discernunt mensâ. Nimirum parabatur & destinabatur hæc immatura aræ *Batohoviensis* victima, non unam funestatura Poloniam, sed toti demum manifestatura orbi, quam servilia ingenia ingenuis sint crudeliora, quæ eò altius se assurrexisse credunt, quò profundius nobiliori innatarunt sanguini: quasi hoc infelici pelago ad honores & fortunas trajectory. Nox antè decretorium *Batohoviensis* cladis diem ultimâ, *Sobiescium* castris dedit, dies eadem abstulit, quasi verecundaretur nox eum involvere & obfuscare suâ nube, qui omnium dierum deplorandus erat luce. Justâ cecidisse acie, vel succubuisse bello, etsi doluere gentes, nunquam tamen miratæ sunt: scilicet eâ est bellorum seges; & armatorum vomeres, nihil arant, nihil occant, nisi ut maturefcent sanguinis aristæ: sævisse tamen in captiva & mancipata capita; & militares (utcuq;) manus carnificum occupasse munus, sicuti ante acta nunquam, ita infelix ætas nostra, & militia suo sensit malo, graviore afficienda supplicio, quod profligatis *Berefteenfes* acie pessimis fervorum pepercerit & ad præcidea sua colla (ut scripsi) servavit colonos. Lectulo suo immorientes, post tot exantlatos castrenses & denatorios labores, Majores ejus, pietas suorum composuit & ad monumenta illorum clypeos appendit natales: *Marcum Sobiescium Batohovianæ* nemini obliviscenda Polono planities tegit, & sicuti avito *Zolkieviano* facto, *Daniloviciana* imitatione mortis, inter nexus *Scythica* hausit sica, ita, ut aliquando ex sanguine suo ultoris, & jam regnatricis dictatoria dextera, barbaris ejus peremptoribus imponat jugum; ut scuto suo gentilitio inscribere, ita optare licet.

*****

MARTIANUS RADZIMINIUS FRONCKIEVICIUS Notarius Exercituum M. Duc. Lithvanie.

Radzinia gens, quæ ex Majori Polonia suas in Lithvaniam deduxit colonias, nihil suo detraxit splendori; quod ad alienam translata, ita effloruerit areolam, ut etiam radices suæ ageret felicitatis. Post Præfecturas Provinciarum, quascunq; gessere Majores sui, *Martiano* benefica *Joannis Casimiri* Regis manus, censendi Lithvani exercitus præfecturam indulxit. Sepia censoria, *Szepieloviensis* conspeliendo præludit cladi, quasi inaudito fœnore omni posteritati notandus *Notarius*, plus Lithvano solo refunderet sanguinis, quam censendis exercitibus impenderat atramenti. Reliquas victoriarum aut cladum Lithvanarum, aut delebit oblivio, aut subsequenti sæculi, sive ex sensu veritatis sive perperam judicantis, limabit nota, una *Szepieloviensis* non inulta clades, taceri aut obliterari nullatenus potest, quod eam Martiali *Martiani Notarij* sanguis insculpsit arenæ. Sculpturas aliquando malè sua

tuentur aut conservant marmora: nempè, *Mors etiam saxi marmoris.* *Martia-busq; venit,* sed quidquid in pulvere bellico patritius exaravit sanguis, totum hoc nulla eventilare, tantò minùs obruere potest invidia, nulla everrere humanarum potentia virium, nullà deniq; taciturnitate damnare oblivioſæ poſteritatis: ſcilicet ſtatuas & obeliſcos edax tempus conſumpſit, ſanguinis effuſi pro Patriâ guttas, uſq; adeò ſorbet humus, ut illis irrigua ſit, donec ſuo res humanæ ſtabunt loco. Tendeſat caſſes uni- verſæ Lithvaniz, vulturis inſtar, depaſcendis cadaveribus innutriti, A- quilonaris rapacitas, centenſis millibus Equitum & peditum ſub ſignis Du- cum *Jacobi Czarkaj & Alexij Trubecij* freta. Tantæ multitudini, ever- ſas ſeptem aut octo millium legiones *Radiſſiana* virtus, & incumben- tem ſibi belli molem couſq; ſuſtinuit, quouſq; tantus numerus bellato- rum, à paucitate Lithvanâ potuit ſuſtineri, donec fatiſcentibus viribus, ca- taphractos & velites ſuos ſervaret planè omnes, impedimenta verò & peditatum, rabies adimeret hoſtilis. Nulla tamen Duci *Radiſſo* acer- bior, exercitui luſtuoſior, accidere potuit jactura, quàm cum videre exa- nimem, qui primipilares etiam præliari voce ſuâ toties animaverat cen- turiones; eum intueri proſtratum, qui nutantes etiam erexerat, & pu- gnæ reſtituerat cohortes, eum deniq; expunctum ex humano viventium, & militari pugnantium conſpicere cenſu, qui copias cenſebat Lithvanas. Sed Divina Providentia, ut familiara nobis redderet infelicis ſæculi mala, hunc etiam, magnis caſibus patriam noſtram infeſtaturis, tanti viri adje- cit occaſum.

MARTINUS KAZANOVIVS
Palatinus Podoliz, Militiæ Polonæ Magiſter.

Bello paceq; parta decora, & triumphalia ornamenta, pleroſq; in Polonia Proceres, Imperatoriſ inſignivère honore: *Martinum Kaza- novium* ſola (quod mireris) cum reliquo comitatu virtutum ab in- cunabulis inſtillata pietas, rara caſtrorum inquilina, rariùs in prætorio educata Imperatorum, continua fortitudinis ejus alitrix, uti nativum ſu- um alumnum, ad proximum culmen Dictatoriæ exexit poteſtatis. Pri- mam ætatem magnorum rudimentis operum imbuendam, exercuere *Va- lachica & Moldavica* contra *Michælem Tranſilvanum & Roſſianum* bella, *Joanne Potocio* Præfecto Podoliz, poſteâ Palatino *Braslavienſe*: *Joannis Za- moſcij* Supremi legum & Armorum Poloniæ Dictatoris Legato, ut virtu- tis ejus, ita & fortunæ vices obeunte. Ex quo ferali bellicarum artium, & ſtratagematum campo, tranſtulit eum ſæculi illius fortuna, ad nata- lem Martiæ arenam, ſopendis tumultibus civilibus & domandis contu- macibus animis, excuſſuris obſequium coronatæ Majæſtatis: tum redigen- dæ in ordinem Aquilonari Monarchiæ citiùs ſceptra ſua frangenti, quàm capienti, & populari ambitione, ad ſervilia devolutæ imperia deſtina- tum. Centurio primùm, deindè multorum ſtipendiorum Tribunus, & *Sigismundo III.* Smolenſcum trienniali expugnanti obſidione individuus ad-

adhæſit comes, & *Vladislaus* Principi, Septemtrionalibus ſaciſibus inaugura- to capiendis, eam præſtitit operam, ut dignus deindè videretur, exer- citus Poloni curâ & militiæ magiſtratu; quando emancipatum ex com- pedibus nuper *ſehinum* Poloniſ, tanto ludibrio reſervavit fortuna, ut re- cepto *Samuitum* more, jugum incruenti ſubiret Victoris. Incendia Ar- etoi extinguentem orbis, Ruſſia & Podolia, anniverſario infeſtata malo, *Ka- zanoviam* advocare opem, quàm, cum ſumantibus illis ſollicitam adtu- liſſet ditionibus, & ſeris cervicibus toties immerſiſſet ferrum, eò redactus eſt viciffitudinis, ut neſaſto illo *Cecoreniſ* cladis die, numerum capti- vorum augeret. Domito *Sigismundi* auſpicijs, *Vladislaus* invicto robo- re, Oriente, tranſmarini *Suevicorum Leonum* rugitus, compellere Aquilam regnatricem nitebantur, ut *Boruffiâ* oederet, & univerſo deplumis ſpe- ctaretur orbi, cujus avito ex nido, nunquàm degeneres evolant pulli. Obtenderet alius pacatiſſis Vitæ & vergentiſ ad ſenium ætatis commo- da, non *Kazanovius*, quem nec ille Germanici accola Oceani, non mi- nùs Chriſtiano infeſtus Imperio, quàm olim Romæ Pænuſ: hic verò coronatus Annibal terruit *Guffavus*, dùm à mari Balthico clades infe- rendas toti orditur Germaniæ, nunquàm deſcenſurus in arenam, & pi- raticam illam littori conceditur militiam, niſi illum incendiaria illa ſax, & vivis enutrita favillis Salamandra perfidia, è latibulis ſuis ad comburendam tantam orbis evocaſſet portionem. Neq; inclementioriſ injuriæ, neq; tædioſa diuturnioris belli in Pruſſia mala, paternis *Kazano- vium* reddidère penatibus, donec optima rerum & innumeris potiùs tri- umphis Pax, municipia Polona reviſeret, quæ æquiſſimis Poloniæ con- ſecta legibus, otiaſi non aſſuetum raptorem, ad aliena tranſtulit ever- tenda Regna: *Sigismundum* verò quadraginta ſex annorum, terreni ſpa- tium emenſum regni, æternæ poſſidendæ tranſmiſit coronæ. Vix Po- lona *Vladislaus* capeſſivit ſceptra, ne honoribus incomitatus maneret *Kazanovius*, & largitricem procratiſtina non aggravarent beneficia dexte- ram, ſellâ curuli Palatinatus Podoliz conſidere eum juſſit, qui perdiùs & perniox in ſtadio Polonæ cucurrerat felicitatis, & *Stanislaus Konicopolio* an- tiquis æquando, poſteris imitando ſummis Imperatoribus, laborum ſo- cium & curarum participem adjunxit: quaſi inter primarias *Kazanovij* fuerit referendum felicitates, quod Sapientiſſimi Regum judicio ſecundus tanto legeretur Viro. Nec longo explorata virtus indigebat experi- mento; Regium enim *Vladislaus* caput, prægrave non magis ornaverât, quam oneraverât diadema, dum hoſtilitatem inferente Septentrione, non mitiora ab Oriente præſtolaretur, à quo limite, ne incuſtoditâ relin- queret Rempublicam, deſtinavit *Konicopolium*, ut eam, Imperatoriâ præſtaret tutam clavâ, cum Regnantium ſceptra, florentiſſima etiam re- gnorum à prædatrice hac fortunâ, rarò immunia præſtitiffent. *Kazano- vium* verò quaſi ſuo ſeponeret commilitio, per invias & hyeme damna- tas circumduxit Provincias, ut fideliffimo fulciretur bellica Virtus ſua miniſtro, & illius laureæ ſibi deferendæ admoveret manum, quæ deme- tendis hoſtilibus aſſueta capitibus, alijs neſciebat redire onuſta manu- bijs: niſi illis, quæ magnis pararent additamenta coronis. Neq; lori- cam, neq; ſeniles feſſo jam corpore, exiit in defendendâ Republicâ, & regendo exercitu curas; donec mortalitatem exuiſſet, & cum ingentes

animi & corporis dotes, cum in tanto collocassent fastigio, unicum à remuneratrice suarum virtutum consecutus est pietate, ut alter filiorum, paternam, etsi non longævus, fortitudine comitatem referret erga sacra & sacrorum admittitros venerationem: alter propterea quadrimestri tantum spatio superviveret fratri, ut esset, qui pro patriâ mortem opteteret.

MARTINUS KALINOVIVS
Palatinus Czerniechoviensis, Militiæ Polonæ
Magister.

Qui opes & fortunas, sive ornandæ, sive vindicandæ devoverint Patriæ, oppidò in Poloniâ recensitis multos, qui abundantius & copiosiore sanguine, ejus defensionem litant, præter Kalinovios reperias neminem. Non est promptum numerare omnes, quos (eò loci, quò nullæ cariores invehuntur, aut vixisse solent, quam sanguinis merces) abstulit atra dies, & funere merfit acerbo. *Valentinum* certè *Alexandrum* ex Vinnicensi, *Podoliæ* Præfectum, *Decium* alterum *Guzoviensis* spectavit arena; qui vulneratam potius maluit ex illo prælio referre manum, quam parricidales & Majestatem læsas non remove manus: quæ ubi invaserunt solium, solium etiam obruere suis consuecunt ruinis. Tam prodigo sanguinis sui natus patre *Martinus Kalinovius*, *Sirussovia* verò editus matre (ex quâ gente rarò aliquis integrum corpus intulit sepulchro, & quasi æmularentur (a) struthiones, ita pleriq; deglutivè ferrum, ut mortem etiam sibi obrepissè minimè senserint) quæcunq; à *Cecorensi* elade patri suo fatali, incidere, interfuit bellis, illis stipatus bellicæ juventutis cohortibus, quas & paterna erudiverat disciplina, & genius finitimarum ditionum, quasi acrius ad castrenses animaverat labores. Nec diu morabatur, *Kalinoviana* fata, quasi innata & coarva *Martino*, sanguinis effundendi promptitudo; dum enim *Vladislaus* potitus sceptro, Imperatoris totius Aquilonis ita depolit fasces, ut *Severiam* & *Czerniechoviensem* totam oram Regno Poloniæ adjungat veditales: noluit sibi gratuitam concedi à benefico Rege Senatoriam dignitatem, & *Czerniechoviensem* Præfecturam, nisi auctoramento sanguinis, tantum sibi conciliasset munus. Ut minimè miretur posteritas, si inter præclara Principum placita, & Senatus consulta aut Plebiscita Polona legat: *Martinum Kalinovium* hæc sanguinis effusi pro amplissimâ provinciarum acquirendâ, præmia tulisse. In avertendis servilibus bellis & propulsandis *Scytharum* incurfionibus, rarè vigilantiorum vidit ætas nostra, meritò paternâ & decedentium fratrum geminâ cumulatam hæreditate, cum vix aliquis ex insignioribus confinium illorum incolis Proceribus, numerosiores aut melioribus instructas armis, Martiali campo suppeditaverit cohortes. Ut mitteret sive minueret iteratò sanguinem, Regia eum beneficentia, minore exercitus auxit Præfecturâ, quasi arrhabonem copiosioris sanguinis accepisset effundendi, in *Corsunensi* illâ Polonæ fortitudinis à barbarâ multitudine circumventæ cladæ;

(a) *Sirus* Polonico vocabulo dicitur *Struthio*.

elade; capitis sui vulnerati aperuit venas, quando capite suo minuebatur Polonia, satis jam concedente, vel ad meliorem coronam translato *Vladislaus*: & quando illa cerebro vacua capita, coronatis etiam verticibus audebant insultare. Addidit hostilis ferocia, & sua in dimicando nescia receptus perseverantia, alterius manus vulnus, fatali potius *Kalinoviorum* decore, quàm casu, eos pro Aris & focis præliaribus mutilari manibus, quæ ne everterentur Aræ, & extinguerentur foci, toties obstitere. Sistere uberrimè manantem citius potuisset sanguinem, quàm sistere desertores Imperatorum militares cuneos, immemores sacramenti, cum præcepta illa fuga, carraginem irrumpenti aperuisset hosti, & vinctum illum prodidisset, ac veluti mancipasset exercitus florem. *Semineci*, *Kalinovio* compedes *Scythica* iniecit manus, aut (quod gravius est) infelicitis belli fortuna, alieni arbitrij (anteâ liberum) esse jussit, triennali ferè spatio inclusus ergastulo, nullam in Republicâ partem esse lætam, præter turbamenta illorum temporum audivit; quasi graviter decumbens patria, cætenatorum suorum Ducum liberatrice manu curari optaret. Cui redditus liberandæ, & *Bobunam* vicinis millibus refractariæ militiæ potentem, monasterio Vinnicensi, multorum strage, (cum inclementia tempestuosi veris expugnare non permisisset,) includit, & stipendiarium exercitum, *Camenceo Sodaliam* usq; vestigijs nostris insistentem *Chmielnickio*, cum *Regulo Tartarorum*, sive *Chano* momenta temporum captante; & ultimum agmen semper quasi laceffente, ad regia castra reduxit; & demùm ad conficiendam illam post memoriam hominum, *Bereftecensem* victoriam, præclaram interposuit operam. Sed jam occultâ fatorum vi, funesta *Kalinovio* parabatur cades, ut qui inter beliorum adversa & prospera, guttati sanguinem sparserat, pro patriâ effunderet totum. Ex terrenâ ad immortalem evocato stationem *Nicola Potocio* Castellano *Cracoviense*, Supremo Armorum per Poloniam Præfecto, *Martino Kalinovio*; ut militiæ Magistro; mox supremo destinando Imperatori, non exercitus tantum regendi, sed & limitis servandi, commissa est cura. Quæ Imperatoria ejus vigilantia, cum malè haberet versipellem illum, planè vertumnum *Chmielnickium*, celerius opinione *Scythica* fretus potentiâ, *Kalinovium* ex suo ingenio, aliorum ingenia metientem & æstimantem (cum ultra *Borisheum* si non potior, tamen non contemnenda pars exercitus hyemaret, & *Borisheus* auctior inundatione aquarum, nè universo jungeretur exercitui arceret) ad infamem illum *Batohoviensem*, (renovata jam nostrorum clade,) locum circumcinxit, & vix non sesquihoræ (ut alij referunt dimidiæ) diei spatio, cum florentissimo exercitu delevit. Cæterum ne superesset, cui amplius illuderet fortuna, à quæstuosissimâ nundinatione, Mangones illos sive promiscuè emptores & venditores hominum, servile avertit consilium, ut in collo unius *Kalinovij* præciderent, quidquid orbata patriæ reliquum spei erat. Latiori vultu, ut tota vitâ intrepidus aspexisset mortem, nisi funestam hanc Catastrophen, calamitas illius adjecisset doloribus: quod sive auditâ, sive spectatâ filij *Samuelis* cæde, dolentius occubuerit.

N.

NICOLAUS POTOCIUS
Castellanus Cracoviensis, Supremus Armorum per
Regnum Poloniae Praefectus.

N ulli felicius avitum & Abavorum cessit nomen, quam Nicolaus Potocio, Patre Jacobo Palatino Braslaviense, altero Marcello Polono, non Syracusarum, sed continentiore laudatissimi per Europam propugnaculi Smolensci Expugnatore nato. Adolescentiam ejus, non per voluptuaria lenocinantis vitae receptacula (corrumpere, & corrumpi promiscua,) circumduxit ad rigorem illum veteris disciplinae exactorem compositus Pater, sed fossis & cuniculis, capti jam & expugnati Smolensci, veluti Amilcar tenerioris Annibalis oculos ejus admovit: ut tertio vix expleto aetatis suae lustro, & Victorem illum lustraret exercitum, & quibus artibus, aut retineri, aut expugnari firmissima propugnacula possint, ab illo quem sibi natura, non sors praefecerat institueretur Magistro. Quae dies patrem, multarum palmarum consularem, & triumphalem primum certe pro Rege Smolensci cum exercitu Praefectum patriae ademit; eadem planè impuberi filio, ad immortalis nominis commendationem patefecit iter, cum difficultate annoarum, & stipendiorum penuria laboranti, & conjurata militiae, aut nomen dare, aut quidquid illud malè coalescentis fœderis erat, non invalido Senatorius juvenis, etsi adhuc praetextato inumbrare planè recusasset regimine, unum id ex publicis muneribus usurpans, non abscedere à corpore patris, & cineres ejus quantocius à se condito inferre sepulchro. Florentior ipsius aetas, incidit in eam saeculi vix non ferrei rubiginem, cum defloruisse visa est Respublica, & necdum sopitis Septemtrionalibus tumultibus, cum Otthomanicâ per emissarios suos Scythas orbem depascente, ita luctaretur potentia; ut postquam patriam suam oppleri cineribus vidisset, Martialem malè pacatis penatibus praetulerit campum. Quem dum frequentius incolit, quam paternas ades, tendenti casses Skinder Passa in Cecorensibus campis, cum Imperatoriam illam exscindere Stanislaus Zolkievij ausus fuisset virtutem, cessit in prædam, ut geminos aetatis nostrae Imperatores, prius in calamitoso intolerabilis erudiret gymnasio servitutis, quos deinde regendis magnis exercitiis, admotura erat, cunctabunda licet, provida tamen bellici sudoris & sanguinis remuneratrix fortuna. Ab hac cote exacui magis, quam hebescere videbatur Potocij fortitudo, & ad Niedzwiedziwoz urbis quam hominibus ferocia propiores, mansuescere coegit servos, & Sueticos Leones vivaria Stocolmensia fastidientes, atque latiora pomeria suis pascuis, aut destinantes aut praecupantes Borussiae, ita sub auspicijs Stanislaus Koniecpolij tunc Palatini Sandomiriensis terruit, ut capto desisterent: donec eum, ne tot annorum meritis sua deesset laurus, Sigismundi Tertij ex gentilitio manipulo, beneficiorum culmos & non inanes aristas spargere non fulmina: affus.

affusa manus, Stephano Potocio Patruo ad sellam evecto curulem, & Notarij munere se abdicante, totius exercitus donaret censurâ. Auctus eo secundario post Imperatorias curas magistratu, quem avus & duo patruj gessere, obtenta à Sigismundo Tertio, jam satis suis vicino, totius Podoliae Praefectura, ea obivit bella, quae Vladislavianorum temporum felicitas, orbi potius pacando, quam vastando intulisset. Abazio Passa ne spes suas, nimium quam feroces & arrogantes extenderet ultra, quam illi procedere liceret, obstitit, & Magno illi Stanislaus Koniecpolio victoris illius cooperator adstitit, quâ utriusq; vigilantia, eo loco res Polonorum esse coepere, ut succedentibus annis, Murzai Passa bello destinatus & accinctus Polonia inferendo, suo tantum Danubio se contineret. Non ultra passus est Vladislavus quasi adhuc indonatam Potocij fortitudinem, Tribunitio consistere loco, Martini Kazanovij Palatini Podoliae, militiae Polonae Magistri, mortalitate in meliorem mutatâ vitam, unum delegit Nicolaum, quem triumphali, & victoriarum suarum palmas, terminis vitae circumscribenti, sufficeret seni. Negotium sibi, non otium committi existimans, quam primum ut matura messis vocat falcem, ita rusticana Zaporoviensis refractariae militiae insolentia, ejus laceravit ferrum, vix triam millium legione, potius, quam exercitu, sexaginta millia armatae multitudinis, ad Kumeyki quâ toto prostravit campo, quâ ab armis ad arva redire coegit, & Vladislav Regi, paternam æmulatus gloriam, Jacobi, (Schinum Procerem Moschoviae Regijs pedibus advolventis,) etsi deteriore comparatione, utpotè sanguine servili natos turbines illorum temporum, Skidannum & Paulukum, Varsoviâ transmissit. Cum verò & altero, qui secutus est anno, de ferocia suâ nihil remitteret, serpentis instar flammæ rebellio, sanguinaria ab utrinq; litatione, eas ad Starzec leges pacis: & in ordinem redigendae illorum militiae, quasi cervicibus inscripsit, quæ annis ferme undecim, immunes nos ab hac viperâ, caput attollere non audente, praestitere. Vix à Merlensi (in ultimo scilicet Moschoviae limite) magis cum inclementia hyemis, quam cum praedatrice & fugitiva Scytharum manu, ludâ, reducem Stanislaus Koniecpolio nostrâ majore, quam illius è vivis sublato jacturâ, Vladislav Regis beneficentia, collato principis in Senatu Equestri loco, ad subeundas Imperatorias curas accersivit. Quæ ne diu illi constaret felicitas, territo Oriente, domito Septemtrione, fugatâ Scythicâ toties rapaci protervia, una scintilla cinere occultata doloso effecit. Scio, adversa bellorum nemini imputari magis, quam armorum Praefectis, sed cum in centuriatis comitijs, erumpentibus etiam lachrymis, Regem & Rempublicam praemonuisset; exiguum exercitus stipendiarij numerum, excubijs servandis, quam conficiendis bellis, esse meliorem: eò redactus est infelicitatis, quod ingens Persarum vis redegit Spartanum olim Leonidam, in Corsunensi illo nemoris saltu, non minus, quam in angustijs Thermopylarum iniquissimo dimicantem loco. Multavit eum insuper fortuna geminatâ captivitate, quam ægriore corpore quam animo, vix non toto subijt biennio, sed acerbissimo calamitatis sensu, quod & ad Pilavice infelicissime pugnatum, & ad Zborovum iniquissime transactum esse inaudiverat, quasi moras trahente & necente felicitate, postliminiò ad parandas toto biennio non redeunte victo.

Victorias, donec Martiali campo, supremus hic Praefectus, Senatui verò Equestri suus restitueretur Princeps. Pactus igitur suam libertatem obside filio, paternas compedes in se transferente, redijt in patriam: redditurus cum fanore suae altrici, quidquid illi vel dolus malus, vel fors iniqua, non sua pervigil & strenua dexteritas abstulerat, ut novo delectu, stipendiaris suas augeret legiones Respublica, auctor fuit; & tantas excivit totâ Poloniâ vires, quantas patrum nostrorum memoria, nunquam in uno conspexit campo: Cum verò iniquiorem dimicationi locum, & suppetijs ex Poloniâ recipiendis, *Socaliensem* iudicaret esse planitiem, Regi *Joanni Casimiro* iussit, ut *Bereftitiam* versùs venientem operiretur hostem, *Syro* circumfluente pro munimento usuro, & circumjacentes sylvas exponendae aciei, tum occultandis insidijs, habituro opportunas. Cujus victoriae amplitudo, hactenus etiam suo non caruisset successu, & ad reliquam pertinuisset stabiliendam Reipublicae tranquillitatem, si ita *Potocius* redegisset in suam potestatem mortem, sicuti alternis passibus reciprocâ redegerat fortunam. Nam operi suo ingenti, antiquorum Heroum æquando trophæis, quadrimestri tantum spatio supervivere, vix ei permisere fata. Dum enim pactiorem *Biatocerkvensis*; eâ indefessa sinceritate stabilit, quâ pro stabiliendâ eâ strinxerat ferrum, neq; autumnales cæli injurias, fractâ & quassatâ laboribus exhorrescit valetudine: nondum emensus ad patrios lares iter, mortalitatem, quæ inter fulmina bellorum, etâ quadraginta annorum, militiâ, & militari laceßita Imperio, continuo ejus vitavit latus, *Sezodroviensi* in prædio explevit. Nullibi congruentius orsus est immortalitatem, quàm ubi arcendæ mortalitati, & parandæ animorum immortalitati, Majorum suorum pietas sacram locaverat ædem: tam ne irumpenti pateret facilis aditus morti, & quasi arceret hostes, Patruj arce extructa, sollicita providerat cura. Angusto decedentem loco, paterno tamen illatum ne mireris sepulchro, cum & ille Magnus qui dimidium orbem sui sepulchrum fecit, magno fortunæ ludibrio caruerit sepulchro.

NICOLAUS d Fulztin HERBURTUS
Castellanus Camenecensis.

Nulla acerbius extinctos & ereptos sibi luxit patria *Herburtos*, quam Polonia, & discriminibus ut bellorum, ita fortuitorum magis obnoxia Russia Podoliâq; quæ ne extinguerentur, toties ipsi remorari fata, & ne mortalitatem subirent hæ altrices, mortalitati succumbere præoptarunt. Non recensebo eorum nomina, quorum in visceribus magis, quàm gentilitio in pomo hæserunt hostiles enses, infelici augurio & documento; fortunam hanc volubilem, instar pomi ad alienas manus devolvi aliquando oportere. Tanta fragrantia, Polono claudi, & contineri non potuit pomario, cum enim Tridentina illa Christianæ rei comitia, colligerent circumcirca Christianarum virtutum odor, *Valentinus Herburtus* Episcopus *Præmisliensis*, à gelidioris nostro

solo,

solo, tantum eruditæ pietatis adtulit odoramenti, ut ad immortalitatem nominis Poloni pertineret, ex redundantibus Sarmaticæ Sapientiæ fontibus, religionis nostræ posse irrigari hortos. Et certè expediverat, ut *Herburtoviz* immortalitati collocaretur ara, in sacratione illo Christianarum sanctionum Capitolio, cum tot sive prosperis sive adversis ingruentibus bellis, aut *Herburtovius* stillaret sanguis, aut nè ubertim commilitonum suorum effunderetur cruor, vadimonio sanguinis sui, cum hoste pepigisse præclaræ illæ animæ viderentur. Lampada tradidit alijs *Severinus*, in *Socaliensis* illa occumbens clade; qui veluti victima potius cadere, quàm victus redire maluit, aut illum fugaci vestigio relegere campum, quem *Scythicus* prædo pressurus erat: nescias, utrum Parthico more, promptius dimicaturus fugiendo, an persequendo. Instigare vestigijs Palatini Russiæ *Leopolienses*, *Cameneenses*, *Præmislienses*, *Sanocenses*, Castellani, quorum ex clarissimâ stirpe, sicuti sex simul Senatorijs confedere sellis, ita quemcunque ex illis sessorem bellatorius recepit equus, nemo prius ab equestri ad Senatoriam transferri se passus est sellam, nisi equestre curriculum emensus, unam hanc laticlavij Poloni obtineret dignitatem, aut copiosiore sanguine, aut uberiore dicendi seu consulendi copia, parandam. Partitim alijs, cumulatim *Nicolaus*, & nascendi fors, & præclara sua indulgit, ad magnorum imitationem nominis, composita indoles, ut primam ætatem inter erudita literarum bene institutam domicilia, bellico usui formandam præberet. Non celerius unquam potuerunt irumpere velocissimi *Scythæ*, quàm illorum irruptiones noverat prohibere *Herburtus*, non pugnacius infestare Suetica Borussia potentia, quàm ille reprimere cataphractæ legionis Tribunus; non ita dolose, servilis, herili sanguini, Optimæ Parentis Reipublicæ, insidiari molita est perfidia, quàm ille, quâ consilio prudenti, quâ impigrâ antevertere dexterâ; ne virus nocentissimum erumperet in tabem, perniciosiore paternas vires absumpturam fato. Hinc est quod maturescentibus præcocius meritis, raro *Herburtovij* attigerint limen senectutis, & sicuti juveniles eorum humeros, maturius lorica, quàm par erat pressit; ita canitiem senilis antecedeat prudentia; eo nobiliore ornamento, nondum canescentem decoratura ætatem, quo perenniùs conservetur à prudentiâ civilium & bellicarum magistrâ virtutum, quàm ab ætate concessa laurus. Inseruit illam ultrò manibus etiam reluctantis, *Abaziana* illa, eò formidolosior dimicatio, quò propius aberat coronatum caput, cujus remotis auspicijs, nefas erat in manibus Polonorum bellatorum enasci laureas, nihilominus sicuti spectantis in fervore belli urget præsentia Principis, & juvat insudantes bello, ita absenti etiam pugnaturus Regi *Herburtus*, noluit deflorescere pugnantem cum Asiatico emissario exercitum: sed uti *Vladislaviana* felicitas ab Aquilone, triumphatrice suâ dexterâ decerpserat lauream, ita ab Oriente, reduci Principi conjuncta bellatorum manus neclebat coronam. Felices tunc erant Polonorum campi, quando eos incolebat ea præliaris virtus, ut difficile fuerit internoscere hosti, utrum occultâ quadam vi contra *Abazium* non intervenerit & militaverit Regis absentis fortuna, cum ab utroq; illic manu, hic terrore nominis, victoriam memorandam geminaret. Inarescere nunquam per-

P 2

miss-

mississent propitia fata *Herburtovianam* Pomonam, sive tantum pomorum germen, orbiculari pomo Regali, gestato manu, fulciendo & sustinendo continuo destinatum, sed sterilecente, non sæculi tantum, sed & virtutis felicitate, priusquam ferrea sive servilis rubigo, exedisset inæstimabile aureæ messis bonum, *Herburtovia* Domus nunquam supervitura infelicitati Polonæ Reipublicæ, fata, suo antecessit fato, & tota evulsa sive eradicata melioris sexûs stirpe, desijt inferere pyros, ne carperent sua poma nepotes. Cujus amplitudini, quod non prius imposuerit coronidem, quam vitæ suæ inter laureas transactæ triumphales *Nicolaus*, tam diu grata recolet posteritas, quam diu sibi servatrix nominis Poloni gloria constabit.

NICOLAUS KISIELIUS
Vexillifer Novogrodensis, Czyrkassiensis Præfectus.

UT provinciarum feracissima *Roxolania* ex faucibus eriperetur fati, etsi totius regni Poloniæ evocaverat hastas, potissimum tamen *Roxolanz* nobilitatis vindicandæ, sibi natalem commodaverat manum. Præstitere eam gaaviter & strenuè, qui principes & conditores suos proximo attingebant gradu *Kisielij*; & sicuti rostra Polonæ libertatis, in amplissimum Senatorium ordinem cõoptatum *Adamum*, inter Procures Togatæ Sapientie nobis dicendum, suo adscripsere albo: ita *Nicolaum* Majorum suorum cumulatûm laureas, Martialis vendicavit arena, ut dum *Kijoviensts Czerniechovienstisq;* ora vix capit, non unius regni, sed orbis spectaculo destinata animositatem, ad ripas congelati *Bohi* exanimis procumberet, qui vivus amplissimos patriæ prorogaverat fines. Obstitisset alijs vel hyemis asperitas, vel congeries profunda nivium, vel vadum vorticibus suis insidum, & jam tepescente glacie equitibus impervium; unum remorari *Kisielium* nulla à præsidarijs *Vinnicensibus*, emissa bellicæ tempestatis potuere fulmina: quin novus *Roxolanus* Annibal, adequitans portæ, servili magis contumaciâ, quam tormentorum communitz machinis, igneâ vi animi, densas resolveret nives, nisi extremo frigore obriguisset mortalitatis. Admotam ardenti foco manum unius Romani, (a) & quod aberrasset, vix tracto ab arâ expiatam igne, nulla satis mirari sæcula possunt; volutatum in sanguine suo, inter acervos nivium & glacierum *Kisielium*, nunquam Polona obliviscetur posteritas: non quod aberraverit ab hoc scopo, ad quem collimabat, universæ Poloniæ spes & expectatio; sed quod non extirpaverit turbamenta illa hominum, & vim consilij expertem, mole non exturbaverit suâ, quæ miscere cætus, quam regere exercitus doctiorem Scribam, coronato prætulit Domino, & quasi *Kisielius* ultricibus egeret nivibus, in lubrica & fallente gressum concidit glacie, quod latissimè patens non extinxerit incendium. O contraria elementa, quam contrarios elucis errores. Romanus, quod non læserit renascenti in libertate Urbi infestam Majestatem; flammis comburendam admovit manum: Polonus utiq; inter primipilares Centurio, quod læsæ Majestatis reos, ultimo

(a) Mutius Scævola.]

Ex
scriba
Cmich.
nitus
Dux re-
bellionis
& Ca-
pit.

non damnaverit supplicio, & piacularibus non addixerit ignibus, qui abominando in omnem posteritatem exemplo exarserant, ut Regium abolerent nomen, maluit obrui & quasi sepeliri nivibus, quam congelato in calamitate Reipublicæ non oculo, minus quam animo, tantis supervivere ruinis, cum egentissimi hominum largirentur Provincias sanguine Regum acquisitas & dotales, ex mancipata sorte ad ereptas iniquissimè manubias translaturi manus. Horatium illum *Coclitem* inter prodigia invicti roboris, numerat orbis potius quam urbis scriptor, totum objectu corporis sui in ponte Tiberino sistentem exercitum: quasi obicem non haberet Regnorum illa domitrix Roma, præter fortitudine magis suâ, quam thorace obarmatum pectus: Horatio nostro cum alij deessent pontes, præter congelatas *Bohi* aquas, uno pectore suo excepturus erat pervicaciæ servilis aut sagittas aut globos, sed cum irruenti multitudini succumberet unus, calcandum se potius toti exercitui maluit insternere veluti pontem, quam ultra spectare, raptores *Victoriarum* eâ potiri ditione; quam Majorum suorum paraverat sanguis: & cum repetere iratum rebus Polonis numen, nutritium non concessisset solum, repetendi aliquando (si cælum annuet) optavit proprio signare viam cruore. Quò verò avocarent eum expansa tentoria, gentilitijs præfixa signis, quam eò, ubi post castrenses vigilias, post effusum ubertim sanguinem, post vindicatam patriam, ipsa coronamento est æternitas. Tanto sanguine servilis ista rabies Poloniæ stetit, ut sine magno impendio nec amitti, nec recuperari possit totum, quidquid à corpore illius conjurata protervia avulsit. Etsi, arma civilia neq; parari neq; haberi possunt per bonas artes: quanto luduosiùs hanc servilem Hyænam, execrari possunt Christiana regna, quæ cum exsatiare famem suam vivo non potuisset sanguine, cadavera etiam depasta est, ut illam aliena nutrent funera, quæ, etsi (prohibente adhuc cælo) patriam uno non extulit funere, sibi tamen laqueum paravit & funem. *Nicolaum* certè *Kisielium* Ideo Mars ex acie pignorari voluit, ne ulla extarent finitimarum ditionum littora, quæ Polono sanguine suo non imbuisset fortitudo.

P.

PAULUS SAPIEHA
Palatinus Vilnensis, Supremus Armorum per Lithuaniam Præfectus.

Formavit usui publico plerosq; disciplina Militaris *Sapichas*, ut bel-
lis præessent, sive bella conficerent; unum hunc vix non in præ-
torio castrensi natum enutrivit; ut deindè utroq; ab Aquilone
Svetico & *Moschovitico* Rempublicam infestanti opponeret turbini: ar-
tium bellicarum & parandarum *Victoriarum* felicitate apprimè instru-
tum Imperatorem. Bellicâ in Demo natus, stipulatâ Bellonæ datâ
acceptaq; manu, ita demum militari insuevit vitæ: ut non prius campo
decederet, quam ex mortali evocaretur statione: nunquam diuturniore

Q

de cur.

decumbere languore visus, nisi cum jam occumbendum esset: nunquam ita opum & fortunæ suæ parvus, ut non attritus jugi labore militari valetudinis suæ, promus & prodigus esset: non susceptorum sibi sanguinem tot cicatricibus testatus: nisi patriæ sollicitudine suâ servatæ, primæva constitisset & suffecisset salus. Ne uno circumscriberetur loco, ampliore digna theatro indoles; neq; unam natalem servaret Lithvaniam, frequentiora, quam par erat, effecere in Polonia bella. Dum enim *Zborovici*, *Beresceani*, *Zvanecensi* bellis *Leo Casimirus Sapieha* Procancelarius Lithvanicæ, rarâ & nostris aciebus vix spectatâ liberalitate, millenis fere militibus constantem admovebat legionem, unum hunc adhibuit, non magis sanguine, quam animo conjunctum tunc Palatinum *Vitebsensem*, ut eam præliari initiaret ludo, ac deinde fundendo impenderet hosti; pro quâ auctorandâ *Sapieha* Magnanimitate, affatim tantas effuderat opea. Mutuâ adjutrices & subsidariæ Regno Polonorum *Sapiehana* manus: dubium & ancipitem reliquere Polonum orbem, utrum defensionem nostræ conducatur, magis promptiusve vibrare ferrum, an ut vibretur animosius librare argentum: cum præsertim hebescat omne ferrum, nisi illi ab hastis etiam argentatis, suus acutus vice cotis accesserit fulgor. Obdormit Pharsalicis olim in campis, Pompejana acies, & Magni nomen exiit, dum Victoriâ concessit incivilliter, civilem effundenti sanguinem Dictatori, quod illam ex ærario spolijs amplissimarum gentium aucto egestum, sive refractis penetralibus, & Quæstionibus curiâ exturbatis ereptum, pretiosius non emolliyerit metallum: ceterum transtulisset Romanæ assistrix Majestatis felicitas, non faeces tantum, sed & tutelam emorientis jam libertatis ad suos vindices, & melius sentientes optimarum partium cives, nisi illam planè fecisset enervem, rei Nummarie penuria, & Cæsar ideo cæcidisset, cedere insuetas & indociles legiones, quod prius obstruxerit auream hanc festu-riginem, & vitalem bellicæ fortitudinis venam. Nec mirari expedit, si extincto eo, qui suo demum sanguine curiam inundavit, quod universum orbem non hostili minus, quam civili repleverit cruore, impuberi Octaviano quatuor ætatis lustra nondum explenti, armata Consulatum magis extorserint, quam obtinuerint à Senatu preces; raro enim supplicare novit pacato & inermi Civi, quem circumcincere effectorum agmina non mitis postulatura, quam illè, qui rejecto sago, & appositâ capulo manu, non est veritus domitori Orbis minari Senatui. Si Vos Renuitis, at hic dabit ensis. Procul hæc minaces & hospitibus magis, quam hostibus formidolosiores ab animo & candore *Sapiehana* pestes! Fascium illa & armorum suprema potestas, dexterrimo *Joannis Casimiri* judicio illi collata; nihil detraxit aut derogavit Lithvanicæ æqualitati; etsi rarò, & vix audito enitentia per fastigia honorum virtutis exemplo, dignus, ad quem minis servato ordine, curerent honorum insignia: Palatinus ad supremam armorum Præfecturam à tribunatu, non à minore militie magistratu fuerit translatus. Accessione etsi amplissima, verum sollicitæ & negotiosissimæ dignitatis, aucta est *Sapiehana* sollicitudo, cum vigilas illi Syetici Leones excubarent, ne malè quæsitam prædam illis excuteret, aut præriperet *Sapiehanum* robur: aut quocunq; collisarent, ne illos fallere idem, & aberrare nescirent.

Vide
Sveroni-
um &
reliquos
in Ca-
sare.

gentilitiæ configerent sagittæ. Inanis non redijt sagitta illius retrorsum, cum in Pragensibus trans Vistulam ad Varsoviâ campis rugienti Leoni imponeret Clitellas, sive frænaret jam Lithvana fortitudo, cruentâ veneratione Germanici orbis, exasperatam transmarinam feram, nisi pusillanimitas non tam paventium, quam malè in acie instructarum cohortium obstitisset. Fugato & suæ reddito caveæ Leone, restabat Septemtrionalis Draco sopiendus, quem malè jam *Vilia* & *Nemenis* eberebant ripæ, nisi Brestiam Lithvanicam usq; contagiosum suum afflaxisset virus. Sed clam erepta *Brestia*, & dolentius restituta (quam fraudulenter dolus malus occupaverat) abundè litatum est Moschovitico sanguine ad *Potomkam* fuso, & quasi talionem æquipararet fortuna: eum ignominiosissima vix occultaverat latebra, qui furari tantum Victoriæ didicerat: deserere etiam ea signa cœctum, quæ tam protervè Polonorum Lithvanorumq; propugnaculis intulerat. Magistro suo Equitum Duci *Semano Luccida Szczorbatio* eas instabili rerum humanarum vicissitudine injiciente pedicas, quas *Paulo Sapieha* Lithvano Dictatori, & *Stephano Czarnocetq;* Palatino tunc Russiæ, Polono Achilli, ventosâ lingvâ & jactantissimo, (scilicet antè Victoriâ pollicitus sibi triumphum) destinaverat oro. Vitatis casibus fortunæ, cassidem *Sapieha*, quam, individua vitæ comes, ab inenabulis planè suis imposuerat Imperatoria Virtus, una detraxit, utpotè mortalem mortalitas: circulo æternitatis interminabili circumplexam, repositura emerito capiti ejus coronam.

Dux
Joannes
Andree-
des Cho-
van
seius ac
prælio
fugiente

PAULUS GRODZICIUS
Primus Oeconomie Bellicæ in meliorem redactæ
Ordinem, & Armamentariorum per Regnum
Præfectus.

Alterum *Grodziciam* Mater, alterum ars & militaris exercitatio enixa est. Nasci illi eodem, quo *Christophoro* nobis memorato Castellano *Cameneensi* contigit lare: renasci, & ad magnarum institutionem rerum formari, Magistris Poloni *Nicolai Sieniawij* Supremi Regni Poloniæ Pocillatoris, ut raro accersita exemplo, ita vix non caritura æmulo Magnanimitas concessit, cum præclarâ & magnarum meditantis curarum accommodatâ perspectâ indole, in Belgium, veluti ad mercandas civilium bellicorumq; arcanorum literas, teneriore ætate quam animo juvenem amandasset. Nec *Sieniawium* sumptis, nec Rempublicam collocata in percipiendâ omni illa Geometriâ militari penituit *Grodziciam* operæ. Cum enim *Vladislaus* (cui ornando, res rarò sociabiles sapientiam & fortitudinem propitia indulgere satâ) Respublica Polona suo admoveisset regimini: unum & planè primum adhibuit *Grodziciam*, qui ut innatâ suâ industriâ ad subigendos hostes sibi suppeditaverat ferrum, ita *Grodziciam* sagacitas, ad terrendos perversos, veluti Polono *Joyi Tonapti* ex armamentarijs Polonis, ad normam externarum in meliorem redactis ordinem, subministraret fulmina. Con-

spiraverat veluti conjuratus orbis, ut *Vladislaus* prius militibus oneraret curis, quam laureatum victorijs caput ornaverit diadema: ut prius obtruderet illi gladios, quam apprehenderat sceptrum: prius versatili bellorum vellet immiscere fortunam, quam rotundo gestando manum admooveret pomo, sed minimè morata est, thronorum nutritia Regis animum fortuna: vix uno planè triennio à sua inauguratione transacto, Septemtrionem quacunq; à Rhæ & Thanai fluvij ad mare Caspium & glaciale Oceanum patet, suis viribus inolefcentem, ad triumphales suos deduxit pedes. Orientem, clandestinâ irruptione Podoliam laceffentem, & non ausurum coram, procul absente Rege, uni armorum Præfecto inferentem bellum, ita domuit, ut rediret inglorius; & pro spolijs opimis, caput suum Domino amputandum, sive avarum guttur strangulandum referret: Sueticum demùm gravem bicipiti Imperiali Aquilæ venatorem Leonem, septis suis circumclufit; ut potius de tuendâ Sveciâ, quam de invadendâ Prussia cogitaret: ita undequaq; pacato Martiali campo, communire Poloniam voluit Domum, & transferre eas ad firmissima erigenda propugnacula non gravabatur artes, quascunq; longo bellorum & victoriarum collegerat usu. *Grodzicium* itaq; toti armaturæ Polonæ, maximè vero tormentariæ præfecit rei, & renovato Cracoviensi, Varfaviensi & Leopoliensi extructis armamentarijs, si benè adhuc ex his machinis tonat & jaculatur Mars Polonus, uni acceptum referre *Grodzicis*, grata posthumæ servatrix memoriæ Polonia debet. Tanto insudantem operi, majora molientem, certè extinguendis secuturis incendijs opportunissimum Stratiotem, & ad stratagemata bellica natum, peditatus Germanici Tribunum, celerius opinionione humanâ, immaturum eripuit fatum: nulli dolentiùs, quam Regno Polono; quod, cum equitibus fortissimè dimicantibus incessanter abundet, unum hunc eruditæ militiæ & artium bellicarum Magistrum, inter perennia inoffensæ felicitatis suæ decora retulisset: si eò diutius frui licuisset.

PETRUS POTOCIUS

Smiatinensis Præfectus.

Publicola sive Poplicola malè audiit *Valerius*, quod studiosus popularitatis in ignarâ bonarum artium, necdum suæ consciâ libertatis Urbe, ambiendo & postliminiò revocando Regno, aut præmuniret viam, aut insterneret gradum: in Regno Poloniæ populum colere, & largitionibus auctorare ac conciliare bellatrices manus, pleriq; etiam ferociore animos, non magis expugnare ferro, quam emollire auro, usq; adeò nemini vitio datum est: ut plerq; Imperatoris & Tribunitiæ virtutes nutare & hallucinari videantur, si à liberali affabilitate, & affabili liberalitate, suum illis non accesserit fulcrum. Hanc Majoribus suis non infuetam, & planè dotalem animorum conciliatricem, ita paterâ *Stephani* Palatini Braslaviensis Præfecti Podoliæ extulit domo Petri, ut castris etiam inferret. A civiliore & bellicâ Belgio, & ab Italiæ

Gal-

Gallizq; oris redux literaturâ, sub illo Themistocle vel Epaminondâ Polono, *Stanislaus Konicopolio*, cum *Murtazi Passa* circumcincturus Poloniam, Russiæ Podoliæq; limitaneis Provincijs immineret, militarem balthicum primum accepit; nunquam positurus, nisi stipendio simul ut vitz, ita & militiæ solveretur. Territo & in latebras redacto suas Asiatico prædone, pacando non minùs, quam debellando orbi assueta *Vladislaviana* fortuna, non pacisci, quam dimicare pro incolumitate Regni promptior, exercitus robur in Prussiam transtulit, quò & *Potocium* Equitum gravioris armaturæ ductorem evocavit. Securitate externâ partâ, domi inclementiores servos, quam foris hostes reperit discriminum contemptrix Polona Magnitudo; qui cædibus & cladibus suis ad Kumeyki & Borovicam indomiti, dùm recidivas contrâ communem altricem patriam resumunt vires, in *Starzecensi* demùm arena, effuso sparsoq; sanguine, *Nicolaus Potocius*, tunc Palatinus Braslaviensis, militiæ Polonæ Magister, circumseptus fratrum *Stanislai* & *Petri*, tum primogeniti sui mox dicendi *Petri*, *Potociorum* legionibus, ita hanc effrænem multitudinem intrâ obsequij veteris orbitam circumclufit, ut excusso domesticæ mali veterino, undecennali firmissimæ securitatis Respublica potiretur tranquillitate. Triumphali huic nec silendæ posteris transactioni, vividam bello dexteram, non tantum impendit *Petrus*, sed plerisq; à fortunâ belli, sive jugi castrensi labore, decumbentibus, sollicitudinem adhibuit paternam, ut parens legionum salutaretur; & sicuti victrix clementia exlegi populo posuerat leges, ita *Potociana* Munificentia Magni ad instar Macedonis, exiguum commeatum sæpe inter plures legiones dividens, de calamitate humana, ab egentioribus depulsâ militibus, triumpharet. In *Ochmatoviensi* certè, ære suo auctoratis quinq; centurijs Equitum Peditumque, receptu Scytharum ignominioso potius quam dimicatione, enituit *Potociana* promptitudo, ita afflictiori jam valetudini, & fortunis non parcentis suis, sicuti sævitia inclementioris hyemis universo non pepercerat exercitui. Nulla deindè intervenère *Vladislavianorum* temporum felicitate bella, quibus aut non interfuisset, aut Tribunitiâ potestate non præfuisset *Potocius*, cum non bella tantum, quæ *Vladislaviana* felicitas terrore nominis sui à Poloniâ averterat, depelleret externa; sed limitem etiam eis & ultrâ Tyram *Pocutia* vulgo appellatum, à latrocinijs finitimorum & domesticorum tutum præstaret & immunem. Effundendi, quod unice optarat, pro patriâ sanguinis, si illi gloriam non indulgere fata, at suadendarum opum, pro vindicandâ patriâ, ab ingruentibus servilibus bellis, & parandâ (quâ nulla Regno Poloniæ affulserat tranquillior) securitate, longam illi præbuere materiem: si manus ejus, hostiles nunquam vinxere nexus, at multorum ita ejus ligavit & mancipavit sibi liberalitas animos, ut quocunq; manu duceret, veluti Hercules auræ catenâ, traheret munificentiore captivos manu. Conservatrice scilicet Heroicorum operum opus illi fuerat memoriâ, ut angustis circumscriptam cancellis, & brevi triginta quinq; annorum curriculo conclusam extenderet & prorogaret, ultrâ spatium sibi definitum vitam. Tot posthumæ nominis sui celebritati locavit aras, quot ex inexhausto planè fortunæ penu, sparserat in clientes suos continuæ liberalitatis aras. Sed ne Christianis etiam aris deesset

R

locus,

nem se traxisse indicantem, quæ collatas sibi purpuras sanguinis sui cocino remeteri nōrat: & eō demissius patriæ sistentem casus cecidisse, quō altius ad fastigia honorum, progenitores sui assurrexerant, ut præsentī ætati ornamento, ita secuturæ posteritati incitamento est. Non terruit, celerius virtute, quā ætate maturescentem Scipionem, Patris Patruiq; cruenta pro patriā cædes, quō minus Vastatore orbis, Italiam devastante Annibale, Africam sibi deposceret Provinciam: sicut non removit à Republicā Corneliam gentem, neq; igniculos generosioris extinxit indolis, fors iniqua & malè fida largitrix humanorum invidia bonorum, quod demū tantus publicæ stator securitatis, & Africani propagator Imperij, non vivus tantū exul, sed paterno extorris fuerit sepulchro. Usq; adeo nihil tam sublimi fortuna reposuit loco, aut ultra culmina humanarum extulit prosperitatum, ut amplitudine hæc innutritæ mentes, reliquorum civium fastidiant æqualitatem: sicut nihil tam imo adversitatum detruxit & præcipitavit gradu; ut deterrita deterioris progeniei pectora, natalium suorum vestigijs insistere ideo recusent, ne cogantur subire sinistræ fortunæ vices. Nec longè aut per remotiores ætatum flexus petenda est ista vicissitudo. Uai *Jordanovæ* stirpis Abavo, trabeas & purpuram Senatoriam Regum Polonorum indulgit liberalitas, alteri occumbenti pro patriā, Berestecense solum vix viridem herbam & leve substravit gramen: tot progenitores suos laticlavij Poloni tunica benè textit: illum fortunæ privignum, & indonatas cicatrices exangui ostendantem corpore, clava ferrea immanium Scytharum affixit humo: Majores sui amplissimis cumulati magistratibus, fasces & sacrosancta Regum Polonorum manibus suis prætulere insignia: istius manus ad Kupczyncze à Scythicā retulit sagittā, ut quando illi manubias referre ex triumphali campo iniqua non permiseret fata: saltim corporis sui modulo tantum metiretur terræ, quantum erigendo Victoriarum largitori DEO, votivo sufficisset trophæo. Sed benè habet: quem exuto mortalitatis nostræ sago, coronaria pro patriā occumbentium, ad æternam abollam evocavit immortalitas, eundem (si nostræ voces minùs sonoræ sunt) à concinentibus posteritati quasi natalitijs suis tubis, (a) fileri non permittet.

S.

SAMUEL ŁASCZYUS
Supremus Excubiarum Regni Præfectus.

EA temporum effulsit felicitate *Vladislavianum* sæculum, ut si militarem conspexisses aciem, facile aliquam secularium ludorum arbitrari posses fuisse Orchestram, quam luctuum & plurimæ mortis imaginem aut scenam: ludit in funesto dolorum suorum erudita pegmate, Septemtrionalis illa Monarchia, & non jam tragicum sed comicum præbuit sui spectaculum, dum ludibrium insolentioris fortunæ, obli-

(a) Tres Tubæ Gentilitium Jordanorum est Insigne.

obsidentem mænia *Smolensci*, *Sabinum*, non tantum Victore, licet numero impare exercitui, obsideri, sed ad Regios procumbere pedes fecit. Illustit suismet viribus, & spe sua frustrata est utiq; non ludicra Orientis potentia, dum vix ingressam cum suo histrione & Pantomimo, *Abazio Podolia* theatrum, vicaria *Vladislai* absentis felicitas, ita retrogedi cōegit, ut se penitus sipario Thracico abderet & occultaret. Emisit caveā bestiarum orbis cultioris & ditioris venationi assuetos Leones, sed celerius quā emiserat, suis septis angustiarum domesticarum, prædatrix scilicet aliorum Regnorum, & suam exhorrescens solitudinem avaritia includit. Ultimum collectura plausum, vicissitudo rerum humanarum, intuentium exposuit oculis, multorum Dominorum transfugam, & quasi fastidiret orbis antea continuæ revolutionis exempla, veluti ex servo factura Regem, latentem suo proscenio eduxit, nisi expedivisset magis, servili ingenio infestos sibi reddere, & irritare occultis ediorum fomitibus Reges, quā regnare. Tot & tantis, ludorum potius quā bellorum mutationibus, admovit & immiscuit, propitia adhuc Rebus Polonis ab uno scaturiens fonte, & uni illigata manipulo, Regum *Sigismundi Tertij* & *Vladislai Quarti* felicitas *Samuelem Łasczyum*, amplissimo & Virorum Clarissimorum, (quos Senatoria non minus prudentia decoravit quā toga) feracissimo genere natum. Prima illi militarium operum sub *Stanislao Koniecpolio* ex Subdapifero Regni Palatino Sandomiriensi, militæ tunc Polonæ Magistro, tirocinia obtigere, ut scilicet celeritatem illam *Łasczovianam*, magnarum postea (ut docuit longa bellorum series) effectricem rerum, Cunctatoris illius nemini secunda, dubios ancipitesq; bellorum eventus, optimè ponderare assueta prudentia, quā coætaneum suum Armorum Hispanorum Præfectum *Spinolam*, aut Belgici Oceani felicitate suā Neptunum *Mauritium* si non superabat, proculdubio æquabat, temperaret. Velocitate rerum conficiendarum magistrā, prius absolvit bella, quā alius incæpisset; fruendis & occultandis insidijs adeo promptus, ut execrati nomen illius hostes: dum timidissimè bellica ejus vitant stratagemata, commoditatem rei melius agendæ sapè amiserint, & ereptam sibi ex manibus, acerbiorē doluerint sensu victoriam, omni spe reparandi dedecoris exclusā. Tanta peritiā pollentem, & apprimè militares callentem artes, senilis & prosperis adversusq; instructa *Sigismundi* primū, deinde *Vladislai* Regum triumphatrix Sapientia; excubijs finium Regni oboundis præfecit: si vè augurium ex gentilitio suo *Leone* manibus insidente & excubante, ne quæ circumstetere, intrā septa irrumpant discrimina, capere voluisset; si vè pervigil & nullis Reipublicæ indormiens malis, Regiam adversis casibus irretortam, & felicitatis nullo torpente letargo palpebram, eō impulisset *Łasczoviana* fortitudo. Ludus illi erant præmia, sicut vincere ludus erat, & post elusas toties *Scytharum*, stipendiarijs suis cohortibus (quas non sumptuosa illi & splendens fortuna, sed indivisa quasi cum egentiore milite, reddituum suorum largitio conscribebat) eruptiones: ita fraudes dolosq; malos conjuratorum servorum ad *Kumeyki*, *Porovicam*, *Zolnium*, *Holten*, *Starzec*, retundere norat, ut callidiorē rei militaris, nunquā suo malo experta fuerit servilis hæc lues, Tribunum aut excubiarum Præfectum; Po-

S

le...

lona verò vix aut auro ex priscis illis & recentioribus bellatoribus, aliquem spectaverit aut numeraverit arena. Numerum promptius est inire annorum quam bellorum, quibus & gerendis & conficiendis, præclare vitam & fortunam impendit suam, veniente ubiq; ferè in societatem uniuscujusq; Victoriz, bellicâ ejus fortitudine & Virtute: licentiosius sanè habitam, neq; intrâ cancellos veteris disciplinæ & obsequij militaris cœreitam militiam, ut ludicrum illum, strictius attondendæ comæ seu caprone morem, decussione tot hostilium capitum rependit: insolentiam verò dissolutiorum congeronum, insolito bellici astûs documento, ita eluit; ut hætenus etiam castra illum lugeant: cujus excubijs secura nunquam luxit Respublica, imò orbi illuxit universo.

SAMUEL DUX KORECCIUS Junior.

Quæ sceptro Polono, Jugielloniam prius, deinde Koributeam cognatam indulgit stirpem, Regnis sceptrisq; fatalis Gedinæa & Olgierdovia amplitudo, non ita sibi suos detraxit splendores, ut nativo natalem nidum spoliaret decore. Claritudini tantorum luminum obducere, & interponere suam mortalitas nulla potuit umbram, & si Slacciam gentem humanâ celerius exclusit societate; quam illius, nido suo servando & tuendo, universo Regno natæ meruerant virtutes: firmius & perennius tamen nunquam intermoricuræ hominum inseruit memoriæ, quam ut taceri & aboleri possent: Koreccius verò Duxes, priusquam fastigio rerum humanarum, abire & excedere, hæc personatâ umbratilis vitæ felicitate pateretur, turbine adversarum calamitatum, si non evertere, certe percellere voluit: si ut vita humana casibus, ita gemina Virtutis soboles, Korecciana indoles, fortunæ ludibrijs obnoxia fuisset. Remorari visa est, celeriore triumphorum quam annorum cursum, Ajacis Poloni, seu Epirotæ Scanderbegij, Sarmatici, illius Samuelis Ducis Koreccij: quem, cum sistere cataphra&ti gentilitij sui memorem, & ungulis equorum, pro soleis Othomanicas subijcientem ac proculcantem Lunas, non potuisset, ut indomitum domaret, Constantinopolitono Indicula turris inclusit ergastulo, & semel ex prædatrixibus evolutum manibus, à Cecorianâ clade, in easdem reduxit mancipiorum fortunæ angustias, ut deinde eum non ad Gemonias, sed Purpuratorum sanguine suo Athletarum, receptaculo cælo, ferreo attraheret unco, quem bellatori diutius insidere noluerat equo. Non potuerat unâ expleri infelicitate mortalitatis immanitas: nisi recentiore cumulasset, eodem Ducem Carolum Koreccium non sanguine minus, quam virtute conjunctissimum germanum, in Livonia sub avunculo Carolo Chodkiewiczio Armorum Lithvanorum Agamemnone aut Agesilao, contra Carolum Sudermania Principem fraternas æquantem laureas, Stocolmensi in Suecia abdidiisset latibulo, ut vix non septennio detineret, magnò detrimento valetudinis & hebescentis obtutus: planè inconstantia fortunæ continuo bellatrices eas illigante nexibus manus, quæ hostiles compedes à periclitante

elitante patriâ toties avertere potuere. Eo Castellano jam Volhynense & Anna Potocia Castellane Camenecense natus Dux Samuel, non ideo despondere militarem animum, aut irruenti succumbere fortunæ visus, quod Majores suos compedibus vinxisset; aut obita ob Rempublicam mors cognominis sui Patruj, stadium sui præclusisset nominis immortalitati. Ineuntem prima planè ut adolescentioris vitæ, ita fortunæ suæ limina, familiares Majoribus suis, quâ publicæ, quâ privatæ excepere calamitates, quæ, ut ferè invictum ipsius quasi vitavere latus, ita impuniùs deinde peccarunt, in multandâ & adimendâ illi magna fortunarum & hæreditatum suarum parte. Quæ prosperis rebus nostris, nullam juvandæ, stipendiarijs suis numerosis cohortibus, intermisit Reipublicæ commoditatem, Korecciana Magnanimitas, eadem adversis ad Pilavce & Zborovum intervenire non morabatur prælijs: illic ut fatalem illam consternationem à legionibus Polonis, prompto ad dimicandum & imperterritò averteret animo, & in hostiles transferret: hic ut ultimum illum Korecciorum sanguinem, ab atavis promanantem Regibus, ex quo Patruj, immanis inter vincula cædes, & paterna, afflicta captivitate valetudo multum libaverat Regio discrimini, immolaret. Augurabatur scilicet magni domicilij non hospes, sed inquilinus animus, Korecciana stirpis fidus, sicuti primævo in ortu rubuerat sanguine: ita nullam decentius, quam ejusdem cruoris purpuram, in occasu admittere potuisse: quando & meridies in illo Hellesponti & Asiatici maris confinio, ad perpetratæ Koreccianæ indignæ cædis spectaculum erubuerat, etsi prius hanc orbis plagam, occumbentis Palaolage felicitatis, nunquam non funestus erudiverit casus. Usq; adeò in rebus humanis, à cunis transferimur ad cuneos militares & clypeos, à cuneis deinde ad capulum, nimium quam proclivis est gradus: & nemo adhuc arbitrio suo regi nesciam ita subegit fortunam, ut inoffensum sibi militaris gloriæ præmuniret iter: si verò alicui, inter hæc decipularum invia non offendisse contingat: accelerato sæpè luendum est fato. Hinc est, quod hætenus discernere nesciat eruditus orbis: utrum fortuna, plus indulgentiæ præstiterit Magno illi Domitori orbis Macedoni; an fiducia Asia & opulentia humanæ (quidquid ultra Bactriana Indiarum regna suis visceribus abdidit natura) administro Dario, huic ademptâ, longo usu familiare, & simul enutritâ tantorum affluentia bonorum, illi concessa & conceditâ ad brevem usum, non diuturnâ earundem facultatum possessione. Sed quæ alijs in Poloniâ stirpibus, subterraneos tantum struxit cuniculos mortalitas, ad evertendam, diuturniore dignam cæcis contubernio, Koreccianam propaginem, omnes admovit & adhibuit machinas, ut quæ patrum, alterum Orientalis Phædrentem orbis, sanguini Othomanico innatantem, ad portum non tam præripuerat quam transtulerat immortalitatis, superstiti adhuc servato Carolo fratre, hunc ultimum surculum nunquam descendæ Korecciorum stirpis, ita suo inferri vellet sepulchro, ut solâ tantum celebritate nominis, & interminabilis æternitatis animetur vitâ.

*****

SAMUEL KALINOVIVS
Supremus Castrorum metandorum Praefectus.

Nullo acriore impelli monitore potuit innata, & degenerare in-
 sveta Kalinovij virtus; quam triumphali Samuelis Ducis Ko-
 reccij nomine: quem avunculum ei provida indulserat natura,
 hortatorem ad praeclara audenda Heroica, & saeculo nostro incomparabi-
 lis fortitudo, Martiae exposuerat juventuti: illi demum hunc ex sorore
 Nepotem, fatalis & inter nefastos referenda dies, Batohoviana clades,
 similitudine obitae ob Rempublicam mortis conjunxit. Patre Martino
 Kalinovia Palatino Czerniechoviensi, Magistro militum Polonae supra no-
 bis memorato & Helena Korreccia natus, nihil non sanguinolentum pro
 patria, bellicam in domo vidit; sive obversaretur oculis, nondum ob-
 ducta cicatrice, Patris, in triumphali illo contra Schinum bello, acce-
 ptum vulnus, sive occurreret menti & memoriae, paterni Avi & Ma-
 terni Avunculi eo faustior, quo luctuosius recrudescente quasi dolore
 geminata caedes. Militiam ejus & prima magnorum operum rudimen-
 ta, gravissima Reipublicae nostrae excepere mala; cum Corsunensi illa ve-
 rius fortunae periclitantis, quam Virtutis clade, abductus fuisset Bucef-
 sariam: (a) Pater non minus vulneribus suis, quam compedibus illiga-
 tus, & doloris prius sui, quam calamitosi captivus belli, publicam in-
 felicitatem dolentior & minus tolerabilem filio, privato fecisset lu-
 ctu. Redacto eo ad deplorandam hanc sortem, quasi bellica Martiali
 campo excessisset fortitudo, & cum ex Pilavicensi acie, ignominiose
 numerosus recessisset exercitus, & Zbaravianam illam obsidione, etsi in
 omnem posteritatem memorandam, attrita fuissent militares Polonorum
 vires; tamen & Pilavicensi, Samuel interfuit discrimini, & Zbaravianae
 inclusum vallo exercitum, obsidente hoste, Cameneco servando, Petro
 Polocio Praefecto Podolia adjunctus socius, & a bellico tunc destinatus est
 Senatu. Nihil prosperè vel improspere redux ab ergastulo Scythico
 gessit Pater, ut non adhiberet spectatorem filium, & exantlatorum
 pro patria comitem laborum. Vinnicensi certè, nescias acriori cum in-
 elementia hyemis, an cum efferata pervicacissimorum hominum rabie,
 luctu, admovit, teneritudine non minus ætatis quam imbecillioris va-
 letudinis amovendum. Non circumvolitantia retardarunt hostium ja-
 cula aut tela: non emissarum & infallibili ferientium certitudine, sa-
 gittarum deterruit grando: non hiantes, & latitantem sub infido ele-
 mento malè occultantes mortem, prohibuere vortices: quod minus ubiq;
 locorum & discriminum, circumduceret fatalem hanc sanguinis sui, elu-
 endis & averrucandis tandem Reipublicae malis destinatam Hecatombem.
 Ex Bereflecensi demum arenam, quae tamdiu circumfluentis Syri decora-
 bit ripas, quamdiu sua Polono constabit nomini gloria: non Paoli opes,
 aut reliquorum fluminum auro tumentes retulit fortunas, sed opima,
 fugata

(a) Baccassaria est urbs metropolis Tartariae Perecopensis, olim Assyranum.

fugata, & lacunis vado carentibus absorptae servitutis, paternis penati-
 bus intulit trophaea. Referrí inter annales posteritatis, Bereflecensi
 post hominum memoriam celeberrimae Victoriae, nunquam poterit ampli-
 tudo: quin excludatur Kalinovium nomen, quasi nihil accidisset Reipu-
 blicae adversi, ut non simul Kalinovius quasi Polonorum prosperitatum
 & calamitatum vadis funderetur sanguis: nihil eidem obtigisset prospe-
 ritatis, ut non eandem, aut decretoria bellorum dextera, aut Victoria-
 rum pararius accerseret Kalinovianus animus. Si amplissimarum Pro-
 vinciarum Severiae & Czerniechoviae accessio, sanguinis Kalinoviani mis-
 sione quæri debuit; aut potius commercio nativae hujus purpure licen-
 tiae: Corsunensis etiam infelicitas, & tanta jactura forsitan Reipublicae
 non accidisset, nisi sanguinem curandis Reipublicae vulneribus, & sisten-
 dis malis reservatum, uberius, quam par erat, minuisse. Si in Guro-
 viano illo, non tam ludentium, quam patri illudentium filiorum campo,
 Alexander Valentinus Kalinovius manum suam, ne in manibus Regnan-
 tis frangeretur sceptrum, hasta à civili vibratae hoste objecit: quin non
 nobilissimum par, filio comitatus Pater, ut Merentius & Lausus (si im-
 manem antiquorum crudelitatem demas) ultrò Batohovianam subiret la-
 nienam, & cum novis, in exangui corpore patris, non inveniret vulne-
 ribus locum, impius carnifex potius quam bellator, avulsit à corpore
 verticem, cujus Virtute Septemtrio, & Scythicus ille sua solitudine præ-
 damnatus Caucasus, toties tremuerat. Filij verò tenerimum sangui-
 nem, Tauricæ Deae placandæ, implacabilis hostis immolavit frangere;
 ut jam fulmen potius, quam numen appellare possint saecula, quodcumq;
 humano sanguine placari amat. Spectatorem filium sive admovent for-
 tuna paternae cædi, sive immeriti supplicij distinxerit locus, quos infe-
 lix conjunxerat arena, ut minus compertum, in medio relinquo. Fe-
 ruat tamen, qui utriusq; interficere supremis, antè nefastum hunc cla-
 dis diem, illachrymatum fuisse patrem, quod non accersitus, ad sub-
 eundam simul aleam belli, perendi accelerasset, quasi diceret: Uxo san-
 guine præstabat patri, quidquid imminabat publicae calamitatis, quam sus-
 fecturum ulterioribus Reipublicae malis, nunquam reparabili ruinâ, ex-
 tingui juventæ præclaræ & eadem prosternei in plantis robur.

Virgi-
 lius
 Aenei-
 des 10.

*****

SIGISMUNDUS PRZYIEMSCIUS
Notarius Regni Poloniae Campestris.

Silicet volebam scribendas & nunquam deplorandas caedes, atq; li-
 terarium atramento potius, quam sanguine tinxeram calamum,
 nisi ex nido libertatis Majore Polonia, utiq; militaris olim mode-
 rator calami occurrisset Przyiemscius, ita acriter pro eâ vindicandâ di-
 micans, ut servili demum ira, utinam non iulta, in luctuosissimo illo
 Batohoviensis homicidij busto accederet Victima. Nasci illi clarissima Ma-
 joris Poloniae stirpe contigit, quæ Majores suos, sellis curulibus confi-
 dentes, longo numeravit ordine, Sigismundo verò solas militiae soler-
 tibus

tilis exercendæ reliquit curas. Nam humanarum literarum arcanis, quæcunq; tantum non inciviliter instituere possunt civem, non à limine salutis, collectum eruditæ Palæstræ pulverem, Martiali ita immiscuit pulveri, ut difficile discerneretur, magisne eruditum, an impertoriatum haberet pectus. Raram acutissimi vim ingenij, à Belgicâ illa civilium non minus, quam militarium artium gymnade, ad acuendam naturam transulit fortitudinem, ut in alieno spectator tantum erudiretur Drammate, quam tragica demum, obsequium excipientis servitutis, imminerent illi discrimina, quando cultus institutæ nationis, erga hæreditariam irritata odia Majestatem, tot decennijs fessus & enervatus Mars sopire, & veteri nequaquam includere potuerit orbita. Navaveritne operam ideo bella alijs inferenti, & latiores possidenti Provincias, quod ipse arctius & angustius habitaret Sveco, referre supervacaneum esse arbitror, quando belli avidos, & otiosi insuetos animos, pacatâ tunc Vladislaviana felicitate, Polonia à Martiali excludebat arena, & leges Polonæ, unâ hostili & infideli rigidissime interdictâ militiâ, quem libet gloriæ militaris appetentem Patrium aut Equitem nostratem, alieno sive externo minime videbantur arcerè campo. Qui *Jani* ædem clausit, scilicet sævissima in Germania finivit bella, nobis aperuit, fatalis ille supra millesimum Sexcentiesimum quadagesimus octavus annus: non tantum abruptâ & concussâ eâ, quâ fruebamur sexdecim annorum pace, sed & pacatore orbis Poloni sublato Vladislao. Avocavit igitur & Sigismundum Przemysciam ab alienâ segate domestica messis: cum jam immisisset falces non *Russie* tantum, sed & penitiori Polonia rusticana servitus; capitibus promptior expeditiorq; demetendis, quam aristis. Suprema jam agitantem, & agoni æternitatis accinctum, cum reperisset. Vladislauum, Joanni Casimiro ad Zboroniam bellicorum consiliorum non instrenuus adhaesit administer: & censorio totius exercitus Magistratu cumulatus, in *Beresceus* campo, censendi numerosissimi exercitus, struendæ aciei, omnium momentorum belli exactissime observandorum, eam adhibuit peritiam, ut non præliari, bellatrice tantum menu, sed providâ & consultrice mente dimicaturus, in illam descendisse videretur arenam. Prosequi victoriam, & persequi nocentius rediturum, nec nisi morte depositurum odia, aut fomites odiorum hostem, cum ætivum conficiendis bellis opportunum fuisset tempus: Przemyscius, ne mora Victoriarum corruptrix, Victori ut olim *Annibali*, obesset exercitui; *Bialocerkuens* interfuit transactioni: palam conquestus, pessimè agi cum eâ Republicâ, in quâ exorta bellorum incendia, exiguis viribus tanquam situlâ aquæ extinguuntur, ditiore & copiosiore aliquo cive, remotioribus latebris suis tuto, & ab opere belli feriente; nec ad populatrices flammæ avertendas, totam aliquando (quod avertant superi) infestaturas & correpturas patriam concurrente. Nec longè distulere fata, ferale nostræ bellatoribus ætatis & posteris exemplum, quam graviter illa regna cedant, & suis adeo involvantur ruinis, ut locum illorum brevis occuparet locus, quæcunq; toto incumbente exercitu alienam potentiam, conscriptis aliquot aut divis, & longo inter se distantibus intervallo, audent propulsare legionibus: cum præsertim audacior militaris successus, & multitudo copiarum à paucitate potius circumventa, quam superata

perata inter fortuita humanorum casuum referatur, neq; ullus regnantium, aut alieno potius est regno, aut suo graviores exturbavit & detraxit hostem, quicunq; integras populorum non excivit vires. Credetis, cheu credite posteri! quam præcipiti gradu à summo fastigio Res humanæ, ad ima barathra infelicitatis devolvantur. Una tantum à *Bialocerkuens* pactione, sive dolosa captione, intercessit hiems, quâ tota, exercitu in stativis suis hiemante, & Martino Kalinovic uno tunc armorum Polonorum Præfecto *Braslavio* se continente, non postremâ parte exercitus trans *Boristhenem* in affluentioribus commeatu municipijs locatâ, cum nihil hostile timeretur, appetente Vere, seu potius primâ æstate, servilis belli postliminio recrudescens erupit flammæ; comprehensura universum regnum, nisi strues castrorum tantorum Equitum peditumq; Polonorum obstitisset: aut Divina Providentia, quæ Exatorem hunc meritorum fortè suppliciorum nobis immiserat, continuandæ internecionis illi eripuisset mentem. Cygnea una vox *Przemyscij* in Senatu illo bellico, inter mori aut abscisso capite obtruncari non potuit: cum ante nefestum confictum, ut carragine & impedimentis sub regimine suo *Ladycyni* relictis, præsidio & propugnaculo communiretur omnis, ille peditatus; Equitatus verò in penitiora Regni ad sollicitandas secederet suppetias, irritò suasset eventus. Alios adoriri palam, & pecudum more jugulare sævus præcepit hostis: *Przemyscium* unum, quasi revereri visa est expertæ effectuum crudelitas, cum capiti ejus non nisi clanculûm sicarij admovisset manum, veluti vitaret illius conspectum Mors, quam tot inter classica tumultuantis & sanguinarij orbis lacevit Vitâ.

STANISLAUS KONIECPOLIUS CASTEL-

LANUS CRACOVENSIS.

Supremus Armorum per Regnum Polonia Præfectus.

S Picas post messoris colligere videbor si pareius *Fabium Cunctorem* Polonum, Maximum *Stanislaum Koniecpolium* memoravero: in quo ita ornando tota desudaverat Europa, sicuti in bellicosiore illius parte servandâ & defendendâ, tum in tenendâ servatrice Polonæ felicitatis clavâ, ad clavum Imperij Poloni, sedentibus Divis *Sigismundo Tertio*, deinde *Vladislao Quarto*, Imperatoria ejus enituerat industria. Ut Patre *Alexandro* Palatino *Siradiense* nasci, ita primis auctoramenta militiæ suæ auspiciari, ab illâ indefessâ obsidione & triumphali deinde expugnatione *Smolensci*, propitia adhuc rebus Polonis illi concessere fata: ut contubernio sive commilitie clarissimorum Virorum, quos tulit ætas illa, insuaseret; & spectatâ nexibus inligatâ regnatrice *Aquilonis Sayscij* manu, tum *Sebino* ab arcis munitissimæ præfecturâ ad arcas translato castenas, utramq; bellorum sortem æquius esse ferendam existimaret. Et genere amplissimo, & omni virtutum in eo elucescente

permotus genere, generum sibi adscivit Magnus ille Polonus *Themis* *Stoics Stanislaus Zolkievius* ex Castellano Leopoliense, Kijoviz Palatinus, unus tunc armorum Polonorum Praefectus: etsi non ignarus, virtutis potius quam generis cognatione, militaria cum eo communicari posse Imperia, tamen quò archius & quasi conjunctius ingraveſcente jam ætate, longævæ non minùs militiæ quam Vitæ Dux, utramq; in illum inclinaret fortunam. Neq; expectationem communem, neq; adoptivum in curas & sollicitudines Imperatorias *Zolkievij* judicium fefellit, *Konicopoliana* Virtus: donec post domitos & cæſos toties ad satietatem *Seythas*, collato in eum militiæ *Polona* magistratu, in *Cecorensi* illo Polonorum virium excidio, uterq; hic confidentioris discrimina contemnens animi, socer verò felicitatis diuturnioris captivos in Poloniam abducentis Monarchas, plecteretur reus. Sed *Zolkievium* capite, *Konicopolium* libertate tantum minuit fortuna, & ignara *Thracia*, quantus sibi pararetur terror; ut cautius servaret, *Constantinopolitanæ* *Indicula* eum inclusit turri. Sordes & illuviem carceris moderatius tulisset, si eo in occultiore hæc latebra latitante, in *Olympico* illo planè *Choti-nensi* verius stadio quam conflictu, aucupandæ gloriæ alijs fuisset interclusus aditus, nisi una hæc ærumosus ejus solaretur felicitas, quod conjunctâ affinitate *Lubomirſiana* fortitudo suas obiret vices. Poloniam quidem famæ suæ aliquando dominaturus Princeps, & paternæ *Sigismundi* obſes jam felicitatis, in pristinum tranquillæ securitatis restituit & vindicavit statum: *Konicopolium* verò, flexanima Suada *Christophori Ducis Zbaravij*, feliciter res Polonas quam fabuloso *Mercurij* caduceo componens, non paterno tantum lari, sed publicis reddidit penatibus; ut tunc jam auguraretur *Polonia*, principem illi deberi trabeam, quem, Tyrannici etiam domitrix pectoris eloquentia, reduxisset princeps. Reduce illo rediſſe aut potius irradiasse judicasset cælo *Polona* Priscæ Virtutis & fortitudinis jubar, ita finibus suis & cancellis circumferibi & contineri cepit *Seythica* insolentia; ut eos transilire non auderet fines, quos, tantus ex etymologia cognominis sui tueretur defensor. (a) A tantâ feritate & caninâ rabie domitâ, ad cicurandos Urſos serviles, in illo latibulo *Niedzwiedzielozy* (b) apellato divertentem, nobilior & digna spectatore orbe, venatio transmarinorum *Sveticorum* Leonum avocavit. Detrectasset alius ex Regibus certamen, non *Gustavus*, unumquemq; æstimans ex bellicâ virtute, non Regalium natalium fortunâ: cum præsertim *Konicopolium* imperterritus animus dimicaturus unicuiq; æquasset Regi; quamvis patritia fors Regijs non inseruerat fastigij. Adversa præliorum in *Prussia*, nemo imputabit *Konicopoliana* aut imperitiæ, aut timiditati; cum oppositum *Sveticæ* Satrapam Polonum confuderaverit Regi, ludos quasi faciente, & impares fortunâ belli committente vires. *Baudisius* tamen bello captus, non tam sauciata, quam ut prædis agendis parceret, & cupiditates temperaret suas, ex *Konicopoliano* sclopeto sanata manu, tum *Gustavus* ipse interceptus, & priusquam innotesceret (assistricæ Divinâ deterioribus etiam Regibus ope) incuriâ casto-

(a) *Konicopolis*, ex etymo vocis Polonicæ sonat. Finis Polonia.

(b) *Niedzwiedzie-łozy*, sonat Polonicæ - Latibula urſorum.

custodum elapsus; documento posteritati erunt, cunctatione *Konicopoliana*, adeo diminutas fuisse *Annibalis* hujus *Borussiaci* vires, ut qui declivi senectute *Patruelis* Regis *Sigismundi* illectus occupandæ totius Poloniæ spem nimis quam præferocem conceperat, vix aliquot *Prussicæ* propugnaculis ereptis, cupiditate suâ frustratus, ultorem & spirantem iras animum, in Germaniam innoxiam transferre cogeretur. Depulso hoc spe ambitioso regnorum Rege, alijs in manibus enasceretur laurus, nisi triumphatrici manui ultro se insinuasset aureum Senatus & Armorum regimen; non permittente *Vladislao Quarto*, ut impositâ emerito vertici suo coronâ, indonata *Konicopoliana* maneret Virtus. Lateri suo neminem ex Equestri Senatu propius (ut superiorem neminem, ita vix parem habiturus Princeps) asidere voluit, quam eum; qui ideò ferrum lateri suo accinxit, ne malè præcinctâ licentia, impunitatis non libertatis nomine velata, Regio aliquando infidiaretur lateri: eundem Senatus & armorum amplitudini Dictatoriâ præfecit potestate; ut sicuti supremus Regius ordo armatum & inermem regit & tuetur civem, ita ex tribus ordinibus coalescentem hanc Rempublicam, Senatoria & Imperatoria gemino nexu præstaret immunem fortitudo. Non distulere infessa primordijs Regnantium ferocissima hostium nostrorum ingenia, aut *Vladislaviana* immortalitati, aut *Konicopoliana* spectatæ materiem Virtuti. Dum enim *Vladislavus* Aquilonem sibi compescendum esse arbitrat, & sicut belli ita pacis jura ab acuto periuræ infidelitatis exactore discere cogit ense; Orientem tanta orbis spolia contemnentem; Asiatica, Africana, & magnæ partis Americæ, tum Europæ fastidientem Imperia; nisi parva portio hætenus invictæ Poloniæ accessisset gentis, quasi custode remoto; non limitibus, sed *Camencæ* avidissimè inhiantem Vigilantissimæ *Konicopoliana* committit dexteritati. Anticipaverat jam Regia jussu *Konicopoliana* promptitudo: & *Abazio* Passæ centum millibus *Turcarum* totidem *Seythicis* copijs *Moldavica* & *Valachica* (tum quidquid eis & ultrâ Danubium Christianarum gentium serviret) multitudine circumcincto: divisam & Moschovitico bello imminutam opponit exercitus partem. Fatiscere potuissent integra & viribus suis illibata Regna, quæ sæpè imbellioris & rarò metuenda evertit potentia Vicini: non Polonia Statori suo *Konicopolio* concredita, pro Rege Reipublicæ causâ absente excubanti. *Vladislaviana* felicitas virulentum Aquilonis Draconem triumphales suos pedes lambere, & detractis aliorum squammis ferocem arrogantiùs quam par erat attollentem caput serpere, & volutari in suis fecit lacunis: fidelissimi verò ministri *Konicopolij* æmulanda posteris opera: tot renascentibus capitibus informem & deformem, quot eripuerat regnis belluam; à stabulo camelorum ad statuendas vitæ humanæ leges evertam: spoliato & in unum angulum Europæ coniecto orbe, Justitiæ cultum præ se ferentem, ita abegit; ut turpiter vestigia sua relegere & redire ad Dominum vacua ac famelica debuerit; non toleratura diutius famem, nisi malè suis cupiditatibus moderantis Tyranni, ignominioso confusa receptu savitia, illius fregisset gulam. Partiri gloriam, aut in consortium felicitatis suæ, vel *Parmenionem* corpore non animo effectum vocare gravabatur effrenis adolescentis Macedonici ambitio: tanquam inarescere citò arbitraretur hanc laurum; quamcunq;

illi etsi obstricta, aliena tamen plantaret manus: laudabilior certè & Principe Christiano digna *Vladislai* nunquam à posthumâ filebitur posteritate. *Aequanimitas*: quæ tantum suo accedere sceptro judicavit gloriæ, quantum sibi absenti parassent Imperatorij sudores: tantum sibi usurpavit triumpho, quantum *Konicopoliana* meruisset dimicatio: tantum indulgentissimè à militari fortitudine exigere videbatur tributum, quantum vestigales pugnantium tribuere manus. *Abaziano* aut non deterritus eventu, aut terrorem dissimulans, *Murtazi* Passa ipsam optabat insistere vestigijs: insolentia forte Victoriarum frequentiore elatum Polonum, inconsultæ temeritatis & parùm providæ celeritatis, irretiri posse laqueis aut cassibus; tùm alternas fortunæ vices, uti olim Victorem *Cyrum* & deinde volubilitate momentorum belli victricem *Cyri*, ab imbelli *Thomira* manu præterebat phalangem. Obtentus istos fucatz & jactabundæ mentis *Vladislaviani* tantum nominis cœercuit fama, si enim Vicariæ unius Imperatoris fortitudini Orientales succubere vires, quid reliquum illis fecisset fortuna, si Coronatâ Majestas præsentissima roboris imperterriti & invictæ magnanimitatis Polonæ hortatrix tanto in dimicatione ineundâ, fulciretur ministro. Sed qui inundantem universarijs planè irruptionibus fugaverat, & toto prostaverat campo barbariem: propugnaculum etiam veluti repagulum, tum ad frændam licentiam servilem Otthomanica laceffentem arma, tum ad inhibendos hostiles insultus circâ ostia *Borisphenis* Pontum Euxinum interfluentis, *Kodacense* extruxit. Quâ ejus insomni vigilantia cum excitari debuisset ad præclara quæq; audenda & attentanda sedula incolarum fidelitas, inopinatò malè feriatorem fervorem rabies irritata est: ab interclusis seu firmiore vallo, seu pontibus aquis non scintilla fomentando igni, verùm tot ætatibus non extinguendum erupit incendium: nisi provida *Konicopolij* mens decursâ, non unâ jam ut bellorum ita triumphorum suorum Olympiade, *Nicolai Potocij* tunc Palatini *Braslaviensis* militiæ Polonæ Magistri, & continui suæ fortitudinis sedatoris operâ, unius hyemis & æstatis spatio, exardescens hanc maturè extinxisset flammam. Manumitteret & rude donaret sexagenarios suos triumphales consularesq; senes vetus ætas: non *Konicopolium* infracta laboribus & nunquam senectutis cessura malis fortitudo; quem decorum jam rarò spectatâ canitie, albentes non retardavere pruina, quò minus ad *Ochmatoviam* rigente jam hyeme finibus patriæ imminentes propulsasset *Sytha*. *Annibalis* domitore major & prudentior *Fabio*, quod non cunctatione tantum Poloniam sapius restituerit rem, sed celeritatem etiam cunctationi rarò aut nunquam sociabilem, consuecendis feliciter adhibuerit bellis. Nimirum, uti accelerare & veluti accersere noverat res nobis secundas: ita inter mortales agente & inconcussò hoc Cunctatore nostro, cunctabantur altricem nostram patriam undiq; exorientia infestare mala. Lugendi tamen nulla cunctatio inijcit moram, cum omnium militarium Archistrategum Virtutum, quo tantos regente exercitus, nihil triste aut lugubre Reipublicæ accidit. Etsi in uno Imperatorio juvene emoriente, omnes periclitatas fuisse artes Imperatorias, & virtutes, ex eruditionibus scripsit non nemo. Quidni sublata Heroicorum operum insigni

Fam:
Strada:
Societ:
JESU
de Bello
Belgico.

insigni hoc compendio & Vivo Archetypo felicitatum, ipsa etiam decora tantorum luminum, terras reliquisse nostras, & solo excessisse videantur.

*****

STANISLAUS LUBOMIRSCIUS Palatinus Cracoviensis.

Non extollendis tantum ad thronum sed tollendis etiam ad tumulum Regibus, non minùs parandis &prehendendis quàm frangendis sceptris: non magis imponendæ coronæ quàm exuendæ chlamydi & deponendo paludamento mortali, destinata arcium & Urbium Poloniarum Cracovia princeps: sicuti à primâ sui origine multos Regum beneficentiâ impositos sibi numeravit Præfectos: ita qui eam prudentius & moderatius, conjunctâ nimirum in Arcem & Urbem potestate rexit; aut à quo non stillicidia sed inundationes cumulatorum in Republicâ mentorum in eam copiosius redundarint, aut qui vigilantius & profusus curas & fortunas suas eidem servandæ impenderit, præter *Stanislaum Lubomirscium*, vix aliquem aut ferè reperias neminem. Fuerit sanè illi à primis fundamentis extruendæ vix non continuo aliquot sæculorum flexu commodata non urbibus tantum sed legibus donandis apta Poloniarum *Asia*: (a) illuxerint ei toties amica & suos communicarint splendores *Lelivaram* sidera; præfixerit & præculerit ornamentis suis victricia & vix jam non labaro mortalitatis permutanda *Radvanorum* signa: nihil tamen aut alere aut irrigare felicitates suas potuit, præter *Lubomirscianam* *Srzeniavam*; quæ, idè in uno suo *Jase* five *Jasone* ut stemmatis ita sanguinis in antemurali arcis nativo rubuerat decore, ne deinde gubernaculis coronariæ arcis & urbis quovis collocanda in fastigio posteritas erubesceret admoventi. Tantæ consuletrix & conciliatrix felicitatis provida natura, indulgit *Stanislaum Lubomirscium*, Patre *Sebastiano Castellano Voynicenti* & Anna à *Russe Branciciâ* nasci: ab utroq; genere conservandæ & ornandæ toti Minori Poloniæ nato & fastigiali. Ne inaresceret præclara & à Majoribus transumptæ indolis plantæ; immarcescibili prius lustrato Musarum Poloniarum Cracoviense *Par-nasso*, fontibus externi *Heliconis* educatio paterna admovit; quasi prævideret & divinaret consultissimâ antiquæ gravitatis mente, adventitias istas aquas aliarum stirpium sæpè multum detraxisse saporis aut decori: sola perennius emanantia *Lubomirsciana* flumina, ab hac externa tincturâ ne minimum etiam mutaturas colorem. Non immutatus alieno cultu, areolæ suæ redditur furculus: & ne domestico sterilefceret otio aut corpore, innata eum transtulit accersendæ cupiditas gloriæ ad campum Regium, & inferuit *Smolenscens* tunc hostico spectaturum prius diluvia *Moschovitici* sanguinis, & volventem magna spolia *Borisphenem* animarum: qui deinde *Bisphenum* cadavera & truces illas Orientalium hostium

Kriva
Gen.
Præf:
Cracov.
occisus
ab E.
Garis.

U 2

exu-

(a) Asia, Leliva, Radwan: sunt Insignia Gentilitia Prædecessorum in Palatinata Crac: Lubomirij, Flavius dictum Srzeniawa pro stemmate gerentis.

exuvias, rapido *Tyrâ* transmissurus erat Phlegetonti. Ab instructis aciebus, ad struendarum mensarum Præfecturam, felicitatum nostrarum & ævi sator *Sigismundus Tertius* evocavit; quasi non populis tantum domandis & ad obsequium reducendis, sed & poculis miscendis indulgentissimo Regum commoda & idonea eadem videretur ac probaretur manus. Laetitiarum exortem & siti emorientem (cum continuis ardoribus damnatæ imminerent limitibus gentes Polonis,) ne cogeretur videre patriam, propinavit securitati nostræ poculum; & eas intulit non mensæ tantum Domini, sed communis altricis patriæ firmioris tranquillitatis dapes; quibus hætenus vesceremur, si ita nos teneret sublata hujus mensæ cura, sicuti *Lubomirscio* struendæ & cœvis suis magni nominis Heroibus indefessa fuit. Sustulerat & penu & mensam insatiabilem *Harpyiarum* fames, cum præclusis horreis olim Polonorum *Valachiâ* & *Moldavia*, interclusis *Danubio* & *Tyrâ* commeantibus vitæ humanæ sustentandæ opportunis commercijs, penitiora non *Russia* tantum sed *Polonia* penetrabilia infestantibus *Scythicis* lanistis, ferum & ferreum sæculum inhabitabilem orbi nostro portenderet & minaretur solitudinem. Avertendæ tantæ fami, ut consuleret non quæstore aliquo, aut annonæ præfecto, sed utroq; armorum Imperatore, orbata *Polonia*, unum hunc *Carolo Chodkiewiczio* Lithvano Dictatori adjunxit: qui à municipijs famem, à mancipijs bellorum id est captivis intolerabiles Dominos, à liberrimo demum regno, ultimam propulsaret servitutem. Diu anceps hæserat exercitus, acrisne toto Oriente, Asiâ utraq; Africa vix non Americâ excitus insurgeret hostis, an sævius elementorum vis, pestilentia corrupti aeris, quod occultius eò nocentius læsura, in *Polonas* armaretur cohortes: hic *Carolus Chodkiewiczio* immortalitate (si humana fors pateretur) donandum, cumculata morborum supplicijs inter durissima tela & non mollia scuta enutrita *Senectus*, ultimam belli aleam subituro exercitui nunquam restituendum eripuerat: & nondum maturum rebus *Polonis* fatum, non prius *Chotinensi* arci quam funeri incluserat suo: illic *Vladislai* Principis, ingentes & bellatorios ausus, à domito Septemtrionis dracone, ad *Asiaticâ* & *Lybicâ* monstra domanda, & sanguini immergenda suo, translatos, ægritudo languentis corporis ita attenuerat, ut lectulo affigeret: una & uni *Lubomirscio* incumbere cura, ut vix sexaginta millibus constantem exercitum præter *Zaporoviensem* fidelem tunc Regno militiam, septingentis ferè millibus barbarorum opponeret, & contrâ eam, orbi universo extimescendam, regeret potentiam, cujus uni obsonio, vix integra sufficiunt regna, & vile videtur, quidquid infra cupiditates suas posuit, aut lautioris opulentæ aut firmioris eminentiæ præsidio destituta fortuna. Reduxit igitur, quem eduxerat exercitum, etsi non sorte bellorum, sinistra sævitiâ tamen morborum, quos autumnales cæli vulgaverant injuriæ, nonnihil imminutum: eas tamen ex ea sangvinaria nundinatione, vindice ferro *Jacobi Sobiescij*, non eloquentiæ tantum sed & Senatus potestâ Equestris Principis, & *Zoravienscij* Castellani Belzensis, Caduceatorum operâ, gloriosissimas nomini *Polono* emeratus est pactiones: ut antiquiora & præsentia sæcula vidisse quidem bellatores suos Otthomanicis viribus & numerosissimis copijs Christianos oppleri campos: neminem tamen ita inglorium & spei suæ damnatum præter *Osmannum* ad sua rediisse iustria

Iustria testentur. Hæc opima *Sigismundi* Regis & *Vladislai* Principis auspicijs, Capitolio æternitatis inferentem Spolia, & non ab una duntaxat Republicâ, sed ab universâ laureâ cingendum Christianitate, nulla deinde *Polonarum* adversitas exclusit rerum, quò minus Palatini jam *Russia* insignitus honore eandem *Russiam* concreditam suæ acerrimè tueretur tutelæ; si vè anniversario renascentis malo *Hydræ* in filio *Cantimiri* præcideret caput, si vè stipendijs suis audibratas castris suppeditaret legiones, si vè devotum publicæ incolumitati circumferret ubiq; locorum caput, quocunq; *Vladislaviana* felicitas victricia circumtulisset arma; donec illius non tam provectioris senio ætatis, quàm castrentibus & militaribus laboribus, fessos ægritudo detineret pedes. Otiosi tamen nunquam illi permiscere vigilantissimæ indolis suæ curæ & sollicitudines, cum & Regia *Vladislai IV.* in decorando eo vigilasset beneficentia, permiscâ illi altera in Senatu Equestri sellâ ut si sit anima doctior sedendo, Senatoria ejus prudentia prodesset patriæ etiam decumbendo. *Alexander* ille magis inter utiliores quàm severiores Principum Romanis annalibus referendus, collabentem in castris militarem disciplinam, deteriore pedum suorum valetudine existimans, lecticâ circumlatus, animadvertere supplicijs, in turbines militiæ, & procacius tumultuantes iussit; ut constaret, armato etiam, etsi Imperia detrectanti populo, ubiq; caput regere non pedes. Nimirum nihil dehonestamenti inerat, fæx menti *Appij*, perniciosissimam pacem cum *Pyrro* dissuadentis, & quæ suaderi à Cæco non erubuit *Roma*; a claudio regi aut defendi minimè recusasset. Captivum si quâ membrorum parte, attinere dolores *Lubomirscium*, inconcussa tamen, & suis doloribus major, vigeat in illo senilis (ut prosperis egrigie moderari, ita adversos æquanimitè ferre casus) assueta prudentia, & quem continuus ferrè, decennalis in curiam & amplissimum Senatum non cogebat languor, cum insomnes non patiebantur abesse a Senatu curæ, dum animo præsens, etsi loci distantia absens, tanquàm vivum rerum *Polonarum* consuleretur oraculum. Viribus suppeditatis ne decisset periclitanti patriæ, Triumviri illi *Lubomirscij*, non minus paterno incitati exemplo & sumptu, quam non degere alacres indole providere. Ut caput nullis succubiturum morbis Senatui, ita pectus commodaverat exercitui, Præfecto si vè Subcenturione hastatorum suorum destinato *Stephano Czarnecio*, cujus deinde robur, unum retundere potuit, emissâ in patriam ab Aquilone, Baltico mari, Ponto Euxino & *Boristhene* confertim tela. Felicia tunc erant Centuriorum Regimina seu potius Equitum magistratus, cum veluti ex seminario Imperatorum ad fasces deniq; totius deligerentur exercitus illi, quos planè prima ita fasciaverat infantia, ut laboribus involveret diuturnis. Metam vitæ attingere prius non potuit *Lubomirscius*, nisi cum fraude *Servilli*, elusa Respublica, à præfixo felicitati suæ aberrasset scopo: affuetam scilicet triumphis senectutem inumbranti Res *Polonas* nubi fatali subtrahente necessitate. Coronatis Divis *Sigismundo* & *Vladislao* Regibus, cum tanta parasset totâ vitâ sustentacula: coronato tunc *Joanni Casimiro*, vix uno semestri, supervivere illum non patiebantur fata, ut coronandis affuetos Regibus oculos, aliò diverte-

ret æternum illi ducenda pompa, & qui tantum ornandis aris, & tuendis focis effuderat aurum, laurum illic prehenderet immortalitatis, hic nullo evitendæ infelicitatis turbine, ad ripas Szreniayæ suæ plantaret.

~~~~~

STANISLAUS POTOCIUS
Palatinus Cracoviensis, Supremus Armorum per
Regnum Poloniae Praefectus.

UT casside benè testam canitiem spectaret orbis, & vulgarem illam inter milites vocem, Ducem belli præsertim bonum, haud posse perditū vitalem esse, redargueret ætas nostra; vivida senectus & diuturnior *Stanislai Potocij* Praefecti Armorum effecit vita. Cui, continenti militiæ Sexaginta propè annorum prolatandæ, subsidia & munimenta paravit, cum illum *Andræa Castellano Camenecensi* natum, & à *Belgicis Gallicisq;* non magis triumphalium quam funestorum bellorum reducem certaminibus, fraterna *Nicolai* vix non inter subterraneos *Smolenscensis* arcis cuniculos interempti, & *Georgij* captivo *Stephano Potocio* Patruo ad *Sasony-Reg* in *Valachia* commorientis, minimè terruissent funera, quasi contempturum deinde mortem, qui illam in penates suos gemino sævientem ictu, nunquam timere didicerat: *Sigismundo Tertio* ad fossas *Smolenscenses*, integro biennio & semestri spatio excubanti, inter ephebos Regij cubiculi adscitus, tunc etiam, ipse docendus potuit orbem docere Polonum, ab isto castrensi etiam principe conclavi, nullas se falli & fallere assuetas, sed bellicas tantum deprompturum artes, quæcunq; aut capiendis & expugnandis urbibus, aut debellandis exercitiis, industria adinvenit humana. Neq; erant illi ab externis haurienda fontibus, bellicarum hæc stillicidia sive admiscula virtutum, cum præter Patrem ad *Craloviam* & *Dziardzioviam* sæpe in *Moldavia Turcicarum* copiarum victorem, continuâ serie duos Patruos (veluti *Scipioni Africano* illi in *Hispaniâ* obeuntes) alterum *Joannem* Palatinum *Braslavensem*, triumpho immorientem suo, alterum *Jacobum* ejusdem ut gloriæ ita dignitatis successorem, *Roxolanæ* illius *Ostendæ*, *Smolenscensis* arcis, verè ostendendæ orbi Christiano, expugnatorem, oculis ejus tunc spectatoribus, postea Majorum æmulaturis gloriam, adhuc propitia rebus Polonis admovisset fortuna. Renascentibus veluti ex seminatis *Cadmeis* dentibus, bellorum in *Poloniâ Russiq;* segetibus, ingentes illius renascebantur dotes, sive sulcandus erat, inflicto potius visceribus Polonis vulnere, quam vomere, *Cecoriensis* ager, sive *Chotinensis* Europæis nunquam eliminanda fastis Victoria, limen aut limitem oppositura erat, limites suos excedenti *Othomanica* potestati: nihil prosperitatis vel improspertatis rebus accessit Polonis, quæ *Potocianum* aut deprimeret animum, & à continuandis averteret bellis, aut diuturnæ securitatis magistro extolleret successu. Praefectura finium regundorum *Podolia* insignitus, ut finibus suis contineretur servilis audacia, ad *Niedzniedzielozy* infi-

insignem abhuit operam, & à finibus *Podolix*, ad fines *Borussia* tuendos, atq; eripiendam invasori Regnorum opimam prædam, tribunitiæ, & Imperatoriæ menti parem, transtulit curam. Quem gemina occumbentium pro patriâ fratrum non deterruere fata, ei in *Borussia*, subiecta utiq; & obnoxia casibus, impropera contra *Gustavum* fortuna, nullam fecit moram. Ut nescias an mirabilior fuerit adversis quàm secundis rebus, inconstantia hæc bellicarum vicissitudinum, virilem ejus minime infregit constantiam, & rudimentum illud infelicis *Gurzhenfis* (vices, illo jam *Castellano Camenecensi*, *Stanislai Koniecpolij* obeunte) conflictus, præclaras deinde illius secuturas, non tam imminuit victorias, quàm auxit, docuitq; bellatores viros, rationem præstare fortunæ, & eos optimè erudiri ad victoriam, quos ut in trochorum ludo, hæc æquè laurorum ac cupressorum plantatrix, prius non uno elasis experimento, quàm speratis potirentur trophæis. Sed quæcunq; illi infidiata est, in illo sanguinolento, periclitantis vitæ aut famæ mercatu, ulteriorum demum conciliatrix, perpetua honorum adstitit felicitas, dum gravissimo *Sigismundi Tertij* judicio, minore tunc militiæ magistratu dignum, ægerrime postea Republicæ curandæ servavit, quasi jam in propulsandis, familiaribus Regni nostri malis, clarissimorum Virorum enituisse fortitudo: in profligando verò, redivivo sæculi & orbis nostri sive *Spartaco* sive *Sertorio*, Septemtrionalis *Mithridatis* aut *federi* aut potentis innixo, toties Senatorio & Equestri sanguine asperso, nullius quàm *Sarmatici* hujus *Pompeij* aut *Metelli* sola inclaresceret magnitudo. Et *Divo Vladislao* quidem, felicitates nostras vitæ suæ circumferenti curriculo, cum *Koniecpolium*, *Kazanovium* tum patriæ ejus *Nicolaum* victoriarum administratos, nondum irata rebus Polonis indulissent fata: *Joanni* demum *Casimiro*, non regnandi tantum, & regendi cuncta onus, sed novercantis aliquando fortunæ subeunti vices, unum hunc triumphalem providere senem, qui circa prima Imperij spatia, ingredientis Principis, ad *Zborovum* tueretur incolumitatem; efficeret certè, quæ provida mente, quæ impigrâ manu, in illo Trocerum non sanè bellicorum coetu, ut Princeps cum atroce hoste, geminis angustiis *Zbaraviensis* & *Zboroviensis* exercitus ferociore, tolerabilibus pacisceretur conditionibus, uberiores non ab uno Senatu, sed a totâ posteritate promeritus gloriam, quam olim *Terentius Varro*, *Cannensi* superstes cladi, cujus ipse magna causa fuisset, quod de Republicâ & Principis incolumitate non desperasset. Funestante verò recentem *Bereffecensem* Victoriam, brevi subsecuta *Batkoviensis* clade, non longa deliberatio, tenuit æquissimum uniuscujusq; meriti arbitrum, *Joannem Casimirum* Regem; cui, deleta cum exercitu ad *Batkoviam*, *Kalinovio*, armorum Imperium mandaretur, cum præter expectationem, nec opinanti *Potocio*, prius minoris, deinde amplissimi magistratus contulisset fasces. Diceret octuagenarium aut nonagenarium *Masanissam*, non *Africano* aut *Carthaginiensi*, sed *Sarmatico* reditum campo, ita nullis tenebris fatiscentem malis, ut quasi non juvenibus tantum, data fuissent bella, deflorescere, & consenescere, ingentes illæ animi, ipsâ efflorescentes canitie, penitus nesciverint vires. Nimirum ut in *Camillo* exactæ jam ætatis, liberandæ ferro, non redimendæ auro, Urbi *Romanæ* nato, vegetum ingenium, in vivido pectore,

Livius vigeat virebatq; integris sensibus, & civiles res haud magnoperè ob-
Dec: euntem, bella excitabant. *Batchoviensis* funestissimæ cladis, cum nullæ
Prima quasi supersuissent reliquæ, reduces ex hybernis (quascunq; trans *Bo-*
Lib: VI. *risphenem* amandaverat *Martinus Kalinovicus*) copias, *Bartholomæo Kalino-*
vio & *Machovio* præcuntibus Protribunis, ad *Secaliam* recollegit, & ne
in penitiora Regni elatus, insolenti fortunâ hostis, avidius penetraret
Russiam & *Vethyniam* unico hoc exercitu, veluti obice & munimento cir-
cumsepsit. Ut sæcula materiam præberent ingenio, vacationem mili-
tiæ, catenatâ serie nulla ei etiam provecior dedit ætas. Vix *Socaliensis*
valetudinis afflicta defunctum discrimine, *Zuanecensis* non minùs armo-
rum quàm animorum transactio, & illo potissimum impulsore, cum
Scythis, contrâ *Aquilonarem* orbi *Polono* extimescendam potentiam
conjunctio, ad proveciam *Decembrium* frigorum hyemem, sub gelido
detinuit Jove, ut tunc etiam in elementa pugnaret, cum alij missionem
petere, & rude donari consuevere, quasi meritò, vix teslo capite, &
improfecto pectore, inter dimicantes conspici vellet legiones, quem
nullæ simultatum aut nocendi texere artes. Evocatâ deinde servili dolo,
& imminente ditionibus *Polonis*, nullis accersitâ nostratibus armis *Mo-*
schoviticâ hostilitate, hoc quæq; ludibrium fortunæ casus edidit, ut
cum quo primum *Mesoviticus* Imperatore *Basilio Szeremetio*, ad *Ockma-*
toviæ, in campo illo à sævitiâ hyemis *Drzypole* (a) appellato, signa
contulerit, & quem probrosè retrocedentem propulsaverit, cum ad
Cadnoviam non toto sexennio aut septennio elapso, ignominiosissimè ca-
stris suis inclusum exammaverit, ut doceret posteritatem, quàm infestum
sit fœdera violantibus Numen, & frustra eum, aut fidem gentium in-
vocare aut jura, ejus non populares tantum & tribules, sed coronata
etiam capita, & ista fœdera, & arbitrum fœderum non impunè fefel-
lissent Deum. *Grodecensis* certè infelicitis receptus, & supplicij fortunæ
non virtutis, haud diuturna sacrilego fœderum violatori, contigit ja-
ctantia: executiente illi *Regulo Scytharum*, quâ nimium quàm intumue-
rat prædam, & captivos *Joannem Potocium* cum *Georgio Balabano* ex
prædatricibus manibus vindicante; eodem *Buturlino* qui triumphalem,
si non currum certè equum, ad mancipandam Principi suo *Poloniam*
conscenderat, immicuta acerbitate hiemis, illâ belluarum potius quàm
bellatorum colluvie, mortuali sandapila in patriam revecio. Quem
non morabantur *Dracones*, nati, aut spargere venena, aut afflare per-
cussas gentes, eum minimè transmarini deteruere *Leones*, etiam latera
sua circumcinxissent, evocatis ex *Transylvania* immanissimis feris, ad
deprædandam illam, sive clam subtrahendam coronam, quàm olim
Transylvano vertici, coronario non minùs nomine quàm robore eminenti,
ultrò *Polona* imposuerat manus. Mirabili tamen conversione rerum,
ut ambizioso capiti, cui fallaces spes, regionem destinaverant insigne, vix
libertatis indicem, fortunâ relinqueret pileum; abscissura etiam ejus ju-
gulum, qui liberæ electioni impositurus venerat jugum, nisi Imperato-
ria *Potocij* clementia, & reliquorum militiæ Præfectorum, alio avertis-
set. Cum tantum felicitatis sibi indulgissent fata, in coercendo Principe,
auden-

(a) Quæ vix Latine reddita sonat *Tremens Campus*.

audentiorum eum fecit ad reprimendum innata Magnanimitas servum,
& quasi opponeret illi fatalem hostem fortuna *Szeremetum*, ademptis
& interclusis vitæ sustinendæ adminiculis, non prælio modò, sed &
bello victum, arma tradere coëgit, loris aut flagris cædendum, quan-
do perfidè abruptâ humanæ societatis conciliatrice pactorum fide, in-
duillet arma. Ostium illum spectare arbitrabatur *Polonia*, cum in ho-
sticum *Joannem Casimirum* ad *Sienfiam* usq; deduxit, & victrices eo in-
ferre aquilas, laborum tolerantissimo suavitati Regi, quò Magnus ille *Ro-*
xolania Domitor *Vitoldus*, ita intulerat, ut eo arbitro, viciniore Prin-
cipes lites suas discernere, & sub ejus auspicijs universa veluti con-
ventum sibi indiceret *Roxolania*, qui, eousq; limites Imperij sui proro-
gaverat. Jam magna parte sui præmortuum deserebant vires, cum
ille armatum nullibi desereret Regem, quasi indefessa sex decennijs bel-
lorum ætas, nesciret penitus exarmari, & brevi capulo includenda; à
duro militaris capulo ensis nunquàm possit avelli aut amoveri manus.
Extrema luctatrix non adulatrix fortuna, felicitates suas auxerit an mi-
nuerit ambigo: quod planè visus sit odisse.

gravis Vivacia fata Senectæ,

Servatosq; iterum bellis civilibus annos.

Letum tamen suum lato aspexit vultu: primo cinerarium die ad inex-
tinguibles triumphorum suorum evocatus ignes, ut meliore sui parte
ad Empireum translata, in terris ejus tantum superessent cineres, in
quos antequàm redigeretur, innumbrare tantum sed nunquàm opplere
altricem patriam potuit cinis. Lugere eum, non minùs cum vividâ se-
nectute, quàm cum infelicitate nostrâ diutius, quàm par erat, luctan-
tem, & tot naufragia longævæ vitæ sero evitantem fato, orbata patria
hactenus duxisset nefas, nisi à funere suo vix octavo elapso mense, ad
tumulam ejus hostilis immanitas adeo infelices dedisset inferias, ut nulla
tot gladiatorum paria numerarit arenâ, nec luctuosius tumulandæ pa-
trix arserit rogos. Nimirum expedit, ut lites bellorum discerneret,
terminalis hic, etiam sepulchralis ejus memorandi Imperatoris lapis, qui
non prius bellare, quàm vivere desijt.

STANISLAUS LANCKORONIUS
Palatinus Terrarum Russiæ, Militiæ Poloniæ
Magister.

Flammæ spirantis seu evomentis Leonis caput, gentilitiam tesseram
Lanckoroniæ gentis esse, Majores voluere; sive quod illorum in-
somnia & Leonina excubare noverit, non minùs tot curulibus
innixa sellis, quàm toties conopei Regij & aulæ totius magistra, pro
Majestate Principum suorum vigilantia: sive quod scintillantes ab imo
pectore ergâ bonum publicum *Cicistes* hi, aut *Curtij Poloni* nunquàm oc-
cultant ignes. Erupit hæc flamma ex Martiali *Stanislai Lanckoronij*
indole, & sicut ignem sacrum & æternum argenteis altaribus prætulit,
aut

Stryos
vius &
Guaguo
nus in-
vita *Vio*
toldi.

Anno
1667:
Ad Op-
pidum
Podhaya
ce *Scy-*
tharum
infesta
tio &
trans-
actio.

rationis esse revocandum, & quod est difficillimum; retineret etiam ex fortitudine modum. Obfirmato nihilominus contra dispendia humanæ fortis animo, dum nihil pensi haberet, utrum eum prælia ineantem, numerosæ an exiguæ comitarentur cohortes, converterat in se oculos *Vladislai IV.* ulturi *Vladislai III.* Abavi sui ad *Varnam* interempti necem, aut *Avi Ludovici Hungariæ Regis Mechaczoviensis* immergi lacunæ, hunc sibi pararium religiosi destinantis belli, renovaturi proculdubio *Naupacteam* illam ad *Echinadas* exlitus deinde humanitatis adeptam victoriam, si ut Regum bellicosissimo, Austriacæ pietate nixa non decrat victoriarum conciliatrix fortitudo, & tot Imperatoris bellorum regendorum Columnæ, ita sola non defuisset, navarchidis Polonæ moderatrix, unio animorum. Præstabat tunc (ô Christiani Principes) sed neq; minus eâ infelicitate expedit temporum, victrices olim & hostium domitricæ vires, impendere exterminio illius barbaræ Monarchiæ, quæ non unum *Dianæ Ephesinæ* incendit templum, sed aram DEI magnâ sui parte evertit Orbem, ut meritò illi lugubre hoc sicuti antiquo orbis prædoni accini posset carmen.

Lucanus
Lib: 6.
phar-
salia.

*Terrarum fatale malum, fulmenq; quod omnes,
Percuteret populos, pariterq; & sedus iniquum,
Gentibus.*

Plinius
lib: 4.
c. 12.

Cassiodorus
lib: 3.
Epist. 4.

Quantum lachrymarum eliciat mutuo fusus & refluxus Christianus sanguis? quàm atterat vires & imbecilles reddat vestras continua hæc Europæorum bellorum laniena: quàm Draconibus etiam ipsis, tot ferarum haustus & absorptus abeat in venenum cruor: ipse jam, orbiculari suæ, vix superstes revolutioni, ingemiscit orbis; ut fatidico spiritu *Theodorici* olim Longobardorum Rex discordibus Regibus scripsisse videatur. *Multi qui vos metuunt de vestra concertatione latantur.* Sed, quæ coërcita lege tunc publicâ *Vladislai IV.* magnitudo animi, Regem illum bellandi aviditate planè extinctum, præmaturè sepelivit, eadem immaturorem *Potocium*, nondum quadragesimum attingentem annum, non toto biennio ante præmisit, magis Republicæ quàm ægritudinis suæ ingemiscientem malis, quod refrigeratum mucronem sanguine immanissimo ab *Heraclio* usq; Imperatore in sanguine Christiano helluante tingere non permisissent fata; deinde, quod avidè vitam suam præripuerint imminenti Republicæ tempestati, quâ testari abundè posset, quàm non impunè servilis hæc hircudo, nobiliore nutrizi potuisset sanguine, & secuti eam nunquam resumpturam vires ad *Szachnovium* pontem profundis immerferat verticibus, ita proculdubio ad ultimas *Acherontis* amandasset ripas.

STEPHANUS CZARNECIUS,
Palatinus Kijoviensis, Magister Militiæ Polonæ.

UT cresceret Imperium Polonum, à primâ quasi suâ infantia, seposito Sanatorij Equestris sanguinis discrimine, nullum fastidivit genus, in quo emineret virtus, deducendum scilicet, quemlibet

equi-

quidem ad sellam curulem, cum peditem fortè, non minus fortunæ suæ quàm curruum fabricantem rotas, regio imposuisset throno. (a) Et si non magis regnorum quàm bellorum magistra *Roma*, frugalem *Curium*, nullo utiq; *Samnitum* æstimandum auro, brevibus assidentem focis, ut universi servarentur foci, & *Quintium* illum *Cincinnatum*, adempta fessis bobus iuga, *Gabij* & *Curibus* imponentem, non est aspernata; quidni verecundaretur *Polonia*, antiquâ licet editum gente, virtuti tamen omnia, fortunæ Majorum parum, debentem *Stephanum Czarnecium*, eò fastigij humanæ erectum fuisse aut amplitudinis, aut felicitatis; ut à *Vistulâ* usq; ad *Boristhenem*, à *Boristhene* usq; ad *Pontum Euxinum*, à mari *Baltico* usq; ad *Cimbricum* Oceanum; nominis Poloni propagaret gloriam: & sopitis jam domesticis calamitatibus, atq; funestiarum acerbitate loco pulsâ rerum, inter duos transmarinos Reges, arbitrum belli & pacis ageret, eorum demum quasi moderaretur fatis, quorum *Gothici* ille terror nominis, totum orbem aut infestaverat, aut invaserat. Sed ut prius aliena experiretur Imperia, quàm auspicaretur sua: & cum se parendo præstaret, quem deinde confecta bella, & reportatæ ex hostibus victoriæ, regendis præstiteret armis, primam ætatem sub illis, ex præscripto legum, non utiq; inconsultæ ferociæ, Imperiosis *Manlij*, veteris disciplinæ militaris Magistris, *Stanislao Konicopolio* & *Martino Kazanovio*, rudimentis artium bellicarum imbui, fors ipsius tulit. Liberantem Albæ Russiæ *Veios Smolenscum*, si non diuturnitate decennalis obsidionis, at magnitudine numerosi exercitus circumcinctum: impositam Coronam à militari galeâ nunquam discernentem *Vladislavum* secutus, eas jam Subcenturio *Martini Kazanovij* Palatini *Podolia*, militiæ Polonæ Magistri, instillatas, Martiali animo expugnandarum, & liberandarum Urbium paravit artes, quæ deinde oclusas alijs, uni sibi in *Prussia*, *Alfatiâ*, tùm refractariâ *Polonis Kijoviensis* & *Brachaviensis* recluderent orâ, aut contrâ alienos impetus communirent. Insvescebant nimirum militares ejus oculi spectaculo *Schini*, ad triumphales *Vladislai* procumbentis pedes, & sicuti fastu, quàm fascibus tumidiorem, tunc coërcitam, lætus intuebatur *Czarnecius* gentem, ita in perfidis, sive prosperam, sive adversam fortunam, nunquam benè laturis pectoribus, ultrixi iræ suæ destinabat locum: tantum ad *Potankam*, *Desnam*, *Bassam* refusus illorum sanguinis, quantum *Boristhene*, *Duina*, *Nemene*, sive *Nemete*, iniquissimè creptorum transvertere spoliolum. Et *Vladislaviana*, certè Augusta, non impar felicitas, cum oclusâ veluti *Jani* æde, præclusisset viris bellatoribus exercendæ fortitudinis campum, erumpentes servilis tumultus potius, quàm belli flammæ: usq; adeo pervigil & infomnis, sanguinisq; prodigum sui, jam *Stanislai Lubomirskij* Palatini *Cracoviensis* Subcenturio, pro modulo muneris sui extinxit, ut undecim annorum spatio, nullum nobis facerent negotium, hæc incendiarie orbis Christiani faeces, tam diu cineri supposita doloso, quàm diu extinctis *Vladislao* Rege & *Stanislao Konicopolio*, summo armorum Præfecto, geminis quorumvis incendiorum extinctoribus, recidiva illarum non revixisset favilla. Quæ *Vladislai* ossibus accendit rogam, eadem serviles inflammavit animos,

Y 2

fun-

(a) Allusio ad Præstium ex Plaustrario factum Regem Poloniæ;

funeraria tæda, & quæ triumphatrici antea patriæ, tot collocaverat
victoriarum pyramides, ad tholum immortalitatis conspectus decorandum,
feralem comburendæ pyram, extruxit noverca fortuna. Adusere *Czar-*
necium vastatrices hæ Orbis Poloni Scintillæ, dum libertate multatum
cum vincere auderet hostilis immanitas, qui fidelior *Vallensteinio*, ani-
mosior *Tillio*, pugnacior *Pappenheim*, tot fulminibus bellorum, undiq;
appetitam liberaturus erat patriam, quot & quantacumq; conjurata in il-
lam contorssissent regna. A *Bereffecensi* illâ non magis *Polonium*, quam
Czarneccium Nomen illustraturâ Victoriâ; cum *Vexillifer* prius *Sandomi-*
riensis, à *Nicolao Potocio* Castellano *Cracoviensi*, Supremo per Regnum
Poloniæ Præfecto, instruendis aciebus, dandis & accipiendis, militaribus
frequentius adhiberetur imperijs, tanquam hastatæ Subcenturio ejusdem
cohortis, deinde gravissimo *Joannis Casimiri* judicio, metandis præflect
castris, atq; sub auspicijs Regijs ordines duceret, *Manasterzyska*, *Be-*
claviensis oræ municipium, non prius captum expugnavit, quam ancipiti
vitæ discrimine, vallo adequitans, faucium reportaret vulnus, ut totum
exercitum, ex faucibus imminentis eriperet fati; Arrha hæc sanguinis datâ
& fusi, multorum deinde hauriendi, fuit: dum imminuto animosius ef-
fervescens sanguine, sicuti devotus illius pro patriâ animus, hiantæ &
fauciato patuit ore, ita vindice ferro, aliena latens malè occultantia vi-
rus scrutatus est pectora; sive clanculum obrepentem ad Coronam, quæ
regijs insistere nesciverat vestigijs, submoveret *Transylvanum*, sive trans-
marinis septis emissos, & prædatitiâ amplissimi Imperij enutritos fortunâ,
côderet Leones; sive ne ferocia eorundem, ab eodem Aquilone pro-
deuntibus, quasi conterraneis jungeretur Draconibus, & funesto coale-
sceret fœdere, non bellorum minus, quam belluarum Domitor *Sarmati-*
cus, iste omnimodè eniteretur *Alcides*. Certè quæcumq; Orbi Christiano,
& florentissimæ maximâ *Germaniæ*, non degenerare ab illa *Gothorum*, *Van-*
dalarumq; sævitie, nulla moderatione attemperata Christianâ, sed inter-
neeivæ *Sueticæ* potentia intulit bella, minore tamen (etsi trium decennio-
rum spatio) dispendio sanguinis sui, & rariore bellatorum, ac Præfec-
torum militiæ confecit jacturâ, si unam, *Gustavi Adolphi*, gregarij e-
quitis potius, quam Regis sustinentis personam, excipias necem. In Po-
loniâ nuper alter *Carolus Gustavus*, illius *Adolphi* cognati utiq; sui æmu-
laturus erat gloriam, nisi *Casimiriana* magis propitia fortuna, Polono-
rum tunc militiæ Præfectorum vigilantia, sedula tamen & dexterrima
Czarneccij obstitisset fortitudo: uno hoc rerum Polonarum à Germanicis
discrimine, seu ludibrio exhibito, à moderatrice camporum militarium
fortunâ, quod ad *Litzam*, ex triumphali *Sueticæ* Coronæ campo, solo
tantum truncato capite, integrum victoris exercitus recesserit corpus,
ex Poloniâ arenâ, cæsis tot *Syeticis* Legionibus, profligatis aut mancipa-
tis, florentissimis per Europam armorum Ducibus, aut Chiliarchis, vi-
vum hoc relictum sit Regis etsi superstitis trans maria cadaver, ægri-
tudine læsa contabescens exstimationis suæ, serò tandem alios edoctu-
rum, supplicio Principis unius, jacturam, successionem alterius suppleri,
deletos tot popularium unius Regni exercitus, nonnisi successu alterius
reparari ætatis. Exacto uno formidoloso hoste, & Poloniæ veluti in-
nexo fortunæ, ereptoris *Lithvaniæ* immensis freta viribus magnitudo,
Czarne-

Adolphus
Braché-
lius Hi-
storia
nostri
temporis
lib: 410.

Czarneccianam non diu remorabatur virtutem. Et si *Popilius* ille Roma-
norum legatus, *Antiochum Asiæ* potentissimum Regem, ipso asperitate
animi, virgâ, quam in manu gerebat, circumscriptis, & priusquam hos
circulo excederet, ut pareret, Senatui injunxit: quidni non inter de-
cimo excederet, reportatis duabus ad *Poloniam*
cora sua referat *Polonia* Magnanimitas, reportatis duabus ad *Poloniam*
& *Dziesnam*, celeberrimis post hominum memoriam victorijs, sollicita-
tum quasi fuisse, invicto *Czarneccij* robore, Magnum Aquilonis Monar-
cham; ut *Lithvaniâ* tota, & magna parte *Alba Russia* excederet; tum
illis pacisceretur conditionibus, quæ & avulsas, restituendas esse polli-
cerentur ditiones, & conjunctionem armorum archissimo stabiliarent nexu.
Fruî felicitate hæc, sudoribus suis partâ, & pacatâ ab Aquilone, tum
à mari *Balthico* & *Boristheni* patriâ, quæ tanto sibi stetit sanguine, Pa-
catori nostro diutius non permisere fata, sive quod nimia fortuna sibi
suspecta esset, illudq; optaret (quod olim *Macedonicus* victor *Emilius*)
ut cum ex summo retrò volvi consueisset, mutationem ejus, Domus po-
tius sua, quam Respublica sentiret; sive quod totâ Poloniâ, quoad vixit,
fugata, postliminio reditura, conspectum tanti Herois vitarent, & nun-
quam ferre possent mala. Imperium militare, sive Præfecturam exerci-
tus minorem, cum jam in illum mortalitas imperium suum exerceret,
Regia munificentia, militiæ immortalis jam accingendo, contulit, quasi
tanto magistratu non tam uti vellet, quam dignus videri. Ceterum,
quidquid in Porcio suo, *Hispania* tunc citerioris victore, vetus mirata
est *Roma*, id jure *Czarneccio* posthuma, tanti nominis conservatrix, ad-
scribat ætas nostra. Ea vis in illo animi atq; ingenij fuit, ut omnia ma-
xima, minimaq; per se adiret atq; ageret, nec cogitaret modò impera-
retq; quæ in rem essent, sed pleraque ipse per se transigeret, nec in-
quenquam gravius severiusq; quam in semetipsum imperium exerceret,
parumonia & vigilijs & labore, cum ultimis militum certaret, nec quid-
quam in exercitu suo, præter honorem atq; imperium haberet.

Livius
Deciata
lib: 45.

Livius
lib: 45.

Livius
Deciata
lib: 34.

STEPHANUS POTOCIUS CASTELLA-
NIDES CRACOVIENSIS
Patria, ad Ostia Boristhenis, ad reprimendas Pri-
mas Seroiles Seditiones, Legatus.

Quam Imperatorij *Nicolai Potocij* Castellani *Cracoviensis* penates, præ-
claram animavere indolem, eandem *Belgicus* Mars, sicuti utri-
usq; victor elementi, ita utrâq; civili & Militari cumulatus pru-
dentiâ, Poloniæ formavit & educavit palæstræ. *Stanislaus* ille *Koniecz-*
kius (quem inter primos recensendum, sicuti nostra, magnâ suæ felici-
tatis accessione, mirata est ætas; ita eadem, vix non ultimum Impera-
torum, graviore suo luget damno) cum teneriorem ejus, magnorum
operum capacem, inspexisset mentem, magis pro innatâ sibi Magnanimi-
tate, quam pro arctiore necessitudinis lege, adeo inter rariora proba-
verat & seposuerat, consultissimi judicij sui instrumenta, ut sicuti eum
à Prin-

à Principe tunc Polonæ juventutis, *Alexandro Koniecpolio*, Filio in spem non hereditatis tantum, sed & fascium paternorum genito, exoticarum non disjunxerat commercio literarum, ita Paterni animi non discernere-
ret significatione. Sed celerius in semisphærio nostro, extincto eo fidere *Koniecpoliana* felicitatis, quam Polona præstolarentur, invicto suo ro-
bore, aucta & propugnata Latifundia, ut regendorum armorum, ita
ad magna meditata instituentis ætatis suæ, ad *Nicolaum Potocium* fors
redijt, quem illi Natura, patriæ verò tot campis & aciebus spectata
virtus, indulserat Patrem. Non indulgentius neq; ab *Africanis, Asia-
ticis, Macedonicis* illis mutato exemplo, qui ut militaribus admovere
stationibus, ita triumphalibus non adultos Filios circumvexere curribus,
seu ab imitatrice Paternæ disciplinæ memoriâ, veluti coronarium nomen
castrensis cumlaret corona, indocilem adhuc castrenses labores pati ju-
ventam, discriminibus servilis belli objecit Pater; ut quemadmodum *Bo-
risphene* occultis suffosso cuniculis, *Smolenscum* expugnaverat unius geni-
tor, alterius avus, ita inundantem, & ab aquis extollentem caput, ser-
vilem natricem *Borisphene* cõderet nepos. Quis exoriri sperasset ab
aquis incendium? & tantum seditionum atq; tumultuum, adverso navi-
gasse ad nos *Borisphene*, ut non plus volvat aquarum, quam contagio-
sæ, sive incendiarie calamitatis, in omnes ferme Regno *Polonia* subjectas
Provincias, importaret. Tantæ sistendæ inundationi, aut potius aver-
tendo sanguinum diluvio, & si unius *Stephani Potocij* nunquam sufficis-
set sanguis, tingere tamen eo sanguinis auctoramento, præclarum sibi
arbitratus est eas aquas, quas ubertim hausto patricio sanguine, servilis
deindè imbuat crudelitas; ut Senatorij juvenis cruor, magis quam *Au-
fidum, Alliam, Trebiam*, aliosq; nimirum, verâ Romanorum cæde,
nobiles amnes, decolores (a) *flavas aquas* purpurâ suâ rubicundiores nobi-
laret. Amovère quidem oculos spectatoris Patris, acerba & irreve-
cabilia fata, sed exactorem eum, quasi acerbæ fecere necis, cum pater-
nâ & Dictatoriâ potestate, præteritis multis bellicâ virtute præstantibus,
oneri, quamvis immaturum, quatuorq; nondum annos ac viginti præ-
tergressum, legatum florentissimi exercitus præficit; ut deindè defunctam
esse publicam fortunam, tam insigni calamitate suâ, si non sperave-
rit, certè optaverit. Reddidit nihilominus talionem *Nemesis*, quæ fre-
quenter ista sanguinum stillicidia, impuæ fluere non sinit, *Styri* in *Be-
rescelesi* agro aquas, parricidalimbuat sanguine, & tantum cumulo-
rum, ad compensandas iultas Clarissimorum Virorum mortes, congestit
suppliciorum, quantum ignobilioris pretio detraxerat fati. Ferire an fe-
riri, oppetere mortem crudeli leto, an extingvi in leto, vincere an vinci
& vinciri, optabilius esset, quotusquisq; ex sapientioribus non differuit:
nullum tamen, præclarius obitæ mortis est solatium, quam non illæsam
cervicem hostilibus præbere nexibus, & illam demum stringi vinculis
dexteram, quæ non segniter in aliena viscera strinxit ferrum. Contige-
runt ea *Stephano Potocio*, non inultæ mortis decora, quæ fastigijs rerum
humanarum impositis rarò contingere. Felicior nimirum videtur esse
Pompeio, qui post legiones in conspectu suo cæsas, sublata aciem ex
ipso

(a) Locus Conflatus vocatus *Zolte-nody* in quâ *Flavas Aquas*, de significat.

ipso Senatu compositam, tanquam infelicium victoriarum superfuit Impe-
rator, & dum iram vitat victoris, coactus est videre *Egyptium* carni-
ficem, & sacrosanctum victoribus corpus satelliti præstare: cujus ma-
gnus ille incola animus, si incolumis fuisset, prænitentiam salutis egisset. *Seneca*
Doloribus suis, ex vulneribus in acie reportatis, una sesquiebbdomadâ de Con-
superstitem, opportuna mors eripuit, sive remedium optanti attulit, quæ solatione
servitutem Domino invito remittit, quæ captivorum catenas levat, ad Mar-
ciam.
quæ è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat: quæ exu-
libus in patriam, semper animum oculosq; tendentibus ostendit, nihil Idem
interesse, inter quos quisq; jaceat. Littori tamen etiam remoto, utinam ibidem.
diu victura Polona inscribat posteritas.

Hec quantum potuit terra pelagiq; parari.

Hoc, quem serviles hauserunt, sanguine, dextra.

Lucanus
lib. 1.
Pharisa-
lia.

T.

THOMAS ZAMOSCIUS CANCELLA-
RIUS Regni Supremus.

SI hæcenus superfuissent mutuata à *Pallade & Marte*, Magnorum *Jo-
annis & Thoma Zamoskiorum* hastæ: nulla pars Poloniæ, *Othoma-
nica* subjiceretur hastæ; (a) annues certè, quò majorem illâ ætate
Christiana regna, uti nec videre, ita nec habuere civem, quocunq; ter-
rarum denuntiaturus bellum injecit hastam, eas vel Principibus suis ve-
ligales fecit, vel eò redegit hostes, ut hosticum in hospitale nostris mu-
taverint solum. Nec occlusas melior fors manebat arces & urbes, re-
clusit eas sæpè aut *Zamoskiana* hasta, aut sub auspicijs ejus hastatorum
agmen, quas, cum rarò imperitis olim hominibus patuissent, asellum au-
ro onustum præ se egit unus, ut promptius expugnaret. Tam digno
posteritate viro, quò rarior eò conspectior obtigit proles, ut paternas,
civiles, & bellicas, virtutes mutasse tantum domicilium, & hereditariam
sibi non degeneris *Thoma* adoptasse mentem, mirati sint cives, senserint
suo incommodo hostes, Paterna simulacra victoriarum, quæ æmulatri-
ci in triumphalibus penetibus occurrebant menti, ad primum hostilu-
dium *Orinenses*, avidum audentemq; evocavere animum, campi, ut
præclaris sibi, quâ in domestico Sapientie ludo, quâ in plerisq; *Europa*
Academijs, Literaræ eruditionis adminiculis præparatis, insuesceret ma-
gnorum operum imitamentis, sub *Stanislao Zolkievio* dicendorum & fa-
ciendorum, togatæ scilicet Reipublicæ, & armatæ militiæ solertissimo
Magistro, quem ad mancipandum Aquilæ *Polona* Aquilonarem Monar-
cham, vetus illa & aliena concutiens regna, nunquam tamen concussa
Magni *Joannis Zamoskij* erudiverat fortuna. Qui *Polono Marti* non re-
luctanti, imò præliaribus inferenti manibus, extorsit & exculsit hastam,
eandem ætrici ingeniorum *Polona* *Palladi*, minime reliquit, cum *Epami-* *Justi-*
Z 2 non-nus lib. 6.

(a) 3. Hastæ sunt insignis Gæstilitium Zamoykiorum.

nondas hic *Sarmaticus*, inter literas & arma natus, ita rerum bellicarum peritiâ propulsaret hostes, sicut mellis suâ copiosè loquendi sapientiâ impellebat, & manucebat quò vellet cives, eo tamen, ut terrioris ingenij, ita & innoxie potentie temperamento, ut sicuti rarè tela sua aberraverant à scopo, ita consiliorum suorum veluti effata, sive potius oracula, ad publicam felicitatis collimarent metam. Ut natali suâ confisterent statione, ultrò eum ambivère honores, & vix exutâ juvenili prætextâ, Senatoriam induit purpuram, tot sanguinibus tingendam, quot hostilis cruoris victimæ, Poloniam tunc implebant arenam, imò quot ad perennaturam immortalitatis mactabantur aram; honoresq; ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. Non ita illum Consularis textit toga, ut domestico involveret & inumbraret otio, dedecoratura scilicet benè nata, & bonorum humanorum expungenda alto, si *Zamosciano* in pectore *Mariem* continuo *Mercurij* exclusisset commercio, quos olim dissociabiles, & rarè quasi coalescentes, indissolubili fœdere conjunxerat, & conciliaverat sibi Polonæ felicitatis arbitra, paternam magnitudinem. Quam diu latebris suis continuerat, coronaria *Stephani* Regis felicitas, & victoriarum administra suarum *Zamosciana* fortitudo, illis obicibus & veluti repagulis remotis, Asiatica potentia ita lacescivit, aut potius infestavit, *Sigismundo* Regnante Poloniam, ut accensos tot triumphorum, *Septemtrione* domito, & vicinis circum pacatis gentibus, ignes, aut in fumum abituros esse, aut funeri altricis suæ destinatos, totus auguraretur sive ingemisceret orbis. Evocanti igitur totius *Europa*, aut verius Christianitatis, afflictissimæ tunc *Polonia*, licet irritò eventu hastas, ad configendum seu potius depellendum ingens monstrum, noluit *Zamoscius* deesse suas tot hastatas phalanges, & quæ olim sub victricibus paternis armis, *Septemtrionalem* confixere feram, ac *Polesia*, *Viellissa*, *Usuiata*, tum reliquis *Alba Russia* propulsavere propugnaculis, eas paternam æmulatura gloriam, in Orientalem belluam, integras Monarchias uno abligurientem haustu, contorsit hastas, domestico incitata exemplo dextera: & quasi graviora seponeret sibi discrimina, municipio suo *Tarnopolensi*, stipendiaria ære suo armatorum circumposuit millia, ne florentissima hæc *Russicæ* pars manciparetur. Sed uti civiles militaresq; unius pectoris inquilinæ, non inermem præstitere *Palladem* artes, ita non *Atheniense* illâ, pro *Areopago* suo excubante nõ quâ, sed publicorum largitrice beneficiorum *Aquilâ*, irretorti spectatrice solis, meruere insigniri. Quidni enim non decerent eam insignia Reipublicæ, quam *Victricia* non prægravavere signa dexteram? & si Imperatoria Magni *Joannis* plantabat lauros, fruendo potius immortalitatis Polonæ nido, quàm propagandæ suæ posthumæ panegyri accommodatiores, eadem, quæ circumferebat *Aquilam*, manus, quidni subiret id oneris *Zamosciana* industria, quam nullum unquam Reipublicæ oneravit onus? Incubuerat vastando orbi *Polono*, quasi exclusis interstitijs, aut spiramentis temporum & intervallis, spoliatrix illa Regnorum, & malè suis extorris sedibus, ut alienas, quò inscientius appeteret, eò nocentius invaderet oras, *Scythica* potentissimo tunc egestatis suæ telo armata militis: nunquàm tamen inermem sensit *Zamosciana* dexteram: ignores, calamisne in faciendis Reipublicæ institutis magis instructam; an vibrantis

in hostem jaculis eruditorem? Imo *Zamoscius*, ut offendiculum inundanti toties pararet in paternum solum barbariei, veteribus nullo genere liberalitatis dissimilis Imperatoribus, non paludamenta inter commilitones dispersit, sed togam Senatoriam *Stephano Chmieleccio* circumdedit, & adeptâ Sigilli Regij curâ, eum auxit sellâ curuli, quæ illi primo invitamento obtigerat honorum, in quem deinde militares suas transferret curas, tantum auguratus accessurum Polonis ditionibus incolumitatis, quantum ille hostilium virium imminuisset. Felicissima illa, nec ulli reticenda posteritati, inter Senatorium & Equestrem ordinem certamina! cum repullulascens hic *Zamoscia* & *Tarnovia* gentis surculus, nihil decessisse honori arbitraretur suo, quidquid accesserat alieno; cum promptiore largiretur amplissimæ insignia dignitatis manu, quàm emeritus, & tantarum palmarum tribunus, militaribus fessâ laboribus, & sub onere bellorum fatiscente ambiverat mente: cum æquissimus Regis interpretis mentis, eò potissimum Regiam inclinaret munificentiam, quò publica populorum collimabant vota, quæ ægrè patiuntur eos spectari honorum & præmiorum exortes, quos continuo pro conservatione suâ, videre laborum & periculorum participes. Eâ certantem cum tertio, sive Equestri ordine beneficentiâ, ultimo accinxit certamini *Agonotheta* supremus, ut sicut *hastico* in ludo, suæ mortalitatis palmari semper decurrerat laude, ita gentilitijs suis *hastis*, triumphali satam manu adderet palmam, quam ingentes illæ, dum plantavere animæ, nullas unquam lugubres inseruere, publicarum calamitatum cupressos.

V.

VINCENTIUS CORVINUS GONSIEVIUS,
Supremus *Ærarij Lithvani* Præfectus &
Militiæ ejusdem Magister.

Hoc unum deerat *Poloni Lithvaniq; Populi* malis, ut *Quæstorius* & Senatorius, paucorum inconsultò libaretur furori sanguis, & sexaginta bellatorum seriem, commilitonum manibus lacerati, non tantum ærario *Lithvano*, sed & militiæ Præfecti, Majorum nostrorum ut non spectata oculis, ita auribus inaudita clauderet cædes. Equiore utcunq; animo tulisset ætas nostrâ, si in *Castellam* aliquem aut *Cethegulam*, aut *Lentulum*, sive reliquos orbis in una incendiarios urbe, sanguine humano in paterâ circumlato, saginatos contra illam matrem conjurantes, quæ illos hausto ab uberibus enutriverat lacte, strinxissent ferrum parricidales manus: sed cum illum trucidassent, & non uno discerpissent ictu, quem calamitosæ geminorum carcerum ærumnæ, *Asilio* illi *Regulo* æquarunt: crudeliore, quàm *Punica* egerunt immanitate, quòd in *Regulum* ultrò ad carcerem redeuntem, prælari supplicij exactor sævierit hostis, in *Gonsievium* ab hostili & triennali reducem carcere, innoxie cædis administer exarserit, quasi eadem face *Gonsievium*

& patriam crematurus civis. Ut interdum subeat commiseratio fortis humanæ, quod quæ triumphalem patrem, inter feros illos, suo rigidiores Aquilone, principis Moschoviæ Urbis incolas, & suâ insolentiores victoriâ, nostratum militum animos, facilem quandam seu conciliatorem adhibuit, ejus deinde filium in Urbe *Lithuanarum* primâ, militari usq; adeo objecerit rabiei, ut nativos, hospitali Ducis sui sanguine, asperferit campos, qui hostili raro maduere cruore. Ne sola paterni nominis inclaresceret amplitudine, ingenerata illum à tanto victoriarum paratio, *Alexandro* nobis memorato, *Palatino Smolenscensi*, & *Maternâ Pacoviâ*, nescias laurearum, an liliorum feraciore Domo indoles, ad aulam *Asiatici*, *Moschovitici*, & ferocissimarum gentium Domitoris, *Vladislai Quarti* deduxit. Vix eo in lubrico, & humana fallente vestigia, comparuit limine, aulæ potentiam plus in fronte habere, quam in recessu minimè expertus, quem meruerat Sapientissimi Regum animum, eum inoffenso, raro in aula senescentis gratiæ, retinuit cursu, quasi immerito ille arcano Regum excluderetur conclavi, ejus spectatissimum omni sæculorum memoriâ Patrem, non prius Senatoria, lateris Principis Assessorem, recepit sella, quam pro *Vladislao* Electo, Magno Duce *Stanislao Zolkievio*, ob Rempubicam abenti suffectus Legatus, Magno jura dedisset Aquiloni, & crudâ adhuc cervice, subeunti nostra imperia, illi genti imposuisset tributa, quæ jubere consueverat. Emenso deinde felicitatis nostræ spatio, & exitu *Vladislai*, nobis in exitum abeunte, Regiæ prius *Gonsievius* mensæ intulit dapes, ut *Lithvano* inferret ærario opes, & cum Res *Polona Lithvanâq;* magis tunc abundaret dignitatibus, quam dignitatum candidatis, rarâ in orbe nostro geminarum prærogativarum accessione, eadem Regia *Joannis Casimiri* liberalitas, regere illi concessit, proximâ Dictaturæ auctoritate legiones, quas publicis stipendijs auctoraret. Cumulatis honoribus, una obstitit alienæ exposita aviditati, siue felicitas, siue felicitatis tantum opinio. Ut aliquis fortè præstaret se *Gonsieviana* infelicitate felicem, ad clavum Reipublicæ naufragantis excubantem, & concessâ sibi *Lithuanos* exercitus moderantem clavâ, *Suetico* siue *Regiomontano* cum si non inclusit ergastulo, certè ut ab ingruente abesset tempestate, effecit. Usq; adeo pleriq; malè providi cives, cum omnia concuterent, concutiebantur, turbinum more, qui rapia convolvunt, sed ipsi antè voluntur, & ob hac majore impetu incurrunt, quia nullum illis sui regimen est. Luctantis fortunæ impositum *Gonsievio*, multâ reliquos imperati pectoris fregisset, at illius virile exacuit robur; vix eum liberum dimisit *Prussia*, cum fulminatrix tunc major *Russia*, libertatis nostræ, tanquam sponsalitij annuli prædatrix, alterum hunc *Marcum Valerium*, ad Martialem evocasset campum. Successerant *Corvino* nostro præliarea hi ludi; nec infelicia certamina, nisi vultures cadaveribus inhiantes, insidijs & furtis bellorum melius insueviscent, quam juribus; quem, nihil minus cogitantem, quam prælium, magis instruendis *Pactonum* foederibus, quam fruendâ aciei invigilantem, numerosissimus circumcinxit exercitus, & fide publicâ fretum, ac frustra, quam fas & æquum, invocantem ex hospite hostem, ex Caduceo-

Ex Da-
pifero
Theau-
rarius.

Seneca
Ep: 94.

duceatore captivum, ex Optimate *Lithvano*, tanquam abjectæ fortis ludibrium, dolosissima victoriarum insidiatrix, in eumentum & commentitium duxit triumphum. Et, si *Atheniensem Socrates* decoravit carcerem, quasi nullus angustus, aut illuvie squalidus locus, excludat ingentem animum, & utriusq; fortunæ capacem? quidni præluderet *Gonsieviana* virtuti, amplissimum in animis posteritatis theatrum, hostilis impotentia, quam, nec ille Tyrannorum satellites, eò adegit metus, ut discriminibus undiq; imminetibus, catenis circâ frementibus, constantiam suam ad scopulum allideret calamitatis, tanquam vincula & nexus, vesanorum hominum terriculamenta, corpori tantum circumponantur, non menti. Quâ invidiâ toties fortitudine, contorta sapius retudit tela, quâ magnanimitate hostiles elusit terrores, eadem malè coalescentem, sub pallio dissoluti fœderis, militarem non tulit licentiam: varietate secundarum & adversarum eruditus rerum, quam improvidè illa Respublica expeditis propugnetur armis; quam intestinum dissidiorum depascitur, & suæ involvit ruinæ, malum. Quod itaq; maximè abominaretur optimarum partium civis, ante omnia optaret deterrimus hostis, cecidit *Gonsievius*, indebita tumultuariæ & conjuratæ seditioni, victima, in feracissimo illo trabearum *Lithvania* solo, quasi excedente rebus humanis continuo calamitatum suarum victore *Vincenzio*, obsequij militaris & disciplinæ gloria, vertere solum videretur. Nullius graviore, quam sæculi nostri & sæcularis styli verecundiâ, quod, cum sexaginta ex fortissimis *Polonis Lithvanisq;* adumbrasset, veluti *Pancratiastas*, & purpurascenti non minus inter *Martis*, quam *Mercurij* adoras, atramentarias guttas aspersisset sanguini, alieno piaculo post hominum memoriam, in Senatorium & Imperatorium vix perpetrato, sanguinem erubescere cogatur.

ERUDITE LECTOR.

Raro aliquis tantorum inundatione & cluvione usq. adeo inhorruit sanguinum, quin horrorem suum atramentaria, cisi lugubris temperaret suppellex: cum inter sepiam & sanguinem parum sit discriminis, & tam diu hic rubeat in animis posteritatis, quamdiu hac luxerit, & in lectu litterarum atrata comparuerit, suo vocalis & animata dolore. Disidium ille brevis, inter Martis Lituum & Literas, visus est quasi fecisse, qui fulmina lingua in uno verè Consulari abscisso Ciceronis extinxit. Antipater ipse Aegyptiæ vivus, in externo littore, includendus pyramide: & à perennibus Romanorum excludendus atris, qui libera eloquentia, & eloquenti libertatis fluxit pyram: Fortè, si non calcasset sagum immoderatiorè gaudium, quam Arpinatem adducebat, cisi regnare jam non minùs animis hominum, quam linguis assuetum, meruerat ut illi fectam mortem, Senatoria Principis Urbis, quam nemo Romanorum decentius induit, indigeret toga, & lauream si non subiecisset lingua, immeritum scientis arma fortune vitavisset fulmen. Quia enim cum non destitueret vita, quem togæ, lucubrationum suarum destituit memoria, oblitum vocis, quâ olim inter clamorosa Romana fulminaverat eloquentia rostra. Patria (inquit) libertas, cives, atq. adeo ipsi Reges, latent in tutela & presidio bellica virtutis. Quæ igitur in itinere Magnum redegit Ciceronem, prepostera animi illius impotentia, ea mihi veluti Cynosura praeluxit, ut in hac orbis tumultuantis & jam ad auram tranquillitatis cecutientis lucem caligine, Viros bellatores, quos ferax illud Virutum, Vladislavianum & Casimirianum numeravit Saculum, pramitterem togatis. (a) Circumsteterant hi sexaginta Reges thronos, ne intemperies tempestatum, inopinato supra hæc fastigia tonaret, aut si tonisset sive ab Oriente sive ab Aquilone, in bellatrice manu reciprocam non decesset tonitru. Neq. gravitè feret gens Togata, quod veluti antecubulonis vice, excubias sibi exposulaverit bellatorum agmen; & nisi hæcenus excubasset, pridem hinc malorum nostrorum Lechiadem, (b) in sanguine suo naufragam, deplorasset orbis. Certè, si ea fors obligit sæculo nostro & temporum & hominum, ut præ strepitu armorum non leges tantum, sed nec Oratoria audiri possint voces: nullum successet negotium Erudito Lectori, Poloniam juventutem, contra spoliatricem orbis Christiani potentiam, armandam ex armamentario hoc Bellatorum nostræ atatis, si non tela ad configendum hostem, certè antiquarum victoriarum petere incitamenta. Cujus invictæ fortitudini ne decesset temperamentum, & consiliorum accedret moderamen, paucos ex multis seposuimus, quibus non ita suum excussit fulmen, optima bonorum largitrix natura, ut si vel bella conficere, vel res præclaras suo ductu gerere, illis concesserit, raro fulminatricem tamen linguam, aut pacis & armorum, consultricem adimeret mentem. Accedit, quod eos non ex vano utcumq. adumbraturum me polliceri possum, quorum flexanima Eloquentia Svadam, aut attentâ excepi aure, aut præclara ingenij monumenta, memoria transmissa posteritati evolvi: libertatis verò tuenda, non magis in Proceribus, quam in Ephoris acerrimum studium, me etiam tacente, nulla fidebit atas. Et si probè norim, temporibus eorum, dicendis, ut non defuisse, ita non defutura decora ingenia; non tamen pigebit inconditâ ac rudi voce, memoriam pacatæ felicitatis, ac testimonium præsentium, sive bonorum sive malorum, composuisse.

QUA-

(a) Hic Author alludere videtur, ad illum (Canticorum c. 3. v. 7.) Textum: En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes Gladios. Et ad bella doctissimi. (b) Lechiadem, hic allusivè ponitur pro Iliadem.

QUADRAGINTA VIRI TOGATI.

A.

ADALBERTUS STANISLAUS DUX in Olyka
& Niesuiesz RADIVILIUS, Cancellarius
Magni Ducatus Lithvanie Supremus.

Radivilianum, Togato Polonorum Lithvanorumq. cætui, meritò præfixi nomen; quorum Majores per tot annorum Olympiades, triumphalibus Lithvanorum ita prævivere signis, ut unam ex natalibus suis, Lithvanorum Imperatorum planè conficerent decuriam. Nicolao, primo Lithvani Senatus Principe, id est, Palatino Viliensi, Dux Adalbertus natus, ita Christianarum & Civiliū virtutum ingressus est spatia, illa verò eruditæ pietatis planè emensus, sicuti Peregrinus (a) vulgò Sierotka dictus Pater, vestigijs Palastino solo infixis, Viatoris in peregrinâ mortalitate institerat, DEI. Nimirum expeditit Principem & verticibus coronatis non indignam tiaram, inter Hierosolimitana veprea Divini volutari Amoris, cum Spinea Corona, (b) Radiviliano cessura in argumentum esset stylo, ad cujus conspectum expallescit, & Regionum capitum minùs est ambitiosum aurum. Hinc est, quod mirari desierim Sacri Senatus Purpuram, ultrò Radiviliano supplicasse nomini, quasi decentissimè ornaturam ejus humeros, cujus, non sanguine magis, quam virtute germanus, enascentibus in Golgothæo spinero, cordis sui arcana pupugerat aculeis, ut rubicundius hoc, quam Romano purpurasceret coccino. A tanto germine frutices nemo præstolaretur alios, quam ita in magnanimo Adalberti repullulantes pectore, ut in oculis Coronatorum Poloniæ, Sigismundi, Vladislai, & Joannis Casimiri efflorescerent. Quam nihil exotica aura, ex primævo illius delibant candore, innotuit orbi prudentissimâ Sigismundi Tertij censurâ, cum Vladislau tunc Principem, parta decora (Septemtrione domito, & Oriente legibus æquissimæ pacis circumscripto) Orbis, ubi inferentem, quæ jam à triumphalibus planè desveverat spectaculis, uni Radivilio Regium

Bb

(a) Nicolaus Radzivilius Dux, ab itinere. Hierosolymitano redux; Olykæ; tale sibi inscripsit in vitâ Epitaphium: Advena ego sum apud Te, & Peregrinus &c. Psal. 38. 13. (b) Hic de quo agitur Dux Radivilius Adalbertus, edidit Tractatum de Coronâ Spineâ Christi, ad quem alludit hoc loco Autor. Hæc ejusdem Ducis, Chronicon sui temporis Rerum Gestarum in Polonia, ab Anno 1632. ad 1635. prælo commitendum; si Bibliopolæ copias adierit.

Georgius Dux Radivilius Cancellarius Stanislaus Kozielski Princeps

Regium Juvenem, caterâ invictum, quasi morem gerere jufferit, & in monendo dextrâ & industriâ, tanto in spem Regnorum nato Herodâ, paternas obire voluerit vices. Quæ Regionum monitorum libertas, etsi solertissimè usurpata, sicuti plerisque, apud sobrios etiam, & ira suæ victores exitio dedit; ita *Radiivilij* nullam in æquanimitate Principis, postea dominaturi, acrem memoriam reliquit; quasi auctoritas hæc, paternis permixta auspicijs, allatura esset in animo successoris, non imminuta gratia, tanto Regiæ Juventutis moderatori, auctoramentum. Neq; diu morata est expectationem illius, Regnatricis fortuna, eundem apud filium non minus animo suo, quam subactis imperantem populis, amicitia retinuit gradum, in quo illum vetus, & regnandi artibus erudita, *Sigismundi* collocarat prudentia; ut sicuti in *Radiiviliana* Domo, suprema honorum *Lithuana* Reip: fastigia, hæreditatem quandam adire videntur; ita honoribus major suis, *Adalbertus*, in nido vittutis enutritus, Aquilæ Pullus, in animis Regum, quos *Svetica* & *Sagellonia* nobis stirps, à maritimo trans-miserat Aquilone, hæreditaret. Sed non honoribus tantum, verum & saculo

Seneca de Tran-
suetudine
quillita-
te An-
mi.
suo major esse didicit: & si habet, ubi se etiam in privato lare explicet magnus animus, proculdubio luculentius in eo amplissimo Magistratu, in quo tot irritamentis fortunæ constantissimo cuiq; Sapientum, huma-na lenocinatur adulatio, *Radiivilium* eò altius supra hæc blandientium curricula vitiorum, attollentem se nostra spectavit ætas, quò demissius & occultius volucrum Regiæ Aquilæ, quam vulgaribus avibus, retia sua tendere, aulica venatrix consuevit fortuna. Nimirum, sapiens adeo

Seneca de Con-
stantia
sapien-
tis.
extra omnem veli jactum surrexit, ut supra fortunam emineat. Divitias habuit, non divitia illum habuerunt, quarum usu si melior evaserit, quam affluentia, non miror, cum adeo præmuniverit pectus & linguam, ne pessimum humani affectus venenum, sua utilitas afflaret illa penetrantia, quæ *Attica* olim pecus, ita *Demostheni* præcluserat, ut suam anginam (a) mutarit in probrosam unicuiq; Oratori argenti fodinam. Dignissimus *Cancellarius*, qui, ut Regum Polonorum, vix non quadraginta annorum spatio, luculentissimè interpretatus est mentem, ita vel eo nomine, Po-lonæ *Lithuanæq;* loquetur æternum posteritati; quòd quibusdam can-cellis suas circumscrisperit cupiditates, & signanda Regum liberalitati, non signatis recipiendis nummis, suam destinaverit manum. Quâ magna-nimitate, sicuti calcavit magnum orbis subjugatorem *Macedonem*, (qui post *Darium* & *Indos* pauper videbatur, quæsit quod suum faceret: scrutatus est maria ignota, in Oceanum classes misit novas, & ut ita dicam, mundi claustra perrupit. Quod natura satis erat, homini non

Seneca Ep: 119. erat. Inventus est, qui aliquid concupisceret post omnia; ita rarissimo di-vitiarum contemptu; *Phanix* *Cancellariorum*, alienæ liberalitatis promi-scuè vendentis & clementis, visus est non egere accessione. Orationi suæ ut deerat fucatus ille nitor, ita inerat præclari index animi candor, & sicuti mentem nunquam præcurrebat lingua, ita mirabili aliquo nexu, linguam cum pectore laudabilis quædam consueverat vincere veluti Har-moniam. Religionis & avitarum legum vindex acerrimus, servanda &

ornan-

(a) Angina Genus morbi Luperum & canum, quo fauces strangulantur. Cum *Demosthenes* à Legatis milesiarum, pecunia corruptus, dicere contra eos, quòd pridie fecerat, postridie recusasset, anginam se pati causatus, obiectum est ipsi a quodam, cum non anginam sed ar-gentaginem pati. *Gellio*, lib. II. c. 9.

ornanda, uni *Basilicam Olyensem* regio planè (architectante innatâ *Ra-diviliana* pietate) extruxit sumptu, & aureis moribus Princeps, mensæ Domini, sub brevi specie panis latentis, ex auro purissimo fabricari fecit abacum; Majorum verò institutis propugnandis, senilem impendit vitam. Cum ambitu congressus multiformi malo, & cum potentia im-mensæ cupiditate, adversus vitia Reipublicæ degenerantis, & pessum suâ mole fidentis, stetit quasi solus, & cadentem Rempublicam, quantum modo una retrahi potuerat mente, retinuit, consulturus ultra, & im-minentibus occursum malis; nisi pertinacia fatorum, ita hunc obstruxisset eruditæ & consultricis pietatis fontem, ut nulla jam irrigare possit, inopia consiliorum arescentem patriam, scaturigo.

ADAMUS KISIELIUS PALATINUS KIJOVIE NSIS.

U T virtutem omni loco nasci, retrôacta docuere sæcula; ita nun-quam natura iniquè se gessit, aut præclarum animum male collo-cavit, si voluit hoc ipsum nobis ostendere, posse ingenium for-tissimum ac beatissimum, sub qualibet cute latere. *Caucaso* & *Hyrçania* propior, quam *Parnasso* regio, *Adamo Kisielio* obtigit natalis, & sicuti inclementia Cæli & aëris, æterno damnati gelu non obstitit *Anacharsi*, quò minus ad omnem sapientiam, eruditæ Græciæ inferret lucem, ita *Roxolanum* hunc *Periclem*, Regia *Sigismundi*, deinde *Vladislai* & *Joan-nis Casimiri*, adeo non fastidivit aula, ut ab equestri *Orchestra* & comi-tialibus rostris translatus, Senatorio insigniret ostro, imò à municipali-bus sive terrestribus legationibus evocatus, amplissimè ad Magnum Septemtrionis Monarcham, adhiberet legationi. Facundiam, mirâ af-fabilitate & dicendi lepore conditam ac temperatam, magis ab effectrice rerum naturâ, quam à solertiore consecutus arte, non pacatis tantum functionibus, sed castrensibus etiam & militaribus impendit transactioni-bus; dum nunquam paciscitur cum fœdifragis Respublica rebellibus ser-vis, quò minus *Adami Kisielij*, non minus bello, quam pace spectati *Caduceatoris*, industria opera interveniret. Eâ verò pollebat manu du-centis, quòd vellet auditores, eloquentiæ incredibili quadam vi & effica-ciâ; ut si illum tonare, fulminare & permiscere Græciam, propius mira-culo, quam veritati fuerit visum; ita hunc à cervicæ suâ, & jugulis con-tubernalium suorum, districtas serviles sicas retudisse & avertisse, ac fe-ros illos manifestecisse animos, incredula & anceps posteritas, minus sibi forsitan persuadebit. Et, si profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exserent, & in idem quandoq; silentium abitura, oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt: ea tamen enituit *Vladislavianorum* temporum felicitas, ut victoriarum suarum, propaga-tione ingeniorum etiam *Polonorum* cresceret dignatio; & quasi jam taci-tum pactum inivissent præclara facta cum fastis, ita peregrinavere in ani-mis posterorum, ut conservatricibus etiam suis literis, ingeniorum ad-ministris, immutabilem præstarent tutelam. *Adamum* cortè, à Præfe-

Bb 2

Sturâ

Seneca
Ep: 66.

In legâ-
tione ad
Cimel-
nium
Anno
1624.
Ep: 56.

Seneca
Ep: 27.

Starâ Czerniechoviensi finium regundorum, transtulit ad Senatoriam Czerniechoviensis & Kijoviensis Castellanatûs, deinde Palatinatûs Braslaviensis Sellam, Vladislai beneficentia, ut illum admovent lateri suo affessorum, quem Regnatricis fortuna, per vestigia Moschoviticarum victoriarum circumduxerat, quasi unum ex Arcadibus, & certare parem, & respondere in bellico illo Senatu, seu consulere paratum. Neq; deesset diu feracissima immortalitatis seges, non minus Triumphatori, quam Pacatori orbis Vladislao, dum inire fœdus conjunctionis armorum, cum Magno Duce Alexio Michailovicio (ad defendendam Tauricam Chersonesum, veluti ad excindendum latibulum, in quo raptos Christianarum fortunarum latuerant, & hæcenus latent Tauricani Lupi) nititur, unum hunc delegit e millibus unum facialem, sacrorum communione, Moschovitica æstimatum aulæ, rerum Roxolanarum, utpotè Limitaneum incolam, apprimè gearum, paciscendi pro Republicâ felicissimum, qui à Pacificatore Christiani Orbis destinatus Rege, eas ferret & referret, gloriosissimi ad memoriam posteritatis fœderis, conditiones, quas avidissimè Christianitas præstolabatur universa. Sed, nè uni tantum eriperetur Poloniæ Vladislai, & cætenus lugerent extinctum hoc sæculi lumen, cultioris ditiones Orbis, quatenus extendit se earum amplitudo, bustuaria spoliatrix Majestatum Mors effecit, quasi enascentiam in manibus tanti victoris infringeret lauream, & invideret illi recuperandæ Palastinae gloriam, cui si figere pedem, & insistere Statoris & Servatoris nostri contigisset vestigijs, nulla eum tumultuaria discordia exturbasset. Benè merendi itaq; de Republica Christiana, opportunitas, potius Adamum Kisielium destituit, quam efficacissima voluntas, quem si rara suaviloquentia Nestorem indigitavit Roxolanum, Nestora tamen ad provectionem senectutem minimè deduxit ætas. Cum etenim longinquorum itinerum, pro Republicâ susceptorum difficultates, & acerbissimi ægritudinum dolores, medium illum præoccupassent, erepto uno felicitatum Polonarum Nutritio Vladislao, vix uno supervixit semilustro; & prius coronariâ Monarcharum Russia non ultrò, sed communi mortalitatis nostræ necessitate, sublatus excessit Urbe, quam fidei suæ Senatoriæ conceditis penatibus, externa Dominationis Septemtrionalis potentia, intulisset pedem.

ADAMUS In Wyszya GRODZICIUS CASTELLANUS MEDIRICENSIS.

MAJOR Polonia, sive amplissima superioris ditio regionis ideò Majoris sortita est nomen, quòd Lechiaci conditor nominis Lechus, in loco, Slavonica lingua Gnesno appellato, quasi (a) nido primum collocaverit domicilium; aut potius quòd ingeneratâ quadam, à primo illo Parente Magnanimitate, acerrimis libertatis vindicibus copiosius, quam alia Pars Poloniarum, abundarit. Quæ cum aliàs clarissimos utriq; Ordini, tam Senatoriò, quam equestri suppeditasset Viros, memoriâ

(a) Gniazdo Polonicè sonat Nidus.

etiam nostrâ non minorem visâ est impertiri Adamo Grodzicio, inconcussi animi rariore insigniti eloquentiâ gloriam, ut sicuti multi illum antecessere subellijs, ita ille plerisq; majorum gentium Senatoribus, luculento ingenio præstaret. Cum verò non Virum Magistratus, sed Vir Magistratum adornet, inijt rationem incomparabilis Vladislai Sapia, quâ minorum etiam gentium subellia honestaret, dum legendum omni posteritati Grodzicium legit in Senatum: juvat meminisse, cum adolescentiores adhuc, censorium planè Curio aut Fabricio parem, in eo miraremur animum, adversus utramq; fortunam intrepidum & inconfusum, nec adversæ tumultu, nec prosperæ fulgore percussum. Promere sententiam noverat, nullius gratiâ emptam, nec alieno obnoxiam arbitrio, & quasi in palæstrâ bonæ institutus mentis, ad nullum impiegit humanæ cupiditatis aut ambitionis offendiculum, scilicet irritamenta lubricæ & nunquam stabili consistentis loco felicitatis, magno æstimata mortalibus, etiam si quis casus domum attulerat, sic intuebatur, quasi exitura, quæ venerant. Excesserat finibus Patriæ Vladislai, qui fines Patriæ, amplissimas acquirendo Provincias auxerat, reparandæ valetudinis, bellicis & castrensibus attritæ laboribus, in thermis Badenfibus, tum visendi Ferdinandi Tertij Christianorum Imperatoris, consobrini sui & affinis opportunitate impulsus, nullam lænam erepto sætu sævire truculentius putares, quam ille in centuriatis comitijs, Senatoriâ excanduit voce: Relegum Majestatem à throno absentem, indicia causâ & inconsultis Ordinibus Regni, vergere ad Interregnum, & nisi debita ergâ Majestatem, optimè de Republica meritam, retinisset veneratio, obsequium fidele Poloniæ Majorem excussuram fuisse, testatus. Quem, non deterruere Majestatum fulminantes vultus: tantò minus natalium decora, externo inumbrantium fastu Procerum, ambitiosæ perstrinxere prensationes. Obreperat plerisq; malè sanis animis, conciliatricula exoticorum honorum cupiditas, quasi concussâ hac, conservatrice libertatis æqualitate, equestris Poloni nominis prærogativa, æduario sive additamento peregrinorum dignationum egeret. (a) Titubarent alij, & forsitan ad offusam arrogantæ, cæcutientes caligarent obtutus, nubem, non Grodzicius, nunquam admittens in animum prava consilia, contra calamitates fortis & contumax, nec avidus periculi, nec fugax, utpotè fortunam non expectare, sed facere assuetus, qui demum non tam urbes aut populos, quam se in potestate habere optavit. Rogavit itaq; legem, ut abrogaret ambitionem, & præclatis prohiberetur sive aboleretur sancitis, præposterum aucupium, adventitij splendoris, ac Principatûs sive Comitatus, & antiquâ origine inclaresceret nomine familiæ, non dignitatis. Has sanctentem leges, & laudatissimis Rempublicam fulcientem institutis, exlegem diu esse minimè patiebatur, humanarum arbitra legum mortalitas: nulli acerbior, quam Reipublicæ, quæ ne facundus suas demum eloqueretur calamitates, luctuoso præceptum fato hunc Polonum Cyneat, dolentiore

Ce

ALEXAN.

(a) In hunc finem Adam Grodzicius sub anagrammatico involucre, Pseudonymij Nominis Mathias Dargodski, edidit Polonicè Paracelsum de Titulis ac dignitatibus Exoticis a Polonâ Nobilitate vitandis. Anno 1634. editam.

Seneca lib. 3. Naturæ rationum.

Discessus Regius ad Thronum Bas.

Seneca lib. 3. Naturæ rationum.

Verba legis in Constitutione.

Anni 1637.

aut 8vi.

**ALEXANDER TRZEBINIUS EPISCOPUS
PRÆMISLIENSIS,
Procancellarius Regni Poloniae.**

EX Praefecto Leopoliense, finium Herciscundorum, Sacrorum Antistitem, ex Legato ad Magnum Turcarum Dominatorem *Amuratem*, Regis *Vladislai* mentis interpretem, ex sagato equite, ficitimis ut potè *Russiam* incolente indurato bellis, togatum inter Clarissimos saeculi nostri recensendum Civem, *Alexandrum Trzebinium* saepe requirit aetas nostra, posteritas æquabit raro. Scilicet oboriri plerisque felicitates possunt, priusquam undè oriantur, discernas; *Trzebinium* gradatim per omnes quasi honorum flexus, virtuti suæ constantia circumduxit fortuna, & non prius Regnatrici Aquilæ, idoneam illius suppositum manum, quam candida venerandæ canitici fasciâ veluti præcingeret, aut coronaret caput. Sive quod honores aliarum contemptores ambitionum, & à concurrente fugitivi immeritæ multitudinis importunitate, rariore insigniri gestiverint nomine; sive quod ille demum intra cancellos, pro munere suo, optimè nosset distributivam redigere Iustitiam, quem & præfuisse finibus regundis, & supplices retulisse libelles, ac nullibi publicæ defuisse expectationi, suo obstricta Respublica experta est bono. Obrepunt plerique ad recepticem rectorum & pravorum hominum aulam, veluti ad lacum, quem exhauriant, reliqui ut suis Euripis aut vorticibus hauriantur: *Trzebinium* suâ fungentem, principe equestrium & provincialium dignitatum præfaturâ, nihil minus, quam invidiosa fastigia, aut lubrica limina curialis felicitatis cogitantem, ultrò evocavit aula, tam procul ab ambitione suo abditum otio, & in remotiore agentem solo, quam à necessitate. Daturus responsa populis, legibus & stabilimento pacis, eam Othomanicam circumscriptis portam, quâ tot erupere Christianarum ultima exterminia ditionum: nihil humani commodi aut felicitatis, nisi amaro immixtum felle, aut fucato involutum dolo: ut jam tunc facile colligeret orbis, non magis strenuè *Vladislavianâ* felicitate geri & administrari bella, quam industrie ministrorum suorum operâ dari & accipi pacem, in eâ potissimum technarum, & vafritiei barbaræ officinâ, quæ ut Principum legationes susque deque habet; ita juratis, quia injuratâ mente, raro insidit aut nunquam pactis. Nimirum expediverat, ut deinde ab aureo illius sive mellifluis, tota *Polonia*, veluti aureis attracta catenulis, penderet ore; cuius præclara & suaviter eloquens solertia, sive *Orphei* sive *Amphionis* instar, saxea Tyrannorum noverat emollire corda; & illum demum iure gentium devinxit Dominantem: qui Oriente & Meridie suo minime satiat, ad Occidentem & Septentrionem avaras & insatiabiles extendit manus, quasi scire cupidus, ubi tam magnum conderetur lumen. Caduceum, toto Christiano celeberrimæ legationis Orbe, pastoralis commutaturus pedito, caducas rerum humanarum spes & expectationes ita

Ex oratione Gratiarum A-
dioria ad
Vladislaum
IV. pro
Sigillo.

Ex Suer-
cameras
rio Re-
feren-
darius
deinde
Procans-
cellarius.

exiit, ut priusquam Episcopalis patrimonij adiret possessionem, & destinatæ sibi sacre hæreditati inferret pedem, par nobile filiorum, (a) gemino et si funere, sed nulla obducendo cicatrice, in paternis visceribus vulnere efferret. Resarciri tanta jactura, geminâ amplissimarum dignitatum, & sacratoris togæ, & minoris Polonæ signaturæ, minimè potuisset accessione: nisi inferius pastoralis & Senatoriæ duxisset sollicitudine suâ, ita domesticis ingemiscere funeribus, ut non uberiora illi è conspectu Reipublicæ, & amplitudine muneris sui, solatia petenda restarent. Posthabitis igitur humanis affectibus, quasi paternæ oblivisceretur caritatis, & florente Republicâ, orbis esse desisset; ne aureum exaresceret, Polonæ indefinenter fluentis eloquentiæ, flumen, *Wydzgam*, *Chrisostomum* sive *Chrisologum* nostratem, cujus voce ex sacris exedris, nulla hætenus in Polonia eruditior audita est, *Vladislao* Ecclesiastem sistit; ut quemadmodum famæ suæ indulgentissimus Princeps, regnatricibus & Majestatum administris virtutibus, attonitum reddiderat orbem, ita æternitatis *Stephanomate* (b) seu Diademate, dignissimus Oratorum Mitatus Princeps, (c) ad perennem supremæ venerationem Majestatis, nunquam felicius, quam eo saeculo, literarum cultu efflorescentem Poloniam, selectissimâ erudiret doctrinâ: Reliquorum in Polonia sive Antiquitum sive Optimatum, intra exiguum vitæ curriculum, circumscripta est consultissimæ aut eloquentiæ aut prudentiæ gloria. *Trzebinius* verò præscriptas suæ mortalitatis excessit metas, & quasi vadimonium promitteret securitæ posteritati, eminentissimo providit iudicio, ne in illis, quos in penitiorum adoptaverat confidentius amicitiam, posthumam etiam malè criticorum hominum incurreret censuram. Quem, si ut alium *Gorgiam* non *Leontium*, sed *Lechiacum*, aureâ statuâ ornare, Polona non permittit consuetudo, statuet tamen illi nunquam intermoritura monumenta, ita mentibus impressa humanis, sicuti ille Poloni custos sigilli, æternum duraturam memoriam, non tam scriptoriæ insculpsit membranz, quam obstricto, nominis sui celebritati, multorum, sigillaverat in corde.

**ANDREAS à Leszno LESZCZINIUS ARCHI-
EPISCOPUS GNESNENSIS.**

Usque adeo secrevit, ab eminentioribus in Poloniâ stirpibus, *Leszczyniam* Domum, propria tantæ propagini dos, & quasi attributa, nihil obtendens moribus suis, sinceritas, ut Coronati nostri quatuor, quatuor *Leszczyniorum*, non subiectis tantum sibi populis locuti fuerint, sed vicinorum etiam ac externorum Principum Legatis responderint ore. Et *Sigismundus* quidem Tertius, (præter unum *Sigismundum Primum*) Regum Polonorum, quâ diuturnitate Imperij, quâ felici-

Cc 2

(a) Filij expectationis magnæ extincti, antequam adiret possessionem Episcopatus. (b) Stephanon id est Coronæ ex vocis Græcæ etymo; *Wydzga* Prænomen fuit Stephanus. (c) Postea Episcopus Varmienus, deinde & Primas Regni.

cissimis regnandi artibus vetustissimus, *Venceslaus Leszczyński*, ex Palatino Calissienſi, Archivo Regni præfecit, quasi nullibi recondiderentur decentius Regum Polonorum arcana, quam in ornatissimo antiqui domicilio candoris. *Vladislaus* deinde non magis acquirendorum regnorum, quam æstimandorum ingeniorum felix, *Andream Leszczyński*, cujus leviter adumbramus virtutes, ad paternam æmulationem provocaturus animi ejus promptitudinem, planè nondum virilitatis supergressum annos, minori ita adhibuit sigillo, ut successor etiam major, ejusdem Magistratus, eum ornaret præfecturâ, & deinde Primatem Regni, Præmumq; Senatus legeret Principem. *Joannes Casimirus* postremo ut Paterna & Fraterna in *Leszczyński* Domum, non degenerare liberalitate, cumlaret beneficia, vix aliquem aut rescripta, aut largitiones suas, passus est sigillare, extrâ patritiam hanc & hospitalem honoribus gentem, dum *Bozslau* à *Leszno*, ex supremo Ærarij Regni Præfecto, minori admovit sigillo, quo celerius quam Reipublicæ intererat extincto; nihil aliorum spes & expectationes moratus, *Joannem* ab eadem *Leszno*, ex Palatino Poseniensi, inverso licet ordine Patrum sufficit Nepoti, servato tamen limatissimi Regij scilicet judicij delectu, quod sicuti illum flexanimâ præstitisse eloquentiâ, ut *Charitas* etiam sive Gratia, nullius libentius in rebus humanis, quam illius loquerentur ore: ita hunc veterem quendam redditum sibi, non præsens modo Respublica, sed securura etiam recognoscat ætas. Supremo igitur supranominato Cancellario, & *Roznawia* Matre natus *Andreas*, honoribus paternis nihil præter onera domestica consecutus, ut facile Polono innotesceret orbi, quam in quaestioso licet alijs Magistratu, inempta & minime venalij *Leszczyński* versaretur fide, umbratili, in secessu Mitratæ *Prometens* Abbatix, animum quasi jam addixerat vitæ: nisi *Vladislai* eum, perspicax & indagatrix; etiam latebris sese occultantium ingeniorum, beneficentia, ad *Vendensem* primò, postea *Camencensem* evocasset tiam. Patuit statim *Leszczyński*, tot Procerum & Palatinorum Majoris Poloniæ, proles, custodiæ & excubijs non impar Aquilæ Regnatricis, dum *Vladislaviana* censurâ, vices Magni *Georgij Ossolinij*, Cancellarij tunc Supremi, obire juberetur *Andreas*, & Proancellarij munere ornatus, Socius laborum & Collega addi ut illi Viro, cui ut Orbis Christianus, raro sapientiâ æqualem, ita Polonia nostra nondum Vicarium dedit. Et si verò nefas est, non candidam ejus esse mentem, cui bene canum mentum est: *Leszczyński* tamen canitem anticipavit candor, & prius sedata spicuitate, ingenuâ & digna libero homine sentiendi atq; dicendi peridio, comparatâ sibi auctoritate canescere cepit, quam illius capiti emeritarum virtutum, non tam hæderam, sed debitum potius provectior ætas, canitiei imposuisset Coronam. Congestum divitiarum, & avaritiæ nunquam bonâ mansuescentis aut cessaturæ fide, illuviem, avito & paterno vitavit exemplo, spargendis scilicet beneficijs, non demetendis aureis spicis seu aristis, (ut olim *Græca* in curia) idoneam fors nasendi illi vel indulserrat vel expediverat manum. Hinc est, quod cum ple-

Seneca
lib. 2do
de Beneficijs.

rumq; concitator sit, in magnarum expectatione opum, habendi cupiditas,

&

& accedente etate, accedat accrescatq; plura possidendi amor: *Leszczyński* Magnanimitas, utraq; mediâ & provectiore etate, procul has animorum ita abegit pestes; ut neq; fulgore suo deciperent, aut perfringerent Virum, neq; limen attingentem (cum ulteriores æterna fata invidissent annos) comitarentur senectutis. Celeritas fortunæ, & quasi præcox felicitas, nihil constantis & firmitati animi illius detraxit: optimè quippè irradiantis ferunt splendores lucis, non inassveti obtutus, quoscunq; longa Majorum suorum eruditiv claritudo. Adulandi certamen, & unam illam assentatorum, tinearum instar, vitam & fortunas Regum exedentium, veluti personatorum hostium contentionem, quis blandissimè fallat, ita, ab inconcussio suo animo, nunquam in obsequium servile submisso exclusit, ut legum Patriarum defensionem, & hæcenus illæ æqualitatis tutelam, individuas Cancellariorum Regni signatrices seu sigillatrices, intimo Senatorij pectoris reconditorio includeret. Extincto deinde fidere nostrarum felicitatum *Vladislao*, & obfuscatâ Cynosurâ *Polonia* tranquillitatis, cum vel maximè Respublica fluctuaret luctuosissimo illo Interregno, hinc excusso Regiminis *Poloni* clavo, illinc intentante seu impingente, & pro sceptro, substituente servilem suam & prædatricem *Polono Spartaco* (a) *Chmielnicio*, clavam, ingentis magnitudine animi *Fabricijs*, aut *Papirijs* ingenuitatis antiquæ idæis æquandus *Leszczyński*, non destituit Rempublicam vengentem ad occasum. Et licet *Carolus* Principem, ab umbraculis sanctioris vitæ, sed Paternæ innutritum pietati, throno destinaret *Polono*, non immemor *Venceslaus* Bohemiæ, *Eduardum* Angliæ Reges, bellicorum operum planè ignaros, una Cæli expugnatricæ pietate, exlitum, contrâ hostes sollicitasse & auctorasse præliaribus copijs suis, militiam: eam tamen animi sui & opinionis propensionem, Clarissimorum Virorum suffultam & innixam suffragijs, ne interno diffidio, semivivam Patriam nocentius perimeret, temporibus Reipublicæ transmittendam & subjiciendam putavit, parvi scilicet referre existimans, grandiorne an junior natus *Sigismundi* Filiorum, orbato potiretur sceptro. Neq; fraudi postea fuit Magnanimo *Leszczyński*, apud oculos delationibus *Joannis Casimiri* (ad prodigium injuriarum etiam, non civilis tantum diffidij, tolerantissimi Principis,) aures, longior & quasi morosior hæc in eligendo, sive inaugurando illo Procancellarij cunctatio. Nam evocato à signaturâ mortali, ad manutenenda sigilla æternitatis, *Georgio Ossolinio*, supremo tunc Cancellario, amplissimo eum Majoris sigilli insignivit honore; & vix triennio evoluto, Principe loco eum in Senatu (quo nihil amplius donare Reges *Poloni* possunt) confidere jussit. Hæcenus etiam mentibus nostris hæret, sicuti spectantes admiratione detinuit triumphalis dies, quo in *Bereſceſſi* arena, nullis, posthumæ circumscribendus memoriæ cancellis, Cancellarius *Andreas Leszczyński*, non inter scriptorios versatus est stylos, sed antiquis illis Antistitibus non impar, ignores, Pontificium nè an Imperatorium (aram simul & victimam) inter districtos hostium mucrones, circumferret pectus: & ne deesset palmæ, sicut non deerat parandæ victoriæ, triumphatori tunc adequitans Regi, lætum auditus est intonare (b) præana. Sætica deinde rabies, cum extorrem

D d

quasi

(a) *Spartacus* Thrax miles hinc Latro dein Dux, militantibus servis vexavit Romanos (Florus lib. 3. cap. 20.) nostrum *Chmielnici* ad amissum adumbrare videtur.
(b) In Prælii campo Te DEUM laudamus cecinit.

quasi Patriam, à sedibus suis avellere nititur, & aras simul focosq; deletura, superis indicit bellum, pro eà sollicitudine, quàm Religioni & Regioni tuendæ impendere, cum Princeps manucebat auctoritas, cum meliorum partium suadendo, exulceratis verò dissuadendo, nihil proficisset aut profuisset civibus, maluit mortales ocludere oculos, quàm deteriora, omni mortalitate in Republica, oritura spectare mala.

ANDREAS PRZYIEMSCIUS CASTELLANUS CULMENSIS.

U Sitato Patrimonia sua partientium more, alterum ex Przyiemscijs, Bellona secevit, & Mars in acie sive Batohoviensi Lanienâ pignoratut est, alterum Pallas, non inermis tamen, seposuit, ut inter tumultuarias undiq; digladiantium bellatorum ruinas, malè consulto tunc Conso Lechiaco, opportunè eum commodaret. Domesticiis finibus diu Andreas Przyiemscius, adolescentiore etiam ætate retineri non potuit, etsi Præfecto Calissensi finium regundorum natus, quasi vertere solum, imbuendus, quâ civili, quâ militari prudentiâ, laudabiliter ille dicatur, quem non diu latebrarum paternarum texit solitudo. Externas adivit Provincias, quæ non minùs illum spectârunt, quàm Przyiemscius lustravit illas: decennio integro evoluto, quò facilius aut indocilitatem, si aliqua supererat, aut nodosos illos literarum, & totius Encyclopediæ, expugnaret sensus. Nec infelicitè cessit humanæ cognitionis eruditionis, juvenum sagacissimo, cum qui alios irretire noverat eruditorum verborum ambagibus, tandem exuta pravarum opinioum superstitione, me spectante, in retia incidisset Piscatoris. Pretiosiores Paterno solo nunquam potuerat invehere aut importare merces, quàm ex eo Principe Christianitatis mercatu, reducem animum quò longius abiverat, eò propius adherentem DEO. Documentum Principibus Juventutis, & Peregrinanti Patritiæ ætati, quàm malè plerisq; consent sua impendia, qui in Thyrræno, Adriatico Mari, Oceano demum piscantur potius monstra, naufragium Paternis allatura oris, quàm reconditos in visceribus maritimis Uniones, æterno dissociabiles animos, firmaturos nexu: quàm præclare Przyiemscius suas inivit rationes, qui non dissipato innatarum virtutum censu, hætenus exoticas incoluit terras, donec ab illis, ignoto ætati nostræ prodigio, & doctior & religiosior rediret. Quidni periclitaturum opineris, in salebroso licet Regnatricis aula, sicco tamen Littore, qui remotiore sub axe, alienam, nullo suo periculo, pressit arenam! Paterno redditus littori, vix appulit ad domesticam stationem, cum Vladislai Paranympis, Venceslao Leszczynio, Episcopo tunc Varmieni & Christophoro Opalino, Palatino Posnaniensi, Principem Niverniæ Mariam Ludovicam, Neosponsam, Lutetiâ Parisiorum in Poloniam deducturis, legationis Secretarius adjungitur; non vano utiq; augurio, nihil illum triste in Poloniâ patraturum, & nullius truci sententiæ futurum auctorem, cujus primas functiones lætus auspicaretur Hymeneus. Exercuere deinde præclaram, & in umbraculis sapientiæ educatam indolem, centuriata

riata comitia, cum atrox illa, deploratissimo Regno nostro, undiq; immineret tempestas: hinc transmarinis, Suetici Leonibus infestantibus, nulli tunc oclusos Patriæ fines, illinc rapacissimis Aquilonaribus vulturibus, Lithuanum, Roxolanumq; depascentibus solum, Przyiemscio, ut nunquam defuerat consultißima vox in prohibendis Reipublicæ malis, ita in defendenda illâ (nisi continuæ ægritudines, & valetudinis jacturæ, multum juribus suis detraxissent) nunquam strenua defuisset manus. Senatorio admotum Ordini, in providendis Reipublicæ commodis, nunquam Lentulum, in sententiâ dicenda, nunquam Lepidum, sed gravem apellares Catonem: cum præsertim exclusis, tempori minimè accomodatis facetijs, potius facere dicenda & dicere facienda, à senio nomen suum deducendi expediat Senatori. Senium tamen, illi, lecto in Senatum (ut omnia in illo fuere præcoccia) præcox non indulgit fatum, & ne imponeret illi rerum humanarum vicissitudo, alternis, tritula lætioribus immiscendo scenis maluit tot, imminetia spectaturi oculos, amovere mala, quàm spe inani, meliorum temporum diutius fastidientem frustrari.

B.

BOGUSLAUS in Leszno LESZCZYNIUS PROCANCELLARIUS REGNI.

Quicunq; bisontis Caput, antiquissimo Vieniavitarum stemmati, præfixere Majores: nã illi Romanæ ut assurrexisset, ita obsecundasse videntur Majestati, quæ ut ab invento humano Capite amplitudinem Capitoli sui, & servituri sibi orbis præfagivit fortunam: ita hæc consultißima, felicitatum suarum divinatrix, facunda tot stirpium Parens, Leszczynia Domus, natales suos, circumscriptam quidè unicuiq; non excessuros æqualitatem, solo tamen capite, consiliorum domicilio, aut nemini cessuros, aut plerosq; inumbraturos potuerat vaticinari. Raphaële Palatino Belszensi Patre, & Pronscia ex Regnatricibus olim Lithvaniæ familijs, oriundâ Matre natus Boguslaus, nihil non eruditum in Paternâ visurus Domo, literariam quasi prius, quàm communem, hausit lucem, quæ sicuti primo afflatu ad cultiores eum animaverat literas, ita ad veriorem supremi Numinis cultum, aliquando debuerat erudire. Tyrocinia domesticæ eruditionis, ut externarum cumulare cognitione rerum, plerasq; insigniores adijt orbis Europæ Academies, nihil pretiosioris suppellectilis in patrios revecturus penates, quàm pariter eruditam mentem & linguam. Neq; pœnituit diuturnioris in longinquas susceptæ peregrinationis oras, honoribus non minùs, quàm civilioribus artibus refertissimas cognatas ejus stirpes, eodem in municipalibus Majoris Poloniæ, & centuriatis deinde universi comitijs Regni auditus est, quò elegantiores politioris eloquentiæ apparatus perciperat, & didicerat plausu, mirâ tamen & selectissimâ parsimonia temperatos, sine quâ demum omnis eloquentia inanis profluentia est, & haud se retinentis ingenij morbus. Tribunitiam potestatem, sive Tribunorum aut Ephorum in comitijs regimen, eâ exequit fide & dexteritate, ut non

solum in meliorem redigeret, leges & instituta Reipublicæ ordinem, sed exuto pravæ opinionum exlege sensu, antea reluctans, tunc eruditâ mansuetudinem pietate, collum Catholicæ subijceret legi. Dignus deinde qui Præfecturam Majoris Poloniæ adeptus, de honoribus & fortunis concivium suorum, judiciaria decerneret potestate: quando intra eam, induxit in animum, consistere orbitam, quâ pauci Majores & consobini sui, pernicioso exciderant dissidio, impium & nefarium arbitratus regendis & judicandis admoventi populis, nisi prius, æterni Numinis vices obeunti in terris parere didicisset. Dignus ut in eum certatim edicervarent liberalissimi Regum beneficia, in quem ingeniosissimæ ejus altrices ars & Natura miro concatenata nexu, tanta congesterant decora. Dum enim tertium jam nuntiis comitialibus præest, & popularibus fluctibus præcepto mortalitati & ad centuplum illud recipiendum inexhaustæ cælestis opulentiae evocato Nicolao Danilovicio, à moderatione civilium in equestri ordine *questionum*, ad *Questuram* transfertur Poloniæ, & illas demum, à Divo olim Joanne Casimiro, custodire & distribuere jubetur opes, quarum parandarum, tunc vel maxime, illâ Provincialium Legatorum circumcinctus Coronâ, inibat rationes. Nimirum cui melius crederetur, & committeretur Poloniarum custodia & distributio divitiarum, quàm ei, qui reconditos Divinæ, ut potè redux ad gremium optime sentientis Christiani cætus, & humanæ, terribilissimo scilicet ingenio pollens, scrutatus est sapientiæ thesauros. Quem itaq; rei monetariæ Præfecturâ biennio aut triennio supra unum detinuerat lustrum, summo Rei Nummariæ & Publicæ commodo: ei supplicare non destitit, Prætextatus Oratorius honor, ut decentius supremæ in Polonia Majestatis, effata sive oracula, mellitissimo illius vulgarentur ore. Diceret in florentissimo hoc Sarmatiæ Eloquentiæ Regno, alterum æmulum incomparabilis illius *Arpinatis* comparuisse *Hortensium*: nisi eo dolentius ferres, quod fato quodam non diuturnæ stabilitatis, & à cruda vastatrice hieme, emorientium florum: immutabili & decretoriâ mortalitatis lege, præmaturè defloruerit, quidquid in vernante *Leszczyniana* effluerat voce. Scio, in componendo & efferendo illo ut domesticorum, ita & propinquorum certasse ultima officia, nec defuisse, funesto Patriæ, luctuoso amicis, in spem solatorum; suam funeri (si ita est appellanda) pompam: nulla tamen perenniùs, quàm orbata, & forsitan simili caritura alumno, tanto Oratorum Coryphæo *Polonia* parentabit Lyada.

112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000

C.

CASIMIRUS LEO SAPIEHA

Procancellarius Magni Ducatus Lithuanie,

Inivèrè non iniquum certamen altrices & inventrices Sapientiae, laureati Heliconis inquilinæ Musæ, utrum Martianæ arti *Sapiehanum* adscriberent nomen. Hinc Mars suo vendicabat Casimirum contubernio, asserens ex *Sapiehano* & *Radviliano* Materno Sangvine, ut nihil amustum, ita nihil imbellè

imbelle nasci oportere, & sicuti Paterna sollicitudo, in celebratissimis *Europa* Academijs, ineunte ejus ætatè, rariore expolierat cultu literarum; ita *Mars* Poloniæ & Lithvaniæ Dominator oræ, vix à Literario redeuntem ludo, ad ludum bellicum transtulit & arenâ, ut per cruenta non minùs, quàm triumphalia ad *Zborovum*, *Bereffociam*, *Zvanecium*, bellorum circumduceret, cladiù si mul nostrarum & victoriarum vestigia, ex quo intelligeret orbis, *Sapiehana* eruditæ menti, æquè non defuisse ac nunquam hebetato acinaci, & præliaribus copijs, utriusq; acumen. Illinc famæ & immortalitatis propagatrices Sorores, in suum referebant censum, initiatam sive *Apollinæ* sive *Mercurio* indolem, cum prudentiâ præcurrente & anticipante ætatem, Sacramento adigeret Senatorius Juvenis, notandus omni posteritati, tunc Lithvaniæ *Notarius*, adigi insuetum septentrionis Monarcham: & imponeret diuturnioris, etsi non servatæ pacis leges, qui nondum adultæ juventutis excefferat metas, ut mirandum non sit, si perspicacissima *Vladislai* censura, submoto multorum Candidatorum importunè pressantium ambitu, nondum planè evolutis virilitatis annis, sigillari illi crediderit *Lithvaniæ* Pegasus, seu cataphractum Equitè veloci insidentè equo, qui effrænè illum equum, & ascensorem ejus juratâ frænaverat lege. Ne quæ itaq; suæ interlituum Martis & literarias istas municipes. orirentur lites, *Casimirus Leo Sapieha*, ea gessit, quæ Imperatorium *Leonis Sapieha* sanguinem gerere addecebat: ea facundissimo, ex mente duorum Regum, interpretatus est ore, quæ emeritissimo Cancellario, natum rara utiq; felicitate Procancellarium, dicere expedivit. Opes (quæ nemini, affluentiores Lithvano obtigerant Proceri) possedit, veluti instrumenta amplissimorum ergâ Patriam meritum, non irritamenta ulteriorum suarum cupiditatum, & quas Paternâ temperata parsimonia innoxie paraverat, non minùs integrè æquè frugalitatis ac liberalis filij custodivit industria: ut non existimaret deinde triuor aliquis, & contractæ frontis; necessitate pressus non voluntate indutus divitiarum contemptor, frugalitatis indicium esse auro, argentoq; caruisse. Quæ scaturire consueverat, aureæ, & copiose fluentis sapientiæ vena, eadem non interclusa fundebat opes, in defendendâ Patriâ liberalitatis aurifodinâ; dum circumcinctam millenis ab Oriente & meridie, maxime tamen à septentrione malis, millenis defendit, auctoratarum ære suo cohortium, manibus: ut mirandum non sit, si iste quasi ambidexter, & utraq; illâ redimitus, Polonus Lithvanusq; *Julius*, unus suffecerit utriq; Poloniæ Lithvaniæq; non magis consilio juvandæ, quàm opibus defendendæ Rei. Opulentæ suæ orbitati, quæ Romæ olim adoptari cupientium, multorum sollicitavit avaritiam, adoptavit religiosas (quæ eò certius penetravère cælos, quò occultius vitam & mores à conspectu hominum removère & celavère suos) familias; ut constaret posteritati, alveari quodam seu mellificio fuisse obductam mortalem ejus tumbam, ejus abundantissimi mellitorum latices beneficiorum, plenò alveo in hæc religiosæ influebant receptacula paupertatis. Republicam testamento (ut plerumq; conijcebant multi) non scripsit hæredem; sed hæreditariâ successione suâ, ad duas clarissimas, & Heroibus refertissimas *Sapiehanam* & *Polubinskianam*, devolutâ stirpes, quasi testamentariâ eas obstrinxit lege: ne ex successoribus suis, providis Senatoribus, à pernicioso malè feriatarum hominum sensu remotis,

E e

tis,

Mittitur
à Vladis-
lao ad
recipien-
dum lura-
mētū Mo-
schovia
Principis.
Insigne
antiquum
Gentili-
tium Mo-
schovia.

Seneca
Ep. sta.

Ex rela-
tione
RR. PP.
Carthusi-
anorum
Berezo-
vianum.

tis, vitæ & fortunarum prodigis bellatoribus. *Sapichana* magnanimitatis, *Polubiſcia* fortitudinis, æmulatoribus civibus, privata commoda nunquam publicis augmentibus incommodis, nunquam demum alienâ infelicitate ditescantibus, aut suam aucupantibus felicitatem, *Polona Lithuanæ* orbetur amplitudo.

CHRISTOPHORUS à Bnino OPALINIUS,
PALATINUS POSNANIENSIS.

R Egere ingentes militari imperio exercitus, & ne urbes tantum, sed orbis etiam delere partes, hucusq; Scipionibus fatalis quædam permisit felicitas, quousq; rusticatum abire non est coacta virtus Romana; & carere Paterno sepulchro, illa magnitudo, quæ ut altricem servaret Patriam communem, tot sepelivit gentes & dimidiam orbis partem texit sepulchro: præesse populo, & tribunitiâ moderari potestate utriq; *Graccho* sua concessit hucusq; blanda civitati popularitas, quousque populares isti fluctus, eodem ambizioso sanguine non erant temperandi. Senatum verò populumq; censere sine offendiculo, aut Senatoriæ auctoritatis, aut metas aliquando excedentis suas, popularis multitudinis soli meruere *Catonis*. Major *Polonia*, non familiarum tantum claritudine, sed familiaritate etiam bonorum magnitudinem metiens suam, sicuti continuo quasi Regnatrici aulæ subministrat, interpretes jurium Majestatis lingvas, (quippe à *Sigismundi* etiam & *Vladislai* Regimine raro evenit, ut non aliquis ex Majoribus *Polonis* utriq; sigillo præsit) ita ferè intrâ unam annorum centuriam, Censores Reipublicæ, aut potius magnos libertatis *Polonæ* & trium ordinum, ex quibus coalescit nostra Respublica, securitatis siyè Oeconomos siyè administratos, (ut nostre planius utar verbo) suppeditavit Mareschalcos. Indulſit eam amplitudinem plerisq; Magnæ & Senatoriæ Domus *Opalinij* Regum beneficentia, eâ tamen honorum varietate; & veluti quadam mixturâ, ut dignitatem hanc satis eminentem, alijs sellis curulibus non magis in Sacro, quam in Equestri interpolaret Senatu. *Christophorus* certè si neq; *Palatino* nasceretur Patre, neq; natus fuisset eos Majores, quos velificante virtutis comite Fortunâ, divite meritorum onusta mercatu invexit orbi *Polono* ratis, (a) meruerat, quem ob raram delectu literarum comparatam eruditionem, & incomparabilem quandam, ac venustam formæ dignitatem, non *Poloniæ* tantum sed amplissimorum etiam Regnorum subsellis deposcerent, & veluti ambirent Senatorem. Hinc est quod non minus æstimator ille, quam arbiter ingeniorum *Vladislaus*, cujus Heroico genio, certatim quasi felicitas sæculi, ut accumularet materiem, ingentes circumposuit dotes & virtutes, ut sicut eloquentissimo responsa populis daret ore: ita si unquam bellicosissimâ bella conficeret, aut potius componeret manu, unum hunc delegerit, quem inter conscriptos *Poloniæ* Patres, eminente *Posnaniensi* cooptatum sellâ: ad transferendam *Niverniæ* Principem *Mariam Ludovicam*, à liliæto *Borboniano*, in *Poloniam* sceptri & thori areolam, *Venceslao Leszczyſio* *Varmienſi* tunc Antistiti adjungeret collegam. Quâ legati-

(a) Navis est *Opaliniorum* Gentilitium Inſigne.

legatione sicuti cultissima illa *Europæarum* aula, post inaugurationem *Henrici Tertij* & ad capeſſenda *Polona* sceptrâ, ornatissimam processionem, ab orbe nostro nihil splendidius vidit, ita non phaleris aut torquibus, non auro gemmisq; non currum aut equorum opulentia, sed civiliore & selectissima prudentiâ, exactissima peritiâ lingvarum, incomparabili orandi & perorandi dexteritate, & gravissimum expedientis Regis Oratores suos judicium, & parè tanto muneri utriusq; legati solertiam, ac promptitudinem æstimavit. Cùm verò omniâ regna, civitates, nationes, usq; eo prosperitas sua censui adoptavit bonorum, quousq; suus consilij veris stetit honor: & ex eo tempore ipsas nihil non *Sallustij* adversi expectare debuisset constet, ex quo nihil veri audire potuerunt: *Opaliniana* virtuti innixa prudentiâ, omnem averſari & fastidire viſa est sellam, quamcunq; servientium inimixta turbæ præoccupasset adulatio, quasi in nativo libertatis enutrita nido, indecorum arbitraretur sibi, ex alieno pendere nutu, aut aliena vivere quadrâ. Pedestres illos dixeris Senatores: quos ita manibus pedibusq; sua mutilavit aviditas, ut manibus pedibusq; nonnisi in ejus sententiam ire cogantur, qui eas aut gravi oneravit auro, aut pedicas istas, quætuosæ corruptelæ, pedibus veluti impedimenta quædam, Regia optime sentientium iniecit viâ. *Jugurtha* ille *Numidicus*, cladibus Romanis, quàm nomine insignior suo, ex auro conflato in curiâ Romanâ, jam emi & emere affveta umbone retundebat tela, quæcunq; contorſerat in illum Imperatoria in campis Africanis cura: hoc unum affecutus, ut ex mente & arbitrio illius, fasciâ suâ involuti servi, & mutarentur legionum Romanorum imperia, illius obreptitij & jugulandi *Jugurthæ*, incorruptas olim, tunc venales pauxillo auri fascinantis mentes. Piget referre, ne tædium incurrat, quisquis nostra leget, quàm perperam eâ penetralia, illibati & hæcenus Sacrosancti *trarii*, recluserit Romæ humanarum pestis divitiarum aviditas: quæ bonè clauſerat frugalitas illa & Parsimoniz Magistra prisca Paupertas, cùm unius *Curij* auri non indigens pectus, melius texisse contra *Samniticum* aurum, quàm vilis adhuc sua texerat toga. Pudet generis humani, & tot anteaſtorum conscientiz sæculorum, quàm projectè venale prostituerit Imperium, quàm dolosè mercenarius ille ambitus, scelerata emerit suffragia, quàm avarè licitari de summa non erubuerit amplitudine, uterq; impudens pariter venditor ac emptor, eò se jam inclinate humanarum vicissitudine rerum, ut post exturbatos throno *Augustos Claudios*, aut egregia nomina quæcunq; in illa spoliatrice orbis eminuere aula, ad gregarios demum divertere, & illis deniq; juris & æqui permittere potestatem, qui conductio stipendia meruere equo, viſa sit fortuna. Tam perniciosas, & evertendis Rebuspublicis natas fabes, sicuti *Vladislaviana* vitavere tempora felicitatis, ita incorrupti illi, necdum largitionibus obnoxij alienis, immunem à tantâ regnorum luce, *Opaliniam* Domum prætere mores. Cujus amplitudinis fastigium non minus pastoralis innixum pedo, quàm tot augustalibus suffultum caduceis, ita non translaticium in *Christophoro*, atavis edito Senatoribus, inter adoras laudum suarum numeravit purpuram, ut hæcenus etiam ad nulla expallescat Patriz discrimina, sed hæreditario in successoribus non degeneribus rubeat colore.

Vid. *Sallustij* de bello *Jugurthino*.

Ut Reſ. *gillianus* *Diocletianus* *Maximianus* reliquos.

F.

FRANCISCUS DUBRAVIUS SUCCAMBRARIUS PREMISLIENSIS.

Quæ armis effloruerat *Russa*, nunquam defloruit literis, & ut constaret saculo, in rebus humanis, ut in scenis, personas interdum mutari, res & eventus eisdem recurrere, *Stanislaus* illi *Orichorio*, *Demostheni* *Roxolano*, *Franciscum Dubravium* eloquentiâ vix non æquandum nisi quod *Dubravium* posteritatem, notitiâ sui, ne minimo quidem dictionum suarum relicto acroamata, exhæredaverit) *Premisliensis* Satrapia, à solertiâ seu sagacitate (a) sortita nomen, Orbi Polono dedit. Genere equestri satis amplo & antiquo natus, *Orchestra* equestris admirata est, continuum libertatis suæ assertorem: cum diutius ferè in Castris *Martis*, quàm *Palladis* meruisset stipendia, & vulgò ab ineunte crederetur ætate, expeditionem manum habere, quàm linguam.

Seneca
lib. 2do
de Beneficijs.

Scilicet invicta animi illius fortitudo, *Martiali* non potuit limitari campo, si enim ea est, pericula iusta contemnens, aut scientia periculorum repellendorum, excipiendorum, provocandorum, ut illâ in arenâ, incomparabili contempsit *Dubravium* robore, ita prævidere & avertere, in arâ consiliorum, præclarâ optimè noverat mente. Neq; remota querenda erant, decernendi & decertandi sub *Hercule* illo Pacifico *Vladislao*, diverticula: cum & legum pagina nihil pangerent, præter victarum & pacatarum gentium triumphos, & hæcenus etiam ambigeret orbis, celeriusne præliaribus manibus bellatores, conficerent, an pacatores exorta componerent & limiterent bella. Planius scribam: inirò, quasi raro concurrentium, spectato certamine virtutum, quoscunq; *Regnatricis* aula *Martiali* transmisit campo, eâ bellatrice enituisse fortitudine, ut nec *Argonautæ* in *Colchos* navigaturi, delectiores optarent commilitones, quoscunq; ab illa, victoriarum potius quàm sangvinolentarum transactionum segete, ad subsellia tribunitia, aut compositior transulit ætas, aut rarior evocavit *Senatus* consultis idonea, discernendis, aut rogandis plebis, eruditio: non multum aberrares, si prisce alicujus *Reipublicæ* *Senatum* intueri te arbitrareris, *Æquanimitate* verò tantâ *Dubravium* bellicas suas & civiles condidit virtutes, ut evocanti *Joanni Casimiro*, ad capeffendos in lubrico illo *Regnatricis* curiæ limine honores, morem minimè gesserit, dignus quem excubijs *Majestatum* nata & destinata ales, alis suis tegere & exornare optaret, cum *Paternis* & *Fraternis* vestigijs *Joannem Casimirum* *Regium* conscendentem thronum, & regiminis populorum, communi consensu capeffentem jura, primus circumfusi undiq; populi nomine, tribunitiâ veterum æmulatrice *Oratorum* salutasset voce. Quò minùs mirari expedit, spreti & calcati honoris, à reparatrice immortalitatis memoriâ, diuturniorem fuisse substitutam *Dubravio* glo-

(a) *Przemysl*. Polonice sonat sagacitas seu solertiâ.

gloriam: quàm ambitiosis olim *Candidatis*, minimè siacera concurrentibus mente, ex tantâ alienarum congerie injuriarum, evertendam, non statuendam statuam, suus erexerat fastus. Ob ambitum, alij, quæ non adière discrimina, Magistratum? alter postquam *Pharsalicos*, civili victor sanguine imbuisset campos, *Majoris* meruisset nomen, nisi concolorem purpuram appetenti sanguinæ, *Ægyptiacum* tinxisset mare: alterum celerius spes elusit sua, quàm sperata & concupita felicitas, non solido folio invexit, expeditiones ad subtrahendum, quàm assequendum honorem, habitura ales: alios ad tot allisit scopulos, quoscunq; præcipiti ambitioni suæ, fingit humana expectatio scopos. Unum recenset, se- ra nec intermoritura posteritas, annalibus inferendum suis *Dubravium*, ob recusatas *Polonas* amplitudines, majora meruisse laudum insignia, quàm plerisq; inani turgentibus jactatione, umbratiliū dignitatum obtingere. Unum hoc, optimè de immortalitate merito, adjecit posthuma fama monumentum, Viro, ut sicuti olim de *Homeri*, sive *Patriâ*, sive sepulchro, septem civitates, superstitiosâ certaverant ambitione: ut nulla posteritati constet certitudo: & nulla *Homerum* jactet suum esse Civem, ita hæcenus orbata *Præfectura Premisliensis* finium regundorum, aut æmulo, aut imitatore *Dubravij*, certè careat successore.

G.

GEORGIUS TISZKIEVICIUS EPISCOPUS VILNENSIS.

Extinxisset proculdubio lucernam suam, mediâ luce hominem quæsiturus *Cynicus*, si vid flet tot irradiare *Polono Lithvanoq; in Hemisphærio*, *Tizskievicianæ* virtutis astra, quot lucent toto sidera celo. Et præliaribus quidem (ut scripsi) animis, suus non deerat fulgor, sive timendum hostibus fulmen: *Georgium* verò, firmamento æternitatis *Theologica* non minùs inseruit vita, quàm doctrinæ, cum eruditæ non scholæ magis, quàm integerrimæ didicisset vitæ. *Roma* certè terrenum, non scientiarum magis *Capitolium*, quàm *Virtutum*, maximè sub illo, non sacrorum tantum, sed literarum etiam *Rege*, *Urbano VIII.* præclarum & vulgari eminentius, *Georgij* simul ac inspexit, ita probavit ingenium, ut miraretur fervorem illum animi, sicut intemperantior climatis sui non aduri igne, ita *Hyperboræ* sub axe, minimè frigescere *Arctico* gelu. Cum verò *Pruthenica Sava* & *Odera* littora, sacratiore & *Theumaturgo* inclauerint, ad Cælum usq; remige, (a) *Adalberto*: *Vistulam* vix non converti retrorsum fecerit, postliminiò restitutus vitæ, & rediivus *Piotrovianus*, (b) fulminatrice ac expeditâ *Stanislai*, non contrâ sceptrâ tantum regia, sed & falces mortales, manu: eidem *Vistula* & *Boristheni* sine remo & nave innatans, ad insolita pro-

Diogenes.

Deliberabat
Rex eum
insignire
honore
Procen-
cellarij.

(a) S. Adalbertus remis *Fiscatorum Prutenorum* tunc *Polanorum* est interceptus.
(b) *Piotrovianus* à S. *Stanislao* vitæ castitatis post obitum nobilis *Polonus*.

prodigia humanum traxerit genus, ex Septentrionali Lapidina, annulo caelesti, transmissus *Hyacinthus*: quidni expediret post slavonicos populos, ex sacro fonte renatos, novellam plantam *Jagellonianam* satam dexterâ, ad *Vilia* & *Nemnis* ripas (eò cultus & dexterius nutriendam, quò recentius Christianæ inserta est areolæ) *Tiszkieviciana* stillicidijs erudiri doctrinæ. Perspexerat penitissimè nunquam latentes latices *Tiszkieviciani* ingenij, & nescias, utrum eruditioris, an religiosioris pietatis, sedula indagatrix *Vladislai* prudentia: & ne silvesceret quasi atq; obsolesceret verè ignorantil Numinis, suis sylvis & nemoribus incultior *Samogitia*, hunc Christianum stagiritem sacris illius præfecit, ut sicuti Philosophorum Princeps, humanam sapientiam cœlitus evocata sive demissam, mortalium luculentis instillaverat mentibus: ita hic trabeatorum decor Mystrarum, radiore illos animos, avitæ obnoxios superstitioni, ad eam revocaret Christianæ mansuetudinis frugem, quæ ut servis suis imponit coronas; ita mitratos facit præfules, tantarum largitores & distributores coronarum. Eam Pontificis amplitudinem dignitatis non mediocriter auxit, digna *Tiszkieviciana* indole, non *Poloni* tantum orbis, sed externarum etiam nationum, literarum ejus institutionis censura: dùm componente *Vladislao*, non regionum tantum, sed & Religionum dissidia Christianarum, evocato ex omni conciliabulo, Christiani etiam perperam sentientis catur: si non sapientiore, certè clamosiore unoquoq; ad *Thornensem* promontorium, non exportandarum aut importandarum venarum mercium ergo, sed æstimandæ, reconditæ caelestis Margaritæ, Religionis: unus memorabili in omnem posteritatem præfuit colloquio, & discrepantibus moderatus est sententijs *Georgius*, quasi aliorum cœtaneorum ejus Antistitem, aut Sanctitas, aut eruditio uniuscujusq; Episcopos, unâ circumferberetur Cathedrâ, *Tiszkieviciana* Sapientia, cultior erudiendus destinaretur orbis. Expedivit acindè, ut ille, cui sapientissimè propugnata Religio suas debebat vindicias, Principe in Senatu *Lithuano* consideret loco: quamvis inter retinentem *Samogitiam*, & pro incomparabili suo incolâ, anxiam atq; Primati suo supplicantem *Lithuaniam*, gravissimum oriretur certamen: illam opinionum ægitudine laborantem, & virulento superstitionis succumbentem malo, opportuna & saluberrima remedia, ab alienâ recusantem manu: hanc natale decus vendicantem sibi, ut cum alijs in subellijs fulsissent, longo ordine Majores & Consobrini sui, hic potissimum emineret & luceret, velut inter ignes luna minores. Certè, si graviora fastidia, quam factum eruditâ præditis mente, adferunt, sprete magis, quam ambita honorum fastigia: ea tunc *Lithuana* imminet tempesta Rei, ut quidquid illud contemptori ambitionis *Tiszkievicio*, imponeretur sive oneris, sive honoris, non auctuarium felicitatis, sed curarum & sollicitudinum esset additamentum. Erepta & hostili absumpta flammâ, totâ *Lithuaniam*, *Vilnam*, Principem Urbem, comprehensura gravior calamitas, quasi jam circumcingebat, non infra Majestatem suam, reputante *Moschovia* Principe, opimis spolijs, & vastatrici rapinæ, tantæ dominatricis Provinciarum adjecisse prædam. Trepidaverat Equestris & civica multitudo, deserebatur solitaria, & hostili exponebatur licentiæ opulentissima Civitatum, ille consultior & providentior futuri judicabatur, quem celerius

Collo-
quium
Thorn-
ense.

rius alatus trans pontem exegisset timor: nec minimi tamen pavoris nota, impetere ausa est sacratum *Tiszkievicij* pectus, & quasi Paternæ Avitæq; memor magis fortitudinis & magnanimitatis, quam inermis & ab opere bellico remotioris togæ, ire contra destinaverat, veluti summus ille Sacerdos, *Jadus*, sacris Infulis velatus, novellum *Alexium*, graviorem quàm *Asia Alexandrum*, à vastatione Sacrorum profanorumq; *Lithuana Hierusalem* remoturus. Occurrebat non dispari menti, Heroica illa & verè Leonina, *Leonis* Pontificis, imperterrita animi magnitudo, *Attilam* illum è caveâ *Pannonicâ*, ad feriendum orbem emissam feram ci-
curantis, & à prædatrice illâ feritate, ad mitiora revocantis imperia, ut ille inexpectatâ Pontificis deterritus Majestate, servaret aras, qui tot extinxerat focos, & alienæ parceret pudicitia, qui nunquam pepererat suæ. Non dissimilia molientem posteritati exempla, sollicita aliorum, maxime *Janusij Radvilij*, belli & pacis tunc in *Lithuania* moderatoris, aliò avertit diffusio: inevitabili tamen factorum serie, cum superesse, subditorum pastoralis suæ curæ populorum, nollet malis, mortalitati litare, optavit celeriore vitæ suæ in meliorem commutatione, quàm ad pollutas & vastatas aliquando litare aras.

Justus
Lipius
in moni-
tis &
Exem-
plis.

Vide
Cardio-
nalem
Baroni-
um An-
narium
Eccle-
siasticor-
um an-
no 300.

GEORGIUS à Teczyn OSSOLINIUS Cancellarius Regni Poloniae Supremus.

Dum cunctabantur sæcula, antequam *Georgius Ossolinus* orbi nasceretur Polono. Si etenim ante *Stanislaum Hosium*, eruditâ virtute, non genere suffragante, in sacrum Purpuratorum Patrum cœoptatum collegium, & *Martinum Cromerum*, Livium nostratem, non tam pastoralis suo pedo, quàm literario ianixum calamo, nemo Polonorum extitit, cujus operâ literas nosse externis videremur gentibus: non minus morari videbantur ætates, ut post memoriam Magni *Joanis Zamoscij*, jurium belli & pacis tunc Dictatoris, Regnatricis Poloniae cum nancisceretur aula, qui & Principum suorum ornatè exprimeret sensus, & vivæ (ut ita scribam) vocis, sapienter interpretaretur oracula, subditorum votis & expectationi congrua populorum. Quò ut collimaret *Georgius*, Patre *Zbigneo* Palatino Sendomiriense natus, prima in literario ludo, exactâ ætate, *Europæarum* cultissimas adiit Provincias, ex illo collecturus florilegio, quidquid aut natali inferendum areolæ, aut in communes eruditi orbis spargendum esset usus. Et si Majores sui antiquissimo *Tenczyniorum* oriundi genere, quibus veluti ad condendam *Poloniam*, securitatis parariam sive (a) *Asciam*, sive *securim Polonæ* indulserunt Majestates, admiratione virtutum bellicarum ita detinuerint Orbem: ut nihil fermè accreverit & accesserit *Poloniæ*, quò non intervernerit alicujus ex gente *Topororum*, aut opera aut manus: uni *Georgio*, eam quasi communicavere propitia fata gloriam, ut raro nexu, sapientissimo

Stani-
slaus
Oricho-
vius in
Fidelij
Subdito.

F f 2

simul

(a) Ligne Gentilitium Ossolinorum est *Ascia*.

simul ac Bellicosissimo Regum *Vladislao*, nihil humana effulgeret felicitatis, cujus *Ossolinus* magis Principem, spes suas vix non ultra terminos Naturæ extendentem, quam fortunam, planè ab ephebis, secutus, non fuisset aut pararius, aut administer. Juvenilem ejus ut animum, ita & manum admovère bellico etiam operi, prima *Vladislaviana* felicitatis rudimenta; cum excussis hereditariæ successionis plumis, *Moschovitica* cornicula, aut vultur, et si vicinos avare deplumaverat nidos, à *Lechia* etiam Aquilâ optaret mutuari pennas: ut constaret orbi, maturascentem adhuc *Vladislavum*, ut idoneam, moderandis aut recipiendis sceptris, habuisse dextram: ita regendis populis & consulendo sibi, non impares, vel inter bellica turbamenta circumduxisse ministros. A comitatu bellicis continuo Principis redux, comitijs animum, illo potissimum feraci eruditorum hominum sæculo, addixit: quod & *Jacobus Sobieskius* Palatinides tunc Lublinensis, Vir (ut mox dicemus) suo sæculo major, gloriosissimas in *Cholimensi* campo, cum *Osmano* Tyrannorum impotentissimo, æterni quasi fœderis pactus est leges: & idem *Ossolinus* ad diversos Principes Christianos, quâ ad suppetias militarium copiarum, quâ ad pecuniaria subsidia impetranda à *Sigismundo Tertio*, non minus regnandi, quam bellandi felice, amandatus est. Capeffente deinde *Polona* sceptrâ *Vladislao*, & regiam induente trabeam, quâ *Sigismundum* sola tantum exuere potuit mortalitas: providere *Ossolinus* fata, ne illi etiam aut laticlavium honoris, aut raduceum amplissimæ deesset legationis. Cum etenim nutare illam existimasset *Vladislavus* coronam, cui à securitate externâ non accessisset fulcrum: & septemtrionem ita domuisset, ut repeteret ablatas Provincias, quas vel conniventia, vel priorum fœcordia Principum, *Moschovitica* mancipaverat, & veluti transcripserat potestati: ea decora, orbis Dominatrici Urbis, & Romanorum instituto Imperatorum, laureatas quasi literas, nunc Romam quam intermorituri testes & interpretes triumphi, terreno Majestatis à *Vladislavo* Vaticano Cælo, inferre *Ossolinus* jussit, ut si greges elephantorum, magis bello quam venatione captorum, spectare assueta fuerit vetus *Roma*: ferociorem omni belluâ barbariam, Herculeâ *Vladislavi* vindictam mandanda ad *Mercurij Poloni Ossolinij* dedititiam ore, aut triumphatricis eloquentiæ catenis, ductam in triumphum, eadem recentior motuum humanorum, & tranquillitatem æquanimis arbitra, inter prodigia sacrationis numerare debuerit felicitatis. Nimirum, ut sæcula pacationis abundarent tranquillitatis auro, non minus promptè districtum in hostium capita, quam feliciter reconditum in vaginam effecit *Vladislavi* ferrum: ut eruditæ, suavè fluentis eloquentiæ melle, condirentur ætates, *Barberinis* Apibus sub triregno Pontificio, Christiane nectar sudantibus & spargentibus orbi, *Lechicus* *Apollo* suam apposuit Symbolam, non minus prodigiosè quam olim *Samsonici* Leonis, animati Leopardi Poloni, stillantem favum in ore. Mellificantium Apum magis alveari, quam materno enutritum lacte, Roma humanarum largitrix felicitatum, *Mediolanensi* olim coloniæ, suppeditavit *Ambrosium*: ex prætore præfulem, ex judice regionis, vindicem religionis, ex industrio forensi declamatore, felicissimæ consulem æternitatis: quod minus mirari expediret, ab *Annulo Piscatoris* reducem (ad cujus pedes sive decentius, sive eloquentius

Legatus
Romam
à Vladislavo
pro
Ossolinus
ria red-
denda ad
Urbanum
VIII.

Arma
Gentili-
tia Do-
mus Fir-
leia.

Chri-

Christianorum Oratorum, Principum suorum nomine, in eâ universatum Principe curiâ nationum, illâ tempestate procubuerat nemo) divitis animi opes, Paterno *Ossolinus* communicasse solo, ut ad curam *Annuli* *Polonæ* alitis, prius eum humana expectatio, quam aut ratio ætatis, aut Regia, nunquam ingentibus iniqua dotibus, transferret & destitueret voluntas. Scilicet conciliare subjectas popularium mentes *Vladislavo*, magis animorum, quam hominum subeunti regna; ille demum norat, qui ita literatissimo Pontificum, *Urbano VIII.* rarum à *Carpato Sarmatico*, non à fabuloso *Helicone*, mutuatum probaverat ingenium, ut ita eruditorum, eum Principem vellet eminere in cætu; sicuti corollarium *Ossoliniana* adjecturus Magnanimitati, magis laureatus cælestis honoris in æde, quam triplici insignitus corona *Ferdinandus*, divinitus concessâ prosperitate & ordine secundus, collegio Principum adscripsit Romanorum. Cum verò ad ornamentum palatij, retroactis & succedentibus pertineret sæcula, aptas dignitatibus personas eligere, quia de claritate ministrorum, plerumq; crescit fama Dominorum, eam sollicitam & providam *Vladislavo*, non aversa *Polonis* fata, indidère mentem, ut postquam non simulacra, sed homines, orbi *Polono* servando, natos, emeritis insignisset honoribus & bellicosissima fines suos, ferocissimis circumcinctos gentibus, tueretur manus, & effata sua nusquam eloquentiore vulgarentur lingua. Rudiore sæculo magis præfessumuneribus, & minime ab eruditis ingenijs instructa, prædominari ac veluti regnare in aula, quotuscunq; mediocriter literatorum potuisset: *Ossolinus* quod conspectus orbi sua insignivit signatura, eò difficilius ingeniosissima limatissimi judicij sui claritudo, raro posteritati æquanda, securitæ invidenda ætati, *Lipsiorum*, *Lubinsiorum*, *Piasceiorum*, *Kobierziciorum*, *Sarbieviorum*, & reliquorum nobis dicendorum, mellitissimâ quadam facilitate, eluctata est ingenia: unâ tantum sive temporum injuriâ, sive negotiorum mole, lucubrationum suarum posthumam nobis subtrahente lucem. Cæterum, sive nimium in illo regendorum studium consiliorum, sive ostentandi (ut plerumq; erga eminentes, sinistra obrepere solet interpretatio) ingenij jactantiam, quasi Principis tunc *Europæorum* consultissimi, inumbraret rarissimæ prudentiæ famam, unius recentioris eluimus Panegyristæ similitudine. Non est pudor soli, suum *Phosphorum* sequi: & bono Principi ire, post ministrum præcuntem, cum face, describentem itinera, non præscribentem.

Sigillum
minus
& majus
illi col-
latum.

Cassio-
dorus
lib. 4.
Ep: 3.

Steph:
Perior
in fune-
re Ludovici
XIII.
Galliarum
Regis
Christi-
anissimi.

H. HENRICUS FIRLEIUS EPISCO- PUS POSNANIENSIS.

Concussio rerum *Polonarum* statu, si non ad Triumviros, certè ad Quinqueviros, redacta est amplissima, & togatis æquè sagatisq; refertissima *Herolibus Firleia* Domus. Scilicet ita plerumq; circum-

Gg

cum-

cum agente se mutationum nostrarum vicissitudine, ut sicuti *Bajazetem* illum, supra humana jussa positum, & quævis fastigia calcantem, post hominum memoriam celeberrimus, & Senatûs deinde Princeps *Nicolaus Firleius*, legibus cœrcuerat pacis: ita *Asiaticâ* potentiâ orbem infestante *Poloniam*, paucissimi ex eâ superessent familiâ, qui eam aut æquissimis illigarent pactis; aut eò impellerent, ut postquam sacrosancta pacis & belli recusaverit jura, jugulo suo illorum acciperet enses. Eâ sospitatrice honorum natus stirpe, *Henricus*, Paterna Avitaq; decora, maximè verò *Henrici* illius, ex Procancellario Regni Archipræsulis *Gnesensis*, ita præ oculis habuit, ut cessisse fatis quidem, & satisfecisse naturæ, grandior ille natus *Henricus*, postliminiò verò vitæ restitutus in Nepote *Henrico* videretur, *Firleiano* tramite & Majorum suorum vestigijs trito, ab externis reducem oris, vix cum in cætum Secretariorum Regionum antiqui magistra moris *Sigismundi Tertij* cœoptaverat aula, cum assveto curriculum honorum (quidquid inter *Polonas* emineret amplitudines) destinaret nomini: cujus Avus *Joannes Firleius* Palatinus *Cracoviensis*, & rarissimâ in tanta potentia felicitate, Supremus Regni Mareschalcus, fortè nunquam *Polono* excluderetur sceptro, si uti regere sententias, & liberis moderari vocibus præclare assveverat & solerter: ita Numini & lumini Religionis parere didicisset: aut non magis expeditisset illi censoriâ & decretoriâ voce inauguratos denuntiare Electori Populo Reges, quàm infidioso & aliquando ruituro insidere Throno. Nimirum dignus coronato illi ingeniorum arbitro *Sigismundo* visus est *Henricus*, ut Senatoriâ quâ illum *Premisliensis* exedra circumvestivit purpura, maturioris ætatis non expectaret tincturam, quando & *Socalenses* olim *Firleianus* Purpurati *Russa* sanguis imbuerat campos, & fidelissimo ærarij *Poloni* Præsfecto *Joanni* Patri suo, verè quæstoria bono publico vigiliantia, exactissima censuum & vectigalium ratio publicorum, tum etiam ultronea ejus magistratûs abdicatio (quem avidè pessima humanorum affectuum conciliatrix ambit sua cuiq; utilitas) non incussit ruborem. Ut nunquam rebus præclare gestis innata *Firleia* ingenuitas genti obduxit colorem: ita nulla obtrigit amplitudo, quin eam aut rarior functio, aut sagacitas ex nutu & mente Principis æquè obeundarum ac gerendarum insigniret legationum. Cum etenim *Sigismundo* à mortali ad immortalē accersito coronam, laureatum *Vladislai* caput, ultrò ambirent coronæ; unum hunc *Premisliensem* Antikitem, legationis sive pæctorum cum Senatu Populoq; *Polono* sancientorum Principem, ex triumphali Aquilonis Dominatore Paterni, candidatus Regni delegit *Vladislaus*, unum ab illo auspiciatò impetrari posse auguratus diadema: cujus Majorum *Jagellonæ* stirpi eadem ornamenta tot imposuero suffragia, & fideli clave servârunt manus. Humi quasi repere videbatur senilis in virili adhuc pectore prudentia, nisi Majore in *Polonia* Coronatum *Leopoldum*, (a) qui continuò summò præminebat loco, mitratum comparere jussisset *Vladislaus*, dotaturus ingentes illius dotes Principe in *Poloniâ* dignitate, quando pro Regiâ non vanâ fidejussione spondere didicerat fide. Genuinâ tamen magnanimitate, ita nullos ambientem honores, sicuti,

(a) Leopardus est stemma Gentilitium *Firleiorum*.

sicuti, (ut alienæ consuleret indigentia) spreverat opes, avidissima humanarum felicitatum mors absumpsit, quæ ut olim (sicuti scripsi) in morticina Leonum, ita tunc in fauces mellitam hanc prædam, congefserat Leopardorum.

I.

JACOBUS ZADZICIUS
Episcopus Cracoviensis Dux Severie.

E Ripi uni mortalitati potuit, immortalitati nunquam *Jacobus Zadzius*, qui affectibus major humanis, quasi in naturâ benè pugnavit, exuta omni-um necessitudinum innata charitate, geminas in Republica *Polona* pupillas: *Rē Sacrâ & Literariâ* ingentiū sed laudabiliter quæsiturum opum hæredes ex testamento scripsit. Scio in illo, etiam post funera ornando eruditorum hominum desudasse calamos, qui totâ vitâ inter gravissima pastoralium & publicarum sollicitudinum munera consumptâ, ne erudita algeret virtus, sudavit: vile probum vergentis ad servitutem Reipublicæ arbitratus eorum ingenuis sumptibus ad publicam frugem minimè educari ingenia, quæ ut inter cultiores adhuc censeamur Respublicas, lucubrationum suarum effecere sparsâ veluti luce: ulterius progressura, nisi malè tenax avaritia suam illis remoram opposuisset. Ex seminario Clarissimorum in *Polonia* Virorum *Siradiensi* satrapiâ, Equæstri *Corabitarum* genere natus, qui naturæ, quâ politioris literaturæ adminiculis institutus ad Rempublicam accessit, sub *Sigismundo III.* Rege, cum beneficentissimus ille Regum, alteram eminentioribus ingenijs alendis aperuisset, alteram conficiendis, & administrandis bellis impendisset manum. Lumina Sculæ nostræ *Lubinski* & *Lipski* æmulatus, exactis inter minora subsellia junioribus annis, utriq; sigillo admotus, diuturniorem sibi in animis posteritatis paravit famam, quàm sumptuosius illis ædibus pro successoribus suis in Magistratu, *Varavia* extructis, quas unus belli *Svetici* evertit turbo. Assabilitati ejus mirâ & flexanimâ eloquentiâ temperatæ, suo rigidiores Aquilone, emolliri insueti, & nulli, quàm *Polone* infestiores virtuti præbuere testimonium *Moschovitici* incolæ, cum quoties ille pro suo Cancellarij munere, moderandarum pæctionum arbiter suis assidisset collegis, toties morosam omnem excluderet cunctationem, & dolosorum vitarent involucria verborum. Continuum *Vladislavianorum* non minus bellorum quàm triumphorum comitem, & *Sveticarum* ac *Moschoviticarum* pæctionum feciælem; ut tranquillior potiretur maximè in proveciore ætate statione. Episcopæ *Cracoviensi* Regiæ præfecit munificentia: quasi in sinu ejus ditionis, ultimum clausurum oculos, in quo communis scilicet *Altrici* nostræ *Academiæ Cracoviensis*, lumine scientiarum illustratos, aperuerat primum; & ibi inchoaturum immortalitatem suam, ubi ad eam promerendam, etli regiam, tamen paucorum vestigijs pressam orsus est, & veluti currere inceperat viam *Fundationi Zbignei Oleŋicki*, & purpureo cardine, & gentilitiâ satis coruscantis cruce, pro enutriendâ in castris *Minervæ* nobi-

li, etsi angustiis fortunæ præstâ juventute, adiecit sumptus, ut sicuti ille
 Contus bernium Hierosolimitanum Cromer in vita Vladislai Jagiello-
 nis. felicius Polonus *Scavola*, ab extincto æstuantis furoris *Theutonici* foco, manum Regiæ propugnatricem Majestatis, ad sacrosanctas transtulerat aras, & eadem, quæ hostilem effuderat sanguinem, in egentiores palæstritas sparserat beneficia dextera: ita hic redudantes ab Arâ census, & suæ reditus utriusq; signaturæ, ad locandas immortalitatis expendit Arras: quidquid erogaretur non utiq; ceræ, sed diutius quàm ulla perennaturo mariora; impressurus cordi. Superstiti non defuere expugnatrix animorum eloquentiæ, ad devinciendas humanas mentes minimè hebetata arma: postquam inter mortales agere desijt, & elingvis jam illa obticuit eloquentiæ, sola posthuma servatrix *Zadziciæ* famæ, aut nominis liberalitas erudita manutinet pectora.

JACOBUS SOBIESCIUS

Castellanus Cracoviensis. (a)

Consultò, & datâ operâ, *Jacobum Sobiescium* præcedit, & sequitur illius, sive nostri sæculi eloquentissimorum hominum agmen, ut secutura etiam intelligat ætas, non magis illum Principe in Senatu loco, quàm Principe ingenio, & incomparabili dicendi facultate pleròq; præcessisse ætatis sæ literarios Proceres, cujus felicissimæ industriæ, sicuti *Chotineses* illas pactiones ex dignitate Christianitatis cum *Osmano* Turcarum Tyranno sancitas, firmatas *Christianus*, ita *Vladislaus* ritè inauguratum, & non magis stringendo ferro, quàm tenendo insuescentem sceptro *Polonus* decet Orbis. *Marco* Palatino *Lublinensi* natus, prætextam illam quâ pacis, quâ belli artibus à Majoribus quæsitam, vilem Senatorius juvenis arbitrabatur esse laciniam: nisi peregrè quæsitam luculentâ varietate doctrinarum faceret polymitam. Et ferè incidit in illa sterilia scientiarum tempora adolescentior illius ætas, cum eruditior in Viris Patriiis virtus, aut indocilitate Majorum, aut inter bellicos furor, minimè manscescente studio literarum, quasi rarefcere prius, unius deinde aut imitatione aut æmulatione *Sobiescii* crebescere capisset. Publico formatus usui & institutus latere diutius non debuit, eâ immaturore ætate tribunitiarum consecutus in Polonia regimen aut potius censuram vocum, quâ paucis inter illas *Polona* vñdicum libertatis, sive tribus, sive centurias comparere contigit; quasi alij Satrapiarum nuntij sive legati, instituendi ad illam accesserint orchestram: unus *Sobiescius* docere prius, quàm doceri, & à præfectura discrepantium sententiarum, magnarum meditamenta auspicari rerum potuerit, ut sine exemplo, ita sine imitatore. Erudiendus scilicet non erat diu, qui ut doceret posteritatem, nullibi viridiores bellatoribus Heroibus, quàm in literario Parnasso enâsci & florere laureas, cruentam illam belluam, nihil belli præter bella fesso inferentem Orbi *Osmanum*, ipsa sidera, aut potius non minùs arroganter quàm fabulosè gentilitiam suam allatrantem lunam, ita legibus circumscriptis pacis, ut

(a) Hic Sobiescius fuit Pater Gloriosissimi Regis nostri Joannis III.

quingenta spatio annorum circumscriptas sibi non excederet metas, & illam, hæc ad transactionem æquissimam non est veritus ferociam quàm poplite flexo acclinis, tribus sui partibus abjectissimè, non immuni etiam ab eo cultu nostrâ *Europâ*, veneratur orbis. Clypeos (a) ex ancipiti prælio referentes domum, etsi vacuos, & sanguine tantum aspersos hostili, *Laconica* vetus nemini blanda coronabat severitas. Ab *Ottomanica* dimicatione & cum efferatis illis Satrapis (à Domino morem quem didicere suo) concertatione, Clypeum suum pactionibus & sancitis fæderis diuturni inscriptum, *Vladislavianis Sobiescium* inferentem castris, præfens & secutura coronaret aras; si coronantibus Patriam securâ tranquillitate, digna in rebus humanis superessent præmia, aut nescivisset *Sobiescius* eos æternitatis contineri albo, qui postquam stabiliendis sustentacula paraverint coronis, ita imminuere nōrunt alienas; ut florentiorem Principis sui vertici imponant nativo. Eam spem non diu morata est nostra felicitas, cum etenim tertium jam consors tribunitiæ potestatis, equestribus ex mente ordinum præfisset consilijs, Electorali demum moderatus est campo: & ex mortali statione *Sigismundo III.* ad stativa translato immortalitatis, ut primogenitus, non aliorum *Sigismundi*, sed regnantium in orbe Christiano primicerius stirpem *Vladislaus* præmunita sibi opimis spolijs victarum gentium viâ, Paternum ascenderet thronum, Electori populo efficacissimè iussit, & pro illo renuntiando Rege, equestris illius multitudinis collegit suffragia, qui deinde ab universo Orbe bellicosissimi Regum suffragium tulit. Carpus sive incisor Regiæ Mensæ, nullum lautius obsonium struere aut apparare potuit, & *Polonæ* quasi famosæ olim solis inferre mensæ, præter *Vladislavianam* felicitatem, famelicam *Poloniam* hinc *Suetico* depredante Leone, illuc viva ejus membra sævo *Moschovítico* depascente vulture, planè exangvem, apparatus victoriarum suarum epulis saginaturam. Providè consulentem publico bono in illis adhuc *Polonæ* libertatis Rostis, intimo admovit consilio Princeps, & curulis Palatinatus *Belsensis*, deinde *Russæ* sellâ a Principe, non ambienti concessâ *Sobiescianis* sollicitudines auxit; ut eundem consiliorum lacrariorum inferret animum, quem equestri illo extulerat Circo. Tot individuis comitibus, quot virtutibus stipatus, per eminentiora honorum fastigia circumduxit indefessum libertatis studium retinendæ: quasi repetundarum, ille acerrimè in rigidissimo totius posteritatis Arcopago postulandus esset, quicumq; pœcude omni deterior & immanior, avitam libertatem copiosissimo Majorum sanguine paratam pecularetur. *Sesquilibrâ* farvis, sive bilibrâ non erubuit frumentarius dives, olim liberam licitari Romam, tam vili pretio Regnatori Senatui Populoq; abrogaturus Imperium, cui colonus deinde totus messuit orbis dedititij jam generis humani frumenta, & in ætærium bellica fortuna congestit opes, quascumq; divite suo terra contulit & occultavit sinu, Facessere hinc proculdubio ejusmodi emptores & venditores Rerumpublicarum jussisset *Sobiescius*, cujus plus quàm triginta annorum spatio, vigilantissima excubavit industria, ne quid infectum in legibus condendis, aut stabiliendis *Polonæ* obreperet libertati, quò

(a) Insigne Gentilitium Sobiescianæ Regiæ familiæ est Clypeus.

quò minùs tuto cuiq; suus posset coli, aut feri ager. Eò spectavit tolerantissima itinerum & difficultatum, infracta planè laboribus ejus senectus, inserviando Reipublicæ consumpta ætas, cum profectioes suas (ut ita scribam) urbanas, castrensibus & militaribus quâ in *Moschoviâ*, quâ in *Valachia* ad *Chotinum* & in *Prussâ* sub *Vladislao* meritis interpolaret. Qui adeò irretorto in defendendâ, & optimis muniendâ legibus Republicâ vigilaverat oculo, expedit, ut ad clavum ejus, Principe collocatus in sellâ, clauderet eum obtutum, qui neq; splendore blandientis, neq; discrimine periclitantis unquam caligaverat fortunæ. Cum non prius inter homines agere, quàm in consulendo & providendo publico bono satagere desisset, inopinata planè, neq; proveciore accersita senio Mors, domesticam illi, sub quâ ultimum exspiraret, invidie umbram: quasi ille, qui consultissimâ sapientiâ altrici suæ tot providerat lauros, ubiq; nancisceretur cupressos. Nullibi tamen æquius eloquentissimum totius Poloniæ os & caput inferri potuit, quàm *Zolkieviano* sepulchro: ut ibi excitatricem immortalitatis præstoleretur tubam, ubi præciso capite, alterum *Decium* devoto pro Patriâ occumbentem corpore, publica intulit comploratio, nulli solatio relinquens locum, donec (a) exoriretur tantis ex ossibus ultor, quodlibet subiturus discrimen, ne Patria vel minimâ sui mutiletur parte.

Castellanus
Crocoviensis.

Paralyticus in itinere.

JACOBUS MAXIMILIANUS FREDRO REFERENDARIUS REGNI.

Nihil obstat quò minùs eruditum *Jacobi Fredrovij* nomen, posthumæ propius *Jacobi Sobiescij* adhæreat Panegyri: quem & vicinitas hæreditariæ ditionis, & sanguinis necessitudo, maximè tamen propendentis in Rempublicam animi similitudo junxerat viventi. Clarissima *Unicornium* sive (b) *Bonczarum* Palatinalium *Russie* & *Podolie* trabearum divite editus est propagine *Jacobus*, quæ sicuti primitus antiquarum extitit primogenita virtutum; ita impræsentiarum exactior imitatrix vix non censetur una. *Sigismundi Tertij* deinde *Vladislai IV.* blandis adulatoribus oculos, soli sapientiæ & fortitudini tunc apertos, post tirocinia literarum cum subiisset postes, nunquam aulicorum negotiorum pertæsus, Regio excessit limine, quasi alijs infidum & lubricum, multorum malè hærentia falleret vestigia; *Fredroviano* ideo benè premeretur pede; quòd cum non prius ille vitam, quàm obsequium in Principes exuisset, vix non unus nostræ & secuturæ narretur ætati; raro utiq; in aulâ senescente felicitate: à translatitiâ sæpè Dominantis gratiâ minimè remotus, nisi jam elatus. Extulit illum prius fortuna ad *Premisliensem* finium regundorum Præfecturam, quòd in alijs exleges, &

(a) Epitaphium Jo. Zolkievij Archi-Cancellarij & Supremi Ducis Exercitus Regni, quod Zolkievia vultur; ita Sonat: *Exorire aliquis nostris ex ossibus ultor.*

(b) *Fredroviorum* Insigne Gentilitium unicornis Polonico vocabulo Remmato graphico dicitur Beneza, vid. Okolski in orbe Pol.

& plerumq; erroneos, uni sibi obnoxios intrâ orbitam compositæ rationis retineret affectus; non ignarus frustrâ illum alienos posse partiri fines, qui non prius præclaræ institutionis, & civilitatis eruditâ moderatione circumscripserit suos. Graviore deinde imminente ætate, quasi gravius vergentis ad occasum libratura merita senectutis, libellis supplicibus præfecit; ut constaret orbi, neminem efficacius apud non surdas Dominantium aures peracturum fuisse egentiorum hominum causas, quàm eum, qui nemini, à novercante multato fortunâ, præbuit suæ indigentæ aut calamitatis causam. Capularis cum jam videretur senex, & capulum planè spectaret, in subsellijs Regiorum judiciorum confidere jussus est, sive quod ille optimè Judicem agat, qui nunquam egerit reum: sive quod is demum eloquentissimè referat Principibus, neq; humanas, eminentioris throni aditu, arceat infelicitates, quem bona mens in recondito ingenitæ commiserationis eruditj *Athæneo*, humanam nullâ re propius ad Divinitatem accedere posse dignitatem, quàm si fuerit concivi suo, id est unicuiq; orbis incolæ, aut consultrix aut effectrix salutis. Pars vilissima rerum & irritamenta malorum corruptrices Judicum opes, spretæ ab illo magnanimo nec degenerare ab Atavis suis Nepote, qui etsi innocenter paratis, & prudenter, affuebat servatis, vidisset tamen beneficam ejus opi ferendæ, quàm opibus coacervandis admoventi manum: & ut nonnisi supplicibus prægravatam libellis efferri Domo; ita vacuum & à muneribus immunem referri domum. Extollente Coronatum *Joanne Casimiro* caput, maturum Naturæ, immaturum Reipublicæ, cui tanta carò stetit jactura, sangvinaria sicaria Mors pignorata est caput: ut cum non minùs industriè, quàm indulgenter coronatis capitibus retulisset afflictorum hominum causas, à causâ causarum, & scaturiente inexhaustorum bonorum fonte referret præmia, sive æquissimis debitam judicibus sportulam æternitatis. Lugere non cessarent hætenus etiam orbata subsellia, vix reparabilem tanti Viri excessum: nisi in Nepote *Andræa Maximiliano* (a) Castellano Leopoliensi providissent fata: nè aut Rei Literariæ & Clarissimæ *Fredrovie* Domui alter *Plutarchus*, amplissimo Ordini inconcussus & tenax propositi Senator, rerum Sacrarum Religioni inter tumultuarios eam oppugnantium fluctus periclitanti eximius deesset cultor.

JOANNES WĘZYK ARCHIEPI- SCOPUS GNEZNENSIS.

Nunquam Principi in Polonia dignitati, aliquem Regnatrices admo-
vere & destinavere manus; quem aut rarior integerrimæ vitæ
sanctitas, aut maturior & summo non impar loco prudentia,
aut deniq; tersior & exactior Divinarum humanarumq; cognitio litera-
rum,

Hh 2

(a) Hic pluribus scriptis a se elucubratis extra Patriam quoque inclavit; paulo ante mortem Palatinatum *Podolie* assecutus.

rum, minimè insigniret. Nimirum deflorescere nunquam potest, manu Aeterni Agricola fata & plantata *Gnesnensis* areola; quæ sicuti ex suo nido *Lechico* porrexit scepro: ita & sacris ritè obeundis primævos quasi suppeditavit *Polonia* Reges. Neq; pertimescendum erat, ne ibi *infelix lolium* & *steriles* dominarentur *avenæ*; ubi renascente ex sacro fonte *Polonia*, ad geminam vitæ & Regiæ amplitudinis Coronam: ita vernarunt in *Adalberto*, Christianas in solo nostro deducente colonias (a) rosæ, nullo rubicundiores, quam effusi pro Christo sanguinis colore, ut securis etiam respuerent sæculis, omne in eo agro enascendum germen, quodcumq; aut Regius, aut Senatorius, aut equestris non tinxisset sanguis. Eo in culmine felicitatis ut locaretur *Joannes Węzyk*, solâ antiqui generis in *Satrapia Sircidensi* claritudine minimè visus est niti, minorenes itaq; eruditioni *Minerva* impendit annos, quasi illiterato alicui ad arcana hæc accedere mysteria, perinde vitio daretur, ac inermi & temerario militi hostili audenti se credere campo. Certè interesse multum Regnatrici suæ famæ arbitratur *Sigismundus*, si illos in sacrationis consilijlegeret cunctum, qui diversarum in literarijs hortis collegere odoramenta virtutum & scientiarum; quasi illum male suæ velarent Insulæ, cui reconditoria non paterent, nec revelarentur religiosioris adyta literatarum. In Principe orbis *Lechici* Magistratu, nullâ copiosius cumulari potuit *Węzykoviæ* felicitate amplitudo, quam *Vladislaviano* vertici imponendo Coronam, cujus triumphale robur quascunq; barbaris detraxerat fastigijs, sæculo suo imponebat Coronas. Coronatrices verè manus, quæcumq; adeo, de sæculo meruerit suo, ut hæcenus etiam immortalis nominis *Poloni* honor, non in Coronato tantum *Vladislao*, sed in coronante etiam *Joanne Węzyko*, ipsâ humani generis conscientia, hære, & consistere videatur. Quidquid laurearum ex hostili decerptum est solo, quidquid Paterno Olearum paratum est folio, quidquid in perennaturâ trophæorum immortalitatis locatum est æde, totum id non uni, æquè sceptri ac gladijs moderanti, tribuendum dextera, sed ad coronatorias referendum est manus, quæ non prius Reges inaugurare consuevere, quam veluti continuæ & nunquam cessaturæ luctæ, contra communem Christianitatis hostem inaugurare invictos pugiles & Athletas. Nunquam in vertice nutavit Corona, cui à Coronatrice supernâ munclâ virtute manu, suum accessit fulcrum: & sicuti *Stanislao Karnikovo*, nunquam reticendi neminis Archiepiscopo *Gnesnensi*, ea felicitas obtigit, ut & *Stephano* dubites, coronario magis nomine an omne ea insignia promerenti, *Polonium* imponeret *Stephanoma*, & *Sigismundi* Capiti, ab avidâ quondam Coronarum gente, ad genuinam translato *Sagelloniæ* felicitatis possessionem, circumtingeret diadema: ita & *Joannem* ea ornare æterna fata Coronati Regis prærogativâ, ut nequeat fastis immortalitatis inseri *Vladislavianorum* famâ triumphorum: ejus nomine veluti ex puncto, aut excluso. Sed, ne ut Regnatrici manui Sceptrum: ita Regnaturo suum desset sustentaculum: quem triumphalibus destinatum certaminibus intulit Regem, eidem præsentem

Deme-
trius So-
licovius
Archi-
episcopus
Leopoli
in Libro
de Inter-
regnis.

Ut Got-
thi va-
statores
Orbis.

(a) Rosa fuit Insigne Gentilitium S. Adalberti.

calitus evocavit opem, ut qui meritissimi, si unquam Regis meruerat esse coronator, reportaturum ex indomito *Septentrione* & insolecente nimia felicitate *Oriente* victoriarum efficeretur spectator. Spectaturus ulteriora tunc Senatorijs & Præsuleis digna oculis laudatissimi Regum trophæa: nisi accelerasset gradum, alienarum distributor coronarum, ad recipiendam manentem Cælo præparatam sibi Coronam.

JOANNES LIPSCIUS ARCHIEPISCOPUS GNESNENSIS.

Orbitatem Archi-Ecclesiæ *Gnesnensis*, Successore *Joanne Lipsio*, *Vladislaviana* Divinis humanisq; provida rebus abundè resarciuit liberalitas; jacturam *Lipsiani* ingenij, & vix imitabilis eloquentiæ nulla resarcire poterit ætas. Ne solo paternæ avitæq; amplitudinis in *Satrapia Raveni*, quasi insignis eminentioris inclaresceret stemmate, ita *Lipsianum* domestico limine nomen, ut *Lipsianum* eruditissimi scilicet Philologorum nostri planè sæculi, & aularum sive Regnantium in orbe artium Christiano Magistri, totius Reipublicæ penatibus, inferret non magis animum, quam stylum. Nullâ verò justiore libellâ limatissimum ejus libellâri potuit ingenium, quam Regiâ *Sigismundi III.* trutinâ, qui nondum maturâ capessendis honoribus ætate, libellis supplicibus *Lipsium* præfecit, ut sicuti Judicium nostrorum subsellia, æquitate nemini unquam cesserant *Iusto* (a) ita elevatissima *Polonorum* ingenia: selectioris eruditionis palmam minimè inviderent *Batavo*. Nimirum eo potissimum Oratore, efficacissime niti videbantur afflictorum hominum causæ, cujus terribilissimo nitidius, si unquam *Polona* locuta est *Pallas* ore, & ne perita dicendi à peritiâ differret vivendi, orandarum calamitatum humanarum munus vetus, & regnandi optimè erudita artibus ei injunxit *Sigismundi* prudentia, ut apprimè ille humanas orantibus præstet; causas, cui proxima à Regnatrice Majestate arbitria *Poloniæ* felicitatis, æterna destinavere fata. Ut Paternam comptioris eloquentiæ splendore tanquam communem ornaret Parentem, luctuosâ Panegyrijsissimis *Sigismundi III.* & *Constantiæ* Reginæ parentavit Manibus: quasi nihil mundiis *Sigismundo*. *Lechicus* impendere posset mundus, præter emendatæ munditiæ Orationis, & nullum constantius *Constantiæ* ab *Hyperboræ* parte pendere tributum, quam Regnatricis virtutis, quâ constant omnes, commendationem. Cum verò *Vladislaviana* laurus, suâ non caruisset cupressio: hinc *Pavio* revento in Regiam Fraternali *Joannis Alberti* geminâ purpurâ, & Regij sanguinis, & Romani cardinis eminentioris, nullis deplorando sæculis funere: illinc *Alexandro* non minores fraternis victorijs accumulatur laureas, quam ille alienæ felicitatis spolia *Macedonico* afferturus scepro, ex torâ decerpserat *Asiâ*, inter meditata gravissimi extincto belli: utriq; Principi (si hoc inter non postremas Regnantium stirpium referendum est felicitates) *Lipsius* funebri celsi, eloquentissi-

Referen-
darius
Regni.

Extat
Oratio
impressa.

Extant
Oratio-
nes Im-
pressæ.

(a) Allusio ad celeberrimum Polyhistorum Justum Lipsium.

Extat
Oratio
ejus.
Vienna
habita.

mus tamen obtigit laudator: regnante præsertim Domitore barbarici *Vladislao*, qui sicuti nullius adulatricem emptitij *Demosthenis* licitabatur linguam: ita nunquam *Polonas* filere cõegerat *Athenas*. A mortuali lesso, ad nuptialem & Epithalamicam sive *Svadam* sive *Mincrum* transtulit, illum jam Episcopum Culmensensem, pronuba Magnarum in orbe Christiano necessitudinum *Vladislaviana* fortuna; quasi nemo eloquentius promiendo magis à Regnatrice quavis Domo, quàm ambiente Rege, veluti proeuri & deducere ad consortium sceptri, magis quàm thori *Aufriacam* *Caciliam* in augustali illo novisset *Vladislaviano*, præter unum *Lipsium* ab Augustissimâ inter tumultus undiq; circumstrepentis belli auditum Majestate, conjiciente facile potuisse: illius septemtrionem subjugari, & Orientem ab insolescente cõdereri fastu manu, qui tantum expeditâ in Cæsareos etiam animos unius paranympsi sui valeret linguâ. Tanto Regiæ Sponsori Fidei, & Augustissimi in orbe Hymænei conciliatori Christiano, primogenitam Polonarum despondit Ecclesiaram *Vladislavus*, ut ille Principe præsideret loco & prærogativâ, etsi immaturioris grandævus Episcopos antecederet ætatis, qui Principe ingenio literatissimos sæculi sui præcesserat optimates in Republicâ literariâ, ut gravissimo *Claudij Memmij*, Christianissimi Regis Legati judicio, inter *Lipsium* & *Lipsum* non similitudine tantum cognominis, sed cognatione literariæ elegantiz differre parum videretur, aut nihil. Reliquis in Orbe Christiano Antistitibus, sola ritè administrandorum sacrorum incumbit cura: in Polonia ut parem exedre, ita non minorem sellæ curuli adferre expedit illis animum: quasi nullis melioribus auspiciis, & Consul ille *Polonus* consuli, & Mars suo eludari in campo commodius possit. Eò loci non projecta ulla adulatio emi, & vendi promiscua, non profusa largitiones honorum plerumq; emptrices, non ullum probrosum, ut superioribus ita moderni sæculi Pontificibus *Polonis*, quasi innatum extollendi Nepotes suos clientesq; studium: non ullæ deniq; improbandæ aularum curiarumq; artes *Lipsium* evexere: sed illam eò spinosior, quò minus tritam præmunivit sibi consequendorum honorum, & felicissime emensus est viam, quæ aliorum idè eludit vestigia, quod per illa ementita diverticula, clam obrepere ad honores pleriq; hâc verò Regiâ viâ incedere, nunquàm fallaci aut fallente gressu consueverint pauci. Nè plus tribuere generi, quàm deberetur virtuti, neminem ex propinquis & necessarijs suis, aut fascibus Ecclesiasticis, aut insigniori honorum admovit fastigio, nè usitato multorum Pontificiorum *Nepotum* more, etiam extincto tanti nominis Archi-Præsule, *Lipsios* optimæ indolis & frugi habitos, videret *Polona* Respublica *nepotari*. Hominem celerius exiit, quàm aut Rei Sacræ aut expediverat humanæ, quia humanos ad prodigium sæculi erga Domum & cognationem suam exuerat affectus, ut opulentiore virtutum suarum hæreditate, quàm malè coraso & verè *Tholosano*, sive *Delphico* ex sacratiss & nuncupatis DEO censibus, quod non prius plerasq; afflavit stirpes, quàm vitales efflarent spiritus, ditesceret auro. Nimirum, verecundia quædam æternorum factorum fuit, eum diutius detinere in terris, qui proximam cælitibus, & contagionis vitiorum humanorum expertem egisset vitam: eò citius mortali sollicitudine evolutus, ad illam receptatricem Mitratorum felici-

felicitatem transferri optavit; quò laudabilius à terrenis immunem corruptelis, nullæ eum aut divitiarum aut voluptatum irretivere pedicæ. Nullus deinde illi gloriolior quàm supremus, quò illum Res *Polona* & literaria luxit, illuxit dies, quò, & à syavi Hierarchiæ cælestis concentu emeritam illius virtutem non exclusit; & *Polona* sive *Suada*, sive *Palas*, ut funebrem laudationem ejus orsa est: ita laudare nunquàm desinet: quousq; spirare non desinet.

JOANNES ZAMOSCIUS EPISCOPUS LUCEORIENSIS. (a)

Quamcunq; ex ternis idoneæ manui, *Zamosciana* Amplitudo inferrebat (b) hastam, unicuiq; natalitij contemptrix splendoris, candidata cæli & candidiore animo, quàm veste, prætextata *Joannis* adolescentia prætulit *Dominicanam* facem, non magis extingvenda, & æternis devovenda flammis *Albigensi* hæresi, quam illustrando destinata Orbis. Nescio enim, quomodo humanorum fastigiorum fascis abeant in faces, illis præsertim mentibus, inaccessibili inflammatis luce, quas Divinus Amor ut altius feriret, ignito sauciavit telo. Patre *Castellano* *Chelmense*, & Principe *Vishiovecia* natus Matre, ab utroq; sanguine hæreditaria accepit incitamenta, ut & rariorem eruditionem, inter hastas *Zamoscianas* enutritam, religiosis inferret umbraculis, & *Vishiovecianis* (c) sideribus ternâ insignitis cruce, novum Theologicæ adderet literaturæ jubar. Diu latentem, umbrosa Religiosi Asceterij nemora, minimè texere facem, & sicuti illum rerum tæduit humanarum, ita consultricem Senatus Populiq; *Poloni* curiam, tædium cepit, & Regnatricem piguit aulam, carere hac illuminatrice Sapientiæ tædâ. Nè igitur soli *Danubio*, quò illum Apostolici auctoritas culminis, & Regia voluntas, mitratum ablegaverat sacrorum *Curionem*, *Moldavico* in solo ingentes communicaret dotes, *Joannis Casimiri* ad ripas natalis *Sani* provida transtulit illum beneficentia, non inanem in domesticâ Vineâ collecturum vindemiam, qui tam præclarè, etsi in exotico unius tamen Patriæfamilias agro, ut colligeret uvæ, vindemiaverat labruscas. Ut quasi ægide abarmatum, contra vitiorum aut deterius de Religione orthodoxâ sententiarum monstra, secutura etiam eum acie mentis intueretur ætas, nullam opulentiorē præter *Pramislicensem*, *Luceoriensem* deinde consecutus est Episcopatum, ut qui sui & aliorum Victor, tot annorum spatio instituerat *Moldavos*, ad gremium Ecclesiæ, quo exciderant, postliminiò reduceret, & erudiret *Roxolanos*. Et decuit *Zamosciani* sanguinis & stemmatis non degenerem Nepotem, eâ expugnatrice animo-

li 2

rum

- (a) Ordini Prædicatorum nomen dederat antequam ad Episcopatum assumeretur *Bacchoviensem* seu *Valachiæ*.
(b) Tres Hastæ sunt Insigne Gentilitium *Zamosciorum* Comitum.
(c) Insigne Gentilitium nuper occasum; passæ Familiz Ducum *Vishioveciorum*; Rege *Michaele*, condecoratæ: fuit Luna media cum stella & trina Cruce.

rum fortitudine, subjugare colla Deo, cujus Majorum, & potissimum cognominis nunquam delendi nominis *Joannis*, jurium belli & pacis Dictatoris, bellatrices manus, nullam in hosticum torsere *hastam*, quæ non subhastaret amplissimas ditiones, nulla firmissima domitores illi, vicinarum gentium aggressi sunt *munimenta*, ubi non perennarent victoriarum suarum *monumenta*, quasi Polono indecorum fuisset nomini, ibi fixisse pedem, ubi nullas vivida bello dextera fixisset manubias. Consiliorum verò ejus, in moderando Reipublicæ statu saluberrimorum, ea constitit felicitas, ut sicuti à Sacra Æde, in quâ operaretur sacris, aut pabulo sacrationis eloquentiæ pasceret populum, nemo, nisi melior, ita & à consilio, quâ in sella curuli, quâ in conciliandis Magnatum dissidentium animis, nemo nisi doctior, aut consultius rediret. Certè *Joannes* abolevit, atq; ex mentibus humanis veluti evulsit illam pravam opinionem, antiquissimo *Polonorum* repugnantem instituto, ex Religiosis Asceterijs in sacrationem Senatum neminem legi, aut cõdoptari debere: cum ut in Orbe Christiano à fertilissimo Religionum germine, tot pullaverint sacrorum Reges, ita in *Poloniâ* ab eodem, non infæcundo vitæ intra septa Religiosa efflorescentis solo, tot prodierint Antistites; ut mirari jam desinat Christianus cultior Orbis, si canobiticis istis quorumvis contemptoribus honorum, altissimæ submissionis magistra, toties pastoralis subjecerit pedum, quando hæc, etsi sacrorum invitamenta magistratum, usq; adeo calcare didicere, ut pedibus suis subiectam, & irradiantis sæculo Divi *Dominici* prænuntiam, & quasi lampada æmulationis traditam hæreditati, hæcenus non extinguerent facem. Quam ut ultima ruentis aliquando mortalitatis nostræ extingvet caligo, æternitatem verò splendidius accendat: ineluctabilis humanæ mutationis necessitas, alteram hanc nec oblivione posteritatis obfuscam lucem, præcocius quàm Ecclesiæ, Religioni, Reipublicæ demum expediverat, ita extinxit, ut extincta terris, Cælo perennatures auspicaretur fulgores.

JOANNES WIELOPOLSCIUS PALATINUS CRACOVENSIS.

Facile conijcere, & polliceri sibi potuerat Respublica à *Johne Wielopolscio*, nihil in eam redundare potuisse nisi *magnanimum*, cujus ex vetustissimâ nominis etymologiâ, nescia in seris Nepotibus degenerare indoles, innatam quandam redolebat (a) *magnitudinem*. A præfecturâ *Bieccensi* ad *Cracoviensem* Principem aliarum, & *Varsaviensem* Regij receptricem domicilij, à subsellio Castellanus *Wojnicensis*, ad curulem Palatinus *Cracoviensis* erectum spectari sellam, ille duntaxat mirabitur, qui eundem liberum civem perinde ex parva magnam Rempublicam facere, ac fortunæ suæ vela pandere, posse, ignorârit. Planè pessumdato, & vergente in graviolem Reipublicæ statu ruinam, quasi

(a) Wielopolski ex Sclavonicæ viciis etymo, sonat & designat Magnum seu Magnanimum Polonum.

quasi unus ignotum aulæ emeruit elogium; quod *deterrimi sæculi*, ignores *solertior an melior Phœnici Domitiana* aulæ tribuit Magister, usq; adeo peritum obsequi, eruditumq; utilia miscere honestis extitisse; ut obsequio & modestiæ, raris ejusdem pectoris inquilinis, industriam & vigorem rariora sustentacula adderet. Sagacitate verò consiliorum enituit tantâ, ut si *consilia* olim *nasci sub manu*, vetus admirabatur ætas; à consultrice *Wielopolsciana* mente, eæ demum promanarunt exactissimæ decernendi rationes, quæ & pacationis regiminis, ex antiquâ disciplinâ infisterent temperamento, & bellatricem *Poloniarum* Legionum stabiliarent manum. Neq; excluderunt industrios, si quando, *Cæsariæ* tempora consultores, & fidelissimos Principi suo Ministros, cum præsertim *Poloniam* fidelitatis erga Dominantes unam servatricem; ita externâ immuniissent bellâ, ut ad hostiles *ultus natæ* viderentur aliquot Procerum & Equitum animi: immoto *Wielopolscio*, ad blanditias circumforaneæ & translatitiæ fortunæ provida, nihil abjectum aut humile svasit, ubiq; sibi constans perseverantia, quasi indecorum arbitraretur, incedere poplites, suppositio & alienos involanti thronos Principi, qui in præstando fidelitatis juramento, domesticum nondum excusere pulverem. Cæterum, ut ferme continuo Principum usu venit, agris oculis aliorum felicitates aspicere, erudita, illum cæcutiente obtutu suo, prædamare visa est invidia, quasi in tribunali, imminutæ reum postulatura libertatis, quod non contumaciâ, neq; inani jactatione libertatis, famam fatumq; consvesset provocare. Sed, cum cruda illa, & genio uniuscujusq; sæculi infecta, excusserimus ingenia, facile conjiciemus, ut non quodlibet sæculum ferre *Helvidios* aut *Thrascas*, ita plerosq; tutiorem, & mediam instituisse viam, ut neq; minis profuturâ, erga Dominantes acerbitate, in præceps ruerent, neq; projectâ adulatione, ad fastidium nimis devoluti potentæ, à summo ad imum deturbarentur gradum. Quæ blandientium aularum, nimis quàm familiares decipulæ, ut *Wielopolscianum* non irretivere animum; ita eò amplitudinis evexere ingentes dotes, ut ex feracissimâ illa, & Principe *Poloniarum* Amplitudinum *Cracoviensi* Satrapiâ, unus *Wielopolscius Michaëli Zebrzydovio* (mox nobis dicendo) in sella curuli, Regiâ, daretur optione successor. Cujus cognominem (ut scripsi) magnanimitatem, ne aut rerum humanarum instabilitas, aut temporum aliqua calcaret vicissitudo, ut superstes, omnem insidiatricis ambitionis calcaverat fastum, ita exuvias

mortales, calcibus prætereuntium (a) subjecit: tantò
altius suæ assurrecturus immortalitati,
quantò demissius & abjectius jacuisset.

(a) Varsaviæ sepultus sub limine Sacræ Ædis FF. Minorum.

JOANNES NICOLAUS

à Zurowo.

DANILOVICIUS, SUPREMI ÆRARIJ
Regni Poloniæ Præfectus.

R Arum, nec nisi Danilovicianum in Poloniâ decus, ut paternas ditiones hæreditario jure, ita non impari animo aut mente, solo Patris nomine orbatos, capeßere magistratus. Facilius enim sibi, licet amplissima Successorem scribere consuevit hæreditas: quam sæpè improles adoptat virtus. Flavianæ successio acerbissimè dominaturo Domitiano porrexit Sceptra, non regnatix illa Vespasiani aut Titi clementia; & Marcus Antoninus, cognomento Philosophus, optimus ille non Principum solum, sed Virorum, invitatus (crediderim) dedit qui imperaret Commodum, tantum incommodi, Imperio multiplici Principum sævitâ fessio, adferentem, quantum Paterna Sapientia & mansuetudo adtulerat commoditatis. Ut stirps neminem, ita ab avis & atavis feris discernere Nepotes nunquam Daniloviciana indoles novit; cuicumq; ea fors nascendi obtigit, eum aut Laticlavio, aut aureæ clavi, aperiendo scilicet & occludendo Polonorum ærario, superiorum Principum tutò admovit voluntas. Nimirum decuit, ut ea præclara Soboles, impendij publicis destinata, promptissimè referaret æraria: cui recondita Regiorum pectorum, nunquam occludebantur areana. Eâ fidelitate Daniloviciana, non in reconditorijs tantum publicis servandis: sed in reconditis Dominantium celandis arcanis, eminente, permotus Vladislaus IV. Joanni Danilovicio aperiendi ærarij Publici, sive Quæsturæ Polonæ curam concessit, ut simul divitem Sapientiæ, & eloquentiæ Patriæ, aperiret venam. Certè expedit, aureum os ejus, eloquentiæ fuisse flumen, & non alijs scaturire stillicidijs, cujus Majorum ferrea manus, aureas Poloniæ toties servavit opes, ut sicuti ad hostilem effundendum sanguinem, nunquam contractam antiqua & moderna spectavere sæcula, ita spargendis in concives beneficijs, promptam præsens & secuturum recognosceret ævum. Neq; dedecbat Rempublicam Quinquviratus ille Danilovicianus, (tot enim non minus sanguine, quam virtute germanos Polonus numeravit Orbis) cum unus Promus Condus publicorum Vectigalium, & Supremus Rei Nummarie Præfectus, pro fidelitate muneris sui, dies noctesq; invigilaret, nè quid Respublica detrimenti caperet: reliqui germanorum, aut struendæ Regiæ præsent mensæ, & ad eum nutriendum inferrent dapes, cujus salute omnium constabat salus: aut finitimis cumulatæ Præfecturis, pro tuendâ communi altrice, incessanter excubarent. Fidelitate verò ut Danilovicios propemodum omnes, ita & hunc censum publicorum vadem, & redituum omnium arbitrum, antecessit nemo, æquiore animo gravissima contrahentem nomina, hæreditariâ sua nunquam exoneranda ditione, quam vel minimâ patrimonium Reipublicæ imminuentem jacturâ, quasi convenientius foret, Quæstorem

ararium,

ararium, in arc alieno esse, quam Rempublicam quæstui licitantium prostare venalem. Sednè diutius veteris probitatis normam, mortalibus intueri oculis liceret, exactrix semel destinati Mors tributi, Joannem Danilovicium ab ærario temporario, ad opulentum & nullâ exhaustiendum vicissitudine, evocavit Gazophylacium: ut qui largiendo humanas, in fortunatis illis Insulis, æternas sibi congesserat opes, in illum demum cõoptaretur cæcum, ad quem mortalitate nostra circumvestitus Czlicola, à telonio etiam accersiverat publicanos.

JOANNES ZEBRZIDOVIVS
ENSIFER REGNI.

M Utuò quasi nexu, & reciproco certamine, sicuti Reipublicæ Zebrzidoviana affulsit amplitudo: ita & Respublica Zebrzidoviana continuò suffragata est honorum insignibus, audenti & per ardua enitenti virtuti. Et Florianus quidem Castellanus Lublinensis (ut antiquiora silentio involvam sæcula) ita efflorescente militari tunc in Poloniâ disciplina, labarum (a) suum ad Neveliam, Moschoviticijs (b) opposuit signis, ut tunc primum, & deflorescere illas nimis, quam præferoces Vires, & vulturem docuerit posse deplumari. Quæ Religiosissimæ insignia militiæ, uti à sacrosanctis mutuata, memorando in omniæ posteritatem exemplo, altaribus, inter avita decora, Andreas ille Cracoviensis Antistes Sacrorum, ita recensuit, ut nepos ejus Nicolaus, ejusdem Satrapæ Palatinus, hanc salutis nostræ sive Aram, sive arborem plantaret vitæ, & nè deindè posteritas à recto humanarum opinionum deflueret tramite, in natali Zebrzidovienfi solo, Hierosolimitana, peregrinantis olim in Orbe, figeret vestigia DEI. Quidni enim ipsâ Religione satum, aut editum dixeris Joannem Zebrzidovium: cui nascens fors, tot culmina eruditæ & Heroicæ præmiserat pietatis: ut mirari hæc nemo possit, illum exacta vix primæva in literario & militari ludo ætate, ensen coronatæ prætulisse Majestati, quando illius Summi omnium Exercituum Dominatoris, Zebrzidovij usq; adeò didicere esse armigeri, ut armamentaria stringendis in hostem telis refertissima, ad Clivum Lechicorum montium, æmulatrix antiquæ Polonorum liberalitatis, quæ toties integri sui patrimonij Christum hæredem scripsit, munificentia extrueret trabecata. Porro, cum omnia post Religionem ponenda, Valerius semper Romana Civitas duxerit, nec dubitarent Sacris Imperia servire, ita se rerum humanarum existimantia regimen habitura, sicuti Divinæ potentie benè & constanter fuissent famulata: Zebrzidoviana stirps, sola inter paucas, eam consecuta est in Polonia gloriam; (c) quod, sicuti semel ab antiquissimis Majoribus instillatam nunquam exuerit Religio-

Kk 2

nem;

(a) Insigne Gentilitium Zebrzydoviorum est vexillum Ecclesiasticum.

(b) Vide Cromerum Belscium Alex: Guagninum Mathiam Strycovium in vita Sigismundi Primi.

(c) Paprocus in Nido Virtutis & Simon Okelsius Ordinis Prædicatorum in Orbe Polono sub stemmate Radwan.

Mons
Calva-
ria in
Zebrz-
dovienfi
Campo.

Valerius
Maxi-
mus lib.
imo.
cap:imo

nem; ita ex sacra elatum æde, victicis insigne Religionis, defendendis sacris arisq; tutelare, *Polono* intulerit campo. Transierunt non tam scintillæ, quam irradiantia lumina, ingentæ ad *Joannem Zebrzidovium* virtutis; atq; ut qui domum moluntur à fundamentis, ita hic bellicas vi- vilesq; suas, à fulcro veluti & basi illarum, Religione, orsus est, & ingenti Reipublicæ impertiri cepit dotes. Ad classicum sive *Asiaticæ Bellonæ*, sive *Septentrionalis*, sive transmaritimi, & malè suam inhabi- tantis *Sundermaniam Martis*, nunquam exformes illius & vigilantissimæ obsiderunt excubiæ: quasi indecorum arbitraretur, destinatam præ- ferendo Regio ensi, prius stringendo in confertissimos hostes, non ini- tiare manum. Sed quem acies & præliaria ille armaverat ludus, con- sultrici *Polonæ* Svadæ; ex cuius veluti præscripto, bellatorum aut acui, aut hebetari necesse est arma, minimè exarmavere certamina: & meri- to illi tribunatum regendarum sententiarum, liberâ Satrapæ *Cracoviæn- sis*, toties, maxime verò extincto *Sigismundo Tertio*, concessere suffra- gia, cuius emeritissimi Majores ita *Polonæ* rexere tribus, ut Minor *Polonia*, sicuti in meditullio suo vixisset, ita præclare rexisset, tribules suos *Zebrzidovios*, planè vergente jam ad occasum tanta Herodum propagine, nunquam oblivisci possit. Felicem appellaret ætas nostra, quod oppor- tunitate fati, anteverterit luctuosa Reipublicæ fata: nisi publica vetaret infelicitas, quæ tantum splendoris & amplitudinis *Zebrzidovianæ* imminuit profapiæ, planè servato, scilicet unius propaginis sequiore sexu, tan- tum publicæ detraxit felicitati.

JOANNES JABLONOVIVS ENSIFER REGNI.

Arma sua Stemma Prusi.
Joanni Jablonovio, vetustissimæ *Prussorum* oriundo gente; nihil ad sum- mum facundia *Polonæ* (quæ nemini concessisse videbatur illa ætate) fastigium defuisset; si diuturnior superfuisset vita, ut proclivè sit opi- nari inopinatò & præcocius, quam par erat, quasi exaruisse copiosissi- mum hoc aureæ eloquentiæ flumen, ne ultimus quasi fluviorum *Polonæ- Natus* intum ad *Darios* limites *Tyras*, qui toties nativo & hostili exundaverat sanguine, divitis ingenij *Jablonoviani*, diutius intumesceret venis. Neq; externa littora, inter amænâ exspatiantem literarum ripas, scaturientis *Jablonovianæ* laticem eloquentiæ, usq; adeò suo inclusere auleo, quo minùs se infunderet aridiori, tunc literariâ siccitate perurante nostrati solo: fatali nihilominus augurio; ut qui ad ostia unius enascebatur flu- minis, ad præterfluentem alterum Regnatricis *Varsoviæ* denasceretur amnem. Nondum *Jablonovius* militaris posuerat stipendij baltheum: cum florentem ejus ætatem *Ostrogiana* fascia, ut animorum, ita opti- marum partium & studiorum ergâ Rempublicam conjunctione illigasset. Redivivos, sive postliminio redditos vitæ, dixisset conjunctissimos illos Triumviros, Magnum scilicet *Cicium Pompeium*, *Cajum Julium Cæsarem*, & *M. Crassum*: priusquam illos, magnitudine jam laborans sua, opulenta non

non disjunxisset potentia; ita nec *Jacobum Sobiescium* à *Nicolao Ostrogo- gio*, nec ab utroq; *Joannem Jablonovium* còadunata mente aut lingvâ di- scernere potuisses. *Jacobus* quidem *Sobiescius* nobis nuper memoratus, *Primus* adhuc *Eques* *trium-* *phavit* *Pompeius* *Maro* *sebalus* *Comitio-* *rum* *Corona-* *tionis.*
ethi ut *Magnus* ille patritius, adhuc minimè inter Patres còoptatus, non est consecutus triumphum, proximum tamen triumpho egit diem, quo pro triumphatore Orientis & Septentrionis *Vladislao*, ad capeffenda Po- lonorum sceptrâ libera suffragia collegit. *Nicolaus* verò *Ostrogogius* cui *Comitio-* *rum* *Corona-* *tionis.*
& *Capitolia* Romana, & eruditissima cultioris *Lyceæ* orbis, destinassent laurum, Coronato jam *Vladislao* usq; adeò interpretatus est promptam & æclinem nutui Regnantis subjectorum voluntatem populorum, ut quancunq; tunc vestigialis ætas plantaverat laurum, nulla hæcenus ex- tirpare audeat posteritas aut possit. *Jablonovio* demum moderandarum comitijs centuriatis, secundum jam consorti tribunitiæ potestatis, sen- tentiarum tunc est reservata gloria, cum jam non tam nutaret, quam dulcedine segnis otij, & diuturnæ pacis, irretita quasi & delinita tor- pesceret libertas, ut non miùs quam *Cato* ille *Censorius* bellum cum moribus nostris, & corruptæ Reipublicæ gereret malis. Quamvis ve- rò nulla fertilior *Jablonovianæ* obtigisse potuerit materies eloquentiæ, *Seneca* *Ep: 87*
quam continua *Vladislavianorum* temporum felicitas; sed cum difficile sit, ijs etiam qui regnant, res olim dissociabiles conjungere, Principatum & libertatem, tantò difficilius ijs qui regnantur, medium inter tutelam li- bertatis & obsequium in Principem insistere iter: eo temperamento, con- sularibus illis & tribunitijs seu popularibus moderatus est *Jablonovius* cer- taminibus, ut nec innoxia ejus popularitas, quidquam derogaret Maje- stati, nec Majestas sacrosanctè ab eodem culta, noceret popularitati. Ad hunc humanarum scopulum volubilitatum, allisit elevatissima *Europa* in- genia, præceps illa & infesta mediocritati nimis aviditas potentiæ; dum aut regnantes, quorum fidem probaverint palam, clam lætentur, debi- ta ipsi odia, exonerari in eosdem ministros; aut mutabiles populi, con- servationem sublimioris throni, selectiorum etiam aulæ regnatricis asse- clarum, si non vitæ, existimationis certè paciscantur jacturâ. Quæ exi- stimatio ut inoffensa *Jablonovio* non magis apud Supremum id est Re- gium, quam apud utrumq; Senatorium & Equestrem constaret ordi- nem, dum dissidijs civilibus civilia imò servilia tracturis bella, multa- rum præliminaribus calamitatum, vetandi non abusus potestate, obicem interponit vocem, & ne infectis rebus series abrumperetur consiliorum, seriò prohibet; præoptavit sibi prius eripi vitam, quam in præcipitium abripi, vicinarum subjugatricem gentium *Poloniam*, & vim ingentem, consilij, expertem, mole ruentem suâ videre.

L. LUCAS OPALINIUS Ex Supremo Regni Mareschalco Palatinus Ravensis.

Moris antiqui exactissima cultrix *Opalinia* Domus, maxime in grandævo hoc non magis ætate quam auctoritate eluxit *Luca*:
L I ita

ita se circumagente rerum humanarum orbita, ut vetustiores in *Polonia* stirpes, evelli se potius quam pristinos extirpari continuo patiantur mores. Æquè ut *Respublicæ*, ex quo in aliena vicinorum immigravere vitia populorum: raro aut nunquam suis supervixere ruinis: ita parvæ hæc etiam eximiarum communitates familiarum; à mutatione morum, aut non levem casum, aut malè moratam & tot læsarum amplitudinum ream ut operiantur mortem est necesse. *Roma* certè quam circumjacentium animavere & dilatavere exordia ditionum, quasi nesciret orbi metuendâ coalescere potentiâ, nisi prius aut exuta libertate suâ, aut emorienti Magnæ ejus parentasset hereditati: hucusq; tamen limites suos extendit, & amplissimos Imperij prorogavit fines, quousq; suprema illa consuetudo, consilibus & proconsulibus immutabiles & sacrosanctæ servandas præscripsit leges, quousq; non ex alio quam bonæ Prætorio mentis, iudicando suos destinavit Prætores. Postquam verò non prius abolevisset leges, quam earum fidelissimos custodes & administratos exuisset mores, eò redacta est mutationis & calamitatis, ut quæ supra tantarum fastigia nationum, extulisse videbatur caput, vilissimi, prostare videret meritissimi cujusq; civium caput: mutaturâ toties ad gregarij etiam alicujus congerronis arbitrium, quasi personatos Dominos, quæ opulentissima quæq; Regnorum, dominijs usq; adeo spoliaverat suis, ut ad Virgideciam fascium Romanorum *Africana* & *Asiatica* frangerentur sceptrâ. *Lucas Opalinus* non hæreditariæ tantum ingenuitæ à Majoribus suis magnitudinis sed & Paterni Successor Magistratus, non ideo fasces præfecturæ suæ prætulit, & incedenti vix non quatuor decennijs viam præmunivit Majestati, ut Regum infringere Sceptra, verum ut uno hoc consilij non minus prompti, quam manus expeditæ, & quando labefactaretur *Respublica*, niteretur *Scipione*. Incomparabili illa & quam postera vix æquabit ætas auctoritate, non vulgi tantum arcere & submovere visus est promiscuam turbam, ne Regia coarctaretur via; sed parricidales inciviliter civili insurgentium bello, contra semel liberrimis suffragijs electam & coronatam Majestatem, avertit manus: quasi reliquos, aut conscia mens, aut imbellis exanimasset metus: *Opaliniam* manum, censoria illa, aut verius Augustalis Prætorij insignivisset virga; ut illi acrior læsæ Majestatis incumberet vindicta. Quâ imperterritâ magnanimitate, antiquissimi *Bursia* & *Opalinia* Domus Majores, Patrias condidit leges, eadem inconcussa gravitate, incessanter suasit esse retinendas; ut sicuti olim sedente *Catone* Populus Romanus, spectare *Florales* jocos non est ausus: ita consulente *Opalino*, aut imminuere leges, aut perperam interpretari, aut demum callum obducere consuetudini impunitatis, nemo attentavit *Polonorum*. Immori alij insignioribus aulae consuevere Præfecturis; quasi, quò remotius à sole isto, Regiæ in terris agant aut morentur serenitatis, eò magis hæc animata langvescant & deflorescant *Heliotropia*, longè alia mens gravissimo Senatorum obtigit *Opalino*, qui postquam non minus pro Regibus suis *Sigismundo*, *Vladislao*, *Joanne Casimiro* strinxisset ferrum, quam luculentissimâ Coronatis his Triumviris consulisset fidelitate; ut postremum consuleret sibi,

missio-

missionem ab aula impetravit propè octuagenarius, veluti interstitijs consulendi decrepitam interpolaturus ætatem; Post exantlatos in Regiâ aurea, & Martis arenâ labores, nunquam sollicitudinem providam *Reipublicæ* exuit, quousq; hominem non exuit.

LUCAS OPALINIUS MARESCHALCUS CURIÆ REGNI.

EXarescit sepiâ, ut nunquam pullatum positura colorem, quo illam posthuma inumbraverat memoria, ita minimè seffectura describendo Eruditissimo *Polonorum* *Lucæ Opalino*, unico sæculi nostri etiam purpurato (fas sit ita loqui) Literatorum. Nimirum, sicuti ille evolvendi præclarissimos quosq; scriptores, & in communes transferendi usus, nunquam explevit famem; ita redundantem ejusdem ex ingeniosissimis literarum monumentis famam, nulla perindè æquabit ac limitabit ætas. Et, si Magnus ille *Alphonfus* Coronatorum Literatissimus Rex *Neapolitanus*, cum aliquando audiret Regem *Hispanum* dixisse: non convenire Principibus Literas; stomachans subjecerit, *Bovis non hominis vocem eam esse*: tantò minus transmontanam nostram ex cultioribus Sapientia sive nutritijs sive alumnijs (perspectâ potissimum variâ intimâq; *Opalinianâ* doctrinâ) quisquam criminabitur Politiam, quæ ut innotesceret orbi, nulla hîc (utpotè non in feraci eorum solo) *Arcadia* rudere pecuaria, vix aliquem per tot annorum centurias, ferendis suis sive consulendis admovit institutis, quin eum aut selectior eruditio aut insignior bellicarum gloria virtutum eò fastigij exexisset. Usq; adeo Senatorius adhuc Juvenis, omnium planè comprehendit abdita & arcana scientiarum, quasi nulla illi superesset alendæ & sustentandæ vitæ ratio præter literas: adeo omne tempus, non diuturnioris sanè vitæ, eximijs lucubrationibus & literarijs temporibus transmittendum putavit, quasi nihil sibi ex tam laudato cive, aut publicorum in Republica, aut privatorum officiorum in amicitia vendicaret cura. Diceret *Cleantes* oppidò pertinaci Sapientia studio immersum, ut conductitiam aquam traheret, & rigando hortulo locaret manus: nisi *Opaliniana* ratis cumulatione ex mercatu literarum, belli & pacis, *Polono* solo invexisset ornamenta: quam unius Philosophi opera, ex primævo licet fonte, aliquid scaturientis scientia potuerat adspargere *Stoa* vel *Lyceo*. Umbratilem porticum Academicarum, primâ emensus ætate, ita Regnatricis aulae plerumq; lubrico & malè fido institit limini, ut primum Regio salutato limine, ad littora *Baltici* maris cum *Gothico* illo Regnorum invasore & fortunâ *Vladislaviana* adacto, ad pactiones *Succo* sequester destitaretur vicennalis pacis: quasi, quæ ferocissimis hostium non impromptâ Majorum intulerat manu, *Opaliniano* sistere arma *Polonia* didicisset ore; sicuti efficacissima olim Romani Oratoris *Antonij* eloquentia, à jugulo retundere aut potius hebetare noverat fidas. Cum verò non tantum parietibus aut lacunaribus, ornamentum tenue prætendatur, sed omnium istorum quos

LI 2

Seneca
Epi: 105

altos incedere videmus, bracteata felicitas sit: unus *Opalinus* ea sibi tantum suppetere optavit animi bona, quæ ex magnifico placidoq; fulgent, hinc iustitiâ, illinc fortitudine, hinc temperantiâ prudentiâq; lucentibus. Præter has, frugalitas & continentia, & tolerantia, & libertas, comitasq; & (quis credat?) humanitas, rarum in homine bonum, splendorem illi suum affuderunt. Regimen hominum patriæ consulentium, primum in equestri Orchestra, deinde in amplissima Senatorum Corona *Opalinio* merito obtrigit: ut disceret tandem Orbis noster, illis non temporaria tantum, sed mortalitatis humanæ circumscripta cancellis, deferri in *Polonia* regiminâ, qui adeo supra humanarum culmina felicitatum extulere caput; ut non sit cur suum inuideamus aut *Lacedæmonij* *Lycurgum*, aut *Socratem Athenis*, aut in præceptis ruenti & ad libita *Cæsarum*, simul ac corruptelas sæculi devolutæ *Roma* felicioribus dignum annis, *Annaum*, & quidquid deniq; eruditum in censum Sapientiæ venit. Quam non magis in excolendis literis, quam in colendis civilium & omnigenarum virtutum officiis, *Magni* meruerit nomen, officiorum illa præclara testatur concinnitas, cui, etsi latebram quaesivit literaria ejus modestia, nihiloominus *Andræ* *Maximiliani Fredro* Castellani *Leopolensis*, Literarum ut Rei, ita publicæ Restauratoris felicitatis, ne lateret, providit (a) sollicitudo, non magis de *Opalinio* quam de tota bene merita posteritate. Expediret cultiori, quacunq; sui patet circumflexione, orbi longiorem literatissimo *Polonorum* texere Panegyrim: nisi dedecret posthumam ejus extendere uberiores dictis memoriam, qui ut illam prorogaverat diuturniore famâ, ita quousq; superfuit, latere eandem voluit ac filere.

M.

MARTIANUS CHELMSCIOUS

Succammerarius Cracoviensis.

Vtrum constantis magnanimitatis, & rigidioris potius quam eruditioris ut animi ita ingenij, quem si totus illaberetur orbis, impavidum ferirent ruina, *Martianum Chelmscium* literaria nostra ficit Epigraphe. Quam nondum enim palam, obrepenti morum corruptelæ, laudabiliter & innoxie noverat irasci, & quasi invulnerabilis illi obtigisset animus, quod remotius eum ab adulatione, latitante Rerum publicarum peste, impenetrabilis sua removerat constantia, eo promptius & perennius, nunquam expuagendum aut eliminandum *Polone* sinceritatis inseruit albo. Blanditias, ut Viro ita libero homine, indignas, & servilis auctoramenta ingenij esse arbitratus, ne ad minima quidem sive projectæ, sive imaginariæ assentationis descendit obsequia, nullos emereaturus honores, etsi natalitio *Sciberovia* gentis nunquam interclusos decori,

(a) Librum *Opalinij* de Officiis; sub involucre anagrammatico nominis, (*Pauli Neocælli*) scriptum; *Fredro* imprimi curavit.

decori, ad quos inhonorato sive clandestino enitendum esset calle: Certè plerosq; *Polonos* Optimates, averso scilicet à *Polonâ* ingenuitate cursu, ad sellas evectos curules, aut largitione emi & vendi solitos magistratus, non iniqua, meritorum uniuscujusq; arbitra, silentio transmittet posteritas: upa finium regundorum *Cracoviensium* Præfectura, omnium in Regno Provincialium amplitudinum primaria, plus à *Martiano Chelmscio* mutuata quam illi contulisset splendoris, nulla involvi aut limiari potest oblivione; quod circumscriptos liberæ ingenuitati nunquam transiliverit fines. Principem Nobilitatis (a) ut ageret, à primis veluti incunabulis, alieni renuit arbitrij subire jugum, & nonnullis prædominanti insvescere servituti, ut suo doceret indocilem populum exemplo, blaterones istos aulicos & splendidioris aucupes fortunæ, aulas Principum eo potissimum nomine mutasse in viles servientium pecudum caulas, quod earum translatitij inquilini, excusso omni bene consultæ sensu rationis, à summo libertatis, ad imum servitutis devolvantur gradum. Nè uberior *Vladislaviana* felicitati deesset seges, sicuti regendis ingenium bellorum operibus suppetebant magna illa Nomina, ita occurrebant ultrò paratis felicitatum, idonea promendis consilij instrumenta. Cum etenim inter *Martianum* & *Martialem* parum discriminis interesset ludum, exacta & decursa *Chelmscius* in eo præclaro sive stadio sive curriculo primâ ætate, in Equestri illo circo, adeo constanter sua fixit stativa, ut neq; affulgentium spes honorum, neq; utilitatum illecebra, neq; demum parendi necessitas, à populo magis tuendo quam colendo, illibatam humanis irritamentis illius potuerit amovere sive labefactare stabilitam & inconcussam mentem. Porro cum quodlibet sæculum tulisset suorum *Aristarchos* morum, *Chelmscius* corruptos, & in exitium jam præcipientes cum minimè ferret sæculi sui mores, interrumpi sibi potius optavit vitæ & vivacissimæ cursum senectutis, quam à recto & Majorum vestigijs presso litum (ut dicitur) unguem deflectere tramite. Facile conficio extinctâ hac ut voce, ita sentiendi & dicendi libertate, coronatam etiam ingemuisse Majestatem: cum Regalis ingenij mos sit, in contumeliam præsentium laudare amissa: & ipsi dare virtutem vera dicendi, à quibus audiendi periculum non est.

Seneca
libro de
beneficijs.

MATHIAS LUBIENSCIOUS

ARCHIEPISCOPUS GNESNENSIS.

A Vita sacra, quorum procurandorum potestas, meliorem & potius sibi vendicat Reipublicæ partem, nemo religiosius & exactius, quam a vitâ quispiam religione, aut maturâ, in averruncandis, Reipublicæ malis, conspicuus prudentiâ procuravit unquam. Hinc est, quod providentissimi Majores nostri, extinctis Principibus in *Poloniâ* Regnantibus, neminem alium, præter unum Sacri Senatûs Principem,

Mm

(a) In *Polonia*: Succammerarius est Primarius inter magistratus Terrestris & Castrenses Dignitarius; eoque nomine, Principis Nobilitatis titulo honorario gaudet.

142
cipem, & Reipublicæ Primatem Antistitem, *Inter-Regem* esse voluerint: quasi nescirent aliâ, Sceptra viduata regi, quam semel altaribus Immortalis DEI admotâ manu; tantum discriminis inter Coronam & Mitram antiquo etiam interponente sæculo, ut Mitras & Coronas eadem sacratior imponat manus: vile illud & profanum fastigium capitis, arbitrate planè Orbe, quodcumq; ab alienâ incude, aut etiam divite, prædatitiâ tamen veniat aurifolâ. Ea præcipua in Regno *Polonia* Regum ritè inaugurandorum auctoritas, ut post pleraq; Sacerdotiorum & minorum publicorum subsellia, *Mathias Lubinſcio* Siradiensis Patrio Dynastæ, inter selectiores eminentiori Antistites, obtigit uni, cui turbulentissimo illo post fata *Vladislai* Interregno (quo felicissimi Regum infregisset Sceptrum, vix non pomum, id est orbem nostrum, ad alienas sive serviles devolverat manus, noverca fortuna) maximè congruere videbatur. Cum etenim infensiores vicinorum nostrorum animi, aut potius timida vota, fluctuantem sive jam naufragantem Rempubicam nostram, prædamnassent veluti ad remum: postliminiò emerſimus sive redijmus ad Regnum, excubante pro periclitante Patriâ, & extendente manus imò supplicante *Lubinſcio* eidem Numini: quod, si ad nutum & arbitrium unius armati in prosequendâ victoriâ sistere potuerat solem: quidni ad expugnatricem Czeli, tanti Mitrati, religionem, nostrarum calamitatum aliò diverteret cursum. Quàm providâ & consultrice Boni publici polleret mente, vel hinc secutura conjiciet ætas, quod ex illius contubernio, & veluti consiliorum optimorum Athenæo, gemina ut sæculi nostri, ita sacratioris columnina & ornamenta prodierint togæ, *Andreas Trebicius* Cracoviensis Antistes, & *Andreas Olſzovius* Culmensis Antistes, Regni *Polonia* Procancellarius, quorum sedulâ & nunquam torpesciente perfectum est operâ, quod sicuti nuper nobis ab utroq; Rege æquanimiter regnatum est: ita nè utriusq; Interregni, acerbis sentiamus mala, longævam illi & vegetam superſuisse nemo mirabitur senectutem, qui hætenus veluti fato superſtes suo, non suorum commoda propinquorum, ex alienis auxit incommodis, aut alienæ detraxit necessitati, ut domesticas instrueret opes: sed potius, non degeneri voluit innotescere ætati, quàm eximios habuisset amicos, quàm nutrituros mutuâ vicissitudine Rempubicam, nutritisset alumnos. Ut *Vladislao* Regnante *Maria Ludovica* imponeret Coronam, deindè *Joannem Casimirum* diademate redimitum, accedente Electoris Populi concordia, regnare juberet: geminâ felicitate illi indulgere fata: ut totidem ab illo, non desinat, diuturnis quæſtata malis Patria, mutuari corollas, quod *Trebiciana*, *Olſzoviana* provida consilia, illi paravere lauros, eorundem factorum continua & nunquam cessatura beneficentia est. Providisset credo, sacrorum *Polonorum* Regi, ingeniosi operis Cenotaphia: aut si non superbâ mole, tamen sepulchralem excedentia modum Mausolea: tot nominibus illigata Patria: nisi monumenta cujuslibet ruituræ hoc unum superaret famæ, quod Respublica *Lubinſcianum* secuta delectum sive optionem, eos potissimum ministros, primò Status delegerit, deindè in amplissimum cooptaverit Senatum, quos cura & sollicitudo

Jofve.

citudo ejus publico formaverat & educaverat usui, & non ad unam hanc, inter tumultuarios fluctus manutenendam; sed ad quamlibet præclarè & civiliter constituendam Rempubicam reliquerat Monitores.

MAXIMILIANUS PRZEREMBSCIUS PALATINUS SIRADIENSIS.

Przerebiam gentem, ut supra reliquarum culmina stirpium sive familiarum infra emergenti virtuti extulit Nominis magnitudo, ita *Maximilianum* hunc Castellano *Siradiense* natum, ingenti consultissimi vi animi & exactissimâ legum Patriarum peritiâ, reliquis popularibus suis præstare, inter contaneos verò *Sigismundana* & *Vladislaviana* curiæ Patres eminere fecit. Ut excuteret desidiosâ nonnunquam ætatiæ Patres eminere fecit. Ut excuteret desidiosâ nonnunquam ætatiæ juvenis veterum, & non minùs ab illecebris expediret, insidijs & irritamentis obnoxiam, adolescentiorem indolem, (quàm hostilibus nexibus unus è Majoribus jacturâ sui exolverat (a) pedem: post emensa in domestico pulvere spatia literarum, peregrinationi cultiorum animum adjecit nationum; ut sicuti Majores sui, natalitium lebetem, (b) redundantem avitæ Religionis, & nullâ pravarum obfuscata caligine opinionum auro, sacratioris Senatus intulerant abaco; ita hic lari suo redditus, eadem opulentiâ non vacuum referret domum. Philosophiæ (ut in *Prætextato* mireris juvene) & reconditis humanæ Sapientiæ arcanis, quæcumq; Stagiritis continentur voluminibus, adeò gnaviter operatus est: ut intimâ cognitione *Dialectica* & *Logica* institutus & diversarum loqueretur *Dialecto* nationum, & ex præscripto *Logicarum* categoriarum, Patrias sanciret leges. Dupplicum libellorum Præfectus, eâ sedulitate & solertia jus dixit, ut nullius eum, eâ præsertim ætate æqualiter industria, & quasi consultrice juris & æqui expleri non possent Provincialia subsellia mente, sæpè illum *Themis Polona*, ab aulico Magistratu translatus, suo mutuata est & præſſe voluit Tribunali, ut doceret plerumq; ignaram & non benè eruditam ætatem, tantum eos conferre Reipublicæ, qui benè sapere & condere, quantum qui facundè eloqui & interpretari didicissent leges. Tam pervigili in legibus Patriæ discernendis & judicandis sollicitudini, accessit Reginalis Regimen aulæ, spectatæ fidelitatis & sedulæ probitatis Proceribus, in Regnatrice semper commissum Domo, rarâ eâq; *Przerebſciana* felicitate, ut qui *Constantinam Sigismundi III.* Consortem, *Ferdinandi II.* Cæsaris Sororem, vicennali fermè coluerit obsequio, ejusdem ex Fratre Neptem, *Ceciliam Renatam*, *Vladislao IV.* Viennâ adduxerit, & ostium jam spectans, hætenus officiosissime veneratus fuerit, quatenus exhausta continuis Principum ministerijs suppetebat vita. Ad *Badenses* thermas *Vladislao IV.* recuperandæ valetudinis causâ profectum comitatus, cum nullum prove-

Referenda
darius
Supremus
Regni.

M m 2

(a) Vide Simonem Okolsium sub Armis Novina. Tomo 2. pag. 281.
(b) Inſigne Gentilitium *Przerebſciorum* est. Auris Lebetis aheni, cum pede hominis supra Coronam.

et jam & capulari invenisset remedium senectuti; ex legem & nullis obtemperaturam institutis, ad limen suum obrepere vidit mortem, priusquam Regio limine, sexagesimo negotiosæ vitæ exacto anno excessisset. Documentum non vulgare plerisque; moderni Sæculi *Proteis*, non minus in dies mutaturis Dominantes, quam translatitios istos erga Dominantes exuentibus affectus: nunquam illos collimasse, ad præfixum felicitati suæ scopum, quos per diverticula oberrantis & fluctuantis mentis agitavere procellæ: nunquam benè fixisse *pedem*, & Paterno inhæsisse Solo, quem externarum decipulæ irretivere mutationum, nunquam demum perseverantiæ constantis retulisse à memori posteritate bravium, quos aut Regnantis fatum, aut unica humanarum limitatrix actionum Mors, jugi hoc novissimè ruentis potentie inclusos ludo, non manumisit, aut pluribus junxit.

MICHAEL ZEBRZIDOVIVS
PALATINUS CRACOVENSIS.

Michaëli Zebzidovio ut Polona Pallas eruditum non minus pectus quam facundam indulserat linguam, ita Mars Lechicus, bellatricem non detraxerat manum, nisi longa morborum series nondum ingressio sive attingenti limen senectutis, ademisset pedes. Quamvis in ægiore potissimum corpore, nunquam vivacissimus ægrescebat animus; sive Respublica tumultuariæ purulentam saniem rebellionis, à saniore illæse libertatis separaret parte, Zebzidovianorum Cataphractorum, ut secundæ venæ, ita vulnere aperiendo commodavit manus: sive ab Oriente & Aquilone contagio perniciosam inferret pestem, & ultimum videretur minari exitium, non incomitatus illam arcere & aditu prohibere Zebzidovianus Paternâ & non degenerare dexterâ filij, Regibus prælatus potuerat ensis. Ut nunquam turbidam adolescentiam egit, ita non ægrè tulit sibi potius attineri pedes, quam eâ incedere semitâ, quæ per erroneos & clandestinos Mæandros, à tributariâ & semel recognitâ sive avertit sive abducit veneratione Majestatis. Certè, etsi Stoicum contrahere, aut præferre supercilium, indulgentissima animi index sua illi nunquam permisisset ingenuitas, si tamen immotum erga Dominantes obsequium, & quatenus patere potest, nulli mutationi obnoxium introspeceres animum à Zenone illo vel Democrito, tam nihil similitudine abivisse virtutum, quam procul aberat tempore aut cultioris vitæ instituto, facile eum potuisset quisquam arbitrari. Obtentus quoslibet ceu personatos fucos, mutuo suæ imponentium & illudentium fallaciæ, ut Zebzidovianâ indignos sinceritate, ita nemini Polono ferendos Optimati, adeo penitus ab indocili technarum abolevit mente, ut diutius latere inter equestria insignia maluerit, quam laticlavium ab utroque emercari sive importunius eblaudiri Principe, cujus prærogativam non propinquorum tantum spes & vota, sed eminentiorum aulae Procerum judicia, cum lanugine illi destinabant. Quamvis plerique abripi potius & in inum

nover-

novercantis deturbari præcipitium fortunæ, quam eripi ambitioni suæ, præposteram hanc maluerint honorum inundationem: obstrepentes potius legibus graculi, quam insidiatores populo per leges agrarias & plebiscita Gracchi: quorum uterque non integrum cadaver ultricibus permisit flammis, quæ melius viventes exceperant, hoc illis quasi ludibrio parentante fortunâ, ut illi sanguine suo imminuendæ litarent Publicæ Rei: quorum Cornelia gens, strenuè & continuo providerat, ne ullus pateret vulnere in Republicâ locus, neque ita orbis Dominam luctuosum corripere incendium, sicuti geminas ejus partes Asiam & Africam planè redegerat in cineres. Felix demum vel eò nomine censendus est Zebzidovius, quod sicuti plerique in privatâ vita, felle magis quam felicitate circumfluente, ita in civili vix aliquid excusandum haberet, cum inter illa sive tributaria rostra, sive Capitolia Polonæ libertatis, maturas texere deliberationes, quam factorum suorum ordini Apologias consuevisset. Incunte vere, nunquam terminandam auspicatus est ætatem, dum secundâ in Senatu equestri vix confedisset sellâ, & fasces non insuetos Majoribus, præferri sibi vidisset primam, ad funebralem faciem accensam mortales oculos ultimum clausit.

N.

NICOLAUS FIRLEIVS
Palatinus Sandomiriensis.

Sol spectatorem, nisi cum deficit, non habet: Scitum ex adyto Philosophiæ naturalis prolatum fuisse, ut quælibet in sua Ecclypsi recognovit ætas, ita florentissima & toties tantorum materies triumphorum, suo ingemuit & ingeminat luctu Firleiana Domus. Ut deliquia hæc solis Firleiani, non in Leone sed in natalitio æstuantis Leopardo, (a) velociore mentis acie, quam oculis percurras. Nicolaus Firleius civilis prudentiæ Phoenix, ut sæculi sui, ita prolis, quatuor præter sequiorem sexum reliquerat liberos, non adeundæ tantum hæreditati, sed cuilibet sustinendæ amplitudini pares; sed uno alteroque ab excessu ejus non elapso decennio ex tot liberis superfuit nemo; tam fecundæ & florentis Domus, uno tantum Zbignei Præfecti Lublincensis Filio, Nicolai verò superstitis Nepote. Eò revolutionis seu potius interitus redacta est nuper etiam Stanislai Castellani Lublincensis propago, in duobus ingentis adolescentibus spei, quasi antè extincta, quam obfuscatæ tot luctibus Patriæ, oboriri cepisset. Cæterum Nicolaus ut publicarum apprimè gnarus mutationum, ita & fatalis Domus suæ præfagus occasus: ut se dignum Palatini Cracovientis præstaret genere: & proximam Satrapiæ Cracoviensi Palatinalem Sandomiriensem consecutus est sellam, & usque adeo, omni generum effulsit raritate scientiarum, sicuti natalitium suum Leo-

N n

par-

(a) Leopardus est Insigne Gentilitium Firleiorum olim eclypsim passa Familia.

pardum versicolor varietas oculis commendavit humanis. Elato Sobrii sui *Henrici* nuper nobis memorati Antistitis *Posnaniensis* funere: animum ad immortalitatem comparare cepit; & quasi incumberet illi, jam vix non fatalis Majoribus & natalibus suis quinquagenarius annus, in eam vel maximè incubuit curam & sollicitudinem, ut ea antè quinquagesimum annum ætatis suæ & gereret & diceret, quæ vix plerique septuagenarii aut octuagenarii in Republicâ effecere. Hinc nondum planè virilem adeptus togam, in *Transylvaniam* præclaram obivit legationem, veteres illos æmulatus *Firleior*, qui, ut legatorum ad Imperatoriam potissimum aulam & Comitibus Ratisbonensibus toties subivere personas, ita externorum amplitudines titularum, ultrò sibi à Majestate illâ collatas, animo verè Principe, non tam contempsere, quam recusavere. Et certè, quamprimùm amplitudo *Firleiana* ex *Franconiâ* oriunda, cum æquaturò iagentes illos Heròas, procerioris animi quàm corporis *Vladislao Lokietkone* Rege in *Poloniâ* hospitari cepit: in eam non indulgentiâ tantum Principum, sed suapte claritudine excrevit magnitudinem, ut brevi ex hospitante & adventitia, aliarum Matremfamilias ageret Prospiciam. Decrevisse tamen nè utiquam opineris, quod in exiguum videas posteritatis coarctatam numerum, cum & trecentorum *Fabiorum* deletorum Minimum servaverit fortuna, ex quo deinde *Maximi* nascerentur, (a) & obfucari, interdum contingat solem, non ut imminuatur ejus fulgor, sed ut depulsâ caligine eò nitidior, quò nobis optabilior redeat irradiantis lucis usus. *Nicolaus* uni lessum rudis nostra destinaverat *Minerva*, sed lassata luctibus, dum in uno defigit lumen, vix non letheam contraxit oblivionem, ejus superstitis familiæ, quæ usq; adeò ab injuriâ temporum, & damnosâ *Firleianam* Stirpem vindicabit die, sicuti Abavorum suorum æviterni celebritas nominis, nullo involvitur leto.

Livius
Dec:
libro 2.

NICOLAUS OSTROROGIUS POCILLATOR REGNI.

A Borigenes *Ostrorogianos* ut intelligas: vix non iisdem planè incubulis, enascentem *Poloniam* & *Ostrorogiam* gentem Divina Providentia fasciavit. Neq; etenim protoparens *Nalcziorum* (b) Capite suo prætulisset fasciæ insignæ; nisi ab incubulis suis præfagissent Majores, & demùm didicissent posterì, hanc fasciâ ita vinciendos esse hostes, sicuti svaveloquentiâ, tanquam aureâ *Herculis* catenâ, devinxerat animos. Ex hac consultrice Boni publici gente, quasi avito domicilio, & promptuario civilium bellicarumq; virtutum, antiquissimi *Polonorum* Regum, neminem legere in Senatum, quem obeundis præclare

(a) Post trecentos illos *Fabios* qui, simul interfecti sunt, Superstes fuit *Fabius Maximus*; Constatior appellatus.

(b) Insigne Gentilitium *Ostrorogiorum* est fasciæ vocæ apud stemmatographos nostros receptâ; *Nalczæ*.

clare non adhibuissent legationibus; quem (ut temporaria tunc accepimus fuisse armorum Imperia) sicuti gerendis ita conficiendis non præfecissent bellis, ut discernere hæcenus nequeam: prudentiusne benè consultâ *Ostrorogiana* mens publicæ stabiliendæ securitati providerit commoda, an efficacius ut iisdem fruere & latius dominaremur, bellicosissima toties dimicaverit manus. Involvi certè nullâ securitæ poterit ætatis oblivione, *Sandivogius Ostrorogus* Palatinus *Posnaniensis*, qui nè Regnum ambitu involveretur alieno, obstitit; eo potissimum nomine *Jagielloniana* Servator Coronæ, quod subreptitiâ à *Vitoldiano* Capite *Matthæus* arcuisset & submovisset Coronam: dignus, cujus fasciam perennaturæ conspiciant *Strycovius* & *Bielscianus* finibus Regni noverat, quos ut patruales dissolverent Principes, ad illigandum *Vitoldum* splendide compedibus servitutis, nimis quàm sedula, sed insidiatrix sollicita in *Poloniam* ablegaverat cura. Eripiendæ quidem præposterè ambientibus, *Ostrorogio* non concessere propitia jam rebus *Polonis* fata: sed Electo *Vladislao* ab Equestribus illis centuriatis comitijs (a) deferendæ Coronæ indulgere gloriam: quasi nemo dignior *Vladislaviano* superesset sæculo, qui luculentius populorum eloqueretur applausum, quorum consensus, ut coronarium meritissimo Regum conflaverat aurum, ita ex triumphis enascenturam præfagebat laurum, & paciferæ manui ramum destinabat *Olivæ*. Cui utriq; plantandæ, uti non segnem præbuit operam *Ostrorogus*, ita demùm fortunæ superstes *Vladislaviana*, felicissimo Regum, utraq; tempora belli & pacis, ad suæ fortunæ exigenti modum, satisfecit, commilitium ejus non genere tantum sed virtute secutus Comes, qui à suo contubernio, ita non excludebat *Ajaces*; ut vel decem pugnacioribus, prudentem unum præponeret *Ulysses*. In eam familiaritatem Principis, adscito alteri venalitio honorum & opum ærascatori, aurea succrevisset seges, & ditescendi nummaria minimè displicuisset messis; sed *Ostrorogio*, intimiori admoto Principis conclavi, innata præcluserat magnanimitas manum, ut natalitio potius, Majorum suorum publicas utilitates metiretur honore, quàm meteret hoc pauxillum opum, quidquid nutriendæ sibi, non cupiditati explendæ alienæ, humana sevit egestas. Regum itaq; beneficia non vendidit, quia largiendis illis, Regum beneficentia manum ejus non admovit; & si admovisset, procul dubiò, sicuti immunem à dissidijs civilibus præstitit animum, ita à sacrilegio hoc (ut ita scribam) civili, puras & illibatas servasset manus. Dives animi, neq; enim, auri aut agri, incommodo erepti alieno, spargebat illas reconditas, neq; eripi aut eripere promiscuas, in publicum usum selectioris eloquentiæ opes, & quasi cothurnatam istam, & intrâ proscenium exuendam respueret felicitatem, vix non moderatori visus est præcepisse Reipublicæ. *Divitiis Seneca* apud sapientem Virum in servitute esse, apud stultum in imperio. *Verde Vita* gente ad senium ætate, Senatoriam (quod mireris) non expetivit dignitatem, cum ut familiarius, ita cumulatiùs, ex animi sententiâ, ob contemptum quàm adeptum Magistratum, plerosq; laudaret cives. *Ostrorogiano* præclariùs ducens esse animo, meruisse quàm gessisse honores.

N n 2

Cum

(a) Marechalcus Comitiorum Coronationis *Vladislai* in Equestri (ut vocant) Rota.

Cum ita, praesidia ornandae & tuendae contempsisset civilis vita; nihil eum morabatur, quin vitam circumcingentibus ad *Zbaravium* objiceret discriminibus: quasi oblitus, se arbitro, tot fœderibus ex mente & dignitate Reipublicae firmatis, toties pactam fuisse publicam salutem. Ab eo servatum Ietho, vix elapso biennio aut triennio, mortalis excepit letus: & tunc illum suprema domesticorum extulere officia, cum jam graviter, non magis ex interno quam externo Respublica decubuisset morbo, ut doceretur orbis, quod nec morborum congeries, hanc Rempublicam laceffere ausa fuerit; quousque supervixit tanti corporis Curator.

P.

PAULUS PIASECIUS
EPISCOPUS PREMISLIENSIS. (a)

Historiam *Poloniam*, ut vix aliquis præter Martinum *Bielscium* & Alexandrum *Gugninum*, quem non sacratior taxisset toga, memoriae tradidit posteritatis: ita, qui praesentis fivè præclarè fivè perperam gesta saeculi, exactius & ad libellam explanaverit veritatis, præter Paulum *Piascium* reperias neminem. Nimirum expedit, ut rari inter homines Numinis, id est Incorrupti, & vitij Principum minime blandientis animi, Protomytham ageret ille: quem novellum *Callisthenem*, haudquaquam aulae & assentantium accomodatam ingenio, tempora nostra habuere; nisi ut *Græcus* & summi Philosophorum (b) consobrinus, Regnorum acquirendorum, quam unius affectus domandi, meliorem libertate dicendi, offenderat Dominantem: ita *Polonus* eadem manu *Chronica* sua concinnans opera, quæ purè & integrè sacris operata est, in manifestiores & melius moratos Principes incidisset. Et quamvis nunquam, anteaquæ, suo censore aut Satyrico potius Scriptore, caruere ætates, qui aut inpestim euntibus ogganniret moribus, aut de obrepente, clam, & palam erumpente, suorum infelicitate querulus, temporum favienti quæreret medicinam morbo, *Piascium* tamen, atramentario, (cum ferro, togata & umbratica illi non permetteret vita) saeculi sui amolientem vitia, stylo, externi etiam Sapientum æquanimitè tulere cæcus, nisi is demum aversari possit, quem adeo literarum ejus, ad magis alicujus claritudinem non vis ignominiosius vapularet. Improbissimus non *Cæsarum* tantum, sed & hominum incidit venas, & *Romani* Sapientis & *Pharsalici* illius Pœtæ, quasi uno demum profluvio, ita efflicanda esset humanæ eloquentiæ vena & ubertas, sicuti,

Curtius
Libr.
VI.

Lucani
Tacitus
in Vita
Neronis

(a) Author *Chronici* rerum gestarum ab Anno 1571. ad 1645. in Europâ singularium, Crac. 1645. & 48. ac Amstelodami apud Blac. editi in folio.
(b) Aristotelis propinquus *Callisthenes*, & Alexandri Comes, a quo, quod non ut ceteri assentatores adorandum cum putavisset, interfectus est. Trog. l. 24.

sicuti mortalis exhauritur sanguis: ignarus, quod cum maximè timeret, ne quid de se asperum scriberent, adeo omnem sui exasperaverit memoriam, ut & Clementia, animata illi nuncupata hætenus erubescat crudelitati, & in *Pharsalici* campis exaresceret tantus civilis sanguis, nisi Scriptoris magis sanguinolentos fecisset cruor. A tam iniqua scriptorum suorum æstimatrice, & liberioris calami ultrice ætate, uti *Piascium* proptia removere fata, ita non vulgaris & genio ac ingenio saeculi, nunquam adulantis Historici, indulgere famam: ut sicuti quoslibet à calamo suo removerat dictionum calamiferos, ita commentitio (indignâ scilicet Historiæ nomine tropologiâ) aliena vitia, nunquam velaret aut circumvestiret honore. Quâ immortalæ libertate mentis, obfirmatus, in Episcopa sua immobilis *Premisliensi*, ulteriora ut honorum ita opum non prætergressus est fastigia; ita cæca honorum largitrice, summis & literatis Viris retaliante, & suas vices ulciscente fortunâ, ut eandem illis circumseptam intercludat ad dignitates & dignationes viam, quâ gradientes, ne fortunâ potius niterentur quam virtute, plerosque, sapientiorum advocarunt effata. Scilicet, frontispicia, fivè vestibula sua frontis verissimæ, optima scrutatrix nunquam alieno vel adventitio virtus exornavit decore: ut quæ phalerata illa honorum lenocinia, scenicis & nunquam duraturis remisit fallacijs: ita nulla eos exaudorari sinit portione sui, ab aliquo humanæ dehonestamento infelicitatis, quos semel perennaturæ immortalitatis laureâ insignivit. Eternum crimen *Alexandri*, *Curtius Callisthenes*, caveâ suâ inclusus (quia liberè solus dicere potuerat) diutius & decentius, toto à securâ posteritate spectabitur ævo, quam ille, pedibus suis *Persepoli* hospitalem *Darij* substernens & subjiciens mensam: ut doceretur orbis, tunc *Asiatica* trophæa, ad lugubrem rediisse *Catastrophem*, cum gladiatoria illa, helluonis sanguinarij dextera, unius latus suum corporis objectu protegentis, alterius famam ultore calamo, ab oblivione vindicaturi, sanguinem fudisse, perinde haberet. Macrè tanto Scriptore ô *Polonia*! cui etsi sublimiorem suggestum non concessit æmula virtutis invidia, ex quo luculentius posteritati innotescerent, ad meliorem aliquando revocantes frugem, præfagæ calamitatum paræneses, eò tamen admirabilior elucescet *Polonorum* felicitas ingeniorum, quò numerosiores in externo etiam orbe, *Chronicorum* suorum perspicua concinnitas invenit lectores.

Seneca
libro de
Clementia.

Curtius
libro 8.

PETRUS GEMBICIUS
Episcopus Cracoviensis Dux Severiæ.

Auspiciatè visus est *Laurentius Gembicius* Archiepiscopus *Gnesnensis* emeruisse Principem, in Regno *Polonia* sacri honoris seu Mitram seu Tiaram: cum ab eo, non degenerere pullulante successionem, ut virtutum ita literarum, Quatuor Viros jam Antistites *Gembicios*, *Polonus* recenset orbis. Ne solo & sermonibus plerumque obnoxio nepotis Nomine *Petrus*, nepolari & prodegisse ingenuas videretur artes,

Oo

tes,

tes, post esuritiam inter præclara studia adolescentiam, à patruo in clientelam duorum Regum, Patris *Sigismundi III.* deductus, vetustissimo deinde liberorum *Sigismundi*, *Vladislao* ita adhæsit, ut post adeptum Paternum Thronum Principi, rarissimum delectum Virorum in utraq; quâ togatâ quâ sagatâ Republica habenti, animum probaret. Cum verò

Just. (Belgicus ille Seneca) nihil præclarior ad Rempublicam gubernandam adferri & adhiberi existimaverit, præter usum, & Theognidem sapienter scripisse.

*Just. in Mo-
nitis &
exem-
plis.*

Est mala Opinio: at est homini longè optimus usus.

Nam ubi sola Natura sive Doctrina, profectò Opinio innascitur, & gnari scientesq; esse volumus, ubi non sumus. At usus, firmior, & in artibus per se valet. Minime præfens admirabitur ætas, si *Gembicium*, præter innumeros, ultrò si non ambitiosè candidatos, utroq; gradatim tamen, exornaverit *Vladislao* Sigillo, quem suamet prosperis, nunquam verò adversis, Regnatricis exulta prudentia, ita erudit, ut quodammodo animaret. Nimirum, vivere in contubernio illius Principis (quem Literatiorem an liberaliorem? struendæ aciei an instruendæ civilibus arcanis Magnatum suorum mentis doctorem! habuerit, hætenus discernere sæculum nostrum nequit) erudiri erat. Quâ verò prudentiâ, & ejus indissolubili administro usu, pollere expedivit *Gembicium*, cui consultissimi Regum uniuscujusq; excitatrix ingenij solertia, collegam, *Georgium Ossolinum* supra nobis memoratum, uti *Phænicem* nonnisi quingentesimo nasciturum in Regno *Poloniarum* anno, Procancellarium adjunxit; ut inde colligere liceat, ita eum rectè collimasse, & nunquam aberrasse à præfixo Boni Publici scopo, sicuti in deligendo eo & admo- vendo tantis muneribus, nunquam Regium aberraverat Judicium. Ab Episcopâ *Premislicensi* ad primam Episcopatum, *Cracoviensem* evectus Cathedrali, quâ sedulitate res Divinas ita curaverit, ut nec providendæ etiam humanæ egestati, sua deesset sollicitudo, quàm exactâ sentiendi & dicendi libertate, ad præscriptum legum *Polonarum*, sacræ & Senatoriæ vacaverit functioni, quàm deniq; constanti & indefesso labore, nè quid detrimenti, commissa sibi caperet Provincia, excubaret, non attinet scribere; cum nunquam extinguenda aut obliteranda, ejus, animis hominum hætenus occurrat memoria; quasi *vita* illius laudabiliter acta, firmius quàm gentilitia *vitta* (a) animos devinxisset humanos. Invitus tamen, eripi sibi tantum columnen sui, *Lechicus* vidit & ingemuit orbis, eâ maxime tempestate, quâ circumquaq; ingruentes Rempublicam vix non mersere tempestates. Hoc Orbata Præsule, Res non magis Divina quàm humana, non modica solatia capit, quod in residuâ *Gembicianâ* gente, eundem spectet & expectet virtutum & literarum nexum, quo sibi, hic superstes Rempublicam illigarat.

(a) Insigne Gentilitium *Gembiciorum* est *vitta* seu *Fascia* candida; vulgè *Nalgez*.

RAPHA.

R.

RAPHAEL LESZCZINIUS
PALATINUS BELZENSIS.

Præcipua Dominantium prudentia est, quòd alios prudentiores existimet, præcipua eruditio, quod discere velit; nempe omnia regna, civitates, nationes; usq; eò prosperum Imperium habuerunt, dum apud eos vera consilia valuerunt. Eâ *Polonarum* Regnantium solia, plerumq; effloruere felicitate, ut ex armamentario Bonæ Mentis, non minus exacta promerent consilia, quàm ex militari illa pharetrâ, aut quovis alio bellico instrumento, nunquam fallentia in hostes contorquerent tela. Solitarius scilicet in solio futurus est ille Princeps, cui ea, vel à salubrioribus consilijs imminet solitudo, vel à desertiore milite, ante militarem tubam, celerior sæpè obtingit receptus, ut in aula simul & in acie, consulturus sibi, relinquatur solus: Quam abominandam orbi Principum solitudinem, sicuti nunquam *Polona* nutrivere peccata, ita in utraq; Regiâ arca & Martis arenâ nunquam oculi spectare externi. Quò minus contingeret inter Senatorias *Polonarum* amplitudines familiarum, *Leszczynia* vix non à primis exorientis Regni auspicijs, providit Domus, & cum in curiâ, nihil frequentius excubare soleat, quàm *cure*, unus è progenitoribus *Raphaël*, *cursu* suâ, potius Palatinali *Breslensi* excedere sellâ, quàm publicam equestris libertatis exuere aut deferere maluit *curem*. Ex ea Boni publici acerrimâ conciliatrice progenie, *Raphaël* Palatino itidem *Breslensi* natus, eam hæreditariam & providam commodi Reipublicæ adtulit, seu Symbolam honoribus, natalium apposuit mentem, ut prius mente quàm *mento* canescente, amplissimis destinaretur functionibus, quasi indecorum sibi Res arbitraretur *Polona*, rarò pervicacis Populi conciliare, frequentius verò, supplicibus pacem dare gentibus, cui paciscendæ *Leszczynius* non intervenisset, aut conciliator aut fecialis. Cum verò florentissima olim urbium & communitatum conditrix libertas, non degenerem enixa fuerit filiam eloquentiam: & extincto *Demostheni*, non diu liberæ supervixissent *Athene*, neq; diutius præficam egerit, superstes *Atticorum* Oratorum melliflua *Suada*: abscisso verò *Tulliano* capite, ingenij & ingenue domicilio libertatis, simul eloquentiæ ac liberæ vocis Romanæ exaruerit scaturigo: *Leszczynius* quâ in Equestri, quâ in Senatorio circo, tantum adhibuit eloquentiæ, quantum illi innata præscripsisset libertas. Incidit enim in ea nondum pessimo, humani affectus veneno, imbata *Polonia* uti non emptitiæ ita non vendititiæ sæcula; cum exoticas institutas res venalitij, tantum inveherent, aut domesticas eveherent merces, nullus verò, *Polonum* auderet mercari decus, quasi pecuniaria non pecuniaria ista esset servitus, quæcunq; liberas illigaret lingvas. Facessere hinc procul dubiò jussisset, ita alienam licitantes fidem, ut & suam exponant venum: ita de alienis decercentes fatis, ut & suorum manerant

*Plinius in Pa-
gyrico.*

*Carolus Sigonius in Ora-
tionibus*

incerti: ita demum alieno lucro insatiabilem expleturos famem, ut & domesticorum semesa membra absument regnorum. Quæ, nè ad Rempublicam, inter pleraq; corrupti sæculi mala, obreperet lues, sicuti *Leszcyniorum* erga Rempublicam luculenta obstitere studia; ita emeruere tandem, ut quò intensius, à servili illibatam libertatem servaverant labæ, eo numerosiores ex eadem propagine vindicandæ suæ amplitudinis habentur Orbis *Polonus* recenseat successores. De *Raphæle* verò Palatino *Bessensi* satageret eloquentiorum hominum copiosius, quàm nostra permittit tenuitas; scribere calamus, nisi æstimatrix uniuscujusq; meriti ætas in tradendo posteritati *Andrea* Archiepiscopo *Gnesensi* suo sobrino, & narrando *Boguslao* Procancellario Regni, æmulo Paternarum virtutum Filio, omnes Panegyres consumpsisset.

S.

STANISLAUS LUBINSKIUS EPISCOPUS PLOCENSIS. (a)

Ex re-
latione
Dome-
sticorum
& Con-
junctorum
Lubin-
sciana
Domus.
Auctor
in libro
de Re-
gendo
Episco-
pato.

SI quando cumulatione comparuit in oculis hominum erudita virtus, si quando umbratiles literæ in aulis, aut in civiliore sivè declamatorio quovis circulo, quasi theatri studio, circumforaneis otiosorum hominum exagitata rumusculis, suum tandem obtinere *Minervæ*, si quando extorribus eminentiorum Optimatum commercio Musis, publicarum munia functionum, minimè fuere interclusa, in uno *Xenophonte*, seu (ut scripsi) *Thucydide* Sarmatico *Stanislao Lubinscio*, cultiori patuit Orbi. Non vanum utiq; augurium obrigit honoribus capeffendis initiandæ proli, quòd, sicut bene merita de Supremo Numine, ut religiosior ita felicior *Cornelia*, *Lubinscia* Mater suppositis feretro humeris *Quatuor Virum* Filiorum Sacrationi nuncupatorum vitæ, elata est: ita reliquorum sanctorum niti, unius *Stanislai* vitaturo *Libibinam* calamo, communis altrix nostra *Lechia*, debuit extolli. Cui operi immortalitatis ut se accingeret, ex illâ eruditæ religionis, ab ingentibus dotibus immortalitatem promeriti, *Mathiæ Pstroconsij* ex Procancellario Regni *Vladislavienfis* Antistitis, necessarij sui, instruat prodijt Officinâ. Certè, sicut aurum aut ebur, magis æstimare solemus à solerti manu & arte politum: ita à *Pstroconsianâ* educatione, nescio quid gravioris momenti utriq; *Lubinscio* accessit: quasi & ad *Dominatricem* aulam, à nullo commodius deduci potuissent *Lubinscij*, quàm ab eo, qui unus tunc planè è sacratione cætu, suis novèrat *dominari* affectibus, nec ab alio in clientelam accipi, quàm *Sigismundo* Rege, qui, quò liberius *Polonis* moderabatur Sceptris, eò demissius subditum egit, à nemine dependentis potestatis. Litaturum immortalitati suæ, *Stanislai Lubinscij* ut semel in-

(a) Author variarum Lucubrationum; quæ prius prodire in lucem: Scorsim in Patriâ editionibus, deinde multo cumulatiùs post fata authoris, cum ejusdem vitæ; Antverpiæ 1642. Folio.

inspexit, ita probavit *Sigismundus* ingenium, & invitamentis honorum, ultrâ, infestæ nonnunquam literatis aulæ, aut judiciæ aut expectationem, adolescentiorem ejus auxit ætatem: guarus scilicet, quàm sæpè sub Principibus malè æstimantibus, & peius munerantibus eruditas dotes, pleraq; obsoleverint & senuerint magnæ mentes, ut hinc facillè conjiciam, contractam fuisse sæculorum *rubiginem*, quòd liberalium nutritijs literarum, ab avarâ Dominantium parsimoniâ, quasi continuò defuerit aurum. Motum civilem, quo nihil illiberalius, aut ab instituto debite erga Majestatem venerationis alienius *Polona* patravit manus, immotus ita animi, ut styli, præclarè quatuor comprehendit libris: præclariùs ut literariæ ita *Polona* consulturus Rei, si ita ab animis incivilia, civium dissidia, expunxisset posteritatis, ut hæc mutuo sese laniantium animorum monstra, ita nunquam *Polona* cruentarent prælia, sicuti pacata antiquorum Scriptorum in *Polonia* nunquam subivere prælia. Nactus est ea literariæ felicitati accommodata tempora, ut sicuti *Xenophonti*, laudatissimus *Persiæ* Regum, suus non defuerat *Cyrus*: ita Historica *Lubinscij* monumenta, Regiarum munditie virtutum irradians mundo, insigniret *Sigismundus*: quasi optione datâ, nec ingenioso Scriptori uberius suppetere potuisset materies, præter laudatum Regem: nec Regi fidelius obtigisse præconium, quàm ab ejus nullius empto gratiâ, aut mancipato calamo, qui non dissidente animo à stylo, ad utraq; ut sacrarum ita humanarum accesserat mysteria literarum. Cum verò Historia, conglobata quadam & coacerata sapientia sit, hominumq; multorum mens in unum collecta: nihil imprimi, posthuma domesticorum ejus fecit cura, quòd laudabiliter acta *Lubinscij* non expressisset vita. Sivè enim motibus coërcendis civilibus, pararet remedia, eâ impavidâ pollebat & præstabat mente, quam decumani alluerent, nunquam everterent fluctus: sivè præscriberet ad amissim rectè gerendæ Pastoralis curæ infallibilem normam & ideam, neminem præcepisse efficacius dixeris, quàm eum, qui, ut ad utriusq; Reipublicæ gubernacula, Principi suo assidere, ita Senatoriâ vigilantia, Pastoralem nunquam imminuere callebat sollicitudinem; ut doceretur orbis, eum demum accuratius, commodis consuluisse & prospexisse publicis, quem locuples illa antiquarum cognitio rerum, animata, quasi, etiam præmortuæ nuntia veritatis, per vestigia circumduxerat aliena. Præliteris, *Neapolitano* erga literatos benefico *Roberto* Regi, quondam viluè. re Regna; quidni vilescant, meritissima de tota posteritate ingenia, quæ literarijs suis lucubrationibus, ne in externo Orbe & postero sæculo vilesceat *Poloni* memoria nominis, effecere? Neq; expedit Regnato in *Poloniâ* Principi, ad instar Magni illius *Macedonis*, (nescias! majore ne ambitu sibi accersentis, an contemptu prodigens famam?) ducere secum non unum (verba *Plutarchi* sunt) aut paucos quosdam, sed quasi cohortes plurimorum hominum, quos semper pro dignitate & summâ liberalitate ornaret: cum, ut Coronata antiquorum Majestas Regum, *Vincentium Kadlabconem*, *Mathiam Miechovitam*, *Bernardum Papovium*, *Joannem Dlugossum*, recentiore verò sæculo *Martinum Cromerum*, præter memoratos antè, ex aridiore nec civilioribus exculso literis, exciverit & elicerit solo: ita nupera *Sigismundi* & *Vladislai* Regnatricis sapientia, simul ac fortitudo, quæ temperare

Noverat, & Geticum moderari *Apolline* Martem.

Pp]

Procancellarius
deinde
Episcopus.

Justus
Lipsius
in Mo-
nitis &
Exem-
plis libi
2. cap. 8.

Clau-
dianns.

adsci-

adsciverit sibi *Lubinsium* & *Piascium*, tum reliquum aut memoratum aut memorandum nobis, eloquentiorum hominum agmen, quorum ingenuæ viventium voces, si Regicidam Mortem, ne in regalibus manibus infringeret Sceptra, minimè prohibere potuere, ad hæc tunc tuentur calami, ne lauream immortalitati eorum plantatam, ullum oblivionis evellat aut extirpet fulmen.

STANISLAUS SARBIEVIUS PALATINUS MAZOVIAE.

Non commentitium fortè antiquitati *Orpheum*, aut ingeniorum altricem *Græcia* suum *Homerum*, aut *Quirinalis* inquilinum collis, *Augusti* sæculo *Horatium*, *Sarbievia* invidet Domus: copiosius, suavè sonantis *Camæna*, *Mathiæ* *Casimiri Sarbievij* (a) ab Eruditissimo Pontificum *Urbano VIII.* & Bellicosissimo Regum *Vladislao IV.* Laureati Principis Pœtarum nostri sæculi, laticibus irrigata, qui Limpidiores ex fontibus Servatoris DEI, quam ex adulatoriæ *Mecænatis* lacunâ, aut *Salustianis* scaturient hortis. Quæ Fraterna laurus, nè *Stanislaum* sanguine non minùs quam eruditione germanum inumbraret, cultissima ejus, & civilibus quâ decernendis, quâ stabiliendis accomodatissima sanctionibus evicit facundia; ut planè affirmare vix non ausim, quantum *Mathias Casimirus* magnanima illa Dominatrix *Romæ* antecelluit ingenia; tantum *Stanislaus*, Ephoris nostratibus, id est terrestribus Nuntiis, incomparabili sentiendi & dicendi facultate, præstitisse aut prævisse videbatur. Ut Fratri, Principatum inter literatos sui sæculi obtinenti, indulgentior *Stanislaum* conjungeret fortuna; Principi regimini liberarum *Polonæ* Nobilitatis vocum, admovit, (b) fatalem illum *Vladislao* & Republicæ quadragesimum octavum suprâ millesimum sexcentessimum præcurrente anno, quasi nescirent fata, alio felicitates nostras claudere & terminare epilogo, quam *Vladislaviano* occasu: diu *Polonæ* dubitarent, an convenirent tribus, aliò quam *Sarbievio*, populares suas dissensiones, veluti procellas, moderante Tribuno. Non diu illum humilioribus considerare subsellis, passa est Senatoria amplitudo, & quasi Tribunitiæ præriperet æqualitati, lateri suo Regia *Joannis Casimiri* liberalitas assidere jussit, apprimè illum, gravissimis involutæ discriminibus consulturum augurata Republicæ, cujus rectissimo insistens tramiti, libera ingenuitas, nunquam ad scopulum aut pravæ opinionis, aut privatæ offendi utilitatis. *Mazovia* certè, cui post sublatis natalium Principum suorum trabas, nihil illustrius contingere potuit, quàm tantâ præditos & conspicuos eruditione, genuisse tribules; ut Lyricâ suavitatem unius, gestire, & lugubres nonnunquam suas interpolare visa est curas: ita eò fastigij emerit-

(a) *Matthias Casimirus Sarbievius* è Societate JESU Princeps Lyricorum Pœtarum sui sæculi.

(b) *Equestris Ordinis Marechalculus* Anno 1647. tum Capit. *Graboyecensis* & *Coritnicensis*. vid. *Braun.* in *Tract. de Juribus Regnandi.* p. 61.

emeritam alterius evedam fuisse virtutem, ut curuli Palatinatûs sui consideret sellâ, vix non inter primarias ditionis suæ numeravit felicitates. Alter consultissimus pangendæ orationis in Regno literario acclamatus Procer, quot *odorum* suarum cecinit strophas, tot *odeo* immortalitatis *Polonæ* affixit trophæa: alter flexanimæ *Suadæ* in linguâ & *Consi* in pectore innatâ quadam concinnitate, feros etiam & infestos demulcens animos, Orbis *Poloni Spartacum* (*Chmielnicium*) *Zamoscio* imminentem ita avertit, ut eò fugaciùs rediret, quò immaniùs venerat; & deindè nè missionem unquam peteret, emeritq; & maturescens grandiore jam ætate ejus prudentia; sivè intra limites transmarinæ ditionis suæ, nunquam se continentibus, & ita aliena appetentibus regna ut demùm de capitibus suis certarent, *Suecis* ad æquiores conditiones adigendis, à Regnante tunc *Joanne Casimiro* adhibitus caduceator, sivè ut temporario illigaret fœdere *Magnum Aquilonaris* Monarchiæ Dominatorem; à Dominatrice *Poloniæ* expeditus & destinatus est Orator aulâ. Dominium in alios exercentem, & immanes illas suavitatis ditionis domantem mentes, hæc tunc indomita, non priùs domare & sub leges suas vocare, *Mors* attentavit, quàm familiaribus à *Gothicâ* illâ & *Pannoniâ* Orbis vastatrice immanitate, malis *Polonæ* exactis, & in ultiores ablegatis oras, *Domo*. Cujus superstitè, si hucusq; frui *Poloniæ* contigisset consultrice mente, & pandente arcana pectoris linguâ, non adeò, quâ datâ portâ, ferocissimus *Thrax*, Tyrannicæ emissarius *Porta*, in *Polonæ* irrueret ditiones, & cui, antè *Heraclium Cæsarem*, palmus terræ in quo figeret pedem non obtigit, non adeò nomini suo palmares polliceretur triumphos, aut ultimam effuso sanguine vix non immundi mundi eriperet portionem.

STANISLAUS KOBIERZICIUS PALATINUS POMERANIAE.

Florentiorem, florentissima tunc ignores annis magis an triumphis? nancisci *Vladislai* adhuc Principis non potuit scriptorem ætas, quàm *Polonum Florum*, imò veriùs *Sallustium*, (*Moschovitici* vix non acrioris *Jugurthino* interpretem belli) *Stanislaum Kobierzicium*. (a) *Balticum* propè litus, vetustâ & patritia oriundus nobilitate, raro & eleganti *Historiæ* suæ stylo, traxit in admirationem externas gentes, & stupere veluti cœgit, eas patuisse unius *Vandali* accolis terras, quæ una sui parte *Caspium* & *Hyrcanum* spectant attinguntq; mare, & magis illarum amas non uno alveo in glaciale impervium etiam navibus exonerantur *Occanum*. Quò penitiùs introspeceret regnatrices illas, ut acquirendi ita diutius retinendi, in Principe illo animo *Septentrionis* artes, nulla eum domesticæ laris, ut tenerioribus annis, ab obsequio Principis, ita adultiore imminente ætate, à consilio *Vladislai* jam Regis avulsit cura: quasi

Pp 2

ultrâ

(a) Scripsit *Historiam Vladislai Principis Regij* & edidit: *Dantisci* 1655. in 4.

Ex Ca-
stellano
Geda-
nense
Palari-
nus Po-
merania.

ultrâ alios Reges, id decoris *Vladislao* indulgente fortunâ, ut quem nulus laceffiverat hostis, à quo non exigeret meritas audaciæ suæ poenas, ei describendo terrores, ut sæculi nostri, ita soli non deessent penæ. Ab ultimis *Jagiellonici* sanguinis & stirpis *Vladislao*, & *Joanne Casimiro* Regibus, in Senatum adscitus, nullibi aut decentius, aut competentius, Senatorios gerere potuerat Magistratus; quàm in portoria totius Prusiæ Urbe, ex quâ *Polona* evehuntur, ut deinde externæ invehantur quæritæ commercio opes: vel in eâ ditione, quæ à propiore nomen traxit & invenit mari, quasi nihil fructuosius exoticæ emercari possent gentes, quàm *Polonorum* monumenta ingeniorum, & nihil præclariùs influere in ostia alluentis *Germanici* Oceani soleat, quàm navigatura ad cultissimos Orbis populos, Senatorio accersita calamo, *Vladislaviana* celebratio famæ. In scrutandis verò diversarum moribus nationum, & indagandis penetrabilibus animorum, dubites, solertior natura, an sagacior ars eum effinxerit *Lyncem*, ut quod olim fabulæ tribuere *Jano* bifronti, quod non minùs anteriorem capitis partem, sed etiam occiput oculatum haberet; id vel maxime *Kobierzicij* nostri, omnigenæ antiquarum cognitioni rerum, non præsens etiam, sed verus illa adscriberet ætas; cum præsertim adeo enucleatè, & quasi patheticè, magnarum revolutiones & momenta rerum, sub oculos ponat, ut priscis te & anteaetis quæ bellorum, quæ pactorum transactionibus identidem interfuisse, facile arbitreris. Accessere exactissimæ lucubrationi, limatissimi judicij parallela, vicissitudinum & temporum quædam comparationes, tum parerga sensuum humanorum, & opinionum circa fatales magnorum hominum exitus enodationes, ut non incompertos annales perfunctoriè eum confecisse, sed vel proximè ad *Cornelianam* illam rimandi abdita peritiam, vel recentioris (a) *Strada*, æmulam antiquæ Majestati, elegantiam, proximè accessisse eruditior dilucidè recognoscat Orbis. Immigravit scilicet Principis *Vladislai*, in conficiendis bellis facilitas, in capacem & tantæ moli parem, *Kobierzicianam* mentem, ut planè eadem felicitate, quâ *Polonia* illi ad subjugandum *Arctum* Orbem, præliares suas devoverat manus, difficillimâ, quasi nullâ Victoris jacturâ sanguinis, & quâdam hostilis parsimonîâ cruoris, & ille demùm, perspicuo, nec ullis involuto ambagibus, scribendi genere, explanasse crederetur res ejus gestas, qui eum priùs monstrorum *Aquilonarium* & *Orientalium* domitorem, quàm Dominatorem descripserat Polonum. Qualem daturus fuisset Regem: ejus adeo præclara & ingeniosa opera, in describendo enituit Principe, proclive est unicuique conjicere aut opinari: cum præsertim Clarissimorum Hominum maxime Regnantium virtus, tanta in animis aut legentium, aut audientium habeatur posterorum, quantum verbis eam extollere potuere præclara ingenia: sed fatalis necessitas, quæ in spem regnorum natum, *Vladislao* Regnanti eripuit successorem, non potuerat satis usque expleri, nisi hoc adjiceret orbitatis, ut eorum aut præmaturo fato, aut incuriâ posteritatis, infringeret calamos, qui calamitati infeliciois sæculi, unicâ hac Regiarum toties ingeminatâ narratione virtutum, potuissent mederi.

STE-

(a) Famianum Strada Societatis JESU in Historia de Bello Belgico subintelligit.

STEPHANUS KORICINSCIUS
Supremus Regni Poloniæ Cancellarius.

N Unquam elatior Respublica, Cælo inferi meruisset, præpetibus aut Regnatricis Aquilæ, aut velocioris famæ pennis, nisi inter fastes & honorum fastigia, *Teczyniana* & *Koricinsciana* splendissent bipennes: (a) quæ, sive ut Regnantium Sceptra circumcingentibus hostibus exirent in gladios, suam non hebetem acuere imo expedivere aciem, sive ut securius, primævi Ales candoris, suo incubaret nido, toties quasi custodes corporis excubias *Polona* continuò egere securitatis. Nemo quasi *Polonorum* Regum, debitum sibi conscendit Thronum, quem electrices hæ non adscivissent *ascia*, cui eluctanti ad tantum culmen, coactæ Regum auspicijs viam non præmunivissent *securis*; ut planè obversaretur mihi *Romana* illa reliquarum magistra gentium vicissitudo, quæ ut *Africanorum*, *Asiaticorum*, *Macedonicorum*, *Numantinorum*, triumphale civibus suis ultrò concessit nomen; ita hucusque in ferocissimos potius hostium, quàm in liberos civium, servile recusantes jugum, jugulos, suas strinxisset *securis*. Eâ, nec dissimili à Romanis, propugnatrice libertatis & securitatis *Polona* gente, *Stephanus Koricinscius*, Patre *Nicolao* disertissimo sæculi sui Castellano *Sandecense*, natus, post educatam in eruditioribus Academijs Lyceis teneriorem ætatem, inempto & nullis blandimentis rerum humanarum obnoxio studio, avitarum legum & institutorum præcavit securitati, quasi ille demùm, nè liberè volantem Aquilam externi irretirent aucupes, antequàm ab indulgentissimo Principum Divo olim *Joanne Casimiro*, ad curam ejus & excubias, evocaretur, unicus quasi è Satripiâ *Cracoviensi* enasceretur obex, novellus veluti *Catilinam* profligator *Arpinas*. Etsi nunquam illi infelicitè cessere pro Republicâ susceptæ inimiciæ, (quæ in vestibulis curiarum, ut magnanimâ oriuntur mente, ita minimè publicas despondente animo curas, ibidem nunquam reditura exuuntur) cum nemine tamen etiam abjectissimo Civium, eas exercuit, nisi eum, sacrosanctè colentem amicitiarum jura, imminuendæ libertatis irritasset jactura. Ab hac digladiatione quasi animorum, inter malleum & incudem, pro Bono publico versantem certaminum, maturè beneficentissima Divi olim *Joannis Casimiri* mens & manus amovit; in ea tamen negotiosæ prærogativæ veluti speculâ ac vigiliâ, collocavit, in quâ, ad instar irretorti Aquilini obtutus, nemini lethargico stertere oculo, aut lippire & caligare licet. Subijt onus gestandæ, seu circumferendæ, si gillatricis Regni *Poloniarum* Aquilæ, sub quo onere fatiscere videbantur Imperatorij olim Magni *Joannis Zamosciji* humeri, *Krisciana* & *Zolkieviana* tanto ponderi succumbebant cervices, cujus Magistratus gravitatem, *Minsciana*, *Ossoliniana*, & quarum inire difficile est numerum, cuilibet amplitudini non impares, vix succolavere mentes, aut earum interpre-

Cicero.

Procan-
cellarius
deinde
Cancel-
larius.

(a) Insigne Gentilitium Korycinsciorum Familie jam deperditæ; fuit *Ascia* vulgo. *Starza*.

pretes ingeniosæ voces. Et, si in reliquis mandandis Magistratibus, magnorum Regnantibus constitit delectus Virorum, ad utramq; tamen hanc (ut ita scribam) signaturam; ea plerumq; destinavere Principes nostri ingenia, quæ muneris tanti prærogativam, ita æquarent rarissimâ eruditione, & civilium rerum usu, sicuti hæc interpretandæ dignatio Regiæ voluntatis, nusquam flagrantiore quæritur præ alijs publicis functionibus ambitu. Obseptum difficultatibus emensus iter, vitavit offendicula, aut illa, quæ ignarum & moderandorum equorum, an æqui imperitum Phælonem, terrere & curru solis excutere, ac exturbare potuissent monstra: ita sibi Regiæ conciliatâ inclinationis aurâ: ut nihil ex innatâ popularitate, splendidior in novo potentis hospite fortuna delibaret. Tiberium Cæsarem felicitati suæ immersum, & tenuioris oblitum fortunæ, fama est inter initia, dicenti cuidam: *Meministine?* antequam plures notas familiaritatis veteris proferret, *Non memini* (respondisse) *quid fuerim?* Aversabatur scilicet, artibus nocendi aut beneficijs non beneficijs spargendis, nata crudelitas, omnium amicorum & æqualium notitiam, & illam solam præsentem fortunam suam adspici, illam solam cogitari ac narrari volebat: *Korinciana* ætate fastigijs honorum genti, sicuti nihil insolitum adjicere potuit fortuna; ita *Korincio* ad eam evecto dignitatem, minimè excussit Polonæ uniformem tenorem æqualitatis. Et si hunc unum *Stephanum*, virtutibus magis æstimemus quàm annis, fallor? an vigilantior legum *Polonarum* custodem, in quæstuosissimo & simul amplissimo moderatiorem Magistratu, uti avitæ nunquam immemorem libertatis, ita sui suorumq; domesticorum & clientelarum, planè magis oblitum, in eâ felicitatum congerie, alieno nunquam ditescentem incommodo, Cancellarium *Poloni* recenscant annales.

STEPHANUS PACIUS PRO-
CANCELLARIUS
Magni Ducatus Lithuanie.

Nunquam *litualis* sive *littoralis* deflorescere videbitur *Lithuania*, quousq; à *Florentino* (a) pullulantia solo, natali inserta areolæ, *Paciana Lilia* efflorescent. Ne tantum hortenses inter opes mollescere viderentur, pleraq; in Imperatorias obduruere clavas: quasi angusta hortorum fastidirent septa, *Martialem* germinationi suæ patientiorem scilicet cuilibet florum regno vendicavere campum; ut disceret tandem æquè cladibus ac triumphis eruditum sæculum, non incongruè à tanti Imperatoris *Herculeâ* clavâ, domari potuisse *Orientalia* monstra, cujus gentilem *Domitricem* sui, nuper cælitibus Vicaria

DEI

(a) Paciorum Familiam Illustrissimam in Lithuania, ex Florentina de Pazzi Gente, originem suam trahere, nemo nisi forte extraneus quispiam ignorat. Insigne hujus Familie Gentilitium; Lilia.

DEI in terris adscripsit Majestas; nunquam inferendam Cælo, nisi re-
luctantes veluti hostes suos affectus, arctiore cœrcuisset ac quasi circum-
cinxisset claustro. Eâ fragrantia lilieti Paciani, Sacrosanctæ etiam ver-
narunt aræ, quasi nefas arbitraretur ætas nostra, nisi in manibus Anti-
stitum nostrorum, pastorale etiam antiqui prodigij instar reviresceret
pedum: & ne tanto Regnatricis aula orbaretur decore, multum odoris
Sigillo *Lithuano*, Paternæ ac *Paciana* afflavere, sive admiscuere manus;
ut hætenus etiam nihil præter innatum redoleat candorem. A tantâ
non florum magis quàm virtutum culturâ, cultissimo prodijt ingenio *Stephanus Pacius*; cujus florentissimæ cultum ætatis, nec vastator ille florum
Hyperboreus Boreas, in comitatu Prætextati prius, deinde Coronati
Vladislai exarescere aut marcescere fecit; & ut perennia lilia, nunquam
depascenti ea subicerentur hyemi, florentissimarum, publicarum nimirum
opum, id est publicam *Ærarij Lithvani* primum concedidit Præfectoriam
auram, deinde illibato (ut ita scribam) flori, *Populi Saadæ medulla*,
Ossoliniana ut opponeret eloquentiæ, ad Sigillum minus *Lithvanie*, Cæ-
taphræcto seu velite insignitum, Regia beneficentia evocavit. Quo pro-
piore amicitie gradu quispiam Principem contingit, eò magis fallaci &
lubrico insidit limini, ac aliorum spectat, ab infido littore, naufragia
rarò illæsus. Regicidium, ambitiosâ *Philota* præconceptum mente, non
terruit *Clytum*, quo minus acerbâ Regnantium auribus dicendi libertate,
irritaret vinolentam Principis, nimia felicitate jam abutentis iram: neq;
asperfus, Regiæ mensæ & largioribus poculis, sanguis, avertit aut emol-
livit parricidalem *Hermolai* manum: vergentibus & quasi conjuratis in
perniciem Regiam fatis, ut veluti, non attentis detectæ toties supplicijs
conjuratæ, ab *Antipatro* immixti veneni, ille utriusq; elementi victor,
paucis interiret guttis, quæ tot tranata flumina, tot superata maria,
Oceanus demum *Indicus*, *Bactrianorum* continui & rarò navigabiles amnes,
suis non hausere voraginibus aut demersere. Pessimè igitur cessit; vix
non ultrâ terminos terræ, dominium suum extendenti, & ignobiles vi-
cos victorijs suis nobilitanti, *Macedoni*, prima & intimæ (ut loqui-
mur) admissionis amicorum cohors. Optimâ fide ut venerari Optima-
tibus nostris, redivivum, nec iræ aut ejus administræ intemperantiæ,
cuilibet subjectum, licuit *Sclavonium* (neq; enim à *Sclavoniâ*, *Macedo-
niam* excludunt Geographi) *Alexandrum*; *Vladislaum* nostrum, ita mo-
ratissimo Principum, libuit non minus religiosè colere cum ijs (quos li-
bera illi subjecere Sceptra) amicitie jura, quàm gloriosè pacare totum
id, quidquid inimicitiarum Reipublicæ ab externis imminabat regnis. Ad
Regios ejus rarò translatitiæ gratiæ postes, ut difficilis veluti immeritis non-
nunquam interclusus patebat aditus, ita diuturna adeptæ possessio erat. Quâ
tamen dignatione, *Pacius* Regis alios præcelleret & anteiret affectus;
quam eum nulla procella aut turbidarum tempestas mutationum pos-
sessâ semel Regiæ inclinationis exturbaret arce, quàm raram nec tamen
maturam, in aula consecutus fuerit senectutem, luculentissima laudato-
ris ejus, & (quod mireris) inter collegas nunquam ab eo civiliter etiam
dissidentis, Magni illius *Georgij Ossolinij*, in consignando Regijs manibus,
minore *Lithvanie* post fata illius sigillo, abundè testatur gratiarum acto-
ria Oratio. In quo tradendo posteritati, & suis describendo coloribus,
auderet etiam, exilis & *Ossolinianâ* tantò depressior *Suadâ*, quantò à impressa

Qq 2

Divæ
Magda-
lena de
Pazzi
nuper
inter
Divas
relata.

In Mo-
schovia
Vladi-
slai Co-
mes.

Curtius
lib. 6.
& Reli-
quis.

Extat
Oratio
Polono
à impressa
pro- stylo.

procerâ solent tanta distare virgula cupresso, posthumam & parentalem manibus scilicet incomparabilis Lithvani Proceris, apponere nœniam, incondita crassiorq; nostra Minerva: nisi præclussissent animata etiam cujuslibet eloquentiæ vocem, viva Heroicarum ejus in Christophoro Supremo Lithuania Cancellario & Nicolao, Vilnensis ut exedræ Antistite, ita Lithuania Primatæ, diu ingemiscienti occasui ejus Lithvano Orbi, relicta simulachra & lineamenta virtutum.

Z.

ZBIGNEUS GORAYSCIUS CASTELLANUS KIJOWIENSIS.

Centumviratui meo, sive sæculari lectissimorum hominum Centuria, littus jam spectanti, & portum utcuq; tangenti, imponat corollarium sive, coronidem, Zbigneus Gorayscius: cui ad proram etiam uniuscujusq; Reipublicæ sedenti, eruditus accineret Orbis lætum celestia: nisi literariæ involutus modestiæ nube, recusasset hæc, superstes adhuc, scenica ludibria, mutuo personatarum simulacrum; & antequam appulisset ad præscriptam sibi civilis vitæ stationem, peregrinationi magis quam peregrinis insuescens moribus, externarum legisset littora terrarum. Applicaturus littori tenuem & fluctibus humanæ obnoxiam censuræ lucubrationem meam, nautum quasi solvo, inclyto nomine Goraysciano, cui ternos fluviorum felices trajectus, & craterem stillantem, nunquam exarescentes Reipublicæ prosperitates, antiquissimi indidere Majorum. Nimirum par erat, ut eruditum hoc & meritum inter fasces ac purpuras Polonas Nomen, auspicaretur potius quam clauderet, quaslibet Clarissimorum Hominum centurias: nisi & in triarijs constitisse, & subsidiariam auxisse cohortem, inter præclarissima pleriq; militarium opera censeant functionum: neq; unquam inter ultimos patritiorum Gorayscius, à qualibet reponetur posteritate, cuius è progenitoribus unus Demetrius, Supremus tunc Ærarij Poloni Præfectus, Regnante Reginâ Hedvige, ad accersendum quantocyus Cracoviam, Jagiellonem, extiterat primus. Quò magis primariâ præmineret sapientissimè sentiendi & ornatissimè dicendi, facultate, multum illi momenti liberalia contulere studia, quæ, sive quod libero homine digna sint, sive quod liberos faciant eos, qui toto illis vacavere pectore, appellavere sapientes. Certè, sicuti Gorayscius, nunquam fortius, & nitidius loqui quam vivere, ita obreptitijs & minimè invidiosis inclarescere voluit honoribus; tantum sepositurus abundantioris laudis, posthu-

Stemma
Korczak
seu tres
Fluvij.

Crome-
rus Stry-
kovius,
Bielscig.

posthumo suo Nomini, quantum æquanima virtutum suarum æstimator posteritas tribuisset. „ATTICUS utrùm ambierit honores parum li-
„quet, statim nec mediocribus functum fuisse constat; at nomen ejus
„perire, epistola CICERONIS non sinunt: nihil illi profuisset gener
„AGRIPPA, & TIBERIUS progener, & DRUSUS Casar pronepos, in- Seneca
„ter tam magna nomina taceretur, nisi CICERO illum applicuisset sive Ep: 21.
„aperuisset. „Quamdiu publicis functionibus, sive Senatus consultis
& plebiscitis Polonis, suus constabit honos, quamdiu vicennialium Vla-
dislao Regnante pactio cum Suecis, extabit & perennabit memo-
ria, quamdiu Areopagus Polonus & amplissima Curia Lechici Senatus ab
erudita & civili non abhorrebit prudentiâ; tamdiu Goraiscianum No-
men, Poloni non excludent Fasti & Annales. „Nam, quoscunq; for. Ibidem.
„tuna in medium protulit quicunq; membra ac partes aliena potentia
„fuerant, horum gratia viguit, domus frequentata est, dum ipsi stete-
„rant, post ipsos citò memoria defecit. Ingeniorum crescit dignatio, nec
„ipsis tantum habetur, sed quidquid illorum memoria adhaeret, excipitur. „
Diutius immorari in recensendis Poloni hujus dicerem Socratis aut
Chrysippi, sive alicujus ex antiquis Peripateticis humanæ Sapientiæ Me-
gistanis, Senatoriâ tamen contecti togâ, ingentibus animi ingenijq; do-
tibus, accersita, vili hoc & enormi scripto, lectoribus meis tædiosa
vetat mora. Neq; ita hebetem me, aut nimis quam indulgentem
meæ profiteor spei, ut non facile augurer, multorum me adversas in-
cursurum voces; neq; limatissima vitaturum judicia, quod circumso-
nantibus undiq; bellis, non obsurdescente ad lituos & tubas Bellona,
(nullibi acrius quam in limitaneis nostris cientis tumultus oris,) ani-
mi sensu, post enarratos sexaginta Bellatores, Quadraginta Viratum
hunc gliscente quodam & blandiente mihi pravæ opinionis adjunxe-
rim successu. Sed congerente vires suas, & catenato quodam armo-
rum & animorum nexu, ruente in perniciem vastatricis sæculi sui, im-
manitatis altrice Patriâ, spondente totâ mutuas & auxiliatrices suppe-
tias Europâ, ad vindicandas ex servitute melioris (ut ita scribam) me-
dullas Orbis, quid apponerem, nisi à fortuna & ingravescente iner-
mis ætate, noadum (in confinio etiam Christianitatis) excisurum,
aut hostili imminutarum rapinâ, horridarum licet, & abscono insve-
scentium clangori, veluti in umbrâ educata imitamenta literarum.
Fremmentia toto Belgio bella, quasi contubernio Apollinis extorres,
armatum Martem, Heliconis prius inquilinæ, quam Papilionis hospi-
tes, sequerentur jam bellatrices Musa, educarunt & enutrierunt,
magnam illam nec myriadibus annorum æquandam Justi Lipsij men-
tem, quò cumulatijs ad regendos populos informaret Principes, &
ea, corruptiore nostro & minus instructo à literis differeret ævo,
quæ neminem, præter pessimi Principis optimum Magistrum Scuecam
suis complexum fuisse Stoicæ Sapientiæ monumentis, prisca & nupera
non inficiabitur ætas. Nostræ ut nunquam eò collimavere tenuio-
ris ingenij vires, ut comparatione tantorum Nominum, popularis
gloriæ aucupentur aut vendicent auram, ita exoratos esse velim,
R x qui-

quicumq; hæc nostra non iniquo iudice oculo, etiam minus attento
evolverint animo, ut æquanimiter ferant, si quid minus expecta-
tione Polonæ, inæqualius Bellatorum & Togatorum bellatrici simul
& eruditæ immortalitati, indignius *libatrice librorum* exterâ cultu-
râ, prius inter amulas propè *Caucasum Geticum* exilio sive duode-
cennali ergastulo damnata gentes, deinde *Astatis* Divina huma-
nâq; permiscens Potentis armis, toties loco pulsa natali, elocuta
fuerit, incompta, & iniquissimis accommodata temporibus,
calamitate bellorum involuti Auctoris, lingua,
aut *penosa* inter supplicia fortu-
nz, exarare attenta-
verit *penna*.

SUPREMO NUMINI
SACRORUM, & PUBLICO COM-
MODO Litterarum Hoc
VECTIGAL ESTO.

MO.

MOSCHOVIA

Sive Brevis Narratio, de Moribus Magnæ Russo-
rum MONARCHIÆ.

Animadversionibus Civilibus, & Politicis Documentis Mo-
derno Regnorum & Rerumpublicarum Statui Accommodata.

AUCTORE

PAULO à POTOK POTOCKI,

Palatinidâ Braslaviense, duobus annis & dimidio supra decennium in
Principe illius Imperij Urbe, retinentibus eum belli iuribus, nuper commorante.

SERENISSIMO

JOANNI CASIMIRO,

Antecedaneo Poloniarum, Hæreditario Svecorum, Gotho-
rum Vandalorumq; REGI.

Suo ex tredecennali Moschoviticâ Servitute VINDICI ac LIBERATORI
BENEFICENTISSIMO,

Paulus à Potok Potocki,

Vitam & Felicitatem humillime precatur.

Aurum abire in ferrum, sanguine plueret cælum: vix jam hæc
corruptissimi sæculi ætate prodigium est: quid miraberis, si atra-
menta etiam nostra cognatus planè orbi tinxerit cruor, REX
Serenissime: Leviores calamitates suas atro colore, quasi pulsatus lite-
ratorum hominum calamus sæpè luxit: sed cùm incendiaria fax tumul-
tuanti Septemtrioni ita sit injecta, ut cineribus suis nihil jam superfit,
ipse sanguinem stillare didicit stylus, & qui antea rarò pungere novit,
in ferreum desit acumen. Usq; adeò nihil in orbe non sanguinolentum
est: si pacatissimæ & indociles bellorum incommoda pati Musæ,
sanguines tantùm aut mortes dicere cogantur. Sumpti ego hæc per-
sonam: cui non personatam nuper luctuosissima fortuna imposuit mul-
tam: & deterrimum hoc malum, in quo avertendo viadices aliorum
elaborarunt, Tua manucente fortunâ, dexteræ: Tibi Optimo Prin-
cipum, pristinae felicitatis nostræ Statori, suis coloribus, qui multum ex
vivo traxere, depinxi. Servilis quasi fateor mea, sed non parricidalis
manus est: cui mitiora Studia, sicut omne contra patriam (proh nefas
& piaculum) excussere ferrum: ita sub alieno cælo vectigale Tibi non
exui obsequium: ut judicet prudens posteritas, sive improbus adversa-
riorum meorum livor, *Potocianam* manum aut pro Majestate Regum suo-
rum esse pugnacem: aut à commodo Regni Poloni cedet, in describendo
alieno regno, etiam in remotiore aulâ, obsequentem. Quartus ultra vi.

Rr 2

gesimum annus est, ex quo DIVO VLADISLAO, Fratri Tuo, Principi meo, brevem Romanæ Historiæ Commentarium inscripsi: sed non elapso primo decennio, irata rebus Polonis fortuna, cœgit me id in domo flere meâ, ex quo in alienâ, scilicet otiosus antiquæ infelicitatis, necdum adultus Historicus, commendationem terrioris ingenij captaveram. Frustra vel expugnatum Saguntum, vel deletam Carthaginem, vetera nimirum humanæ nomina calamitatis, revocarem, si præsens calamitas nostros nondum siccavit oculos, quasi propitia adhuc nobis fata, nollent alijs ignibus patriam ardere, quam his veluti præmonitoribus, ne secutura etiam ardeat ætas. Nam accersito ibi ex memoriâ antiquitatis opus non erit exemplo, ubi ad tam ferum spectaculum Christianus indoluit orbis, & deflere diutius nostra non cessaret incendia, nisi omnes jam Lachrymas, condolentis animi indices consumpsisset.

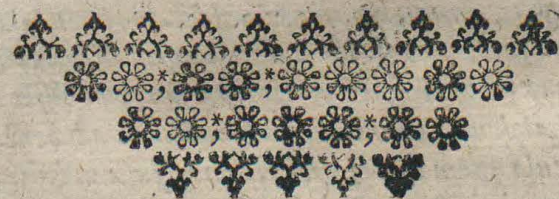
Certè Regijs auribus Tuis nihil peregrinum adfero, ejus nihil est invium vel in accessum Virtuti: pridem Tu Fraternali commilito gloriæ, in triumphali contra *Sabynam* bello prætextam planè Tuam posuisti, cum ignarus quâ se parte Vobis traderet orbis, hanc totam Aquilonarem Monarchiam ad Vestros pedes deduxerat, diu scilicet ambigentem, ex vestro nato vivere an interire debuisset. Certare diutius voluissetis, si cum Regibus tantum certamen fuisset: sed Regnatrici dexteræ nobiliores debebantur manubiz: pulchriorem scilicet adepti coronam, cum abdicato hoc Aquilonis Imperio, *Michaelem Fedorovicium* regnare jussistis, ut doceretis orbem, non clandestinis artibus coronas eripere,

Sereniss. sed Vobis impositas supplici hosti reddere, præcipuum esse Regiæ liberalitatis munus. Impressa vestigia Majorum Tuorum in *Krymgorden* us titu- Moschorum arce, tanquam auspiciatissimæ olim monumenta fortunæ laeti aspeximus: sicut a Magno *Olgiardone*, *Vladislai Jagiellonis*, Aba-
Ducis vi Tui Patre manibus ejusdem arcis admotam legimus hastam: in Po-
Moscho. loniâ præter levem Principis *Suysej* tumulum, veluti sepulchralem
renun- extinctæ Majestatis illorum rogam, in urbe *Varsaviensi* nihil vel se-
tro 163. dula indagatrix reperiet invidia: ut nos anteacta moneant tempora, in

Matthias Moschovia Poloniam aut vincere aut regnare virtutem: in *Polonia*,
Strycovi- *Moschovitica* perfidiam & superbam insolescentis potentiz fastum aut
us de re- mori; aut æviternâ sepeliri oblivione. Nec gravatè feres, nostrarum
bus Lith- Vindex libertatum, Regum Optime, si teus hoc scriptum graviores
vanorum Tuas interpellabit curas. Multum interest nosse ejus gentis ritus,
Lib: 12. mores, affectus, tum civilem & bellicam Oeconomiam, Procères de-
inde, quos aulico regimini prosperitas admovit trabeatâ; cui coercen-
dæ ultricem Tuam destinaverant spes & vota nostra dexteram; nisi
Te ignoto aulæ prodigio, & primo post *Carolum* Quintum protopa-
rentem Tuum exemplo, regnis sceptrisq; exuisset. Certè pleriq; hu-
manæ aucupes prosperitatis, libentius cum fortunâ Dominantium lo-
quuntur, quam cum Dominante: meam tamen levem operam, ut-
pote remotissimâ orbis parte sepositam, sicuti Regnatricis Tua Fortuna
celerius non allexit: ita suis jam incomitata titulis, posthumæ tamen
admiranda posteritati in deponendo Regno Magnanimitas non deter-
ruit, quò minus lucubrationi meæ, contrâ vim & proterviam,
Tuum

Tuum quasi Tutelare præfigerem nomen: ut externo etiam innotescat orbi, non ita Te avitâ & paternâ excessisse Regiâ, ut hæc perennia gratorum animorum asperneris tributa. Neq; horreo æternum beneficiarj subditi Tui nomen; magnum etenim in Principe moderati Imperij argumentum est vita etiam inter hostes servata civis: planè Domini exueras nomen, ut Patris auspiciu in nos sumeres, quibus injustissima in paternâ solo novercata est fortuna. Adeo quod Romana olim inter prodigia numeravit aula; dum Te Orbi Polono donaveras, Tibi eripueras: ita Regias Tuas in illo tuendo devoveras & effuderas opes, ut vix fasciam ad liganda ejus vulnera servares: ita gravissima discrimina illius respirare Te non sinebant, dum ex regio (antiquis solo Regibus æmulandi amore) evocatum throno, integro propè decennio sub frigido detinebant Jove, ut Regium pectus Tuum, unicum labefactatæ patriæ armamentarium, majore virtutum quàm hominum comitatu ubiq; hosti opposuisse videaris. Erubescbat venire in conspectum Principis, continuo, dum Regnabat, Paludati, pridem & ornamentis suis & (quod acerbius est) libertate destituta Minerva: sed novit Te beneficium sydus non incolis olim Tuis, sed sparsis ubiq; civibus, præsertim quos iniqua fors & hostilis immanitas, non voluntas avulsi, lucere, & ne jam ultra erubescat, literæ illi pullatum substituere colorem. Accipe igitur Regum Invictissime temporibus accomodatum scriptum: cui etiam rubori est suus author:

solatio tamen erit, quod sicut solis, ita Principis non
excelsos tantum montes, sed humil-
limos & palustres campos sæpè
regant Umbrae.

P R O O E M I U M.

FAdurusne opera pretium sim, si res, instituta, mores Magna Russorum Monarchia perferam: incertus animi hæreo, neq. satis aut fâtere calamum aut moderari tragico Stylo possum. Subit quippè animum otij literarij dulcedo, & inuisa primo honestarum Studia artium, postremo ipsâ cogente magistrâ servitute, amantur. Quod minùs mirari expedit, undè dolentem narrationem ordiar, quam non repetita ex commentarijs veterum. Annalium, per tot ambages corrupta, & genuino sæpè defraudata candore ornata series dictionis, sed veri nec emoritur unquam animo impressere dolores: quasi confidentius ille sub oculis orbis atramenta ponat, cui prius ex carissimis pignoribus, tanquam ex vitali vena Sanguinem misit male propitia fortuna. Ereptas mihi necessitudines, interclusas optime patriæ caritates. Spectata fraterna pro immerito capite meo discrimina: amplissimam libertatem, nullis circumscriptam limitibus, gravissima obnoxiam servituti: acerbitate tuli. Sed cum hostilis crudelitas illo igne, quo amplissimi duo Lithuania & Russia Minoris arserunt Principatus, ingenia Poloniarum concremari & aboleri credit, ipsa suggestit infelicitas horrida & malè coherentia verba, ne aspernetur quicunq. hæc nostra leget incultum exulis opus, aut servilem manum, quam antea genius liberrime nationis rexit. Quod magis socordiam eorum irridere libet, qui præsentis potentia credunt extingui posse etiam sequentis avi memoriam, cum contra punitis ingenijs gliscere autoritas soleat; elata jam ad regum libertati Romana laudatissimus aularum magister pro monumento inscripsit: Ac alij certe res Moschoviticas felicior libarunt manu, & quæ à claris scriptoribus memorata sunt in commentarios retulere suos, majore scilicet Historia dignitate quàm fide; dum narrata alijs aut nimis elevant, aut plus æquo deprimunt; ego non ex vano polliceri possum, à narratione nostrâ (quæ suo jam insuevit exilio) non minùs ab futurum omnem in dicendo facum, quàm uitorem; scilicet parvo ibi aut nullo legentibus conciliatore opus, ubi non auritus testis, sed animatus interpres partes suas peragit dolor. Neq. vero sub hoc remotissimo axe ita inauspicati vivimus: aut ita nos Aquilonare exanimavit gelu, ut mitiores præsertim in consortium non admitteremus Musas; multum acerbitatis nostra detraximus solitudini, si ingenti litera medebantur dolori, quasi jam nullum esset à literis expectandum presidium, nisi ut calamus nostras teneret calamitates. Certè si non caruisset patriâ Romanus Elegiographus, nunquam verecundiùs ad fides calamitatis cecinisset: Ut Libri nunquam illa dicendi fulmina pro libertate vibrasset Magnus Tullius, nisi illum Tristum arbitra libertatis Roma brevi, sed acerbo exilio à suo remotisset conspectu: non per- & de venissent ad nostram aetatem Romani sapientis Seneca ad bene beateq. vivendum Pont. instituta, veriùs oracula quam dicta, nisi illum (Iustum & tenacem propositi virum quem, non ardor civium prava jubentium, mente concussit solida) exigua tus immiprius insula exultantem inclusisset; ut constaret posteritati, raro aliquem ab anti- nentis. quo orbe boni aut sapientis Viri suffragium tulisse, quem prius sua exulare non Tyranni. cœgit virtus. Quanquàm interdum occurrat menti, eos primè miseras ferre qui Curtius abscondunt: nec ullam esse tam familiarem infelicibus patriam quàm solitudinem, de Vita & statûs oblivionem prioris: mihi tamen res Moschoviticas dicere aggredienti, non Alexan. cum infelicitate tantum mea, sed cum puriore sæpè stylo lustrari necesse erat; scilicet dri lib. 5. ut ab omnibus rebus, ita & à libris minime instructo. Hinc est quod nec præfari, nec præmonere legentes diutius velim; multum scilicet in æquo Polonorum collocaturus iudicio, nec ignarus meorum lachrymas non tam celeriter inaruisse: à quorû oculis rudis nostra narratio aut limam expectat aut censurâ. Securus tandem de animis posteritatis scribam, si ea parte orbis, ea in calamitate positum tunc consideret: nec tamen iniquiores confido me vitaturum voces; cum nulla sit etiam regnatricis in orbe Majestas, quæ perinde possit animis imperare ac Linguis.

PRIMA

PRIMA NOMINIS & GENERIS ORIGO.

Vltium parvis magnisq. civitatibus commune est: antiquam generis sui claritatem, ad prima nascentis quasi Orbis incunabula revocare: ut in hac rerum planè caligine Aborigines potius dixeris quàm ex hominibus natos. Usq. adeo versatilis orbis est: ut sua illius incolis raro constet origo; & præstitur non tam suo quàm alieno merito Historicus, si vè id asserat quod sibi nimis quàm credulus populorum persvasit consensus: personatus & simius est; si vè magistræ veritati magis quàm circumforaneæ suffragetur auræ: malevolentia illi nomen metuendum est. Hinc est quod nihil ex meo ingenio de origine Aquilonaris Monarchiæ adscribam: cum præsertim nihil tam in orbe libretur quam liber; & illa demum non civilis prudentia, sed inanis profluentia & morbus haud se retinentis ingenij appelletur, quæ sinè omni parsimonia narrationum largiùs ex his reconditiorebus arcanis vetustatis, totum scribendi genus delibabit. Antiquissimi mortalium piacularibus aquis, quæ lascivi quondam orbis incendia extinxere, sua principia debent; proinde nec illi imponunt posteritati Europæ Sarmatiæ scriptores, qui Moscho- vitarum nomen à Moscho, Japheti filio, Noemi nepotè deduxere. Partiri inter sæcula felicitates, vel naturæ mala Divinarum sedium assistricem Sapientiam credibile est: ita primæ ætati; quod primogenitorum in plerisq. regnis jus est: pro hæreditate, nullis adhuc depravati iudicij artibus libata obigit veritas; ad nostrâ tempora, quæ juniorum pessima fors est filiorum, pro opulento patrimonio, sola tantum cum longâ calamitatum serie transierunt imperitorum hominum commenta. Quippè facillimè ibi obrepere potest fabulosa narratio, ubi continuum literis bellum est indictum, atq. ut ad cultiores Europæ diverterent partes, adjutum illis omnem præcludit ignorantia. Documentum Vicinis populis: quàm tempestivè Viris ad magna & præclare gerenda natis, ineundum sit cum literis fædus; ut sicut bellatrices dextera prorogare fines Imperij norunt, quos tamen eripere aut eripi promiscuum est: ita eruditæ literatorum hominum manus, quæ solæ deploratissimos etiam mortales, ab omni ferrea supra humanam memoriam Tyrannide vindicare possunt, posthumæ provideant immortalitati. Certè vetera barbarici nomina ultra Sauromatas & glaciale Oceanum (tum quidquid, quasi ipsa exhorresceret Natura, in suis reconditissimis retinuit latebris) hæc inquam, luci reddere, quibus tanta est obducta caligo, aut nimis sibi præsentis animi est, aut hominis multum pollicentis, parum præstantis procul dubio diceretur opus. Primus itaq. Vladimirus Suantoslai filius Russiæ conditor Monarchiæ, sicut Roxolana gentis insveta colla submitit cælo: ita & orbi innotuit, dignus præterea visus, cujus bellicam virtutem Imperatorum Orientis Basilij & Constantini cumlaret affinitas, cum & ille supremo Monarchæ tantam sobolem ex sacro fonte renasci voluisset. Sed fraterna dissilia filiorum Vladimiri, quos duodecim reliquit, ut hanc vix non maximis æquandam Monarchiam laceravere, &

S s 2

san. in Anna-

Vide Sleida- num de Quatuor Monarchijs. Mathi- am Stricovium Alexandrum Guagni- num.

Vide Ca- sarem Cardina- lem Ba- ronium in Anna-

libus Ec. sanguine polluere suo, ita deinde didicit alieno posteritas malo, Regnatrici Domui, si numerosior obtigit proles, letandum esse, quod pluribus insistat munimentis, dolendum tamen non minus, quod sicut divisi rivuli exsticcant magna flumina, ita divisa inter Regnantes sceptrâ magnitudinem exhauriant regnorum. Ceterum sicut *Russia* minori, (eius cis *Borisphenem* & *Thiram* fluvios extenditur amplitudo) recessisse ab Aquilonari *Russia* hanc militaris fortitudinis palæstram, vicinitate ferocissimarum gentium ad bellicos labores & durissima perferenda obfirmatam, deseruisse, nocentissimum. Ut mirandum non sit, si retrōactis sæculis *Moschovitica* gentem eò sua redegerit calamitas, ut Magnus Dux

fratrum *Scythici* Legati tenere cogeretur, qui nostrâ jam ætate fratrum injicere sibi non didicit cupiditati, & quasi servili illo poculo, quod olim obsequentissimâ porrigebat manu, inexplebili propinaret siti, hæc etiam humano illam extinguere sanguine non potest. Scilicet inaudita rerum vicissitudine, ut modo debellatarum gentium cadaveribus ad alienâ solia sibi viam infernat, qui antea tantum pretiosiores pelles pedibus *Scythicorum* legatorum, indelebili suo dedecore, substernebat. Hæc eo potissimum animo in commentarium retuli meum, ut intelligat sæculum, nullam esse adeo projectam gentem, nullum adeo viribus suis destitutum populum, nullum tam inops aut vile regnum; cui ab auxiliatrice Divinâ ope, à virtute suorum incolarum, à meliore aliquando & minus noverca fortuna, aliquid majoris non accedat felicitatis: Sicut nullam ad tantum fastigium pervenisse nationem, nullam adeo, quasi in sinu ipsius prosperitatis excubare *Monarchiam*, nullum tantum de viribus sibi polliceri Imperium, cui ab inconstantiâ fortunæ, quæ propitiâ dexterâ imponere coronas, furaci sinistra detrahare consuevit, non sit metuendum. Excussit tandem hoc servile jugum, à *Scythiis*, maxime trans *Rhæm* (antiquis Cosmographis Sclavonicè *Wotham* fluvium dictum) degentibus majoribus suis impositum, incomparabilis *Joannis Basilidis*, Primi Magni Ducis fortitudo, & ab illo gens ista, suo rigidior Aquilone, si non mansvescere, quis enim belluina pectora erudiat? certe ab illa barbarâ feritate ad civiliorē vitam transire cepit; etsi difficilimè eam illo hominum genere agas, inter quos Princeps cogitur esse quasi coronatus sicarius, aula sit veluti gladiatorum arena; legum demum tabulæ cervices subditorum sunt. N. q; ibo infitias, Magnorum fortè Virorum has Provincias fuisse aliquando feraces. Possunt enim ibi, etsi rarò, pullulare virtutes, ubi tam fertilis evascentur messis vitiorum. Sed sive temporibus illarum dicendis defuere decora ingenia, sive meritissimum hoc sibi deponunt supplicium Christiana regna, ut sicut illi ab omni Europæo abstineant cultu, & hoc etiam totum quidquid eminet pro vili dicunt; ita hac publici odij victimâ litent posteritati, quæ cujusvis pervicaciam optimè ulciscitur, dum fileat. Hæc illa sunt literarum arma, quæ nulla Tyrannorum eripit laniena: nulla servitus adimit: hoc habent conservatrices præclarè factorum literæ supra bellicas artes: quod etsi arma nonnunquam inermia sint; & ferrum minimè ferum aliquando hebescat: à literis tamen expectant regna vitæ vel interitus sui in omni posteritate decretoriam manum.

Con-

Contigit hæc interitus literarij infelicitas Aquilonari *Monarchia*, ut libeat illi acclamare, quod olim ruderibus suis conspulta *Græcia*, quæ pro mortuali lesso *Romanus* cecinit *Vates*:

Vixere fortes antè Agamemnona

Multi. Sed omnes illæbrymabiles

Urgentur ignotig, longâ

Nocte: Carent quia vate sacro.

Horatius.

RELIGIO & Ejus Cultus.

Quò parcius de Religione *Moschovitica*, & omnium ulterioris Aquilonis incolarum scribam; ipsorum vitæ rationes, ab omni prioris Religionis cultu remotæ obstitere. Cum propè etiam nōrim, acriter & penitus de Religione, præsertim alienâ, quærentibus, optimè responderi non respondendo. Mysterium antea Religio erat, nunc ars haberi capta: & ille supremus rerum arbiter, humanis non circumscriptus cancellis, multorum declamantium in scholis, otiosorum (quod dolendum) in circulis est argumentum. Quid enim ego Divinam scientiam, quæ humana excedit ingenia, ut rem incertissimam, in dubium vocare audeam: quam si firmissimè non tenuero, æternis procul dubio supplicijs luam. Nam Vicaria Dei olim sancivit Majestas: *Cre-*

dere jubemur, discentere prohibemur. Tota hæc *Monarchia Russica*, quibuscunq; ditionibus nomen suum extendit, & quàm latè patet, Græcos ritus & sacra, quæ ab urbe *Constantinopolitana*, sub *Vladimiro* (ut scripsi) *Monarchâ*, *Basilis* & *Constantino* in Oriente imperantibus, Anno Humanæ Salutis Nonagesimo supra Nongentesimum accepit, hætenus etiam firmissimè an pertinaciùs, retineat, ignoro. Sed *Moschovitica Russica*, ut quasi religiosius suis operetur sacris, & ne fucata etiam Religioni suæ desit Majestas, popularem sacrorum Antistitem, quem commentitio nomine *Patriarcham* vocat, ultrâ omnes quatuor *Patriarchas Græcos* agnoscit, ex nutu Principis, vel tantæ dignitati destinandum, vel certè, si levissimæ impellant rationes, amovendum. Hic summo apud illos quasi fungitur sacerdotio, & in sacro regimine Vicarias Dei partes, (si ita superis placet) in terris illorum gerit: miro tamen erga Principem obsequio temperatas, ne vel propriâ in Domo supremum hoc fastigium inumbret, vel ne vetustissimam populus exuat opinionem, qui Principes suos ut obsequentius veneretur, multum ex Divinitate trahere felicitatis aut virtutis irreligiosissimè credit.

Præbuit nuper materiam sermonibus in Urbe, etsi omnium gnarâ, omnia tamen reticente, seu voluntarium exilium, seu occultâ offensi Principis irâ, coacta abdicatio *Niconis Patriarchæ*; certè (ut sunt facti naturâ, & consuetudine exerciti velare odium fallacibus blanditijs) mirum ab utrinq; simulationis & dissimulationis certamen. Invaluerat eò provecta *Patriarchæ*, non jam nascendi sorte, (Vectore enim conductio seu *Mordueni* *Scythia* natum asserunt) vel affluentia opum, sed dotibus animi, tanto magistratu dignis, & non tam institutione, sed quantum barbara gens ca-

T c

pere

*Junio-
centius
III. in
Bulla.*

*Anno
1658.*

perere potest, prudentiâ, pietate, aut pietatis imitamentis, prono tamen in rem *Catholico-Romanam* affectus quæsitâ potentia, ut palam observarent seniores, & quibus abditos sensus Principum rimari mos est, *Patriarcham* olim *Philaretum*, moderni Principis avum, non Patriarchali tantum, sed paternâ autoritate subnixum, in eo regimine, magis se intra limites cænobiticæ modestiæ, (ab his enim religionis umbraculis ad eam dignitatem assumuntur) continuisse. Hinc multa ille sine Principe, formandis præcipue moribus, vindicandæ sacerdotali immunitati; (cujus injurias acerrimè ultum ibat) tulit instituta, non suæ tantum convenientia dignitati, sed quæ privati excederent modum: Princeps siue illo nunquam vel cogere Senatum, vel vocare tribus, vel bella indicare, vel imponere tributa, (& quidquid sub nomine Jurium Majestatis latet,) audebat, aut audere videbatur. Uterq; mensuram non impleverat tantum, sed excesserat, & Princeps quantum tribuere, & ille quantum à Principe accipere posset. Sed fortè satiata utramq; cæpit, siue hunc fortunæ, supra privatum culmen sese attollentis: siue illum nunquam diuturnæ, & raro in aulâ senescentis potentæ ursere fata. Modica irritamenta accesserant doloris, dum enim Princeps *Regulum Colchorum*, seu *Georgianorum* Perficis armis extorrem, lautissimo accipit convivio, exturbatus triclinio, mensæ Patriarchalis structor seu Domus carator; quod non eo cultu, quem & Principis, convivium exhibentis, & Reguli hospitantis dignitas requirebat, comparuisset, publicorum odiorum in longum jecit & acerbavit causas. Vigesima Julij die *Patriarcha* operatus sacris, detractâ mitrâ & amplissimæ insignibus potestatis, cathedrâ & urbe excessit, uno tantum comitatus cænobiticæ Vitæ & arcanorum suorum consilio, nunquam frequentius concurrente urbanâ plebe & mirante; eò redactam proximam Principis fastigio dignitatem, & evolutam, non sede tantum sua, sed regimine magnorum populorum, quos inanis magis opinio Sanctitatis, quam conciliatrix debite venerationis vetus disciplina regit. Diu tamen, ethi propinquo rure & solitariâ Eremita se contineret, speciem magis quam vim gratiæ in animo Principis retinuit: donec evocatis ingenti Principis sumptu, *Alexandrino* & *Antiocheno* Patriarchis, accedente synodali omnium *Metropolitanorum* & *Episcoporum* *Russie* consensu, quorum tamen sensus Principis, inclinatio in hos, offensio in illos optimè conciliaverat, (ut raceam venalem & adstrictam mercede *Patriarcharum* mentem) Patriarchali prærogativâ exauctoratus, circa Calendas Decembres 1666. & *Pharapontii* cænobio, milliaribus ab urbe principe ferme centum distante, inclusus, documento seræ posteritati erit, quàm malè convenient, nec in unâ sede morentur, *Sceptri Majestas*, & *Pastoralis potestas* pedi: quam acephala, siue mutilata Regna sint, quæ tiarâ sacri honoris coronato subiciant capiti, non consuetudini tantum Christianorum Regnorum, sed *Mosaica*, à Deo institutæ refractaria legi, quæ ad fimbriam Sacerdotalis vestis, aurea mala punica, fabrefacta in modum coronarum, quasi tributaria appendit: quàm deniq; Providentia Divina, rigidissima conculcatæ Ecclesiasticæ, ethi parùm sinceræ, Christianæ tamen, ultrix potestatis, ab illa secessione primùm, deinde exauctoratione *Patriarchæ*, nihil prosperi Magno Duci indulserit, cum ferociore recesserint ab obsequio illius *Scytharum* gentes; vix non Ducali

Exod.
cap. 28.

faa-

sanguine, efferatæ rabiei suæ, litaverit abjectissima multitudinis colluvies, nobiliori cruore hostiles toties redundarint campi, (sed ut compendio scribam) *nihil fidem speretur in eo regno, in quo malè credita sacra, indebitâ, quia non sacratâ, tractantur manu.*

Ceterum si inanis & antiquæ superstitioni magis quàm Christianæ religioni æquandus abesset cultus, tanta est moderni præsertim Principis *Alexij Michælovitij* in sacra & sacrorum *Mystas* liberalitas; tam verè Imperatoria in extruendis sumptuosissimis templis munificentia, tam continuæ & planè cænobiticæ, obertis etiam lachrymis, ad *Mausolæa* Indigetum & tutelarium suorum (quos inter Divos vulgares potius & circumforanei rumusculi, quàm illa Ecclesiasticæ Majestatis oracula retulere) supplicationes, ut illum, erroneo hoc etiam ritu, Divinum sibi propitiare Numen verisimile sit. In sacris ædibus antelucanus quotidie comparet, etiam si vel bellica urgeant itinera, si religiosior illuxerit dies, non raro pernox: cum tamen purioribus Dei cultoribus ad medium stertere diem, ut non infrequens, ita non sit indecorum. Certè ethi non ab hoc exemplo, tamen ex hoc armamentario pietatis, princeps muniendus est: nisi etenim hæc illi suppetant firmiora præsidia, nescio quomodo minus cupiditatibus suis imperat inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Longè dissimilis popularium in religione cultus: quorum felicia scelera, quia impunita, suis fucata superstitionibus, sæpe Religio texit: atq; *ut omnium somnos Principum vigilantia custodit*, ita hic regnatix pietas (si eo nomine alienus ritus appellandus est) pro sacrilegâ & nefariâ populorum excubat superstitione. Plurium hic efferatos animos magis religionis opinio, quàm ipsa imbuat religio: esurialibus diebus, quos Christianis moribus antiqua præscripsit consuetudo, frugalitatem eorum in cibis, magis in ediam dixeris, aut continuam famem, cum tamen ad tantam continentiam raro sicet nonnullorum pietas accedat. Nec video certè, cur domitam gens ista magis habeat non sumptuosam & rigidius tenaciorem famem, quàm insatiabilem humani sanguinis aviditatem: cur intra terminos antiquæ parsimonie promptius coërceat sua desideria, quæ levi utiq; & parabili victu, quodvis explere potest epulum, quàm immortalia planè, nec ulli paritura unquam rationi, contra externos odia, quorum aliena infelicitas lautissimum & optimè conditum obsonium est. Scilicet, *sicut recens fortuna multorum, ipsius invidia oculos cacutire facit: ita humanam aviditatem, perspecta aliena calamitas, esurire vetat.* Tantæ frugalitati, par propè accedit liberalitas in egenos genti *Russorum* familiaris: nisi fortè nocentius sit, Principi, annuis vestigalibus publicam quasi imperare egestatem, quàm magno forsitan impendio privatæ aliquorum inopie consuluisse. Ita sane in liberalitate Principum calamitosæ paupertati aut afflictæ valetudini perfugium est: Sicut à tumultuariâ malè sani Principis ambitione, aut avarâ mente, inopia, malorum agmen, & reliquæ humani generis pestes, orbem aliquando implent. Quot inanes regnorum spes, aut luctuosæ spolia fortunæ Tux detraxisti cupiditati, o Princeps: tot receptacula humanis clausisti malis, cum præsertim nesciant sanguinarij regnorum emptores, alio pretio, quàm sanguine licitari coronas, aut verè fascias, sistendo tantum sanguini vel detergendo inventas. Quot victimis à pri-

Curtius
de Reb.
Alexan-
dri
lib. 5.

Tt 2

mâ

Vide
Histori-
co Poli-
ticum
Quæst.
de Re-
ligion.

mâ orbis infantia tibi litatum est, innoxia nec avida unquam cruoris Religio: quot acies veluti in gladiatorio spectaculo, sive sinistrè posteritati tradita, sive rigidius culta pietas commisit: Libet intueri hanc magnam Europæ aut orbis totius scenam: nunquam frequentius bellorum quam ab inermi Religione classicum est. Sed pressum hoc multorum vestigijs iter diutius premere, aut de corrupto sæculo quæri ejus est, qui sibi ex suo nutu audet disponere fata: ignarus, tristem illum ferre de mortalitate sententiam, qui continuis querelis, cum mutare non possit, auget sibi mala. Impia bella vix non totus suscipit orbis, & multa regna, quasi jam immineant ruinæ, quærun cum quâ gente cadant, irritò scilicet discrimine, an humano sanguini parcant, quæ cum contemptu religionis adversus superos fuerant grassata. Nimirum deplorari hæc possunt, sed avertere illa, tantum arcanorum suprema arbitra consuevit Majestas: nec primo hoc sæculo conjuratæ in nostrum caput ruunt calamitates, sed personis mutatis, res & eventus iidem recurrunt: tam diu scilicet ibit hic dissidiorum in se remeantium orbis, quamdiu ipse stabit orbis.

SERVITUS & AFFECTUS.

Justinus
Lib. 8.
in Com-
pendio
Pompeji
Trogi

Nulla gens projectius servit, quam *Moschovitica*, cum tamen homini ingenuè nato & educato, optabilius sit ut eripiat vita, quam libertas; nec ulla regnatix in orbe domus gravius imperat; cum alibi minus verè, hic aptissimè occurrat, non utiq; mali servi apud pessimum Dominum tolerabile dictum: *Non est nostrum querere, quibus aliquem de causis extollas; Tibi summum Imperium Dij dederunt, nobis obsequij gloria relicta est.* Inter gravissimos luctus domesticos, non ex animi conscientia, sed ex nutu regnantis affatim ridet; affectibus humanis (quibus nihil liberius) leges ponunt: conjunctissimos sanguine jussu principis interemptos lugere nefas: cum tamen in hac tetra cordium humanorum Tyrannide, nocentius sit Majestatis læsæ, quam naturæ spectari reos. Vidisses in excidijs arcium & Urbium *Ruffæ* Minoris, remotissima inter conjuges divortia: abstractos ab uberibus Matrum infantes, nonnullos dum inhiant uberibus maternis, recepisse ferrum: nonnullos pendere ab ubere Matris nondum mortuæ, nec jam vivæ: plerosq; dum fames exiguam urgeret vitam, cadaveribus Matrum admove-re ora, & sanguinem sugere pro lacte: ad hæc tamen ingemuisse, hæc non sicco aspexisse oculo, parentibus aut necessarijs crimen erat, si non morte, acrioribus tamen vinculis piandum. Et certè quod in pari excidio vetus Historia dicit: *Inerat debellatis tacitus moror & luctus, verentibus ne ipsa lachryma pro contumaciâ haberentur.* Crescit enim dissimulatione ipsâ dolor, hoc altius demissus, quo minus profiteri licet: Expressâ hic ad amissum Romani regiminis servitia, quam pro inaudito, ut putant, crudelitatis exemplo orbis legit: *in funeribus (inquit) parentum suspiria & gemitus civium subscribebantur: nulla plenior exploratoribus aut nullum abundantius delatoribus forum: nulla cumulatione adulatoribus curia: Romana Tyrannidis vestigia recurrunt, & magis alij homines quam*

alij

alij mores. Libera vox probrum, dicenti exitium, vix ore profertur cum per jugulum redit: si quid præclare dixeris vel gesseris, sola tantum præclari fati solabitur gloria: plures hic jam sella curulis, & Senatoria Libertas extulit ad sepulchrum, quam duodecennale propè bellum in acie confecit. Nec principi diu licet esse miti; certè si in alijs regnis, metos non est diuturni Magister officij: hic optimè pro Imperatoria Principum suorum excubat Majestate. Vulgus militum obsequio promptum, jussa principis vix non anticipat obsequentissimâ dextrâ: non raro princeps prius aliquem interiisse audit quam voluit: non raro neq; jussisse neq; voluisse dicet, & consilij rationem reddendam apud Senatum, irritò scilicet eventus, promittet. Lachrymas in potestate habent, & tanquam Crocodili post exitium flent cum volunt, quas sæpè personata pietas aliquando pernox extorquet. Ritus parsimonia summa, nisi cum aliena calamitas spectata, movet risum barbaro, magis ululatu quam lætitiæ propiorem, & suæ quasi crudelitati immixtum. Ut Poëta canit:

Risus adest, nisi quem vix fecere dolores.

Vultus ab animo longinque diffidet: blandiri & applaudere, ut alienæ imponant sinceritati, impudentissimè norunt, & quod nocentissimum inimicorum genus, quem oderint clam, palam laudant. Servitiam male tegunt, quam etsi pessimum humani affectus venenum, sua utilitas aliquando velat: ubi tamen nulla affulgit commodi spes, ut genus humanum unius quasi cervicis sit, barbaro quodam voto oprare videntur. Beneficiorum obliviscuntur statim, injurias nunquam; ut planè huic hominum generi:

Si quid bene facias, levior sit pluma gratia:

Si quid peccatum est, plumbeas iras gerant.

Inimicitias quasi immortales, & certamina potentium, extinctis etiam integris stirpibus nunquam cessatura, nulla frequentius spectaret aula, nisi hanc sanguinariam matuæ cladis quasi lanienam supremæ Tyrannidis supplicia cœcerent. Diceret hic aut gladiatorum ludum, aut vetus spectaculum quotidie dari, ita atrium principalis aulæ vix non continuo sanguine perpluit: gravissimi perstrepunt ictus, ejulatus circumsonant miserorum, dum crudelissime flagris caduntur, quoscunq; sibi publica Justitia obnoxios fecit. Sed nullibi innocentia humanæ a solertissima calumniâ periculi plus, ab Justitia præsidij minus est: Plerosq; aut indulgentior fortuna, aut liberalitas Principis saginat tantum; ut jugulentur: in magna etiam nomina, clandestinæ abjectissimi cujusq; accusationi multum permissum, cum plerisq; nulla nocentior interitus causa sit, quam vocari probum. At verò privato majores opes, irritamenta malorum, quos non evertère? raro hic aliquis vix non ex compedibus causam dixit, quem nullum crimen, sed copiosior tantum res nummaria Principi sistit reum: cui malo ut tempestiva pararent remedia opulentiores cives, ultro jam, nec accersiti, Principi suas devovent diu quæsitæ facultates, aut (abundet etiamsi liberis domus) testamento hæredem Principem scribunt, & lætatur judicio Princeps, ignarus: a bono Cive non scribi hæredem, nisi malum Principem.

Nihil excedam narrationis nostræ metas, si quemadmodum Anno Sexagesimo primo, supra Milleimum Sexcentimum, ingentes planè &

Uu

invi-

Ovidius
Metamorpho-
seos lib.
secundo.

Plautus
Comicus.

Tacitus
in Vita
Agricolæ

invidiosæ Primatis, & quasi Principis Senatûs *Borissij Ivanovicij Morosovij* opes, (postquam satis cesserat) ærario Ducali fuerint illatæ, memoravero. Admoverat hunc, vetus & regnandi artibus erudita, olim Magni Ducis *Michælis Federovicij* prudentia, formandis non tantum moribus impuberis Filij sui, moderni Ducis *Alexij*: sed intimo etiam, intra solius conclavia Principis sacratori Senatui, qui honos penitioris & obsequij, & familiaritatis est auctoramentum. Sed sublato communi mortalitatis nostræ necessitate Patre, etsi difficile est successoris placere, & in aulâ multis non minus expectandus est gratiæ interitus quam vitæ; rerum potitus modernus Dux *Alexius Michaylovicius*, omnes in unum *Borisovium* imperij curas partiri, & molem tantæ dominationis inclinare cepit. Hinc prægravante eum invidiâ, parum absuit quin populari odio sanguine suo litaret, omnia quæcunq; secus in novo, & nondum benè coalescente imperio contigerant, uni *Borisovio* imputanti. Superavit tamen has populares procellas inconcussa, & uni *Borisovio* sine offendiculo illibata Principis tenerrima amicitia, tum illius rara, & *Russorum* genti incognita felicitatis suæ moderatio, quasi unus ille didicisset retinere, quod est difficillimum, ex indulgentiâ Principis modum. Tanto regiminæ firmata, in immensum excrevit opulentia, ut sint, qui aliquot myriadas Imperialium talerorum, celeriore non diuturnæ potentie quam ætatis cursu, *Borisovium* congestisse & coacervasse existimant. Neq; stetit citra ultima *Borisovij*, Principis amor; tanto luctu & comploratione Principis elatus, ut facile conjiceret, nutritium quasi suum, & primæ moderatorem ætatis efferri; additæ effusissimæ in egenos largitiones; quidquid tamen splendebat in opulenta & copiosa Domo, thesauris Magnorum Ducum est adjectum: sive ut ad eundem fontem, undè emanaverant, Principis munificentia, paratæ divitiæ redirent: sive quod degenerem, & tantæ fortunæ minus capacem perspexerat nepotem, procul dubio non tam prodigâ, quam inertis vitæ, tanta corrupturum bonâ.

Cæterum (ut eò redeam undè digressus sum) innatus genti fastus, humanam excedit opinionem; & cum fermè cultiorum Europæ nationum aversetur commercia; nunquam alienæ potentie submittit fasces nisi coacta: quasi hoc maxime inter sua reponeret trophæa, Majores suos nunquam externo capiti imposuisse coronam; nullam subiectarum sibi gentium expertam esse peregrina imperia, nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse. Inter ambitionem & avaritiam illorum, vix discrimen est: ut jam videantur minus auxilio ferri indigere, eum avidè expectant opes, & abundant auro: has pestes augeat continuum invidiæ malum, dum semper suæ demptum gloriæ existimant, quidquid accedit alienæ. Nempe invidia

Ovidius
Lib. 2do
Metamorpho-
seos.

*Dum videt ingratos, intabescitq; videndo
Successus hominum, carpitq; & carpitur una
Supplicumq; suum est.*

A mercaturâ nobilior etiam fors nascendi non abhorret, generis claritatem cum quætuosâ nundinatione suâ, utilitas pulchrè conciliat. Nisi enim anniversario lucro utrumq; exercerent elementum, parum vel ab agri-

agriculturâ, vel ab alijs redditibus, cum auri & argenti fodinæ nullæ sint, suppeteret facultatis. Quippe tantò quis copiosius fortunam suam auxit, quântò plus cupiditati & sumptibus detraxit: & illa demum Respublica plerumq; opibus affluit, quæ multas exportat merces, nec carò venatur alienas.

OPES & JUSTITIA (ut vocant) DISTRIBUTIVA.

Miserâ est magnæ custodia census: verius æstimatôr orbis, quam *Sa-tyricus* urbis canit. Quærendis opibus quas non impenditis curas, & sollicitudines, ô Principes! custodiendis quas non circumponitis excubias, quæ non sanctiora destinatis æraria! amissis aut e-reptis quo non parentatis dolore! Ipsa jam ferrea hebescere videntur parandæ humanæ cupiditati instrumenta, dum scrutando in ultimis terræ visceribus non sufficiunt auro. Sapientissimè ille, (ut omnia,) Aurum & argentum, & propter ista nunquam pacem agens ferrum, quæ naturæ conditor DEUS, tanquam malè nobis committeret, abscondit, nos in lucem proferimus, certissima auctoramenta nostrarum servitutum, nec erubescimus summa apud nos habere, quæ ima terrarum fuerant.

Nunquid numerati montes, modici Indiarum fluvij, exigua Felicis Arabiæ arena, tot gentium aut ditare inopiam, aut implere manum, aut demum poterunt extinguere sitim? Nimirum ideo divitiarum cupido est, quia & usus: atq; utiam mortalibus moderatio & abstinencia auri foret, profecto non tantum bellorum per tot sæcula terris continuaretur; neq; plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis condicio radabitare possim, an satius sit carere tot curarum causâ: quam hæc viva cordis avari nutrire supplicia, quæ te firmitus sepulchro includere possunt, quàm tu illa malè tenaci incluseris arcæ.

Gemmæ & margaritæ, maritimarum (ut alibi scripsi) vermium cubilia, seu reclinatoria, opulentie nomen obtinuerunt, & ditescunt his terris, quas antea rudè & innoxium sæculum ignoravit; sed postquam vitiorum commercium vulgavimus in orbem, æstimantur purgamenta æstuantis freti, pretio; quod libido constituit & luxuria nostra nomen dedit. Quid jam tutum & immune ab indagatrice avaritiâ est, si profundissima maria latere non possunt? quod non effringet armata hominum egestas reconditorium, si ultimis suis limitibus malè se tuetur natura: quid cumulas opes tantis circumsepisti præsidij, si humanam potentiam arces & excludis? temporis jus est in aurum, nam nec ille suo superstes mansit auro, cui triginta mulorum millia, captivum vexere aurum. Hæc nimia opum affluentia præstat de paupertate securum *Russæ Aquilonaris Monarchæ*, si ea demum securitas est, quæ tantum sibi bonæ mentis detraxit; quantum pecuniæ ex sanguine provinciarum aut lachrymis aggestit. Vectigalia subiectis gentibus imponit, quanta ratio

bellorum requirit: nullum generis aut fortunæ discrimen est: ab omnibus exigitur, quod omnium impenditur tutelæ: cum præsertim neq; quies gentium sine armis, neq; arma sine stipendijs, neq; stipendia sine veltigalibus haberi queant. Summæ ærarij præfecturæ aut quæsturæ neminem ex magnatibus admovet: temporaneum hoc & translativum munus, multorum est ex gregariâ nobilitate. Quorum alterum efficit, ut frænum humanæ injiciat cupiditati; cum nihil tam inter sit bene constituto imperio, quam brevem esse potestatem, quæ magna præsertim & quæstiosa sit: alterum ut nemini desit luculenta exercendæ industriæ ratio, dum annum hunc, aut certè biennalem magistratum, ad se aliquando reditum sperat. Hoc certè in illaudatâ laudatissimum gente: nihil hic ambitioni pervium, nihil auro venale. Curia inde dicta est, quod in illa cura excubent, ut aliquis effuso pro principe sanguine, quam vili nundinetur auro. Non hic muneribus corrumpi aut corrumpere sæculum appellant: nemo hic beneficijs regum tanquam mercibus præfideat inexplabilis cupiditatis quæstor, nemo pulcherrimæ in rebus humanis rei, id est, empticio lenocinatur honori. In alijs regibus, sæpè multis carè stetit sua virtus, quasi avara hominum judiciâ omnem stateram recusent, cui à nummo, ejectamento scilicet terræ, suum pondus non accessit: hic supremus meritorum arbiter princeps, non per immodicas largitiones ærarium exhaurit, ne per scelera supplendum sit, sed ita dextrè neminem à suâ excludit liberalitate, ut raro hic aliquem, præsertim externum, suæ pænitet fortunæ. Obrepit tamen posterioribus annis, ut reliqua corrupti sæculi mala, ad hanc aulam (sicut plerumq; adventitiæ merces solent) hæc etiam labes, ut plerumq; promiscuè vendant & emant quosvis honores, avaritiâ Magistratum & Ministrorum status, non Principe licitante. Raro tamen impune eam prædam asportare licet, & acrius ferè venditor punitur quam emptor, sive quod tolerabilius sit emere præcipuum humani generis bonum, honorem, quam pretium ponere tanto virtutis ornamento, quod auri publici applausus comparare consuevit, non aurum. Certè vix non tredecennalis docuit experientia, deterribus in hac aulâ honorum mercatores, aut fortunis exatos, & in remotissimas amandatos oras, pænas luisse profligatissimæ nundinationis, aut prolem illorum vix traxisse vitam, & totum id celerrimè prodegisse, quidquid certatim accumulaverant emptrices populorum manus. Sed Moschovia Principis sicut annui redditus circumscribi non possunt: ita difficile est inire rationem largitionum suarum, cum nesciat semel incitata liberalitas stare, cujus pulchritudinem Principi usus ipse commendat. Præfecturas biennales aut triennales, ut olim Romæ Proconsularia imperia, illis tantum attribuit, quos vel bellica virtus, vel perspecta probitas, vel consilij maturitas insignivit. Cæterum opes privatorum in manibus Principis sitæ sunt, quorum potentiam & audaciam hæc potissimum exarmavit ratio, ut hæcenus nemini, in arces & oppida munita, hæreditarium jus habere permittat. Divisum etenim imperium Princeps armatâ cum nobilitate sive multitudine habet, quasi precario demum is regnet, qui etsi in moderatori necdum Tyrannico Imperio, dum hæreditaria non adimit propugnacula, ipse non raro animis, ad supremam contumacibus potestatem, veluti

veluti nidum struere videtur, aut quod arcere debuerat, civile incendium regnatrice accendit manu. Neq; hæc ars regnandi universa completur regna, sed in plerisq; fiduciarijs sive feudatarijs (ut vulgus vocat) Italian conditionibus, nostrâ ætate unus è Regnantibus eam legem, ne tributarij Principes aut nova excitarent præsidia, aut temporis injuriâ collapsa restaurarent, vix non domestico sanguine sancivit. Executit hic ferocissimis etiam gentibus ferrum, obsequium in Principem, & æmulandi amor, utraq; validiora, quam pœna ex legibus, vel metus. Scilicet vilescit apud illos subditos, pro incolumitate Principum proprij parsimonia sanguinis, qui neutiquam superesset, nisi illum beneficentia Regnantis nutritisset. Documentum principibus, eos demum civilibus aut servilibus motibus, omnem intercludere aditum dominantes, qui humanæ indigentia suam non ocludere liberalitatem. Pronius currunt contra ferrea tela hostium illi, quos continua urbium expugnatric, aurea Imperatoris impellit manus. Numerata militi stipendia, vix non denis assibus in dies corpore æstimato, emunt bellatoris vitam, & tamen ex hac sanguinariâ quasi nundinatione, plures inde natas cicatrices reportant domum, & truncos ostentant artus, quos toties Principis salutis tuendæ impendere. Sed meminerint Principes, nutare quamlibet in capite Regantis coronam, cui à fortitudine militari, emeritis cumulata præmijs, fulcrum non accessit.

LEGES.

IN optimis tantum Rebus publicis potentior sunt legum quam hominum imperia, Exlex Tyrannis ex temporum aut morum ingenio condere vel abrogare leges consuevit. Leges brevissimas esse, & paucissimas, quæ jubeant, non disputent, voluit antiqua Sioa; in hac Aquilonari Monarchiâ leguntur nullæ, nisi quas suprema vitæ & necis arbitra præscripserit dominantium libido. Principio rerum, aureum ideò sæculum appellarunt Majores, non quod opulentius, sed quod innocentius fuisset, quod enim illa spectaret opulentia, si nondum humanis usus aurum sua raritas commendaverat: Si nondum quâ parte ruberet terra in Carbunculis, viresceret in Smaragdis, discernere noverat, suæ nimis credula fallaciæ opinio, si nondum Adamantes, aut quidquid gemmarum est, suo artificio multum debebant; sed ideò ditissimum fuisse credimus posteris, quod populus nullis legibus teneretur, arbitria Principum pro legibus essent, illorum dico Principum, quos ad fastigium hujus Majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio prevehebat. Sed ut ferro & durioribus metallis, ita ferreo etiam sæculo venit sua rubigo; ex delictis aliorum, quasi pessimis parentibus, optimæ filia nata sunt leges. Nimirum erubuerat orbis ad fratricidæ scelus, & quasi ignoravit sanguinem violenter fustum, donec primus rubuisset; ut dubitare ausim, meliorne parens, an deterior noverca nobis extiterit Natura, dum & primas nascentis orbis colonias, & principis in orbe populi mania humanus auspicatur sanguis. Scilicet interitura erant omnes legum tabulæ (quæ clavis affiguntur ferreis, ubi malos mo-

res affigi multò erat æquius) nisi ipse legislator sanguis efficacius in omni posteritate loqueretur. Ita obstetricante scelere, sanguinaria illa crudelitas, optimam legem enixa est: neq; enim vel meritis præmia, vel demeritis supplicia ulla unquam Respublica destinavit, nisi prius regnatricis legum vindex Justitia, probos mores à deterioribus discernere docuisset. Certè multum ex ingenijs hominum trahunt leges: mitioribus populis pacatiores & indulgentiores leges provida Regnantium condidit prudentia; rigidiores efferatis. Quomodo enim corruptissimo morbo & planè emorienti amico, si ultrò secantem adhibemus manum, & ferrum poscimus in remedium, sedula hæc crudelitas medicina est, & pietatis nomen invenit; ita regnorum latenti morbo, sæculorum corruptelæ, deplorato statui, & suæ involuto ruinæ, nihil promptius medetur, quam autoritas legum, antiquitus Sacrosancta nuncupata, quia unius ex cælestibus Astræ soboles est: Regia, quia mollescit omne, etsi aureum sceptrum, nisi adiutrix ferrea Justitiæ accedat manus, quam in consortium majestatis si non admittunt Principes:

R. P.

Hic cum sceptrum caput, frangit, hic antequam

Matthias

Gesset, fracta videt,

Casimiro

Sarbier

vius, &

Societate

JESU.

Nec ideo deterior Vestra fors est, Christiana regna, quia in plerisq; plus aliquando valent boni mores quam alibi bonæ Leges: celerior cursus Virtutis vestræ est, si Regnantium exemplum, & in vobis æmulandi amor impellit, quod ad prodigium usq; antiquus expetijt orbis:

Claudia-

nus Pa-

negy. 7.

*In commune jubet, si quid censet, tenendum,**Primus jussa sibi; tunc observantior æqui**Fit populus, nec ferre vetat, quod viderit, ipsum**Authorem parere sibi.*

Tyrannidis Moschovitæ graves & vix tolerabiles leges sunt. Habet enim omnis hoc Tyrannis, ut dum administratos suos omnibus metuentos efficit, ipsa omnes timere cogatur: graviori procul dubio vicissitudine, dum uni debita odia in tot dispensat vices, quot personas; ut Tyranno non tam ab externâ vi, quam à domesticis hostibus munendum sit latus. Scilicet, ut appositè Tragicus:

Seneca in

Traged.

*Qui sceptrum duro savi imperio regit,**Timet timentes se, metus in authorem redit.*

Quasi planè incredibile sit ibi tutum esse Principem, ubi à Principe nihil tutum est. Et hæcenus quidem legibus scriptis Magnæ Roxolaniæ populi planè caruerunt: modernus Dux Alexius Michaylovicius ex Institutionibus Justiniani, & reliquorum Cæsarum Orientalium expromere leges jussit, & congerere, atq; hoc Compendium Legum Slavonicâ lingvâ (*Vlozennâ Knîha*) appellatur, quasi diceret, quidquid annuente Principe plenus Senatus, tum centuriatis comitijs universus populus jussit scivitiq; id eo volumine contineri. Nemo majoris aut minoris subsellij Judex (quæ subsellia in urbe Principe fermè ad numerum Provinciarum rediguntur) decernere, aut (quod ajunt) ultimæ instantiæ sententiam ferre potest, nisi hanc veluti normam patriarum legum adhibuerit. Nulli tamen intercluditur ad supremum Dominum aditus provocandi, ut fermè omnia quæcunq; majoris momenti exercentur judicis, potissimum læsæ Majestatis, aut perduellionis, homicidij, peculatus, repe-

tundarum, arbitrio unius Principis fiantur. Frequentissima tamen (quod mireris) homicidia vix quisquam sanguine aut supplicio capitis luit: neq; ereptæ vitæ alienæ pretium est mors homicidæ: sive quod gens innutrita sanguini & parcissima sui, prodiga alieni, humanæ vitæ jacturam levius æstimet, sive quod in deterrimâ Tyrannide, si scelus tantum contra Tyrannum absit, perperam & impunitus humanus abeat sanguis. Judiciorum subsellia (ut dixi) pro ratione delictorum diversa: sed latrocinij sive prædonum levior infamia, pecuniariâ mulctâ nonnunquam eluenda est; ut videas sæpe eos amplissimo non arceri vel prohiberi loco, qui vitæ & fortunæ infidiati sunt alienis; etsi nonnulli ab equuleo, non ab equo transferantur ad honores: ut planè veniat mihi in mentem piratæ unius non minus arguta quam intrepida responsio, interroganti Magno olim data *Macedoni*, quo scelere impulsus mare haberet infestum? Eodem (inquit) quo tu orbem terræ; sed quia exiguo navigio hæc facio, latro vocor; quia tu magnâ classe, Imperator. Re-pressi querulum calamum, etsi ultrò ferebatur, ne odio alicujus monstret iter, aut humano generi (& quod nocentius est) Regnantium fortunæ convitium facere auderet. A militia & quasi continuo armorum usu, neminem vel ætas ingravescens, & aliquando decrepita, vel immatura adolescentia excludit, nam raro Principis clementia indulget, ut vicariâ filij operâ provectæ ætatis pater in bello utatur; & videas plerosq; jam capulares senes, quos pridem decursâ veluti rude donavit senectus, tamen ab inimiti Principe manumissionem nondum impetrasse. Commeatum Princeps nemini præbet, nisi aut stipendario militi, aut externo, sive rei familiaris inopiâ laboranti: paterni unicuiq; agri census, aut Principis liberalitate attributi, ut oneribus publicis sufficiat est necesse. Crimen peculatus, si quis vel publicam pecuniam averterit, vel Principis ærarium expilaverit, extremo supplicio luendum est: raro quis aut integro patrimonio redimit vitam, aut multorum annorum exilium, vix non morte deterius subit. Nec expedit, si aliquem minus obnoxium sibi publica Justitia facit, levissimis de causis, (ut fermè ignota est Principum inclinatio in hos, offensio in illos) in remotissimas amandantur regiones, orbi nostro ignotas, quas provida, quasi tam horridæ pœniteret solitudinis, vix non ultra metas terrarum removit Natura. Certè minime interesset eâ carere patriâ, in quâ diu vivere, est lente mori, aut ultroneum sibi prorogare supplicium, cum præsertim sub Tyrannico imperio, is qui illuxit dies cum morte dividendus sit, ignavis civibus quid *serus vesper vehat*. Optabilior multis ex funestâ tot cladibus civium patriâ exitus, quam reditus in illam aliquando fuit, quasi illis tantum exilium formidandum esse arbitrentur, quibus veluti circumscriptus est habitandi locus, non ijs qui totum orbem terrarum unam urbem esse putant. Quid ego exulem appellem, cum quo ingentia animi bona, insignes dotes, præclara facta, solum vestere coguntur? non exul est, cui eximunt solitudinem literæ, & verè in magnanimum non cadit, ex mutatione fortunæ ultrò enatus dolor, quia in magno animo nihil luctuosum est. Longius de legibus & institutis Moschorum differere constitutum mihi erat: sed quid humani aut civilitatis ab eâ demum expectemus Monarchiâ, cujus vel ipsa legislatrix extitit Tyrannis?

Cicero
Lib. 3.
de Res
publ.

CONSILIA sive SENATUS CONSULTA.

EA conditio Imperandi est, ut non aliter ratio constet, quam si ubi reddatur: Cum praesertim resolvatur vis Imperij, cuncta ad Ordines revocando, pessimæ olim Augustæ, projectissimæ adulatio-
Tacitus
Lib. I.
Annali-
um.
 nis obsequio promptior quam Romano animo svasit servus. Optima illa rerum altrix suprema Majestas, cum ad stipendia totâ vitâ merenda hominem auctoraret, non frustra manus homini stringendo aut tenendo ferro idoneas largita est, aut quasi corporis posuit custodes: cor humanum, cui regimen conjurati mortalium hostes detulere affectus, tot propugnaculis quot ossibus circumsepit; pedibus robur & velocitatem indulgit; oculos supercilij texit & munivit; solam mentem humanam, quam à cælesti demissam traximus arce, inermem fecit; ut consilia, quæ aut vires irritant, aut irritatis moderantur, vice armorum haberet. Vides hunc decolorem Oceanum, vides sanguini suo innatantem terram, vides tot magnarum spolijs animarum tumidos amnes: dixeris cruenta armatæ manus artificia; frustra es! nemo illam movit, nisi hæc multorum capitum rediiva Hydra, mens humana, subdolis instructa consilijs prævisset. Magistra excidiorum, sicut urbium Regina est Roma, duobus inniti speraverat fulcris, sed duobus corruit everforibus, *Julio* & *Pompejo*, dum nobile par committit, unius duelli facta est præmi-
Tacitus
Lib. I.
Annali-
um.
 um: certe potuerat satiata per cades irâ, hoc (si ita loqui fas est) evitare *Matricidium*, nec unius hominis ambitioni illam facere vedigalem liberrimam potestatem, quam universa regna non audire tantum, sed etiam sentire, nisi acre ingenium *Cæsaris*, bellis civilibus excitandis, veluti scintilla ignibus alendis accessisset. Quid deinde ulterioribus sæculis non evertit ingeniosa solertia, aut verius illa remota ab iustitia prudentia (quæ calliditas est appellanda) si nunquam orbis suas obducere potest cicatrices, si raro quis Regnantium antiquo illo sæculo integrum corpus tumulo intulit, si plura supplicia numerarunt pacatæ aulæ quam sanguinolenta castra? intemperantis ingenij est hic partus, & cum naturæ ipsius adminiculis innoxium, aculeo carere debuerit, integris regnis sparsit venena, & nocentissimum assavit virus. Quis Regnantium, non *Tiberius* tantum, sui obtegens, & velare vitia solitus, aut *Livia*, principalis superbæ instrumentum, non præbeat aurum insufurranti amico, ne arcana domus, ne ministeria militum, ne consilia amicorum vulgarentur, & tamen hoc flagitioso consilio involvitur *Agrippa*
Tacitus
Lib. I.
Annali-
um.
 cades, primum (ut aularum inquit magister) facinus novi principatus, etsi *Agrippam* & propior stirps, & Augusti votum, & spes populorum sceptris admovebant. *Monarchia* igitur consilia vel sequitur, vel præit, cui sicut non aliud præsentius remedium est, quam si ab uno regatur; ita promptum est deinde consilio admoveere eos, qui coronato Atlantæ, sub pondere Imperij fatiscienti humeros supponere possint. Tyrannis hæc *Moschovitica* si quando servilem suum cogit Senatum; non tantum liberæ voci

voci omnem intercludit aditum, sed imperiosissima sua arbitria, vix non anticipat factis; planè hic Princeps, ut noster Orpheus Sarmaticus canit:

Ipse sibi Consul, Ipse Senatus.

Hoc tamen in barbarâ gente non barbarè, quod neminem audisse crede-
Mathias
Casimi-
rus Sar-
bivius
de Socie-
tate
JESU
in Lyr-
cis.
Curtius
de Rebus
Alexand.
lib. 4.
 res, quod tam multorum auribus est commissum, antiquo more quodam Persarum, arcana Principum mirâ celantium fide; non metus, non spes vocem elicit, quæ prodantur occulta, vetus disciplina Principum, silentium, vitæ periculo sanxerat, lingua gravius castigatur quam ullum crimen, nec magnam rem magis sustineri credunt posse ab eo, cui tacere grave est, quod facillimum voluit esse natura. Heu quot maxima ac miserrima prospicio regnorum aut rerumpublicarum naufragia, (nec tamen ex littore adhuc nostræ patriæ aut arenæ) ab una infelicitatis consiliatriculâ, minus temperatâ lingvâ, orbi nostro data. Eripuit vobis tale, qui consilia vestra hostibus prodidit, bellorum Duces: Vacillat ibi decertandi fortitudo, ubi sublata est ratio decernendi: præ strepitu armorum, leges aut consilia audiri non posse, jactavit ex ferocissimis non nemo: addam ego, aliena obstrepere tuæ felicitati arma, si hostis præmatu-
Mathias
Casimi-
rus Sar-
bivius
de Socie-
tate
JESU
in Lyr-
cis.
Curtius
de Rebus
Alexand.
lib. 4.
 ture proditoris tui mercatus est fidem, aut prius tui te consilij captivum, quam acie victum duxit in triumphum. Non alienum ab institutâ narratione erit, penitus introspicere tanti medicamenta belli, & tantæ scaturiginem eladis, quæ ex parvis initijs orta. *Lithuaniam* totam, *Albam* & *Minorem Russiam*, tum minoris *Poloniæ* circumvicinas partes comprehendit. Obversabatur animo Principis *Alexij* cruda memoria, non deletarum modo *Provinciarum*, sed occurrebant anxie menti spectata olim ad littora glacialis Oceani *Polonorum* arma; abductus, & factus dedititius ex tanto *Monarchâ*, raro regnatricis fortunæ ludibrio *Basilius Sussius*, deletæ & excisæ ferè Principis urbis rudera; delati fasces principatus, tanquam magnorum rudimenta operum, *Phœnici* Principum *VLADISLAO*: florentissima *Severia*, & abundantissima *Czerniechoviensis* atq; *Novogrodensis* orâ ditioni *Poloniæ* adjecta: non vellicabant tantum ingentes spiritus, avidos vindictæ: sed maximè, (quod sævæ, & inter commentitios enutritæ metus proprium est Tyrannidis) ne novi & rediivi *Demetrii* illorum temporum turbines, vel à *Poloniâ* renascerentur aulâ, vel ne alieno am-
Mathias
Casimi-
rus Sar-
bivius
de Socie-
tate
JESU
in Lyr-
cis.
Curtius
de Rebus
Alexand.
lib. 4.
 bitu, recens paterni tantum nominis (neq; enim atavos referebat reges) potentia vacillaret; acutissimo suo, clandestino tamen timori, inveteratum *Poloni* nominis odium, obtendebat malè consultus, & corruptus adulationibus Princeps. Eò accessit improspere augurium, quasi continuis divinationibus deditæ mentis, dum vix non in primo dominationis limine felicitas sua offendit: quasi indulgentiâ paternâ emolliti populi, durius juvenilis imperij jugum subire abhorrent. Pleriq; prudentiorum (ut sub malis etiam Principibus posse bonos viros nasci non infrequens est,) viderant & meminerant, quæ mala revolutionum, Aquilonarem isundaverant *Monarchiam*: dum extirpatâ *Basiliidarum* (ut recentiores appellant scriptores,) stirpe, multi ad se nihil pertinens raperent imperium: dâm degenerem & indignam humano regimine manum, potius vulnerarent sceptrâ, quam ornandum rotundum pomum nullâ sui parte capi aut teneri videretur; Cum coronarium etiam aurum, etsi Regnan-

tium verticis suo jure ambitiosum, renueret illa contegere capita, quæ rigidissimi generationum exactores, Tyrannorum oculi, nunquam conspexere pileata; prudentiores (inquam) veluti interstitijs malorum læti, non accersenda & acceleranda esse bellorum irritamenta consulebant: Contra juniores, ad quos Majorum cum hæreditate transferant iræ animiq; differebant; conjuravisse in Polonorum perniciem tot efferas gentes, servilem rabiem; non modicam situ hanc Rempublicam, sed florentissima etiam posse demoliri regna; hinc pressuram à Balthico mari Suecum, illinc à Carpathijs montibus, non cessaturum Transylvanum & quæ sibi aut fingere spes, aut malè sana polliceri ambitio potest: fortunas Polonas avaritiæ, Regnum ambitioni, provincias & vires augendo imperio destinabant.

Incitaverat primum suapte Principis animum (ut alios prætermittam) *Elias Danilovicius Miskowicius*, vir modicæ prius fortunæ, sed ad culmen potentæ conubio filia *Maria* (quam sibi, pro more hic recepto, ex electioribus Virginum, formam pietate & pudicitia honestante, delegerat Princeps,) evectus; immemor tamen se ex clara & antiqua *Corsakorum* Lithvanâ gente, à Magno Duce *Joanne Vasilevicio*, expugnata Polociâ, in *Moschoviam* traductâ, genus trahere, nomini Polono implacabiliter infestus. Præferocem hunc, militari universi exercitus præfaturâ, legationes præclare obitæ ad *Osmanicam Portam*, & confederatos *Belgij* Ordines, commendarunt, tum dotes non tam animi, quam corporis decenter proceri, adeo insignivere, ut non vano conjunctionis titulo insistere, sed virtutibus nixus existimaretur. Nihil tamen æquè movit Principem & impulit, quam facilitas vincendi & debellandi Lithvaniam, improbatam, tunc & tantæ molis minimè parem: cum præsertim conjunctiores sanguine, & participes secretorum Consiliarij, qui penitus intimos Principis sensus introspexerant, non tam sviderent, quam assentirentur. Sed nescio quonam *Monarchia* hujus fato, iniquioribus consilijs depravatorum hominum obnoxius incipit esse Princeps, quem consiliarij ut parvi *Ethiopes* Elephantem, regunt, & si adhuc orbis noster cineres suos non excussit, non regnatricis mentis, aut mitioris ingenij, sed aulicæ pestis, flagitiosæ cupiditatis, inexplebilis avaritiæ, in præceps ruentis impulsus est. Quid jam reliquum fecisset fortuna, si istam viperinam sobolem; laniearum quam fellæ Curuli aptiorem (Proceres Moschoviticos intelligo,) sceptris admovisset. Nimirum ut verissimè prævidit Romanus sapiens: Multorum (inquit) quia imbecillia sunt, latent vitia, non minus ausura, cum illis vires suæ placuerint, quam illa, quæ jam felicitas aperuit. Instrumenta illis explicandæ nequitia defunt, sic tutò serpens etiam pestifera tractatur, dum riget frigore; non defunt tunc illi venena, sed torpent. Vigessimus prope annus est, ex quo in principe hac urbe, servilis tumultus eruperat flamma, comprehensura, Principem, nisi aliquorum Procerum, in quos conjurata popularis colluvies, publica exoneraverat odia, maximè ob gravem annonam, donatus plebi tumultuanti sanguis, aut secessio spontanea extinxisset. Ut itaq; averterent animos supremæ contumaces potestati, ad injusta arma transfulerunt sanguinarias manus, & bellum ante intulerunt quam denuntiarent Polonæ regno; quasi minori piaculo

Seneca
Epist.
24.

[viola-

violarentur jura regnorum, quam civilis funderetur sanguis: ignari, bella ex bellis serere, præsertim non abolendæ tantum injuriæ, sed proferendi Imperij, aut aucupandæ gloriæ causâ, idem esse, ac aureo piscari hamo; cujus amissi damnum, nulla demum compensat captura. *Joannes* quidem *Basilides*, quo Principum Russiæ nemo clarior extitit, & qui debellatis trans *Volgam Astrachanensibus*, & *Casanensibus*, tum *Sibirensibus Scythis*, Ducali Moschoviticæ stirpi, Regium nomen adjecit, (Cæsareum enim, perperam abjecta quorundam adulatio arrogavit) nunquam tamen eâ felicitate cumulatus fuisset, nisi ipse continuus in castris pleraq; confecisset bella: ab eo consilio non degener modernus Dux *Alexius*, integro hoc primo triennali interfuit bello, aversatus illam Majorum suorum vel cunctationem, vel conniventiam, qui dum alienas maximis bellis admovere manus, quæ per Duces suos acta erant, dammare consueverant, scilicet rati pluribus curam, omnibus abfuisse fortunam. Certe (ut eò redeam unde orsus sum) ut prægravia corpora interimis, si diu quiescere sinas: ita magna Imperia, sæpe & magnitudine sua, & nocentissimâ quiete, id est, longæ pacis, laborarunt, ac deinde conciderunt, malis. Avertendis civilibus motibus *Moschovia* quæsit remedium, externum bellum, sed impio & scelerato consilio, contra eos induit arma, qui toties incurrenti Victores, sanguini pepercere suo, solâ juramenti religione illecti, quod clandestinæ perfidiæ suæ, *Roxolani* populi obtendere consueverunt. Sed si hæreditariæ hostium nostrorum iræ, suo adhuc caruere successu, ultrix violatorum fæderum Divina Providentia egit, quæ cujus fortunam immutare constituit, consilia corrumpit.

Vellerius
Par. lib.
secundo.

DISCIPLINA MILITARIS.

Difficilius bella quam scelera patrantur: nam si arcendis sceleribus, non alendis, bella humana paravit industria, raro contingit ut non sit acrior, etiam salubrior medicina morbo. Nec bella sceleribus antiquiora sunt, nec scelera prius erupere, quam infelix cupiditas movit arma. Cai enim antea pugnaretur, nisi aut quærendo; aut retinendo imperio: & cum virtus bellica instrumentum quærendarum opum esset, nescio quomodo, in plerisq; regnis avarissimi mortalium, sceleribus quæsitaram divitiarum, non quæsituram tantum, sed primas veluti excubias committant. Bella deplorati orbis remedia sunt: ut corrupto corpori quidquid detraxeris sanguinis, non imminuit sed auget sanitatem: ita in civili Rerum publicarum corpore, quidquid ex morbo otiosa securitatis tumet, si mature præcidisti, medela est, non vulnus, & parum emissus oportuno bello sanguis, graviora incendia extinguit, ne deinde vicinum Tyrannum, aut (quod acerbius est) secantem servum regna cogantur pati. Cladibus suis aut ruinis crevit Roma, & nisi per tot terras aut maria circumtulisset arma, non nimis aliarum urbium fastigia excessisset: exercere illam non evertere continuata sexdecim annorum bella, ut constaret posteritati, in plerasq; urbes, plus permitti urbanis flagitijs, quam armatis viribus aut potentia

X x 2.

exter-

externæ. Latens vis morbi prius perimit hominem, quam latere credatur; ut plures hæc jam morborum supplicia extulerint mortales, quam illa, quæ suo se indicio prodidit: nocentissima, quia clandestina, urbium vitia, quas non sepelivere urbes, plane ut proclivius sit illis, bene munitas solo æquare civitates, quam peritis expugnatoribus bellicas admoveere machinas. Detrahit regnantibus coronas (quas vel hæreditaria tulit successio, vel libera populorum imposuere suffragia) una hæc malorum lerna, flagitiorum scaturigo, virtutum corruptela, dissolutio disciplinæ militaris, nec mireris, si frequentius legas, utinam non videas, multorum castra à dissoluto milite prius esse quasi capta, quam ab hoste oppugnata externo. Jam gentibus imponebat jugâ, quæ deinde, à tumultuantibus legionibus sæpe subire coacta est Roma, cum prima hæc pestis obrepit ad rigidissima castra, simul quasi & obsequium & imperium pessum datura: quod graviter deplorat primus Roma-

Livius ni nominis ab oblivione vindex: *Pollutâ* (inquit) *semel militari disciplinâ, non miles Centurionis, non Centurio Tribuni, non Tribunus Legati, non Legatus Consulis, non Magister Equitum Dictatoris præbat imperio, nemo hominum, nemo Deorum habebat verecundiam, vagi milites in pacato, vagi in hostico errabant, immemores Sacramenti.* Nec exuere tantum obsequium, aut ponere militarem baltheum audebant, sed gliscente licentiâ, immodicæ cupiditates legionum, tot largitionibus & donativis, vendidit emptitium Imperium, illud inquam amplissimum fastigium, quod antea ferrum aut sanguis parare consueverant, mercatui vilissimi cujusq; exposuit militaris libido. Hinc est quod adeo graviter ingemiscat vix non ætatis nostræ scriptor: O miseram ac deplorandum illorum temporum statum! Oppressâ Senatûs auctoritate, oppressis legibus, oppressâ populi Romani libertate, si creato Principi serviebat orbis, princeps ipse serviebat ijs, qualem nemo vir probas vellet

Erasmus habere servum. Imperatorem timebat Senatus, Imperator scelestam illam multitudinem militum formidabat. Imperator leges dabat Regibus, at huic leges dabant *Rotero-* *damus.* conduci milites. Summi rerum orbis ab armatâ paucorum temeritate pendebat. Quod indignius spectaculum reliquerat fors humana? cum arbitrium felicitatis, tot gentium illa poneret manus, quæ ex arbitrio tantum alieno, aut necare, aut cædibus abstinere didicerat: cum ille gentium orbis victor populus, permetteretur unius aliquando gregarij militis impotenti animo, qui antea ad nomen forsitan tantæ fortunæ trepidaverat, quasi spem etiam suâ indole majorem, inter crimina numeraret: cum deniq; inter tot opulentas regnorum merces prostaret Imperatorius, vix emptus, statim veandendus sanguis, si præsertim emptorem inveniret: quo tandem effectum est, ut illa urbs, quæ fuerat sepulchrum gentium, suo tumularetur in sanguine, & tantum refunderet cruoris, quantum hauserat alieni: ipsa deinde sibi spoliū & præda facta, quæ totum orbem, vix suæ cupiditati suffecturum deprædata est: plane cum alter alterius non moratur fata, & ipsimet suis imminet ruinis, serò tandem, & forsitan funebri inscripserunt loculo, quod ex sapientioribus prævidit

Valerius *Maxim.* non nemo: *Disciplina militaris. Majorum Rempublicam tenet, quæ si dilabatur, & nomen & Imperium amittimus Romanum.* Justitia à bellis pridem remota est, & veluti à militari exaudivata campo, nunquam

tumultibus humanis miscetur: nec primo hoc sæculo de Justitiâ differentem ex gravioribus quendam, elusit verior latronum quam militum dux: *Erras* (inquit) *quia me de Justitiâ doces, cum ego aliena bello eripio:* Sed cum tam longè absint ab omni Virtutis cultu suscepta bella, sola (quod mireris) barbara regna, aut religiosius, aut arctius retinent militarem disciplinam. In *Moschovitico* certè Imperio, multum tuctur injustissimas bellorum causas, una hæc Justitiæ pars, rigidissimè hætenus habita disciplina militaris: palam rumpere imperium, aut seditiosis obstrepere vocibus armorum Duci, inauditum, munia militiæ impigrè, si non serviliter, tolerat miles: Stipendia sua supplex petere, non extorquere consuevit, ut deinde illa non in popinis, sed in baltheo militari deponat. Cum enim fermè tota pedestris illorum militia, ex municipalibus colonis constet, nullum laborem recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet enim viam patiuntur jumenta, quorum in aspero ungula durata est: in molli & palustri pascuo saginata citò subteruntur; fortior miles ex confragoso venit: & ille unctus & nitidus in primo pulvere deficit, quasi minus ille mortem timeat, qui minus deliciarum novit in vita.

Deploranda sanè aliorum Regnorum multis populis, deridenda hostibus militia est, quæ magis impedimenta sua trahit, quam ducit, & plura in exercitu instrumenta luxuriæ numerat quam arma, instructior auro sæpe quam ferro, & proculcare illam materiam non veretur, cujus amore ferro populi dimicant. Adeo plerumq; dum secundis rebus, quæ circumfluant, insanire capit miles, facilius adversam quam secundam regit fortunam. Nisi maduisset vino, qui impervios & inaccesos montes, ut mollescerent, tinxerat aceto *Poenus Dux*; nisi illum indomitum nivibus atq; *Alpibus* virum enervavissent fomenta *Campania*, *Africam* timuisset orbis, & *Carthaginem* potius adorasset quam *Romam*: sed vix enascentibus floribus, dum illi fortuna *Campanam* indulgit *Pommonam*, victoriæ fructum eripuit; sic nimia ubertas segetem sternit, sic onere franguntur rami, idem quoq; contingit animis quos immoderata felicitas rumpit. Nec ille, cui Magni nomen ulla posteritas adimet, eundem exercitum *Babylone* reduxit quem induxerat; certè cum nihil urbis illius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendasq; immodicas voluptates instructius fuisset, inter hæc flagitia exercitus ille, *Asia* dominator, per triginta quatuor dies tantum saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina, haud dubiè debiliior futurus fuisset, si hostem habuisset. Ita nihil magis quam opum affluentia, disciplinæ militari nocet, & ille demum exercitus in discrimine fortissimus est, qui ante discrimen modestissimus. Neq; etenim ideo bella geruntur, ut funditus evertantur gentes, vel ut dimidiam partem terrarum, solitudinem faciat miles; sed ut illos quoq; quos bello subigunt reges, victoriæ non præiteat alienæ. Una *Moschovia*, aliorum colluvies scelerum, tantum sibi imperare potuit, ut licentiam militarem suis circumscriptam teneat cancellis; civiliora Europæ regna, ita plerumq; domesticis hospitibus potius quam hostibus metuenda sunt, ut dubitare possis graviusne à crudeli hoste, quam ab armato spoliatur cive; planè ut in sua viscera armentur, ferrumq; ab hostili bello in popularem, & sæpe innoxium sanguinem vertant,

exemplo furentium, manus ac membra sua cæsura. Stabilimentum Imperij, disciplinæ militaris tenacissimum vinculum est: & quot, floreat hac, repullulârunt in Rebuspublicis commoda; dissolutâ illâ quot regnis accersivit mala, quotusquisq; ex sapientioribus non differuit? Sed dum magis libros implent, quam aures, veritati palam infestas, ferè desinit esse ibi remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia, mores sunt.

OECONOMIA BELLICA,

Sive

APPARATUS BELLICUS.

Curtius
lib. 8.

Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur, Sceptri non minus, quam potentia, orbe toto qua sita, securus olim Rex dixit: additurus plura, si vidisset hanc ætate ambitionem regum, ultra vires & fortunam vota sua extendentium, opinionem potentiâ majorem: raro deniq; magnis conatibus optatum successum: sed spem adeo pertinacem, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ deverterunt. Armatus ille benè instructam classem, & infido committit elemento tot regum parsimoniâ congestas opes, ac jam præmaturæ spes, magis quam ventosæ auræ sua vela implent: Jam sibi novos fingit portus, aut (quod vulgò dicimus) *Bona Spei* promontoria, nova maritimæ ditionis propugnacula excitat, vectigalia pollicetur, indomito & veluti obsequi insveto leges ponit mari: sed exlex belli fortuna, leges dare, non accipere solita, disjicit classem, excutit Nauclerum, evertit aut submergit naves, & navales illos exercitus, qui suis viribus contumacissimi subditi, dominium destinavere maris, alieno sæpe arbitrio permittit. Hæcine Vestra tam metuenda, tam circumsepta præsidij potentia est, in quam levissimæ rei, id est ventis aut tempestatibus tantum licet? hanc ego non irritam aut inanem spem appellem, quæ ab aliquot funibus pendet? hoc ego commune non vitem naufragium, ex quo si aliquem enatare contingit, nunquam tamen cum sarcinis; ut vix aliqua tabula, monumentum cladi factura, supersit. Alter quasi firmius spes suas locaturus, terrestribus copiis immensa terrarum spatia aut cupit, aut occupat, ignarus ad tuendam felicitatem unam, aliâ opus esse felicitate. Hinc plumbum illi subvehitur, ut aurea aliorum opulentia expugnetur; illinc terra eruitur, & impiæ proli suppeditat interitus materiam, dum pulveri tormentario conficiendo desudatur: quasi deessent tot fomites & incendia, quibus cineribus suis oppletus comburatur orbis: alibi cæduntur Sylvæ, & humanæ salutis extirpantur latibula, ne ullius miseri paupertas sit tuta. Irritat spes istas aut vicini soli ubertas, quæ tamen multorum industriam sterilesce facit; aut exercendæ mercaturæ opportunitas, ex cujus commercio frequentius mortis, quam vitæ percipitur lucrum; aut deniq; innata cupiditas auri, quod tamen durissima emolhvit pectora, & tantum ferri absumpsit; nec quidquam tam inops, tam vile, aut abjectum (est: quod avaras & instabiles non alliciat manus. Sed quid jam tibi adjicere fortuna potest? provi-

providisti ne egeres, imposuisti cupiditati tuæ frænum; dimisit te avara regnorum fames, premit tantum ambitiosa gloriæ sitis. Narrant qui penitus arcana Naturæ scrutati sunt; sitientes camelos nunquam puro fonti admoveere ora, nisi prius pede concusserint aquam. Traxit hoc seu vitium naturæ, seu morosam animalium sitim, ad Principes suis tumultibus, quasi turbidissimis aquis involutos, ingeniosa hominum solertia, atq; ut plures dulcedine gloriæ irretiti, ad hunc scopulum impingerent, non est verita adulari hoc lemmate: *Juvat, emptæ labore Gloria.* Quid Principem impellit, ut pacatissimum statum discrimini exponat, & ultrò quærat bellorum certamina, quæ immanes etiam feræ roties vitavere? impellit extrema gloriæ sitis: Quid sacrosancta fœdera, eadem obfignata manu, quæ tot populorum tenentur sceptrâ, violare permittit, atq; ut pueros talis, ita reges juramentis deludendos esse svadet? hæc certè inexplebilis sanguinum Harpya, gloriæ sitis. Quid deniq; moliri ardua, cupere impossibilia, audere inaudita, ambire remotissima, vix non hæc æmulari, quæ tantum supremus rerum author, aut altrix prima effecit natura, & planè civiliter in orbe, quasi in scenico theatro insanire facit? hæc profecto cæca, magis cæcutientium bellatorum manu-ductrix gloriæ sitis. Vides istam bellicam & blandientem fortunam, quæ ideò plerosq; suos alumnos, in præcipitem locum favore tollit, ut deinde in ipso discrimine periculi destituat. Non potuerant explere *Annibalis* insatiabilem animum, tres annulorum modij, quos ad *Cannas*, Romanæ indices nobilitatis, noverat metiri: unum illi servavit ultorem anulum crudelis fortuna, ut venenum includeret quo periret: & bene gemma texerat nocentissimum virus, ad eum tollendum, qui gemmam orbis *Italiam*, sævo imbuerat veneno. Legite, si otium est, ô Principes, lugubre carmen, quod eruditissimus *Satyriconum* quasi ad tumultum illi appendit.

*Expende Annibalem, quot libras in duce summo
Invenies? hic est, quem non capit Affrica, Mauro
Percussa Oceano, Nilog; admota tepenti.
Exitus ergo quis est? o gloria! vincitur idem
Nempe, & in exilium præceps fugit, atq; ibi magnus
Mirandusq; eliens sedet ad prætoria Regis,
Donec Bithynio libeat vigilare Tyranno.
Fincem anima, qua res humanas miscuit olim,
Non gladij, non saxa dabunt, nec tela, sed ille
Cannarum vindex, & tanti sanguinis ultor
Annulus. Idemens & sævas curre per Alpes!
Ut pueris placeas & declamatio fias.*

Cum itaq; bella inferat, indictâ causâ *Moschovia* Princeps, instructissima ejus utiq; armamentaria, & bellica tormenta mirabilis magnitudinis planè jam orbi innotuerunt; pulveris tormentarij & plumbi vis ingens: Commeatus firmioribus propugnaculis, qui decennali obsidioni sufficiat, continuo suppeditatur. Certè opulentia promptuarium virium est: & neminem exhaust sumptus, cui abundè accesserit census: cum præsertim vires & opes reciproco quodam jugantur nexu. Expeditissima enim illi est ratio parandarum opum, cui ingentes supersunt vires, sicut &

Y y 2

vir-

Juvenalis
Saty-
ra Deci-
ma.

Fugerat
ad Pru-
siam Re-
gem Bi-
thynia.

viribus illum destitui est necesse, quem copiosior res nummaria non in-
struxit. Sed antiquo illo & rudi sæculo, *Moschovia* instructior à viribus,
quàm ab opibus fuit: nunquam opulentior facta, quàm Anno Humanæ
salutis 1477. cum *Joannes Basilides*, illius Tyranni avus, captâ urbe ma-
gnâ *Novograd*, antiquis scriptoribus *Neogardiâ* dictâ, omnium Septemtrio-
nialium liberrimâ, primus ineditam prædam ærario Principum *Moschovæ*
invenit, id est trecentos currus, auro tantum, gemmis, pretiosioribus
lapillis, & argento, tum omni pretiosiore suppellectile onustos. Ei-
dem urbi annuum vectigal centum millium aureorum imposuit, præter
varia pellium pretiosarum tributa; & hæc opum accessione, nimis quàm
vires suas auxere *Moschovæ* Principes, eò feliciores, quòd impune tan-
tam tulerint prædam, conniventibus Majoribus nostris, qui non solum
de vindicandâ ex servitute *Neogardiâ* omnem abjecere curam; sed plura
sibi & firmiora præsidia eripi patiebantur. Nimirum retinet suum no-
men orbis, ita rotundus, ut vix aliquâ parte sui teneri possit: ille cui
hodie tributarij populi purpuram substernunt, cras forte ubi subsistat
vix habebit. Novit fortuna hos ludos facere; nec moratur illam aureo
curru, Dijs quàm hominibus propior insidens *Darius*; pauci intercesse-
re dies, cum veluti catenatum auri mancipium, vili vehiculo, jumen-
tis trahendum imposuit. Scit illa continuis erudita vicibus rerum huma-
narum, ereptis sceptris, Professoriam objicere feralam, & in litterario
tandem experiri ludo, utrum modestior in erudiendâ juventute modera-
tor, an truculentior in exercendâ Tyrannide quondam *Siculus* fuerit.

Dyonisius Syracusanus. Quod deplorat ipse deplorandus vates:

Ille Syracusâ modo formidatus in Urbe,

Ovidius

Vix humili duram reppulit arte famem.

Lib. 4to

de Ponto

Elegia 3.

Cavolus

II. Rex

Angliæ.

Ansa est nuper illa, coronatum *Angliæ* caput, à fascibus transferre ad se-
cures, hoc acerbiori spectaculo, quòd infelix ætas nostra, carnificis manum
regio sanguini nondum viderit adnotam. Tantumne in fortunam, sæpè
innoxiam, rejicimus crimen, cum ipsi, ut feræ, mutuo laniatu vivamus,
& quisquis potentior est, malo egentioris durescat. Quàm congruè ac-
clamandum esset orbi, quod emorienti libertati Romanæ commoriturus
protulit Orator: *Lugent omnes Provinciae queruntur omnes populi, regna
deniq. jam de cupiditatibus, atq. mutuis injurijs Principum expostulant:
locus intra Oceanum nullus est, aut extra, neq. tam longinquus, neq. tam
reconditus, quò non, per hæc tempora multorum libido iniquitasq. per-
vaserit.*

Cicero

Adione

V. in

Verrem,

paucis

immuta-

tis.

MODUS COERCENDI PROVINCIAS.

Tacitus

Lib. 1.

Histor.

Hominem regere vix aliqua didicit Regnantium domus; cum præsertim
populi raro ferre possint aut totam libertatem, aut totam servitu-
tem. A libertate, vel licentia vel nimia, pronus est ad licen-
tiam gradus; cum tam omnibus ignoscere crudelitas sit, quàm nulli: &
non minus deteriorem esse Principem, sub quo nihil liceat, quàm sub
quo omnia omnibus liceant, vel ipse libertatis expers olim senserit civis:

à ser-

à servilibus verò animis si nondum sibi metuit regnatricis felicitas, vel
deleta servili conjuratione Tyrus, vel urbs regnis sceptrisq. fatalis,
toties suorum mancipiorum territa minis, & vilissimæ plebi supplex, sed
externis hostibus timenda, & superbè contumax, potuit docere orbem.
Si te, ô Princeps, custodem, non dominum libertatis suæ posuere re-
gna, videbis quàm erumpentia sæpe flagitia sua, ingenuitas frænet: quàm
indulgentissima Principis clementia, civile non retardet, sed manuducat
obsequium: quàm ingentes animi debita sibi destinent præmia: quàm le-
ves etiam nexæ, præscripta supplicia formident: ut planè otium, non
negotium Tibi commissum gratuleris, quasi propitia, arbitrum & jucun-
dum spectatorem liberæ virtutis, non exactorem Te collocant fata. Sed
si in licentiam degeneret libertas, precario regnandum est: dum effra-
nis populus, nec vitia sua, nec remedia aliena ferre potest. Si vectigal
non Princeps, sed publica imperavit egestas, grave est illi privatas im-
minuere opes, ut communia sarciantur damna; si quando bellis interest,
et si cervicibus immineat hostis, ultrò missionem à Principe petit, quo
minime annuente, Principem armatum deferere piaculum non est: ita
sanè dum exclusis parendi vicibus omnes imperant, singuli vincuntur,
aut intereunt. Tempore coalescit potentia, & nulli regno, unius sæculi
spatio, sus consistit felicitas. Infantia urbis *Roma* severiores magistros
nata est Reges, ut robustior cresceret: adolescentiam ejus & virilem
ætatem Consularia Imperia, Decemvirales potestates, Tribunitiæ pro-
cellæ coercere: quousq. in *Monarchiam* & graviolem deinde Tyranni-
dem, extrema non inciderat senectus, ut constaret orbi, sicut ætatem hu-
manam, ita urbium regimen, ad sua principia redire. Alenda est infan-
tium ætas crepundijs; adhibuit etiam suas blanditias primæ ætati lenis-
simum unius Imperium: firmandi sunt posteriores anni, cum sapientiæ
præceptis, tum militaribus exercitijs; nonne urbem illam, dum crescen-
tes benè tuetur vires, sed melius externas adjungit opes, tot belli ro-
bora, aut potius fulmina, *Camilli*, *Scipiones*, *Fabij Maximi*, tot bel-
lorum decennijs exercere? cadendo sæpè fallitur, & primæ, & decrepitæ
gressus ætatis, dum illa incedere incipit, hæc desinit; ita *Respublica Ro-*
mana, dum titubanti pede sensit se hallucinari, manu ductore opus habue-
rat. & diu caligantibus oculis ad firmanda vestigia aliquem requisiverat
Scipionem: sed brevi ruituræ obtulit se *Cæsar*, cujus invita debuit inniti
sceptro, quod cum in ferreum abiret acumen, magis decrepitam vulne-
ravit, quàm sublevavit Matrem. Est amplius quod mireris, septin-
gentis ferme annis, dum ex *Europa* transfert bellum in *Africam*, nun-
quam tacendus *Africanus Paulus Æmilius*, ex *Africâ* in *Asiam* ad deve-
hendam toto orbe potentiam Romanam, non quadrigas, sed ipsos jun-
cturus reges, ultra tot ditiones quæsiit, unde cresceret Imperium:
Triennale bellum, quid triennium? una civilis æmulatio, una *Pharsalica*
acies, terrestre quoddam cælum, Dijs parem amplitudinem: omnibus
regnis primam, nemini adhuc secundam *Monarchiam* exitio dedit. Sed
undè hæc inopinata clades? suo ut insani perempti sunt ferro, & vio-
lentam ultro accersivere mortem Romani. Licentiosius habitus exercitus,
omnium bellorum in unum congesta decora, perpetua *Gallicanarum* le-
gionum præfectura, dum non arbitratur civitas, ad custodiam libertatis

Z z

per-

pertinere, si magna imperia diuturna esse non finat: non permiscere diutius rarissimâ ad invidiam orbis frui libertate. Habetis licentiam, Matre optimâ libertate genitam; sed ut dedecorant benè nata culpæ; ita hæc Vipera, natalibus indigna suis, renuit vivere, nisi matricida prius fiat, quam partus. Ad servitutem digredior, etsi cognatione junctam licentiæ, sed eò deteriore, quò ignobilior ejus est origo. Nihil tam infestum libertati quam metus: hoc tamen infelici metûs cum Tyrannide connubio edita servitus est. Falleris, si magna Imperia magno metu retineri putas: vilis & abjectus animus quo projectus timet, eò insolentius audet; tantò plus pollicitus sibi ex audaciâ spei, quanto rigidius, exclusâ omni fortunâ, compescuerat illum, continuus ille Tyrannorum satellites, metus. Exemerat quasi mortalibus curis sua felicitas *Darium*, nisi *Alexander* suâ obstitisset fortunæ, à cujus victoriâ didicit esse infelix: sed victrix illa *Macedonum* acies, geminâ clade exercitum illi eripuerat, non regnum, tantò minus vitam: acerbius in illum sæviere *Bessi* & *Nabarzanis* serviles metus, dum audent illam vincere manum, cujus nutum tota expectabat *Asia*: dum non verentur in illum conjicere tela, pro quo *Indiarum*, & *Bactriana* orbi nostro incognita regna toties strinxere ferrum: ut innotesceret posteritati, mitiora esse Regum ingenia, & sapius sanguini parsura alieno, quàm immanes servilis populi manus, quarum is demum strenuus labor est, ut omnia regnantibus excutiant sceptrâ, nec ullum fastigium superfit, quod adoret orbis. Sed sublato *Dario*, ut nihil inausum intentatumq; relinqueret servilis perfidia, ausa est illum venenato extingvere poculo, cujus immortale quasi latus, tela & saxa hostium toties vitavere; & dum Regem tantum se necaturam credit improvida ambitio, in tot quasi membra sparsit venenum, in quot partes, dissensionis capita, partum ingentibus victorijs nomen distraxere. Ita inconsulta servitus, dum metuit, ne post debellatum orbem, nova etiam inveniat discrimina victor, ne vel alij *Darij*, vel *Pharrañj*, vel *Sogdiani* sint investigandi, transtulit ad suamet mancipia regnum: documento futura, quam segetem arva illa ferant, quæcunq; regius asperfit sanguis. *Philippus* certè non in acie tutior quàm in theatro fuit, quasi nescirent antiqua proscenia frequentius spectatos dare actus orbi, quàm servili manu jugulatum Regem. Non ludit hæc ferax calamitatum scena, Magnum *Russie Monarcham*; nam etsi alicui ex Proceribus insolentiori fortunâ arrisit ludo, rarus est, quem non carnifex, etsi non supplicij exactor, terroris tamen index sequatur: & novit hic circumspecta Principum solertia, præmaturè alijs irritamenta potentie amovere opes, quos ad spem novarum rerum vel mutationis incitent. Magna flumina, si fontem obstruis, exsiccare necesse est: ita à liberalitate vel parsimoniâ Principis, tanquam à scaturigine, opulentia vel inopia, in minores & subjectas propagines venit. Sed cum periculosum sit prægrave imperium, & difficile sit continere, quod capere non possis, (facilius quippe est quædam vincere quàm tueri,) proinde multis est tuendum manibus, quod multæ *Moschovitico* Tyranno acquisivere manus. Hinc est quòd, in novo præsertim & precario imperio, acquirentium regnorum jugum, rigidâ adhuc cervice subeuntibus incolis, multum indulget Princeps; cum vix credibile sit, tot gentes, alterius Imperio

2 Sacerdotum Rex.

perio ac nomini assuetas, non sacris, non moribus, non commercio lingvæ cum *Moschovitis* coherentes, eodem prælio domitas esse, quo captæ sunt. Certè ut obsequio mitigantur imperia, ita humanis ingenijs parata simulatio multa hic tegit; ut vix subjectæ gentes observari se advertant; cum præsertim, ut in dubijs bellorum eventibus, sapius hinc assuatur pellis vulpina, cum leonina rarò sufficiat: ita in civili regimine, à subdolis regnandi artibus (quas arcana flagitiosæ dominationis verius dixeris,) nihil sit integrum aut immune. Cum verò remotissima citra mare *Caspium*, & bonam partem *Asia*, tum ad glaciale Oceanum *Loppanorum*, *Samojedorum*, (Sclavonicâ lingvâ quòd humanis carnibus & crudis feris expleant famem, appellatorum) ditioni suæ subjecerit regna, quòd difficillimè armis aut ministrorum vigilantia retineri posse illa credat, non annua tantum vectigalia, sed obfides nobiliorum stirpium recipit, firmioribus prædijs includendos, quasi jam & reliquorum populi oppignoratos animos habiturus. Sed moderna bella multum sollicitudinis Magno detraxere Duci; cum enim traheret potius, quàm duceret barbaram istam, cæterâ imbellem multitudinem, plerosq; intemperies autumnalis, vel difficultas longissimi itineris, vel commeatus inopia, vel castrensis labor, aliquando minimè secundus belli eventus, absumpsere. Ita cum ferocissimi per acies cecidissent, non est illi metuendum, ut subactæ gentes Imperium aspernentur, quas, ut captas & inclusas feras, quia illarum natura non potest, longior dies, & spectatus aliorum interitus mitigat.

Scythica Lingva Amanas dicuntur.

MAGNI DUCIS AULA.

Principem *Moschoviticum*, & belli seu pacis artes, adumbravi verius quàm descripsi: aula me, vetus fraudis & sceleris officina, Tyrannidis magistra, innocentis spongia sanguinis, promiscuè alienum hauri & refusura cruorem, amicitiarum jura non fide sed successu pondere assveta, uno verbo, tanti incendij (quod vix non magnæ partis *Europa* aut sanguis extinguit aut manus,) fomes, & clandestina scintilla, vocat. In alijs Dominantium aulis sunt aliquæ virtutum & scelerum vires, aut quædam ut temporum, ita morum interstitia, quæ etsi corruptissima sint, meliorum tamen interventu pensantur: hinc non expectes tantum, sed virtutem & vitium discrimen: pridem hoc domicilio non virtutes tantum, sed nomina etiam virtutum excessere, dum instructissimus ad fallendum, sapientis nomen invenit, immanissimus humani sanguinis belluo, fortitudinis gloriam sibi usurpat, Principi blandus adulator, sub titulo fidelitatis latet, & propinat melle circumlita venena: ut planè quibus gradibus optimi cives difficillimè enituntur ad virtutes, ijdem deterri mi quiq; facillimè in scelera ruant. Gravem irrogat multam lex nummaria, avaræ hominum insolentia, quæ aut adulterinos supponere nummos, aut Principis facie & stemmate insignire non veretur alienos; & tamen nulla adhuc lex vel supplicio afficit, vel cõercet eos, non dico *Monetarios*, sed toti orbi repetundarum reos, qui Principis ingenium veluti nummum, cui proxima supremæ Majestatis lineamenta sunt impressa,

ita corrumpere audeat, ut vel belluam referat, vel belluâ perniciosio-
rem. Ex auro conflatur, quasi fortunam suam imitatus Princeps, dum
particeps Divinitatis animus circumponit illi, veluti regnorum & sub-
jectarum gentium notas. *Regij animi esse, in summâ potentiâ injurias*
Seneca de Clem. lib. 2. cap. 7. pati; nec quidquam gloriosus Principe impune læso: sed vix ab incude
prodiit hic nummus, admisceat illi perditissima adulatorum improbitas
supposititia æra, tinnunt vasa inania & insufurrant; In summâ fortu-
nâ id esse æquius quod validius, & nihil tam mutationi obnoxium quam
famam potentiæ, non suâ vi, id est terrori nixæ. Hinc in primâ inau-
guratione deferunt illi sacrorum *Antistites* regiam fortunam, rotundo
inclusam poma, ut intelligat, fortunæ bona ex regij manibus ad sub-
jectos etiam populos liberaliter esse devolvenda: illinc intima amico-
rum, verius insidiatorum cohors, frequentius ad subscribenda supplicia,
quàm ad tribuenda beneficia publicis commodis natam impellit manum.
Spectat continuas clades & ingemiscit orbis, ad tot regiarum excidia stir-
pium, nec ullam adhuc extinctam, & suæ felicitati ereptam videt, cui
prius insidiatrix ista adulatorum non fuerit blandita fortuna. Ita ô Prin-
cipes! circumstant vos longæ & firmæ contra hostem infestum excubiæ:
contra populares motus, & furores muniunt sollicitâ serviensium obse-
quia; solis adulatoribus adeo vestra improsecta patent latera, ut sæpius
Vos cadere videamus civium victimas, quàm hostium prædas. Nec
longâ opus est, serie antiquitatis: ipsa regnatix *Moschovitica* domus à
Rurico, Ihoro, Snateslao, Vladimiro, Monarchis, plusquam sexcento-
rum Annorum continuatâ successione, cum tot munimentis insisteret fæ-
cundæ *Joannis Basilidis* sobolis, planè sibi pollicebatur immortalitatem:
sed postquam regiam sobolem aulicæ fraudes *Borissij Federovicij Goduno-
vij*, ut sibi scelere pararet imperium, penitus extirpavere, sensit de-
mum extremo *Moschovia* malo, quod nullam profundum mare, nullum
vastum fretum & procellosum, tantos excitare possit fluctus, quantos
multitudo popularis, motus habet, utiq; si novâ & brevi duraturâ liber-
tate, (præsertim malorum scaturigine impellente aulâ) luxuriat. Scripsi
jam, *Moschovitica* gens quò projectius servit, eò insolentius & occultius
ambit, audetq; ab imo servitutis gradu, ad suprema eniti fastigia, si præ-
sertim aut illustrior Majorum sanguis manu ductoris præeat loco, aut
veluti pedissequæ suffragantis populi comitentur voces: sed potissimum à
perditissimâ antea Principum ministri *Borissij Godunovicij* ambitione, ea de-
mum erupere certamina, ut nunquam se explerent sanguine eorum, qui
veluti sitibundi *Tantali*, hianti ore fugacia captaverant regiminis, nihil
ad se pertinentis, poma, & demum intelligerent, populi assveti, nomen
ipsum colere venerariq; non quemquam id capere, nisi genitum ut re-
gnaret. Certè si subdola illa Caprearum laniena potius quàm aula, nec
meliorem servum, nec deteriore educavit dominum: quanto protervius
inter serviles enutrita metus, sui obtegens, illudit Aquilonari Imperio
Supremus Godunoviciana vafrities: qui pro equo, quem illum domino suo deducere
Stabuli oportebat, non sellâ tantum, sed solio avito, *Basilidarum* exturbavit stir-
Præfectus pem, atroci tandem memoriâ apud totam posteritatem luiturus pœnas:
suâ manu adeo optimus sui carnifex effectus, quia malum Principem egerat. Do-
cumentum cultioribus Principum aulis, raro plerosq; ad summa evectes,
inter

inter magnarum meditamenta curarum, noluisse irritare spem fortunæ
splendidioris, quæ & *Philotam* insidiari cœgit benè merito Regi, & citius
atq; crudelius illum torfit, quàm torque Regij donavit honoris; quæ
adeo Regum obsedit limina, ut ille, jam omnis expers felicitatis, sperare
demum desinat, qui spirare desijt. Neq; deterret ambitiosas mentes, aut
vix in curiam à Senatu deductus, à populo in frustra divisus *Sejanus*: aut
nostrâ ætate ægerrimè fortunæ moderatus suæ, *Egra* mulctatus, atq; ijs-
dem retibus planè irretitus, quæ bicipiti Imperiali Aquilæ tetenderat
Wallensteinus: aut discordiæ symphonix pessimus *Cytharædus*, eidem tu-
mulo recentis Reipublicæ nomen, quo deterrimum includens cadaver,
Regicida *Cromwellius*, ut si defuerant clingves tanto spectaculo filij, post
peractam etiam Catastrophem, conqueri possint calami posteritatis. Rex
erat, quem malè subjecti populi supplicio dedit manus. Excisas Regum
stirpes non miror fervili manu; quid enim tam firmum & communitum
vidit unquam Orbis, cui non sit discrimen etiam ab invalido: ipsa lilio-
rum feracior quam sanguinum *Gallia*, dum unius *Henrici*, ferali specta-
culo in penetrabilibus Regiæ Domus interempti, nondum siccavit oculos,
coacta est in viscera *Henrici* alterius immersum spectare cultrum, eò
acerbiori Christianis aulis exemplo, quo religiosus primogenita hæc in-
ter Christianas regies mansuetudo sistere hunc, non effundere debuerat
sanguinem, & conveniens erat, tanquam odoratissimam Deo litari vi-
ctimam, in continuis tot annorum bellis, quorum ferme Religio clas-
sicum est, quàm sicariâ pollui & temerari manu. Hoc miror, san-
guinolentis his multorum vestigijs, non terreri & cæcutire plerumq; Re-
gnantium mentes, dum violenta & tumultuaria Ministrorum ingenia se-
ponunt sibi, & arcanis immiscent consilijs, illa calliditatis monstra, quæ
si nondum suis orbem involvere potuere ruinis, Divinæ adhuc Provi-
dentix, pronioris ad clementiam, lentioris ad vindictam, incomprehen-
sibilis obstitit altitudo. An Regio sanguini Tuo parsurum putas, qui alte-
rum sanguinem subjectorum populorum, extractivo nimix potentiæ in-
strumento, exsuxit opes? ut hæc viva humanæ cadavera egestatis præ-
sagiant, Principem aut vitâ, aut alterâ honoris animâ, cariturum. Non
exterfit adhuc ferrum *Hispanica* aula, quo secavit avarum honoris & o-
pum guttur *Roderici Calderonij*, Comitæ *Olive*, septem Ecclesiarum Mar-
chionis, qui dum illustres quasi sorbet nece, amarissimum obsonium de-
glutivit mortem, allaturus occasum illi Majestati, cujus in latissimis re-
gnis sol nunquam occidit, nisi ultrix Regum Nemesis contagiosum hoc
membrum, à sano corpore sacratoris consilij abscidisset. Nimirum ut
pleraq; remedia intemperanter sumpta, abeunt in venena, & multos im-
modicè congesta pharmaca prius necavere, quàm pristinx restituerent sani-
tati; ita Regum nimis accumulata beneficia, illis potissimum supplicia sunt,
quos, novæ potentiæ hospites, secundior fortuna ideò per præceps iter
ad ampliora fastigia tulit, ut intelligant, inopinatò paratas vires transi-
turas in virulenta contagia suæ felicitatis; si præsertim illa toties obten-
tui sumpta & sola obtendens Ratio status, nondum epoto à filijs fortu-
næ poculo, sua toxica miscet. Sed me dum Christianarum aularum pu-
pudet pigetq; iniquitas temporum longius quam destinaveram tulit, redeo
ad *Moschovitica* aulam, in quam eò frequentius irrupere corrupti sæculi
mala, quò longius *Moschovitica* processere arma; quasi nescirent aliam

Curtius de rebus Alexand.

*Henricus III
Henricus IV*

*Adol-
phus
Brache-
lius, lib. 1.
Hist. temporis*

importare domesticis penatibus prædam, quam crudele illud, quod innati efferare mores, nocentissimis insuper aularum externarum artibus assefactum pectus. Adeo neminem adhuc deprædatum fuisse orbem aut leges aut inyenies, qui non in mutuam cesserit victis, etsi non bonorum, attamen morum, prædam. Spoliare nemo adhuc potuit regna, quem in declivem sua spolia non traxerint ruinam. Sic innoxiam & Romanam illam simplicitatem, post deletam *Carthaginem*, suo movere domicilio *Punica* fraudes: admirandam parsimoniam & frugalitatem duxere in triumphum *Astatis* luxus illecebræ: quidquid deniq; aut coactum servijit, aut deditum est ultrò *Romanis*, hoc totum oclusas antea fores externis referavit malis. Ut multorum ministrorum sæculorum virtutes aut vitia, ita multorum ministrorum status, provida consilia, aut nocendi conveniunt artes, ut aliquam stabiliant vel evertant gentem. Falli & fallere ubiq; promiscuum est, sed nullibi nocentius, quam in hac dolosa fraudium lucta, quæ eò profligatus vicinas pessumdedit ditiones, quò occultius illas male credula, & ex suo ingenio aliorum ingenia æstimare assæta barbaries tegit. Quarum machinatores ut suis prædantur indicijs, adumbratos verius quam descriptos, majoris & minoris subsejlii Procere hanc serie lege.

PROCERES MAJORIS SUBSELLIJ,

Vulgò Sclavonica Lingvâ

BOIARE DUMNOI appellati,
quasi PALATINI.

1. **D**UX NICETAS sive *Nicchita Ivanovicus Odoovscius*. Præclaræ & quasi Dominatrice Ducum *Czerniechoviensium* stirpe ortus; sed cum Septentrionalis iste Draco, minores devorando serpentes, in eam Christianitati formidandam excrevisset magnitudinem, & majores sui, propriæ hæreditatis dispendio, intolerabilem posteris emercati fuissent servitutem, servientium & ipse immixtus vivit turbæ. Liberiore dignior solo & patriâ, si prudentiam non omnino callidam, & innatæ, nondum penitus extinctas scintillas, spectes generositatis. Eò accessit studium literarum Sclavonicarum exactissimum, alicui notitiæ Historiarum Polonarum conjunctum. Peciale certe concludendæ pacis, Oratores nostri (sive Commissarij vulgo) *Vilnam*, deinde ad limitanea municipia destinati probavere, quæ legationes, etsi suo caruere successu, autoritas tamen *Odoovsciana*, tanquam Principis legationis, collegarum suorum incivili pertinaciæ & loquacitati ita moderata est, ut tredecennalium induciarum ipse fundamenta jecisse videatur. Cumulata morbis senectus, sæpe eum ab intimo & sacratiori Principis excludit consilio, cui si pristina constaret alacritas & valetudo, non utiq; illum inter sævientis instrumenta Tyrannidis numerarem, sed ut navus unus aut alter pulchritudini corporis nihil detrahit, ita eminentior in uno Virtus, tantorum scelerum congeriem, quorum feracissima hæc regia est, nunquam velat.

2. **D**UX GREGORIUS SZANCILEVICIUS CZYRKASCIUS, *Scythicæ*, sed primariæ originis Montanorum, (alias *Horskie* appellatorum) *Czyrkascyorum*, promptiore manu quam lingvâ, rudis sanè non artium tantum, sed & cultiorum morum, & robore corporis stolidè ferox.

Prin

Principi tamen, opinione bellicæ virtutis æstimatus magis quam carus. Domitor equorum, qui latissima ejus implevere stabula, peritissimus; sed fortuita hæc corporis bona, maxima non æquarunt solum sed superarunt animi vitia: Religio obtentui sumpta; parsimonia humani sanguinis nulla, cum præsertim iniquiore animo, jamenti alicujus, quam ratione præditi animalis, ferat jacturam: ut jam mirum non sit, ab eo copiosissima promanare sanguinum diluvia, quem, ut belluina præluderet ferociæ, alitrix crudelitas equino enutrivit lacte.

3. **D**UX JOANNES ALEXIOVICIUS WORATYNSCIUS. Eadem propagine, qua *Odoovscij* genitus; sed quidquid illi propitia fortuna claritudinis & opum indulgit, hoc impar magnarum rerum curis & agendis rebus animus detraxit. Neq; existimo alium, vim potius quam speciem in animo Principis tetinere potuisse, utpote materterâ sua natum, si tantæ cognationi & natalijs splendoribus magnæ indolis individua comes obstetricata fuisset prudentia. Ætas certè nondum virilis abhorret ab omni negotiorum mole; quam si prope duodecennale hoc bellum neq; consilij, neq; militaribus erudit artibus, exigua spes est, posse illam ad meliorem revocari frugem, aut illum, quâ Principis voto, quâ magnæ populorum expectationi satisfacturum.

4. **D**UX JACOBUS NICHITITIUS ODOOVSCIUS, Filius superioris nominati *Nicete*, artibus pacis quam belli instructor. Senatoriam dignitatem, quam planè cum lanugine adeptus est, laudabiliter administratæ Præfecturæ *Astrachanensis* cumulavit laude. Industriad ejus exercuere Sclavonicæ literæ, & (si quæ in obfuscatâ ignorantie caligine haberi potest,) magis adminiculis naturæ, quam erudito quæsitam labore præ se fert sapientiam. Tolerabilior coætaneis suis procul dubio fuisset, si ex innato fastu & insitâ Procerebus *Russis* arrogantia, civiliorum aut externarum cognitio rerum, aliquid ei morositatis detraxisset: aut certè ingentes animi dotes non prædamnasset inculta & male cohærens naturæ ipsius alumna consuetudo.

5. **D**UX GREGORIUS SEMIANOVICIUS CORACCINUS. Ex *Gediminea* & *Olgerdeviâ*, Magnorum Ducum *Lithvanie* gente, furculus, quod indicat *Korecciorum* nomini non absolum cognomen. Crediderim plerasq; Principum istorum stirpes tunc potissimum in oras *Magna Rusiæ* suas deduxisse colonias, cum sub *Casimiro Tertio Jagiellonide*, is qui servare Regium debuerat conclave atriensis, Principes etiam (ut ita scribam) sanguinis, qui pulchre Regium circumcinxerant latus, æternum patendo rigore, non à limine tantum, sed etiam à limite paterno removit. Ceterum prænominatus Dux iste *Gregorius*, quò remotior à cognatis Principibus, eò magis degener moribus: Vividam etiam senectutem, & capitiem sellâ curuli conspectiorem, nulla insignivere magni momenti merita; si arrogans supercilium, & trucis animi indicem vultum spectes, aptiorem *lanicæ* exercendæ, quam sententiæ dicendæ affirmabis.

6. **D**UX ALEXIUS ANDREOVICIUS sive ANDREIDES HALICINIUS. Ab eadem plantagine, sive ejusdem plantæ ramus: ab ephebis continuus Principi, ad eam translatus dignitatem: nuper *Sibirienfis* quasi Vice Dux, seu Vice Regem, dixeris: quo liberalius fortuna congestit in illum ampliora bona, eò temperantius hospitantis, non habitantis stabili domicilio, fiduciarium se arbitrat inquilinum felicitatis.

Aaa 2

DUX

Mathias
Stryco-
vius de
rebus
Lithva-
nis, Lib.
ni folio
lor 20.

7. DUX THEODORUS THEODOROVICIUS KORACCINUS! Gregorij ex fratre nepos, solâ spectatæ probitatis, (quæ in hac simulationum officinâ, stuporem mentis aut animi benè tegit,) opinione, curæ & educationi Principis Junioris Theodori Alexiovicij admotus. Sed nihil inconsultius est eo Principe, qui rem bellicam summis bellatoribus, legum tutelam & rerum civilium administrationem, juris & æqui consultissimis committit; solam filiorum institutionem, à quâ aut felicitates suas mutuatur regna, aut certè expectant, ut lapsu graviore ruant, ad eos demum redigit moderatores, quos melius & convenientius agro colendo, quam excolendis in spem regiminis magnorum populorum natis, ingenijs admovisset.

Succes-
sarius
nam
Alexius
Alexio-
vicus
facto
fuit
est
1670.

8. DUX JOANNES PETROVICIUS PRONSCIUS. Sola conciliatrice generis claritate, (quam à Magnis Ducibus Kijoviensibus trahit,) educationi Primogeniti filiorum Principis Alexij Alexiovicij moderatur. Cujus tamen in eum collatæ præfecturæ serò & præposterè Principem panituit, optimè scilicet gnarum, quam firmam primâ hæc rudimenta, ab indocili animo tracta & derivata, sicuti apud plerosq; ita apud Dominantes memoriam relinquant. Certè si optimum electio Principem invenit; non deteriore aliquando nonnullorum adoptio destinatur: unica fors nascendi si aliquem cæco delectu ad hæreditaria evocavit sceptrâ, tunc demum errorem corrigit suum, si Principem, publico usui natum, aut Regnatricis prudentiæ, aut mellioris literaturæ formavit usus.

9. DUX JOANNES ANDREOVICIUS sive ANDREIDES CHOVANSKIUS. Quæsitâ Majorum suorum decora, scilicet ab eadem Gedomineâ gente promanantia, nullus cumulatius servare ex etymologiâ sui cognominis potuisset, nisi privigni animam contra antiquam altricem suam Lithuaniam induisset. Sed rependit talionem non tam exca fors, quam placatum rebus Polonis Numen, dum integro anno cæsus, ad Poloniam cedere campo didicisset: servilibus fugientium scapulis Polonorum non hebetavit, sed irritavit & exercuit arma.

10. DUX BORISSIUS ALEXANDROVICIUS REPLINIUS. Nihil jucundius Moscovitica spectavit aula, quam hunc summâ exturbari primariæ potentæ arce, quam olim apud Magnum Ducem Michaelem Fedorovicium unus quali tenuerat. Nam sicuti Regnanti uni, debita odia in ministros exonerari optabile: ita subjectis populis sæva consilia in auctores redire suos gratissimum. Sævitiâ certè, etiam imminutis fortunæ suæ vicibus non exuit; documento rebus humanis futurus, reliquas mortalitatis vitæ pestes deflorescente, aut extingui aut arceri posse ætate; solam crudelitatem sævissimæ connatalem genti, vitare interitum, priusquam suum centrum cor, ultimò in homine sub fatales veniat leges.

11. DUX JOANNES BORISOVICIUS REPLINIUS. Damnoſa quid non imminuat dies, & quam sæpè deterior ætas progeniem ferat etiam non vitiosior, tamen vitij parentum proximam, innotuit luculenter orbi. Nam si invenit etiam amulos infelix nequitia, quid non efficient in animis filiorum parentis vitia aut virtutes? Certè ut pleriq; ita & Replinius, naturâ factus, & consuetudine exercitus velare odium, & innatam crudelitatem, quam ut quasi cicurata feliciore quam parens tegat eventu, circumspiciat prudentiæ & gravitatis prætendit nomen.

12. BASILIUS BORISOVICIUS SEREMETIUS. Virtutes iisdem Tacitus temporibus optime æstimari, quibus facillimè gignuntur, cum jam Vir- in Vita tutem ipsam exscinderet Tyrannis, servitus innumbraret libertatem, & Agricola. detractis suis fascibus, crudelius in capita innoxiorum suas expediret secures, promptior jam vitiorum quàm meritorum æstimatrix arbitrata est Roma, procul dubio belluarum domicilio dignior, quàm bellatorum, quæ liberatorem suum Camillum expeditus damnavit exilio, quàm do- navit triumpho, quæ patiebatur eum vili & angustâ occultari villâ, qui ingratam unâ orbis parte auxit patriam, & æmulam suam servire cœgit Carthaginem; tamen tunc virtutes apud se natas noverat æstimare, & unicuiq; debita rependere decora, cum ille qui serò laudabatur, rarò fuerat superstes. Nihil morabatur Seremetij bellicam fortitudinem, quam plane dotalem in clarissima & bellatrice accepit domo, nisi præpostera ingentis animi & præclare factorum interpret, æquior (ut plerumq;) imbellibus parasitis, quàm viris ad summa natis, Moscovitica aula obstitisset. Quæ sicuti provinciam illi fatalem, & ab omnibus com- proceribus suis evitatam destinavit; ita calamitatem hanc, quæ fortiter dimicanti pro Roxolano Imperio obtigit, modico sensu, & parco pro eli- berando impendio transmisit.

13. MICHAEL MICHALOVICIUS SOLTICCOVIUS. Ut inno- tesceret orbi, ex confluxu advenarum, magnam Aquilonis coaluisse Mo- narchiam, Solticcovia gens ejusdem cum Mosovia & Sebynia stemmatis & sanguinis, ad Michaelem quendam Borissum, sive Pruthenum, ante quingentos annos, imperante Magno Duce Alexandro Neuscio, Neogardiam suas deducens colonias, refert originem. Certè Michael, æquat- urus Majores suos, cum Borisso fratre, olim aulae Magni Ducis Mare- schalco, Magno Duci Michaeli Fedorovicio Sceptra Moscovitica capeſſenti, summum adminiculum tulit: & hucusq; etiam tenuisset inconcussa illius in aula potentia, nisi male provida invidia, quæ in aulis Principum alio- rum, agris oculis humanam aspiciet felicitatem, in hoc, verius malarum artium ergastulo, quàm virtutum domicilio, ipsum Principem in discer-endis meritis fecisset cæcutire.

14. PETRUS VASILEVICIUS SEREMETIUS. Tumet alto stem- mate, tanquam fecerit ipse aliquid, propter quod nobilis esset. Unâ ad- ministratæ iniquè usurpatæ Kijoviae inclavit laude, arte quadam ostenta- tor sui, & militaris gloriæ appetens, nisi insolitus arrogantiae fastus, non male dispositam indolem, odio etiam ejus gentis fecisset obnoxiam, quæ virtutes à vitij nunquam discernere novit.

15. JOANNES IVANOVICIUS SOLTICCOVIUS. Appium hunc Claudium Russe, non Roma, oculis non mente cæcum dixeris. Memo- riâ antiquitatis tam firma & tenaci, ut in domesticis & externis rerum gestis, tanquam oraculum consulatur, etiam ne intersit Consilij Principis, diuturna cæcitas, & capularis rude illum donavit senectus.

16. PETRUS MICHALOVICIUS SOLTICCOVIUS. Coævus Prin- cipi, & vix non à crepundijs in obsequio ejus enutritus. Ex opulentâ & prædite domo, vitiorum parum (quod mireris) extulit, sed virtu- tum Senatorio Ordini multum intulit. Prudentiæ raræ, constantissimæ erga Principem fidelitatis, quæ invidorum Procerum sæpè ita elusit com-
B b b men.

menta, ut ea quæ multos præcipitavit, uni *Sollicio* inoffensa Principis gratia conitare videatur.

17. DUX JOANNES SEMANOVICIUS PROZOROUSCIUS. A sanguine *Jaroslaviensium* Ducum deducit stirpem. Svecicæ (ut vulgò appellantur,) commissiones, & non damnandum pacis concludendæ studium, præterea bellica decora Aquilonari hunc commendarunt orbi. Componendis tumultibus *Dunensibus* seu ad *Thanaïm* contumacium *Cosacorum* destinatus, quem eventum fuerit fortitus, quando hæc scripsimus, præstolabatur aula.

18. DUX JOANNES ANDREOVICIUS CHILCOVIUS. Si ita ab impotenti irâ animum cohibere potuisset, sicuti a donativis, & mercedis Judiciaræ aucupio immunes manus habet, meritò illum inter exempla antiquæ probitatis collocarem. Sed quantum generosum pectus suum, corruptelis præmiorum impervium clausit, tantum iracundiæ impetus sævum & obtenebratum animum aperuit.

19. DUX GEORGIUS ALEXIOVICIUS DOLHORUCCIUS. Raro personam bene tulit, cujus vultus ab animo dissidet. *Fabium* iste simulat, cum sit deterior *Catilinâ*. Servilis tumultus potius, quam belli, & refractariæ *Cosacorum Dunensium* contumaciæ incentor & lituus. Dum enim unius parùm meriti, ex primipilaribus laqueo gulam fregit, planè belluinam crudæ & insincere servitutis famem adeò irritavit, ut pro uno perperam collocato patibulo, quidquid intra *Astrachanensem* & *Casanensem* oras, latissimorum populorum patet ditionis, hoc totum atrocissima vindex sui doloris colluvies, immeritorum supplicijs subjecerit & lanienæ. Impunè tamen (quod mireris,) tantum sanguinis prodegit, & de humano genere spoliato & cæso sanguisuga triumphavit, prægravantibus prudentiæ civilis & militaris dotibus, aut (quod deplorandum est,) tantam subjectorum jacturam populorum, infra unius malè consulti, & vix sui compotis viri meritum, Principe reputante.

20. DUX JOANNES IVANOVICIUS ROMADANOVSCIUS. *Romadano* indulgentior fortuna & prœior Magni Ducis erga hanc stirpem animus, ad ea evehit fastigia, ut quatuor ex suâ gente numerent majoris subsellij Senatores. Certè prænominatus Dux sellâ nunquam confedisset curuli, nisi continuus Principi filius, nullis quasi meritum vestigijs tritam, suâ solertiâ præmunivisset viam.

21. DUX GEORGIUS IVANOVICIUS ROMADANOVSCIUS. Nemo istius potentiam beneficio sensit, aut deprecatione periculi, aut relevatione illatæ calamitatis. Criminator in alios acerrimus, & ejus quem oderit clam, palam, laudator, et si literis Latinis, tum vulgaribus (ut ita scribam,) nostris parùm tinctus: sed hæc animi & comitatus decora plerisq; exitio steterè, dum ab hac viperinâ malè carent vafritie, & de Viro literato mitiora pollicentur. Explorari uniuscujusq; sensum, nemo ex civilioribus etiam ingenijs penitus possit: animus audax, sui obtegens, & impenetrabilis simulationis, juxta adulatio & superbia, sæpius industria ac vigilantia, haud minus noxiæ, quoties parandæ potentie finguntur. *Scianum* procul dubio *Russica* aula habitura, si irâ Superum irem & gentem suam, *Tiberium* nacta fuisset.

22. DUX BASILIUS GREGOROVICIUS ROMADANOVSCIUS.

Cui

Cui infesta & planè noverca, bona animi, subtraxit natura, altera et si excutiens, altrix fortuna, commendationem fumosarum substituit imaginum, quarum nihil simile habet præter colorem. Digniores pleriq; ut in populari versentur orchestra, quàm Principis circumsideant latus, quod improvidè cinxit, quemcunq; aut rarior prudentia, aut bellica non insignivit fortitudo.

23. DUX GREGORIUS GREGOROVICIUS ROMADANOVSCIUS. Optimè consulere humanis rebus æterna fata, dum summas virtutes, deterrimis aliquando vitijs miscent: & ratò aliquem in curiam sive sacrarium cooptavere honoris, quem populares sui intra limina desudantem non spectavere virtutis. Innatam ferociam *Romadano*, gladiatorum ferme robur, & trucem illum, ac fortunis (ut asserunt nonnulli,) insidiantem alienis, animum, transtulit ad campum fortitudinis, & Dominam campi fortunam, cui famulari ille demum novit, quicunq; prodigalitate sui, nec parsimoniâ sanguinis alieni, duratura tantum sub arbitrariâ Vitæ & Mortis staterâ, obsequia pignori audent. Neq; ibo inficias, audaciæ illum quàm consilij videri meliorem, & promptius obire pugnacis militis, quam providi Ducis partes: Si tamen ineunda est bene meritorum de *Re Moschovitica* censura: facile conjiciet præsens ætas, & fera judicabit posteritas, ita illum Principi suo, hoc duodecennali bello impendisse operam, ut planè eundem æquari pauci: ardore verò bellandi, strenuâ & indefessâ agilitate, (tum, quod in timidiore rarissimum gente,) leoninâ animositate superaverit nemo.

24. ATHANASIUS LAURETOVICIUS NASCZOCCINIUS. Nasci clarâ stirpe fortuitum, nec ultra æstimatur: suapte inclarescere, & non tantum adstruere, sed architectari sibi (ut ita scribam,) fortunam, ille demum novit, quemcunq; altior humanis cœtibus Virtus, a promiscuâ vulgi secrevit fece. Municipalis ille eques, & novus *Arpi* nas, ex faucibus conjuratorum eripere potuit *Romam*, & qui adhuc ori tantum cæperat, accensas parricidarum extinxit faces, nullo humani generis probro, non Romæ tantum illi renatæ deberi laudem, sed totius copiose loquentis sapientiæ, ad hominem, cui non generis fastus, sed facti immortalitatis faciunt nomen, referri natales. Neq; *Claudiorum*, aut *Corneliorum*, aut *Fabiorum* stirpe inseruit *Marium* fors nascentem, à florentissima Italiâ avertit, monstraturus orbi, posse etiam inter viles decurias aut tribus, nuper censum, conditoris aut conservatoris Imperiorum expectare nomen, si præsertim non plebeja, quæ in pastoralibus olim tugurijs maximos educavit reges, manuducat virtus. Vix non tantis usibus, sed ingenti Principis sui obsequio, aut elementioris vis Numinis, aut indulgentior quædam facilitas naturæ, *Nasczoccinum* formavit. Tredecennalis certè armistitij sparsa per *Europam* gloria, quam optare videbantur Christiana regna, (vix tamen sperasse arbitror,) tantò nobilius illi statuet in animis posteritatis acroama, quanto præstantius hic de unaquaq; meretur communitate, qui illam, et si non diuturna, augeat pace, quàm ille, qui inter necivis imminuit & exhaurit bellis. Scilicet nec uni urbi, nec uni Reipublicæ, verius auguratum fuisse quàm scripsisse arbitramur vatem.

Juvencus.

Summos posse viros, & magna exempla daturos
Verocum in patria, crassog, sub aere nasci.

25. BOGUSLAUS sive BOHDANUS MATVIEIOVICIUS CHYTRIUS. Claudat agmen, & circulo Majorum Senatorum coronidem imponat, qui nunquam clausas aures supplicibus, maxime externis habet, & coronam Principis beneficâ usq; adeo enititur fulcire manu, ut expulsâ quasi veteri Domina Tyrannide, Gratia sive Charites æterna hic domicilia figant. Rigorem illum contracti supercilij, quo immanior gens malè plerumq; audijt, insuetâ his oris & moribus emendavit comitate: & sicuti ministros aulae regimine præit, ita humanarum calamitatum ad pedes Principis procumbentium, anteambulo est. Merito armamentarij seu armorum, quibus utitur Princeps, & aureæ gazæ, seu gemmarum, & pretiosorum lapillorum repositori curam gerit: syavioribus etenim armis humanitatis plerosq; allexit, quam ferrea hactenus subjugavere arma, & cuilibet regnanti præstantiores thesauris, liberalitate regnatrice non abusus, paravit amicos. Manum de tabula tollere tædij metus monet; sed ex pectore nunquam eyellere benè meriti Viri præclaram memoriam gratitudo jubet.

198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000

CASTELLANI sive Okolnicze Sclavonicâ Lingvâ appellati.

1. DUX BORISSIUS ALEXANDROVICIUS TRAICCUROVIUS. Etsi à stirpe Magnorum Ducum *Jaroslavienſium* oriundus; magis tamen personatus Histrio est, oblectando quàm consulendo Principi destinatus.

2. DUX DANIEL STEPHANOVICIUS WELIKI GAGINUS. Non disparis stemmatis, sed quidquid illi fortitudinis & prudentiæ parior in eum detraxit natura, hoc abunde compositæ mansuetudinis & non fucatae sinceritatis refudere dotes.

3. DUX DEMETRIUS ALEXIOVICIUS DOZHORUCCIUS. Indolem & fortunam *Georgij* superius descripsi, sed quantum ille ætate hunc præcedit, tantum prudentiâ & reliquis dotibus antecellit.

4. DUX GEORGIUS (ni fallor) IVANOVICIUS BORATYNSCIUS. Exercuere illum arma, & si levitas non derogaret, pauci illum militibus æquarent artibus. Eò accessit temeritas, levitatis comes, quæ belli Duces pessumdare consuevit.

5. THEODORUS VASILEVICIUS BUTURLINUS. Originem à *Celadinâ* gente *Hungariâ* trahit: sed immitiore fortunâ malè ab opibus instructus, etsi truncâ & mutilatâ manu in acie *Ochmaloviensi*, indulgentiorem Principis promeruit manum.

6. ANDREAS VASILOVICIUS BUTURLINUS. Uti sanguine, ita & virtute non discrevit eum fortuna, sed ærumnas illius auxit, dum filio in spem melioris fortunæ genito, in *Konotopensi* pugna, & prius lumine orbavit.

7. NICETAS MICHAYLOVICIUS BARBARICINUS; *Romanoviam* patriciam antè, tunc regnatricem, & *Seremotoviam* sanguine attingit domum. Tanti sanguinis, justitiæ cultus, & corruptelis nunquam obnoxius animus, additamenta sunt.

8. MI-

8. MICHAEL SEMANOVICIUS WOLYNSCIUS. Prudentiæ utiq; non contemnendæ habetur. Legationibus bellicis, & continuis quasi præfecturis tam pacatis, quam militaribus inclaruit.

9. BASILIUS SEMIANOVICIUS WOLYNSCIUS. Ut in corruptissima olim, & jam vergente in perniciem Romanâ aulâ, plerosq; hic reperias magis extra vitia quam cum virtutibus. Solertiam tamen & circumspectam prudentiam istius utiq; non improbares, nisi planè in illum conveniret, quod vix cuiquam contigit, abundare etsi mediocri fortuna, indigere arrogantia.

10. JOANNES FEDOROVICIUS STRESZNOVIUS. Modica & vix non sine lare atq; penate domus, ab *Eudoxia* moderni Principis Matre, ad consortium sceptri & thori assumpta, claritatem accepit. Simplicitatis ingenuæ iste ostentationem aliquam præ se fert, etsi non virtutem.

11. HILARION sive RADIVON MATUJEJOVICIUS STESZNOVIUS. Callidior hic atq; Scrutandis arduis negotijs, congerendis ærarij publici nummis, veluti affectibus humanis aut major aut intactus, sæpe à Principe admotus.

12. SIMEON ARTEMOVICIUS ISMAILOVIUS. Decoram cicatricibus senectutem, & paternis ac non degeneribus meritis suis opimam, pridem debita cumulassent præmia, nisi improbus adversariorum obstitisset livor, qui devota olim toties pro incolumitate Principum suorum *Ismaïloviâ* capita, cum de innoxio *Sehynij* supplicio malè consulta triumpharet invidia, immerito demessuit.

13. JOANNES MICHAILOVICIUS MIOSEAVSCIUS. Natales & originem eorum superius attigi, cum patruj potentiam *Elia*, elocatione filia *Maria*, moderno Principi nuptæ, consecuti, inter rationes Senatus consultorum memorarem. Impiger & ad quævis obeunda munia præclare indolis, inclinatione Principis, & florente fortunâ quasi hæreditarios patruj consecuturus est honores.

14. JOANNES BOHDANOVICIUS MIOSEAVSCIUS. Vastitatem rerum cognitioni conjunctam, etsi nullius adhuc incommodo promere parum audet; si tamen altioribus illum fastigijs indulgentior admovent fortuna, vix aliquem insidiosus, plerisq; quos aulicæ venenatis allexit lenocinijs fallacia, proculdubio nociturum judicarem.

15. THEODORUS MICHAILOVICIUS ARTYSCZOVIUS. Præcipuum in- *Plinius*
dicium non magni Principis magnos libertos, laudatus optimi Principis enco- *in Panegyrico.*
mias, putat, mutaturus animum & stylum si videret hunc obscuriore quidam, sed ingenuo natum loco, ita religioni & cultioribus innutritum cum literis, tum moribus, ut quod olim vetus aula in suo admirata est *Stilicone*, & quod uni ex *Cæsaribus*, plerosq; virtutis merito, non generis, ad capeſſendos deligenti honores, dignior perenni lauræ immortalitatis, quâ marcescenti *Heliconis* sereto, acclamavit scriptori, id ætas nostra adſcribat magno *Aquilonis Monarchæ*.

Leſtor ex omnibus oris.

Euebis, & meritum nunquam cunabula queris,

Et qualis, non unde ſatus.

Felicitatem istius, utpote in homine novo, ille demum iniquus feret, quem *Laudibus*
minus propitia fata, ut meritum ita honorum voluere eſſe exortem, etsi *Stilic:*
nullam majorem crediderim Principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & *lib. 2.*
interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum.

Conſultò prætermiſi Patrem istius *Michaelē Alexiovicium*, ſanctioris *Pacatus*
umbraculis religionis abditi, quæ non ita eum occultavere, ne ſecretiori *in Panegyrico.*
& ſacrationi interdum Principis conſilio interſit.

Ccc

Duo

Duo exciderant memoria Castellani, Dux *Petrus Ivanovicus Boratynscius*, & Dux *Niceta Javovlevicis*, sed nuper allesti in Senatum, nullis adhuc tanto loco idoneis meritis inclaruere.

Ultimus *Josephus Ivanovicus Succinius*. Quem postremo ut loco fortuna, ita agresti donavit ingenio natura, stipitem enim, non hominem facile arbitris, quem enormiter hebetem, & natum potius rudere inter Arcadiae pecuaria, quam tanto consulere Principi, ab omni eruditione remotus judicavit Senatus.

Littus jam spectanti obtrudere sese etiam invito nomina quasi assidentium aulicorum (*Dumnoi Dvoranie*) appellatorum: Ut sunt *Joannis Nalczocini* nuper legatione ad excipiendum juramentum Serenissimi JOANNIS CASIMIRI, *Varlaviz fundi*, tum *Athanasij Narbiakowij*, Supremi nunc *zrarij* Praefecti, *Joannis Czadonij*, *Kijowiensis* nuper commendatissimi Gubernatoris, *Josephi Chytrij* in excubijs *Zaporowiensibus* plusquam sexennio collocati. *Joannis Pronczyscij* ingenij ad fabricanda tormentorum machinamenta aptissimi. *Procopij Elisirewicz*, *Joannis Boklanowicz*, *Hilarionis Lopuchini*, *Gregorij Aniczconij*, *Simeonis Zaborowicz*, *Zamiatnij*, *Zcontowicz*, *Joannis Matulscini* ferè Decuriae unius aut alterius.

vulgo Cancellarij praeterea numerantur ferme quique, quorum hic ita exiluit *Poselski* manus, ut illis spectante Principe confidere in consilio sit nefas. Duo sunt *przykaz* legationibus excipiendis destinati, *Hieronymus Siemanovicus Doctorovius*, & *Luccianus Timophicovius Golosovius*.

Bellicorum Consiliorum, & totius quasi Nobilitatis alicujus comitatus administratio, est penes Cancellarium, *Rozradnij Djak* appellatum, *Dementium Miniovicium Baszmagnovium*.

Regalium sive Ducalium Bonorum, *Djak pomiesznij* appellatus, *Gregorius Stepanovicus Cranlovius*.

Pedestris militia, sive Custodum Corporis, *Strzelecki Djak* appellatus, *Alexander Stepanovicus Durovius*.

Si nu- Reliqua tam conclavis Principis, quam struendae mensae munia, tum militia instituta, & viliora honorum imitamento, separata, quisquis haec nostra *men &* leges, à me expecta opellâ. Abiturus, à vili hoc scripto, ut tedium quod contraxisti ex hac rude Minerva, lenias, imprime, si lubet: memoriz, quod im- *vita an-* pressit pridem libris potius quam animis posteritatis sapiens Romanus: Quae *nuent.* potentia aularum est, cui non parata sit ruina, proculcatio *Dominus*, & carnifex? Nec magnis ista intervallis divisa: Horae momentum interest inter solium & aliena genna. Locuples est? nunquid ditior *Pompejo*? cui cum *Cajus*, vetus cognatus, novus hospes, aperuisset Caesaris domum, ut suam clauderet, defuit panis & aqua: cum tot flumina possideret, in suo orientia, in suo Cadentia, mendicavit stillicidia. Fame ac siti perijt in palatio cognati, dum illi haeres esurienti publicum funus locat.

Honoribus summis functus es? nunquid tam magnis aut tam insperatis, quam *Sejanus*? quo die illum Senatus in Curiam deduxerat, populus in frustra divisit: in quem quidquid congeri potuerat, Dij hominesque congefserant, ex eo nihil superfuit, quod carnifex traheret. Rex es? non ad *Crasum* te mittam, qui rogum suum & accendi & extingui vidit, factus non regno tantum, sed morti etiam suae superstes. *Ptolomaeum* Africae Regem, Armeniae *Mithridatem* inter *Cajanus* custodias vidimus: alter in exilium missus est, alter ut meliori

Seneca fide mitteretur optavit: in tantâ rerum sursum ac deorsum euntium versatione, si non quidquid fieri potest pro futuro habes, das in te vires rebus ad- *de Tran-* te animi. Versas, quas infregit, quisquis prior vidit.

HISTORICO- POLITICUS.

Sivè

QUAESTIONES HISTORICAE

&

CIVILES.

Ex Libris III. T. LIVIJ Pat. Hist. Rom. Dec. Primae
CONCINNATAE.

Auctore

PAULO à POTOK POTOCKI
Secretario S. R. M.

SERENISSIMO & INVICTISSIMO
VLADISLAO IV.
POLONIAE REGI.

Magno Duci Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae,
Livoniae, Smolensci, Czernaiechoviaeque; nec non Svecorum, Got-
thorum, Vandalorumque; Haereditario REGI.

DOMINO meo CLEMENTISSIMO,

Paulus à Potok Potocki, V. & F.

Pincipis in Orbe populi Historiam, ad Te (Magna olim Orbis Historia) deduco REX Serenissime. Magnum nomen accipit à materia: nam Romana est; majus à Livio: nam ab erudito calamo venit; maximum à Principe: nam VLADISLAO IV. inscribitur, cui non una virtutis æstimatrix Roma, sed spectator contigit Orbis; sed leve & umbratile ab auctore, nam mea lucubratio est. Livium seu Urbem Romanam in Orbem redegi civilem, ut Tibi Regum Sapientissimo facerem tributum, cujus tantum felicitate Orbis noster civilis est. Non voco Regiam mentem ad Romana spectacula, ubi è populari sanguine enascebantur purpura & coronæ: nam supra Romanam felicitatem es; cujus sceptrum non dotavit sanguis, in ea maxime tumultuantis Europæ scena: in quâ (heu fatali corruptæ ætatis malo) sanguis & cædes, sceptri & coronæ addidamenta sunt.

Sed ut Tibi Tua constet (quæ externarum magistra est aularum) felicitas, magna virtutum in Romana tabellâ descripti nomina; ut Tibi non armorum solum, sed virtutum & literarum Regi Felicissimo, hoc totum procumberet vespigal immortalitatis, quidquid magnum antiquus appellavit Orbis. Addit momentum literis bonus Princeps; & si conservatrices literas animat immortalitas, tantò pulchrius ille, qui digna immortalitate gerit. Pro Romanis virtutibus (fatebor) pulchro errore occurrebant Tuae, & triumphalia Septentrionis nostri nomina substituebant antiquæ majestati: sed augustiorem hanc & uberio-
Tacitus rem materiam, maturiori seposui ætati, rarâ temporum felicitate, (ut
Libr. 1. loquar, quod humanæ oraculum edixit prudentiæ) ubi sentire quæ ve-
Hist: lis, & quæ sentias dicere licet. Hoc primo rudimento animi & styli experiri aliquid, non scribere volui, & formari in alieno nomine, quomodo demum felix essem in Tuo. Nec abhorrebis (quæ Tua innata Virtus est) à novo & vix in regno literarum audito auctoris nomine, ad quem (abi invidia) melius transire potuerant bellicæ dotes & hæreditarij Majorum animi, sed Tuae hoc debetur felicitati, quod ijs regnes, qui jam & sanguine Immortali Nomini Tuo litare didicere, & virtutes Tuas ab oblivione posteritatis vindicare discent. Et si Majores mei pro incolumitate Invidiosissimorum Regum & Tuâ, strinxere ferreum stylum planè omnes, primus ego stringo literarium, ut natale solum, quod Majorum meorum sanguinem abundè hauserat, mea nunc etiam atramenta sorberet. Excusabit itaq; non adultæ ætatis opus, Augustum Tuum (quod libro meo præfixi) nomen, nam & in fronte totius Europæ jam legitur, tuebitur Majestas, contra acriora Literatorum hominum judicia, & quod in parte felicitatis numero, lucubrationem hanc neq; ab arte, neq; ab ingenio instructam, solâ præscriptione Sacræ ac Serenissimæ Majestatis Tuae honestabis. Ita Te Magnus servet DEUS, Regum maxime. ut Tibi cum Serenissima Con-
 jugè, quam in consortium sceptri vocasti, auspiciatò sæcula nostra, indefessam debeant felicitatem, & ipse virtutum
 Tuarum sit arbiter, & interpret orbis. Cujus
 immortalis nomini, Regum Clementissime,
 lucubrationem meam reverente ca-
 lamo inscribo, & me æter-
 num sacro ac DICO.

Ad

AD LECTOREM.

Vitia parvis magnisq; civitatibus, communia sunt, ignorantia recti, & Tacitus
 Invidia; sed humanis ingenijs adeò familiaria, ut nullum sit aut scri. in Agri-
 colam.
 bents aut legentis Ingenium sine hac mixturâ. Ignorantia, quia sepe suo
 caruit successu, neq; à magno potuit inclarescere nomine; levius telum habet,
 quod vibret; invidia atrocius sevit, & cum sit ingeniosæ abortus mentis, in hu-
 manam perniciem erudita est, & gravius scribentium ingenia studiaque oppressit.
 Scripturum me eâ ætate, quâ pauci ex umbrâ prodire: eo usu quem mihi an-
 nua domesticarum rerum potuit parare cognitio, & deteruere multi amici an-
 tequam ederem, & postquam edidi; vereor ne invidi homines nati venena ex-
 fugere librorum, ulteriora cogitantem deterreant; dubium ignorantia an inoi-
 dia? sed irrita curâ. Neq; ignoro, hoc sævo & infesto virtutibus sæculo, scri-
 ptoribus nihil jam infelicius esse, contra quos obarmavit invidia eruditæ men-
 tes, ut ingeniosiores, ita acrius animatas. Tumultum sæpè sopivit mutua aut
 alterna cædes, & raro posthume inimicitie auctoribus suis supervixere; unius
 sapientis ea ira est; aut potius morosa censura, ut quasi ultra fata acerbior,
 alieno funeri sit superstes.

Et primò incurret in judicia & voces hoc, quod opusculo meo præfixi Hi-
 storico-Politici nomen. Quid tu (dicent alij) unus scilicet, exististi homo, neq;
 ab ingenio, neq; à prudentiâ instructus, qui ex paucis obsoletæ Historiæ pagi-
 nis, formares principem, aut illi paritutum civem. Neq; me tamen ista acer-
 bior movet objurgatio; nam etsi evolvas antiquiores rerum civilium scriptores
 planè omnes, qui penitus ignoro quâ ratione in eruditorum vixere regno; sive
 recentiores excutias, non deteriores quidem, sed ultra communes opiniones, aut
 magis remotos, aut minus expositos; invenies longè diversum esse hoc civilitatis
 genus; quod nec mole sua deterreat legentem, & tedium lentat, frequenti
 quasi mutatione materiæ, aut scenæ. Obsoleta demum ab eo meruit appellari Ro-
 mana Historia, cui ex annalibus Scythiæ, aut deterioris barbariei, non ab hac
 vidricæ orbis & virtutum altrice Urbe, formandus esset civis; nisi ea forte nos
 tenet insania, aut cæcus amor sui, ut sicut in moribus ab antiquorum degene-
 ravimus institutis; ita & in hac vitiosissimâ ingeniorum teneritudine, prælimina-
 res etiam tituli nos sepe delecent; non quod meliores sint, sed quod recentiores,
 aut recentibus magis similes.

Tam secundum invidiæ telum, quo petitur hoc scriptum, quod unus quasi in
 hoc opusculo opinionibus nitatur Taciti, qui mihi unus pro multis est, minus ve-
 reor. Feci hoc vitio aule, aut more; in quâ cum clientis unius erga omnes,
 par sit veneratio, vix tamen lubrico limini insistere queas, si non Tibi unum
 prudenti solertia potiorum, cui innitatur non adulta fortuna, delegisti Patronum.
 Accedit quod voluerim, antiqua novisnectere secula, & sociare hunc regium
 magistrum cum hoc magis Urbano Historico: ut sicut sunt argumento (si tantum
 Livianis Decadibus detrahas libertatem) gemini, ita & opinionibus essent con-
 ves. Si forte caruimus successu, ignosce ætati; conatus certè adtulit aliquid ul-
 terioribus lucubrationibus nostris emolumentum.

Tertium & ultimum telum est quod in me vibrabit Invidia, contra ætatem meam,
 & nondum firmatam prudentiam. Et veniâ mihi opus fuisset scripturo de rebus ci-
 vilibus, præsertim hac obnoxia vitij ætate, cum jam virtutibus pares non si-
 mus, nisi me non mea ambitio; sed Tuus impulisset, fructus. Unum & ulti-
 mum est, quod à Te enixius velim, ut nemo me temerè judicet, nisi qui totum
 opusculum legerit. Immaturus hic ingenijs partus à Tuo ingenio expectat aut in-
 teritum, aut medelam; cum mihi jam promptum sit utraq; frui famâ, quamcumq;
 levis calamus accersit. Vale & ulteriora in eo genere, si annuet cælum, à me
 expecta.

Ddd

APPRO.

APPROBATIO.

JACOBUS USTIENSIS Sac: Theolo-
giæ & J. U. Doctor, per Diœcesim
Cracoviens: Ordinarius Librorum
Censor, libellum sub titulo *HIS-
TORICO-POLITICUS* à
Perillustri D. PAULO POTOCKI,
à POTOK S. R. M. S. confectum ex-
quò nihil à fide, & bonis Moribus
absonum continet, Typis mandari
permittit.

LIBER PRIMUS T. LIVII.

COMPENDIUM PRÆFATIONIS.

Corruptissimâ republicâ plurimas esse Leges, utpotè ex delicto aliorum Tac: 4
natas, ab ore magistri sui vetus didicit aula: addam ego, è per- An. 3
simis temporibus enata, dicendis sceleribus nunquam defuisse de- 15.
cora ingenia. Ita vergenti ad occasum libertati Romanæ, providerat

fortuna adhuc Romanis propitia, Ciceronis linguam, quam ideò acrior
animaverat libertas, ut non tantum in majestate dicendi imperaret, aut
solos Clodios & Catilinas depelleret ab urbe; sed ut non Caesar oppres-
sam patriam, sed Cicero victricem Caesaris clementiam, duceret in tri-
umphum, & Antonius non Philippicos campos, utiq; armatis legionibus
obsessos, sed Philippicas timeret inermes. Ita & Neroniana tempora
habuere suam Senecam, & in Senatu Thraseam: Et crudeliter regnante
Domitiano, non defuit regis prudentiæ author Tacitus, nec ullum de-
inde sæculum adeò virtutum sterile fuit; quo non aliquis sub malis etiam
principibus, magnus vir nasceretur. Contigit etiam ea felicitas Augusti
imperio, sub quo T. Livius ad scribendam Historiam urbis Romæ accessit.

Dignior esse non potuerat calamo Liviano alia materia præter Ro-
mam; nec Roma alio rerum suarum scriptore præter Livium. Primam
itaq; hanc paginam facit scriptori nostro, gravissima de temporum infe-
licitate querela, ubi labefactam esse imprimis militarem disciplinam
graviter dolet, cujus tenacissimum vinculum, præcipuum decus & stabilimen- Val:
tum imperij est. Hac dissolutâ, ex cujus sinu omnes olim triumphus ma- Max:
narunt, quid mirum videri debet, si reliquæ civitatum pestes in Urbe lib. 2.
Romana redundarunt? Hinc crescentibus opibus accrevèrunt cupiditates; cap. 7.
hinc quò melior, latiorquè fortuna reipublicæ erat, quò magis imperium Liv.
crevit, & jam in Græciam, Asiâq; transcendere exercitus, eò magis res Dec. 4.
illa Romanos ceperunt, quàm Romani illas. Bene itaq; cùm corrupta lib. 4.
primò perstrinxisset castra, de Urbano etiam luxu, populariter philo-
sophatur. Nam quidquid accessit vitiorum urbanæ plebi, à militari cer-
tè contagione peregrinis obnoxia moribus obrepfit. Nobis ex tantâ ci-
vilium rerum suppellectile, una tantum civilis oritur.

QUÆSTIO I.

Quare post Paupertatem & Parsimoniam, in Urbem Ro-
manam luxuria & avaritia immigrarunt?

Nescio quomodo soror bonæ mentis est Paupertas, hominis Romani vox Petro-
est; sed frustrâ hæc soror, si illi non contigerit bona Mater. nius
Expectabam à Romano ore, si hæc quæ tam facillè invenit Soro- Arbiter
rem, haberet etiam Matrem generi suo parem. Diverteram itaq; ad in saty-
principum limina: si fortè Majestas in filiam vellet adoptare Paupertatem.
Ddd 2 tem:

tem: sed illius caput regia strinxerat fascia, quod vulneraverat opulentiae cura: manus innitebantur sceptro, quia timebant ruinam: oneraverant Pectus serviliter aureae catenae, sed quia barbari etiam, apud quos aurum vernaculum est, & copiosum, auro victos in ergastulis habent, & divitijs malos operant, merito illam vocare licet tantò locupletiore quò nocentior. Deflexeram ad castra, si forte sterilis inter tot mortes Bellona, secunda videri optaret, sed nescio quomodo saeculi nostri infelicitas, ferream Martis rubiginem, in aurum abire coegit, etsi aurum nec tegit; nec vulnerat. Restabat, ut inter nobilitatis ordines quærerem natales paupertatis, sed annularis illa catenula, quæ vincire didicerat equestres digitos, jam servituti suæ oppignoratos tenuerat, atque ut arctioribus compedibus adstringeret, lunulas aureas calceis imponebat, ut tamen disceres, multum illos à lunâ inconstantiae mutuasse. Proscriptam & è regia, & è castris, ab urbe denique exulem Paupertatem, vix in agro Plinius. natam reperi, sed in agro, Imperatoris manibus exculto, cum gauderet terra vomere laureato, & triumphali aratore. Sed donata Romanâ civitate libertas, Paupertatem in urbe enixa est, ut is demum liberè viveret, qui libertatem turpi & illiberali quaestu non fecit venalem, nec aurum habere, Romanum esset, sed aurum habentibus imperare. Nam ideò forsitan Cincinnatus ab aratro ad Dictaturam accersivit Roma, ut virtutem inter fruges natam, eo magis admooveret libertati, quò melius paupertati infregerit, neque solum terræ excolendæ, sed laureæ etiam circumferendæ vivida nasceretur manus. Scilicet ut cecinit popularis noster Septemtrionalis fidicen Lyra.

Sarbiev.
us lib. 1.
Lyric.
ode. 2.

Fessos heri duxit boves,
Dat magnis hodie jura Quiritibus.
Et quæ bobus ademeral,
Imponit Gabijs & Curribus juga.

Lib. 9.
Dec. 4.

Pollebat itaque olim Romæ Parsimonia, quia sibi unusquisque moderabatur, & unius urbis cives erant Romani, sed sicuti plerique mortalium avaritia, ex opulentia orta est, neque emorienti libertati supervixit paupertas, tanquam iisdem fati occubisset. Quid deinde sumptuariae leges toties latae, toties abolitæ, pro libidine magistratuum non tam prohibere vitia adulta, quam securiorem luxum fecere. Hanc infelicitatem cum jacturâ libertatis conjunctam, & cum externis moribus in Urbe peregrinam graviter perstringit Livius. *Luxuria (inquit) peregrina origo, ab exercitu Asiatico, in urbem inducta est; ij primum lectos æratos, vestem stragulam pretiosam, plagulas & alia textilia, & quæ tum magnificæ suppellectilibus habebantur monopodia, & abacos Romam advexerunt; tum Psaltrix sambucistræque, & convivalia ludionum blandimenta addita epulis, epulæ quoque ipsæ, & curæ, & sumptu majore apparari coeptæ: tum coquus vilissimum antiquis mancipium, & assumptione, & usu in pretio esse, & quod ministerium fuerat, ars haberi coepit.*

Quò magis miror frugalem Curium, quò inter triumphales applaudentis Romæ spectatus ignes, domestico foculo assidere non erubuerit, ipse sibi coquus & conviva.

Dum parvo qua legerat horto

Ipse focus brevibus ponebat oluscula qua nunc.

Squalidus in magna fastidit compede fessor.

De

De Caesaribus dicerem, quos sibi plerumque immodica largitio emit, sed in illorum aulis, parsimonia avaritiæ nomen invenit. Nam (ut oculus prudentiæ vidit) *Dites olim familia, studio magnificentiae prolabeantur, & largiri opes aut profundere saeculum appellarunt.* Quid veteres luxus in convivij, & circulis incusamus? cum Romanæ etiam cupiditates quæ materiam sermonibus præbuere; alios potius repererint homines, quam alios mores in posteris repullulantes. Mollitiam forsitan sumptuosam damnamus, & ipsi scitilibus nobis in mensa ministrari non patimur, ut defraudemus sensum cupiditatis, etsi non ignari in iisdem terræ viscibus latere, hæc invidiosa metalla; quæ vile lutum fecit. Nec video quid gemmam commendat, utique inter monstra maritima natam, quam ab immiti elemento mutuamus, propterea quòd pretium meruerit, non veritate, sed raritate. Hanc demum quæ nos vestivit molliorem lanam, peregrini vermiculi textura commendat, quæ, si animos humanos non infascinaisset personata humani splendoris scena, nunquam suo placuisset nitore, quem ideò nobis pretiosa necessitas comparavit, ut purpura ipsa faciat ruborem, si fortè inolescimus. Porro cum in Urbem Romanam ut luculenter deduximus, ferè luxuria, & avaritia immigraverint, & diu paupertati ac parsimoniæ habitus honos fuerit, hinc oritur documentum principibus, ut in regiam suam admittant, si non Paupertatem, quam fastidire consuevit Majestas, certè Parsimoniam. *Homines etenim (humana sapientia oraculum est) ditescunt, non solum bona amplificando, sed etiam sumptus minuendo.*

Tacitus
lib. 3.
Anna-
lium.

Adderem hoc loco sumptuarias Reipublicæ Venetæ leges, nostris temporibus eâ in Urbe natas, sed illæ jam si non ad æmulationem, certè ad imitationem orbi innotuerunt.

Aristo-
teles in
Rhetor-
icis.
Die 27.
Julij
Anno
1645.

OBSERVATIO De Muliebri Ambitione.

Non omnino servitus obrepserat Romæ, quæ ne impune peccaret crudelitas, quidquid in eligendis imperatoribus detraxit regnantibus libertati: hoc abundè refudit ambitiosa mulierum felicitati. Restinxere antiquæ leges muliebrem ambitionem, ut quia mulieribus honores gerere non licebat, per filios tantum ambitiosæ essent: sed non ultra equestrem fortunam; nam ferocius hæc serpsit in principe domo labes, & Roma cui carò stetere sceptræ, scilicet natali popularium suorum sanguine empta, acriter tamen pro Dominantium matrimonijs, etsi libertino ore, certavit. Claudium rebus humanis imposuit nascendi fors, aut servile magnitudine sua jam laborantis Romæ fatum, non lætum & populare vulgi suffragium, quem is demum optime elegit, qui primus serviliter coluit: in eligenda tamen conjuge principis, est sua species libertati, & qui coacti servivere principibus quos ipsi non elegere, ne deinde imperata sed ultronea servitus esset, certant non an serviant, sed cui principis consorti. Usque adeo obtentum habet Tyrannis, & quò securius clandestina agat, viriles sæpè fastidivit titulos, ut ab imbelli nomine mutaret speciem & colorem: etsi satis cladibus suis innotuit orbi, virtutum non minus quam furiarum personis sustinendis, substitutum esse muliebri nomen, ut si quid rarior in privata femina servarat virtus, hoc demum evelleret multarum, muliebri scelus sub co-

Tacitus
A. 12.

E c c

rona.

rona. Ut venena averterent multi, in promptu remedia habuere: hanc pestem quæ non reliqua corporis membra, sed coronata invadit capita, ut averteret, vix aliquis cogitavit. Scilicet ut vitij nobis placemus, ita lentius, admoveamus remedia: ignari quanto plures mora ipsa faciat morbos, quam causa accersit. Remedia itaq; paramus contra inveteratum orbis malum, principale flagitiosæ dominationis instrumentum, ambitionem muliebrem: convitium facere sæculo nostro non audemus, nam è remotiore antiquitate petita narratio est; quæ partium securæ, nullius gratiæ emi aut mancipari potest: nec erat hujus loci nisi Sabinarum raptus, non tam materiam disceptationi civili dedisset, quam causam. Neq; dedecet nos hoc loci, de connubiali fœdere, & muliebri differere ambitione, cum amplissima orbis gens, non ambitu, sed raptu quæsitâ pararet connubia.

QUÆSTIO II.

Quare post raptas Sabinas, pleriq; Romani,
uxorum Imperijs obnoxij fuere.

RARò; sed indecoro fœdere, numerarunt Romani inter Majores, ac natales suos Martem, & Venerem: quia in primordio surgentis urbis prima arma, pro mulieribus raptis contra Sabinos strinxere. Nimirum ex Trojanis ignibus, Roma renata est, quæ non tam fatali flammâ, quam potius ferali improbæ Deæ igne exarsit. Auspicati igitur sunt militiam suam Romani, ab armis quæ Vim proba Dea suppeditaverat, sive quod bellatrici juventuti, expediebat pro Hymeneo canere classicum, atq; hoc demum edito spectaculo proludere blanditijs, sive quod ad procreandam in filijs virtutem, non aliam oportebat esse pronubam, quam *Bellonam*. Pulchrè etiam ex raptu sibi, sicut pleriq; Dij quæsiwere uxores Romani, ut illos à *Marte* fuisse generatos, sua admoneret origo, qui plerumq; ferox est, nec nisi prædâ vivit. Quid deinde crescente indies Urbe, hæc tutelaria nomina non effecere. Nam Romana libertas obstetricante muliebri pudicitia nata est, quæ nunquam certè depulisset longæ servitutis mala: nisi pudicitiam *Lucretia* nova in animum Tyrannide, *Tarquinius* crudeliter violasset. Pulcher partus sed à degenerare Matre, *Tarquinijs* violentiâ, nisi forte hoc uno meruisset genium immortalitatis, quod ex illo rogo emorientis virtutis, rediivivam sæculi illius Phœnicem genuerit libertatem. Bene itaq; cessere Matronales virtutes in libertate, sed ad imperium, regno deterius hæc etiam accessit calamitas, quod non tam Cæsaribus, quam uxoris dominationi fasces submiserint Romani, non ignari, suum quoque Deabus fulmen esse. Uxorius ille ambitus crudelius quam Cæsaris Dictatura, immaniùs quam Tyrannicus triumviratus, insidiosius, quam callida Tyberij cunctatio imperium pressit. Prima *Livia* Augustæ nomen sumpsit: ut augustius firmandæ dominationi munimentum pararet, *senem Augustum de Tacit. 1. vixerat adeo*, ut nepote *Agrippa* Posthumo in insulam Planasiam pro-
Annal. jecto, *Tiberium* in domum regnatricem adoptaret.

Solus

Solus *Tiberius* ceterâ malus princeps, hoc uno reliquis melior Cæsaribus, quod post extinctam *Livie* Matris potentiam, saltem viriliter servierit. At verò *Claudius* fatale duarum uxorum mancipium, alteram *Messalinam*, lascivè & crudeliter imperantem prius interijisse audivit quam voluit, alteram incestis nuptijs induxit *Agrippinam*, non minus gravem liberis suis novercam, quam novercali partu Reipublicæ nocituram, & ipso infelicitis Fecunditatis nomine, toties humani sanguinis ream. Sed neq; in *Neronis* pectore deleverat, crudelitas amorem, etfi ex moribus domini fœvum: qui *Poppæam* habitam prius inter instrumenta principalis voluptatis, ideò inter homines principem fecit, ut scelere deinde suo, mortuam inter Deas referret. Digna profectò quæ ictu calcei interiret, quod super limina Augustæ domus collocata, nec cæstum aut simplicem vittam promerita, ultimum *Claudiorum* sanguinem calcarit. Documētum Principibus, ne erga uxores sint, aut immodicè blandi, aut immodicè severi, quæ pestis Romanos potissimum afflavit, quorum majores ideò uxores rapuere, ut ipsi deinde muliebri obnoxij imperio servirent. Nec scio an feliciùs in aliâ urbe, fortunæ, litaverint uxores quam Romæ: quæ fati sui non ignara, *fortune Muliebri* aram inscripsit. Certè nullibi melius potuit fingere nimis credula antiquitas, *Martem* fuisse irretitum quam *Roma*, nempe quos animavere castra ad Martialem indolem, eos plerumq; lenocinantis vitæ corruptelis, irretivit Urbana voluptatis Dea.

OBSERVATIO III. De Religione Civitatum.

NON tenentur virtutes uno cum sceleribus nexu, & sæpè eas à suo exclusit commercio humana felicitas. Adstruere tibi felicitatem, pessimi etiam potuere. Nam felicia scelera sunt; raro optimus quisq; vocare potuit in consortium fortunatam virtutem. Nam nihil ex ea fortunæ soror, mortalitas libavit. Res Sacra religio est; & citius expectes ab *Jove* fulmina, quam à religione bella. Nam & vetus ætas, quæ omnia sapientiæ & virtutum armavit Numina, examavit religionem: ut restaret in cælo aliquod innoxium Numen, quod humanus non placaret sanguis. Felicem alij ex antiquis appellarent religionem, qui etiam eo nomine antiquo sæculo suam debent felicitatem, quod ad eos (fatale malum) præsens ætas nihil pertineat: at non aliquis hujus sæculi & animi, cui quidquid legibus armorum paret, vix religiosum est, aut felicitatis meruit nomen. Sanguinaria religio orbis est: & quæ est alienæ conciliatrix felicitatis vix retinet suam: ut verum sit hominis sapientissimi dictum, quod ad tuendam felicitatem alia opus sit felicitate. Crudeliori vulnere melius medetur armata manus, & rarus qui inflixit vulnera eadem sanavit: nam cui crudelitate nocere contigit, raro eidem beneficio salutis prodesse est concessum. Innoxia Orbis medicina religio, non suo sed alieno fato, corruptis & suâ vulneratis clade civitatibus, admota sparsit venena: & quæ sua innocentia orbem servare potuit, immanissimè alienis freta adminiculis, humanum sanguinem pignotuit. Adeò medicinæ, si excedas, abeunt in venena, & si minuas, plus detraxere sanitati. Non itaq; doctrina civilis ex antiquâ Romæ oritur religione, sed querela de temporum infelicitate. Nam si instituyente *Numâ* animavit Urbem religio nocentius, deinde jam sanctior humanis cladibus orbem affecit.

Ecc 2

QUÆ.

QUÆSTIO III.

Quare in populo quantumvis efferato, religionis ratio habeatur.

Religionem obtentui habere principes solent, sed rara hæc in populo labes. Sive quod humiles mentes nescio quomodo magis benefico Numini obnoxie sint, & ideo ad cultum proniores, quia illas sua sceptrâ, & purpurâ non prægravarunt: sive quod religionem solam, ideo rarò mutaverint civitates, quod simul aras, & focos, una eademq; involvat ruina. Neq; satis scio, quare Roma religionum, & legum conditori *Numa* paruit, quæ sceleribus alienis, ut cresceret, cives habuit asylo quàm urbe digniores, nescio, quare feroci *Romulo* successit civilior *Numa*, nescio quomodo illos ad Justitiam, & mansuetudinem traduxit religio, quibus jura hospitalitatis, & sacrosancta connubiorum fœdera præscripsit violentia.

Livius lib. 1. Bene itaq; *Numa* religionibus, & Divino jure populum devinxit, & rem, ad multitudinem imperitam, & illis sæculis rudem, efficacissimam Deorum metum injecit. Religione etenim nihil popularius est: Quæ ubi semel in animis regnat, non facili est translatitia, quæ etsi inermis, orbem tamen armare potuit, & si quando, hoc certè infelicissimo sæculo, pro retinendis sacris, aut evellendis opinionibus, Europa arma sumit, Video Provincias illas, olim Romano etiam nomini rarò tributarias, nunc tantum humano sanguine dotales, armis decernere pro servitute religionis, quæ olim pro libertate non infeliciter strinxere. Nunquam etenim adducor, ut eam appellem libertatem, quæ ubi semel expulit ab animis eum, quem natura Dominum imposuit, servire demum cœgit, aut à sacris proscripto, aut à religione profugo, eò crudeliùs pro libidine sacrorum rituum imponenti leges, quò nocentius eum publica Justitia, sibi obnoxium fecit. Sed in antiquorum regnis aurum, & opes præcipuas fuisse bellorum causas invenio, religionem aut sacra nunquam.

Tacitus Hist. 4. Nimirum vincere pro religione nesciverunt, qui captivos ex Urbibus ducere in triumphum didicere deos; nec scio an ideo divinitatem auro superbè includebat antiquitas, ut pretiosior fieret militibus, præda Deus, an quos ad religionem non obstraxerat veneratio, aurum certè humanis oculis religiosius numen, alliceret, ut ille (a) qui barbâ, DEO opulentiores quàm decuit crines habenti, ademerat, imberbi postea felicius se litaturum pollicitus est, quod auro suos cultores etsi invitâ donaret. Religionem igitur nunquam ferro vindicavit antiquitas, infelicior nobis, quia pro hac regum conservatrice non pugnavit: felicior, quia ut pugnaret, religionem causam non habuit. Quò magis miror crescentem Romam, quàm ferocissimâ circumcinxerant gentes, non tam mœnibus, quàm religione communitam, ab hostibus extitisse immunem. Nam (ut pulchrè eò loci *Livius* ait) finitimi populi in eam verecundiam adducti sunt, ut civitatem totam in cultum versam Deorum violari ducerent nefas. Scilicet hoc demum meruit impietas, ne usquaq; impia esset, & quæ in primordio pauciores forsitan numerabat homines quàm

Deos,

(a) Dyonisius Tyrannus Syracusanus.

Deos, ideo servata est; quia etsi deinde reges etiam, & virtutes apud se natas exulare permisit, Deum tamen neminem movit. Nisi facere nollem convitium humano generi, & sæculo nostro, proponerem ego veluti magni exempli documenta sacra Romana, quæ melius in bellis sua etsi impia servavit superstitio, quàm (heu probrum sæculi) religio tuetur nostra. Felicitas quidem orbis est, quod sanguinem non gravatè impendat illi à quo accipit, & placaret infensa Numina hæc victima, si sanguinem illum quem verecundè animaverat religio, non deinde in pluribus contumacia ita infecisset, ut Deo jam libari non possit. Religio itaque quæ veterum animos maxime Romanorum emollire potuit; & nullius certè rei; quàm humani sanguinis parsimoniam habuit, hæc ætate bella per Europam circumtulit. Non dico quod erraverit, quæ hæreditariam dexteram solo propugnandæ religionis studio armatam, ideo non ferro minus, quàm sceptro gravem fecit, ut regie feriret Majestas lætæ Majestatis utiq; supremæ reos. Hoc miror, quod homines prævis opinionibus mancipati, religionem nefariam literario non minus, quàm ferro stylo propugnent, & utrumq; prius stringere, quàm veritati cedere velint: etsi more cupiditatis humanæ, acrius olim pugnabatur pro fideis quàm pro aris. Sed manum de tabula, in Polonia scribimus, quidni religiosè ab hac una (hoc corrupto sæculo) religionis Matre. Documentum Principibus, ut si populares animos retinere volunt, ipsi avitam retineant religionem, neq; permittant (quod ait ille) ut ritus sacrorum inter adversa cuncti per prospera obliterentur.

Tacitus Annal. 11.

OBSERVATIO IV. De Successione.

Humanis obnoxia legibus Imperia, una conservatrix immortalitatis, à fatali necessitate vindicat successio. Destinavere sibi jam fata quidquid supereminet, aut excessit fastigium humanæ felicitatis. Plerosq; deterruisset magna fortunæ, neq; tot nominibus sua placuisset ambitio, nisi subsidia dominationi in successoribus feliciter invenisset regnatricis prudentia. Multi armavere manus, & multos oneravit ferrum, ut unius esset sceptrum leve pondus dextræ, multorum capitum strages, lugubre sæculo suo fecit spectaculum, & posthumis scriptorum ingenijs luctuosam materiam dedit: ut unius capiti pararet coronam. Multorum vitam expectatæ tantum felicitatis animavere vota, & si provectior ætas accersivit fatum, vix aliquid superfuit sepulchrali marmori quod inscriberes. Usq; adeo, illud nobis venalis felicitas, ut regna sanguine emamus, quæ nobis tantum finximus, etsi in viliori rerum venalium nundinatione, commodius nos oculorum quàm aurium juvet fides. Heroica virtus vestra est (magnæ mentes) si facitis, ut habeant posteri quos numerent, sanguine non minus quàm virtute majores. Ut virtus multum suæ detraheret immortalitati; si eam posteritatis, non tueretur conscientia: ita frangerentur regum sceptrâ, nisi ea sperata posterorum firmaret successio; detraherentur coronæ, nisi eas successoris, aut adoptati retineret manus; ipsam cælo proximam in principe majestatem violaret tumultuarius popularium furor, nisi timeretur ultor quisquis successit. Hæc igitur successio, an meliore paretur adoptione in domo, aut extra quæsitâ, nobis differendum est. Felicissima hæc *Livia*.

FFF

næ

re Historiæ messis est: quod non ex triumphali tantum sanguine pullulent civiles doctrinæ, sed ex servili etiam Servij, Tullij, adoptione principalis prudentiæ redundant documenta.

111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

QUÆSTIO IV.

Utrum melius sit in Republica quam in domo successorem quærere?

Sive ruentis potentiae subsidium, sive senescentis dominationis munimentum, Adoptio est. Nam desinit ille videri senex qui adoptat, & hoc demum orbitatem solatur suam, quod post adoptionem nuncupatam, non ultra oriatur materia sermonibus, & intemperantia civitatis, donec unus eligatur multis destinandus.

Sed quia multi principes in domo quævivere successores, in republica vix aliquis, de utraq; adoptione breviter differamus. Monemur exemplo Tarquinij Prisci, qui ipsâ nascendi sorte servum, Servium, ut regno destinaret, in proximo sibi fastigio collocavit. Primus verò ex Caesaribus Galba, extrâ domum quæsitum adscivit, in imperium successorem, cui ad Imperatorias virtutes sola sufficisset adoptio, si non ideò Pisonem suum ab exilio reducem evocasset, ut non tam senis & magna parte sui præmortui Caesaris, quam potius violentæ mortis faceret adoptivum. Cui sive optandum hoc nomen Caesarum, sive timendum erat, ideo certè concessum est, ut magno nomini invidiosè substitutus, ambitionis caderetur, quasi dubitaret fortuna, an inter felicia scelera, patricia virtus, ideò nunquam fortunata, quia imperij capax, debuerit regnare.

Extremo itaq; sanguine stetit Pisoni purpura, quam quâtriduo Caesar induit, ut diuturnum præclaræ sed infelicitis adoptionis exemplum circumferret. Sed meliore fortuna nec deteriore judicio, adoptavit Nervæ Trajanum, cui non venefica melior, quam uxor, sceptrum obtulit, quod parricidalis manu marito eripuit, quasi non benè docta, coronam fronti adoptati circumdare, nisi prius inferias dedisset adoptanti: quem non exitiosa adoptio è cubiculo ad legiones eduxit, ut olim antepositum filio privum Caesaris, domum subvertentem, qui solus supposititius partus, & seu deterioris naturæ, seu infelicitis rei publicæ abortus potuit docere orbem, quod non perinde sinè judicio adoptentur liberi, ac nascuntur, nisi tamen quod æquiore animo ferunt homines, quem princeps parum feliciter genuit, quam quem malè elegit. Inquit hoc principi suo dignus, Trajano laudator Plinius, cui optimo civi rarâ temporum felicitate contigit, sub optimo principe vivere, cum libere monet. An (inquit) Scæ-natus populiq; Romani exercitus, provincias, socios transmissurus uni, successorum, è sinu uxoris accipias, summâq; potestatis heredem tantum intra domum Tuam quæras, non per totam civitatem circumferas oculos, & hunc tibi proximum, hunc conjunctissimum existimes, quem optimum, quem Divi simillimum inveneris. Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Et quamvis in illa fabulâ sæculi, sed nimium quam verâ, in scenâ orbis

eruditus Comicus, optimè sub personis optimatum, quærat, an adigi populum præstet ad unius familie servitutem, an jus illi relinquere optimum ex omnibus civibus eligendi. Quia tamen ad popularem potius deflexit auram, quæ imminentes Dominos varijs rumoribus differt, & de principibus suis inanibus plerumq; studijs judicat, tradito more quemcunque principem adulandi, nos melius à vitâ principum, quorum luce vita animatur popularis, firmandæ veritati nostræ mutuemus exempla. Nam angustior è principibus unus, (a) dubium, scelere an adoptione, ad Imperium vocatus, ut adoptiones domesticorum aut proscriberet ex aulâ, aut suo exemplo proscribendas esse doceret, principem educatum in domo sua regnatrice, cognatione sibi proximum non caritate, aut reipublicæ curâ, successorem sibi adscivit, sed quoniam arrogantiam sævitiamq; ejus introspexerat, comparatione deterrimâ gloriam sibi apud posteros quæsit. Nec scio quod melius sub unius imperio umbram libertatis invenerit, quam adoptio in republica quæsitâ. Umbram dico, nam in principatu absolute vera libertas vix cogitari potest, in quo bona tantum libertatis in casum differere licet.

Adumbravit itaq; libertatem Adoptio, quàm dominantium unus verè principis ore, aut oraculo recognovit, dignus imperio, quia civis esse didicerat cum inquit. Sub Tiberio & Caio, & Claudio, unius familie, quasi hereditas fuimus, loco libertatis, erit quod eligi capimus. Et finita Juliorum Claudiorumq; domo, optimum quemq; adoptio inveniet. Documētum principibus, ut libere adoptent, nec illos sanguinis nexus mancipatos adstringat, quos propitia fortuna liberos fecit. Fecit hoc Tarquinus, aut potius digna meliore sexu Tanaquil, quæ ideo filios à sceptro paterno amovit, ut illos exheredaret, quos prior degeneres fecerat Natura. Regiam ego hanc virtutem liberæ adoptionis nominare volebam: nisi Divinitatis fidem apud antiquos invenisset. Nam in principe (teste Plinio) qui electo successore fato concessit, una, eademq; certissima, Divinitatis fides est bonus successor.

OBSERVATIO V. De Crudelitate in principe Domo.

Quæ antea clandestina fuerat principum manydustrix crudelitas, prima à Crudelissimo Nerone vocata est ad Coronam, qui matrem interemerat, quasi dubius, cui deberet vitæ beneficium, Agrippinæ, an crudelitati; & ne duarum Matrum, filius viveret, quod natura adhuc prodigium non invenit; maluit conscientiam parricidij subire, quàm venerationes partiri, aut gemino in utraq; certare affectu. Non loquor hic autem educatoris Senecæ incisos nervos, ut sapientia deinceps enervia esset, aut truncam Burrhi manum sublatam, quæ tamen orbem moderari potuit. Neq; etenim amicorum recensendæ sunt cædes, quando omnibus amicitijs religiosior, interijt Mater. Quod crudeliùs monstrum legimus fuisse sub corona, hominem appellare non audeo, quem natura suum veluti execrabatur hostem, audet tamen Tacitus hunc Imperatorium gladiatorem, in partem aliquam clementiæ vocare, cum scribit. Nero tamen subtraxit oculos, jussitq; scelera, non spectavit. Scilicet hoc saltem de extinctâ Matre meruit Nero, quia illam

FFF 2

prius

(a) Octavianus Augustus; Tiberium.

prius ab immiti elemento servatam, quasi matricidium ipsa abhorreret natura, ferro tamen servili permisit, ut imperatoria manus virtutibus tantum non sceleribus evellendis insuesceret. Deteriorem in *Tullia* etli regiam muliere animum, vidit antiqua Roma, quæ jure sceptrum ambiit in alylo prædatrix juventutis, tanquam violatæ naturæ rea; & quasi non esset alter ad solum gradus, nisi paternum cadaver, prima compendiosorem, & magis regiam ad sceptrum invenit viam, quam paternus iasterit sanguis. Nimirum par erat, ut in superbâ scelerum Domo, violatæ deinde patriæ, sola præluderet regis, & patris cædes. Et meritò potuit eripere sceptrum aliena lascivia, quod non extorsit crudelitas paricidalis. Sive quod Romana felicitas hanc exorienti libertati fatalem deposceret victimam, ut sicut Matronalis pudicitia violenter erepta potuit frangere regum sceptrum, ut suas demum stabiliret secures, & consulares fasces, ita subsequenter saeculis ad plebeie virginitatis sanguine suo verecundioris aram, decemviris potestas (si sceptrum, & corona adfuissent) à regibus non remota, invidiosius vapularet. Sive quod coronata scelera utique felicia, quibus vulgus, virtutum nomina obtendit, nunquam suo caruere successu. Et quia de principum sceleribus nobis instituenda doctrina est civilis; cui præbuit occasionem vix audita in Historijs, *Tullij* cædes, meritò, de populari etiam contrâ principum scelera odio, quæremus.

Livius
lib. 3.
Dec. 1.

QUÆSTIO V.

Utrum liceat principum vitijis irasci?

Quomodo siccitatem aut nimios imbres, & cetera natura mala; sic luxuriam, & avaritiam dominantium ferre oportet, sed frequentius natura suos correxit errores, quam Tyrannus mutavit naturam. Populare scelus, ut coërcerent Dominantes, quas non condidit leges, regum fortunam rariùs hic adstringit nexus, quod difficiliùs legibus succumbat is, cui suprema sua felicitas lex est. Abijt vox illa in legem Romanâ curiâ indignam, & ab uno ore servili didicere principum ministri. Ulteriora mirari, præsentia sequi, bonos principes voto expetere, quam lesuq; tolerare. Usq; adeò nobis aliena sæcula placuere, ut rarò quis suam æstimet felicitatem, & rarò aliquem in circulis, & in aulâ audias, nisi veteris sæculi Historicum, aut vatem futuri.

Tacitus
Hist. 14.
Annal:

Temporum ea fors est & hominum, ut seposito rerum humanarum statu, ad cujus spectaculum utiq; nos vocavere fata, nostra ingenia aut irriter memoria antiquitatis, aut excitet spes & augurium ævi melioris. Gravis imperio, & suo scelere cumulatior prudentia *Tiberij*, imposuit nomina secuturis principibus, qui scepra callidâ cundatione sibi paravere, ne calliditas innominata esset. Ita non scelus nocentissimæ artis, sed artifex sceleris, malè apud posteros audit *Tiberius*, & præsens ætas imponit humano generi solerter virtutibus suis, aut vitijis consulenti, dum ita à principum nominibus popularem vim, & malè invidiam arcet famam, ne ullis obnoxia sint sceleribus, aut ex opinione vulgi substituta.

Ple-

Plectitur itaq; geminato, & non suo tantum sed alieno fato, virtutum & vitiorum simul ferax antiquitas, & si quis degener in domo regnatrice sævijt nepos, ad *Neronis*, aut *Domitiani* vocatur crudelitatem, & obtentui habemus aliena scelera, ut turpissimo adulationis genere, immortalia Principum nomina à labe protervioris famæ servemus. Utinam caruisset Europa nostra exemplis, quæ hætenus quasi nominibus caruit, & dum in alienis erramus nominibus, utinam aliquis non exoriatur ex principum cineribus, vitiorum aut hæres, aut ultor. Sed nihil permittitur populari violentiæ, in principum vitam aut mores. Nam scelera homini annexa sunt, non coronæ, & vitia erunt donec homines: sed nequæ hæc continua, & meliorum interventu pensantur. Quantum sanguinis datum haustumq; ab hac tumultuariâ popularium seditione? quam ipsa principum animavere scelera, nisi exulceratis animis, & ad supremam contumacibus potestatem, humana prudentia remedia paravisset: sed moderabor mihi, & calamo; Nam mihi omne magnificum pro ignoto est; & tuetur me à tantorum majestate nominum, minor umbra, cui obsequij gloria relicta est.

Tacitus.

Idem.

LIBER II.

OBSERVATIO I. De Mutatione Civitatum.

Naturâ infirmitatis humana, tardiora sunt remedia quam mala, & rarò priùs Rempub. mutavere quam corrumpere cives. Magna mutationis scena orbis est; & faciliùs cælo ademeris motum, quam mutationem orbi. Simplex nec adhuc in humanam erudita perniciem natura, aut consensus hominum regna fecit, & primos catus nondum suæ conscios felicitatis, priùs strinxere tantum parendi, & imperandi vices: nec abhorrebant rudes animi, ab hac regnatricis naturæ lege, jam domiti, ut imperio unius parerent, nondum ut servirent. Sed corruptior ætatis pervicacissimæ prudentia, ut humanæ consularet libertati, Optimates elegit; fato suo ignara, malè credi potentiam plebisq; civibus, quos non ut servarent, sed ut nocerent, publica exercuit fortuna, & meliùs servari Rempublicam, quæ Dominantium numerum non auxit, quasi tot Dominis manciparetur publica libertas, quot nominibus. Perniciem hanc, seu tumultuariæ seditionis fomitem dixeris, ignoro: nisi illam emolliret civile libertatis nomen. Acrior popularis imperij pestis est: quæ populari nomine tegi voluit, ut eam securiorem faceret insanientium turba. Usq; adeò in rebus humanis, plerisq; nihil tam projectum esse videtur, quam libertas, & vilissimo cuiq; nihil tam promptum, quam præesse. Feracissima mutationum, si quæ alia civitas, erat Roma. Nam etli non esse usui, crebras mutationes, antiqua docuere sæcula, & fato suo experitur orbis, habent hoc tamen magnæ civitates, seu ingens magnitudine suâ laborantis felicitatis vitium, seu studium novitatis, ut non longè quæsito obtentu, facillimè mutantur, etli vel leviter aliquis impellat. Principatus itaque nos hætenus detinuit, rudis ille quidem, ut in gente nondum ad mansuetudinem, & humanita-

Ggg

tem

tem instituta, neq; tamen ita incultus, ut non magna prudentiæ civilis ferat exempla. Amplior sed non amœnior pars venit consularis imperij: sed inter patres & plebem divisi, seu (ut propriè cum Livio loquar) duarum civitatum ex unâ factarum, ubi Romanæ rei quantum roboris à militari virtute, & conservatrice civitatis accessit prudentiâ; tantum inter civiles educata seditiones detraxit discordia.

QUÆSTIO I.

Quare in Republica Imperia legum, potentiora sunt, quam hominum: secus in regno.

Servat ætatem non satis adultam sollicita custodia; & nimia moderatoris conniventia, nondum sui compotes annos citius oppresseris, quam ad magnæ fortunæ cultum excitâris. Rarè maturuere juvenum animi, quibus præpostere illudit tantum a cersito libertatis nomine, tuta clandestina licentia; & rarè suam ad parentes retulere felicitatem, quos non genuina Mater rigidiore metu retinuit virtus, sed hæc nocentius læsit, quam nutritivæ impia noverca. Tot adminiculis aut potius munimentis, vix humanum ingenium retineas ad deteriora pronum, si præsertim sibi obnoxium, fecit non adulta ætas. Respublicæ quascunq; numeravit Orbis, primis ferme ætatibus, armato potius Dominantium succubere rigori, quam verò pacatæ regum moderationi, atque ut ad publicam maturescerent felicitatem, terræ ferro, non sceptro prius excolendæ erant. Maturuere deinde regna; detraxit etiam illis hunc scelerum vindicem atq; multitudinis effertæ moderatorem metum, sua maturior felicitas. Ne tamen exlex viveret popularis ista multitudo; aut nullius coerceretur imperio, regibus substituit leges optimatum prudentia; & non imminuit Majestatem imperandi, sed tantum ne impudè & perperam sæviret Majestas, inermem fecit. Cum scribo inermem; non detraho regnantibus aut magistratui auctoritatem, quos malè plerumq; tuetur conniventia. Roma etiam suæ artifex servitutis, quæ ut omnia Imperiorum fastigia excesserat majestate, ita abjectissimis deinde gentibus, viliori cæsit servitute. Roma (inquam) exhorruit ad eam unius principis sui torpedinem, quem si principem fuisse ceteri non meminissent, ipse oblivisceretur. Dignus cujus nomini, suam conservatrix memoria non substitueret immortalitatem, quando in vitâ accelerato fato, ita mortalis esse didicerat. Removenda est à regnantibus crudelitas; nam sceptrum in acumen non exeunt ut sæviant, neq; tamen expedit connivere regnanti auctoritati: nam sceptro innititur, ut vigilet, non ut desidia torpescat Majestas. Efficacissima igitur ad stabilienda, & constituenda humana conventicula, est unius potestas. Nam est sua urbibus populisq; pueritia, quam præstat metu regere, quam intempestivâ libertate corrumpere. Sed constitutas deinde civitates felicius retinere leges, quam reges, & postquam regnum pertæsum, leges pleriq; maluerunt. Nam & Roma jam regnanti obnoxia servituti: suam non

Tacitus
3. Hist.
de Vici-
lio Im-
peratore.

detraxit

detraxit umbram: umbram scribo: nam quis veram in ea servientium & serviliter prementium colluvie, expectaret libertatem; Roma (inquam) principis sui ore, dubium, an ex mente vulgavit Orbi, Minui jura, quod bies gliscat potestas, nec imperio utendum esse, ubi legibus agi potest.

Tacitus
3. Anna-
lium.

OBSERVATIO II. De Principatu & Rebuspublicis.

Infecta sæculi lues, & fama potentie non sua vi nixæ, armavere humanum genus; & nulla uberior infelicitatis tumultuanti orbi materia est, quam magna fortuna. Infelicissima felicitatis vestræ accessio est (Magnæ mentes) nam pessimus ab hac matre partus est, aliena infelicitas, & nullum argumentum majoris felicitatis, quam nolle alios felices. I nunc & circumfer magni honoris insignia: numera tributaria regna; laurus sit, quidquid calcas: nondum litasti felicitati; si te plenè felicem esse non patitur vicini principis aliquando innocenter parata, & modestè habita fortuna. Imposuisti leges multitudini aliquando seditionis, & principum imperijs obnoxia; præclarus legislator es: si nulla Tuam lege circumscripsisti cupiditatem: infelicitè populares Tuos legibus devinxisti, si Tua ad humanam legem contumax est potentia: cui hoc totum infestum est, quidquid felicitas suo paludamento operuit. Substituit oculo Tuo sceptrum ipsa prudentia, & non Tu ambis coronam; sed corona jure suo capitis Tui ambitiosa est: frustra es: si te ambitiosum fecit aliena fortuna, & quem non irritavere sceptrum & coronæ, illi majus supplicium est vicini principis felix nec suis involuta malis corona. Usq; adeo hoc totum regnantibus deest ad felicitatem, quidquid sibi ex aliorum præda non aggersere, & multi inter infelicia mortis spectacula venantur felicitatem, non quod opulenta sit; sed quod alteri communis. Rudem ego vocem credideram, & à barbarâ mentè aut linguâ prolata, sua retinere privata domus, de alienis certa Tacitus re regiam laudem esse; sed altius insedit civilioribus animis flagitiosæ dominationis hoc arcanum. Nam (heu sæculi nostri pestes!) infra privatam sortem est, cui sua tantum fortuna placet, & ultrâ regnatricem domum extollitur, cui alienus fecit rubere purpuram sanguis, aut ex erepto alijs auro, artifex crudelitas conflavit coronam. Expulerat Roma parricidam regem; & in libero populo regium deleverat nomen, crederes invidiâ caruisse limitaneos reges; & non potuisse ambiri tantam magnæ fortunæ munera, convenarum & pastorum asylum potius quam urbem. Armavere conjunctas vires vicini principes; & quasi satius esset opprimere partum exorientis libertatis, priusquam in lucem ederetur, nondum firmato Urbano statu, novos optimates classico teruere. Et cum dissociabiles olim res sint, principatus & libertas, quæ nam reges & respublicas animavere diffidia; seu quare regna & civitates mutua alienæ felicitatis invidia premat: brevem instituimus dissertationem.

Tacitus
Agric.

Ggg 2

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Quare liberas respublicas Reges oderunt, & quantâ vi liberæ civitates libertatem expetunt, tantâ regna illi defendunt.

Nunquam satis fida, ubi nimia tranquillitas est, & personata tantum neq; diuturna est sua species securitati. Inducit tantum sunt, quæ nobiscum fecere mala, nunquam perpetua ab armis cessatio, & procrastinatio tantum non acceleratæ calamitatis, nostra retardavit fata, aut insidiosa retinuit clementia, clam sed nocentius ruituræ fortunæ. Si Te nondum publica involvit ruina; non Tibi adhuc finge propitiâ sortem; præterire Te tantum fata, & acerbiori fortè reservare crudelitati, quam jam erudivere longæ clades, ad Te solertius aliquando redituram. Principi Tuo nascendi fors Te fecit vestigalem, & ab uno leges accipis, aut potius principis iussa pro legibus tibi sunt, scilicet implevisti jam felicitatem, & in ipsius securitatis sinu lates, falleris, blandientis tantum fortunæ indulgentiâ vivis, cui heri procubere municipes sui, quem prodeuntem certatim, velut beneficium, & salutare sydus adorarant, hodie fortè Tyranni nomine dehonestant; & veluti libertatis imminutæ reum, vitâ simul ac potentiâ exuunt, cui tamen sæpè incivilis rabies, civili sanguine tanquam non indecenti victimâ parentavit. Securius Tibi oboritur spes, si Tuam pau-

Tacitus corum dominationi (quæ tamen regis libidini propior est) concedis fortunam, nondum divinasti, neq; tuæ calamitatis es vates: quam heri urbem tuta sub optimatum dominatu tuebatur libertas, hodie victoris principis calcabit insolentia, & collum, servilis adorationis ignarum, premet dominantium fastus. Nam si regnantibus (ut unius voce regum & regnorum utar Magistri) *displacent civilia filiorum ingenia, tanto magis displacent liberæ Resp: civilium ingeniorum palæstræ & officinæ.*

Tacitus *Annalium* 2. notuit Orbi, ad terrorem suæ libertatis alitrix, & luctuosæ deinde calamitatis ferax Græcia, cujus Respublicas facilius numeravero, quam urbes, quæ certatim pulchro libertatis nomini, sua substituere nomina.

Philippus Sed fatales deinde Græciæ *Philippi* quantum suæ detraxere felicitati, Alexandri quorum unus tantum libertati modum ponere parabat, sed illum sua impedi-
M. pater. pedivere fata, alter solo æquare, & suis ruderibus obruere libertatem,

Philippus nisi Romana obstitisset virtus. Nec Romam securiorem fecit calamitas, *Uti. M.* tis metus, quam post exactum regem vicini circumcinxere reges ut dele-
Rex. lerent, & gravius deinde illam Asiatici terruere reges, quam tot victorij & suâ clade nobilis juratus Italia hostis. Communis etenim regum fortuna, imminui suam credit Majestatem, si privatarum civitatum nomen supra se attollatur, & ne projectæ autoritatis suæ redundant

Tacitus *Hist.* 1. in Orbem exempla, munimentum parat ad presens: in posterum ultionem.

OBSER-

OBSERVATIO

ET

QUÆSTIO III.

Quare excellentibus ingenijs citius defuerit ars quâ civem regant, quam quâ hostem superent.

Difficile est homini in hominem imperium: & multo difficilius in armatum: difficillimum in utrumq;. Acrius premeris ab armato milite, quam ab externo hoste, si te circumfedit gregarius tumultuantium militum furor, cum præsertim levem turbam impellat (ut olim Romanis in castris) *aliquis dux, theatralium operarum procax lingua, & miscere catus histrionali studio doctus.* Sed nocentius Te perimit, seditiosi civis licentia, quam militis insolentia efferati, & perniciosiores sæpè sunt tumultus, quæ a primo exortu, ferro sibi viam non fecere. Inermis & civilis secessio est aliquando multitudinis tumultuantis: sed nec fulmina eos prius terruere quos extinxere, atq; ut a levi nubeculâ, copiosior pluvia sæpè terras irrigat: ita & a levi popularis seditionis motu, gravior sanguinis inundatio est. Morbus hic aut ingeniorum corruptelæ est, diceret melius luem, quæ ita serpere didicit, ut ne excellentiorum ingeniorum remedia ferat.

Decumbenti mortali, mortalis medetur manus, & humanum corpus ab homine requirit medicinam, ipsa languentia animalia herba invitat ad medicam opem quæ nutrit: unius humani ingenij ea pestis est; quod si corrumpit perniciofa contumacia, nullius ingenij prudentia sanat. Inermis dices iterum seditio est; & languenti quam armato similior, sed neq; contagionem sua armare tela, quæ apertè circumferat: hominem tamen ferit, ut citius, quam oportuit, succumbat naturæ. Ut humanum finge Tibi corpus seditionem (quod fecit olim apud Romanos in depellendâ seditione *Menenius Agrippa.*) Lingva & vacuum mente caput, pro Dictatore est; custodes corporis (ac ut magis Romano utar verbo) *liatores* sunt manus: pedes qui hanc teterrimam sustinent molem, vice multitudinis funguntur à capite (ut scripsi) dictatore, & à lingva veluti consulari magistrâ, quid expectas? nisi formari à *Scriptoribus an-*
Tacitus *Annalium* 2. tiquis innominatam, à novis non inventam, unam Civitatem, magis sine domino quam in libertate, à manibus quæ deterrimæ bellæ, stipavere latus, nihil ultra requies nisi patriæ & pignorum suorum violationem; à pedibus turpissima transfugia, & graves semper præclare moratis civitatibus desertorum vires. Cessere huic monstro & tribunitijs procellis illi animi, quos non Oriens, non Occidens satiavit: & qui postquam terræ defuerant, maria scrutabantur. Cessit indomita virtus *Scipionis* Africani, aut nimis digna Romanâ patriâ & urbe, aut nimis in digna hac Seditionis alitrix. Qui funera publica à patria avertit,

H h h

funer.

funere & levi tumulo in urbe, virtute suâ vindicatâ caruit, à qua felicitate abjectissima etiam fors neminem excludit. Sub cujus disciplinâ militavere reges, & stipendia meruere consulares patritij; omnes, & vivida illa patricia Romanorum juvenus, eum urbi redditum popularis agitavit ira, & cum Urbe cedere cœgit, quem civem optarent omnes, nemo vellet hostem. Repetundarum postularis immanissima civitas, quomodo civilitatis induisti nomen, si principibus civitatis levior est cum hoste pugna, quam seditiosi civis regimen; quomodo diuturnam tibi polliceris felicitatem, si illos qui imperantur cum imperante, non illa arcta, & mutua parendi & imperandi devinxit catena. Temperamentum parare huic inveterato Orbis & Urbium malo, humana ingenia non facile mitioribus remedijs possunt; si rarò hoc late serpens incendium humano sanguine extinxere bella. Quodsi excellentibus ingenijs antiquorum ea ars defuit, quâ civem seditiosum regerent, multò minus hoc corrupto sæculo, quo graviora cum perduellibus civibus, quam armatis hostibus bella circumstrepunt in Orbe, rarus est qui medeatur.

OBSERVATIO ET QUÆSTIO IV.

Quare id unum venenum eaq; labes opulen-
is civitatibus reperta, ut magna Imperia
mortalia essent.

Ultrâ mortalia bona æstimaremus opes, si ita illis annexa esset immortalitas, sicut annexa est fortuna. Immortalitas illas à suo exclusit commercio, quia apud illam sæpè sacrilegum est, quid quid innocenti sanguine est venale: fortuna illas aut sequitur aut præit: nam in regno illius humana opulentia aut pro dote accipit sanguinem alienum: aut citius sanguinem quam aurum homini refundit. Fateor, præclarè obita mors, est conciliatrix immortalitatis: & inter hostium tela emorienti virtuti, nescio quid pulchritudinis accedit, sed non mutata est hæc gloria, neq; immortalitati cum humanâ fortunâ communis: nam in campo Martis melior est immortalis nominis præda, quam alienæ spoliū felicitatis. Nascente mundo abhorrebat humana natura à morte, & crudele credebatur quidquid cogeret mori: modo jam sanguinaris victoriæ & militares animæ emollivere hoc nomen, & senescente hoc mundo (quod primæva nunquam crederet ætas) est quædam intereundi voluptas. Nec improbo, si spes melioris vitæ aut ipsa immortalitas tibi manu ductrix est; in sacrâ etiam militiâ præcessere nos agmina coronata, quæ ex cineribus suis renascebantur ad vitam & coronam. Sed ad fortunam redeo, cujus grande pretium esset immensa pecunia, nisi præ aucupio opum pretiosior nobis viluisset salus. Infelix mundinatio: nec gemmas æstimamus, quas nobis melius conciliat insana opinio,

opinio, quàm artifex natura, aut vendentis solertia; si unius maritimæ conchæ pretium, opulentæ domus exhaurit facultates; infans emptor est, cui dispendio totius patrimonij emenda est elementaris naturæ munificentia: patrimonium adeò sollicito servat studio humana cupiditas, quorum & levior jactura est, nec difficilis reparatio: vita quam nemini mortalium (ut non ex humana opinione aut adulatione loquar) debemus, ut potè altioris liberalitatis munus: ita viluit; ut apud improvidos mortales, deterior sit opulentâ fortunâ. Hunc nuper cui ulteriorem felicitatem destinavere hominum vota, citius sui milites luctuoso intulere sepulchro, quàm in regali collocavere solio: non miror, vitæ pretio emit has merces, quibus cumulatissimè instructa est opulentæ mortalis officina. Illum armata devehebat classis, & plenis velis non pacatos tantum ventos, sed utriusq; elementi quasi vectigalis Colonie pollicebatur tributa: illud avaræ spei & ultra maria, vota sua extendenti fortunæ malacia, & non sati, sed elementi errore, contexere aquæ humanum corpus, cui contegendo viventiæ spes, terram destinarat. Alium aut indoles digna hoc theatro: aut propinquorum maturius ex natura affectus animata expectatio, ad principalis aulae deduxit limina; jam thiaræ honores, nimium sibi indulgens, & in numeris malè erudita, ultra annorum maturitatem pollicebitur ambitio, jam sellas sibi deliget curules, castigatior, & suæ magis solertiæ quàm ætatis conscia prudentia: jam præfecturas opulentiores spe præripiet, pleno comitio aut bello spectata virtus; sed irritamenta ista sunt procrastinatae spei; & nemo ex eventu aliorum instituitur; nisi in quem, non alienæ stultitiæ; sed aulae magister sæviit eventus. Frequentius etenim, plerosque propinquorum pietas, suo composuit in feretro, quàm in sacrâ conspexit cathedrâ; multos prius mortualis lectus, quàm Senatorius circulus excepit hospites; plerosq; reddidit terræ, indonata virtus Famâ, quam opibus cumulatiores. Nam ut reliqua humana, fatali necessitati parent: ita fato & sorte nascendi, principum inclinatio in hos, offensio in illos; & in aula non minus certò interitus gratia expectandus est, quàm vita. Usq; adeò quos Famâ allexit expectatio opulentioris fortunæ: spe, inani scilicet alimento, Strada nutrit: quam ita æger insincerusque stomachus non concoxit, ut in venenum abiret. A privatis opibus ad publicas digredior, à quibus deflexeram, & nihil invenio tam conjunctum mortalitati quàm opes, quas alibi præcipuas esse bellorum causas (cum Historico meo) dixi. Metallorum ea crudelitas est, aut conjuratum odium; quorum alterum induravit, alterum emollivit natura; nec hebescit facillè ferrum, quod non tam idoneum est aperiendo pectori alieno, quam scrutando alieno auro. Imbelle appellabo aurum, imo & pallidum, utpotè quod multorum insidiantium extimescit artes. Sed benè ulciscitur insidiatores suos, & vix videas aliquem impunitum, humanæ cupiditatis reum. Nam ut multæ civitates, felicitatis suæ primordia auro debent: quod affirmare non auserim, propitiæne an irata munus sit natura: ita multò plures dum omnium opes atq; inopiam pari affectu concupiscunt, ad aurum interitum suum retulere. Mortalia esse imperia, ab hac peste, non levis duntaxat calamitas, sed continuus ferè cladibus labefactatus, & prorsus ad ruinam, quàm ad meliorem spem temporum, ipse docet orbis.

LIBER III.

QUÆSTIO I.

Quare non expedit Principem Civitatis, elargiendo de alieno popularem fieri.

Precarium regnum est, quod nulla firmat largitio, aut donativum: sed neque ullus diuturnam dominationis potentiam auxit, pecuniæ suæ parcus, prodigus alienæ: Scripsi jam, venalia sceptrum sunt; ac ut rebus ita & regnis posuit sua pretia Deus: nemo tamen bene emit sceptrum; cui erepta popularibus felicitas, in officinâ alienæ egestatis cudere non gravatur nummos. In falsarios summi, graviter olim animadvertit, nondum emptori aut venditori promiscua Justitia; modò felicius hoc scelus est, & lentius ferenda publica audacia, dum neminem eo nomine accusamus, etiam eos largiatur nummos, quibus melius, quam aliquis è regnantibus, spoliata aliorum fortuna, suum impressit vultum. Peculatus panâ, publicæ pecuniæ raptorem, antiquissimæ cœdendæ leges, vix aliquâ teneri lege ereptorem privatæ præsens videt ætas, nisi fortè securitatis obtentu, hoc totum leve & impunitum didicit ferre Orbis, quidquid tantum occultior etiam atrocior avaritia, non eripit palam. Multum sibi metuebat terra ab avaris, & cum annuos homini indulgeret redditus, ex vectigalibus elementis, ad vestiendum corpus, præter reliqua animalia textores, etiam suppeditasset vermiculos, solas in visceribus suis latentes recondidit opes, ut illam saltem latebræ securiorem præstarent. Et veluti restrictior Mater, quæ insolentiori filio multum non indulgit, nec suppeditavit totum, quidquid dissoluti adolescentis ultiores irritaret luxus, sed multas opes majorum parsimoniâ congestas, suo celavit in reconditorio, quibus prodigalior effusissimi juvenis non peperisset manus; ita terra, cum reliqua prona & facilia, mortalibus exposuisset, pretiosiora tantum metalla, suo occultavit in sinu, ut homini ita malè æstimanti, simplicis beneficia naturæ, & malè suos collocanti census, aliquid tandem in thesauro providæ Matris, superesset ad sumptus. Sed ut solertia pervicacissimi adolescentis, omnes odoratur acquirendorum nummorum vias, & signata aut occulta indigentem sollicitant, atque aliquando cedant in prædam divitiarum, frugalitate servatæ parentum: ita humana avaritia excussit arcanum naturæ thesaurum, fortè unius terræ indicio admonita, pretiosius aliquid adeo sollicito occultantis secreta: ita ut non orbis tantum incolentibus angustus, sed ipsa occultior terræ pars, parum ferax auri, & parum fertilis incusetur, ab humana avaritiâ, ad opinionem non ad necessitatem sumptuosâ. Accedit quod non uni tantum humanæ effodiamus metalla cupiditati, sed mille nos, & quod gravius est, alienæ circumstant cupiditates, & luxus aliorum, aut luxus simulantium, importunitates nostrarum facultatum dispendia sunt, nullo usu, sed (ut olim luxus intendere quam

quam imperare melior princeps) solâ perdendi curâ. Et certè falluntur, quibus luxuria specie liberalitatis imponit, & rem pulcherrimam *Tacitus lib: Hist:* beneficium corrumpit is, qui sine modo, sine iudicio, donavit sua, largitus est aliena. Neque etenim magni est animi, qui ex alieno liberalis est, sed qui sibi detrahit, quod alteri donat. Romana etiam *ser-Sen: lib:* virtus, in illâ extractâ spoliatorum domo, donativi obtentu, hoc totum *2. Bne* vendere aut emere didicerat, quidquid & bonis artibus quærere, & melioribus retinere consueverat antiqua virtus. Donavere militibus, digni hac mercaturâ pessimi emptores, nec pepercere opibus venales principes, quas ex aliena congestæ infelicitate, meliores, ut publicam imperarent paupertatem exhaustæ urbi, quam ut moderarentur ad ruinam prorum Orbem. Nec dedecebat in illâ scelerum colluvie largitio flagitiosa eos, in quorum aulâ, multis causa intereundi erat, non aliud ob crimen, quam, quod longâ senectâ immensam pecuniam detinerent. Digni profecto qui deinde in manibus facinorosorum militum deposita tanti emerent imperia, quancumque inexplibili militum avaritiæ libuisset, quando non expectato naturæ cursu, eos ad fatalem necessitatem cogeant, quorum non vita avara, sed mors liberalior tantum de principe potuit bene mereri. Sed neque ultimæ voluntates quibus inest quædam veluti vis, aut sacrosancta religio, ab hac avarâ crudelitate immunes mansere, inter probra & ultimas familiæ referebatur clades, si aliquis testamento hæredem principem non nuncupasset, & latabantur veluti honore iudicioque, tam cæca & corrupta mens adulationibus erat, ut nescirent, à bono patre non scribi hæredem, nisi malum *Tacitus in Agr:* principem. Scriberem autem mortes: aut exilia, aut ultro seu impune illatas à percussoribus cædes: innoxii sæpè; ut principis tantum augeretur aut necessaria, aut ultronea largitio, apud quos in publicâ egestate illudere pecuniæ, inter firmissima stabiliendæ potentie munimenta erat. Sed reprimo me & calamus, ne inveteratum in orbe de alieno largiendi malum, solâ famâ & tantorum principum augeam imitatione, cum præsertim ipsius orbis aut exemplo aut calamitate satis innotescat, inter flagitiosos principes eum esse recensendum, qui elargiendo de alieno, popularem sibi aucupatur auram.

QUÆSTIO II.

Quare Romani magis bellantes, quam pacati, propitios habuere Deos.

Difficilima esset si daretur optio felicitatis. Nam opulenta nunquam fida etiam nimia; armata metuenda: pacata insidiosa est. Pro opulentâ felicitate malè peragit excubias humana avaritia, quæ ipsa rarò tuta est, nisi suas vires externis præsidij circumsepsit; pro armatâ non sum sponsor: nam si vè Tibi contigit victoria, multo Tibi sanguine stetit hic ludus, & Te fortè deterius sortis expectat vicissitudo, si vè vinceris, Tua Tibi calamitas pro supplicio est: pacatam inter publicæ felicitatis bona is demum retulit, qui ignorat, maximas

civitates non accelerato ab externis hostibus interiisse fato, sed timidâ veluti & ingloriâ, inter domesticos penates, morte. Fateor: externa vis regnis sceptrisq; est fatalis, & maxima evertunt Imperia, ipsis viribus atrociores hostium iræ; nemo tamen impune, pacata lacessivit regna: & acerbitatem fati saltem lenivit raro inulta clades: Certè audiri sæpius possunt circumsonantium tumultus armorum, quàm lædere innoxiam pacem; quæ si toties læssissent, quoties ea humana induit ferocia, jam nihil deesset Orbi ad vastitatem & ruinam. Famâ suâ minora sunt bella, & acrior metus calamitatis ipsâ calamitate, atq; ut fama magnum addit in bellis momentum, ita multum suæ detrahit veritati, dum aut nocentius terruit quàm læsit; aut ita in humanam perniciem soluit, ut nemo crederet nisi jam peremptus. Infelicitatem bellis externis, deteriore quàm evenire solet (quæ magnis timoribus natura est) affingit humana opinio, quam ut reliquis in orbe rebus, ita etiam bellis immiscuere sed cum parsimonia quadam, æterna fata. Neq; enim externis invideo viribus aut alienæ sorti; si arctiori animorum nexu munita, quàm armorum domestica Virtus, mora fatorum est, & alienæ felicitatis. Et Italia expectabat citius ab Africa interitum, quàm triumphum: nisi æmulæ non tantum urbes, sed etiam æmula fata, nobile

Livius

Dec: 3.

par Imperatorum providissent; ut docerent Orbem, nihil adeo formidabile reperiri, cui non vicissim aliquid formidandum opposuerint Virtus & Natura. Quò magis miror, illam obnoxiam bellis, & cladibus ætatem; magnorum virorum adeo extitisse feracem: Post deletos, sive ad Cannas sive ad Caudinas integros exercitus; post interfectos Consules consularesq; post interceptas classes, nescio unde novæ suppetebant legiones; unde novi ex cineribus natalium suorum renascebantur Scipiones: ut intelligeret sæculum, non ita à suo genio & sævitiâ animari bella, ut sterilitati propiora sint, quàm magnorum virorum feraci ætati, cum præsertim Martiales animi, & ad magnorum nominum imitationem componendi, à primis veluti armorum imaginibus, & primo quasi militarium simulachrorum afflatu, verius, quàm à natalium potestate syderum, plerumq; fingantur. Porro respublicas nocentius premunt longæ pacis mala: ut dubitem, humaninè ingenij, an corrupti sæculi vitio, honestum pacis sequi otio imponatur nomen. Vix Italix limine

Tacitus

A. 14.

excesserat continua magis clades, quàm diuturnum bellum, vix coloniarum vastitas à suis implebatur municipibus, vix imminutas fortunas inops refecerat colonus: cum planè oborientem spem diuturnæ tranquillitatis, interturbant parricidales animæ Sullæ, & Marij. Et quòd fortè, deterrimus non attentasset, majestate regnatricis urbis deterritus Pannus: quod non audebat illâ ætate omni barbaro deterior urbis victor transalpinus; hoc in sinu reipublicæ educati, & beneficijs innutriti cives, promptius perpetrarunt, quàm aliquis feraliter ludantium in orchestra spectavit certamen. Partus iste diuturnæ tranquillitatis, in viscera sua, quasi anniversariâ Tyrannide, depositis tantum, & iterum assumptis quasi in fabula personis, sæviit: & quod de Arabica auctor scriptorum asserit veritas, idem planè rediiva hæc ex cineribus, continuo scelerum non hominum sibi succedentium referebat calamitas. Nam ex rogo crudelis Marij ferox renatus est Sulla; ab his non degeneravit ætate tantum non scelere perduellionis posterior Catilina, inter

ter quos hoc solum scires, deteriore fuisse qui ad excidium patriæ diutius supervixit. Quid? si ipsa immutata reipublicæ infelicitas, ad corruptelam otiosæ pacis, & segne lenocinium referenda est? Non etenim accelerassent fata Italia extremam ruinam, si diuturna detinuissem in gentes animos Casaris & Pompeij cum hostibus externis bella, ut quorum felicitate à finitimis servata est exercitibus, eorundem nimia abutentium felicitate viribus interiret. Nimirum, non facillè invenerè militares animi, pacatæ felicitati, & quos semel armavit publicæ calamitatis metus ab externo hoste: hos raro exarmavit, ipsa ruentis patriæ calamitas, inter domesticas dimicationes. Et Augustus sua retinere melior quàm augere, stabiliendi imperij, nescio, scelere an conniventia fatorum quæsit, quasi præcipuum paravit instrumentum otiosam pacem. Nam populum jura & leges orbi dare solitum, nunquam accipere, & cladium alienarum sæpè spectatorem, suæ infelicitatis raro actorem: ut pulchrius, sine illâ gravi cogendi lege, suæ obnoxium manciparet servituti, dulcedine otij pellexit. Certè ultrâ humanam opinionem esset; diutius quærere, cur Romani magis bellantes, quàm pacati propitios habuere Deos: cum domesticis magis cladibus, quàm externis bellis, calamitatum suarum notarent fastos.

Tacitus

lib. 1.

Annal.

QUÆSTIO III.

Quare antiquo sæculo, non interpretando sibi quisquam leges & jusjurandum faciebat, sed suos potius mores ad ea accommodabat.

UT sceleribus vacua relinqueretur sedes, ultima (si Poëtis credimus) terris excesserat *Africa*; ut mentem humanam suus velaret fucus, & famam elevioris ingenij obtenderet personatis fallacijs, quas ex suo genio fingit, non diu etiam potuit incolere orbem, virtutum aut conciliatrix, aut magistra fides. Ac ut reges, qui non tam multis numina victimis, quam multis regnorum nominibus suas placare cupiditates, cum remotiora non facile adire possint regna, plesq; autæ destinant ministros, ut ea pro regibus administrant, & jus civitatibus dicant; ita Justitia melioris ambitiosa coronæ, mentibus humanis instillavit leges, ut scilicet in terris quasi vices suas obirent: & fides, nè sine pignore excederet terris, humanos cætus olim sibi ad parendum promptiores, juramentis, veluti authoritatis suæ adminiculis obstrinxit. Sed ut regionum ministrorum aut nimius rigor, sæpè non tantum à dominantibus vestigales animos avertit; sed & armavit contra regnantem Majestatem: aut nimia conniventia tantum indulgit, ut corrumperet mentem egregiè firmatam longâ principum dominatione, & obsequio, quàm contumaciæ propiorum, nec ausuram nisi eam rectoris sui quasi manuduxisset socordia: ita leges veluti ex sceleribus civium non ex virtutibus natæ, aut plures, etiam innoxios interemere, quàm crudeles

Tyranni, aut multorum scelera tantum securiora fecere; & fides à suis administris in orbe, ad eam redacta aut necessitatem, aut solertiam, ut corrupta ingenia modestam simplicitatem ut pueros talis, ita fallerent juramentis. Humani ingenij ea violentia est: & ab uno non leges ferentium, sed perperam interpretantium oraculo, humana vita aut cædes. Multos servare potuisset sua innocentia, nec toties pro capite & fortunis atrata dixisset; si eadem, quæ condidit leges, interpretaretur Majestas, si non unius rabulæ lingua venalis, & mens adstricta mercede, sed suprema in caput civis statueret potestas, & hoc saltem aliquando immeritam consolaretur mortem, non ignobili cecidisse fato. Fateor, una est hæc, virtutibus & literis infesto sæculo, per ingeniosam legum interpretationem, inclarescendi via: nec improbanda meliorum, non meo judicio, si aliqua esset præter hanc forensam artem, perniciosior juvandi nocendive potentia. Scripsi jam, sæpè humana ingenia magis vergere ad violentiam, quæcumq; melius literæ animarunt. Sed addo, plerosq; in humanam perniciem erudiri, quos legibus ferendis aut interpretandis, propitia admovere fata. Certè in homine nihil imbelles est; & meliorem hominis partem Divinæ particulam auræ mentem humanam, innoxiam esse non patitur ferox natura, (quam emollire potuit aut humanioris literaturæ felicitas, aut suus genius) sed ita armavit; ut nocentiora veniant ab hac incude tela, quam illa quæcumq; in humanum corpus crudelis militia vibravit. Ferrum neminem lædit, nisi externa vis impellat; & nocentissima venena sumpta tantum nocere, leges etiam naturæ suæ innoxie & vitiorum expultrices; ad medellam orbis non ad venenum natæ, alieno tantum animantur impetu, & quidquid illis scelerum & corruptelæ humana affligit opinio, ab ingeniosa suorum interpretantium fraude mutuatum est. Et legem quidem brevem esse qua jubent non disputet, voluit antiquus orbis, dubium æquitatisne famæ, an rudi ignorantia; sed melius providisset secuturo orbi, si à paucissimis legibus, quas non ingeniosa solertia, sed simplex consensus fecit, multos interpretes removisset, quibus & convellitur legum, & institutorum antiquo sæculo illæsa religio, & tamen eorum nocentissimis artibus, in hac artificiosa ingeniorum mutuò simulantium teneritudine, vix jam carere orbis potest sine gravi jacturâ. Certè aut intercludendus erat aditus, ne hæc labes obreperet innocenti Orbi, aut postquam obrepit, ita demum toleranda, ut sint aliqua virtutum & scelerum discrimina; aut quasi alternæ vices. Horret animus & styli diutius immorari, & eam perstringere nocendi artem, ad cujus nomen, ipsa humani generis exhorruit conscientia.

Et antiquo quidem sæculo, ut reliqua humana bona, ita etiam eam debemus felicitatem, quod ita demum purior orbi innotuerit Justitia: ne interprete egeret, sæculi nostri ea labor est: quod ita in humanis oculis & auribus sit peregrina, ut omnis legum & humanæ fidei corruptela veniat, à perfido interpretantium hominum ingenio & voce.

QUÆ-

QUÆSTIO IV.

Quare plerumq; homines omnia præ divitijs humana spernunt, neq; honori magno locum, neq; virtuti putant esse, nisi effusè affluant opes.

Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum Majestas - - Exspectant ergo tribuni: Vincant divitia: sacro nec cedat honori.

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

exclamat verior sæculi censor quam Poëta. Et sacrilegia quidem nunquam fuere impunita, quæ etiam exlex noverat vindicare superstitio, unum hoc civile (si fas ita loqui) Sacrilegium, tot ætates ferunt, neq; adhuc aliquem eâ lege teneri audimus, qui nescio quomodo magis ab immortalitate, quam ab humana sorte mutuatos, vilissimo rerum humanarum pretio emit aut vendit honores. Opes, & quidquid felicitatis obtentu, humanas irritavit cupiditates, nemo à mortalitatis separavit regno; nam est par illis cum mortalitate nascendi aut intereundi vicissitudo, honor est scintilla vel potius radius immortalitatis; & ut ille multum traxit ex primo fonte sui luminis, ita hic à primâ origine suæ immortalitatis. Bene moratæ civitates, non ex fide mercatorum pretia rebus ponunt, & prius æstimat magistratus exponendas merces, quam temerè judicaverit avara mens mercatoris, aut prodigalior emptoris opinio: in viliori commercio rerum inanimatarum, quæ eripi & acquiri promiscuæ sunt, eam (ut ita loquar) mentis libellam adhibet humana prudentia; unius honoris adeo projecta sacra nundinatio est; ut jam proclivius sit avaræ menti, ex re sacrâ quantum facere, quam ex privatarum opum accessione, hoc tantum discrimine, quod (ut populariter judicem) gravior sit vendentis jactura, melior sorte emptoris. Sacrilegus est: qui ex re sacrâ aucupatur lucellum, & non venale æterni Numinis beneficium solo pretio corrumpit; ita humana avaritia, ne quid illi deesset ad scelus, uno cum sacrilegis tenetur nexu; cum mortales sæpè prodegit opes, ut hanc unum immortalem concessum mortali, sibi tributarium faceret honorem, etsi non ignara, malè collocari in eâ nundinatione sumptus, cujus in privatis etiam familijs, in unum sæpè redundavit sumptus, calamitas in omnes, & quod gravius est, sæpè innoxios & avitæ tantum originis reos successores. Et lenire soleo eorum à quæ oboritur invidiam, qui ægris oculis alienas opes aspiciunt, quibus certè id contigit, quod ære alieno obstrictis; nam debiti nomine, concredidit illis fortuna non donavit; ut cum favore deinde exigat mutuatos nummos. Illum vix equestri loco natum, & planè, parum absuit, quin municipem, in sellâ curuli suæ collocare opes, crederes non cessuram fortunam, nec mutaturam dominum aut locum; redibit ad ingenium suum maledana Dea, & deterioris sortis nepos erabit in nominibus Majorum, nec audebit præ angustijs fortunæ, in-

K k k

ter

ter fumosas Majorum imagines referre avitam Trabeam. Certè multi improbitatem habent velatam opibus, alij virtutem perniciosâ egestate, sed quos pressit luxu non accersita paupertas, illis sæpè affulsit spes opulentioris fortunæ, quorum scelera, avarâ parsimoniâ congestæ tuentur opes, eos rarò diuturnæ felicitatis compotes videas, quasi ut reliquos homines, ita etiam fortunam subeat aliquando sedis mutandæ cupidus. Et regna quidem atq; respublicas animat publica opulentia, neq; exhaustiendum esse censeo ambitione ærarium, si per scelera supplendum est: privatas hic tantum eorum opes amovendas esse deduximus, à quibus magis respublica metuit quam expectat opem. Nec uni Urbi, nec uni reipublicæ, norint respublicæ orbis cecidisse Pœtam.

*Nullum crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo
Paupertas Romana perijt.*

CONSIDERATIONES CIVILES. Quare Respublica Romana mutationibus obnoxia erat.

CONSIDERATIO I. Ob Certamina potentium.

Libertati Romanæ cui obstetricata est ultrix pudicitia, quam & re-
gibus erepta sceptrâ, & patritiæ juventutis sanguine suo sanc-
vere supplicia, quod mireris, naturæ an minus propitiæ for-
tunæ prodigio extinxere arma. Ita Roma quæ etsi leges ab alijs mu-
tuavit, virtutes tamen prius genuit quàm leges, ut scilicet illæ melius
pro legibus abirent in exempla, ideo tamen armis servata est, ut armis
interiret. Nec scio an tantæ regnatrici prior obtigerit partus, præ-
ter militarem virtutem; sicut nescio quænam alia filia tam degenerem
pepererit neptem, civilem discordiam, quam militaris virtus, ut opti-
mam aviam, libertatem scilicet, quam sanguine suo peperere avi, inte-
rimeret, in uno cive, cui Cæsaris quasi cadentis nomine præluserat
geminato scelere parricidij rea. Usq; adeo Romana libertas fatali re-
rum humanarum socordiâ, quæ contra externos hostes rarò militem
peregrinum adhibuit, ad eadem suam conficiendam, manibus non uteba-
tur alienis. *Et si qua alia respublica, Roma certè potuit docere Orbem,
quod civiles factiones fuerint pluribus populis magis exitio, quàm bella ex-*
Liv. lib. terna. Nam sicut omnibus rebus publicis, à virtute potentiorum mul-
4. Dec. tum roboris accedit, ita à potentiâ armatâ, quæ discordiæ altrix est,
1. multum periculi. Non scribo; ut perstringam, nam quos armavit na-
scendi fors, aut magis propitia fortuna, sæpè exarmavit nativa vir-
tus, & non impar libertati retinendæ animus, sed si per omnes respu-
blicas circumferamus oculos, utiq; suis ruinis aut cladibus domesticis
sepultas, docebimur quàm rarò hæ clades veniant aut ab imbelli ma-
nu, aut à concordiorum potentiorum mente. Et vereor, ne sicut multa
præ-

præclara ad rempublicam Polonam ab antiquorum regnis promanarunt
exempla: ita etiam cum multorum quæ in nostram rempublicam immi-
gravere vitiorum accessione, hæc etiam paulatim discordiæ obrepit la-
bus. Bene *Cromerus*; utinam ignarus fatalis aliquando in Polonia ca-
lamitatis vates, cum primum sub *Casimiro Jagellonide* instituerentur
Nuntij Terrestres, seu Oratores municipales dixeris, ad comitia ritè ob-
eunda, monet Polonos: Providendum (inquit) est, ne quod ad salutem
comparatum est, abusu vertatur in perniciem, metuendum est, ne in-
finita illa potestas, & in licentiam erumpens libertas, prostratâ & ever-
sâ Regiâ Majestate, & auctoritate Senatoriâ, summam Reipublicæ con-
fusionem, & barbaram aliquando Anarchiam Polonis pariat: aut certè
turpi & acerbâ finiatur Tyrannide.

Pluribus agerem, lata & aperta via est, de discordiâ civili, quam (heu
pessimo sæculi nostri fato) si ubi, certè in Polonia multorum exempla
fecere jam publici consilij quasi adoptivam prolem. Sed reprimo me
& calamum, nam vitia non homines accusamus.

CONSIDERATIO II. Ob Avaritiam Magistratum.

Habet aliquid ex iniquo omne magnum, exemplum prudentis, an *Tacitus*.
verius prudentiæ animatæ oraculum est; ita etiam omnis opu-
lentia, etsi naturâ sua innoxia, aliquid ex avaritiâ trahit. Sive
quod fortunam nemo agnoverit Deam, qui non simul avaritiæ litâ-
rit, sive quod (ut in rebus humanis) difficillimum sit ex opulentia reti-
nere modum. Aerem facere tributarium, & eo nomine exigere à
populis vectigal, quod spirarent, voluit, & fortasse non duxisset sibi pro-
bro, aliquis ex opulentioribus princeps, quia hanc illi principalis opu-
lentia suggererat legem: dignus profectò qui aëre non viveret commu-
ni, nisi alijs virtutibus meruisset. Usq; adeo naturam faciunt vena-
lem, quos illa non empto beneficio edidit, & audent pretium ponere
felicitati, quam ipsi non emere. Etsi à naturâ licet facere gradum, ad
eam quàm largita est mentis suæ interpretem vocem, hæc rarò vocalis
est, nisi prius sonuerit aurum, quasi non benè docta, in concentu
virtutum inflectere modos, nisi prius aureas pulsaverit fides, supplex
clientis manus. Græca quidem sapientia, à statu Judicum & Magi-
stratum manus removit, sed eas tantum, quas statuarius fingere aut
sculperè potest; vivas tamen reliquit, ut in suis licet Areopagi tene-
bris, impuniùs deinde peccarent, & Judices se non commodis civium
natos arbitrarentur, sed sibi commoda. Et quas consuevit edere stra-
ges armata manus, hæc æquat inermis, solo præsidio magistratûs & lite-
rarum tuta, crudeliore sæpius literario quàm ferreo stylo, ut pleriq;
etiam à ca. amo suam calamitatem mutuarint. O! curiam toties humano
sanguine dotalem, quæ ut venas auri in visceribus terræ latentes ape-
riat, venas etiam humani sanguinis aperire novit, credo inaudita Ty-
rannide, ut sicut ferrum in corpora ferox militia invenit, ita hæc Ju-
stitiæ expultrix à parricidali incude sæviret in corda molliore metallo,
K k k a sed

sed nocentiore ictu. Pretiosius hoc vulnus est sed & crudelius, & quasi non sufficeret simplex & popolare fatum, mortem etiam geminare novit Vitæ & Famæ. Cædibus aliquando fessa Romanorum principum Curia, ut crudelitatem suam temperaret, accusatores ab urbe removit, dubium an quæsito obtentu, ne Innocentia plecteretur, sed restabat acrior Innocentiz accusator malus princeps, & simul corruptus ac corruptor Judicium animus, hunc excindere si voluisset Romana Majestas, nunquam ipsam virtutem excidisset. Nondum fortè Romana luxuria, auro nomen dederat, nec scivit his lenocinantis fortanz irretiri corruptelis, cum unus è patritia nobilitate non aurum habere, sed aurum habentibus imperare duxisset esse Romanum, sed non ultrà civilem sortem hæc Magnanimitas: nam in quâ Urbe cives contempnere aurum, in eâ deinde principes ipsos publica largitio emit. In nostro etiam regno rarò, hæc mentis mercenariæ labe, majorum memoriâ, fora & subsellia Polonorum obsedit. Quidam enim eam mentem perstringeret aurum, quæ pulchrè ferox esse didicerat, ut eo animo ferret jacturam honoris, quo præsens ætas ferre consuevit discrimen opulentæ facultatis. Sed ut pleraq; humana, vitium sæculo debent, Virtuti etiam quæ felicior in regno nostro parere didicerat prolem, degener obtigit partus. Nam qui olim tot tributarias numeravere coronas libertinæ gentis posteris & digni erant regno omnes, nisi reges facerent, (heu nostrumne probrum an sæculi infelicitas est!) turpiter consuecunt inservire utilitati. Pessimum humani affectus venenum est, sua cuiq; utilitas, sed in Republicâ liberâ pessima servitus est, privata utilitas; & forsitan potuisset servare Romam longior libertas, nisi discordia lenocinata fuisset utilitati, quæ Cæsarem ad provincias Gallicanas oculos adjicere cupiditatis cœgit. Sed Cæsar qui diademate nomen regum metiebatur, non virtute, dum unius provincie tantum virtuti suæ nec forsitan immeritè destinat portionem, ambiuit etiam regnum orbis, atq; ut sibi pignoreretur populares suos, & equestribus annulis, quasi brevioribus coronis, animos vinceret, equestres tot annulos in pugna Pharsalica numeravit, quot in sua Cannensi Italiæ hostis. Nec Cæsarem sua fefellere fata, nam qui aurum orbis eripuit, sanguinem deinde suum refudit, tantò turpiorem peremptæ libertati victimam, quantò indecentius eam sua flagitia polluere. Non faciam convitium patriæ, externa nomina attingo, ne domesticum recrudescat vulnus. Nam privata utilitas corpus hoc publici consilii coalescere non sinit, quod à majoribus nostris vitam & sanguinem accepit. Quæ privata utilitas tantò gravius patriæ nocitura est, quantò major à privatâ utilitate, quàm à publica discordia venit Rerumpublicarum clades.

COLLO-

COLLOQUIUM

seu

DISSERTATIO

Patris-familias cum Sacro-Curione

De Causis incrementi Romani Imperij, Polonis ad cautelam & exemplum.

Pater Famil. Nescio id mihi unde eveniat mi carissime Curio, tecum ut multum sermonis consumam, neq; tamen fastidio & satietate alienari me sentiam. **Curio.** Ea est cum alacritas tua discendi semper avida, tum vetus illa benevolentia in me nescio quid mentis & consilij suspicere solita, ut etiam me Davum omnino intelligam, tibi nihilominus Edippus sim. **P. f.** Et quamvis rebus in bene multis, quas quidem tot & tam varias in colloquium nobis atq; contentionem obvenisse tute gnarus es, ex quibusve vereor ut singula omni vitio perpurgata sint, sententijs in vicem dissidebamus ut plurimum, est tamen adhuc quidpiam, quod te consultum velim. **C.** Fac palam quodcumq; sit. **P. f.** Eum me imprimis esse scias, qui dum vivo, ab hoc consultationum labore minimè abhorream, quem neq; fortasse fugere decet, & licet nonnunquam suus hominem fervor abripiat, ut longius, quàm expediat, provehatur, aut sententiæ suæ tenaciùs, quàm par sit, adhæreat, eamq; ultra vulgarem sensum, & communem opinionem proferat, id mihi tamen non usquequaq; castigatione & virgâ dignum videtur. **C.** At quid tandem illud est, quod ex me discere voluisti? **P. f.** Non ita pridem nostros inter vicinos nata est quæstio, quid rei esset, quod quædam Civitates, seu illæ Regio unius Dominatu, seu liberis populi suffragijs regerentur, in eam evaserint molem, & potentiam, ut totus earum vires Orbis pertimesceret, quædam rursus à suo culmine & loco deciderent, atq; penitus collaberentur. Potissimum verò ad se vocabat Romani Imperij vis illa ferme incredibilis, atq; in proferendo sese cursus ille tam vehemens nullis unquam obstaculis repressus aut cohibitus. Quam in re cum quisq; pro se sententiam tulerit, eam ego nunc maximè tuum ad arbitrium refero, eequæ illæ artes fuerint, quæ Imperium illud, è parvis quidem tenuibusq; primordijs eousq; provexerint, ut cætera omnino, quæcumq; extiterent, potentiâ, amplitudine, ne dicam diuturnitate superârit; nullo unquam ab hoste nec collatis orbis viribus debellatum, sed domesticò nonnisi civium dissidiò primùm concussam, à barbaris demùm pessimisq; nationibus convulsam planè ac profligatam. **C.** Quantum quidem in me opis facultatisq; fuerit, hac de re differam eò libentius, quòd & tibi rem longè gratissimam fecero, & si fortè ad quempiam sermones nostri pervenerint, is ea, quæ dicturum sumus ad suæ Reipublicæ commodum, optimiq; in ea constituendi regiminis formam collaturus sit. Imprimis autem cum Sallustio Civilis Publicæq; rei peritissimo ita constituo, Imperia quibus artibus crevere, iisdem & retineri, tum verò cætera dicam volens etiam ac lubens. **P. f.** Ego vero aures accomodabo & animum. **C.** In dubio non est res omnes fieri primùm, atq; augmen-

gumentum sumere, auctas verò rursus deficere atq; interire. Et ut quæq; aptiorem materiam, firmioremq; nata est formam, sic eam longius validiusq; stare, atq; tueri se posse. Jam si ea, quæ in mundo condita sunt, sibi semper constarent, temperationemq; & robur idem, quo contra injuriam multi temporis comparata sunt, retinerent, neq; illud insanæ cupiditatis studiis enervarent, profectò consistere semper, neq; ullo labefactari vitio possent. Quod cum in singulis rebus compertum sit, tum verò in Imperijs omnibus Rebusq; publicis inesse debet. Ubi igitur Imperium quodpiam, sive Respublica, Cives virtuti, fortitudini, cæterisq; optimis artibus idoneos aluerit, ea imprimis ratione, ut omnes Incolarum ordines aptè distributi, mutuoq; amoris & concordie vinculo conjuncti sint, fieri nequit, quin rerum gestarum laude ad insigne famæ, gloriæq; decus pertingat, ratione verò ea & statu, quo constituta atq; descripta est, cæteris omnibus diu longeq; superet. Horum quia nihil Romana illa Civitas desideravit, mirum non est, eam ad tantam Imperij amplitudinem fuisse porrectam, nomenq; tam præcellsum, ac nominis celebritatem meruisse. *P. f.* Id verò quid factum putem? Romani nonne ipsi, Græciæ, de sapientia, de arte bellica, Carthagini, Gallis, alijsq; gentibus, de corporis nervo ac firmitate, Asiæ Regibus, Principibusq; de divitiarum quæstu ac copia, tam multum concesserunt, quòd etsi minime faterentur, tot ac tanta eorum discrimina, multaq; ab hostibus acceptæ clades testarentur. Quid igitur est? cur Romanis ferme solis, fortitudinis laudem assignaveris, quam sanè ego minimè in corporum mole duritiæq; posuerim. Videmus etiamnum Tartaros & Cosacos lacertis valentissimos, & ad audendum pro-

jectos, qui tamen ex illis tenebris suis emergere, aut Imperium prolatare, aut aliquid nominis sibi famæq; consciscere haud quaquam possunt. Erant quoq; jam olim illi Tamerlanes, Attilæ, Gotti, Vandaliq;, qui insolenter audaces moriq; parati, & certi orbem latè metu compleverant, sed velut infausti cometæ satis alijs ad terrorem, non satis sibi ad lucem splendoremq; arserunt. Illi verò, quos paulo ante adduxi, nil sibi gentiq; suæ laborant, sed vires integras & robur, eorum, quibus serviunt gloriæ fortunaq; impendunt. *C.* Id quidem verum est vires eas, quæ solius Corporis sunt, cæcæ illi præsertim audaciæ junctas, quæ non consilio, non ratione manuducitur, ut minimè ad rem nostram facere, ita viros non fortes neq; magnanimos, sed temerarios potiùs præcipitesq; reddere. At Romani, quamvis viribus corporis debiliores, virtute tamen innata, excellens robur animi, robore animi, invictam fortitudinem comparabant, quæ deniq; Imperij potentiam gloriæq; proferebant. Quæ omnia, nisi fallor, non tam congenitæ eorum indolis erant, quam legibus sapientissimis, quàm Reipublicæ insigniter ordinatæ, continuoq; Juventutis exercitio & disciplinæ debebantur. Quæ re effectum est, ut prima statim adolescentia, viros deniq; ac milites fortissimos daret, eosdem verò leges & instituta, perpetuos & quasi immortales alerent ac servarent. Jam leges ipsas velut sanctum Imperij Columnen nemo impunè infregit, aut violavit, ita eas vim & robur perpetuò habituras voluerunt. *P. f.* Istud planè non capio, atq; his, quæ protulisti, tantum ut dem, non adducor. Videre equidem est adhuc nationes, quæ juventutem non molliùs neq; remissiùs, ac Romani instituunt, Leges sapienter conduunt, & conditis parent, rempublicam benè descriptam atq; compositam habent. Quæ tamen vulgari etiamnum nomine, famaq; nullâ sunt, Dominationem & imperium non solum non proferunt, verum etiam proprijs quandoq; sedibus exturbatæ, in exilio Patriam

aut

aut præsidium quærere coguntur. *C.* Mihi vero id planè certum fixumq; est, Rempublicam omnem, ab ijs, quæ paulò ante memoravi, provisam benè ac comparatam, velutiq; jam altè radicibus actis firmam, ingloriam atq; ignobilem jacere non posse, Nobilitati verò & gloriæ vires & potentiam facillè accessuram. Namq; hæc ita velim suspicias, ut in animantium corporibus sanguinem, qui si integer sit & vitij expertus, corpora quoq; & vegeta & firma habebis, at si hunc corrumpas minimùm, si plusculum profundas, ea pariter aut sensim deficere & enervari, aut subito collabi & interire videbis. Quod in Imperijs quoq; & Civitatibus accidere solet; fac equidem, eas quarum conscius es, animò obeas, omnes, quanquam adhuc consistere videntur, ab ijs, quæ dixi, destitui atq; aberrare invenies. Quapropter humi repunt, neq; altius aspirare, aut animus illis aut modus superest, hostem à finibus arcere atq; propria tueri satis habent, etsi huc quoq; scutò & thorace, plus conferant hasta & gladius. Verum illæ animum metu aut gratiâ aliò seductum, ad hæc non advertunt, aut sua sponte vertentem revocant atq; abstrahunt. Turcis ego, fateor, ferme solis concesserim, id quod in alijs requiro, si regiminis rationem, si formam apud eos spectem, nam & militem sub signis paratum semper habent & copiâ & disciplinâ metuendum, & leges ita servant, ut earum vigorem, potiori, quàm vitam, loco habeant. Quod sanè eos adeo potentes reddit, ut vicinis formidabiles sint ut hostes suos quanquam sapientes & doctos atq; ut sibi videntur belli peritos, superare & vincere possint, neq; infrequenti clade profligent, Imperium verò indies proferendo longius longiusq; signa & terrorem promoveant. Id quod utiq; tam propè usum quàm viciniâ capimus. *P. f.* Ego verò totis artibus ad hæc contremui, barbariem illam apud te tanti esse, ut ei soli illa tribuas, quæ Romanos in fastigio gloriæ & dominationis posuerunt. Cujus quidem ego dum effrenem dominandi libidinem suspicio, nil nisi bellum nobis minari atq; aliquando illatura videtur. *C.* Hoc sanè seriò anne joco dictum volueris, parum abest, ut Poloniam quantumcunq; barbaro blandientem, funestissimò incendiò correptam atq; conflagrantem habeamus, jam etenim fracto perruptoq; pariete, ferme malum domi est, in eam viciniam se applicuit, in qua germanos quoq; fratres, meum, ac tuum, committere inter se atque collidere solet. Sed hujus impræsentiarum missione facta ad ea quæ nostri instituti sunt properemus. *P. f.* Huic enim verò per me quoq; tempus aliud suppetet, jam ea, quæ capimus, ad finem perducamus, telam, quam orsi sumus, contexamus. Dictum à te memini: Romanorum civium virtute, fortitudine ac magnanimitate, imperium adeò firmum, præclarum atq; validum constituisse. *C.* Id quidem an palam apertèq; dixerim, non satis scio, at si dictum est, denuncio idem atq; confirmo. Res nimirum eas, ut cuilibet Reipublicæ unicam ferme incrementi causam esse, sic Romanos ad illud culmen provexisse; Earum tamen ipsarum alia quædam capita fontesque reperio. *P. f.* Cedo equidem mihi. *C.* Illico, Imprimis rerum omnium, quæ in mundo sunt, causas quatuor Philosophi assignant: efficientem, finalem, materialem & formalem. Quamobrem ubi artifex non fini alicui destinavit, materiam aptam oportune selegit, formam decentem dignamq; induxit, rem eam & firmam satis, & decoram neq; ignobilem fore quis ambigat? Pariter DEUS O. M. hujus universi artifex summus æquæ ac sapientissimus, rerum omnium fines altè perspexit, omnes certâ quadam materiâ formaq; constituit, atq; his fulcris, solida, non fracta, neq; nutantia & perpetuò fere duratura posuit. Verum, quia idem supremus Conditor DEUS,

LII 2

rebus

rebus omnibus ita descriptis, summo cum imperio praefecit hominem, cui & ipsi rationem atque voluntatem bene statim precatus indidit, ut ijs pro ratione arbitrioque suo utens, vel laudem apud se gratiamque iniret, vel indignationem & poenam incurreret: Ita factum est, ut ea Summi Prudentissimique Gubernatoris benevolentia illos, in hominibus, igniculos excitaret, qui eorum mentes animosque ad condendas ubique leges inflammarent, quarum ductu, ut quisque proprius ad DEUM aequitatemque accesserat, ita imperium validius ceteris, potentiusque habebat. At quia plurimi atque vix non omnes ab eo tramite longius

*Car quae-
dam im-
peria ci-
vico corrue-
runt?* erraverunt, quid mirum si eorum facta & imperia alij diutius superave-
rint, aut citius collapsa sint; & nonnulla quidem vix primum orta, cum
a recto calle decesserunt, deficere statim & interire visa sunt, cujus sane in hi-
storia omni, quot non vestigia & exempla habemus. P. f. Mihi verò illud

imprimis dare velis, ut ne in longum abeas, causasque incrementi Romani il-
lius imperij, quam maximè poteris, proximè persequaris. C. Igitur D.O.M.

Primus atque Supremus illius Imperij Conditor mentem eam & consilium iniecit
Romulo, Regio quidem ex Filia nepoti at incerto Patre, genito, uti lixas & ca-
lones, inter montium deserta id temporis vagos, greges quidem & armenta,

at nullius disciplinae leges & instituta, servantes, pecudibus suis non absimi-
les, in obvia passim malefacta ruentes, in unum cogeret, iactisque quibusdam
veluti coloniae, & civitatis fundamentis, eos non tam manibus, quam legibus

imprimis includeret, sceleribusque viam omnem adimeret. Quod, qua ratio-
tione ille praestiterit atque aggressus sit, jam accipe. Primùm etenim dum na-
tales suos ignorat, atque ejus se filium existimat, cui educandus contigerat, quique

ea tempestate armentis regijs praepositus, quandam quasi potestatem in reli-
quum illud vulgus exercebat, jam non à longe, sed quasi cominus turbæ illi
permixtus, sociorum errores & facta insolentia perspexit, caputque ipsum licen-
tiae illius petens, non aliud deprehendit, quam rudem atque nimium quam cras-
sam de DEO ignorantiam, utique ad hanc mollitiem & desidiam, quippe ubi viri

cordati alias atque valentes opere nullo ac negotio distinerentur; Atque sic illud
ipsum eorum robur viresque integerrimas, quibus alias abuti solerent, ad me-
liorem vitae rationem & disciplinam conferre ac traducere destinavit. Et sane
suscepto consilio favisse insigniter visa est pulchra occasio: Cum eum Avus

sui per id tempus à fratre solio dejectus, ex cujus agresti illa familia nonnul-
lorum maleficia penis affecerat, sobolem suam ac nepotem agnovisset. Qua-
propter ut brevibus absolvam, ijs, qui inter socios oportuni magis & idonei vi-

debantur, sibi conciliatis ac adstrictis, ab ope, Avo suo, ferenda negotium orsus
est, ut pietatis commendatione capta ornaret, atque inde ad optatum finem
eventumque deduceret. Quae quidem res quo exitu fuerit recensendum non du-
co, cum locuples satis historia testis sit. Certè Regno in avi sui ditionem

rursus assertò, ut pietatem felicitati adjungeret, neque se proprio sanguine fo-
dari fineret, omnemque tumultus fomitem removeret, inter amoris honorisque
significationes maximas ab Avo discesserat, auspiciatòque illo factò agrestium
eorum animos ita demulcit, ut ejus svasionibus denique cederent, coloniam

novam frequentemque ducerent, Sylvestrem eam vitam, insolentiae, feritatis
atque improbitatis matrem deferrent, hortatorem & ducem sequerentur,
cum vitae ratione fortunam quoque in melius mutaturos, abundè pollicentem.

Quare Divinum imprimis cultum ac timorem barbaris ferisque illis mentibus in-
serere conatus, libertatis promissæ amore ac dulcedine, omnia condiebat. Tum
verò leges condere ac praescribere, in eo praesertim positas, ne cujusquam rei, nisi

à DEO

à DEO ejusque cultu ac honore initium caperent, ne justitiam uspiam violari
permitterent, ne amorem inter se ac concordiam dissidijs ullis perturbarent,
ut patriam omni ope ac auxilio, contra vim ac injuriam, tuerentur, ut scelera;

omnia ad unguem plesterent, ut denique bonos omnes à nocentium impetu ac
furore prompti ac strenui vindicarent. Quod utique ita fuisse ipse ejus Gentis
longissimus dominatus, ordo praeclare constitutus, interitus denique ipse atque

ruinae docent. Redactos namque illos populos in quandam Reipublicae formam,
iactis mutui amoris & concordiae fundamentis, in centurias legionesque distri-
buit, ut ad hostes propulsandos parati semper essent ac expediti, qui quidem,

seu invidia, seu alia quâpiam malevolentia excitati, certatim exurgere, novi
semper ac recentes fessis succedere, interdumque collatis in commune armis &
consilijs novas illas Heroum primitias, laceßere, impetere, ac vexare pe-
nitensque extirpandas minitari non cessabant. Quibus omnibus victis ac domi-
tis, & pace quacunque domi parta, ad perfecti denique regiminis formam de-

scribendam curas omnes intendebat. Neque apud illum, aut Collega suus in
Regni Communionem adsumptus, aut adlecti Senatus frequentia & auctori-
tas, efficere tantum ac valere poterant, quin leges semper severiores pone-
ret ac juberet, quin de scelestis & nocentibus poenas & supplicia sumeret.

Quare etsi eum Collegam alius quidam è medio casus sustulerit, hic interim
dum in congressu quopiam circa regiminis formam rationemque deliberat, ab
ijs, qui licentiae quam aequitati paratiores erant, fraude ac dolo circum-

ventus disceptusque est. Qua in re equidem cupiditatem insanam hominum
ruentemque suâ sponte in vitium voluntatem quis non miretur, qui ut tan-
dem animo suo ac voluptati morem gerant, nihil inausum relinquunt, & ac cupi-

exigui commodi gratia omnia subire discrimina non verentur. Quod utique,
quam prope absuit ut Romanis accideret? amisso etenim per nefas & scelus
Principe, domi forisque perplexi ac divexati, clade ultimâ & strage citra dubium

profligandi erant, nisi D. O. M. habenas nascentis illius Regni ad eum de-
tulisset, qui pius in Superos, atque in Virtutem propensus, clementiam ad hanc
& modestiam conspicuus, gratia atque comi probitate feros illos animos com-

posuit denique ac sedavit, praecipitque olim Antecessoris opera de DEO no-
titiam, eò altius in illis radicavit, quò commodiores jam ac veluti subactos re-
perit. Unde pacem inter se ac concordiam, cum vicinis, amicitiam sanctè

colentes, numero opibusque augebantur, futuri maximi potentissimi que imperij
fundamenta ponebant. Et verò hujus tam salubris disciplinae fructus opti-
mos per reliquum tempus ediderunt, nam neque negotij quidquam absque Deos-

rum supplicationibus capeßebant, neque bellum non justum; aut saltem justitiae
specie non velatum, inferebant, sed vel injuriam à se arcere, vel infir-
mioribus, contra potentes, auxilio ac salutem esse consueverunt. Quibus in re-

bus ita ipsa moderatione usi sunt, ut ne illo aceto perfundi possent: inno-
centiam vix unquam sibi solam praesidio fuisse. Potestatem exercere ita so-
liti, ut non Dominos se, sed Defensores, sed legum vindices palam ferrent;

sic demum apud se boni esse volebant, ut nusquam virtuti scelus dominare-
tur. Quod utique ego dum animo verso, primam & quasi cardinalem sum-
mae illius Romanorum Potentiae causam afferò DEI timorem, atque in ma-

nutenenda Religione constantiam, quae duo ubi hominem aliquem occupâ-
runt, ejus omnia facta & consilia ad summam optatamque perfectionem de-
ducunt, id quod scriptum est: timentibus DEUM omnia cooperantur in bo-
num, ubi verò in Republica quadam seu Imperio stationem ac veluti sedem

M m m

fixe.

Tatius
Sabinus.

Ejus &
Romuli
mors.

Stultitia
hominum
ac cupi-
ditas.

Numa
Romuli
capta
prosequi-
tur.

Quales
Romani?

Prima
Romano-
rum po-
tentia
Causa.

fixerunt, fieri nequit, quin illi insigne nomen & famam concilient, & omnes crescendi proferendiq; sese artes ac rationes sufficiant. P. f. Enimvero ea mihi quoq; insedit opinio, DEI nimirum timorem certissimum cujusq; fastigij fundamentum esse. At Romanos qui DEum timuisse dicemus? cum plures semper DEos confingerent, atq; ea turba Numinum, unius veri summiq; Numinis cultum obruerent plane ac everterent, debitosq; Divinitati honores, in dæmonum delubra & simulacra, conferrent. C. Ego vero ab ista re disputanda continebo me omnino, hoc unum dixisse contentus, Numam

Quid Numa & antea qui sapientes de DEO scilicet, qui primus Romanis cultus Divini rationem præscripsit ac definivit, alia omnia cogitasse, id quod succedentia tempora ac ingenia aliò atq; perperam detorserunt. Cujus rei testes sanè magni extiterunt, ejus libri, longè ab obitu ejusdem reperti, quos quidem Senatus Romanus exuri mandavit, *senferint* quòd plurimum Deorum cultum; in quem eos malè cauta pietas & Religio abripuerat, reprehenderent ac damnarent. At primi illi Urbis ac Reipublicæ Romanæ auctores, quàm sanè alià mente animoq; fuerint, quantumq; eorum conatus DEO imprimis probaretur, Virgo utiq; Deipara, cum multa Divæ Brigittæ abscondita aperiret, illud quoq; palam affirmare non dubitavit, eos videlicet tanta negotia & consilia non sine supernæ cujusdam mentis afflatu suscepisse, ubi quoq; nonnullos eorum proprio nomine appellare dignata est. Quod in libris visionum ejusdem Divæ videri ac legi luculenter

Lib. 2. c. 27. potest. Nemo etenim veterum eorum sapientum erat, qui DEum, unum rerum omnium Rectorem, non assereret, cæteros autem in Divinitatis prærogativam adscitos, illi subditos, & quosdam quasi bonitatis ipsius effectus non agnosceret. Atq; inde cum Sacrificia multa eaq; varia litarent, ita id agebant, ut in varijs ejus bonitatis effectibus, quos diversis nominibus designarent, Posterì verò etiam Divinis honoribus affecerunt, DEI excellentiam & majestatem, rerum omnium veluti Parentem & Dominam, celebrarent, ac

Alia Rosconi in clementi rationes. Alia Roscolerent. P. f. Neq; ego hac in re plura percontari ex te contendam, tu porro perge, quæ cepisti. C. Timor ille Divinus in Romanis non sine aliarum Virtutum comitatu & quasi satellitio fuit, junxit se illi statim præclara, in observando Numinis cultu constantia & æqualitas quædam, ut omnes paribus ijsdemq; cerimonijs (quas quidem Sacrorum Præsides ad id lecti ac deputati definirent) DEO, tum verò etiam Dijs illis honorem haberent; accessit, ut nihil sine fufis ad aras precibus, projectaq; in DEum spe molirentur, ac persisterent: ad hæc virtutem, modestiam, pietatem, nulla ætas, nulla desiderabat conditio, degebat in Civibus mutua consensio animorum, in Castris fortitudo infracta militabat, in Subsellis integerrima æquitas pro tribunali sedebat, ubiq; in administranda officij sui delatq; muneris ratione, sollicita versabatur diligentia, ubiq; severa legum vindex, ac exactrix regnabat vigilantia.

Romani pietatis retinentes. P. f. Neq; fortitudinis ego Romanæ, nec pietatis, ac Religionis documenta requiro, quæ sanè per Historicos abundè suppetunt, namq; reipsa nullum bellum susceperunt, quod victi dimisissent, atq; in pugnando tales semper extiterunt, ut vel numero hosti impares, mallent vitam quam gloriam perdere, aut certè vi & armis, atq; invicta summis etiam periculis constanti exitum & salutem quærerent. Quod, ut ipsorum, ita aliarum quoq; Gentium monumentis & fastis memoriæ proditum est. Religionis verò laudem ipsis nullus sum, qui negem, quin potius & agnosco libens, & id imprimis admiror, lege nimirum apud eos sanctissimè cautum fuisse, ut ne quis privatos ritus adhiberet, aut Sectam, à communi abhorrentem, coleret, nedum impune in

vulgus

vulgus seminare, quod utiq; non intra verba & codices stetit, pænæ acerbissimæ, non solum sine venia, sed & sine spe veniæ, semper de transgressoribus repetita palam faciunt. Quæ sanè nostris quoq; Hæreticis ac Schismaticis, ab una veraq; Ecclesia dissidentibus, quanto non momento ac stimulo esse possent, ut tandem ad Religionis Castra convolarent, & signa quæ turpiter deseruerant, decorè neq; ingloriè repeterent. Nullum equidem Regnum & Imperium ita in se convulsam ac distractam vires unquam & Potentiam sumpsit. Sed ut ad Romanos redeam, concordiam in illis quoq; & amorem mutuum, rebus in bene multis, desideratum video, cum tot contentiones, dissidia, tumultus & seditiones audio, quas, ex eorummet Scriptoribus, vix non à primis statim primordijs irrepsisse cognosco, ubi præsertim à Regibus translata potestas fuit; namq; ijs imperantibus pacata omnia & tranquilla reperio. Atq; hinc, quantum quidem mihi assequi datum est, Regiam ego Potestatem ac Dominationem tanti esse putarem, ut Reipublicæ Regnoq; omni percommoda ac per necessaria sit, quæ utpote omnibus Subditorum vitijs ac veluti morbis mederi possit, atq; auctoritate & imperio, velut nexu firmissimo, quantumcunq; scissos ac diffutos Civium animos jungere inter se valeat atq; adstringere. C. Idem equidem tecum sentio atq; consituo. Regiam nimirum dignitatem & Potestatem præsentissimum remedium esse atq; antidotum, quod omnes Civium dissensiones componat, concordiam amoremq; inspiret, vitia quæcunq; & morbos penitus sanet, quam quidem si dempseris, nullam ut ego arbitror, regiminis, firmam satis rationem, constitueris. At Romani hoc tam valido Imperij fulcro nunquam caruerunt, nisi fortè nomen & verba requiras. Quod, si propius eorum Rempublicam inspexeris, planum ac compertum habebis. Concordia verò & amor inter eos tantus semper fuit, quem nullæ unquam vicissitudines rerum turbare, nedum convellere poterant, quem optimus ille magister, timor DEI, tam altè animis infixit, quem insignis illa atq; incredibilis Reipublicæ moderatio & legum sanctitas, velut Custos vigilantissima, semper servavit, quo minus ullo malevolorum scelere temerari posset ac penitus profligari. Etsi namq; non infrequenter extiterunt, qui hoc certissimum Sanctissimumq; vinculum convellere totis viribus nitebantur, tamen vim & robur illius superare aut infringere nequidquam laborarunt, Donec prius timorem illum Divinum eorum cordibus ejecissent, cultus Divini cerimonias, tum verò mores publicos privatosq; immutassent, divitiarum insana siti, dominandi; ac supra cæteros eminendi libidine animos inflammassent. Sic deniq; scelus, rerum potiri, ac velut obtento dominatu, avaritiæ superbiam ita jungere, ut tandem pulchrum illum civium consensum & concordiam exulare jufferit, Patriamq; & Rempublicam totam, leges, cum institutis Sanctissimis, in transversum egerit, labefactaverit, pessumderit. Jam quia ipsa Reipublicæ forma & ratio sapienter constituta, civium concordiam, velut fructum saluberrimum, ex se ipsa profert, providere imprimis debet, ut omni incolarum ordini & conditioni sua auctoritas, tranquillitas ac securitas constet. Id quod in Romanis laude ac etiam admiratione dignum reperio, præsertim ubi sapientissimos scriptores video, qui totam illam Romani Imperij molem ac potentiam, in ipsa Reipublicæ gubernatione ac descriptione reponant. In his imprimis est Polybius; Græcus quidem ille, nec Romanis usq; adeo amicus, qui tamen asserit ac fatetur, non tam militum robur & fortitudinem, non tam Ducum & Imperatorum solertiam, quam solam illam admirabilem gubernandi formam & rationem, Romanis vires,

M m m 2

poten.

Nostris Hæreticis & Schismaticis exemplum.

Regia Dignitas quid valeat in Republica.

Quid Romanorum concordiam turbaverit?

Sententia Polybij de Rea publica Romanorum.

potentiam, Imperij amplitudinem detulisse; Omnis inquit apud eos Civium ordo suam dignitatem, nec non administrandæ Reipublicæ partem retinebat, alter alteri intime conjunctus ac adstrictus, opem mutuam capiebat ac dabat, & pulcherrimam invicem consensionem amoremq; fovebat. *P. f.* Id enim verò, si qua potes, ac vis, pluribus persequi ne graveris. *C.* Equidem non recusabo quantum per tenuitatem meam licuerit. *P. f.* Rebus inarduis & voluisse sat est, loquere, age, jam audio. *C.* Regnum omne & respublica benè ordinata, quia sine Rectore stare non potest, vel unius Principis sapientia, vel optimorum & cæteris dignitate præstantium Civium concordia sagacia, vel vulgi potentia & Plebiscitis gubernetur necesse est. Quæ triplex regiminis ratio, suo qualibet jure gaudet, & velut proprietate, quam si integram retineant, non vigere ipsæ non possunt. At quia hominum mobilitate ipsæ quoque mobiles sunt, & parum constantes, ut sæpius altera alterius vi-

Ratio regiminis Reipublicæ.

Optima.

Quæ fuit apud Romanos?

ces occupet, optima sanè illa & certissima erit Reipublicæ forma, quæ triplici ea ratione concreseat, ut & Principis cum majestate auctoritatem, & Senatûs cum dignitate decus, & populi libertatem unâ cum legum ponendarum jure ac facultate conservet. Quæ quidem Imperij moderatione quia Romani usi fuerunt, Rempublicam firmam adeo, potentem atq; hostibus metuendam, effecerunt. Regia namq; dignitas & potestas ad summos Imperatores aut Consulles, sed imprimis, cum tempus postularet, ad unum, qui Dictatoris nomine veniebat, delata, pænæ & supplicij certissimi metu leges in suo robore ac vigore retinebat; Senatûs authoritas, vulgo & promiscuæ plebi, ad virtutem omnem, exemplò prælucebat, ejusdem verò facultas illa amplissima, quâ quemq; dignitatibus ornare, bonis communibus pro merito augere cum vellet, poterat, cæteros muneri alicui publicæq; rei præfectos nequid ultra leges auderent, in officio continebat; Populi deniq; libertas & potentia, legum cudendarum ac judiciorum, in quibus vitæ aut honoris reus agebatur, suprema potestas, ut ipsis Senatoribus & Rempublicam gerentibus terrori fuit, sic omnes ad mutuò habendum honorem & reverentiam excitabat. Quippe ubi vulgus ob pænarum timorem Magistratum venerari, Senatûm ob largitiones & congiaria demereri studebat, Hi pariter apud plebis potentissimæ Tribunal neq; ingrati, neq; inurbani videri volebant. Quod sanè causa fuit cur omnes invicem & officio & amore certarent, mutuamq; animorum consensionem foverent, cum alij pænarum & judiciorum metu, alij lucri & compendij gratia, velut vi quadam fœvi, ad id compellerentur. Quare ubi ordo quisq; suam sibi utilitatem & auctoritatem servaret, amor quoq; mutus ac concordia in medio regnabat, omnes verò certatim senes ac digniores, ut juven-

Romanorum civium bonum publicum Cura.

Bella contra naves & pericula.

tuti & populo moderatè comiterq; imperarent, contendebant; Rursus populi bonum servarent, opes suas vires & sanguinem, salutem ipsam ac vitam alacres immolabant, neq; ullum unquam periculum nec laborem fugientes. Videbant autem imprimis, ut aquam sine ullo motu torpentem, quiete ipsa vitium trahere & corrumpi, sic hominum animos & fortitudinem, quæ sola Imperij custos est optima, diuturnæ pacis otio langvescere atq; concidere. Quapropter fœdus nullum quasi perpetuum feriebat, sed bellum ex bello con-

sed in communem Reipublicæ utilitatem, famam, gloriam, potentiamq; conferebant, illius vires unicè, sui verò terrorem longè lateq; proferentes, ut eorum commentaria testantur. Et sanè ab hoc felicitatis culmine, nunquam Romana res laberetur, nisi posterius Patrum vestigijs decedentes, alias quasdam præter eas, quas paulò ante diximus bellorum causas prætenderent, earumq; æquitatem ad unius superbiæ, ac cupiditatis suæ libram expenderent, neq; tam vicinorum commodo, communi gloriæ aut justitiæ laborarent, sed avaritiæ, sed privatæ dominationis studijs stimulisq; agerentur, quod omnem deniq; Rempublicam firmissimam aliàs ac florentissimam, miserando casu afflixit, ac irreparabili strage fœdavit. Jam quia bello ducendo homines militesq; opus erant, Romani alacres, Juventutem suam seq; ipsos, huic muneri dabant. Neq; multò aurò centurio subsigna invitabat querapiam, neq; minusculis & promissis prensabat, neq; stativa aut itinera opulenta pollicebatur, sed ut primum bellum Præco per plateas urbesq; circumtulit, ut primum tympana & tubæ sonuerunt, illico civium turba ingens confluere, & stipendia ultre deposcere, quos ubi nominatim accitos Imperator circumspexit, tot magis idoneos signa sequi jubebat, quot implendo justo exercitus numero sufficere poterant. Hinc porro illa militum Romanorum auctoratio, deletus nomen accepit, cohortes vero ipsæ legionum vocabulum sortitæ sunt. Nullus erat qui militiam deprecaretur, id quod vir fortis dedecori ducebat, quod si quispiam non tantum animi haberet, eum quoq; ab armis discedere, leges & instituta severissima vetabant. Ut verò bello & militiæ aptiores singuli essent, primam statim ætatem non in alio, quàm in rei bellicæ cura & disciplina conterebant. Diu autem literarum rudes, legum notitiam, cultûs Divini rationem, & virtutem, Patrum seniorumq; magisteriò combibebant, quæ omnia eadem ipsi ad posteros quasi per manus porrigebant. Nihil aliud Juventus agere, quàm unum in locum collecta undiq; gladiari, equos conscendere, flumen, quod quasi pro re natum, urbem secabat, natatu trajicere, perticas, & fudes agere ac conferere, cæteras deniq; artes bellicas pulchrâ pugna simulatione non tractare solum, sed sensim etiam addiscere ac suas facere. Quo sanè Corpora quoq; ad belli patientiam comparabant, aptabant fendis incommodis, alacritati deniq; & fortitudini addebant dexteritatem. Rursus quia militi sustentando æqua stipendia persolvenda erant, vestigialia huic rei certa & census statuerunt, actas imprimis de hostibus prædas, capta spolia & manubias, inter addita fisco seu communi ærario bona referentes. Neq; infrequenter proprijs etiam facultatibus & avitis possessionibus non parcebant, ut res pecuniaria in promptu ac copia semper esset, id quod facile quidem præstare poterat, & ipsa, spectata, neq; ulli civium infesta militis modestia. Sic etenim effectum est, ut & miles alacrius bellum capefferet, de mercede securus, & qui Domi se tenebant libentius in stipendia sumptus facerent, certi de disciplina. Quamquam hi quoq; si necessitas vocaret, arma statim capere ac pro Republica dimicare parati erant. Atq; his adminiculis altera incrementi potentiaq; illorum causa stetit, nimirum miles certus, & assiduus, quorum alterum sapienti ipsius Reipublicæ ordinationi, alterum à primis statim ungviculis Juventutis exercitio debebatur, quam illi assiduò bellicæ artis negotio, ita distentam voluerunt, ut ne quid otium & ignavia, quæ duo pax alere solet, labis & vitij afferret. Has enim ego principales quibus Res

Miles unde & qualis? Quomodo le-

Juventutis exercitia.

Militi stipendia unde petebant.

Altera Romani incrementi causa.

N n n

Roma-

Romana usq; adeo crevit causas assigno, videlicet bello semper & hosti propulsando paratos, quodq; caput est, DEUM quanquam ignotum timentes, Justitiæ & æquitatis sanctæ servantes, gloriæ Divinæ cupidos, religionisq; susceptæ retinentes fuisse. Quæ singula cum ab in eunte ætate populus ille animis altè mandaret, moribusq; informaret, ita quoq; Rempublicam, gubernandi rationem, leges, instituta, & facta omnia huic velut fundamento imponebat. Unde & militem eumq; promptum & pro necessitate frequentem, & quod imprimis notandum de medio ac de sanguine Civium lectum cen-
sebat, & censere poterat.

Miles *exterus.* P. f. Neq; ego ambigo rebus ijs, quas commemorasti, Imperium omne dilatari, primum etenim cum scelere cuilibet suum supplicium debeatur, nisi Regnum aut Respublica intra Justitiæ cancellos consistat, nisi timorem DEI vindicis metumq; retineat, illico iniquitatis & superbæ pænas datura est. Sinè cultu quoq; Divino & pietate, nullum unquam genus hominum fuit neq; superare diu valuit. Ubi verò miles in præsidio nullus excubat, aut si malè compositus, solutus disciplinâ, aut importunus sit, qualis externus & aliunde petitus esse solet, quod quidem neq; semel fortasse ipsi didicimus, certè nullius Reipublicæ limitem & potentiam proferet, quin potius suâ licentiâ vexabit magis & affliget.

Romani *cujus-* *dam ef-* *fatum.* *Ejus ex-* *plicatio.* C. Ea enim vero mihi quoq; mens est; Præclarè Romanorum quispiam suæ Reipublicæ laudem & incrementi rationem paucis complexus est. Audendo, inquit, bene consulendo, periculis obviam eundo res Romana crevit. Et verò audaciam si requiras, tanta fuit, ut bellum nullum pertimuerint, nullum quod aliqua æqui honestiq; ratio commendaret, non ultro quæsierint, Regiminis vero Justi & optimi inter vicinos constituendi tanto studio arserint, ut negotijs quibusdam etiam ad se minimè spectantibus subinde moderati sint, modo Juventuti ignaviam, militi otium, ferro rubiginem demerent. Pericula vero procul & à longe excipientes neq; hostem domi expectantes, eum proprijs in sedibus libentiùs appetebant, illud summo cum discrimine tum damno experti, dum innocentes nimium vel pacifici videri volentes, hostem adventantem opperirentur, & ad focos exciperent. Consiliò porro, quod nemo, nisi ætate aut judiciò imprimis conspicuus, dabat, plurimum eos valuisse, cum multa ostendat, tum verò illud maximè, quod ex maximis periculis & casibus ita semper feliciter emerissent, ut nullò unquam bellò vincerentur, omni vincerent, & Imperij seu potentiam seu gloriam ultra proferrent. Qua sanè saluberrimi Consilij ope, id quoq; (quod in omni Republica bene composita inesse debet) teste Sallustio effectum est, ut civis quilibet honestus & honestò locò natus, etsi facultatibus tenuis, tamen paucis contentus, nullusq; decori & honesti egens, sibi Patriæq; sufficeret, & dives ac opulentus satis esset; omnes vero atq; omnes, procul ambitu & inanium nominum ac dignitatum studio, nec non privatæ dominationis & opulentæ quæstu dimisso, suo muneri, & Reipublicæ officio nunquam deessent. Jam exteros & alienos nunquam sibi accenseri passi sunt; neq; dignitatibus tantum & muneribus publicis adventitios ac novos homines, sed legibus quoq; suis ac institutis, sed civitate ipsa exclusos voluerunt, id quod etiam sanctis severissimis cautum fuit. Ad militiam porro & stipendia merenda, non solum exteris, sed & incertò thalamò genitis, circumpedibus, ac plebeculæ quiscuilibet, aditum præcluserunt, ut quemadmodum in Republica, lectissimus neq; permixtus alieno sanguis esset, sic in

sic in exercitu quoq; virtus intaminata floreret. Miles interim exterus si quis erat, is ab alijs sejunctus, sejuncta signa complebat, neq; eadem quâ domesticus, ratione servabatur. Illos verò ligas ac vagos, rei tormentariæ curandæ cæterisq; vilioribus obsequijs destinabant, ita tamen ut nullo militis nomine, nulla laude gauderent, neque ultra nascendi sortem ad alia aspirarent. Atq; hoc illi consilio, hâc moderatione se muniebant, tum præsertim, cum adhuc incrementum sumerent; quod nisi Domi facerent, frustra miles foris excubaret. Nunc quantum ea res ad ipsorum Reipublicæ integritatem contulerit, paucis accipe. Carthaginenses ex Africa, id temporis, imperiò amplissima ac potentissima gens, ex causis quæ vicinia asferre solet, eos bellò appetierant. Erant opibus & nervo belli longè valentiores, consilio verò & arte bellandi Romanis haud impares, quinimo solertiâ & sagacitate, ac belli fraudibus superiores. At militem non proprium neq; domi lectum, sed aliunde & longè petiitum habebant, vel quia civibus non ita frequentibus, vel militiæ non adeo opportunis erant, utpote agri potiùs & lucri, quàm belli studio-
Cartha- *ginenses* *qua ra-* *tione* *bellarent* sis, id quod etiam seditionis metu haud quaquam plebi per dominos licebat. Quare militem stipendiarium, varijs ex nationibus, ijsq; bellicosissimis multò aurò conducebant; Romani verò divitijs & facultatibus inferiores, proprio militi & domestico ordini confidebant. Igitur ubi ad rem ventum est, exercitus ille emptus, quanquam pluribus prælijs victor, bellum tamen profligavit nunquam, sed fatigatus in acie, domi gravis ac infestus exstitit, eo magis, quo majora obsequia impendisse sibi videbatur, ut interdum bellò cruentissimò ille ipse persequendus fuerit; prout primo cum Romanis bello Carthagini evenit, quo tempore miles illi mercenarius, majori quam Romani ipsi terrori fuit. Hi interim æquabili semper ratione, etsi lentè quodammodo, tamen fortiores è cladibus surgendo, acie hostem ac vi-
Exteri *militis* *facinora* toriâ depellebant, sensimq; ad pendenda tributa adigebant. Quæ res faciliùs perspicui ac in telligi poterit, si unius è Senatu Carthaginensium sententiam attulero, quam quidem longior prosequar, namq; multi momenti esse reperio.

P. f. Me attentum habes.

C. Acciderat, ut Strenuus Carthaginensium imperator Hannibal, multisq; cum bellis tum victorijs, ut sibi suisq; videbatur exercitatus, milite, varijs ex nationibus fortissimis, & vel ipso nomine Romanæ metuendis, lecto, Romanos aggressus sit ac profligaverit, aliquot decies hominum millia, duces aliquot cæciderit, Italiam integram fermè, præter ipsas Romanorum Colonias occupaverit, atq; successibus illis tumens, totò Latìò dominum se ferret, mitteretq; qui Carthagini, nuncios ac triumphos (quorum quidem testimonio, modios aliquot annulorum, quibus sola nobilitas Romana, & ij, qui equites merebant, signabantur, in senatu Carthaginensi effudit,) latissimos perferrent, suppetias attrito nonnihil exercitui, ac belli sumptus, ad persequendas jam non tam victorias, quàm res quasdam, ut putabat, magnas, postularent. Ibi unus è Senatu Carthaginensis medio, rem subito totam Legatis vitio vertit, ostenditq; victorias illas, nulli commodo, quin potius majori luctui ac dolori Carthagini futuras. Agite, inquit, & quæ sit Romanæ Reipublicæ vastitas, civium frequentia, edicite? Cumq; illi sex & triginta tractus, ad hæc triginta colonias numerarent, quæ quidem ægrè se jam tuerentur, tamen Reipublicæ suæ velut matri tenaciter adhærent; Quos, subdit, milites atq;

Prudentissima. unde gentium petitos Romani censent? Respondent legati; neminem inter eos externum versari, aut sub signis esse, legiones omnes incolis compleri, aut coloniarum habitatoribus, aut populi Romani focijs, ejusdem gentis atq; lingvæ Latinæ lectissimum quemq; militare; Num quis, ait ille, à Romanis castris ad Carthaginensia transivit, aut ex colonis minimum ad Hannibalem confugit, num contra, transfugij aliquos è suis Hannibal notavit? affirmant; multos suis in castris desiderari, qui se hostibus adjunxissent, quare signa quoq; milite non paucò nudata esse, negant porro à Romanis defecisse quempiam seu militum seu incolarum, quin potius aut pugna victos, aut insidijs circumventos, maluisse omnes occumbere, quam vitam captivitate precaria, aut transfugio servare; Ite igitur, conclusit ille, neq; vobis neq; nobis

Sponsum Legatis Hannibalis. palpum obtrudite, bellum vobis, bellum integrum superest, quod nisi pace honesta jam nunc componitis, ultimâ strage & hujus urbis cineribus sopiendum erit. Etsi namq; tot cladibus hostes attrivistis, homines illis non defunt, neq; simulatio inter eos ulla, neq; terror & pavor serpit adhuc, quinimo iras & vindictas acuitis, atq; animos ultionis cupiditate asperatis. Milites recentes semper ac integros in medio sui, ac velut in sinu facundæ matris, domi habent, neq; aliunde petere coguntur, vos verò qui & victorias & terras obtinetis, pecuniam ac militem tamen à longinquo conquiritis, tam certi quærere, quam invenire incerti. His ille sapienter admodum gentis suæ in tempestivam levitatem castigavit, simulq; duas præcipuas incrementi & potentiae rationes perstrinxit. Cætera quæ Carthagini bene an malè ominatus fuerat, eventus ipse probavit. Romani etenim, cladibus illis, quas, hostem jam alias victum, flocci pendentes, acceperunt, reparatis, atq; in locum amissorum militum, veteranis, qui rude jam donati, domi confederant, suffectis, ducibus omni fortuna & arte exercitis, qui inter tot ac tanta, tamq; continua bella facile suppetebant, evocatis, Hannibalem illum successibus ac victorijs suis senescentem debellarunt, & internecione deleverunt, Carthaginensibus verò tributum primum, tum verò, ubi rursus refragari cæperunt, jugum etiam imposuerunt, postremò urbem cum gente ac nomine everterunt. Ita illi facile ex periculis evadebant, neq; unquam ad tuendam patriam homines desiderabant, ut verè, ille ma-

Pyrrhus. gnus ac strenuus Græciæ Imperator *Pyrrhus*, cum Tarentinorum Romanis ejusq; adversantium precibus excitus, contra hos arma sumpsisse, unò alteròve præliò victor, ubi novos semper in aciem hostes prodire vidit, exclamaverit. Cum Lernæo dracone rem sibi esse, cui, semel amputatis, nova capita, ex vulneribus & sanguine nata, succederent. Bene igitur ego duas illas Romanæ potentiae causas afferro, ex quibus profectò virtus illis, fortitudo & magnanimitas, cujuslibet Imperij fidi custodes, nascebantur.

Romano rum vir tus. Et virtutem quidem, cum omnia eorum facta, quamdiu sanctas illas primorum urbis ac Reipublicæ conditorum leges servarent, testentur, tum verò bellum cum Pyrrho gestum clarius etiam demonstrat, cum venale Regis caput, proditoris scelere oblatum recusarunt, & Regem ipsum periculi admonuerunt, bellum se justum & æquum, æquos ipsos gerere, hoc facto confirmantes. Neq; unquam aut fraudibus aut muneribus aut gratijs hostium seduci se passi sunt, neq; pacis conditiones victo, ex victoriæ arbitrio,

bitrio, sed ex moderatione præscripserunt. Jam fortitudo ea erat, quam hostis quoq; summis laudibus perornaret, ut idem Pyrrhus fecit, qui cum in acie cæsos Romanos circumspiceret, atq; omnium adversa vulnera, arma è manibus non dimissa, neq; minas è vultibus, seu mortuorum, seu adhuc morientium, positas cerneret, in hæc verba prorupit: Quam facile, inquit, orbem totum ditionis meæ facerem, si aut Romani mihi militarent, aut ego Romanis imperarem. Verum hi neq; Imperatores alios præter cives habere voluerunt, & Pyrrhò ipsò postea profligatò, ad totius orbis imperium viam sibi aperuerunt. Magnanimitate postremò tantæ fuerunt, ut acceptis quanquam non paucis nec exiguis cladibus, animum & arma non dimitterent, sed consilio omnia & auxilio meliore sarcirent, quod & Pyrrhi bello acciderat, ubi ab elephantis potius antea nunquam visis, quam à Tarentino aut Græcis victi, ita se alteri pugna compararunt, ut excitatis ignibus belluarum proboscides, quæ maximè vulnere patebant, amputando, eas feritate cæcas in hostes ipsos converterent, quibus quidem hoc secundo præliò, victoriam incertam fecerunt, tertio verò earumdem belluarum auxiliò effecerunt, ut Pyrrhus supplex fædus & pacem exposceret. Qualia apud eos exempla & facta frequentissima; neq; rarò simili ratione sibi Patriæq; consultum iyerunt, ut mirum non sit, eos tam validos deniq; ac potentes evasisse. Verum quia hæc omnia ex ipsa Reipublicæ, gubernandiq; ratione optimâ profluxerunt, de hac ipsa differendum aliquid amplius esset, sed cum res per se magna atq; ardua sit, jamq; sol medium diem exegerit, mea quoq; officia cum negotijs, curam ac mentem postulent, id te paucis ad extremum monitum volo.

P. f. Quid illud? fac, sciam.

C. Uti Romanos hæc ferme sola duo, quæ multis complexus sum, ad illud summum Imperij ac potentiae culmen provexerunt, ita cuilibet Reipublicæ, si modò salvas ac integras res suas velit, necessarium omnino duo, imprimis ut Gloriæ DEI sedulò, atq; maximè studiū, tum ut inimicis inimica quoq; ipsa sit, hostem domi non expectet, sed in ipsius sedibus prævertat ac occupet, nam qui defendere tantum se parat, hosti animos subdit, & qui valentior aggreddi non audent, fiet certè ut nec inferiori eximere se queat. Deinde ut militem eumq; proprium, è sinu suo atq; è civibus lectum habeat, qui eam velut matrem suam tueatur, atq; ad tuendam promptus & alacer sit; Huic verò cum artis & disciplinæ rationem certam, tum stipendia, deniq; cætera in senectutem vitæ subsidia constituat, ut sic ordo militaris nullius boni commodiq; egens, nullius privati gratiæ, sed unius Reipublicæ beneficio, omnia accepta referat, atq; debere se intelligat; namq; ut illud facile Reipublicæ potentiam lacerat, ac velut in frustra discerpit, ita nemo volucrem absq; escâ servaverit, aut militem sine mercede. Aliunde porro, si quod regnum extero milite bellum ducit aut propulsat, firmum satis nunquam fuerit. Neq; hic mihi adversatur solennis Turcarum bellandi ratio & consuetudo, quod hi Janizaros exteris ex gentibus legant, quos proculdubio tanquam summum exercitus sui robur censent; Turcæ namq; eos homines ab infantia aliunde conquisitos, ita imprimis instituunt, ut unde, aut quis sit, sciat nullus, neq; ullum in militiam cooptant, nisi genti, fideiq; suæ nunciò remissò, totum se Mæhome.

O o o

home.

Turcarum Imperium & Janizari.

hometi ejusq; superstitioni devoveat, ac velut in ejus gremio natus esse
 censetur. Quamquam hi etiam, etsi tam altè in mores Turcarum tradu-
 cti, quot seditiones, quot tumultus in Regno atq; in ipsa regia move-
 ant, auribus sanè atq; vix non oculis usurpamus. Faxit DEUS, ut illi
 necdum compressi ac quodammodo gentis suæ adhuc conscij memoresq;
 animi, quemadmodum olim protulerunt ita nunc penitus evertant Tur-
 carum imperium. His atq; alijs rudis sanè ego neq; magnæ literaturæ
 homo, coram te effusis, ad solitum precum mearum pensum revertor,
 Tu fac, atq; quid familia, quid operæ in agro laborent perlustra, an de-
 niq; domi prandium sit paratum vide, quod & ipse sumere tecum non
 gravabor, namq; his colloquijs tempus ita extraximus, ut mihi quidem
 apud me de cibis nihil providerim.

P. f. *Istud verò, ut rem mihi gratissimam facies, modo ne te tardum mensa expectet.*

PETRI POTOCIJ
AD
VLADISLAUM
SIGISMUNDUM
POLONIÆ & SVECIE
REGEM
ORATIO GRATULATORIA.

SI quando Sarmatia nostra, ob datum sibi à Deo immortali Regem, pium, fortem, justum, & sapientem, merito lætabatur; tum hoc tempore potissimum gaudere & lætari summopere debet: quo te nimirum, **VLA-
DISLAE SIGISMUNDE, REX INVICTISSIME**, dextro Numinum fa-
vore moderatorem fortita est, omnibus ita Heroicis Virtutibus præditum, ut
non modò immortalia Antecessorum tuorum facta adæques, verum etiam
longissimè antecellas. Post magnos etenim illos Reges, **VLADISLAI atq;
SIGISMUNDI** nomine insignitos, quartus tu in numero Regum nostrorum, &
VLADISLAUS simul & **SIGISMUNDUS** numeraris: qui utriusq; (a) nomi-
nis significationem re ipsâ præstans, & *mundi* dominatorem seu apicem, &
armorum gloriâ potentem, gloriæq; te immortalis cupidum claris facinoribus
monstras. Omisissis siquidem **VLADISLAIS** illis, qui Principes Poloniæ tan-
tùm, non Reges coronati fuere, primus erat **VLADISLAUS** diademate re-
vinctus ille, qui in corpore exiguo magnum animum gerens, **LOCTICUS**,
id est cubitalis, à staturâ brevi; Magnus verò Sarmatarum bellator, à rebus
strenuè & feliciter gestis, in Historijs nostris appellatur. Alter fuit **VLA-
DISLAUS JAGELLO**; qui ex Magno Duce Litvaniæ, Rex Poloniæ crea-
tus, præter res domi forisq; præclare gestas, ob eximiam in convertendâ ad
CHRISTUM Litvaniâ atq; Samogitiâ sollicitudinem & zelum, gentis suæ A-
postolus nuncupatus est. Tertius verò ejus filius, **VLADISLAUS JAGEL-
LONIDES**; qui non modò sceptri ac nominis, sed & Virtutum paternarum
hæres, ob egregiam fortitudinem Hannico quoq; Imperio potitus, æneum sese
murum Crucis **CHRISTI** hostibus opponens, Sarmaticam gloriam auxit, u-
nâ cum Sangvine & Spiritu in acie Varnensi effuso. E **SIGISMUNDIS** verò
primus ob divinam quamdam in administrando Regno sapientiam **DIVUS** ab
obitu appellatus. Alter ob ingentem rerum prudenter gestarum cumulum,
AUGUSTUS à Civibus suis acclamatus. Tertius deniq; Pater tuus, præter
gubernatam feliciter pace belloq; Rempublicam nostram, ob singularem in
Deum Divosque pietatem ac Religionem, meritò **PII** cognomen consecutus
est. Ab his tu Principibus, **REX SERENISSIME**, & nomina & sangvinem
derivatum habens, sic te hætenus gessisti, ut & **LOCTICI** in rebus arduis
aggrediendis magnanimitatem, & **JAGELLONIS** Senioris in Religione pro-
pagan-

(a) *Nomen Sigismundi ethimo Theutonica significat Bello clarum. Nomen vero Vladislai secundum Sclavonice idiomatis ethimologiam Glorix tenacem indicat.*

pagandâ ardorem, & ejus filij in contemptu periculorum eximiam fortitudinem, & SIGISMUNDI Primi in gubernando Regno admirabilem sapientiam, & AUGUSTI AVI TUI in tuendâ Majestate splendorem, & DIVI PATRIS TUI in rebus gerendis felicitatem, egregiamq; pietatem in DEUM, nondum coronis ornatus, civibus tuis luculenter declaraveris. Cumq; nunc Sceptris Paternis admotus, singularia quotidie virtutum Regiarum exempla tradas, Justitiæ, prudentiæ, moderationis, liberalitatis, fortitudinis, clementiæ; facile omnibus persuades, quid in posterum abs te Cives tui expectare debeamus. Ut igitur ingentis Lætitiae nostræ, quam meritò ex tua inauguratione concepimus, ad alios quoq; remotius à nobis positos signa deveniant, & ut iterum strenuos illos fortesq; VLADISLAOS, & Sapientiæ gloriâ, pietate, magnos SIGISMUNDOS, in te revixisse, omnes agnoscant; enitar, cum bonâ TUÆ MAJESTATIS veniâ, de tuis virtutibus, REX SERENISSIME, paulò uberius differere; Quamvis eas nemo, non dico exæquare verbis, sed ne cogitatione investigare valeat; earumq; famâ & fructu plenus jam sit Orbis Sarmaticus, plenus Orbis terrarum.

Virtutis itaq; cujusvis eminentioris, REX SERENISSIME, ea est dignitas, eaq; pulchritudo, ut cultores suos non solum in hac mortali vitâ verè beatos, verè felices, atq; illustres efficiat; sed post funera etiam nominis perpetuitate, ac optimæ famæ immortalitate donet, eamq; ad omnem posteritatem maximâ cum gloriâ transmittat. Unde quoq; illi, qui altiori in dignitate Regioq; in solio positi sunt, singulari ejus amore & pulchritudine ducti, non modò utilitates quasvis & voluptatum illecebras contemnunt; sed mortis ipsius periculis spretis; quæq; etiam ardua; quæq; difficilia, fortissimo animo aggrediuntur: Resq; publicas sibi commissas prudentissimè administrant; cum rectè factorum gloriâ non secum mori, sed ita memoriæ mandari vident, ut tum maximè diuturnioris illam vitæ initium sumere, affirmare possimus. Tales profectò cum plures alij Heroes in mundo fuere, tum majores tui, REX SERENISSIME, in Septentrione, antecessoresq; gloriosissimi Reges Poloniae omnes; quorum tu exemplis innixus, in juvenili adhuc ætate ea didicisti, quæ tibi ad Regnum, atq; immortalitatem, viam amplissimam pararent. Et Alexander herclè Severus Imperator ita à pueritiâ bonis artibus, tam civilibus quàm militaribus, dicitur fuisse institutus, ut ne diem quidem unum transire sine Litteris aut militari disciplinâ sineret, matre sua Mammæâ procurante, quæ ei nobilissimos quosq; præceptores adhibuit. Tu è contra, matre virilis prudentiæ fœminâ, imò AUSTRIACÆ DOMUI innatâ Sapientiâ præditâ Heroinâ, in pueritiâ orbatu, à Divo patre tuo SIGISMUNDO Rege, omnium Septemtrionalium sapientissimo, sollicitâ curâ educatus, præceptis imperandi institutus, exemplisq; rerum ab eo gestarum firmatus, non modò mitiores artes & scientias, pro Regiâ tuâ indole, sub optimis præceptoribus imbibisti; sed militaribus quoq; disciplinis, inter bellicosos tuos Sarmatas, facillimè assvesti: ostendistiq; omnibus cursum ætatis non esse expectandum in festinatione Virtutis. Et quidem rectè: Ut enim mentis, sive ingenij, & corporis munia, in homine invicem copulantur; ita arma quæ ad corpus, & litteræ quæ ad ingenium referuntur, in Principe conjungi debent. Qui armis profectò vim à suis repellere, ulcisci injurias, inimicos profligare, socios amicosq; defendere, tueri fines, propagare Imperium solet: Litterarum verò præsidio instructus, leges subditis tradere, jura præscribere, mores corrigere, Civiumq; animos quocumq; lubet impellere atq; incitare potest. In his autem omni-

omnibus, cum præcipuè canâ prudentiâ sit opus, tum idcirco eam rectissimè imperantium virtutem propriam esse Philosophi dixerunt: Quod videlicet, præ alijs mortalibus, eâ instructi, quid petendum fugiendumve sit, optimè cognoscere valeant; & quibus vijs, tum ipsi eò pervenire, tum subditos suos eodem perducere commodissimè possint; nihilq; temerè atq; inconsideratè in Republica agere, sed unoquoq; in negotio, quid rerum varietas & necessitas, tum pacis tum belli tempore, postulet, per se dijudicare. Hinc tu VLADISLAE, Optime, Maximeq; Princeps, quamvis longo usu sub Patre tuo sapientissimo Rege didiceris, tot res, tamq; varias, mente concipere; ratione disponere, diligentia obire, sapientiâ gubernare: non contentus tamen domesticâ disciplinâ & tractatione negotiorum, voluisti externæ etiam prudentiæ modum & momenta investigare; atq; eam ob causam, nobilissimas Europæ gentes, scientissimosq; bellicæ rei populos avidè perlustrare. Nec vano meherclè peregrinationis scopo. Recreat enim attollitq; generosum animum, quotidiana illa conspecta novitas, morum, hominum, locorum; & ad similia domi efficienda, recordatis speciebus rerum, validissimè impellit. Semperq; hoc egregijs Heroibus tum ad gloriâ magnificum, tum ad benè vivendum salutare, tum ad gerendum Imperium conducibile visum, lustrandis diversis Provincijs, & in multorum Regum notitiâ benevolentiamq; venire, & plurimarum rerum usu, Ulyssæam quamdam, hoc est vivam, parare sapientiam. Inter reliquos autem æstimatæ prudentiæ Principes, Aurelianum, Vespasianum, Titum, Trajanum, atq; maximè Adrianum Imperatorem, Spartianus auctor est, peregrinationibus impensissimè delectari solitum; adeò, ut quidquid in Libris legisset, id Oculis coram intueri concupisceret. Marcum quoq; Tullium, eloquentiæ Latinæ parentem, peregrinationibus deditum, Athenis cum esset, non tam operibus magnificis, exquisitisq; antiquorum artibus delectatum fuisse ajunt, quàm recordatione summorum Virorum, ubi quisq; habitare, ubi sedere, ubi disputare sit solitus. Sic tu, VLADISLAE Rex, cum externas gentes Provinciasq; peragrasses, non magnificas nobilium ædes, non superba Dynastiarum palatia, nec marmorum ingentes substructiones mirabaris; sed Loca summorum olim Virorum habitatione illustrata, rebus fortiter gestis clara, bellicisq; tumultibus infamata: diligenterq; percunctabar de Locis ad præscripta Geometrica extructis, de Urbibus optimè munitis, de arcibus inexpugnabilibus, de Ducibus bellorum, de armamentarijs Regum, de strenuis militibus, de viris eruditis, eorumq; scriptis, & factis præclaris; quò inde tibi majorem rerum cognitionem, regnandiq; scientiam absolutissimam comparare possis. Quod si verè itaq; Sophocles scripsit, Megistanas sapientum congressu prudentes evadere; te, VLADISLAE REX SERENISSIME, omnium prudentissimum censemus esse: Cui nimirum contigit cum tot Principibus congregari, cum tot colloqui eruditis, cum tot Magnatibus convivere: tot gentium, civitatum, familiarum, lingvas, cultus, ingenia, mores, instituta, spectare: Atq; unâ tuam universis monstrare virtutem, indolem, ac fortitudinem illam Sarmaticam, quam in juvene adhuc extimuit Mofcus, persensit Othomanus, expertus est suo malo Getes, suo damno Sudermanus. Itaq; tanti per Germaniam, Belgium, atq; Italiam universam concursus hominum excitabantur, cum ad Portæ Aureæ apertionem religiosus Romam ires, tantæ ex oppidis effusiones, tantæ consalutationes, ut nihil aliud videre esset, nisi singulis diebus recentes civitatum occurfus, novas Principum Legationes, as-

fiduas Optimatum pompas, Præsulum & populi faustas ubiq; appreciationes. Idq; eâ universorum, quæquâ incesseras, in te observantiâ, ac eo amore, ut vehementissimum, supra quàm dici possit, tui desiderium omnibus illis nationibus & populis reliqueris. Quare, cum te in patriam recepisti, omnes Sarmatæ tui in te oculos converterunt. In te enim non modò præcorum illorum VLADISLAORUM & SIGISMUNDORUM, hujus ejusdem Reipublicæ, uti jam diximus, olim gloriosissimorum Regum, imaginem impressam intueri videbantur: Sed sibi in animum inducebant, te non modò majores tuos omnes, & DIVUM patrem tuum æquaturum, sed longo etiam intervallo universos Regni Poloniæ Reges superaturum; ubi primùm contingeret te ad ea Regni sceptrâ & coronas accedere, quas illi magnâ cum prudentiâ & felicitate gesserunt, & quas tibi ob virtutem fatis destinatas cuncti præviderunt. Quid enim aliud ab illâ tuâ adolescentiâ religiosè, innocenter sancteq; ac sapienter exactâ expectari poterat? Quid ab virili ætate istâ? cui naturâ insitum atq; innatum videmus, præclara semper ac magnifica animo concipere, ardua ac excelsa moliri, & in maximis rebus, primis ab annis ad hæc usq; tempora versari; omniaq; sic ad laudem ac dignitatem referre, ut & apud tuos Polonos, & apud quasvis exterarum nationes, summæ virtutis admirationem obtineres, dignusq; habereris cui sceptrâ paterna crederentur: hæc q; ipsa Sarmatia, patria tua, fortissimorum ac sapientissimorum hominum feracissima, quæ te genuit, quæ te aluit, te sibi Regem videret ac moderatorem; gauderetq; se miseris his temporibus, & in hac ferè totius Europæ calamitate, eum sibi filium genuisse, sub cujus imperio ac præsidio ab omni esset periculo quàm tutissima. Nam cum duo sint, REX SERENISSIME, quæ claros Principes ac Imperatores faciant, summa Virtus, summaq; felicitas: in te utrumq; abundè Poloni tui experti sumus; qui invictum animi tui robur, Orbi penè universo, monstrare cupiens, adolescentulus ferè Mosci glaciem ac hyemes fregisti, cælumq; illud sævum, asperum, immite, cum virtute incolarum, exarmasti, & quæ alijs ob siderum & locorum inclementiam videbantur inaccessibilia, tuâ fortitudine & constantiâ superasti, penetraisti, expugnaisti: ingentemq; illum Smolenscensis ditionis tractum Seriensensem, atq; Czerniechoviensem Provinciam universam, superbo illi Moscorum Tyranno eripuisti. Pari deinde animi magnitudine, & Turcarum etiam potentiam, & Scytharum ferocitatem bello Valachico excepisti; ut illâ victoriâ tuâ Chotimensi, quam omnes annales, omnes posterî loquentur, non Polonia solum servitute sit liberata, sed omnibus Christianis populis securitas restituta. Quæcunq; enim natio barbarorum, robore, ferocia, aut numero, gravis unquam nobis, ac Europæis omnibus fuit, quasi fato aliquo ad supplicium condemnata tuæ felicitati tum succubuit; innumeræq; simul Mahometanorum gentes ad bellum illud coactæ, tuâ virtute castigatæ, timendum esse Polonum imposterum didicerunt. Ut autem ævi maturus, Patre tuo jam senio fatisciente, ea comprobares, quæ illo adhuc florente adolescentulus fortiter gesseras; declararesq; te haud dissimilem esse tui, sed semper paratum pro Patriâ proq; Catholicâ Religione quævis pericula subire; ideò in Prussiam quoq; ab eo in commilitium assumptus, ne aut virtus quiete langvesceret, aut parum dignus Regno fuisse videreris, qui omnino futurus esses Sarmatiæ Imperator, quasi privatus sub imperio inter cives tuos versaberis; non alio sanè major, nisi quod virtute instructior, laboris tolerantior, atq; rerum militarium peritior. Et quamvis conditione supra leges & parendi præscripta esses, attamen paruit

in te

in te semper cupiditas rationi, voluntas legibus, majestas svasionibus monentium: & actionum splendore, morum nobilitate, modestiâ, ac humanitate omnibus antecelluisti: Omniumq; tibi civium amorem, tuâ comitate, tuâ virtute, ita comparasti, ut nemo tam magna de te animo conceperit, quin tu multò majora præstiteris. Neq; injuriâ profectò: decet enim magnos animos & sublimem fortunam lenitas; nec cadere potest, nisi in eos qui ingenui sanguinis & stirpis sunt: procul ab eâ viles homines aut barbari, qui plerumq; sævire consueverunt, ubi licentia adest; aut superbire, ubi fortunæ favor. Cum itaq; omnes homines deceat se submittere, & ab arrogantia fugere, scopulo virtutum; tum maxime Principem, qui in alto est, & causas plures sive occasiones superbiæ atq; fastus habet. A quo tu, REX SERENISSIME, longè positus, nec austerus unquam aut tetricus, aut difficilis tumidusve, sed hilaris semper, comis, facilis, modestus, & omnibus benignus, sic justitiæ studio, quæ mater omnium virtutum est, assidue flagrabas, ut omnium bonarum actionum norma ac regula tuis Polonis esses. In negotijs siquidem suis, ad tuum patrocinium recurrentes, tuum expectantes judicium, cunctos eodem Justitiæ Lamine æquè spectabas, pari libræ lance omnium actiones & merita pendebas, gnarus fundamentum perpetuæ commendationis & famæ justitiâ esse; sine quâ nihil potest esse laudabile. Quapropter tuas eximias dotes, tuum vitæ tenorem considerantes, facile conjectabant omnes, te olim Sarmatiæ tuæ gubernacula moderaturum, te solum paternum & coronas virtute affecuturum: felicemq; ac beatam Poloniam futuram, cum tu illi Rex præfueris. Quid iste tuus Divinus & Majestate plenus adpectus? quid vultus & facies Regia? nonne omnes, qui intuebantur, ad quæq; maxima de te speranda incitare videbatur? Si Oratores externorum Principum, Divo patre tuo conspecto, sæpissimè obmutescabant, cum proloquendum esset; quid tuam Heroicam faciem barbari populi non extimescent, cum jam in throno Patris residentem conspiciant; cui tu non tantum formâ, sed & virtutibus perquam simillimus existis? Ut fileam interim istos humeros & decentissimam proceritatem; ista latera, viresq; quibusvis obeundis muneribus pares; ac totam corporis formam, ex amabili quadam venustate pariter ac majestate temperatam: quasiq; geminos vultus, Martis ac Apollinis, in unâ facie sic representantem, ut neq; gratia minuatur reverentiam, neq; dignitas officia gratiæ. Istius modi figuram Achilli affinxit Homerus, Aeneâ Virgilius: talem Scipioni Africano tribuunt Historiæ: quam sic augustam esse voluerunt, ut eo nihil fuerit amabilius; sic rursum amabilem, ut nihil augustius. Titum quoq; Imperatorem, & formâ excellenti præditum, & virtutibus Heroicis ornatum, & occultâ quadam gratiâ cœlitus donatum, ita omnibus venerabilem pariter atq; amabilem fuisse prædicant, ut Orbis amor ab omnibus esset appellatus. Sed hoc elogium in neminem verius quadrat, quàm in te, REX SERENISSIME, qui commune es omnium Septemtrionalium populorum gaudium, unicæ Sæculi tui delicia, fatalis Principum Christianorum amor. Quis enim te vidit unquam, qui non illicò amare cœperit? imò quem non vel auditum modò VLADISLAI nomen in tui cupiditatem accendit? Quis vel eorum qui populares auras, epulis, muneribus, congiarijs, sportulâ venabantur, tam gratiofus fuit uni multitudini, quam tu tam multis nationibus, tam innumeris Europæ gentibus, maxime autem tuæ Sarmatiæ incolis? Non efficacius magnes chalybem attrahit, quam tu mortalium omnium mentes in tui amorem rapis: nec tam facile vicina flamma

P p 2

ad naph.

ad naphtham transvolat, quam facile tu, VLADISLAE REX, in omnium civium tuorum pectora descendis. Nullumq; unquam memoriâ hominum Principem extitisse credo, quem sua patria dilexerit aut sincerius, aut ardentius: quiq; invicem suos impensius amarit. Et quidem jure: singulorum si quidem in te benevolentiam amore compensas, liberalitate rependis, beneficentiâ retribuis: tuâq; REX SERENISSIME, moderatio, clementia, comitas, benignitas, pietas, adeo omnem dominatûs invidiam excludit, ut nullus unquam in privatâ vitâ, tantam apud omnes gratiam favoremq; obtinuerit, quantum tu in Regno amplissimo obtines. Obtines autem meritissimò; quia nullo commodius philtro amor acquiritur & retinetur, quam ipso amore, apud liberam præsertim gentem: bonumq; Principem decet sua omnia posteriora habere, Patriæ commoda prima & maxima ducere; & ut ea opibus firma, copijs locuples, gloriâ ampla, virtute honesta sit, quam diligentissimè curare. Nam Rex eligitur, inquit Socrates, non ut sese molliter curet, sed ut per ipsum, ij qui elegerunt, benè beateq; agant. Hinc Principis munera sapientes esse putant, pudicitiam non constanter modò servare, sed etiam in alijs vindicare: gravitate citra Regum supercilium uti; adeuntes ac supplices, non solum comiter excipere, sed confirmare; atq; ad meliorem spem revocare: justitiam admirabili condire clementiâ: disceptationes dexteritate incomparabili sedare: populorum & civium salutem ac securitati consulere; bonisq; artibus Regna instruere: effratos animos emollire: benè educatis ingenijs favere: Litteratos undecunq; accersere, eosq; omni munificentia honestare. Quod enim animus est corpori, quod Sol Orbi terrarum, hoc est populo suo bonus Princeps: nam omnium somnos, ut inquit Seneca, illius vigilantia defendit, omnium otium illius Labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio. Cum te igitur, SERENISSIME REX, subditi tui videremus, sanctitate, Religione, consilio, prudentiâ, humanitate, fortitudine, iisque omnibus virtutibus ornatum, quibus optimum Principem præditum esse oportet; nemini mirum videri debet, quod te, quem certa syderum decreta sceptro Poloniæ & Solio destinaverant, ab obitu SIGISMUNDI patris tui, optimi atq; sanctissimi Principis, unanimi consensu, liberis suffragijs, in Regem nostrum elegerimus; teque libertatis nostræ vindicem, atque legum tutorem nuncupaverimus. Unde nemo quoq; tam stupidus vel invidus reperiri potest, qui abs te non omnia bona speret; deque te sibi, REX VLADISLAE, omnia summa non polliceatur, si modo aut genus tuum, unde originem ducis, aut Patrem tuum, quem in omnibus imitaris, aut deniq; te ipsum, qui omnibus Regijs virtutibus abundas, sibi proposuerit. Nam quoad genus divinamque originem tuam: etsi pulchrum duxisti, REX SERENISSIME, tot tibi tantorumq; Regum è tuâ profapiâ virtutes, veluti faces accensas, præluxisse, tamen non alienis vestigijs nixus, sed tuopte ingenio tuisque virtutibus crevisti, tuis meritis, tuis laboribus, viam tibi aperuisti ad istud fastigium, ad quod nunc es evectus; cum minus decorum esse putares, solis majorum laudibus censeris, & illustribus avorum monumentis umbratilem gloriam venari. Præstant etenim & pluris æstimantur, quæ in te ipso sunt, quam quæ circa te exterius versantur: quia hæc propria & ingenua sunt, illa externa & aliena habentur. Quantum verò ad Patrem tuum, invictum illum atque indomitum Heroem, quem imitandum tibi proposuisti; nihil penitus in ipso desideratum est, quod in optimo

optimo esse deberet Rege, five scientiam rei militaris, five virtutem, five majestatem, five felicitatem spectare voluerimus: Sufficitq; uno verbo dixisse, unum illum sæculo hoc nostro divinitus extitisse, in quo virtutes simul omnes vigerent, quæ singulæ in omnibus prædicantur. Quantum deniq; ad te ipsum, REX SERENISSIME, talem te ab incunabulis usq; præstitisti, taleq; Magni ac heroici animi specimen dedisti, ut in tractandis Reipublicæ negotijs, SAPIENTISSIMI ac PRUDENTISSIMI REGIS nomen, non civium Tuorum modò, sed omnium vicinorum populorum consensu promerueris: bellicis verò in rebus, cum omnibus omnium ætatum eximijs Ducibus, ac Imperatoribus, facile conferri possis. Siquidem te jam pridem, ut & Patrem tuum, barbari formidare didicerunt: & ut in ejus Sarco-phago titulis addita cognomina, DACICI, SCYTHICI, MOSCOVITICI, OTTHOMANICI, leguntur: sic tu sub ejus auspicijs arma gerens, tantum Orbi ostendis universò triumphorum, quantum tota Sarmatia habet hostium aut malevolorum. Quis enim te, VLADISLAE PRINCEPS MAGNANIME, vel bello, vel pace elarior? quem res adversæ magis exercuere? quis prosperis & secundis minus intumuit? quis in utrâq; fortunâ constantior fuit? quis tam eximijs dotibus ditatus, ut solus possit Rempublicam in his fluctibus Interregni, consilio juvare, auctoritate munire, prudentiâ fovere, dignitate augere? Nemo sanè præter te, REX SERENISSIME, qui ab ineunte ætate, uti diximus, in universò vitæ cursu, tanti Imperij fastigio te dignum præstitisti: & non bellicis modo, sed pacis quoq; artibus, quæ semper & ubiq; sunt usui, excelluisti; atq; civium tuorum amorem ijs tibi conciliaisti. Tuâ etenim ope recreatam videmus Poloniam, tuâ Virtute defensam Litvaniam, tuis armis barbarorum ereptam injuriæ Russiam, tuis Consilijs sedatam dissidentium de Religione Opinionem & discordiam, tuâ auctoritate repressam licentiosorum hominum audaciam, erectam in spem Prussiam, restitutam denique omnibus Sarmatici Imperij Provincijs securitatem & pacem. O fortunatam itaq; te Rege Poloniam nostram! O verè autem hoc nostrum sæculum, quo te auspice, te auctore, te moderatore, pietas, fides, simplicitas, pudor, breviter, omnis illa incorruptæ quondam ætatis virtutum seges repullulascit, reviviscit efflorescit! Onos terque quaterque felices! quibus Divino munere talis datus est Princeps, talis Rex, qualem ex omni mortalium numero, ne votis quidem optare potuissimus, meliorem: tam fortunatus, ut bello nusquam succubuerit: tam potens, ut nulli vicinorum non sit formidandus: tam mitis, ut nulli non sit amabilis: tam comis, ut cuius Civium pateat aditus: tam benignus, ut neminem à suo sermone tristem discedere patiatur: tam munificus, ut omnes benè de patriâ meriti, præmia ab ipso referant: tam incorruptus, ut eum sibi amicum mali sperare non queant: tam beneficus, ut optimus quisque probatus illi charusque sit: tam justus, ut ad regimen & disciplinam sine legibus ullis ejus unius vita sufficiat: Sic denique omnibus fortunæ, corporis, animi bonis, undequaque cumulatus, ut Numini quam homini propior esse videatur. Atque hæc sunt dotes illæ tuæ, VLADISLAE REX SERENISSIME, quæ te Superis charum reddunt. Hæc Virtutes Regiæ, quæ tibi tam inauditam fortunæ favorem, quæ tibi Principes Christianos, quæ Nationes populosque confines, quæ mortales universos conciliant. Quapropter gratulamur huic tantæ tuæ felicitati; gratulamur Reipublicæ nostræ, cui tu, talis ac tantus

**SERENISSIMI & INVICTISSIMI
 VLADISLAI IV.
 POLONIÆ REGIS**

Magni Ducis Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Mazoviae, Samogitiæ, Livoniæ, Smolensciæ, Czerniechoviæq;
 nec non Svecorum, Gotthorum, Vandalorumq;
 hæreditarij Rgis. Domini nostri Clementissimi

ELOGIUM.

TRIUMPHALES commodabis aures homini Umbratico populariter non ambitiose, Regum Vitam quacunq; ratione narranti, & ab externa Dominantium scena venientem Regni Tui natalem accolam, in Regiam Tuam non gravatè admittes. *Rex Serenissime.* Impendo Tibi Principi Meo tributariam obsequentis animi vocem, quem non prius in Eminentiore Principalis aulae solio, quam excubantem in confinio inter equestres ludos orbis Christianus vidit, quem non prius sceptrum in Polonia quam ferrum in Moschovia circumtulisse vicinæ gentes loquuntur, quem non prius regia contexit purpura, quam sanguine hostili tincta imbueretur, ut jam planè in illa Exorientis felicitatis inauguratione, videretur aliquid à fortuna tua *Rex Serenissime* majus Polonia expectare, quam dederit ipsa tibi. Strinxisti à primâ pueritiâ duriter, & laboriosè in hostes ferrum, ut regia Manus tua sceptris tenendis mollius insvesceret: laureata Sertâ capiti tuo imposuit Polonia, ne deinde coronæ graves essent: induisti in illa cruentâ acie Imperatorium paludamentum, ne posthac avitam, & paternam purpuram fastidires. Premeret te orbis Sarmatici regimen, & regij humeri sub hoc Atlantico onere verè fatiscerent, nisi dexteram tuam clypeus pressisset militaris, & inter castra ac militares cuneos, membra tua (quod in Principe prodigio simile est) laboribus non insveta lorica indurasset. Hominibus imperare difficile erat; nisi immanem Barbariam, & Tauricam Deam, cruore gravem, vix humano sanguine placabilem duxisses in triumphum; latitare volebat Regina, & triumphatrix Polonæ fortitudinis Aquila, & pedissequarum alarum obsequiò destituta, otium in natali nido cogitabat, si non cecidissent in prædam minorum gentium Volucres pullatæ, & inauspicatæ Moschorum aquilæ: caligare poterat, & venatorum laqueis irretiri, hæreditarius rex animalium Leo, nisi obicem irretorti oculi Otthomanicam lunam extinxisses, relinquere parabat sterile, & infæcundum Poloniæ solum, efflorescens, & splendorum in regio agro ferax manipulus, (a) si non ad auream Victoriæ messim ferratas Polonorum falces convocasses; Quæ diuturna in agris nostris germinasset fertilitate segetem opimam, nisi servilis agricultura ferrea sæcula reduxisset. Illa ex ultima hominum facie colluvies, sed ad scelus projectè audax, & immaniter ferox, quæ ultra Pontum Euxinum ex Otthomanica ditione prædas toties impune egit; quæ Asiaticum illum prædonem, secundâ rerum prosperitate insolescentem

vinci

(a) Allasio ad Manipulum, Insigne Gentilitium Domus Regiæ Jagielonicæ, tum & ad Aquilam albam Poloniæ, nigram Moschoviæ, ac Leonem Sveciæ.

Vinci demum à vilibus mancipijs docuit, quæ transalpinas regiones ingenti terrore complevit, illa inquam pervicaciæ lues, dum ad Boristhenis ripam refractariam dimicationem præfidiarijs legionibus tuis indicit, tua fortitudine territa, ad immortale, & auspicatum *Vladislai* nomen exhorruit, quæ, si esset aliquid ultra mortem, sibi in supplicium meritò poposcisset, Servilem tamen sanguinem immortalitati tuæ immolavit, si ille proterviæ scelere maculatus Regibus libari potest, aut tu *Rex Serenissime* tam turpem hostiam acceptasti. Descendisses dimicaturus *Rex Fortissime*, si (ut vetus ait ille orbis Victor) cum regibus certamen ineundum esset, aut expediret principi, cui non eadem decora, quæ modicis domibus immortalis decernit ætas, cum una alteraq; legio turbat, omittere principem locum, ex quo in omnia regimen. Neque omninò peccarunt in nos fatalis fortunæ mala, dum servilia arma anniverfarijs tumultibus exsonuere, quod scilicet supra externorum Principum admirationem, felicitas tua indefessâ doceat European Viciniam, civilia adhuc arma excutientem, non rarò Civile aut servile incendium extingui posse, sine gravi ruina Victoris. Ita sanè in servili capite præcidisti *Rex Fortissime*, quidquid in agrâ Poloniâ ex morbo rebellionis tumebat, ita sanè animadvertit orbis, in regno Poloniæ soli perfidiæ succumbere animos agrestes, & municipales, Equestrem verò in Republica ordinem, dominantibus fidum, ab omni tumultuariâ Seditione extitisse immunem, ne calamitatum nostrarum facti, nobilitatis Polonæ nominibus notarentur. Audebo dicere *Rex Serenissime*, unum te inter Principes Christianos, sceptri non minus quam vitæ securum regnare, in cujus regno hæc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum Principis est, (ut ait Romanus sapiens) munimento contra perfidiam subditorum non egere,

Non sic excubia, nec circumstantia tela

Quam tutatur amor.

In Dominantes Perfidia aliarum gentium labes est, quæ nec totam servitutem pati possunt, nec totam libertatem; Poloni verò vitam potius quam corruptam erga regnantes fidem deferere malunt, in quorum sinu melius se acquiescisse, & eorum fidei tutius caput suum Regium credidisse, quam reliqui Principes, Proavus Tuus *Sigismundus* Primus, Avorum nostrorum memoriâ, in confessu Principum meritò affirmavit. In reliquis gentibus certa Dominorum domus serviliter regnat, & certi servi regnantur, fato potentiæ rarò diuturnæ, quæ nunquam satis fida, ubi nimia. Tu regnas in animis Polonorum, dum immensum hoc Imperij corpus, quod sine *Te Rege* stare ac librari non posset, Regiæ Virtutes Tuæ ita animarunt, ut planè Sanctissimi Principes, & Sanguinis Jagiellonij Divi Majores Tui in Tuo hæreditario pectore, reduces, & redivi vi spirare nobis videantur. Non possumus desiderare acerrimos religionis instauratores *Micislaos*, qui quasi Vindice pro religione dexterâ, immortalitatem nomini pepererunt suo, cum Tuâ Virtute perfectum sit, ne aviti ritus Sacrorum inter adversâ culti, per prospera obliterarentur, cum Tu, contra receptum aulae morem, dimicaveris acrius pro aris quam pro focis, cum deniq; ita religionem propugnaveris, ut regiam potentiam, (quæ genuina pietatis Lacinia est) firmares, non minus retinendæ prudens, quam felix amplificandæ. Nolumus voto expetere *Casimiro*s magnos, æquitatis arbitros, & legum conditores, qui primi nos ad Mansuetudinem, & Justitiam sapientissimis traduxerunt institutis, cum ab ore Tuo Regio veluti ab oraculo

R r r

jus

jus regium accipiamus, supra omnem injuriam positum, cum in summa fortuna Tuâ non id æquius, quod validius judicetur, etsi (quod ait ille) Principi nemo leges scripsit. Magna hæc quidem pace belloq; memoravi decora, sed quæ omnia infra magnitudinem Tuam jacent, hoc mihi intactum est adhuc, quod in præconijs Tuis potissimum eminet, Beneficus ille, & Munificus animus, qui præ reliquis dotibus Tibi familiarior est, & Tu ex præscripto regiarum Virtutum, quibus veluti circino quodam circumscripta est omnis Regum vita, largiri didicisti, cum ditare quam divitem esse, magis regium sit, & non minus munificentia quam armis polleat felicitas Tua. Implevisti mensuram mutuâ vicissitudine, & Tu quantum princeps tribuere popularibus Tuis posses, & populares Tui quantum à Principe accipere, ut aliorum felicitati nihil jam in Regno Tuo desit, nisi moderatio ejus. Vestra illæ sunt (ô Reges) sed felices, & decoræ catenulæ ne dicam graviori Verbo aureæ Compedes, quibus non aures supra fabularum miracula, sed animos hominum in Regiam Vestram attraxistis, & arctiori nexu devinxistis. Pulchra captivitas, & quam aliquis magnò mercetur, vinctum esse beneficio regis, & cedere in prædam tanto venatori, quem ultrò ambire in felicitatis parte numeramus. Neq; indecorum constringi, dum vincire consuevit manus Tua, moderando orbi Sarmatico, & ferendis fascibus laureatis non insueta, neq; ignominiosum mancipari, dum vinculis ligat ille, cujus regia fascia non indecorè strinxit, cum plerosq; beneficijs cumulavit. Ibunt in orbem posthumæ ætatis immortales voces, à Septemtrionali Sarmatiâ peregrinæ (quod unum infatigabiliter Principibus parandum est) prosperam facient Tui memoriam, dum deterrimâ Dominantium comparatione, gloriam Tibi apud posteros quærent, atq; exigere videbuntur, non degeneres successorum animos, ad normam Virtutis Tuæ coeternum vincturæ. Ibunt clamoræ, & vocales Musæ, non inter circumforanea compita, sed intra vestra, ô Principes externi, limina, partium aliquando securæ, ac in clandestina conclavia immigraturæ, *Vladislai* Res gestas apud invidiosa pectora exaggerabunt, tantò audentius, quanto impetius literas ille fovet, qui digna litteris gerit. Tinnient credo, & prurient externorum Principum, remotos plerumq; rumusculos ex abdito captantium, invidiosæ auriculæ, tinnient ad inaudita atq; ab ultimâ Barbariâ accersita, *Sauromatarum*, & glacialis Oceani nomina, quod naturâ insitum sit ijs, quibus adversarum rerum sensus acerrimus est, inoffensam aliorum prosperitatem ægris oculis aspicere. Substitueret credo in successionem gloriæ Tuæ inverecundo errore, in deteriore forsitan ævo victorias Tuas ambitiosè innumbraturum Principem, aut supposititium quempiam adoptaret fucata arrogantiæ administrum Externa Fama, nisi intellexisset orbis eum, qui semel excesserit fastigia humanæ dignitatis, non facile virtutum aut æmulos aut successores habiturum. Certabunt infesta orbis regna, nec satis constanti rumore obstrepere sibi audebunt, quæ plus immortalis nomini Tuo sit laboratura, aut quæ Te Principem annalibus Regum suorum insertura orbis Historia. Invida ætas, non ferres diu vultum Personatum, quem tibi velavit assentantium turba, & somnia venditantium adulatio. Referes inter fumosas regum tuorum ceras, Vivam fortitudinis, & magnanimitatis imaginem, nullo adulationis panno convelatam. Numerabis inter pomposa stemmata (etsi nasci ac generari à principibus fortuitum nec ultra æstimatur) repones inquam, & numerabis non à majoribus mutuata aut adventitia *Vladislai* trophæa, in quibus

bus apellationem gloriosi acroamatis fama Tibi substituet, aliorum nomen citò delebit. Effinges Regibus familiarem aquilam, sed memineris eam nativo, & pacato nitere Candore, quem immortales *Vladislai* triumpho paraverunt. Delineabis fortitudine immanem Leonem, sed leonino animo *Vladislai* territum, & efferatâ immanitate, ceu veteribus exuvijs depositis ad regios quondam pedes procumbentem. Celabit solers statuarij manus armatum Equitem, propriam scilicet, & genuinam bellicæ Virtutis sobolem, inter continuas *Vladislai IV.* Victorias propagatam. Appone tandem immortalis nomini coronides, tergeminas coronas, circumcingite efflorescentem manipulum regij capitis honores. Corona ætatem nostram Poloniam stipendiariam, Tuæ immortalitati *Rex Serenissime*, Regiâ, & inoffensa prosperitate, cinge tempora patriæ nostræ indefessæ felicitatis corolla, quam Tibi, & *Serenissime Regine* Domine nostræ Clementissimæ *Renatæ* (a) Felicitati, (quæ renascentis in Patriam nostram animi, authoramentum dedit Regiam Tuam prolem,) vobis OPTIMIS PRINCIPIBUS longa fatorum series, & diuturna immortalitas nequit. Quorum me Magno Nomini æternum sacro, & Dico.

ELOGIUM. AUGUSTISSIMI IMPERATORIS. FERDINANDI III.

VENIMUS ex ultimâ orbis Christiani orâ, è solo Augustissimi sanguinis feracissimo, è regno Tuis *Augustissime* Imperator auspicijs firmato, & florenti. Venimus ad Austriacæ Virtutis, & Regnatricis Domus Aram, quæ regnis sceptrisq; fatalis esse dicitur, vestigiales planè cumulaturi honores, & Tuis Imperatorijs fascibus, quibus veluti Atlanticis humeris orbis innititur universus, supplice, & officiosa voce litaturi, alternis scilicet judicijs ambigentes Dominum salutemus, an Christianæ ditionis Patrem; Avitum atq; paternum regno nostro *Augustissime* Imperator oppignorasti animum, dum sacrosancti fœderis Hymenæis in *Serenissima Regina*, *Cecilia Renata* Domina nostra Clementissima quasi postliminio renascente, & repullulante regno nostro felicitate, cui potissimum pleriq; tenacius nubunt Reges, sociam, & amicam gentem ornasti, & illustrasti. Nimirum, transierunt cum hereditate ad te *Augustissime* Imperator Divi Parentis, qui celo degit, fœderum nexus animiq; à quo cum Polonia nostra dotalem planè accepisset Austriaci sanguinis propagationem, repetitis fœderibus geminatam, tunc demum Austriacis sceptris parere didicit auspiciatò, cum obsides felicitatis suæ numeraret Reges Austriacâ in domo. Pollicebatur *Augustissima* gens vestra ad summum fastigium genita, & orbi conservando nata, eos potissimum Poloniæ nostræ Reges, qui se ad magnorum nominum imitationem componerent, & ipsi inter magna orbis nomina futuri erant, & qui potius virtute quam diademate regum possent metiri nomen. Neq; etenim ferax splendorum ager alios parere consuevit præter Austriacos, id est, natales Romani sceptri hæredes ac successores, neq; Austria vestra quasi illa Prætoria aut Imperatoria Navis, naufra-

R r r 2

(a) Allusio ad nomen Regine: *Ceciliæ Renatæ Austriacæ*.

nafragum, & periclitantem Romanum, quempiam alium vestura est, præter Cæsares, & Cæsarium fortunam. Si Reges, tuendæ Justitiæ causâ legimus fuisse institutos, unde potius mutuemus hos acerrimos Vindices, & interpretes æquitatis, quam à secundâ virtutum altrice, & parente Austriacâ Domo, quæ non solum felix prole Virum, tot orbi dedit ac genuit reges, sed nec vicinæ gentes abnuunt vinci, ac regi Austriaco nutu, quasi sub hac Victrice Austriaci nominis lauru, ab evibratis inclementioris cœli fulminibus serventur immunes. Quamvis verò multum dignitatis seu potius Divinitatis accesserit Austriæ vestræ, ab hac Romana luce, & ab hac triumphatrice orbis Christiani Dictaturâ, tamen quò rariora ferè in purpura, & sceptro Divi progenitores tui sparserunt virtutum decora, eò admirabiliora in Te *Augustissime Imperator* non solum sanguinis hærede, sed etiam æmulo gloriæ & laborum extiterunt, ut exinde non degenere partu, geminâ, quisq; Austriacus Sanguis felix, vivat animâ, Majorum & suâ. Neq; ego video, cur invidet fortunata ætas nostra, retroactis sæculis geminos *Ferdinandos*, cum illa omnia quæcunq; in duobus prædicabat orbis, in Tertio, & Maximo Augustissimi Nominis Instauratore, effector ipse rerum collocarit, quasi avita illa imperandi virtus in duobus *Ferdinandis* prolusisset Virtuti, in Te demum *Augustissime Imperator* orbi nascituræ. Tuis pedibus advoluta biceps Imperij aquila, tibi ultro supplicat, quia & laureatis fascibus non insveta Austriæ vestræ manus hæcenus succumbere nescit, & Tui Augusti nominis municipalis planè & Stipendiaria fieri voluit colona, quem laureatum nasci oportebat, nisi verita esset natura, id tribuere generi, quod debebatur Virtuti. Nam quid jam Austriacis sceptris, & armis intentatum inaccessumq; reliquisti, dum veteri contumaciæ rudimento obarmatam hæresim, fortè adhuc Austriacâ nomina horrentem, in triumphum duxisti: quæ communi tranquillitati copiosè sanguine litavisset suo, si aliquod ornamentum principis fastigio dignius pulchriusq; esset, quàm illa ob Cives Servatos corona. Circumtulisti, hæcenus Victricia Signa *Augustissime Imperator*, sed quem Austriaco planè fato, propugnata Majorum auspicijs armavit religio, atque eo successu terruisti perduelles, tumultuariæ seditionis administratos, ut intelligant Principes externi, Divisum imperium, armatâ cum multitudine, Austriacum Principem non habere. Induisti arma, quæ tibi Justitia svasit, ut indueres, nec unquam ad Imperatorias Tuas aures, callidum blandientis sæculi obrepit arcanum, quod sua retinere, privata Domus, de alienis certare regiam laudem esse, vetus aula dicat. Crederem Te *Augustissime Imperator* secururæ posteritatis judicij interesse, præmaturâ, & anticipatâ felicitate, nisi luculentius constaret Imperatoriam Virtutem, quæ tot historiarum materiam orbi datura est, non posthumas antevertisse voces, Magni cognomen, quod ferre ea ætate merito Tuo debes, Tibi modestius aliquando ad successionem gloriæ in posteris addituras. Vovere Tibi orbis inoffensam prosperitatem debuerat, nisi Imperatoria Virtus Tua, omnia fastigia humani Imperij excessisset; Cumulare parabat admirationi venerationiq; immixtus scribentis animus, verè utique ac securè magis, quàm magnificè, & arroganter virtutum Tuarum decora, nisi superesset fortunæ, quod Tibi polliceretur. Laudare Te volebam, (etsi veritus, ne Te hominis ignari humilitate suboffensum, fastidium aliquod capiat mei) nisi Austriacus esses, id est duodecem Imperatorum Augustissimus hæres, quem ille demum satis laudavit, qui profundissimè obtulit.

ELO.

ELOGIUM. ILLUSTRISSIMÆ NATIONIS PATAVIJ INSTITUTÆ.

A Regnatrice Principum aula, concedo in patriam, & brevi diverticulo transgredior ad te *Illustrissima Popularem meorum Corona*, quam Principum nomina, Veterum natalium annalibus inserta Principem fecere. Ita sanè, neque repudiârunt symbolam, & tesseram Hospitalem Peregrinæ Nationis, magna nomina tutelarum fortunæ, ut demum suppeterent ab ore, & nutu Principum pendula Senatorij, & Equestris ordinis decora, neq; eminentiori derogârunt Majestati, dum regijs honoribus, populares Patriæ amplitudinis annectunt coronides, ut arctâ quædam catenâ constringeret eos, qui imperantur, cum imperante. In parte libertatis avitæ ponimus, quod institutos à Majoribus Peregrinæ nationis cœtus, ad Reges referamus auctores. Ex eo etenim colligimus in Poloniâ liberioris instituti rationem non inerti erga Dominantes obsequio temperari, quod appositis nominibus, obsides animos Regibus nostris polliceamur, & quod ingens ille proculdubio animorum nex, Regiæ authoritati suffragetur. Ita ordini nostro, externis etiam oculis non indigno, sociatâ vicinitate gemina decora accedere, dum à Regibus mutuavit splendorem, à Religiosis verò sacrorum Antistitibus sanctitatem. Referre in commentarios immortalitatis sanctiora nomina volumus, ut sive non informis ætas nostra, faciliori decursu Virtutes acciperet, sive à præsidia suis Numinibus tutelam. Et ne fortè confectricis vetustatis injuriâ, ruinam faceret hæc Augusta moles, firmarunt illam duo Cardines, ex Senatu Purpuratorum Duumviri Cardinales, alter Serenissimi, & Inviçissimi *Vladislai IV.* Domini nostri Clementissimi, non minus sanguine quam animo germanus, Divus, (qui jam mortalitatem explevit) *Joannes Albertus* Poloniæ, & Sveciæ Princeps, alter non extra Principem domum, in Magno Ducatu Lithvaniæ, *Georgius Radzivilus*. Vixisset ordo hic noster inauspicatus, & forsitan optato caruissent successu pietatis, & literarum studia in Umbra Eruditiæ peregrinationis educata, nisi ferax Poloniæ Virtutis sæculum, suppeditasset nobis, optimos Præsules, & Regni Poloniæ Senatores. Opalinscios, Wolovicios, Szoldrscios, Tyskievicios, Pacios, & sexcentos alios, qui Nationem hanc illuminarunt ut cœlum stellæ. Successere demum efflorescentes propagines, repullulantes surculi, & quos præclara patriæ spes, sellis curulibus quos rigido Marti destinarat, prius in hoc ludo bellatricis Minervæ spectati sunt, atque in his castris literaria stipendia fecerunt, seu potius ut utroq; stylo patriæ prodesse, tyrocinium posuerunt publicæ lucis. Redierunt scilicet in orbem, illæ quondam à prætextatâ urbis Romanæ juventute, susceptæ, libero legationis jure profectioes, quæ Romana ingenia non minus ad maturiores quam prudentiores ætatis progressionem excoluerunt. Redijt postliminò præclara hæc civilis prudentiæ mercatura aut verius nundinatio, dum nunquam profectò orbis Sarmaticus dignas gratias hospitali Italiæ se habere existimat, quæ Virtutis, & eruditionis domicilium videtur aperire, quò se

S s s

omnium

omnium Polonorum conijciat fortuna. Perfrinxeat credo toties Externorum oculos, Exoticæ Purpuræ Fulgor, quam purpurati Regni Poloniæ Proceres, in hanc Urbem invexerunt. Spectavit ingentis animi Viros Italia, qui nec importuni erant honoribus accersendis, nec impares oblati, admirata est amplissimos Regni Poloniæ Senatores, & Patriæ, Radivillos, Tenczynios, Opalinscios, Ossolinscios, Zamoscios, Firleios, Minscios, & innumerabiles alios quorum facilius est Virtutes quam nomina numerare. Non in brevi tabellâ, sed in animis popularium, stativa sibi fixerunt hospitia Viri immortalitate dignissimi, incolæ non hospites, municipes planè, & oppignoratos Polonorum animos sibi devinxere. Pulchrè hospitantur, si in receptaculo animorum vivunt, non indecorè divertunt, si pro domicilio fortiti sunt non obliuiosa Pectora Polonorum. Ingeminabit latè sparsa fama, non minus in remotiore orâ, quam in paterno solo efflorescere natales Regni Poloniæ honores; plantabit laurum quam invidia evellere non audebit, neq; invidiosum fulmen insolescentis oris premet. Præstabit Historiæ genius diuturniorem ætatem posthumæ immortalitati, pertinebit ad amplitudinem Poloniam non elingvis in ore posteritatis memoria. Venimus Amplissimi Populares in hæreditariam successionem gloriæ majorum nostrorum, quicunq; hæc in Urbe degimus, nobis incumbit, ut non degenerare animo parata decora retineamus. Quid tandem hæc arma nativi decoris, inutilibus præfigimus tabellis? Quid gentilitia insignia effingimus, quorum numero annales nostros refertissimos esse volumus: Credo equidem (si quid præsaga mens augurari potest) hanc Virtutis conciliatriculam Nobilitatem, vivâ majorum imagine instillare nobis legem, quâ ratione instituenda sit Patrio Sarmatæ in remotiore solo Vita, quæ nec terreat, aut prohibeat spectantium oculos certiores utiq; exploratores, nec veterem imminuat nominis celebritatem. Mollem te esse non expedit Polone, neq; in cytharædorum lenocinijs adolescentiam tuam terere, si cogitas, bipennes, soleas, hastas, clypeos, districtos enses, & sexcenta fortitudinis symbola, quæ nobis Majores sanguine peperere suo. Dedecet te impietas, & nomini tuo gravem inarit notam, si vides sculptam in stemmate antiquo Crucem, quam tuæ Familiæ vivida bello dextera progenitorum tuorum, contra perduelles, & refractarios sacrosanctæ religionis hostes dimicantium, attribuit. An tu inter flagitiosa voluptatum irritamenta impunè helluabere, qui te Equitem Polonum Marti, & Palladi natum esse meministi: an tu veteres ac illibatas fortunas in profundissimum libidinum tuarum gurgitem, ac voraginem profundere cogitabis? qui vitam, & patrimonium Reipublicæ conservandæ melius impendisses. Erratis etenim, mihi credite, si pulcherrimam Rempublicam domibus, & tectis, & congestu lapidum stare creditis, muta ista sunt, & inanima, intercidere ac reparari promiscua sunt, sed vestra potius virtus stabiliet patriam, vestra prudentia inter longinquiores recessus erudita, Poloniam ad magnæ fortunæ cultum excitabit. Nam sicut ex Vobis

Senatores, ita ex Vestris vocibus Principes etiam
in Polonia nascuntur.

GRA-

GRATIARUM ACTIO ANNIVERSARIO DIE D. STANISLAI

HABITA IN CONSESSU
Amplissimorum Virorum, Ad ædem Divi Antonij Patavini. Die 7. Maij 1642.

Dies vergit ad occasum D. Stanislao Tutelari ac Indigeti Regni Poloniæ Sacer, sed posthumæ immortalitatis conservatrix pietas Polonorum, ab ultimâ Septemtrionis orâ, in hanc Urbem accersita, in orbe occidentali non extimescit occasum. Et meritò ad aram, & urbem Patavinam Divo populari, & Antistiti nostro eò officiosius litavimus, & vestigales cumulavimus honores, quò impensius, gemino scilicet pietatis, & amicitiae nexu, Serenissima Respublica VENETA Principum Altrix, Regum æmula, Civilis, & Regiæ prudentiæ Magistra, Maritimæ ditionis Regina, victrice manu & lauru, orbis Europæi triumphatrix, gentem Poloniam hac in principe literarum Urbe, amico & hospitali lare donavit. Neq; Polonos tenerioris ætatis prætextatos, qui utiq; non venenis sed Virtutibus colligendis in has relegamur oras, aut arcere, aut prohibere aditu voluit Serenissima Respublica Venetorum, neq; Polonum Stanislauum excedere, è feraci splendorum solo jussit, ut eum municipali donaret civitate, qui tributarius est in Urbe Maximâ Dei colonus. Magnus iste Heroum Polonorum sanguis, ad hanc aram Senatoriæ Sanctitati inscriptam, & ad Cineres Magni Præstitis ANTONIJ Patavini, peregrina thura posuit, ut potè in peregrino sed tamen amico, & hospitali littore, & in amplissimo Venetæ hospitalitatis domicilio, quod à venientibus accolis nomen mutuasse ferunt, sanctissimis Divi Concivis, & Senatoris suis manibus, parentavit auspiciò. Tuum Pastorale pedum Episcopo Polone, indicat Poloniæ posteritati, Religionem avitam apud Majores nostros nunquam fuisse alieni juris, ac translatitiam, cujus sacra anchora quoties in externis regnis mota est, toties fluctuavit Reipublicæ Navis, cujus patrocinium, ac tutela legum, vera sunt regnorum firmamenta, cujus deniq; jactura nullo aut opum, aut Imperij additamento representari potest. Tua Senatoria Purpura, quam patritius, & Verecundus sanguis, quam peregrinus vermis fecit rubicundior, Tuum Pontificium paludamentum (Purpurate Pater Consilij Poloni) geminato Sacerdotalis pudoris, & sanguinis tinctum rubore, luculentissimè testatur, in eâ regnatrice militaris fortitudinis patriâ vixisse Polonum Stanislauum, & in eâ, pro retinendâ libertate occubuisse, quæ tot magnarum spolijs animarum tumida, populisq; regendis non insveta, tot Vicinorum populorum regnis sceptrisq; est fatalis, planè ut in alias terras peregrinari Mars, ac circumferre bellum, in Polonia armorum sedem fixisse videatur. O funestam rerum humanarum catastrophem! Senatoriam Stanislai purpuram tinxit, & imbuit regia Manus (sanguineo colore)

quasi non suppeteret multarum palmarum fidei, qui iactaret generosum illum, & Divinum sanguinem à se sublatum, seu Tu potius Polone pugil Stanislae, indignam solabere mortem, quod principis magni dextra cadas. Instaurarunt itaque statum immortalitatis Divo nostro Patritij Poloni amplissimo loco nati, ut disceret ætas, natalem Polonæ nobilitatis amplitudinem, remotâ pietate esse fucatam, & umbratilem ambitionis illecebram, & corruptelam, ut disceret seculum, Equestrem in Polonia Ordinem, Virtutis, & Sanctimoniam nimium esse quam feracem, neque existimet rigidiore illo sub axe, Arcadiæ quædam rudere pecuaria, etsi (quod ajunt) cælo suo Polonos frigidius animante. Ego certè non verebor, ne quis Poloniam nostram, circumforaneo insolescentis oris ramusculo plectat, uti læsæ Divinitatis ream, cum neque in remotis oris, ab institutis Majorum nostrorum recessimus, & eum popularem auspicem ac prodromum Peregrinationis externæ veneratissimus, cujus nomen inter magna orbis nomina, & numina Sanctitatis, in Romanâ oraculorum luce recensuit orbis Pater. Servat integerrimè illæsum animum, nec sui extra patriæ limites, dissimilem, magnanimitatis Polonæ genio instillatum Religio Polonorum, quæ nec sacra deserit Polona, nec Deos (ut ex veteri superstitionis opinione loquar) relinquit penates. Non patitur etenim, ut succumbat clandestino malo efflorescens indoles, quod prima ferè ætas post tincturam impietatis ægre alium colorem bibat, & patria nostra in extremis ditionis Christianæ excubijs posita Divorum tutelarium præsidij, ipsa tectaque conservetur. Ignoscite itaque viri Amplissimi, si Poloni Poloniam virtutem in scenam damus, & Polonos effingimus, ut intelligat non moritura ætas, plures ex eo Virtutis ramo surculos pullulare, & eum in Poloniâ, extra Poloniam nobilitatem vivere, qui extra pietatem vivit. At verò præclare de Divo nostro mereri, non potuimus, nisi vestra Viri Amplissimi singularis in Divum tutelarem pietas accessisset. Celabitis in animato animorum cælo, posteris Polonorum nepotes, hos florentissimos quondam in Urbe Patavina confluisse viros, externæ Virtutis si non spectatores certè auditores. Nostrarum partium est Serenissimam Rempubicam Venetam, in cujus sinu, & ditione hospites vivimus, eâ, qua par est, animi demissione venerari, quod anniversariæ Polonorum pietati, in his municipalibus coloniis voluerit esse consistendi locum. Tu verò præstantissima Amplissimorum hominum Corona, quâ circumfusus est Divo Stanislao Tutelari, ac Indigeti Poloniæ facer locus, patiari hunc Patritium Sanguinem Tuo amplissimo nomini devotum, ea potissimum præstare, quæ ad amplitudinem nominis Tui propagandam pertinebunt. Vos Viri Amplissimi, quorum honoribus Divi nostri deesse noluit humanitas, amor vestro ultro mancipatam, ac planè oppignoratam animi propensionem clientelam accipite.

ORA-

O R A T I O

A S S E R E N S,

Eum esse DEUM, Qui per VERBUM
in Spiritu S. condidit omnia,

formata

Ad Orationem Ciceronis pro Archia,

Habita

In Illustri Pædagogio Stetinensi, Anno post N.C. 1624. Die Junij

à

JOANNE de Potok POTOCIO.

Psal. 33. v. 6.

Verbo JEHOVÆ cæli facti sunt, & Spiritu oris ejus omnis exercitus eorum.

Illustribus, Generosissimis, & Magnificis DDnn.

Dn. SENDIVOGIO Comiti ab Ostro-
rog &c. Castellano Miedzerzecensi &c.Parenti suo filiali obedientiâ, amore, honore, æternum prosequendo;
&Dn. STEPHANO de Potok POTOCIO,
Capitano Kamiencensi, & Felinensi &c.

Patrui suo plurimum colendo,

Patronis suis Magnificentissimis

Hæc studiorum suorum primitias

L. M. Q.

Dedicat & submisit offerre

Ill. Ill. M. M. observantissimus

JOANNES de Potok POTOCKI.

Illustris, & Generosissime Dn. Parens,

Illustris, & Generosissime Dn. Patruus,

A Gessilaus, summus ille Lacedæmoniorum Dux, corpore parvus, virtute maximus fuit: is interrogatus quibus præcipue rebus pueri instituendi essent; hoc dedit responsi: ijs, quibus viri, aut senes facti, uti queant. Hæc vox, licet non ex Apollinis tripode prolata, neg à Pythio confirmata sit, tamen verissima est, & tali, qualis ipse fuit, dignissima. Hæc nimirum indicare voluit: pueros, postquam jam abiecerint nubes, & defecerint

... equitare in arundine longâ,

tales debere discere artes: quæ in uberiori ætate illis usui esse possint: sive eos Mars invitus ad arma rapiat: ut tantè cum hoste confligent: sive Pax exoptatissima domi

T t t

tutos

At Divini honores ei non sunt exhibiti? Non est obscurum, DEO, honores, omni ætate, ab omni tributos fuisse creaturam. Sed quoniam honor non ipsum Conditorum esse confirmat; ac tantummodo indicat: illum esse DEUM; ideo & multis alijs modis se DEUM esse apud plurimos testatus est. Quære argumenta, Epicure, si qua potes? nunquam enim hic, neque suo, neque creaturarum argumento destituetur. Quæris à nobis, Epicure, cur tantopere hujus laude delectemur? Quia suppeditat nobis, ut hæc sua suavissima lucis usura fruamur, & lingua animi nostri sensa uberrime explicemus. An tu existimas à nobis hoc esse; quod loquimur; & quidem cum tantâ varietate rerum, aut sermonem nostrum ullum esse; nisi is excoleret nostram linguam: qui fecit? Ego verò fateor me totum in eo esse; ut DEUM ter Opt. ter Max. semper laudibus celebrem; cæteros pudeat, si qui ita omnium beneficiorum inamemores existunt; ut eum nolint colere: à quo ipsi & culti & exculti sunt. Me autem quid pudeat; qui semper ita vivam, Aud. Opt. ut ab illius laude nullo me unquam tempore, aut mundus, aut Sathanas abstrahat, aut voluptas avocet, aut denique somnus retardet? Quare quis tandem me reprehendat? aut quis mihi jure succenseat: si quantum cæteris ad suas Helenas decantandas, quantum ad lignea numina exornanda, quantum ad alia vana & profana conceditur temporis: quantum alij tribuunt frivolis quæstionibus, quantum denique rixis, quantum nugis: tantum mihi egomet ad hujus unius benignitatem celebrandam sumpsero. Atque hoc eò mihi concedendum est magis: quod ex ejus vi, hæc quoque crescit oratio, & facultas; quæ, quantacunque in me est, nunquam tamen Conditoris laudibus deesse debet. Quæret quispiam: quid? omnes ne illi, qui præclara munera sustinere, sunt laudandi? Iniquum viris ingeniosis atque excellentibus laudem dignam non tribuere: sed tamen est certum quid respondeam. Ego multos homines excellenti ingenio & acumine fuisse, atque doctrinam quosdam, nonnullos etiam naturam ipsius habitu prope divino, & præclaros & celebres extitisse fateor. Etiam illud adjungo, interdum quosdam tantâ ingenij acie præditos fuisse: ut cum ipso rerum omnium Conditore superbis suis conatibus certare non dubitarint, vel tormentis tonitrua imitando, vel astrorum cursus representando, dum Sapores Persarum Rex

---- majoris ad instar

*E vitro effigiem conspavit euntis Olympi;
atque tantis fudit spatijs; ut sæpe sedendo
in medio, occasus altè spectaret, & ortus
stellarum, & varias utroque ab littore flammæ.*

At enim & idem ego contendo; hos hominum labores inanes, & fragiles, cum ipsius Conditoris opere comparatos, similes esse candelæ accensæ; quæ noctis quidem tenebras relevat; sed in ipso meridie, nescio quod non majus & splendidius lumen huic minori officiat. Quod si nos Creatorem neque attingere, neque sensu nostro gustare poterimus: tamen eum mirari debemus; cum alijs modis se manifestaverit. Quis nostrum tam animo agresti, & à Musis averso est: ut per summi alicujus Opificis opificium non commoveatur? Is enim cum sit homo: tamen propter excellens opus ac venustatem videtur esse non homo; sed hominem superare. Ergo ille suo artificio tantum nomen sibi conciliare poterit apud homines: DEUM miranda ipsius opera ad extrema Majestatis fastigia non extollent? Quoties nos hunc ipsum DEUM

DEUM vidimus, Audit. Clarissimi (utar enim vestra humanitate, quoniam me in Conditoris mei laudibus celebrandis tam diligenter attenditis) quoties nos hunc vidimus, quæ jamjam ruinam minabantur, restaurare: quoties illis, quorum cadavera jam serpentum & vermium cibus erant, hujus vitæ usuram restituere. Qui vero vel animo vel corpore adfecti sunt: eos sic videmus curari: ut omni spe celerius ad pristinam sanitatem perveniant. Hunc ego non diligam? non admirer? non in omne ævum laudandum putem? Atqui sic è sacris Israël fontibus hausimus; cæterarum gentium DEOS, nec potestate, nec voce, nec lingua aliquid posse: DEUM unum natura sua valere, & sua virtute & potentia excellere. Quare omnipotentia sua, solo verbo, ex nihilo cælum & terram creavit: illud maximis, & lucidissimis corporibus ornavit: hanc varijs herbis, varijs animantium generibus impletam, hominibus concessit; ut eorum usui & necessitati illa omnia invirent. Sit igitur Audit: Opt. magna apud nos homines, imprimis Christianos, hæc conditoris nostri potentia; quam nullum unquam gentium Numen poterit imitari. Saxa & solitudines resonant hunc DEUM esse, bestię immanes occinunt: nos instituti rebus optimis non hujus voce moveamur? Hunc DEUM Turcæ Conditorum dicunt esse suum, Judæi ut suum vendicant, Tartari repetunt, Moscovitæ hunc esse confirmant. Quid? plurimæ gentes sacrificia Numinibus instituerunt suis, permultæ aliæ hominibus divinum honorem tribuerunt: hæc omnes homines impotentes, qui fallaci ipsorum opinione excelebant, post mortem etiam pro Dijs habuerunt? Nos hunc, quia ab æterno vivit, & in æternum regnaturus est, repudiabimus? præsertim cum omnis generis bona ac beneficia in nos miseros, & indignos ubertim contulerit. Nam hominem, & ad imaginem suam creavit, & vitam cuique nostrum propagavit, & quasi æternavit. Neque enim quisquam est tam aversus à vita vel vitæ memoriâ alienus, qui non vel in se, vel in suorum propagatione perpetuitatem quandam sempiternam exoptet? Ergo Ethnici illos Deos summâ observantiâ coluerunt, quorum auxilio putabant se posse conservari: nos hunc, qui & cælum, & terram, & mare, omniaque quæ in illis sunt, condidit, qui verbo præcipit suo, & à nobis exigit, ut sibi soli, omnem gloriam, laudem, honorem, tribuamus, nullis honoribus afficiamus? Maximis honoribus certè non solum illi qui sapientiam summam, sed etiam, qui ferè nullam aut exiguam possident, ornari cupiunt. In cælum opibus & potentia valentes tolli gestiunt. Omnes denique qui rerum summam administrant communi omnium subditorum laude decorari volunt. Ergo illi, qui vix micam sapientiæ, potentiæ, prudentiæ habent, Dijs habentur, nos hunc verum DEUM, qui est ipsa sapientia, potentia, prudentia, debito honore spoliabimus? Nam si quis majorem honorem Regibus aut Principibus tribuendum putat, quam Creatori potentissimo, vehementer is errat; propterea quod DEUS noster nec terræ finibus, nec cæli limitibus definiri possit: illi vero vix terræ gradum possideant, & finibus suis sanè exiguis contineantur. Quare cum res illæ, quas fortissimi viri gerunt, orbis terræ regionibus definiantur: cupere debent omnes, quominus manuum tela pervenerint, eodem gloriam famamque penetrare. Quam multos scriptores rerum suarum M. ille Alexander habuisse dicitur. Atque is tamen cum in Sigæo ad Achillis tumulum adstitisset, O fortunate, inquit, Adolescens, qui tuæ virtutis Homerum præconem inveneris. Et verè: nam nisi Ilias extitisset illa; idem tu-

U u u

mulus,

mulus, qui ejus corpus contexerat, nomen etiam obruisset. Neque enim est hoc dissimulandum, quod obscurari non potest: sed præ nobis ferendum: trahimur omnes laudis studio, & optimus quisq; maximè gloria ducitur. Quare in quo orbe barbari DEUM coluerunt: in eo non debent Christiani à nomine, & laude Conditoris sui abhorre. Atque, ut id libentius faciatis, jam me vobis, Audit. Optimi, indicabo; & de meo amore erga DEUM Condito rem meum, minus acri fortasse, verum tamen religioso, sat scio, confitebor. Nam hujus præpotentis Dei auxilio ac potentia vitam nostram degimus, spiritum ducimus, imò tanquam ex fonte limpidissimo, & perpetuas aquas derivante beneficia omnis generis largiter profluere videmus. Nullius enim nos alterius auxilium implorare debemus; præter hujus Conditoris nostri: quo quidem destituti Audit. Opt. quid est, quod, in hoc tam misero vitæ curriculo, & tam calamitoso, tot nos varijs cogitationibus, & laboribus torqueamus? Certe si non animus præsentiret: se ad DEUM, à quo provenit, reversurum: & si, quibus cryptis cadavera mortalium inclusa sunt, iisdem etiam animæ continerentur, nec tantis se homines laboribus frangerent, neque tot curis, vigilijsq; angerentur, neq; toties de vita ipsa dimicaret. Nunc infidet firmissima in optimo quoque spes: quæ noctes, & dies animum æternæ gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum corpore nostro esse interituram simul & animam, sed ad divinum illud animorum concilium, cœtumq; profecturam, Deumq; Condito rem suum visuram. Ego profecto in omnibus precationibus, quas ad DEUM fundo, jam tum in orando sentire me, ac prægustare arbitror dulcedinem gloriæ illius sempiternæ. Hanc vero ipsam si ve mox adsequar si ve post temporis aliquod inter vallum; interim tamen semper pijs meditationibus, speq; optima delector. Quare agnoscite, Audit. eum, quem omnium creaturarum testimonijs videtis comprobari, esse DEUM: tum potentia, tum etiam beneficentia, sapientia autem tanta, quantam mens nostra non potest existimare. Quæ cum ita sint: peto à vobis, Audit. si non modò mea, verum etiam aliorum piorum virorum in tantis negotijs commendatio alicujus ponderis est: ut ad hunc solum, qui nos omnes, qui cœlum, & terram, qui omnia, quæ in illis sunt, creavit, qui apud omnes gentes populosq; semper sanctus, ac pro Deo habitus est: qui nos cunctos singulari sua providentia defendit, sic preces vestras effundatis: ut pietate nostra honoratus potius, quam vitij & convitijs affectus esse videatur. Hæc de pietatis studio, & Zelo breviter simpliciterq; dixi: quæ Audit. Opt. confido religiosa esse, ac pietati Christianæ consentanea. Quod vero hæc ipsa nudo ac simplici Orationis genere, quale veritatis proprium esse ait Euripides, proposuerim auribus vestris, non nisi exquisitissima audire advetis id, Audit. à vobis spero esse in bonam partem acceptum: ab eo, qui exercitia hæc instituit & regit, certè scio.

SAMUE-

Samuelis Varadi Epistola de miraculosâ
Liberatione Joannis Potocki Palatini Podoliæ, pag.

267

GENEALOGIÆ POTOCKIANÆ.

No. 1. Bartholomæi Paprocki ex Gniazdo Cnoty	- - -	271
No. 2. Ejusdem ex Herby Rycerska	- - -	274
No. 3. Simonis Okolski ex Orbe Polono	- - -	278
No. 4. Stanislai Konarski ex Mff.	- - -	298
No. 5. Casparis Niesiecki ex Corona Polonia de Pilarvitis ingenere de Potockijs inspecie	- - -	311
316
No. 6. Alexandri Josephi Jablonowski S. R. I. Principis Archidapiferi Litvaniæ Tabella Genealogica	-	
Simonis Okolski Foundationes Ecclesiarum & Monasteriorum Ord. Prædicatorum in Provinciâ Russiæ; ab Illustrissimis Potockijs perfectæ pag. a. Supplementi.		
Epitaphia POTOCKIORUM invarijs Ecclesijs per Poloniam pag. b. 2. versò.		
Fasti Potocciani seu Testimonia Scriptorum Polonorum de Potockijs & eorum rebus pag. e.		
Loci Historici de Potockijs ex Historiâ Polonâ Zaluskijs S. R. I. Principis Episcopi Varmiensis. pag. K. 2.		
Naufragium Stanislai POTOCKI ex Tabula ænea Romani de Hooghe. pag. L. 2. versò.		

SAMUELIS VARADI MORAVI,
Pastoris olim Schaliczensis,
E P I S T O L A
De
LIBERATIONE

Miraculosa ex captivitate Turcica,

Illustissimi Herois
JOANNIS POTOCKI, Podoliae
quondam Vajvodæ (Palatini)

Ad
V. CL.
JOACHIMUM MORSIUM, Patricium
Hamburgensem.

*Ave plurimum, Virorum Literatissime; Clarissime, Domine
MORSI, hocq; meum alloquium benignè interpretare.*

Quamquam nullâ oratione, par tuis in me meritis gratia referri possit: malo tamen tuis in me beneficijs me victum confiteri; quàm eorum, quæ agnosco, dissimulatione, ingratus centeri. Tu enim rebus meis omnibus promovendis, auxilio, consilio, ope, per amicos & ignotos, non laboribus aut tempori parcens, proprijs tuis commodis sepositis, corde, opere, fide, industriâ & solertiâ singulari, strenuissimè ac unicè adfuiisti. Rependat affluenter oro, qui cuncta confert præpotenter. Verum neq; negare Tibi, homini excellentissimo, (cujus ego maximi amicitiam conversationemq; faciam in perpetuum) neq; si pollicear, præstare possum id, quod à me meritissimo jure efflagitas. Premor enim ut exactè nosti, tot molestissimis distractionibus, curâ ac sollicitudine vitæ quotidiana, sic me hercule, uti potius sub oneris impositi fasce ruendum mihi, quàm illud levandum existimem. Quod tamen petis, exequar tam libenter, quàm amanter, dummodò meis occupationibus ignoscas; mei propensionem animi, æqui boniq; consulas & amoris tui erga me velamine protegas.

Ante decennium præter propter, Albæ Juliae Transylvanorum existens, appulerunt in profesto Nativitatis Domini illustrissimi olim Principis Podoliae legati: missi ad Serenissimum Principem GABRIELEM BETHLEN, gratulatorias simul congratulatoriasq; apportantes tabellas, quibus ille veteres recantabat amicitias, ac suæ liberationis ab urbe Constantinopolitanâ lætissima nunciabat Nova. Legati generosi, graves & fide dignissimi, miraculosam liberationem sui Principis, sinceritate quâ narrabant, eadem à me integritate, amicorum celeberrime, & optime hîc habeto.

Illustrissimus Dominus JOANNES POTOCKI Podoliae Vayvoda, ob
illatam

illatam, à STEPHANO THOMPSA, Moldaviæ Vayvoda, injuriam ut gravissimam sic iniquissimam (quam sponte prætereo) necessitate coactus bellum illi denunciavit: ascitisque sibi suis subditis, Polonis & Cozakis certum indixit diem. THOMPSA, sine morâ collegit sibi Tartaros, Neuros, Valachos, Montanos, Kurtanos ac Bojaros regni sui. Ventum igitur & pugnatum est ad medios fines Moldaviæ & Podoliæ; non procul à Chamenecia, urbe notissima: & compluribus ab utraque parte prostratis, post secundas victorias POTOCKI, superatus est ad amnem Prudt, Tartaris & Czierhez sua tela imbrium instar in castra ejus eventulantibus. Captus itaq; princeps POTOCKI, à THOMPSA, missus Imperatori Constantinopolitano, à quo in turri Truncatâ, tanquam mancipium diu miserrimè habitus ac detentus: & post longas & varias vexationes, injurias, contumelias atque iniquas exactiones, pro suo lytro exolvendo, trecenta millia ducatorum offerre coactus fuit. Rescripsit igitur conjugi suæ, (quæ filia erat JEREMIÆ, Vayvodæ Transylvaniæ) ut venditis omnibus utriusque fortunæ bonis, oppidis, arcibus, agris & prædijs, in Poloniâ ad nudum usque corpus, prædictam summam corradere, ac circa præfixum terminum THOMPSÆ in Moldaviam transmitteret, ut eam Constantinopolim dirigeret ac Imperatori præsentaret: Interim illa, ut Christianam feminam decuit, cilicio cum familiâ interiori accincta, convocatis etiam personis pauperum, viduarum, virginumq; devotarum, assiduis institit precibus, jejunijs, elemosynis & lacrymis, sollicitæque Domino Deo causam mariti sui cum religiosa domesticâ catervâ commendavit. Quid factum? Vota piorum, quemadmodum nunquam sunt irrita apud DEUM: ita elapso Sex mensium spatio Princeps POTOCKI, Constantinopoli fato mirabili liberatus, pridie ejus diei, quo lytron erat expediendum, ad propria rediit, ipsique collecta auri summa: cassâ vero ejus fames penes Turcium tyrannum remansit.

Extempore itaq; rumore undique percrebescente de felicissimo illius reditu insperato, accurrerunt amici & amicæ ejus, conjugisque suæ, miraculosè liberato congratulaturi. Contigit ergo ut inter epulandum præ gaudio ulterius continere se non valentes eum de modo prodigiosæ liberationis interrogarent. Cum ab inferis non detur regressus & mortalium reperti sint paucissimi ex istis carceribus reduces. Quibus ille, manu & ore prius à cunctis silentium postulans & impetrans, mirificè miram hanc liberationis suæ historiam, æternis posterorum annalibus consecrandam sequentibus ferè verbis retulit.

Quum versarer in profundiore parte turris Truncatæ, posteaquam rescripsissem charissimæ consorti meæ, & eram solito mediâ nocte orans, cinctus catenis tribus, compede ferreâ & pedica lignea molis ingentis, vox venit ad me: confide, bono animo esto, Dominus tecum: cumque voci intenderem, decidunt confestim catenæ & vincula de me, foresque carceris panduntur, voxque disparet; terror, tremorque me invadunt, & quasi in Ecstasi raptus, captivum me tamen esse recordor, humano more liberari impossibile duco. Divinitus autem facillimè id fieri posse confido. Incipio igitur ardentius DEUM exorare & interea appropinquante aurora, catenas & vincula sponte mihi reassumo. Quod factum quoque tempore orationis mediâ nocte per aliquot vices. Ultimo autem cum placuisset ei, qui

mise-

raiseretur afflictorum, DEO, astitit mihi oranti senex (a) quidam valde venerabilis, ac excussis cunctis catenis & compedibus ait: noli timere, sequere me. Sto ad ostium apertum, digredientemque senem cum contemplor, nullas animadverto adesse scalas, quibus mihi detur egressus. At cedo jubenti, divinæque providentiæ fiduciâ fultus, quasi manibus sustentatus, in puppim depositus collocor, & sene nauclerum agente, eadem nocte navigantes Venetias attigimus, Senæque discedente sol ortus est. Ubi viæ quosdam Comites alios statim adeptus, per Croatiam & Dalmatiam patrium repetij solum, & jam hâc horâ, Dei beneficentiâ vobis salvus ac incolumis adsum, sit nomen Domini Dei benedictum, pro tantâ & tam immensâ suâ gratiâ, quam in præsentiarum auditis & cernitis. Atque his effatis cessavit loqui. Exurgens autem Principissa in conspectu omnium, flens ubertim præ gaudio, extensisq; manibus suis in pauperes privatæ suæ mensæ, in hæc verba prorupit: Charissime Domine marite, vosque lectissima turba Procerum Poloniæ, audite & auribus percipite verba oris mei: hi sunt pauperes & hæc familia mea, quibus ego juncta triginta noctibus & diebus orationi invigilavi: & hæc sunt manus, quæ pro ejus, quem invocabamus nomine & amore, elemosynas indefinenter erogabant. Benedictum sit nomen Majestatis Jehovæ in excelsis, qui vota humilium non despicit in terris, nec deserit clamantes ad se in tempore tribulationis, hæc liberatio dextræ excelsi est, & est mirabilis in oculis nostris. His similibusque disertissima femina verbis facundè prolatis, in admirationem omnipotentis divinæ hospites & convivæ suos, eorumque ministros, mirabili parisiâ deduxit.

Tam fatalem ac Catastrophicam liberationem continuantibus & celebrantibus interfuit etiam Episcopus Camenecensis, propinquus Principis liberati, qui omnium narrationes tali clausit epilogo. Mirabilis DEUS in universis operibus suis, cujus manus non abbreviatur: qui olim per Angelum suum, Petrum & Paulum Apostolos liberavit de manibus tyrannorum, tres pueros de medio flammæ, Abrahamum de igne Chaldæorum, Moysen & Israëllem de manibus Pharaonis, Danielelem de ore Leonis, Susannam de ore gladii: quique preces, orationes & Elemosynas Cornelij suscipiebat centurionis, vota & jejunia Tobie auscultabat: ille ipse vota, preces, elemosynas orationes ac jejunia vestra suscepit, & liberationem hanc miraculosam, in sæcula commemorandam, instituit. Scitote igitur ac creditote, pia vestra facta, grata fuisse Deo, nec non vestra per se merita; sed sua dona DEUM in vobis hoc miraculo exornasse atque coronasse. Nam apud DEUM credentibus & fidentibus omnia sunt possible.

Hanc narrationem sicut fideliter à fidem merentibus, nobilissimisque legatis, Albæ Juliæ annis aliquot retro excepi, haud invitatus Tuæ Præstantiæ hæcenus adrogatus ejus, candidè communicavi: optoque ne tam splendidum miraculum misericordiæ divinæ, ullâ ætate oblivionis nube ex animis ingratis incolarum orbis eximatur.

W w w

Nunc

(a) Is à Johanne POTOCKI Palatino Podoliæ, piè creditur fuisse S. Dominicus Ordinis Prædicatorum Patriarcha; Tutelaris & Patronus suus singularissimus.

Nunc ut unde orsa epistola est, terminetur, habeo tibi, quoad vivam summas gratias, pro tuâ humanitate egregiâ ac amicitia rarâ, compensare etenim nequeo. Et hoc unicum à Te ex his oris abiturus, tibi quæ vale dicturus sedulo contendo: ut me tibi toto pectore deditissimum, quemadmodum consuevisti, amare pergas. Vale decus Patriæ Tuæ.

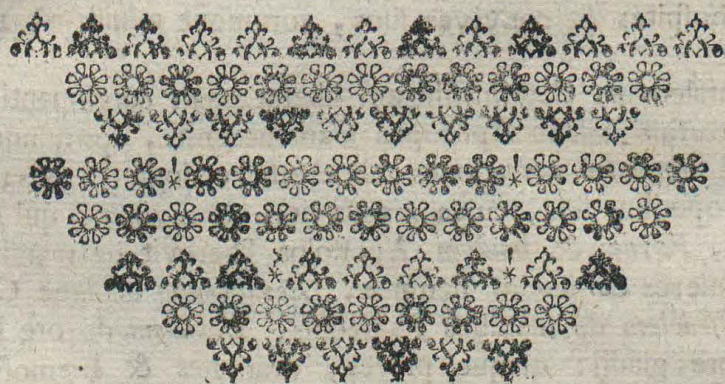
Dabam Hamburgi ad signum piscis stellati in portu, die 15. Julij A. C. MDCXXVII. calamo celerissimo.

Tuæ Excellentiae

Devotissimus

SAMUEL VARADUS MORAVUS,

Pastor olim Ecclesiae Schaliczensis: exul
jam ob Evangelium JESU Christi.

GENEA-

GENEALOGIA DOMUS PILAVITARUM

cx

Bartholomæi PAPROCKI
Priori Opere Stemmato Graphico, fol. Cracoviae
apud Garnwolzky 1578.

Titulo GNIAZDO Cnoty impresso, pag. 1019-23.

H Erbu Pilawâ nâdanie, od tego męz nego Krolâ (a) zâ znâczne słuźby Rycerzâ iednego, ktory w bitwie z Ruśiâ męznie się pokâzował, w ktorey był przez zdradę porâżon Ociec Kâżimierzow: tãdla omie- skânia, prze niesposobne zdrowie iego, nie wziął był zâraz nagrody: tãko- wez cnoty y znâczne słuźby iego były zâ Bolesławâ Kryspusa, wszãkoż mu szczęście umykało zâ to nagrody, âż zâ tego Krolâ pãmieci godnego otrzy- mał nagrodę znâcznâ, ten kleynot y wiele włości, y pułtyń nâ osadę nadano: Ten ma być pułtrzeciâ krzyżâ, nâ znâk tego, gdy Bolesław Kryspus dwâ kroć Prusâki porâżał, gdy zrzucali wiarę Chrześcijãnskâ, trzeci raz prośili zdrãdliwie przymierza: Krol niechciał, âle mieczem chciał im to obrzydzic, â wściãgnąc swowolenstwa ich: Tãmze Rycerz Zyrosław, zabił naprzedniey- szego męzâ z woyskâ ich, ktoremu zâ to dał nagrodę ten Krol Kâżimierz, iã- koby pãmieć czyniãc oney porâżki, w ktorey męzâ tãkiego zabił, ktory był wszytkiego złego przyczynâ, iż dwâ kroć się krzčili, trzeci raz chcieli zdrã- dliwie, czego im wysiãdło: iãko w Historyey czytasz. Ten ma być w błęki- tym polu biały.

Pokâzując słuźby swe Zyrosław dość znâczne,
Mijało go z nagrodâ w tym szczęście niebãczne.
Umârł Krol, ktory był zwykł boynie plãcić cnotę.
A potomstwo też iego trãciło ochotę,

W w w 2

Tę ktora

(a) Casimiro Justo.

*Tę, która była w Oycu do Rycerskiej sprawy,
Różne serca, różną myśl rozdał BOG łaskawy:
Przyszła czas iż się cnota na jasną odkryła,
Posługą Rycerzową swą zapłatę wzięła.
Krol to mężny z Radą swą bacznie rozbiegali,
Aby znaczną, za służby znaczne, płacę dali:
Iż zabił przewodnika do jasnej niecnoty,
Dano ten znak w błękitnym polu nosić złoty:
Wiele wsi, wiele pustyń do osady dano,
Jak w samym, tak w potomstwie równą cnotę znano.*

Tu masz potomki Rycerzów Zyrosławów, które nam Historye Polskie pokazuja wielkimi miłośnikami Krolestwa tego, które tu w tym orszaku obaczysz, y te którzy dziś są własni potomkowie, a używają kleynotu tego, którego się on znacznie dobił czyniąc wiele a często z nieprzyjaciół oyczyzny swej.

Zyrosław mąż wielki; od Bolesława Śmiałego, aż do Kaźmierza Sprawiedliwego, 1129. Alexander syn Zyrosławów mąż sławny, miał synów ośmiu, 1206. Synowie tego Alexandra mężni, od którego masz te Domy, a naprzód, 1230. Dom Kamienieckich w Ruśi y na Podgórzu zacny, y starodawny. Alexander Kamieniecki Woiewoda Sandomirski, Roku 1309. Mikołaj Kamieniecki mąż sławny, syn Alexandrow, 1350. Jan syn Mikołajów mąż sławny, który często a fortunnie z Tatarzy się bił, 1438. Mikołaj brat jego, który wspoł z bratem Tatarzy mężnie gromił, 1438. Henryk Kamieniecki Woiewoda Krakowski y Starosta, Roku 1493. Henryk Kamieniecki syn tego Woiewody zabił od Tatar, Roku 1500. Mikołaj Kamieniecki Woiewoda Krakowski y Hetman Koronny, 1500. Marcin Kamieniecki Woiewoda Podolski, 1515. Jan Kamieniecki mąż sławny, syn tego Woiewody, 1558. Woyciech Kamieniecki, którego urodziła Kościelecka, mąż sławny. Jan Kamieniecki brat Woyciechow, ci wielkie plony Tatarom odbili, 1575. Tatarów pobili zagon niemający, tylko z swymi sługami. Stanisław Kamieniecki brat tych rodzony, 1578. Helżbieta Kamieniecka siostra ich rodzona, Panna, 1578. Jan Kamieniecki brat Stryecki, we Mszańcu, 1578. Kasper Kamieniecki brat rodzony tego Jana, 1578. Są na Podgórzu bracia ich Stryeckni, których imion niewiem.

*Równą nagrodę z przodki dziś od szczęścia mają,
Bo im choć znacznie służą nagrody nie dają,
Wszakże wątpić nie trzeba, że to gniazdo sławne,
Samą cnotą w prowadzić w ono miejsce dawne:
Przemocze zazdrościwe to szczęście obłudne,
A obiaśni postępy y zasługi cudne:
Porowna Kamienieckie tytuły z ich dziady,
Bo w nich niemasz pochlebstwa, fałszu, ani zdrady.*

Domy insze starodawne y zacne w różnych Woiewodztwach, a naprzód.

Dom Tworowskich starodawny y zacny, wyszli z Sieradzk. Woiew. na Podolu. Jan Tworowski, o którym tak Kronikarz mowi *Omni seculo, ob militie disciplinam, laudatus miles*, Hetman Nadworny 1500. Mikołaj Tworowski Podkom. Kamien. Starosta Barski, mąż sławny, 1578. Jan Buczacki brat tego Starosty, człowiek zacny. Beata Orlikowa, Katarzyna siostra

siostra iey Panna, tę porodziła Baworowska. Potomstwo Starosty Barskiego drobne, które porodziła Rądziwiłówna. Potockich Dom starodawny y zacny, z Krakow. Woiewodztwa z Potoka. Thychże Dom wielki, na Podolu zacny. N. Potocki Starosta Kamieniecki, mąż sławny, 1572. Andrzej Potocki Chorąży Kamieniecki, mąż sławny, 1574. Stanisław Potocki, którego urodziła Jazłowiecka, Woiewody Ruskiego siostra. N. Potocki, Starosta Kamienieckiego syn mąż sławny. N. Potocki tegoż Starosty Kamienieckiego syn, 1578. Barbara corka tego Starosty Struflowa, 1578. Andrzej Potocki z Potoka, w Krakowskiej ziemi, z bratem y z synowcy. Borowski Dom w Krakowskim Woiewodztwie, dawny y zacny. N. Borowski Opát Sczrzycki. Zakliczewskich Dom starodawny y zacny. Dominik Zakliczewski, Sędzia Makowski, miał synów dziewięć, mężów dobrych. Dominik syn jego Rotmistrz mąż wielki, w Litwie y na Podolu, miał synów pięć. Marcin syn Dominikow mąż zacny, y Rotmistrz w Litwie, za Z. Augusta. Andrzej Zakliczewski mąż wielki. Walenty Zakliczewski, synowie tego Rotmistrza. Zeliffawskich Dom w Chęcińskim Powiecie, dawny y zacny. Janowscy, w Krakowskim Woiewodztwie. Kasper Stanisławski Stolnik, który na dworze Cesarzkim z młodych lat służył: potym na dworze Krola Zygmunta rotę wodził, bywał Podhetmanim, w bitwach często bywał fortunnych. Kasper Stanisławski, Podczasz Sanocki, którego urodziła Niezacka, corka onego sławnego Rycerza, na którego słowo wiele więźniów Polskich z Turek wypuszczono było. Potomstwo Kasprow Stanisławskiego z Milanowską, synowie 4. ludzie zacni, Balcer, Marcin, Michał, Kasper, corki dwie. Zofia która była za Farureiem Zacharyaszem, druga Katarzyna Panna. Słostowskich Dom w Sieradzkim Powiecie dawny y zacny. Stanisław Słostowski, człowiek zacny, 1578. Piotr Słostowski syn tego Stanisława, Dworzanin K. Jego M. Stephana człowiek w rycerskich sprawach doświadczony. Jan Słostowski człowiek zacny. Maciej Słostowski y Andrzej, ci trzej są rodzeni bracia Piotra Słostowskiego. Podfilipskich, z Podola Dom zacny y dawny. Lichnowscy, Chrczonowscy, Cielkowscy, z Sieradz. Woiewodz.

Inszych Domow w różnych Woiewodztwach wiele zacnych.

*To potomstwo przodków swych meśtwem nie wydawa:
Dostatecznie to na nie nam ten wiek wyznawa:
Widzisz iako Tworowskie z meśtwą opowiada,
Na które przed Plutonem wielkość Pogan bieda:
Takoweyże Potockie pokazuje siły,
Te cnoty ie w Podolskie kraie w prowadziły:
Y Zakliczewskie w Litwie aż po ten wiek bawi,
Rzymscy Decyusowie są to u nas prawi.*

GENEALOGIA DOMUS PILAVITARUM

ex ejusdem

Bartholomæi PAPROCKI

Posteriori Opere Stemmato-Graphico fol. Cracoviae

apud Mathiam Garwolczykę Anno 1584.

Titulo *Herby Rycerstwa*; impresso pag. 294-7.

O Klejności Stárodawnym Polskim Pilawá, który iest właśnie nabyty takim kształtem iákomci pisał w Gniaździe Cnoty. Tego Długosz Przodki wspomina tymi słowy: że iest Genus Polonicum ad pietatem pronum. O których przypatrzwszy się Herbu własności, czytać będziecie także o Potomstwie ich, które ia znać w tak szerokim Krolestwie y wiedzieć o nim mogę, ma być puźtrzećią Krzyża w polu Błękitnym.

U wszystkich Historyków nie náyduję nic znaczniej o Przodkach tego Herbu, tylko te które de Moskorzew wspominają, iáko Kromer w Księgách 8. wspomina Janusza Woiewodę Krakowskim, dla tego, że wespołek z Klemensem Káasztellanem Krakowskim z domu Gryff, iéżdżili do Węgier stárájąc się o przymierze od Bolesława Władysława, w Roku 1239. Czego y Bálsko dokłada tymi słowy: Misit Boleslaus Janusium Moscorzevium Palatinum Cracoviensem, cum Clemente de Rusza Castellano ibidem, qui cum Bela Rege Hungarorum foedera icerunt, sive antiqua firmaverunt, & Filiam ejus Kingam pro uxore, & quadraginta millia Marcarum pro dote, &c.

Kromer wspomina Mikołaja z Moskorzewa w Księgách Piętnastych tymi słowy: Veritus est autem Vladislaus Rex, ne Vitoldus Vilna, quod caput gentis esse diximus, Russorum impensius illi faventium prodicione per inscientiam & ignaviam Skirgellonis potiretur, misit eo Nicolaum Moscorzevium Procancelarium Poloniae, cum mediocri militum Polonorum praesidio & apparatu bellico, ut arcem utramque tueretur. &c.

Klemens z Moskorzewa, Káasztellana Wiślickiego y Stárostę Krakowskiego tenże Historyk wspomina w Księgách 16. záchynając tymi słowy: Ubi Clemens Moscorevius, Castellanus Vislicensis, & Praefectus Cracoviensis, &c. To było w Roku 1408.

Innych wiele potym Historyi obaczysz znacznie zasłużonych Senatorów R. P. Y. z tegoż Moskorzewa iest w tym wieku Dom rozrodzony Moskorzewskich w Sędmińskim Woiewodztwie.

Dom Kámiennieckich, którzy są własni Moskorzewscy z Podgorza, w Ruśi w tym wieku z Oleśką a z Załozieczę się piszą. Wspomina Epitaphium w Krośnie Klemensa Káasztellana Sánockiego tymi słowy: Magnificus Dominus Clemens Moscorzewski de Kamieniecz, Castellanus Sanocensis, obiit Anno 1536. Feria quarta post Latare, hoc loco sepultus. Przy którym te Herby, Pilawá, Dębno, Jelitá, Abdánk. Tamże y Corká iego leży Mniszkowa, y Syn Jan, o którym powie da Epitaphium.

Janá

Janá Kámiennieckiego, Káasztellanem Lwowskim, y Stárostą Buskim o powie da Miechowita ná początku párowania Zygmunta pierwszego, tymi słowy: Joannes Camenecius tunc Leopoliensis Castellanus & Buscensis Praefectus, adjunctis illi quingentis equitibus aere publico conductis, in Podoliam ad tuenda confinia missus est, qui die 23. illius Mensis Miedzibozum perveniens, Tartaros clam in Volyniensem provinciam erupisse comperit, vix tribus horis illic militibus equisque reffectis, adscitis Braclaviensi & Vinnicensi praefectis, ad hoc provinciae nobilibus ac Podoliae populis suppetijs acceptis, itinere quod viam nigram vocant, ad Woronow Horodisco eodem die pervenit: in eo loco Tartarorum copias, praedam hominum pecorumque jam abigentes, numero supra duo millia equitum existens animose invadit, atque viriliter pugnando strenue fudit, omnem recuperavit praedam, copiasque salvas in Miedzibozum triumphans reduxit.

Mikołaj był Hetmanem Koronnym, o czym świadczy tenże Historyk tymi słowy: Nicolaum Camenecium Cracoviensem Palatinum, & Praefectum Exercituum Regni ducem generalem Legionibus praefecit. To było za párowania Zygmunta Pierwszego.

Tamże wspomina tegoż Mikołaja Woiewodę tenże Historyk tymi słowy. Nicolaus Camenecius, susceptam provinciam excelsa laetitia animo perfecit, superato Tyra amae, Daciam ingressus, consimili vicissitudine, igne, fero, cadibusque Valachiam molestavit. Wiele Miast, Wsi, Folwarków bogatych w popioł obrocił, a nayprzedniejszy miasteczka, Czarnowce, Dorohim, Bortofani, Szczepanowce, Choćim, y innych wiele, o czym w Historyi, a tam się pomścił iáko był obiecał ludzi Rycerskich, które był w Trebowli Bohdan Hospodár Wołoski poimał, a w Podhaycach siekierą ścinać kazał. Których groby gdy użył ten Hetman, pamięci wiecznej godny, płakał, a wzywając Pana Boga ná pomoc, pomścić się obiecał, czego y dokazał.

Tegoż y Miechowitá wspomina w Księgách 4. Nicolao Camenecio Cracoviensi Palatino, viro ad ultimum vitae diem armis bellique studiis claro, A to dla tego, gdy u Łopuszna 25. tysięcy Tatarów z Konstantynem Ostrowskim Książęciem poraził, tenże u Wiśniowca Tatarów pogromił, Wtedy tam potrzebie zabit Henrych Brat iego, o czym czytamy u Miechowity Księgi 4. Cap: 78.

Od tychże tam Przodków wieku mego byli trzy Bracia rodzeni Wnukowie tego Woiewody Krakowskiego y Hetmana Koronnego.

Woyciech, Jan, ci się społem z Młodości ná náukách w cudzych Ziemach chowając, tak miłowali, że y potym w Oyczyźnie gdy do lat przyszli, mieszkając, ni wczym prawdziwej braterskiej miłości nie naruszili, spotecznie z iedney skrzynki slugi chowając im płacili, y infze potrzeby od prawowali. Z wielkim kosztem ná Seymy, ná infze ziazdy kwoli R. P. wyjeżdżali, w one Tatarszczyzny, które po odiechaniu Henryka Krola częste bywały, z wielkim kosztem niemále Począty przy sobie zachowywając wychadzali, y potrzeby z nimi miewali, Plony, ludzi, y dobytów, odbijali, a wracać kazali onym więźniom łup on od którego Pogány odganiáli. Wiele spraw pamięci godnych tych dwu Braciey w Historyi obaczysz. Miał potym za sobą Woyciech Chodorowską Wdowę, Domu Sienickich, Jan był celebs.

Stanisław, trzeci Brat ich, który miał za sobą Láhodowską Wdowę, Domu

Xxx 2

Domu Siemaskow z Wołynią, z Familij Łabęć, ten już po tych potrzebach do Ojczyzny z Wioch przyjechał, na pokoy trafiwszy, w tym się kochał, wszakoż czasu potrzeby ku obronie R. P. nie omieszkiwał.

Jan y Kasper Bracia tychże pomienionych Stryieczni, mężowie wyborni, w potrzebach z wielą Narodow znacznych bywali, z Turki w Węgrzech, z Tatary w Ojczyźnie, z Wołochy, o czym na mieyscach swych mieć będziesz.

Dom Potockich, z Krakowskiego Woiewodztwa wyszli, starodawny, Mężowie sławni z tego Domu bywali.

O Bernacie, który w potrzebie oney iakoś wyżej czytał pod Janem Kamienieckim Kąsztelanem Lwowkim, wiele à mężnie sobie poczynił, Kromer świadczy.

Wiek mego był N. Potocki Starostą Kamienieckim, którego dwa Synowie zostali mężowie znaczni. Andrzej Potocki Chorążym był Kamienieckim. Stanisław, który z Wujem swym rodzonym, Woiewodą Ruskim, Jerzym Jazłowieckim, Hetmanem Koronnym, w potrzebach znacznych bywał. A ci wyszli z Krakowskiego Woiewodztwa z Potoką, tamże był Andrzej, który miał za sobą Ostrowską z Domu Leliw, tych którzy się z Iszczkową piszą, y drudzy Bracia jego.

Dom Tworowskich, znacznie R. P. przez sprawy Rycerskie zaśluzony, iako czytamy u Miechowity o Janie Tworowskim, kędy opisuie żywot Zygmuntą pierwszego, tam go opowiada Hetmanem Nadwornym tymi słowy. Regius exercitus ad Tiram amnem reductus, jamq; tranatandum esset, & regnicolarum exercitus amnem superasset, mercenario Milite & aulicis Regijs remanentibus, quibus Tworowski Miles strenuus praesuit. Mox in insidijs Palatini Copiae apparere Regij imperculsis animis, ut negotium postulavit, aciebus instructis pugnam parant, quam nec hostes detrectant, utrinq; igitur copijs ad certamen inductis, Palatini exercitus qui & numero inferior erat, fugatus atq; partim captus est. Capti fuere in eo praelio ex magnatibus Palatini multi, ex quibus quinquaginta decollati fuere.

Tenże był poiął dziedziczkę Buczącką z Domu Abdank, iakoś wyżej czytał, po ktorey wszystkie majątność w Ruś Tworowsky trzymają, których było wieku mego dwu Braci rodzonych, Mikołay Starostą Bórski, który z Anną Radziwiłówną Księżną z Nieświeża y Ołyki, Woiewodzanką Wileńską, zostawił potomstwo syny y Corki, wszakoż na ten czas minorennes.

Jan Brat jego który multorum hominum mores & urbes vidit, na ten czas był calebs, tych zaślugi przeciwko R. P. aby chci wyliczyć miał, temu dosyć uczynić nie mogę, gdyż to wszem rzecz wiadoma, iako częstym namięzdom nieprzyjacielskim na tym tam szlaku mieżkając, na odpor zawsze gotowi być muszą, à właśnie iako pasterzom stad owiec przeciwko chytrym à iedowitym wilkom ostrożnym być potrzeba, tak Ruskich y Podolskich krain Rycerstwu wszystkiemu czuność y gotowość należy.

Dom Słostowskich starodawny w Sieradzkim Woiewodztwie, był Piotr Słostowski który zostawił to Potomstwo, Stanisławą Dworzanią Krola Stephana, Męża znacznego, Jan, Maciej, Andrzej Słostowski.

Dom Podphilipskich starodawny y znaczny.

Tegoż Herbu używają Stanisławscy, był Gasper Stanisławski Stolnikiem Sędo-

Sędomirskim, który na dworze Cesarzkim z młodości się schował, potym na dworze Krola Zygmuntą pierwszego Roty znaczne wodził, Podhetmanim bywał, y w potrzebach fortunnie z nieprzyjacioły czynił. Zostawił Syna Kaspą z Nieżacką, który był Podcząszym Sanockim, był to człowiek znaczny y możny wieku mego, miał naprzod za sobą Krasicką, Obożnego Koronnego Siostrę, z którą zostawił Syna Bálcerą, Męża wybornego, y znacznie zaśluzonego R. P. y Krolowi Panu swemu. Był Pisarzem Polnym na oney expedycyi Moskiewskiej, gdzie się rządnie y podług myśli zaśluził, ten potym się ożenił, miał za sobą Pilecką Wdowę, Starościnę Hrodelską, Domu Herburtow z Dziedziłowa, był w Roku 1544. Pisarzem polnym, Podkomorzym Sanockim.

Tenże Podcząszy z Milanowską miał te syny, Marcina, który był w Kancelaryey Pisarzem, Michala, Kaspą, ktore kosztom na naukach w ziemi cudzey chował, Corki dwie, Zophią Farureiową, y Katarzynę, na ten czas była Panną.

Dom Zakliczewskich starodawny, z których był Dominik Sędziem Makowskim, miał synow dziewięć mężow wybornych.

Dominik syn tegoż Dominika, Rotmistrzem był fortunaym tak z Moskwą iako y z Tatary w potrzebie, miał też Synow pięć, Marcin był Rotmistrzem, Andrzej, Walenty, byli Mężowie znaczni.

Kliczkowscy w Mazowszu, Piotr w Krakowskim Woiewodztwie, był w Prawie Pospolitym Mężem biegłym.

Dom Zeliśławskich w Chęcińskim Powiecie, starodawny od Secyminą.

Janowscy w Krakowskim Woiewodztwie.

Lichnowscy w Sędomirskim Woiewodztwie.

Lachowscy z Chęcińskiego powiatu w Sędomirskim Woiewodztwie.

Chrzczonowscy w Sędomirskim Woiewodztwie.

Gieszkowscy w Sieradzkim Dom rozrodzony.

Inszych Domow wiele w roznych Woiewodztwach.

Y y y

GENEA.

GENEALOGIA DOMUS PILAVITARUM

ex

Simonis OKOLSKI

Ordinis Prædicatorum Opere Stemmato Graphico,

Titulo: Orbis Polonus:

Edito, folio Cracoviæ apud Franciscum Cæsarium 1641.

Tomo secundo pag. 391 - ad 414.

DE LINEATIO.

Sunt duæ cruces & medium tertiæ à parte læva, coloris albi, in campo ceruleo. Supra coronam & galeam, sunt quinque pennæ Strutionum.

ORIGO.

Erat Zyroslaus strenuus & magnæ experientiæ miles Boleslai Crispi Polona sceptris regentis temporibus, qui plurimis trophæis in bello clarum nomen suum deduxerat, præcipuè tamen in Prussia ad Pilavam. Nam cum Prussi iteratis vicibus Christo fidem & fidelitatem Regi deposuissent, & vice tertia eadem animo concepta efficere desiderassent, Boleslaus Rex cognita fraude bellum in vindictam sceleris indixit. Fit congressus. Zyroslaus Leonidis pectore in hostem irruens, viribus fractis, eum qui totius mali sentina & dux fuerat, in ipso umbilico militum perfodit & interemit. Idem Zyroslaus in bello Russiaco cum Casimiri Justi Parente & Rege Poloniæ, & ipso Casimiro pugnando alacri fronte meruerat insignia præmia & promissa Regia, sed fortuna distulit Regum morte accelerata. Igitur Casimirus Justus Rex Poloniæ copiâ meritorum Zyroslai etiam sub Boleslao Crivoustio inchoatorum perspectâ, Majestate Regiâ Anno 1179. talia sibi arma in perpetuum insigne cum diversis bonis & possessionibus contulit, quæ nedum antiqua sua merita & nova præmia exprimerent, sed etiam fortitudinem victoris & hostium perfidiam explicarent. Erant baptismi bis suscipientes & rejicientes hostes, Zyroslao dantur ideo duæ cruces, cogitarunt fraudem tertiâ per baptismi hostes, datur Zyroslao victori & ultori fidei & perfidiæ media crux: ad Pilavam in Prussia hostes peccarunt, ad Pilavam quoque Zyroslao bellanti arma concesserunt.

Sic faustum felixq. tuum insigne

Sic faustum felixq. tuum augurium

Sic faustum felixq. tuum trophæum

Sic faustum felixq. tuum nobilitatis decus

Viget, viret, vivit

Nomine, famâ, gloriâ.

CAM-

CAMPUS CÆLESTIS.

Equidem generans non facit formam ut *Aristotel.* 7. *Meth.* docuit, quæ propter minoris consequentiæ & felicitatis campus erit ut producat cælum vel sit cælestis, verum non sine gravi animadversione Pilavitorum Stemma campum cælestem nominabo. Nec solum moveor titulo Perillustri invictissimi olim Osualdi Anglorum Regis militum, qui locum in quo Rex erexerat crucem pro impetranda à Domino victoriâ Heonfeld, hoc est campum cælestem nominarunt. *Beda in Hist. Angl. cap. 2.* Nec solum moveor quia cruces floratas & floridas quasi campum cælestem exprimentes author Cathologi gloriæ mundi legentibus offert: sed quia Stemma nobilitatis Pilava quendam campum cælestem repræsentat. Quid namque crux ista una, altera & media est, quam flos quidam ex crucibus compositus campum quendam sanctissimum præferens & exponens. Liceat ergo dicere, campus hic, campus cælestis est. Novi multarum differentiarum cruces, sunt rectæ, fixæ, patulæ, potentiata, cruciata, floridæ, &c. & quælibet harum sacramenta multiplicia exprimit, sicut arma nobilitatis Gallicæ id demonstrant, sed quæcunque sunt differentiæ, nobilitates, dignitates crucis divisi sumptæ, in vestris armis Pilavij conjunctim leguntur & apparent. Nam insipienti Arma vestra, offert se oculis subito crux & recta, & fixa, & potentiata, &c. ut merito arma vestra dicenda veniunt, Flos crucium campusque cælestis. Campum magnum in quo Arphaxad Regem Assyriorum Nabuchodonosor Rex obtinuerat, *Judub. 1. lectio.* Inspiciendo arma vestra ô Pilavij dicam, quod verè obtinuistis campum magnum dum tanta tamque salutifera insignia vobis concessa & inscripta fuerunt. Per hoc enim obtinuistis campum magnum in diversa arena Moschorum, Ungarorum, Moldavorum, Prussorum, Livonorum. Obtinuistis cum Scythiis, Turcis, Valachis, Moschis, Prussis, Gedanensibus, Svecis & Cosacis, unde vos tot honoribus, titulis, dignitatibus, præmijs, Reges, Senatus, & Patria decorarunt. Hinc Moscorovios & Tuorovios omni sæculo ob disciplinam militarem non ignotos Historiæ referunt, Camienieccios, Buciacios, Stanislawscios togâ & armis potentes enumerare non desinunt, inter quos multis sæculis Illustres & Magnificos Potentiores sævius recolunt. Illi enim nedum campum magnum pro Rege, Patriâ, & Regno, sed campum quoque cælestem obtinuerunt. Ea namque quæ sunt Dei, quæ sunt fidei, quæ sunt cæli, quæ æternitatis plurimi illorum tentant, observant, nituntur. Seneca in Octavio campum cælestem expressit dicens:

Pulchrum est eminere inter Illustres viros,

Consulere Patriæ, parcere afflictis, serâ

Cade abstinere, tempus atq. iræ dare.

Orbi quietem, sæculo pacem suo,

Hæc summa virtus petitur, hæc cælum via.

Sed plurima desiderarunt Senecæ ad campum cælestem declarandum. Declarant habentque campum cælestem Pilavij, Fide, Deo, Ecclesiâ, amore, honore, reverentiâ, Patriæ, sacrorum Divorum.

VICTORIARUM CERTITUDO.

Universam certitudinem victoriæ Constantinus Magnus Imperator in cruce dum poneret, Constantinopoli tres ex ære immensas cruces fieri curavit, & uni

Y y z

& uni dedit titulum Jesus, quam auro ornatam super arcum triumphalem in foro posuit. Alteri dedit titulum Christus, quam in Porphyretea columna in loco Philadelphion collocavit. Tertiam Victoriam nominavit, quam in foro Panario super columnam marmoream poni & erigi iussit. Eam Heraclius successor ita magnificavit, ut & invictam nominaverit, & terræ motu quassatam ferreis laminis firmaverit subscripseritq;. **OPUS DEO ACCEPTUM.** *Niceph. lib. 8. Hist. Eccles.* Tres cruces Stemma vestrum fert, o victoriosissimi *Pilavij*, nam sicut primi ex familia vestra primitus victorias certas & Christianas obtinuerunt, ita obtinent in præsens & ferent in futurum. Sunt namq; insignia hæc vestra, rememorativa præteritorum, sunt demonstrativa præsentium, sunt prognostica futurorum, nam ab Illustri Familia *Pilavio- rum* Regni potestas sublimata, nobilis Patria decorata, curulis Senatoria cõhonestata, in præsens quoq; sæculum permansit & permanet. Erat non modica victoriarum certitudo in *Kameniecijs*, *Tworovijs*, *Zaklicewcijs*. Erat non immodica in *Buczaccijs*, *Skostowcijs*, erat & est victoria in *Potoccijs* in *Podoliâ*. An non immodica victoriarum certitudo, cum Joannes *Potocius* post *Stephanos*, *Michailos*, *Dragulios*, *Rozuanos*, *Valachorum* *Moldaviæ* *Bisantinorumq;* terror & strages fieret. An non immodica victoriarum certitudo, dum *Jacob Potocius* *Smolenscij* muros ingressus, militem suum ut aquam diffuere in partes diversas fecit, ipsamq; gubernationem *Smolenscij* *Serenissimus Sigismundo III.* Rege mandante suscepit, detinuit, reddidit. An non immodica est victoriarum certitudo, dum *Andreas Potocius* unâ cum tribus germanis fratribus, pro Majestate Regia *Sigismundi III.* millena exercituum ad *Visliciam* & *Guzovum* contra *Rokofanos* deduxit? An non immodica certitudo victoriarum, dum *Serenissimus Rex Sigismundus* *Stephano Potocio* antesignanam Regni arcem & *Poloniæ* coronam (*Cracoviam* dico) defendendam custodiendamq; in tali tumultu Reipublicæ commisit & commendavit? Quid de *Bernardo Potocio* referam, qui contra *Tartaros* pugnando, ab ipsâ clade *Litvanorum* exercitum eripuit? Quid de *Nicolao*, *Stanislao*, *Georgio*, alijsq; *Potoccijs* referam? *Eorum familia magis esse Ulisses quàm antri cyclopes & aurei Polycrates elegerunt.* Quapropter concinnè quidam exponebat *Potocium*: *Primus omnium, Turcarum ordines consilio invadet, virtute spoliabit: Sumatis igitur Maximi Heroes Pilavij ex Armis vestris certitudinis spem in victorijs, & ego licet indignus ante Deum exorator vester, illud Ageæ Prophe- tæ cap. 2. exposculabo. Implebo domum istam gloria, & in loco isto dabo pacem.*

ACADEMIA CHRISTI.

CRUCEM Academiam esse Christi, multipliciter novimus. Novimus in mari; non enim via à nautis in mari volvitur, nisi ab illis arbor in cælum erigatur, velum distendatur, ex quibus, cruce Domini efformata, aquarum fluentia rumpantur. Et in hoc signo crucis, portum salutis petunt, & periculum mortis evadunt. Novimus crucem esse Academiam Christi & in terra. Nam bonus agricola, & fructum abundantem ex terra expectans, non prius alimentum vitæ ex præconceptâ spe & labore perquirat, quam figuram crucis ad aratrum iugo boum, & semetipso ad stivam aratri crucis imaginem, quasi initio & fine laboris, benedictionem ex alto exposculando, efformaverit. Novimus crucem Academiam esse & in cælo. Nam cum cælum oriente, occidente, meride, & septentrione distingvatur, quasi quibusdam crucibus continetur. Novimus & ex formatione hominis, nam si manus extendat in modum

modum crucis, tanta est ipsius latitudo, quanta & longitudo. In quem sensum fortè etiam *D. Ambros. serm. 56. in Exod. 17. caput differuit: Citius nostra exauditur oratio, cum Christum quem mens loquitur, etiam corpus imitatur.* Icit etiam orationem in terrâ humiliter prostratam hominum, crucis hac formatione approbaverit. Cruces igitur multiplices dum stemma vestrum exprimunt, qualem obsecro Academiam in vobis fundabunt? profectò non fundant *Arij*, non *Lutheri*, non *Zwinglij*, non *Calvini*, hæc enim & similia averfantur depictam & manibus formatam crucem, stemmaque non nobilium & fide Christi insignitorum esse asserunt: sed ipsam fundant Academiam Christi, quæ in Baptismo sacro cruce signatos baptizat, quos etiam cruces *Pilaviorum* cum *Zyroslo* repræsentant. Si igitur vos delectat stemma vestrum, o *Pilavij*, atque eò claram prosapiam, famam, antiquitatem, asserere est jucundum, parce obsecro, te tuo gladio (ut quondam Imperatori *Mario dictum fuerat*) jugulabo. Cur crucem Christi, ex qua tuam nobilitatem trahis, & præcordio foves tanta veneratione non conservas? Adhibe igitur ipsam ad frontem, adhibe ad pectora, depellet enim *Beelzebub*, hoc est muscas infernales. Audi *Chrysostomum* dicentem: *Pingamus Crucem & gestemus in nostris domibus, in nostris frontibus, in nostris animis, & cum te cruce signaveris, contemplare qua sit virtus Christi, & qua ex ea contigerunt.* Et ita Familia vestra quæ fuit, & est Academia Martis, si fuerit quoque in Academia Christi, in vera & sanctâ fide Catholicâ Apostolicâ Romanâ, multorum Martyrum sanguine consecrata, & gratia miraculorum illustrata, edocta & instructa, stabilis & firma, benedictionibus replebitur. Sin aliter, disperdet Dominus habitorem de domo idoli, verè etenim idolatra sunt, qui cruce cælesti insigniti ex fide, & propter Baptismi salutaris fontem, Christi tamen Crucem, seu quoddam idolum abominantur, averfantur, & fugiunt.

LINEA FAMILIÆ PILAVIORUM.

ZYROSLOUS *Pilava*, cui primum talia arma gentilitia à *Casimiro Justo Rege Poloniarum* Anno 1179. collata sunt, viro armis strenuo & Martis trophæo clarissimo.

Exemplo *Lacedæmoniūm*, non mænia, verum

Scutis opponebat scuta, virumque viris.

Sed quia meritorum ipsius, sub *Boleslao Crispo* jam notorum, (premiatorum post *Tyrocinia* bellica sub *Boleslao Crivouffio*) Arma hac memoriam retinent, Annus inchoationis insigniorum erit 1129. Paproc. in Nido virtutum. *Alexander Zyroslo* filius, vir bello & amore Patria clarus, reliquit filios octo. De hoc Paproc. in Nido virtutum, & addit Annum 1206. ex aliquo sine dubio antiquo auctore, crediderim quod *Bascone Canonico* si bene recordor *Posnaniensi*.

Moskorzewscij, antiqua & ex *Zyroslo* filijs, immediate descendens Familia. Si antiquiores nobis non referunt Historici, ab his incipere liceat, ex quorum dignitatibus facile erit *Zyroslo* posteritatem & antiquitatem illorum conjecturari. *Janusius Moskorzewski* Anno 1239. in Ungariam Legatus. De quo ita antiquus Historicus *Bazko Canonico Posnaniensis*. Misit *Boleslaus Pudicus Janusium Moskorzewium Palatinum Cracoviensem*, cum *Clemente de Rusza Castell. ibidem*, qui cum *Bela Rege Hungarorum* fœdera jecerunt, sive antiqua firmaverunt, & filiam ejus *Kingam* pro uxore & *Quadragesima* millia marcarum pro dote, &c. Hæc ille. *Cromerus* dum istius meminit legationis, non fecit mentionem nec nobilitatis nec armorum. Dicit tantum, *Clementis Clementovius Castell. & Janusius*

Palat. Cracoviensis fœdera jecit, & filiam ejus qua Cune Gundis dicta est, &c. sub eodem anno. Joannes Herburth fol. 120. Clementem de Rusza Sulistai filium, gente Gryphium refert, sed Palat. Cracoviensem (qui Pudico Regi restituit pulso presidio Conradi Cracoviam) nominat. Sed hoc salvari potest promotione nova. Bielscius nescio cujus genio, prænominatum Janusium gente Toporeum posuit fol. 165. Sed sicut Clementi, scribendo, Castell. Cracoviensem gente Gryffium, de Climentovo non rectè addidit, nam Cromerus dixit Clementem Clementovium, hoc est Clementis filium, non vero Clemuntovium, nam de Rusza erat, ita contra Bascium non rectè posuit Toporeum. Nicolaus Moskorzevius, ex majorum meritis & proprijs Regi Jagelloni & Antecessoribus ipsius dilectus, Procancellarius Regni, & in prudentia militari optimè versatus. De hoc Cromer. lib. 15. sub Anno 1389. Veritus autem Rex ne Vitoldus, Vilnâ Russorum impensius ipsi javentium prodicione per insitiam & ignaviam Skirgellonis potiretur, misit eò Nicolaum Moscorovium Procancell. Poloniae, cum mediocri militum Polonorum presidio & apparatu bellico ut arcem utramq; tueretur. Bielscius fol. 274. addit, Moscorovium misit Vilnam Nicolaum armorum Pilawa. Et folio 276. refert quam fortiter pectore defenderit superiorem arcem Vilnensem Moscorovius, ceciderunt in illâ obsidione Vitoldi, ac Magistrorum Pruthenicorum, & Livonie, Korygel, & Narimunthus Jagellonis fratres ex nostra parte, & Totivilus Vitoldi germanus ex altera cum aliquot Comitibus. Duravit obsidio per menses tres, idem refert Sarnicius lib. 7. fol. 340. Clemens Moscorovius Castell. Visliciensis & Praefectus Cracoviensis, ex quibus & tam altis titulis, & majorum Moschoroviorum auctoritas antiqua, & merita eximia apparent, meminit illius Crom. lib. 16. 1408. & Bielsc. in bello contra Cruciferos cum Jagellone Rothmag. meminit 1409. Anno. Andreas Moskorzevski de Moskorzevo, ex Palat. Sendomir. & Remigianus ex Palat. Crac. subscripserunt electionem Vladisl. IV. Sereniss. Reg. Pol.

Kamienieccij in Cracoviensi Palatinatu, alij in Podgoriam transferunt, ex Cameneco familiam suam notabant. Alij in Russiam devenerunt, & Familiam suam notabant de Zalosce & Oleſko. Profecto erat Familia suis temporibus Patria & Reipub. desiderium & decus. Nam nedum illam defenderunt, auxerunt, sed plurimis accumulati bonis, plus virtutem quam divitiarum splendorem adamarunt. ut Echo sit.

Semper opum studio præfer virtutis amorem

Non opibus virtus, sed opes virtute parantur.

Alexander Kamiemecki qui ex Moscorovijs descendunt, sed à bonis diversis Kamienieccij, POTOCIJ, Borovscij, Stanislavscij, &c. nuncupati sunt. Hic nedum antecessorum prævio, sed merito quoq; proprio in sago & castris ad magnam togâ dignitatem, & Senatus honorem, circa annum 1309. devenit. Erat namq; Palat. Sendomir. sed tribuo medium celebre & verum ad promerendam Senatoriam cuiq; nobili possessionato & literato.

Inspice te in speculo, & bona si tibi forma videtur

Moribus obsecrans illam fœdare caveto.

Nicolaus filius Alexandri, non dissimilis Parenti. Hic medio à parente ad virtutem & Patriæ amorem contractio, ceu enutritus militaribus mamillis, vitæ spatium strepitibus bellicis reddidit, consecravit. Annum notat Paproc. 1350. Ut Politice crescas & tuum ab omnibus habeas honorem, audi.

Fac tibi sit vultus comis, fermoque modestus

Sic multos facile tibi conciliabis amicos.

Joannes

Joannes filius Nicolai, qui ob dexteritatem Achilleam, & prudentiam Catoniam Castell. Leopoliensis & Capit. Buscensis creatus fuit. De quo in initio Sigism. I. ita Miechovius. Joannes Camenecius tunc Leopol. Castell. & Buscensis Praefectus, adjunctis illi quingentis equitibus ære publico conductis in Podoliam ad tuenda confinia missus est, qui Miedzibozum perveniens, Tartaros clam in Voliniensem Provinciam erupisse comperit, vix tribus horis illic militibus equisq; refectis, adscitis Braclaviensibus & Vinnicensibus Praefectis, & à Provincia nobilibus, & Podolia populis suppetijs acceptis, itinere quod viam nigram vocant, ad Voronovo Horodisco pervenit, in quo loco Tartarorum copias, prædam hominum, pecorumq; jam abigentes numero supra duo millia equitum existentium, animose invadit, atq; viriliter pugnando strenuè fudit, omnem recuperavit prædam, copiasq; salvas in Miedzibozum triumphans reduxit.

Sic agitur bellum quodvis, sic arma geruntur

Si id faciat miles, quod cupis ut faciat.

Meminit ejusdem victoria & Cromer. in Oratione Funebrali Sigism. I. fol. 3. à capite. Annum assignat Paproc. 1438. dignitatis, Podoliam administravit per 10. annos, Alexandro & Sigismundo Regibus carissimus, æqui observantissimus, & vera pietatis cultor, Etatis anno 50. obiit. Nicolaus germanus frater Joannis, qui unâ cum fratre plurimam Tartaris inferebat stragem, quo tantam meruit Regis & Senatus gratiam, ut Palatinum Cracoviensem Praefectum Exercituum Regni, & Ducem Generalem Legionibus praefecisset, qui susceptam provinciam excelsò latoq; animo perfecit, superato Tyra anne, Daciam ingressus consimili vicissitudine, igne, ferro cadibusq; Valachiam molestavit, sicut Bogdanus Valachorum Palatinus, paulò ante in Regno ad Trembowliam fecerat, cum Constantino Ostrogij Duce ad Lopusnam viginti quinque millia Tartarorum fudit, occidit, & iterum ad Visnioveciam, de quo Cromerus in Oratione Funebrali Sigismund. I. Miechovius lib. 4. cap. 78. Starovolscius in Bellatoribus Sarmat. cui etiam tale Cenotaphium erexit. Claudit hic lapis viator Cameneciae Familiae sydus, tot procerum Senatûs serie Nicolaum Palat. Crac. atque Exercituum Pol. Ducem Supremum, virum militaribus curis, & severitate morum in sago, præceptis eloquentiae & comitate honestâ in togâ clarissimum, illâ insigni de Tartaris ad Visnioveciam, & de Valachis ad Tyram fluvium victoriâ penè immortalē. Addit Miechovius lib. 4. vir ad ultimum vitæ diem armis bellicis studiis clarus, & Vapovius fol. 563. Henricus Camenecius, qui sicut inter equestres primos & summos tenuit honores, ita in eo quoq; eximia resplendebant virtutes, erat Palatinus Cracoviensis, & Praefectus circa Annum 1493. Si desideras similem famam, accipe.

Scire cupis quæ sit famæ via certa parandæ,

Talem te præsta, qualem te postcis haberi.

Henricus filius Palatini Cracoviensis, à Tartaris ad Visnioveciam occisus, de hoc Cromer. lib. 30. de reb. Pol. in initio. Ad extremum plenâ victoriâ nostri potiti sunt multis claris & fortibus viris cæsis, in quibus præstantes fuere Henricus Camenecius & Derſlaus Glovinijs (ante annum 1495.) Petri bellatoris ad Budzinum Anno 1443. meminit Bielsc. Nicolaum alterum circa annum 1500. refert Paproc. Palat. Cracoviensem. & Praefectum Exercituum Regni, nam ille Nicolaus, de quo diximus erat ad Annum 1438. Subscripsit privilegium Alexandri Regis, Regno datum in Coronatione 1507. Martinus Camenecius, Palat. Podolia, ad Annum 1515. Cujus merita, audaciam, fortitudinem & amorem Patriæ Simon Starovolscius in Bellatoribus Sarmat. tali Epitaphio descripsit. Martinus Camenecius

Z z z 2

Podol-

Podoliae Palat. vir & cordatus & gravis, & dicendi libertate insignis. Sciens nullum justius bellum esse, quam quod pro religione Christiana, & Patriae defensione sumitur, toto vitae suae decursu, contra barbaros nominis Christiani & feminis Poloni, suis sumptibus militavit, obtentaque de Turcis atque Valachis ad Chotimiam insigni victoria, ad superos laetissimus abiit. Joannes filius Palatini Podoliae, circa annum 1558. qui edoctus genitoris sui intento & praxi, acerrimus fuit defensor Fidei, & barbarorum infidelium continua afflictio, Nam perfidus hostis

Qui semel incautum blando sermone fefellit

Ille idem, dabitur quoties occasio, faller.

Albertus alter filius dicti Palatini natus ex Kościelecka, cui militare sagum decora & ornatus fuerunt. Nam vita integer Tyranni nil faciem pavet. Hi duo germani fratres in exteris nationibus educati, charitatis fraternae vinculum nunquam solverunt, sed ex communi cistâ, alimenta, servos & bella constituebant, post discessum Henrici, continuo in Tartaros vastantes Regnum pugnabant, habuit in conjugem Albertus viduam Chodorowicz ex Familia Siennicorum. Stanislaus tertius filius Palatini Podoliae, qui tum ex nationibus exteris rediit, post pacatum à bellis & incursionibus regnum, etiam vitam pacatam deduxit, habuit in conjugem viduam post Lachodowicz mortem, de Familia Siennicorum armorum Labec. Erant isti filij Clementis Palat. Russ. Compiductoris eximij, nominis gloria dignissimi. Joannes & Gaspar fratres patruces eorundem. Pugnabant in Hungaria cum Turcis, in Patria cum Tartaris & Valachis, in Treboulensi districtu manebant. Henricus Castell. Sanocensis frater Clementis, reliquit Annam Joannis Pruchnicki filij Nicolai Castell. Premislicensis consortem. Filia autem Clementis exant Elisabeth Joannis Potocki Palat. Braclaviensis Generalis Podoliae Notarij Campestris, Camenecensis, Laticoviensis &c. Capitanei consors, matrona pia & devota, elemosinis & jejunijs domino serviens, sepulta Laticoviae, ubi & fundationem perpetuam fecit Ordinis Praedicatorum, quae ante Camenecia in Podolia, Sacellum Divae Virginis in eodem Ordine, opere heroico erectum, ex lapide fundaverat Dominus Potocicj. Altera filia Barbara Nicolai Mniszek Palat. Sandomir. Krasnostawiensis, Lucovien-
Macie-
ionzki.
sis, &c. Praefecti Parens. Tertia filia Stanislawi Wlodek Palat. Belzensis Capit. Haliciensis Parens Elisabeth. Quarta filia Ursula Bernardi Archiep. Gnesnensis Cardinalis Genitrix. Clemens Kamieniecki, quem Epitaphium ita refert Crostna. Magnificus D. Clemens Moskorzewski de Kamieniec, Castell. Sanocensis obiit 1536. Ibidem sepulti sunt filia ejus Mniszkowa & filius Joannes. (a)

Tworowicz, in Syradiensi Palat. qui postmodum in Podolia confederunt. Joannes qui ex Rothmagistro Exercituum Dux, demum Castell. Camenecensis in Podolia, post Podolia Palatinus fuit. Hic quis quantusq. fuerit Historici referunt. Miechovius in Sigismundo Primo. Regius exercitus ad Tyram annem redactus, jamq. tranatandum esset, & regnicolarum exercitus annem superasset, mercenario milite & aulicis Regijs remanentibus, quibus Tworowski miles strenuus praesuit. Mox in insidijs Palatini Valachiae copiae apparere, Regij impetibus animis ut negotium postulavit, aciebus instructis pugnam parant, quam nec hostes detrectant; utrinq. igitur copijs ad certamen ductis, Palatini exercitus fugatus, & partim captus est. Capti fuere in eo praelio ex Magnatibus Valachijs multi

(a) Joh. Kamieniecki Epitaphium vide infra suo loco.

multi, ex quibus quinquaginta decollati fuere. Eandem forte Bielsc. fol. 518. meminit, Ducibus Stanislaw Lanckoronski, & Tworowio armis Pilawa Rex jussit. Et sub Anno 1515. ad Trebowliam Praefectus Trebowliensis, dum esset à duobus millibus Tartarorum cinctus, acriter defendit. Et Anno 1516. una cum Stanislaw Lanckoronski Capit. Camenecensi Joannes Tworowius ad Trebowliam octo centena Tartarorum fudit, occidit. Habuit in conjugem hereditariam in Buczac, cum qua omnia bona accepit Bucacciorum. Descripsit heroicum animum ipsius inter bellatores post Cromerum & alios, Starovolscius fol. 155. Sed ipsum Epitaphium ipsius in Buczac in lamina aerea auro deornata, ipsius merita & honores, omni saeculo ob militarem disciplinam laudanda refert.

Nicolaus Tworowski Succamer. Podoliae, Praefectus Barenfis, qui solerti vigilantia & prudenti audacia majorum victorias conservabat. Ex Anna Radziwiltowna Ducissa in Nieswicz & Otyka Palat. Vilnen. filia, reliquit filios & filias. Joannes germanus Nicolai, qui in exteris nationibus cultiorem juventutem reddendo, multo aptior ad Senatum & bellum gravi exercitio cum Tartaris & hostibus factus remansit.

Buczaccij, Hi non sunt illorum Bucacciorum antiquorum, posterij & filij, sed sunt proprie Tworowicz, sed ex bonis acquisitis Buczac, Buczaccij vocati sunt. Constat hoc, tum quia antiquorum Bucacciorum erant Armâ Abdank, istorum autem arma Pilawa. Constat & ex Epitaphio Jacobi Buczacki Episcopi Plocensis in Cathedrali Ecclesia. Nicolaus Tworowski Buczacki nuncupatus, de quo superius diximus. Joannes Christophorus Buczacki in Buczac, qui ut domui suae redderet florentem aetatem, Romam discessit, atq. ibi sanam doctrinam Fidei collegit, haeresiq. abdicata, gremio Ecclesiae Sanctae Catholicae Romanae adscriptus est. Hunc in aetate virili dum celibem ageret vitam, ad securiora domicilia transiit altissimus. Quod suum Epitaphium in Buczac clarius refert.

Est Buczacki in Gay heres, ex quibus Procopius, & N. N. sunt superstites, quorum - - - Catholicus factus reliquit prolem filium.

Potocicj, in Cracoviensi Palat. à Potok, ex quibus alij in Majori Polonia, in Podolia, in Pocutia, in M. D. Litu. Patriam sibi & posteris firmarunt, & ratificaverunt. Cujus Familiae antiquitatem, dum propago sit legitima & indissolubilis Moskorowiczorum, minime erit oportuum multis declarare scriptis. Quinque etenim fratribus bona divisa Parentis Moskorowicz, seu Moskorzewicz, à Potok Potocicj, à Tworowo Tworowicz, à Kamien Kamienieccij, à Borowa Borowicz. Sicut consequenter à Stanislawice Stanislawicz, à Wazyno Wazynicz, &c. appellati ex bonis acceptis fuerunt. De quo nolumus Acta Cracoviensia, Sandomiriensia referunt, sed privilegia quoq. multa cum Epitaphijs testantur. Professio splendoris Familiae suae Potocicj, ex tam Illustribus viris & magnis Senatoribus Regni descendentibus, maxima sua & viridi fama reddiderunt illustriorem. Alexander Potocki, Lokietkomis tempore & Regno eximius, & dexteritate excelsus vir, cujus filius Joannes Dapifer Reginae Hungariae. De quo Stricov. sub Anno 1328. in hac verba. Joannes Potocki, nobilis Polon. Carolum Regem Ungar. à periculo vitae defendit, ubi Reginae insidiator Ungarus nobilis Felicianus, dum defendebat periculum mariti & Regis, quatuor digitos à manu dextera amputaverat. Hac ille. & Dlugoff. videtur idem dicere dum periculum describit sub Anno 1330. Ait enim de Comitatu Regio. Joannes filius Alexandri Potochen adolescens ingenuus, qui Dapif. officio fungebatur, Felicianum in pueros regios

A a a a

crude.

crudelitatis & necis opera edere anhelantem primus aggressus, sic uno ictu inter collum & scapulas inflicto repressit debilitavitq., ut corruens deflueret praeceps in terram. Neq. erat mirandum Polonum nobilem Dapiferi agere officium, nam Regina Caroli Hungaria Elisabeth erat filia Lokietkonis, cum qua plurimi quoq. nobiles Poloni in Hungariam devenerant. Apertè igitur Potochen & non Patochen, ut errore impressorum in alijs videmus authoribus, Dlugossius retulit, quod Stricovius peregrinatione ibidem habita, ut firmiter cognovit, Joannem Potocium nobilem Polonum disertis verbis differuit. Extant plurima antiqua Epitaphia GG. Potociorum à Potok, tam in Ecclesia Andrejoviensi, quàm in Potok propè Andrejoviam in Palatinatu Cracoviensi, horum Potociorum Pilaviorum, qui nomen suum gloriamq. in Podolia & in Pocutia, Confinibusq. Regni, actibus strenuis & heroicis auxerunt & illustrarunt praedecessorum Atavorum & Tritavorum.

Bernardus à Potok Potocki, nihil de pristina & solita authoritate in virtute & fortitudine diminuendo, se & sua consecravat Patria & honori regio. Et quia fortuna cum splendet, sepe occidit, nec quos deseruit, perpetuo premit, nec quos clarificat, perpetuo fovet, ingenuos suos filios Bernardum & Mathiam, Mineroz ob prudens consilium, Marti ob audax & fidele bellum, Jovi ob virtutis augmentum commendavit & reddidit. Et his dispositis seipsum mortalitati composuit.

Bernardus filius Bernardi, ut consideravit se non tantum sibi esse natum, sed etiam Ecclesiae, Patriae, & amicis, ad ea tam animi sui dexteritatem & fortitudinem, quàm progenitorum ex se educationem & affectum disposuit, ut omnibus prodesse, nulli obesse valeant. Hinc filius primus Bernardus ad statum spiritualem à Domino vocatus, & in Abbatem Andrejoviensem consecratus, divinum cultum, animi conscientiam, Patriae honorem, familiae decorem conservavit, promovit, adauxit. Stanislaus verò alter illius filius, ob judicij maturitatem & experientiam bellicam, ubi pacatiorem elegit vitam, atq. matrimonialem delegit statum, dignitate Tribuni Crac. à Sereniss. Rege condecoratus fuit. Stanislaus Tribunus Crac. Bernardi praenominatus, contracto matrimonio multoties ob mortem conjugum, non cito, sed dignam & meritis claram suscepit prolem. Nam cum ex Wazyńska & Párska conjugibus sterilis habetur, tertio matrimonio ex antiqua Familia Gonorconum armorum Rawicz (qua ita dilecta fuerat Vladislao Lasconogo, ut Principatui, ejus consilia, amicitiam, fidelitatem anteferreret) electa conconforte, ex illa eximios milites Georgium, Albertum, & Andream suscepit. Georgius Stanislai, militarem ut explevit decorem, reliquit imitabilis exempli filium Bernardum, qui cum Tartaris Perekupsensibus ad Wisnioweciam eximie pugnavit Anno 1512. De quo bello ita Justus Decius, Constantinus Ostrovius cum Litvanicis copijs & Nicolaus Camenecius cum Polonicis ad Wisnioweciam opponunt hosti, qui statim in Constantini aciem irrumpunt, at ille, ut suorum fugam vidit, Polonos ut subveniant hortatur. Praefectus itaq. copiarum Polonicarum videns Lithuanos à fortuna multatos Sampalscio, (addit Stricovius fol. 728. & Bielsc. fol. 519. Alberto, & Bernardo Potocio, addit Stricovius de Potok, strenuis militibus & Rothmagistris negotium dat, ut actutum subsidia laturi accurrant. Faciunt, acies penetrant, captivos disligant, viginti quinque millia Tartarorum paucà manu dissipant & occidunt, captivos sedecim millia liberant, decem millia equorum à Tartaris acquirunt. Hunc Potocium Bielscius Jacobum, sed alij omnes Bernardum vocarunt, majorem partem sequimur. Albertus alter filius Stanislai, cujus actus, virtutes, & fortia, ut nulla injuria temporum tollerentur, Deum coluit, & animum excoluit. Quis enim est qui calum inspicendo Deum esse non sentiat.

sentiat. Reliquit filium Joannem, Nicolaum, & Albertum, Joannes post nobiles actus occupationum, ex Playska suscepit Stanislaum & filias Catharinam Swarczowska, & Hedwigem Strzałkowska, ex Gawronska verò alterà conjuge Remigium & Joannem. Nicolaus verò alter filius Alberti, dum serenam juventutem castris & negotijs, nobili viro destinatis, ad maturiorem deduxit, ex Catharina Gruszczyńska, Judicis Sandomiriensis filia, reliquit Stanislaum, qui ad Jarocinum in Majori Polonia reledit, & Andream, qui dum in M. D. Litvania celebravit connubia, sua quoque domicilia firmavit. Adalbertus tertius filius Alberti, toto vitæ tempore usq. ad 80. ferò annum miles in Moschovia, cum Demetrio, & ab illo tempore, in omni expeditione Valachica, Prussica, Turcica, Tartarica, Cosacica praesens, in Castris ad internecionem ipsam Cantimiri, & grassationem Tartarorum, post occisum suum magnum Chamum. Tenuit cum Dorothea Zaigkowska matrimonium. Sepultus Jესupoli, in Pocutia, in Ecclesia Pradicatorum. Sorores illorum Barbara Samborzecka, Zofia, Anna, Catharina. Matthias germanus Abbatis, & filius in capite nominati Bernardi, reliquit Jacobum, qui donatà Ecclesia in æternum honorum parte, & alterà alijs Potocijs in Potok inscripta, ipsius Bellone ac Martis trophaea fortiter apprehendit, atq. se totum obsequijs Regni & Regis adstrinxit. Et quia virtutem sequitur honestum & utile, pro multis magnisq. meritis, & Regi Serenissimo dilectus, & ab illo bonis Zai-pole & Sokoton, ubi oppidum Potok ad Istrum fluvium erectum est, provisus fuit. Cujus demum cura & vigilantia filium Augustum Rex Sereniss. commiserat. Reliquit duos filios, Nicolaum & Andream ex Koziminska. Ex altera verò conjuge Jąrtowiecka, suscepit Stanislaum, & filias Smiotanká, Vexilliferi Podolia, & Korciński conjuges. Nicolaus Jacobi filius, qui inter arma hostilia ad Istrum Valachia proximum, à primæva juventute, post tyrocinia literaria, educatus, optimi bellatoris & Rothmagistri strenui, turmarumq. militarium eximij Ducoris nomen accepit: quocirca ad splendidam meritorum gloriam suprema & Generalis in Podolia Praefectura, illi à Serenissimo Rege data & concessa fuit, nam primò Chmielnicensem Praefecturam administravit, tum Camenecensem in Podolia. De hoc ita Privilegium Regium Sigismund. August. Regis. Cum esset nobis per multa & varia eximie virtutis exempla spectata fides atque integritas Generosi Nicolai Potocki, quamvis ab ineunte ætate sua adhuc Divo Parenti nostro in ejus Aula educatus, deinde etiam in nostra per multos annos splendidissime versatus testatam reliquit. Plurima insuper documenta egregij animi atque fortitudinis in militia pro tuendis finibus Regni nostri per multa dispendia suscepta praebuit, adeo ut oranium & nostro judicio dignus existimatus sit, ut inter alios Patricios nobiles & strenuos viros de Repub. benè meritos, ad præmia meritis virtutis vocaretur. Reliquit ex Czermínska milites eximios, & memoria nunquam marcescentis quinque filios. Ejus Epitaphio Cameneciae in Arce.

Joannes primus filius, Palat. Braclaviensis, Generalis Podolia, Notarius Generalis Castrorum Regni, Camenecen. Laticoviensis Capitaneus, usq. ad senium & mortem continuus bellator & triumphator. Cujus magnanimitatem, inter pericula belli, admirabantur hostes, Patria predicabat, extranei desiderabant. Erat Reipub. ornamentum singulare, & Familiae splendor unicus, subtile ingenium apud exterarum nationes exercitatum, ad Naupactum Achaici sinus cum immani Turca tyrocinia bellica deduxit, in Patria contra Michaellem Multania Nalevaykum Cosacorum rebellium caput, Rosuanum in Moldavia & Strocium pugnando maxima trophaea

trophea reulit. Pro Rege Serenissimo Sigism. III. unâ cum tribus fratribus in tumultu Rokosiano firmissimè & magnis cum copijs stetit, & in Moschovia ad Smolenscam pugnator acerrimus & invictus, Aetatis Anno 56. Anno Christi 1611. April. 29. occubuit. Sepultus in hereditate sua Panionce ad Camenecum Podolia. Cui Senatores ipsi Polonia hoc elogium ad ritradum posuere, sicut apud Illustrissimum & Reverendissimum. D. D. Archiepiscop. Leopoliensem. Stanislaum Grocho-wski lego.

Joannes à Potok Potocki, Palat. Braclaviensis. Camenecen. Capit. Legionum Polonicarum contra Rosuanum & Michaellem Praefectus, Marte felix & victoriâ, illum vitâ privavit, hunc suum Principatum deferere cœgit. Simon Starovolski, inter centum bellatores, illius gesta & trophea ad Nevelum in Moschovia & cum Tartaris & Maximiliano, aliâq. diversa praelia, (dum induceret Simeonem Jeremie filium in Valachia Principatum) enumeravit.

Andreas 2. filius Nicolai, ex Pocillatore Camenecense Castell. Camenecen. Qui dum aetatem juvenilem in Aula Sereniss. Sigism. Augusti excultam in Reipub. commodum, aptam Senatui & Castris reddidisset, eximius magnâq. existimationis miles, Rothmagister, ductor exercituum evasit. In Bessarabia seu Multania ad Cracoviam & Dziurdzoviam cum Turcis, industriam belli & fortitudinem animi declaravit pluries. Semianum Moldavia Palatinum, quem Rex Sereniss. & Respub. per Zamoscium Joannem in Sede Principis firmatum esse voluerat, unâ cum Joanne fratre & Jacobo Potocijs constituit. In Rokosiano tumultu & congressu ad Guzow fortiter dimicando, vitam periculo pro incolumitate Majestatis Regiae exposuerat, nam in medio hostium prostratus, hostilibus armis dexterè vitam defendendo, inter impetus hostium & equorum conservavit vitam. Habuit in consortium matrimonij primò Zophiam Pfafcka armorum Zabawa, ex qua suscepit Nicolaum, Stanislaum, Georgium, Jacobum, & filias Annam, Goisij Palatini Russia, Capitanei Barenis, quae post Ducis in Zaslav, & Ducis in Korec consortem, & Christinam primò Alberti Humiecki, post, Zmiechonscij conjugem. Secundò idem Andreas Potocki Castell. habuit Catharinam Buczacka, Succamerarij Podolia filiam, ex qua suscepit Joannem, & Christophorum. Jacobus Potocki Palat. Braclaviensis. Generalis Podolia, Bialocamenensis, Camenecensis, Laticoviensisq. Capitaneus. Tertius filius Nicolai, qui ut plurima antecessorum laudi & gloria, decus & augmentum, & virtute, & propria fortitudine adjungeret, & in exteris nationibus, quae plus Marte quam Pallade nomen celebre retinebant, & Curia Regum, ex qua maxima incrementa virtutum prosuunt, & spes optima de tutoribus Patria colligitur, & in Castris in quibus usq. ad extremum spiritum, quo animi & pectoris stabilivit sibi æternum nomen, totam rationem vitæ constituerat. Et quia omnibus in factis peragendis sive peractis, debet preponi Deus humana rationi, rejecto errore quo ex parentibus infectus permanebat, ad veram Catholicam Ecclesiam, quae Vicarium Petri Apostoli legitima successione conservat & veneratur, accessit, & in ea victor hostium, Patria & anima, pijsimè occubuit. Perfecit triumphatoris officium nedum periti Rothmagistri contra Michaellem in Dacia, contra Svecum in Livonia, & contra quemlibet hostem Patria, maxime tamen contra Tyrannos Moschorum, & ad Smolenscum, ubi primus mania conscenderat, & pedibus Regijs obsides cum Sebastianio subjecerat, & in Rokosiano tumultu, ubi fidem & fidelitatem Serenissimo Regi, totam & totaliter reddiderat. Cujus merita & laudes cum calamo brevi non possunt à nobis, ut decet, exprimi, ea solum adferre, quae in Privilegio ejus habentur Palatinatus Braclaviensis velim liceat.

Exper.

Expertam centies animi pectorisque fortitudinem sinceritatis tuæ, quam nobis & Reipub. unâ cum tuis fratribus nobis dilectis explicatam esse voluisti, in gravi hostium excursione, præcipuè verò Valachis & Tartaris hostiliter depascentibus terras nostras, audaci semper fronte, nec sumptus, nec vitæ respectum habendo, animosè & cum admiratione multorum nostroque fructu stetit. Et in hac Moschovitica expugnatione ad Smolenscum nullum periculum retractasti, sed spontè jam ex subterraneis cuniculis, igne sulphureo omnia depascente, muros Smolensci, custodibus hostium repressis, ipse personaliter conscendisti. Regimen quoque in Smolensciana arce commissum recto consilio, prudentiâ, dexteritate perfecisti. Constituimus tibi pro meritis regratificari, & initia præstando Palatinatum Braclavi. &c.

Habuit in vinculum Sacramenti, primò Hedvigem Prusimovska, cum qua Fundator Ordinis Predicatorum in Jესupole, caterarumq. Ecclesiarum extitit munificus, reliquit ex illa Nicolaum, & Catharinam Ulinscij consortem. Secundò matrimonio tenuit Hedvigem Tarnovska sororem germanam consortis Joannis Zamoscij, ex qua suscepit Joannem, Jacobum, Stanislaum, viros in Reipub. & Ecclesia Sancta tales, quales Respublica dudum desideravit, & similes habere nunc in militari & amore Patria exoptat. Cujus Epitaphium Jესupoli legitur.

Nicolaus 4. filius Nicolai, Aulicus Sereniss. Regis qui ob heroica dignitatis experimentum, ingentem spem reliquerat de se in animis Ducum Castrorum, sed mors quæ sine omni respectu personarum & boni, tollit inopinatè homines, in aetate florida viri illum sustulit. Consortis illius erat Kalinowska, quæ postmodum Prusimovscij. Stephanus 5. filius Nicolai, Palat. Braclaviensis. Generalis Podolia, Notarius Campestris Regni, Camenecen. Laticoviensis, Felinensis, Litinen. Capitaneus, qui ut generosam indolem literis & virtutibus, & fide ornatam, ad altissima merita majorum auerit, totam indolem naturæ ad commoda Patria & Martis trophea convertit, atq. se totum magno Joanni Potoccio Patruo suo informandum, bellico instituto obligavit & tradidit. Et cum sibi gratum nomen actibus fortitudinis comparasset in Castris, Rothmagister & ductor copiarum in tumultu Rokosiano, tutor corona Regalis Serenissima Regina, & Cracovia, ab ipso Rege Sigism. III. declaratus & electus, in talem deduxit perfectionem suam competentem aetatem, ut magnis cladibus hostem à Patria repressisset, & Moldavos, Turcas, Scythas, Marte proprio & viribus contumelasset. Tenuit in matrimonio Mariam Palatini Valachia Hieremie filiam, quæ postmodum Palatini Serdomiriensis Firley erat consortis. Reliquit ex ea Petrum, Paulum, Joannem & filias Catharinam Radzivilij Succamerarij Supremi M. D. Litv. Annam Dominici Kazanovscij Notarij Campestris, Boguslaviensis Capitanei consortes, & Sophiam Sanctimoniale Professionis S. Dominici in Monasterio Camenecen. in Podolia. Sepultus in Potok propria civitate, in Ecclesia Ordinis Predicatorum ab illo fundata, magno apparatu & splendore, cujus memoriam tumuli argenteis tabulis & vexillo ad legendum exposita manet. Sorores horum 5. fratrum &c. &c.

Andreas Potocki alter filius Jacobi, cujus dexteritatem & prudentiam in actibus Reipublica & Martis, tam ex antecessore, quàm ex successoribus suis immediatis magnam suspicari & proficiam generi illustri licebit. Reliquit Jacobum Rothmagistrum, & Succamerarium Haliciensem, qui natus Anno 1487. usq. ad Annum 63. qualem in aetate florida & proventiori continuaverit vitam, Epitaphium in Ecclesia Buczacensi in Podolia referat. Obijt Anno Domini 1551.

Andreas filius nunc dicti Jacobi Succamerarij ex Ostrowska Vexillifer Podoliae,

Bbbb

lie,

lie, de quo ibidem in Buczac ad sepulchrum parentis ita Epitaphium habet: Positus hic jacet D. Andreas Potocki de Potok, filius Succamerarii Vexillifer Camenecen. Equitum ductor, quos feliciter duxit Deo fortunaque favente. Cognovit eum Moschus magnanimum, Scythaequitem strenuum, vixit Annis 40. Obijt 1572. 12. Febr. Reliquit unicam filiam Capit. Chelmen. Woroniecki confortem. Illius ut ex annorum computatione apparet, meminit Bielsc. sub Anno 1563. cum cladem Krepicij refert. Stanislaus tertius filius Jacobi natus ex Jazlowiecka, reliquit Joannem in exteris nationibus literis & armis exercitatum, qui in Patria honore Capitanei Tlumacensis dignatus, reliquit ex Ostrorozanka de Sedzinoy filiam Annam conjugem Capitanei Rozanensis Wessel, reliquit & Nicolaum in literis & linguis exoticis instructum, qui ex Logosetowna seu Cancellarij Principis Moldaviae Supremi filia, suscepit Stanislaum & Joannem. Nicolaus Potocki primus filius Andrea Castellani Camenecensis, cujus florida aetate maxima quaeque assidue studio nobili, uti exercitatum jam in literis, Castris, & aula promittebat. Ad Smolenscum Rothmagister & Aulicus Regis Sereniss. Sigism. III. tale specimen sua observantia in Patriam declaravit, voluit Sereniss. Rex fidelem aliquem ad cuniculos bellicos subterraneos versus Smolenscios muros directos mittere, & justam dimensionem funiculi sulphurei exquirere: conspecto Potocio ut iret mandavit, Audax jussu Regio & hilaris, accurrit ad muros urbis, intrat cuniculos, perficit mandata, & inter sclopeta à custodibus emissa, transfixum deferens cubitum globo hostili, salvatur. Sed tanta spei virum sustulit invida mors gloriam virtutis quae non sustinet.

Stanislaus alter filius Castell. Camenecen. qui ex Succamerario Podolia Castellanus, demum Palatinus Braclaviensis, inde Palat. Podolia, Halicensis, Coloniensisq. Capitaneus, & ob virtutem & heroicam fortitudinem amoremq. in Patriam, altiora quoque meretur, quod optamus, & à Domino precamur, Gessit enim in Patria illam ac talem occupationem, ut necdum generis sui claritatem incomparabili gloria superaret, & acceptam à majoribus lucem, ita novo virtutis splendore cumlaret, sed etiam si nobilissima Familia decora antiqui non protulissent, summum ille genti suae ornamentum extitisset, nam post exercitatum juventutem in Academijs Regni, dum in exteris nationibus perfectiorem, literarum promotione & linguarum experientia reddidisset, Achilleum pectus sanguinis generositate bullientem ad negotia Martialia convertendo, hostem Patria à Moldavis, Turcis, Scythis, Cosacis, Moschis, Prussis congestum, vitâ & fortunâ postposita, repressit fortiter & continuit. Ille cum parente Illustriss. Rokosianum tumultum diruperat, ille Constantinum Palatinum Moldavia cum Illustri suo Patruo Joanne, Regio jussu & Senatus consensu, in Principem firmaverat & stabiliverat, ille Skinderbase potentiam in Cecora usq. ad ultimum posse, cum bellatoribus fortissimis represserat, ille Turcarum agmina cum Osmano Imperatore, non vacillanti pectore sustinuerat, ille Tartarorum incursionem ipsaq. hostilium virium cunea, ad Bussam cum Zotkiewscio, ad pontem Bary cum Koniecpolscio fudit, dissolvit, ille in Prussia, à Supremo militum constitutus, in caput, Gustavianam fortitudinem paucis exercitu & absentibus primis Rothmagistris & Ductoribus, tam forti pectore debilitavit, ut recedere hostes, nec amplius turmas militum diffundere in nostros cohibuisset. Quid dicam de excursionem contra Tartaros, qui trans-jecto flumine Nistro cum multâ praeda aufugiebant, quos ille undâ cum fratre suo Capitaneo Camenecensi, ad quindecim millia insecutus fuit, plurimosq. à captivitate liberatos, etiam in captivitatem Principes Scytharum acceperit? Quid referam quâ forti

forti animo cum Abasio Pasa ad Studenticiam pugnaverit, & quâ potententer Cosacos rebelles ad Niedzwiedzieloz, Boroviciam & Siarzec expugnaverit? Sed quid tanti viri laudes inops celebrabo, quem facta majora, actusq. generosiores in dies magis ac magis commendant abundantius? Dicent posteri & ampliori stylo Historici, quorum est, majorum virorum & excellenti virtute praeceptorum laudes celebrare, ut & illis quoad fieri potest pro meritis suis gratia referatur, & ceteri habeant unde virtutis & laudis exempla petant, & quod ad bene merendum de suis incitentur: Mihi verò ea vel primis labris attingere sufficiat. Celebravit Sacramentum matrimonij cum Kalinowska Capitanei & Generalis Podolia filia, ex qua suscepit eximia expectationis filios, Andream, Procopium, & filias. Georgius tertius filius Castellani Camenecen. qui postposito errore Calvinii, quem ex parentibus & scholis Panioucia. nis contraxerat, ardens Catholicus, & pius cultor Ecclesiae, fortissimus miles evasit. Occubuit in Valachia Rothmagister in ipso seruire belli contra Tomszam Valachia Tyrannum. De quo ita Manes sibilant.

Extulit ad hostem gladium somnoque fugato,
Ingentes Aquilas & fortia castra secutus.
Et Patriae impendit totum praegrandibus ausis,
Nec sibi, sed toti genitum se credidit orbi.
Illum fama canet, cantuque imponet Olympo.

Jacobus 4. filius Castellani Camenecensis, qui post exercitatum juventutem in diversis Academijs extraneorum, atq. bene dispositam ad Reipub. honestum, & Martis viatorias gravem adolescentiam, ut redijt in Patriam, Cubicularius & Aulicus Sigism. III. Regis Serenissimi, primò spretâ blasphemiam Calvinisticâ, Fidem sacram Catholicam Romanam (est cujus supremum visibile caput) amplexus, tum Patriae reddidit pectoris officia in Castris. Quam dum praecommodo gravescens corporis jam exercere non posset, facultate animi & bonorum Patriae non defuit, unde Pocillatoris Podolia titulo merito honoratus fuit. Vir probus ex virtute, unde Pocillatoris Podolia titulo merito honoratus fuit. Vir probus ex virtute, laudabilis ex humanitate, bene meritis ex Patriae amore, dilectus à bonis ex gravitate actuum, cui omnes omnia bona precantur. Reliquit ex Klomnicka filium Andream, qui in exteris nationibus cum linguis & literis collegit studia virtutum & morum, quibus commendatus in Cubicularium Sereniss. Vladisl. IV. maximam de se omnibus in Familiâ, reliquit spem & existimationem. Joannes 5. filius Castellani Succamerarius Halicensis, vir eximie ornatus literis, atq. exoticis linguis, inde judicij virentis & Patriae proficui, multoties ad Comitata Regni, & Judicia Tribunalia electus & destinatus, prudenti consilio meruit dignissimum nomen. Celebravit matrimonium cum Leszczynska Supremi Cancellarij Regni filia, cujus germanus vit matrimonium cum Leszczynska Supremi Cancellarij Regni filia, cujus germanus frater nunc Episcopus Camenecensis in Podolia, suscepit ex illa duos filios. Christophorus ultimus Castellani filius, Cubicularius & Aulicus Sereniss. Vladislai IV. Regis. Hic constituit domicilium sibi in M. D. Litv. dum in conjugem relictam viduam Kniazij Holowczynski, de Familia Woloviciorum accepit. Ordinavit ipsum natura & ad bellum & ad pacem, & ad consilium & ad Martem. Non enim praestantes aquila columbam degenerem producant, sed in Potociorum Familia hoc sibi adscripsit proprium Mars, ut cum illis bella hostilia & contra Patriam directa, strenue & feliciter in hostes Patriae dirigat.

Ferte alij pectus Patriamque in voce tenete,

In factis portat fortia verba Potok.

Nicolaus Potocki Jacobi Palatini Braclaviensis filius. Etiam parentis honore in-

Bbbb 2

signi-

signitus Palatinus Braclaviensis Generalis Podolia, Campiductor Regni Exercituum, Camenecensis, Laticoviensis, Nizinenſis, Cercasensisq. Capitaneus. Hunc ſibi armis ſtridens Bellona, ipſa in juventute dum ageret decimum octavum annum, in militem & Rothmagiſtrum uſq. ad Moſchoviticum bellum, pro Demetrio Imperatore Moſchorum elegit & vocavit, quem ita una cum Marte educavit & munivit, ut in arduis expeditionibus cum Turcis, Tartariſ, Pruſſis, Suecis, Moldaviſ, & rebellibus Coſacis, toto pectore bella gerendo victorias triumphales detulerit, atq. in manum dexteram ſummis bellatoribus Regis & Regni electus, datus, & privilegiatus fuerit. Et quia non victoria ſolum, ſed etiam modus victoriae exiſtimationem & gloriam conciliant, jurarunt illi Mars cum Bellona non aſtu, ſed vi & armis aggrediendum & finis endum cum laude bellum. Tentabat ille omnia nec quicquam pertimeſcebat, ſive in tumultu militum, ſive in copia hoſtium, ſive gelu urgebat ad Pilaviam, ſive denſa ſilva & paludinoſa loca ad Ukrainam. Nam fortes à Deo & fortuna juvantur, inertes autem à fortibus caſtigantur.

Equidem Illuſtriſſime Domine, nullo modo facere ego debeo cliens, & perpetuus exorator Familiae tuae, in qua educatus fueram à puero munificentiffime, quominus ampliffimam iſtam dignitatem tibi gratularer, meamque perpetui & conſtantis erga te animi voluntatem declararem, ut quem tacito animi ſui venerabar, eundem etiam à me unice coli, & obſervari publice teſtarer. Sed quod ego ita decenter perfectè & dilucidè non poteram nec ſciebam, hoc Inviſtiſſimus & Potentiſſimus Rex Vladislaus IV. ſuo in diplomate Praefecturae Cercasienſis expreſſit, reliquit, & omnes Hiſtoricos edocuit. Ait namque: Quicquid Nicolaus Potocki paulò ſuperioribus bellis, Moldavico, Moſchovitico Pruthenico, ac uno atque altero Turcico, bellicae ſcientiae ac induſtriae comparavit, id nuperrime contra licentioſam Coſacorum colluviem contulit. Cum enim illi domandae ac coercendae negotium fuiſſet datum, illud & intrepide ſuſcepit, & poſtquam ad manus & cruentum cum ſervili turba conſlictum deventum eſſet, circumſpecti pariter & fortiſſimi ducis munus explevit, validasque deſperatione, multitudine, caeterisque omnibus bellicis rebus & maxime pertinacia pugnandi armatas legiones, rebelles, manu & animo exercitui praeundo, non ſemel praeſumere, & in conſertas acies irruere, atque inter primos aggreſſores verſari viſus eſt, & vitae ſalutisque ſuae prodigus, Patriam ab ingenti & formidabili diſcrimine, quod ruſtica illa & ſervilia pectora coquebant, liberaret. Ac reſpondit quidem magnanimitati illius & excelsae virtuti fortuna, nam ſic ferocem & contumacem gentem diverſis praelijs fudit, ut parum abſuerit, quin nomen quoque & memoriam illorum aboleverit, niſi ſubjectis & in ordinem adactis, parcere, verè Polonum exiſtimaret. Non ego amplius his addam, licet Supremus Exercituum Dux Koniecpolſcius maximam victoriae laudem tibi & Familiae tuae adſcripſerit, & multi Scriptores eandem ore celebri decantarent. At duo proponam monenda: Primum, quòd felicem exitum pugnae, Deus largitur ſe invocantibus, ut inquit Livius, & approbavit Antoninus Imperator pugnando cum Quadis. Secundum, quòd feliciffimas victorias noſtras temperat Deus domeſtica clade, ut victorum animi dejiciantur, & à Deo pendeant. Qua propter dicendo cum maximo bellatore Sereniſſ. Stephano Rege: *Non nobis Domine non nobis, ſed nomini tuo ſit gloria.* Hareat menti Trajani aſſabilitas, Dionis culpata aſteritas, Philippi Macedonis benignitas: Magni Alexandri contempta ſuperbia, Conſtantini Magni pietas, & bonorum Imperatorum clementia, comitas atque liberalitas, eò namque & fortu-

fortuna viridior, & gloria domus amœnior, propagabitur firmabiturque. Habuit in vinculum Sacramenti matrimonialis Sophiam Palatini Lublinenſis Firley filiam, ex qua ſuperſtites filij Petrus Rothmagiſter, Stephanus in exteris nationibus in lingviſ, literis, & belli exercitio educatus, Henricus Nicolaus, & filia Marianna Kazanowſkij conſors, & Victoria. Ex Eliſabeth vero Kazanowſka filia Campiductoris Regni ſuſcepit Jacobum, Dominicum, & filiam Johannam, quibus benedictio divina aſſit & ſaveat. Joannes alter filius Jacobi Palat. Braclavienſis, qui poſt expeditionem Cecorianam cum Zolkiewſki, divina clementia ex ſummo periculo in quo plurimi ceciderant, liberatus, ubi redijt Tyſmeniciam, à Tartariſ excuſſionem in Regnum à Cecora poſt inſauſtum praelium facientibus, in captivitatē deductus, ibidem occubuit. Jacobus tertius filius, qui ab incunabulis Domino oblatus, poſt debitā aetate religioſus in Ordine Pradicatorum profeſſus, eximius Theologus evaſit. Demum Provincialis Provincia Ruſſia creatus, in ipſo officio vitam cum morte commutavit. Stanislaus quartus filius, qui ipſam gravioſam adoleſcentiam, ubi caſtris militaribus addixit, totum ſe Marti trophaeis ſubdidit. Quapropter à Sereniſſ. Rege, & à Ducibus Exercituum Rothmagiſter creatus, maxima fortitudinis & prudentiae encomia detulit: inſuper Ductor cohortum, & Adminiſtrator Caſtrorum in abſentia primorum praefidum exercitus renunciatus, laudabilia in maximis tumultibus bellicis cum rebellibus Coſacis, & Tartariſ referebat premia. Cui Sereniſſima Maieſtas Regia ad calcitrare praelij, maxima promittit, ſicut jam contulit digna premia. Petrus Potocki Stephani Palatini Braclavienſis filius, hic eximie cultam juventutem in exteris nationibus eò dignitatis ad lauream deduxit, ut majorum ſuorum merita quae Regibus, quae Patria, quae Familia proſuerant, prudenti in conſilio, in fortitudine Caſtrenſi, in trophaeis ex hoſtibus, in ſc luculenter expreſſerit, & efformaverit. Sicut namq. optimi Aſtrologi nil in computo vel ephemeridibus, errantes cali meatus deſcribunt radio, & ſurgentia ſydera dicunt, ita ille ex quo militia caſtrorum ad dixit ſtudia, in tam prudentem audaciam, peritiāq. militarem devenire ſtudit, ut S. R. M. Rothmagiſter equitum gravis armatura denunciareretur. Cujus dexteritas in Pruſſia, & ad Chotinum contra Abaſum, licet clara promptaq. extiterit, in ſervili tamen congreſſu cum rebellibus Coſacis ad Starzec, gloria virentis palmam, ab ipſo exercituum Praefecto pluribus dicebat, ille reportavit. Sed praecipue, eſt in illo imatus amor Patriae & familiae, quia vitam licet vix matureſcentem, nihilo putavit, atq. ibi adeſſe voluit, ubi primi inſultus majusq. periculum apparere videbatur. Nam licet naturam non obſcure unicuiq. indidiſſe cernimus, ut natali ſolo velit cupiatq. quam maxime; vehementer tamen amatores Patriae ad cadendum hoſtes incitat, dum quis ſui memoriam futuris ſeculis ſe relicturum cogitat. Honoratus Praefectura Sniatinen, altiora meretur. Tenet Sacramentum matrimonij cum Stanislavſka Caſtell. Camenecen. filia. Paulus alter filius Stephani. Qui diligenti animo perpendendo, quam hominis vita ſit brevis, modo enim vivis, modo morieris, retraxit à ſaculo voluntatem liberam & ſpiritali occupationi applicavit. Quod commodius exercendo & colligendo, Romam Sanctam deſcendit, atq. ibi virtutum colles, literarum dogmata, conſcientiae delicias venatur & acquirit.

Fallitur inſipiens huius vitae praſentis amore
Sed ſapiens ſcit, quam ſit plena dolore.

Joannes tertius filius Stephani. Qui interius ſpeculando, quia vera laus & Patriam cohonestans, eſt ex virtute & fortitudine, ad utrumq. legendum ſtorem in Holandiam aliasq. exteris nationes devenit. Dicebat quidam:

Illuſtrem gentem ſatis hic habet atque parentem,
Qui virtute ſuam nobilitat Patriam.

Cccc

Stani.

Stanisławscij, de Stanisławice, in Sierad Russiæ & Podolia Palatinatibus, antiqua & meritorum dignitate, atq; præmiorum gloria præstantissima familia. Descendunt enim ab antiquis Pilavijis per bonorum & possessionum divisiones ante 300. & ultra annos olim superstites. Horum posteritas dum militaribus trophæis splendenter gloriam domui aucuparetur & colligeret, profligatis, Moschis, & in consiliis Regni Tartaris, Tarcis, aliqui illorum elegerunt sibi & constituerunt domicilia in Russiâ, alij in Podolia, ubi celeberrimi nominis gloriam florentem, memoria insigni collustrare usq; in præsens non desistant. Et quoniam dignitas ipsa, & tituli merita familiarum & antiquitatem domus commendant, ab illis lineam Generosorum DD. Stanisławsciorum enumerare incipiam familiæ, ex quibus sicut leo ex ungue generositas & nobilis virtus eorum resplendet. Gaspar Stanisławski, quem Privilegia, Acta Regni, & Historiæ commemorarunt, ex milite strenuo Rothmagister S. R. M. prudentiâ, audaciâ, & fortitudine insignis, ac demum cohortum & turmarum militiæ Sigismundo I. tunc Regni sceptra gubernante antesignanus & primus. Recepit in meritorum præmium Dapiferatum Sandomiriensem. Tenuit Sacramentum matrimonij cum Niezâka, filia Niezâccij de Niezâczyce militis præstantissimi, ad cujus dignitatem, præstantiam, plurimos Turca de captivitate in Regnum dimiserat, dignam legationem dum expeditet. Suscepit ex illa optimum patriæ civem Gasparum, qui juventutem dignissimis virtutibus & literis ornatam in tantum reddidit patriæ desiderium, ut multis quoq; Regum gratijs & titulis Regni honoratus fuisset. Dignitate Pocillatoris Sanocensis condecoratus, posteris de se reddidit memoriam. Habuit in vinculo Sacramenti matrimonialis tres conjuges. Primò Krasicij filiam. Secundo Milanowskij. Tertio Kozicij, ex quibus benedictionis divina suscepit prolem.

Balthasar Stanisławski I. filius. Hic Minervæ consecratam adolescentiam disposuit Martis favoribus & trophæis: certarunt quidem in illo Pallas & Minerva, ex uno Mars & Bellona, ex altero adversitatis brachio sed victor vicit, & Mars coronatam obtulit victoriam in præmium. Qua propter ex vigilanti milite Rothmag. ferocidus in Patriæ commodum & utile. Qua quidem militari prærogativa, & eximiorum militum centenis sibi delegatorum ductor strenuus contra Maximilianum ad Byczynam, contra Moschos sub Serenissimo Stephano Rege, & contra singulas expeditiones hostium continuus, quo nedum sibi comparavit inter militia Duces amorem, sed etiam Regia benignitate acquisivit decorem. Creatus enim fuit à Serenissimo & bellicosissimo Rege Stephano Bathoreo, Notarius Campestris Exercitus Regni, & Succamerarius Sanocensis, à Sigism. III. Sereniss. Rege, ob gravitatem morum, & in aula Regia dignissimam promotionem habuit, primùm promotus in Præfectum Culina Regiæ, tum Castellarium Sanocensem. Demùm post Hyacinthum Młodzieiowski in dignitatem Thesaurarii Sereniss. Regis, post in Thesaurarium Regni post Joannem Firley Capit. Lublinen. in Capitaneum Zydlowicen. Osieczan. & Starogarden. constitutus & confirmatus, reddidit nobilitatis suæ & præmiorum dignissima specimina, cujus eximia merita diversa Privilegia demonstrant, in quibus ita loquitur Serenissima Majestas: Cum in bello contra Moschos expediendo, gravissimæ turmæ equitum tibi commissæ fuerint, ita Præfecturam administrasti, ut non solum admirarentur cæteri, sed ducerentur exemplo ad præclara facinora. Interregni autem tempore, & in prælio ad Byczynam, fidei & dexteritatis excellens tuum robur eluxit. Et in Privilegio Thesaurarii Regni lego. In tumultu domestico & in initio dissensionis, cum non contemnenda militum manu, nobis tua nobilitas adfuit, & Cra-

coviæ

coviæ nobis absentibus ad custodiam Serenissimæ Conjugis, & filiorum nostrorum charissimorum constitutus, laudabili fide & solertia munus commissum sibi obivit. Ex Herburthi filia de Dźiedzilow Palat. Russiæ germana soror suscepit filiam Zophiam Mieleccij consortem, Joannem Cornelium, qui dum juventutem suam in exoticis studiis atq; exteris nationibus dexterè excultam, virtutum flore & profectu adornasset, Patriæ & Serenissimo Regi observantia nobilis dignitatem devovit, unde & Præfecturâ Szydlowienſi insignitus fuit. Tenuit in consortio matrimoniali filiam Tarnovij Castell. Sandomir. post Kasanowskij Succamerarij Regni, & Kokonauscensis Præfecti. Ex hac suscepit filiam Leonoram leſiſsimam, consortem Generosi D. Alexandri Betzecki Capit. Betzensis. Sepultus in Szydlow, ubi Epitaphium illius merita & præmia latissimè edisserit.

Martinus Stanisławski Gaspari Pocillatoris Sanocensis alter filius ex conjuge secunda Milanowska, qui tum ætatem suam militaribus exercitiis atq; obsequijs Regijs in Curia obligasset Sac. Reg. Majestati, & Notarius Thesauri electus & confirmatus fuit. Obijt sterilis. Michael tertius filius ex eadem Milanowska, qui dum animi industriam & robur corporis, Castris & militia ab ipsa juventute consecravit, quotidianis obsequijs Marialibus, atq; vigilijs, in hanc devenit ipsis Ducibus Exercituum commendationem, ut inter milites primos adnumeraretur. Creatus namq; Rothmagister Equitum, ita hostium turmis fortis permansit, ut fieri militarium cohortum S. R. M. Dux promeruerit. Detulit tantam gloriam domui, pugnando inter Eliegos una cum Danielovicio, Herburtho, & Beskieſio in Mol-davia, Livonia, Moschovia, & in Valachia ad Cecoram, ut Serenissimus Rex post alios honores ipsi Succamerariatum Podolia in ornamentum Familiae & ulterioris promotionis testimonium obtulerit. Habuit in consortium matrimonij primò Herburthi filiam, ex qua suscepit dignissimam prolem Samuelem Rothmagistrum S. R. M. qui in pluribus expeditionibus, id quod militem & nobilem decuerat eximium, præstitit. Post Chocimensem expeditionem contra Osmanum cito obiit, relicta conjuge ex Chmieleciorum Familia vidua & sterili. Filia ipsius cum eadem Herburthowna Anna elegit statum felicitati perenni deditum in Vielunensi Monasterio Sacratarum Virginum. Secundo autem matrimonio habuit Danielovicij filiam, sororem Palatini Russiæ, & Thesaurarii Regni germanam. Ex hac reliquit filium Adamum & filiam Barbaram, quæ collegio Sanctimonialium associata in Sambor religiosa vota consecravit altissimo. Adamus verò filius ipseus dum tyrocinia ætatis, literis atq; exteris nationum exercitiis dignissimis in ampliorem honorem protis, meretur sua Patria tranquillitatis merito, dum ad veltioribus annis disposuisset, meretur sua Patria tranquillitatis merito, dum ad Chotyniam proprijs sumptibus expeditionem Turcicam complevisset; non enim minus est meritum alijs meritis, odisse neminem, bene velle omnibus, & conscientie securitati providere. Reliquit ex Krezelowska Michaellem & Constantiam. Gaspar Stanisławski quartus filius ex eadem Milanowska. Hic Parentis sui gloriam nedum proprijs meritis auxit, sed etiam posteritati reliquit laudabilem. Erat namq; nedum militaribus Castris clarus, sed etiam Serenissimis Regibus optimè meritis, ut sicut ex utroq; dicitur aliquis Caesar, literis scilicet & gladij fortitudine, ita ille ex utroq; optimus fuit civis, Patria bene merendo, atq; Serenissimis Regibus. Erat namq; Sigismundi III. potentissimi Regis Aulicus dignissimus, & perpetuus Patriæ propugnator atq; miles. Quapropter adhuc superſtite Parente creatus fuit Dapifer Sanocensis, postmodum Pocillator, demùm Succamerarius ibidem altiora merebatur ipsa virtute, benevolentia, & humanitate id expostulante, sed invida mors florentis gloriæ virum è medio vivorum sustulit. Ha-

C c c c 2

buit

buit in consortium matrimonij duas conjuges, ex quibus prolem hanc reliquit. Sigismundus primus filius ex Dyczowna Magni Procuratoris atq. Gubernatoris arcis Cracoviensis filia, hic dum animum literis tam domi, quam in exoticis studiis graciliorem reddidit Patrie, mox convertit studia ad spiritualem dignitatem. Et quia virtus, honestas, probitas, experientia Canonum Ecclesiasticorum tales viros Senatoribus gravioribus & Cathedralium Episcopis commendat, brevi Praepositus Koscielenfis ordinatur, quem postmodum Sarenissima Majestas ex Secretario Abbatem Orloviensem esse voluit, & constituere fecit. Michael secundus filius ex Dyczowna Stanislawski Gubernatoris Generalis arcis Cracoviensis filia, Castell. Camenecensis Palatinatus Podoliae. Qui dum ex ipsis alumnis bellicosissimi Martis progenitus fuisset, adimplevit in semetipso quod doctissimi viri desideravere. Non gignit generosa aquila degenerem columbam, ut namq. floridam aetatis attigit metam, illam mox gravissimorum Senatorum Aulis in exercitum nobilis virtutis & prudentia detulit, postmodum vero ubi moribus & actibus vir effectus fuit, pectus Patrie, fortitudinem hosti, audaciam militi, merita Familiae, & quoad vita spiritus adangeret sibi vires, perpetuo consecravit. Inter eximios & strenuos experientia & fortitudine milites connumeratus, Tartaricas Phalanges, Prussica agmina, Moldavica Castra, Cosacorum fortalitia deturbavit, profligavit, dirupit. Quibus meritis in tantum devenit apud excellentissimos & supremos Exercituum Duces honorem, & apud Sac. Reg. Majestatem existimationem, ut equitatus gravioris Rothmagister Serenissimi Regis denunciaretur. Quo in officio eo nomen deduxit, ut magnifice Domus, adungere familijs suis ipsam, & Stanislawsciorum Familiam desiderarent. Insuper ut ipsius meritis dignum redderetur premium & bonos, Serenissimus Rex Vladislav IV. illi Castellaniam post decessum Herbuti contulit. Quo in munere magnorum & piissimorum Senatorum amulator factus, nedum Regi & Patrie observantissimus, sed etiam S. Ecclesiae religiosissimus. Extructis namq. de novo & fundatis Parochijs, Beatissima & miraculosa Virgini Mariae in Conventu Predicatorum Leopoli ampliare & extruere sacellum animum adiecit, quod nedum finaliter effecit, sed etiam magnifice fundavit. Habuit in consortium Sacramenti matrimonialis Georgij Czurilij de Goray, quem progenuerat Jaztowiecka filiam, matronam morum gravitate, pietate in ecclesijs, religione in Ecclesiam, observantia in maritum, sanctitate celeberrimis mulieribus comparandam. Suscepit ex illa Gasparum filium, quem in vita gressibus humanis non maculata, ad caelestia dominantium dominus vocavit. Reliquit & filiam Eufrosinam Generosi D. Petri Potocki Palat. Braclavien. & Rothmagistri Reg. Majestatis equitatus gravioris dignissimi consortem. Sorores Sigismundi & Michaelis fratrum erant Anna Nicolai Lanckoroński Vexilliferi Leopoliensis confors, Eufrosina Deo dicata Cracovia, nunc Sanctimonialium mater ad Sanctum Andream. Sophia Pauli Kuropatwa conjunx, Elisabeth Rudnicij confors. Ex altera vero conjuge Fredrowna, idem Gaspar Succammerar. Sanocensis, suscepit filiam Theophilam, qua nondum sibi elegit statum, virginitate gaudens. Continuando vero lineam inceptam ex Gasparo secundo Pocillatore Sanocensi proveniente adfero conjugem ipsius tertiam e Familia Kozicciorum. Ex hac suscepit summum bellatorem in expeditionibus plurimis in Moschovia, in Prussia, in Moldavia, cum Moschis, Turcis, Tartaris, Cosacis, clarissimum virum & devotione & judicio excellentem nomine Adamum. Exercet nunc sub Illustrissimo Castell. Cracoviensi, & Supremo Exercituum Praefecto judicia Castrorum, illiusq. cohortis nobilitate strenua, & bello conspicua Vexillifer, a multis annis vigilantissimus, & in multis

expe-

expeditionibus fidelissimus custos & tutor. Qui dum diversis expeditionibus sub diversorum Rothmagistrorum signis bellicis eximia documenta animi strenui assatum declarasset, demum Supremi Exercituum Ducis bellicis signis complexis, ultra annos viginti defendit illorum honorem & decorem, imò pervigil custodit & retinet.

Sloftowscij, in Sieradiensi Palatinatu Regali Curia & militiae dediti. Petrus eximius miles & aulicus Sereniss. Stephani Regis. Secuti sunt in rebus bellicis, & fratres suos majores Joannes, Matthias, Andreas.

Zakliczewscij, Literis, militari, & juri Nobilium dediti. Dominicus Juxta Makovien. qui reliquit filios novem. Ex quibus Dominicus filius Rothmagister strenuus & felix in Moschovia, & cum Tartaris. Reliquit filios quinq. Alter filius Martinus etiam Rothmagister, alij vero ut Andreas & Valentinus milites eximij.

Kliczkowscij, in Masovia & in Palatinatu Cracov. Ex quibus Petrus in jure Nobili versatus fuit. & in Pocutiam alij militando cum Sirus & Potocio descendunt, qui pro bene meritis a Regibus provisi.

Zelislavscij, in Chęcinenfi districtu, cum antiquitate domus literis & sapientia dediti, Dicebat quidam nec sine optimo respectu:

Dulce vetus vinum: senis est oratio dulcis,

Dulcior hoc ipso quo sapientior est.

Janowscij, in Cracoviensi Palatinatu. Sequuntur virtutem & bonos, Nam Viam qui nescit qua deveniat ad mare,

Eum oportet amnem quærere comitem sibi.

Wazynscij, in Sendomiriensi Palat. de Wazyno, alij de Obidzie; Jacobus ex Goworkowna suscepit Joannem, qui ex Krzyczka Laurentium, Raphaellem, Stanislaum habuit. Hic reliquit Marcianum, Christophorum, Constantinum cum Janowska. Ex Wazynscijs Joannes & Albertus ex Livonia Electionem Sereniss. Vladislav IV. subscripserunt.

Borowscij, in Cracoviensi Palat. a Kamienieccijs descendunt, & a Borow denominati sunt. Ex quibus erat Abbas Szaryzycensis.

Lichnowscij, in Sendomir. Palatinatu. Quia melius est pracavere, quam pavere, & utilius est erubescere quam pascere, ideo in aulis Magnatum morum decentiam, in scholis literarum peritiam, in castris meritorum excellentiam colligere satagunt.

Lachowscij, in Chęcinenfi districtu ex Crac. Palatinatu. Ex Sendomiriensi Palatinatu electionem Sereniss. Vlad. IV. Joannes subscripsit. Summi boni est, mens conscia recti. Quod ergo bonum, honestum, & spirituale est attendunt.

Chrzczonowscij, in Sendomir. Palat. Providentia Dei omnia gubernantur, & qua putatur poena, medicina est. Quocirca omnia illa a Deo provenire meditantur, in prosperis agunt gratias Deo ut perseverent, in adversis etiam Deo gratias agunt ut avertantur.

Gieszkowscij, in Syradien. Palat. Qui militarem artem exercendo, profficiunt meritorum premia. Sed cor Regis in manu Dei.

Dddd

GENEA

GENEALOGIA DOMUS
POTOCIORUM

Celsissimo Principi,

THEODORO POTOCKI

Archi-Episcopo Gnesnensi, Legato nato S. Sedis Apostolicæ;
Primatei Primoq; Principi Poloniae & M. D. Lithva-
niae, Abbati Tynecensi

D E D I C A T A,

In Mappâ patenti

à R. P. STANISLAO à S. LAURENTIO
(alias KONARSKI) Scholarum Piarum (jam nunc Exprovincialis
Provinciae Polonae)

& jussu

JOSEPHI ZAEUSKI Referendarij Regni,
ex Authographo descripta.

In Effigiem CELSISSIMI PRINCIPIS,

Quæ se Majestas aperit! quæ Gratia? cujus
Vultus hic? aut pictus; quo Jove vultus hic est.
Hic Mundus, quod adoret, habet, sub Imagine Reges,
Totq; Duces istâ; conspiciuntur Avi
O! melius, totâ quæ manat ab Arbore, Patrum,
Purpura, quam rudis, hæc pingeret ora, color.

In Stemma Gentilitium.

O! quæ Tuos; diffusô vertice, Ramos
Pandis, & in spatijs nutas Regalibus Arbor,
Fortunata nimis, solesque habitura serenos.

Barclajus
L.3. C.6.

Monimenta Primatialis Munificentiae.

Varmiam, ab hostium ineurfibus; penè integro fortunarum suarum im-
pendiô, aliquoties redemit. Pro Neoconversis, ab Hæresi 12. alendis, &
vestiendis, *Brunsberega*, Collegium erexit. Templâ Basilica, tria: Sacella
exquisita aliquot; *Springbornij*; Regio luxu Claustrum; *Varsoviae*, Residen-
tiam cum Capella RR. PP. Societatis JESU; Palatia insuper quatuor, à fun-
damentis excitavit. Palatia octo, prope diruta, restauravit, 40000. pro
Theologia, *Thorunij*, impendit; innumeras Ecclesias, & Collegium *Lovi-*
ciense, Scholarum Piarum, insignissimis Eleemosinis, & redditibus auxit, tre-
decim pauperes, ad numerum Apostolorum, alit indies.

D E D I C A T I O.

Celsissimo Illustrissimo, Excellentissimo, Reverendissimo, Domino,
Domino Theodoro Andrea à Potok POTOCKI, Dei, & Apostolicæ Sedis
gratiâ, Archi-Episcopo Gnesnensi, Regni Poloniae Primati, primoq; Principi;
Legato Nato, Abbati Tynecensi &c. Religionis Scholarum Piarum, Am-
plissimo,

plissimo, faventissimoq; Protectori, *Pilavam*; mytris, Clavis Ducalibus,
Senatoriis fascibus, primorum Regni Ministeriorum Insignibus, Heroum pal-
mis, colligatarum profapiarum Coronis, Scepтрis, Purpuris onustum, DDD.
Clientum infimus, *Stanislaus à S. Laurentie* Scholarum Piarum.

Crescentem tot à sæculis, & quot in ramos, tot in virgas Dominan-
tium, latè se effundentem Augustum *Pilavam*, Principibus tuis, subicio ocu-
lis; **PROTECTOR CELSISSIME.** Quocunque hic gravem Imperio, pro-
tendes manum, habebis ubiq; Heroum trophæa, Heroidum Purpuras, colli-
gata Sceptra, Coronas, & Regnorum Poma; Fasces Procerum, Ducum cla-
vas. Quid frustra alibi, exoratis ad Pompam vocabulis, sese metitur am-
bitio? ubi adhuc impares, vel gressum figere, jam Ducalibus titulis, super-
bire docentur, & discunt Pueri? & inter muliebres blanditias, terrere nata
Ducum Nomina, inter Crepundia; Mitrae evolvuntur. **POTOCIIJ** Du-
ces sunt, non in cunis, sed in Campis, non in Fascijs, sed in acie. Quan-
quam: jam Majorum meritis partum fusô tot & pro Patria sanguine, sub-
scriptum, & quasi hæreditario jure, à Parentibus in Filios transfusum, tra-
ditis de manu, ad manum, Fascibus approbatum, Ducum agnomen, vel in
Cunabulis potestis usurpare **POTOCIIJ**, qui omnes, ad Ducalia Imperia (ut
inquit Historicus) *quadam lege naturæ nascimur*. Te vero, sacris Trabeate fa-
scibus; Vice-Rex Celsissime, ad Æcumenicum, per Lechiam Septentrionem;
sacrorum Imperium, superi elegere. A Culmensi Insula, Varmienfi, &
Sambienfi Mitra, ad Primatiale Cydarim Præaugustum Caput, ivisti. Imple
ergo: à quadraginta propè annis (quibus Ecclesiam, & Rempubicam tra-
ctas) Virum Apostolicum, Præsulem sanctum, Senatorem Majestatis, & Pa-
triae amantissimum Primatem; quo (dummodo dent parem) Majorem, nec
prisca dedere sæcula, nec ventura dabunt. Tu quippè quod de *Richelio*,
Cardinali (in vita Barclaj) lego, *Miraculum es, nostri ævi, qui Poloniam*
(ut ille Galliam) *venerabilem juxta terribilemque cateris gentibus fecisti*. Audire
enim, crebro nos privati solemus, publicum hoc hodie gentis nostræ, ut sic
dicam, axioma; ita sibi passim gratulantium Civium; Deus; ut semper mi-
rabilibus modis, Poloniam, in suis vicissitudinibus salvat, ita in præsentis re-
volutione, tot inter Providentiæ suæ, in nos miracula; hoc imprimis: Sin-
gularis gratiæ Regno Nostro impertijt; quod talem, tantumq; Regni Pri-
matem, hîs nostris temporibus prædestinaverit; servaverit, & donaverit.
Tot ergo saltem, quot annos, ante Primatiale fastigium numerasti, annorum
decurijs, in Vice-Regia hac Majestate vive! coextensis vitæ, ad vota sola-
tis frui, Minimam Religionem Nostram sub Tuâ; Totiusq; prope Serenif-
simæ Domus **POTOCIANÆ**, Protectrice umbrâ, tuere, & conserva-
precamur.

Ad eundem.

Alterâ *Rossacos* sociavit origo, triumphos.
Totq; Duces; Augusta tibi Lucina cœgit,
Et summi tot Sceptra Throni communia fecit
Purpuream siquidem Genitor, Dux maxime! matrem
Hac, ex stirpe, Tibi delegit; Cæsaras alto
Sanguine quæ tetigit Dominas, quæ Gentibus illis;
Imperijsq; dedit, Socias, Regesque Ducesq;
Ac *Europæos* latè complexa Dynastas
D d d d 2

Fæde

Fæderibus, sacriq; Thori concursibus, extra
Sarmatia fines; si tantus es Inclyte Princeps
 Esse Domi; quantus debes; extendis in omnes
 Hic Majestatem Genes; solijsque propinquum
 Sydus es; & quidquid trabeis titulisque sub istam
 Illustre ætatem *Lechius Septentrio* vidit,
 POTOCCIA, totum, ferie complecteris.
 Scilicet istius referam Archivia gentis
 Quisquis; es attonitus, tantis splendoribus ipse,
 Subsisce in honore Ducum! gestamina belli
 Invenies; bisseña-super, neque pristina vidit
 Talem Roma Domum; quæ tam; velut unicus hæres,
 Jugiter *Herculei* caperet gestamen honoris,
 Hoc proprium vestræ Genesi, nullique secundum
 Elogium, hæc prima est, vereque POTOCCIA laus est.
 Si quot POTOCCII fuerint nesciveris, ipsæ
 Ad censum veniant clavæ, bellicque labores.
 Non nisi de medijs volventur Nomina lauris,
 Exhibuntque mero, nisi tinctæ murice, voces,
 Et fasces pars vocis erunt, nexosque trophæis
 Duntaxat dabimus titulos, hic *Gothicus*, alter,
Bistonius Domitor, *Scythicus* dicetur Hic: Ille
Rossicus Victor, Victor *Borussus* Ille,
Dacius Ille; alijs cæsus vocabula *Panno*
Bessarabesque alijs stridentesque *Borysthene* toto.
Zaprobis servile genus; quondamque timendi
Theutonici humanoque famem, qui corpore pastus
Samojeda, vel hi quos anni parte latentes
 Perpetuæ texere nives.
 Quanta Tibi venit, hinc Dux inclite, Nominis auge.
 Quod tantos, sis nactus avos! & origine lustres
 Priscos Auroræ Thalamos, *Palaologa* sacrum
 Ex *Mohylemiadis* miscet cui vena Cruorem,
 Et siquidem præfaga *Lechis* satis; omine noto
 Fata canunt, nostros ea Regna manere Nepotes;
 Non alijs sanè propior Successio Sceptri,
 Esset quam vobis Augusta propago POTOCCI.
 Quos *Palaologica* series innexuit, Aulæ:
 Cæsareoque sacer sanguis de fonte liquatus,
 Et roseis guttis in venas depluit, istas,
 In raptas *Orientis* opes succedere jussit;
 Cum qua *Romuleas* etiam Stirps *Mutia* Ceras
 Et primas *Europa* Domos, floremque Cruoris
 Affundunt, tot Regna, Tui splendoribus ortus.

1. *Zyroslaus Pilawa*. Sub *Boleslao Crivousto*; *Vladislao Lescone*, *Boleslao Crispo*, *Miecislao*; denique: *Casimiro Justo*, quinque *Poloniæ* Regibus;
 ab Anno 1160. amplius-quam 60. annis; Bellator, denique sub *Justo*, Campi
 Dux

Dux Exercitus; pro cæso suâ manu, Duce *Prussorum*, *Rebellium*; ad *Pilavam* *Borussæ* Fluvium; accepit Insigne vindicatæ Religionis; *Semitrinam* Crucem.

2. *Alexander Pilawa* Copiarum Ductor, sub *Miecislao senè*, circa Annum 1200. Paternâ in Republica; obsequia continuabat.

3. *Bromislaus Pilawa* sub *Lescone VI.* Copiarum Ductor; memorabilis; quod Romanum; *Russæ* Ducem, ad *Sandomiriam* profligaverit.

4. *Janussius Pilawa*; Palatinus *Cracoviensis*; Hæres in *Moskorzewo*, *Kamien. Potok* &c. qui *S. Cunegunden Andree Belæ*, Regis *Hungariæ*, Filiam, Sponsam *Boleslao* Pudico; Paranympus deduxerat.

5. *N. Pilawa* in *Stanislawice*, à quo *Stanislawscy*; ex *Moskorzevijs*.

6. *Caspar* Copiarum Ductor; & Pocillator *Podoliæ*.

7. *Balthasar*; Thesaurarius Curia Regni.

8. *Nicolaus Pilawa*; à *Moskorzewo*; Procancellarius Regni, Nepos *Janussij*; ejusdem cum POTOCCIJS Domus.

9. *Clemens* Castellanus *Vislicensis*.

10. *Clemens* à *Moskorzewo* Castellanus *Sandecensis*.

11. *Janussius Pilawa*, à *Tworowo*; Palatinus *Podoliæ* Campi Dux Exercituum Regni, *Janussij* abnepos; ejusdem cum POTOCCIJS radicis.

12. *Nicolaus*, in *Buczacz*; Succamerarius *Podoliæ*, *Janussij* Nepos, uxor *Radzivitowna*; Palatinides *Vilnensis*.

13. *Catharina* Succamerarij *Podoliæ*; post POTOCCIA; Castellana *Camenecensis*.

14. *Jacobus* à *Buczacz* Episcopus *Plocensis*; ultimus Hæres; nobilissimæ vetustissimæque *Buczaci* *Pilavitarum*, Prosapia.

15. *Albertus Pilawa*; sub *Lescone Nigro*, contra *Conradum Masoviæ* Ducem; Copiarum Ductor.

16. *Alexander Pilawa*, à *Kamien.*, Palatinus *Sandomirienensis*; *Janussij* Nepos.

17. *Joannes Pilawa*, Castellanus *Camenecensis*.

18. *Henricus Pilawa*; Palatinus, & Præfectus *Cracoviensis*.

19. *Nicolaus Pilawa*, à *Kamien.* Palatinus *Cracoviensis*, Supremus Dux Exercituum Regni, *Alexandri*, ex *Nicolao*, Nepos.

20. *Henricus*, ad *Wisniowiec*, cæsus.

21. *Nicolaus* à *Kamien.* *Pilawa*; itidem Palatinus *Cracoviensis*.

22. *Henricus* Castellanus *Sanocensis*.

23. *Martinus*, Palatinus *Podoliæ*.

24. *Clemens Pilawa*, à *Kamien.* Palatinus *Russæ*.

25. *Joannes Pilawa*, à *Kamien*, multorum millium Ductor, in *Hungaria*.

26. *Elisabeth POTOCCIA*, Palatina *Braclaviensis*.

27. *Barbara Mniszechowna*, Succameraria Regni, *Nicolai* Conjunx.

28. *Elisabeth Wtodkowa*, Palatina *Belzenensis*.

29. *Andreas Pilawa*, à *Potok*, POTOCKI, primus ita dictus, in *Cracoviensi* Palatinatu.

30. *Alexander POTOCKI*, Copiarum Ductor, *Vladislai Loſici* temporibus, in *Prussos* *Teutonasque* fortissimus.

31. *Joannes*, *Hungariæ* Regni Dapifer; *Elisabetham* Reginam *Hungariæ* Filiam

Filiam *Vladislai Lothici*, in Pannoniam secutus, ubi Carolum Regem, à certissimo ex insidijs vitæ periculo servaverat; cæso hoste, jugulum Regium petente.

32. *Bernardus*, Copiarum Ductor, cujus virtutis, factorumque Testimonium; in Ejus Epitaphio legere est.

33. *Bernardus POTOCKI*, Abbas Andrejovienfis.

34. *Stanislaus* Tribunus Cracoviensis; Uxor; *Plarska*; primo votò, *Wazyńska*; secundo votò, *Goworkowa*, Castellani Cracoviensis Neptis.

35. *Andreas POTOCKI*.

36. *Georgius* Tribunus Cracoviensis.

37. *Bernardus* Copiarum Ductor de quo *Strikovius*, Historicus, *Bernardus* & *Albertus POTOCKI* acies penetrant, 25000. Tartarorum dissipant, 16000. cædunt, ad Wisniowiec.

38. *Albertus* Colonellus Sacræ Regiæ Majestatis, & Militiæ clarus Ductor, à multis Historicis, celebratus.

39. *Albertus*, ad octuagesimum annum Copiarum Ductor emeritus.

40. *Anna* Zebrzydowska; Uxor Campi Notarij Regni.

41. *Jacobus*, Regimentarius Exercitus; sub Duce *Camencio*.

42. *Catharina* Lanckoronia.

43. *Zophia*, Sandecensis Sanctimonialis.

44. *Nicolaus*, Enifer Cracoviensis, Uxor: *Gruščezewska*.

45. *Joannes Stanislaus*, qui primus in majorem Poloniam POTOCCIOS transtulit; à quo, ibidem: clari proveniunt Nepotes.

46. *Joannes*, Vexillifer Siradiensis.

47. *Andreas*, Vexillifer Trocensis; qui: primus, in Lithvaniam, Stirpem POTOCCIANAM transtulit; eorundem: in Magno Ducatu Lithvania, hætenus Parens.

48. *Andreas* Vexillifer Vilnensis; militiæ clarus.

49. *Joannes*, Vexillifer Cracoviensis, Uxor primò votò *Plarska*, secundo votò; *Gawronska*.

50. *Remigius*, in Bello Moscovitico, occubuit gloriosè.

51. *Joannes*, Enifer Prusiae, & insignis Copiarum Ductor.

52. *Catharina*, Skwarczewska, Succameraria Lenciciensis.

53. *Hedvigis*, Strzałkowska; Capitanea Neocorincensis.

54. *Stanislaus*, Succamerarius Braclaviensis.

55. *Sebastianus*, Succamerarius Mscislavienfis; ex posteris, *Andreas*.

56. *Hieronymus*, Subdapifer Trocensis.

57. *Matthias*, Regimentarius, seu Generalis Exercitus; qui (ut ait de illo *Kobierzycki*) trophæorum dulcedine, illectus; primus in Russiam, Coloniam transtulit, Bonis omnibus in Palatinatu Cracoviensi; Ecclesiæ prius adscriptis, memorabilis deinde de *Scythis*, & *Stephano Moldavia* Palatino, Victor.

58. *Jacobus*, Mareschalcus Curia, Sigismundi I. cui etiam Filium, *Sigismundum Augustum*; Rex in spem Regni, instituendum tradiderat. Confortes; primò votò *Kozminia*; secundo votò; *Jazłowiecia* Palatinis, Palatini item Russiæ Germana.

59. *Andreas*, Copiarum Ductor, qui in ulteriorem Russiam; Stirpem propagavit.

60. *Jaco.*

60. *Jacobus*, Succamerarius Haliciensis, Uxor: *Qstrowska*.

61. *Barbara*, Succameraris Haliciensis.

62. *Andreas*, Vexillifer Camenecensis.

63. *Woroniecka* Capitanea Culmenfis.

64. *Smietankowa*, Vexillifera Podolia.

65. *Korycińska*, Castellana Klovienfis.

66. *Stanislaus*, Equitum Ductor, sub *Jazłowiecio* Palatino Russiæ Duce, suo Germano avunculo.

67. *Joannes*, Capitaneus Tlomacensis, Uxor *Ostrožanka*.

68. *Anna*, Wesslowa; Vexillifera Regni, Capitanea Rożanensis, Fundatrix prima PP. Carmelitarum; Varsovia.

69. *Nicolaus*, suæ divisionis Ductor; in *Moldas*; sub *Zoskievio*; Uxor: *Logofertowna*, Cancellaris *Moldavia*.

70. *Franciscus*, fortissimus Copiarum Ductor, sub Joanne Casimiro, Rege.

71. *Carolus Stanislaus*, cujus: ut Ductoris strenuissimi meminere Historici; in *Cudnoviensi* prælio.

72. *Nicolaus*, Generalis Podolia; Capitaneus Camenecensis; strenuissimus Copiarum Regni, Dux; ut qui (Sigismundò Augustò teste) plurima egregij animi, ac fortitudinis documenta; pro tuendis Regni finibus edidit; de quo *Kobierzycki* (*Nicolaus POTOCKI* Vir; Sigismundi Augusti temporibus; militari laude insignis, libro 6.) Uxor ejus: *Czerminścia*.

73. *Jacobus*, Palatinus Braclaviensis; Campi Dux Exercituum Regni, Uxor: primò votò *Prusinowska*, secundo votò, *Tarnowska*; Germana *Zamoyscia* Ducissæ.

74. *Nicolaus*, Castellanus Cracoviensis, Supremus Dux Exercituum Regni, Uxor: *Firleionna*, Palatinis Sendomiriensis, secundo votò *Kazanowska*; Campi Ducis Regni Filia.

75. *Petrus*, Palatinus Braclaviensis; Capitaneus Camenecensis.

76. *Stephanus*, Excubiarum Regni Praefectus; in bello servili *Kozacis*, & *Scythis* involutus, ad flavas aquas; alias (*Zosie wody*) obiit.

77. *Dominicus*, Thesaurarius Curia Regni; in expeditione Turcica, pro Patria; litat, cum sanguine vitam; Uxor: *Truskolaska*.

78. *Jacobus*, Notarius Regni; cujus: ut fortissimi in Ukraina, Copiarum Ductoris, meminere Historici.

79. *Henricus Andreas*, Venator Regni.

80. *Nicolaus*, Generalis Podolia.

81. *Marianna*, Kazanovia.

82. *Joanna* Danielovicia.

83. *Victoria*, Castellana Cracoviensis.

84. *Joanna*, Wielohurska Castellana Volhynia.

85. *Jacobus*, Capitaneus Chmielnicensis.

86. *Kossakowska*, Castellana Kijovienfis.

87. *Anna*, Mater Sanctimonialium.

88. *Johannes*, Castellanus Rogoznenfis, cujus supersunt Filij, è linea horum POTOCCIORUM; qui sunt in majori Polonia.

89. *Johannes*, Palatinides Juvenis, novem præliis, fortissimè editis documentis interfuit; tandem *Tysmenecensi*, à Tartaris captus, vitam pro Patria, apud barbaros exuit.

Eccc 2

90. *Ja.*

90. *Jacobus*, Chelmenfis Episcopus Nominatus; præmaturè obijt; a-
gens Provincialem *Ruffia*, in sacro Sancti *Dominici* ordine.
91. *Stanislaus*, Palatinus Kijoviensis, Supremus Dux Exercituum.
92. *Joannes*, Palatinus Braclaviensis, Campi Ductor Exercituum Re-
gni; Uxor: *Kamieniecka*; Palatinis *Ruffia*.
93. *Nicolaus*, redux è bello, contra *Michaelem Moldavia Tyrannum*;
gesto: è vulnere; occubuit; Uxor: *Kalinovia*.
94. *Andreas*, Castellanus Camenecensis; Campi Dux Exercituum Re-
gni; Uxor: primò votò *Piascká*, secundò votò, *Strusionna*; tertio; *Bu-
czacka*.
95. *Anna*, primò votò *Guyfcia*; Palatina *Ruffia*, secundo: *Korecka*, Du-
cissa in *Zbaraž*: Castellana *Volhynia*.
96. *Cristina*, *Humiecka*: secundò votò *Zamiechowska*.
97. *Theodorus*, Succamerarius Haliciensis; Uxor: *Lefaczynia*; Cancel-
larij Regni Filia.
98. *N.* Capitaneus *Jablonoviensis*.
99. *Boguslaus*, qui accepit, ante obitum ipsum, pro Castellaniâ Ha-
licienfi Privilegium: Uxor *Mecinscia*.
100. *N. Gruszcwscia*: Culinæ Præfecti Magni Ducatûs *Lithvania*
Confors.
101. Superfunt ex hac Linea, in Majori Polonia; Vexilliferidæ, Capi-
taneidæ, cæterorumque Officialium Filij.
102. *Constantia*, *Szczucina*; Procancellaria Magni Ducatûs *Lithvania*,
Fundatrix Scholarum Piarum; *Szczucini*.
103. *Andreas*, Capitaneus *Jablonoviensis*.
104. *Zophia*, *Puzynina*: Notaria, Magni Ducatûs *Lithvania*.
105. *Jacobus*, Pocillator *Podolia*, destinatus ad Palatinatum *Podolia*; Quem:
post ascensum Fratris sui, *Stanislai*, in *Cracoviensem*; fortiter recusavit.
106. *Andreas*, Palatinus *Braclaviensis*, Campi Dux Exercituum Regni,
Uxor *POTOCIA*, *POTOCIJ*; *Reveræ*; (ita dicti) Filia; Quæ; primò
votò, fuit *Siemiawia*; Notaria Regni, Mater Palatini *Volhynia*; Avia: Il-
lustrissimi *Adami Siemianowski*, Castellani *Cracoviensis*.
107. *Theodoricus*, Pocillator Magni Ducatûs *Lithvania*, de quo, *Ko-
chovius*; Obsides ivère *Theodoricus*, Pocillator *Lithvania*, & *Marcus So-
biescius* (Clim. I. libro 4.)
108. *Christophorus*, Pocillator Magni Ducatûs *Lithvania*; Legatus ad
Imperatorem; Uxor: *Hofowczynska*; vidua: de Domo *Wolowiczowna*.
109. *Nicolaus*, multis prælijs (feliciter summis periculis, perfunctus) in-
terfuit, in obsidione *Smolenscensi*; lethaliter fauciatus.
110. *Georgius Magnus*, amor dolorque Ducum, in ipso fervore belli,
ætatisque; pugnans contra *Tomfzam Valachum*; occubuit.
111. *Stanislaus*, Palatinus *Cracoviensis*; Supremus Dux Exercituum Re-
gni; Uxor: nata ex *Firleionâ* (quæ primò votò fuit *Opalinska*, secundò
votò *Sapieżyna*) *Ryńska*.
112. *Stanislaus*, Capitaneus *Haliciensis*; qui cum ad *Viennam* in se, *Scy-
thicum* converteret agmen, concidit; eximiò subscribens sanguine; palmæ;
ternæ Crucis, inclytus *Hæres. C. P. Damascenus* Scholarum Piarum *Vien-
nidos* lib. 2.

113. *N. Castellanus*, primò votò; *Wielopolscia*; *Pincernæ Regni* Vidua:
secundò votò *Denhoffia*, Castellana *Vislicensis*.
114. *Josephus*, Palatinus *Kijoviensis*; nuperrime *Mareschalcus Tribuna-
lis Regni*; Uxor: *Lefzczynia* Palatinis *Podlachia*; Germana Soror *Wisnio-
wiecia*, Palatinæ *Cracoviensis* (quæ fuit primò votò *Konarzewscia*.)
115. *Zophia*: *Kossakowska*, Castellana *Podlachia*.
116. *Stanislaus*, Capitaneus *Haliciensis*, *Mareschalcus Tribunalis Regni*
Radomiensis; Uxor: *Lafzczowna*; nata, ex *Modrzejowska*, Palatina *Belzensi*.
117. *Iulius* Illustrissimus.
118. *Felix*, Castellanus (ex Palatino) *Cracoviensis*; Supremus Dux
Exercituum Regni; Uxor: *Christina Lubomirska*; *Mareschalcus Regni*.
119. *Josephus*, Excubitor Regni, Uxor: *Cetnerowna*.
120. *Franciscus*, Capitaneus *Belzensis*.
121. *Michael*, Notarius Regni; nuperrime *Mareschalcus Tribunalis Re-
gni*, modò Palatinus *Volhynia*; Uxor: *Czarnecia*, ultima suæ stirpis.
122. *Franciscus*, Capitaneus *Sokaliensis*; Uxor: *Braniccia*; Palatinis *Po-
dlachia*.
123. *Felicianus*, Capitaneus *Crasnostavienf*, Uxor: *Danielowicia*, Capita-
neis *Parczoviensis*; Germana *Zaluscia*, *Lublinensis* Capitaneæ.
124. *Stanislaus*, Excubitor Magni Ducatûs *Lithvania*; *Mareschalcus* fuit
Tribunalis Regni, Uxor: *Rzewuscia*, Campi Ducis Regni Filia; modo Pala-
tinus *Belzensis*.
125. *Georgius*, Capitaneus *Tlomacensis*, Uxor: primò votò. *N.* se-
cundò votò *Podbereska*.
126. Filia.
127. *Joanna*, *Jablonowska*: Capitanea *Białocerkieciensis*.
128. *Eustachius*.
129. *Marianna*, *Tarłovia*, Palatina *Lublinensis*.
130. *Procopius*, immaturâ ætate obijt.
131. *N. Ostrorogowa*, Capitanea *Rohatiniensis*, cujus Filia nupfit *Dol-
scio*; *Mareschalco* Magni Ducatûs *Lithvania*; Neptis ejus *Wisniowiecia*;
Cancellaria Magni Ducatûs *Lithvania*; secundò votò *Przerębscia*; Palati-
na *Siradiensis*.
132. *N. Strusionna*, Castellana *Sadecensis*.
133. *N. Wolucka*, Succameraria Regni; Castellana *Haliciensis*.
134. *Stephanus*, Palatinus *Braclaviensis*, Campestris Regni Notarius;
(quem, inter maximos Duces, omnes, quotquot post eum, fuère cele-
bres; ævi Historici, *Piascius*, *Lubienius*, *Kobierzycki*, *Pastorius*, repo-
suère) accepit Consortem, *Mobilienidem*; ultimam, sanguinis *Palæologici*;
(vide infra) *Eliam Hieremia*; Palatini *Moldavia*; à *POTOCIO* vindicati.
135. *Petrus*, Capitaneus *Sniatiniensis*; Uxor: *Stanisławska*; Castellani
Camenecensis.
136. *Joannes* Palatinus *Braclaviensis*, Uxor: *Cetnerowna*.
137. *Stephanus*, Palatinus *Belzensis*, Uxor: primò votò. *Anna de Char-
lec* *Sapieżyna*; Palatina *Braclaviensis*; secundò votò, *Siemiawia*, Palatina
Volhynia.
138. *Nicolaus Cajetanus*, Capitaneus *Czortkoviensis*.
139. *N.* Palatinus *Belzensis*.

140. N. Palatinus Belzenfis.
 141. N. Canonicus Vilnensis, immaturâ ætate, spes Purpurarum, Deus Domus, obiit.
 142. *Gninska* Palatina Pomeraniæ, primò votò *Zamoyka*; Ordinati Uxor.
 143. *Anna*, hæ duæ Sorores, Celsissimo Primati; Summas in Orbe, Domos colligârunt, *Catharina*: extra Regnum, *Anna* in Regno, *Anna* N. primò votò, *Kazanovia*, Castellana Cracoviensis; ejus Filia, *Jablonovia*, Castellana Cracoviensis; Neptis *Krasnia*, Palatina Plocensis.
 144. Altera Neptis *Leszczynia*, Thesauraria Regni, Mater *Stanislai* Regis. *Anna*, secundò votò, nupsit *Stuzca*, Thesaurario Magni Ducatus Litvaniæ; cujus Filia *Constantia Denhoffia*; Palatina Pomeraniæ; Nepos: *Stanislaus Denhoff* Palatinus Polocensis.
 145. *Catharina*, *Radzivilia*; Palatina Vilnensis, cujus Filia *Anna*, nupsit *Boguslao Radzivilio*; Conestablio Magni Ducatus Litvaniæ; ex qua POTOCCIÆ Neptis, *Ludovica*; nupsit *Ludovico*, Electori Brandenburgico; post; *Carolo Philippo*; Electori Palatino Rheni, unde; quidquid in Orbe summum, colligatur.
 146. *Elisabetha*; POTOCCIÆ Pro-Neptis; Princeps Neoburgica; nupsit Comiti Palatino Rheni-Szultzbach; Sorores Germanæ; Caroli Neoburgici; prima *Eleonora*; Leopoldo I. Imperatori; secunda: *Anna*; Carolo II. Hispaniæ Regi; tertia, *Maria*, Petro; Lusitaniæ Regi, quarta *Hedvigis*, *Jacobo* Poloniæ Principi; quinta *Dorothea* Farnesio Duci.
 147. *Zophia*, Sanctimonialium Sancti Dominici, Venerabilis Mater.
 148. *PAULUS*; Castellanus Camenecensis; quem sua: sub Moscoviticum prælium captivitas; pro Patriâ, non minus felicem, quam gloriosum effecit; ibi namquæ *Solticoviam* Palatinidem *Novogardia*, inclitæ Prosapie (ut à latere videre est) Consortem duxit.
 149. *Stephanus*, Referendarius Regni, Mareschalcus Comitiorum Generalium Regni, in aditu Curulis Palatinatus Pomeraniæ. Uxor: primo votò; *Bieganowska*; secundò votò, *Kaccia* Castellanis Cracoviensis.
 150. *Ursula* Przebendovia; Palatina Mariæburgensis.
 151. *Joachimus*, Capitaneus Luchoviensis.
 152. *Ignatius* Infans.
 153. Filij in prætexta defuncti. *Antonius*, *Raphael*, *Paulus*.
 154. Filia, minorennes, *Francisca*, *Gertruda*, *Theodora*, *Genovefa*, *Theressia*.
 155. *Michael*, Supdapifer Magni Ducatus Litvaniæ; Uxor: *Unichovia*, ex *Duninia*, Palatina Trocensis.
 156. *Dominicus*, Colonellus Infanteriæ Sacræ Regiæ Majestatis.
 157. *Jacobus*, Capitaneus Czerinensis. Uxor *Bielinia*.
 158. *Elisabeth*, *Sobieska*; Vexillifera *Haliciensis*.
 159. *Anna* Rzewuska; Thesauraria Regni, secundò votò, *Kunicka*.
 160. *Stanislaus*, Castellanus Kijoviensis; Uxor: *Szczawinska* sterilis; *Reionna* secundò votò.
 161. *Michael* Capitaneus *Trębowliensis*; Uxor: *Marianna Kaccia* Castellanis Cracoviensis.
 162. *Joannes*, Castellanus Kijoviensis; Uxor, *Constantia*; *Sobiescia*.
 163. *Alexander*, Palatinus Smolenscensis; Uxor: *Tarłovia*, Castellanis Zawichostenfis; nata ex *Kostka*.
 164.

164. *Josephus* Capitaneus *Szczerzecensis*; Uxor: *Morsztynia*; Palatinis Livoniæ.
 165. *Elisabeth Szczyzna*; Capitanea *Vonvolnicensis*.
 166. N. Venerabilis Sanctimonialis, apud *Leopolientes* Sancti Domini-
 ci Virgines.
 167. *Antonius*, Palatinides *Smolenscensis* Sacræ Regiæ Majestatis Chili-
 archa; Subdapifer *Lithvaniæ*.
 168. *Petrus*, Palatinus *Czerniechoviensis*; Uxor: *Chodorowska* Succame-
 raria *Podoliæ*.
 169. *Eleonora*, *Szaniavia*; Capitanea *Sochaczoviensis*.
 170. *Josephus*, POTOCKI Palatinides, juvenis decessit.
 171. 1. *Theressa*; 2. *Marianna*. 3. *Eleonora*. 4. *Elisabeth*. 5. *Joseph* Pala-
 tinides *Czerniechovienses*.

COLLIGATIO

Domus POTOCCIANÆ cum Kniazijis Soltikoffijs in Russia.

172. *Volodimirus*, *Russci* Nepos, à quo, *Russiæ* Duces, proveniunt.
 173. *Basilus*, *Wasilovicz* II. Dux *Moschoviæ*; obiit Anno 1434. duode-
 cimus è sua Familia post *Vladimirum*.
 174. *Ivan Basilides* III. primus Magnus Dux *Moschoviæ* dictus, Uxor:
Zophia *Palaologa*.
 175. *Basilus* III. Magnus Dux *Moschoviæ*, *Joannis* Filius.
 176. *Ivan Basilides* IV. Magnus Dux *Moschoviæ*.
 177. *Demetrius Ivanoviccius*; ultimus in rectâ lineâ suæ familiæ; occisus
 à *Gunedoviq*.
 178. *Theodorus Ivanoviccius*, Magnus Dux *Moschoviæ*; obiit Anno 1597.
 179. *Philaretus* Patriarcha; è familia *Joannis Basilidis*; Nepos ejusdem.
 180. *Michael Federovicz*; Fedoris seu *Filareti* Filius; Imperator *Moscho-
 via*, Anno 1645. obiit.
 181. *Alexius Michaloviccius*, Imperator *Moschoviæ*; Uxores: primò vo-
 tò, *Miloslavka*; secundò votò; *Naryskinowiczowna*.
 182. *Zophia*, Imperatrix *Moschoviæ*.
 183. *Theodorus Alexovicz*, Imperator *Moschoviæ*.
 184. *Petrus Alexovicz*; Imperator *Moschoviæ*.
 185. *Alexius Petrovicz*, Uxor: *Wollsenbutel*; Germana Soror Impera-
 tris Romanæ.
 186. *Petrus*, sub tutela Imperatricis modernæ.
 187. *Ivan Alexovicz*, *Moschoviæ* Imperator, Uxor ejus *Soltikovna*, ex
 Germano Fratre POTOCCIA Neptis, & Soror Celsissimi.
 188. Filia.
 189. *Catharina*, Dux *Medemburgica*.
 190. ANNA, Dux *Curlandiæ*; moderna IMPERATRIX *Russiæ*.
 191. *Michael*, Dux *Borussus* natione, qui ante annos 500. *Neogardiam*,
 suam deduxit *Coloniâ*, Imperante Magno Duce *Alexandro Xeusciô*.
 (*Paulus POTOCKI* pag. 89. in sua *Moschoviâ*.)
 192. Gens *Soltikovia*, à *Michaele* descendens, ejusdem cum Ducibus *Mo-
 sorovijs*, & *Schinis* Stemmatis & *Sangvinis*, (*Paulus POTOCKI* pag. 89.)
 193. Mi.
 Ffff 2

193. *Michael Joannis*, Palatinus; Magnus Legatus ad Sigismundum III.
 194. *Borissus Michalowicz Soltyk*: Dux Campi, *Michaeli Federowicz Scepta* Moschoviae capeffenti, summum adminiculum tulit. (Potocki pag. 90.)
 195. *Petrus Michalowicz*, de quo POTOCKI; (virtutum Senatorio Ordini multum intulit, cui uni; inoffensa, Principis gratia videbatur (pag. 91.)
 196. *Basilus Soltyk*, Pincerna Czerniechoviensis, cui ditiones amplissimas; comitatum ingentem, dictum *Dzienica*; ultra quadraginta Colonias continentem; *Moschi*, in Czerniechoviensi Palatinatu, eripuerunt in Patria.
 197. *Remigius Soltyk* Dapifer Trembovliensis.
 198. *Alexander Soltyk*, Dapifer Podoliz; de quo ad Viennam caeso, *Damasceus* Scholarum Piarum.
 199. *Tereffa Krasinska*: Succameraria Czerniechoviensis.
 200. *Francisca Morska*, Dapifera Czerniechoviensis.
 201. *Nicolaus Soltyk*, Capitaneus Grodzicensis.
 202. *Franciscus Soltyk*, Pincerna Podoliz.
 203. *Michael*, Venator Sendomiriensis.
 204. *Antonius Soltyk*.
 205. *Matthias Soltyk*, Suffraganeus & Decanus Culmensis, Praepositus Gnesnensis, Canonicus Varmienensis.
 206. *Joseph Soltyk*, Castellanus Belzensis, Uxor: *Constantia Drzewicka*, Palatinis Lublinensis.
 207. *Thomas Soltyk*, Castellanus Belzensis.
 208. *Cajetanus*, Castellanus Belzensis.
 209. *Matthias & Theodorus Castellani* Belzenses.
 210. *Joannes Michalowicz Soltyk*, Palatinus & Legatus in Poloniam, de quo Historicus, ad extremum conclusit. (Dux *Parasavitius* ad Sigismundum Legatus) concessam esse ab omnibus Ordinibus, de summa Imperij Religionisque tractandi facultatem *Michaeli Soltyko*; *Joanni Soltyko* Filio ejus, Duci *Masalscio*, & quidquid illi statuerint, ituros in eorum sententiam Ordines, probaturosque (Kobierzycki libro 4to.)
 211. *Iwan Iwanowicz Soltyk*: Palatinus Major Novogardiz, hostes ad *Logadam* caesi, ductu *Soltyk*: Palatini Majoris Novogardiz, inglorij in Sveciam abiere (Kobierzycki pagina 281.)
 212. *Michael Iwanowicz Soltyk*, Palatinus Siberiz, seu Pro-Rex: Germanus Frater POTOCLAE; & Parens Imperatricis.
 213. *N. Soltyk*, Gubernator, seu Pro-Rex in Astrachan Regno.
 214. *N. Dux Romanadowscia*.
 215. *N. Siberiz Pro-Rexina*.
 216. *Eleonora Soltykowna*, Palatina Novogardiz; quae POTOCCIO Castellano Camenecensi, nupsit, Imperatricis RUSSIAE, amita.

Linea Colligationis Celsissimi
 Principis PRIMATIS, cum Mohylis, Palaeologis, BATO-
 REIS WISNIOWIECCIJS.

217. *Theodorus*, PRIMAS Regni.
 218. *Manuel Palaeologus*, septimus e sua Familia Imperator Orientis, mortuus

- mortuus 1426. Uxor: *Irene* Principis Bulgariae Filia, ipse natus ex *Helena*; *Joannis Cantacuzeni* Imperatoris Filia.
 219. *Joannes Palaeologus*, Imperator mortuus 1449.
 220. *Constantinus Palaeologus*, Imperator Orientis ultimus occisus 1453.
 221. *Thomas Palaeologus*, mortuus Anconae 1465.
 222. *Demetrius Palaeologus* Despota; Pelonopoli 1471. moritur.
 223. *Manuel Palaeologus*, Despota.
 224. *Zophia Palaeologa*, nupsit *Joanni Basilidi*, Moschoviae Duci.
 225. *Helena Palaeologa*, quae nupsit *Lazaro*, Despotae Serbiae.
 226. *Eva*, Despotae Serviae, Filia, qui excoriato a Turcis *Stephano Bosnia* Rege, & Despotae Serviae, fugit in Moldaviam.
 227. *Mutius*, Romanus *Scavola* ille; qui manum, quod pro Rege *Por-sena*, alium confoderit; flammis castigavit; usus pro stemmate, duabus clavis Herculeis.
 228. *Mutius*, e linea *Mutij Scavola*; qui in Graeciam bellando devenerat, cujus posterum in Dacia defedere.
 229. *Mutius Mohyla*, e Nepotibus *Mutij* Romani, qui in Moldavia *Mohyla*; dici cepit; ob congestos tumulos Cadaveribus; primus duabus fra-meis, pro duabus clavis, usus in stemmate.
 230. *Joannes Mutius Mohyla*, Administrator Moldaviae; *Alexandro* Du-ce agrorum, & Supremus Dux Exercituum: Uxor: *Eva*: *Lazari* Despotae Serviae; Filia.
 231. *Georgius Mohyla*, Archi Episcopus Terrarum Moldaviae.
 232. *Semianus*, Palatinus Bessarabiae, Dux Supremus Exercituum Moldaviae.
 233. *Michael Mohyla*, Palatinus Moldaviae.
 234. *Gabriel Mohyla*, Palatinus Bessarabiae (seu Multaniae.)
 235. *Moses*, Palatinus Moldaviae.
 236. *Petrus Mohyla*, Archi Episcopus Ruthenorum.
 237. *Joannes Mohyla*, Dux Exercitus in Hungaria.
 238. *Jeremias Mohyla*, Princeps Moldaviae; *Joannis* Filius; Uxor: *Elizabeth*; *Ciamartio*, (ex Bathorea) progenita.
 239. *Catharina*, Ducissa in Korec; *Samuelis* Confors: Filiam *Annam*, *Andreae Leszczynio*; Palatino Derpatensi dedit.
 240. *Anna Maximiliani Przerzyskiej*; Palatini Lancienensis, secundum votum, Comitissae in Słupna Czarnkovej, Capitanei Drahimensis, Uxor.
 241. *Alexander Mohyla*; Palatinus Moldaviae; post Fratrem.
 242. *Constantinus*, Palatinus Moldaviae.
 243. *Eleonora*, Archiducissa Austriae Regis. *Michaelis Korybuth Wisniowiecki* Confors.
 244. *Hieremias WISNIOWIECKI*, Palatinus Belzensis, Supremus Dux Exercituum Regni.
 245. *Michael Korybuth WISNIOWIECKI* REX Poloniae.
 246. *Maria*, Mohylensis *Stephani POTOCIJ* Palatini Braclaviensis Conjux.
 247. *PAULUS POTOCKI* Castellanus Camenecensis.
 248. *Theodorus PRIMAS*.

310 COLLIGATIO. POTOCKIORUM Cum Bathoreis Ducibus Transylvania.

251. Telegdus BATHOREUS, primus e sua Familia; Princeps Transylvaniae, Stephani, ex Anna, Parens.

252. Stephanus BATHOREUS, Rex Poloniae, Uxor: Anna, Jagellonia.

253. Sigismundus Bathoreus, Princeps Transylvaniae; Uxor: Christina Austriaca, Caroli, Ducis Graecensis, Filia.

254. Andreas Bathoreus, Cardinalis, Episcopus Varmienfis, deinde Transylvaniae Princeps, quam ei cesserat Sigismundus.

255. Christophorus Bathoreus, Princeps Transylvaniae, Uxor: Maria Eleonora, Filia, Joachimi, Electoris Brandenburgici.

256. Grifeldis, Bathorea, Ducissa Transylvaniae, quae nupsit Zamoyscio, Supremo Duci Exercituum Regni Poloniae.

257. Eleonora Bathorea, Ducissa Transylvaniae, quae nupsit Ciamaribo, Supremo Duci Exercituum Transylvaniae.

258. Elisabeth, Filia Ciamaribi, Supremi Ducis Exercituum Transylvaniae, & Bathorea, quae Germana Neptis; Stephani.

TESTIMONIA aliquot Historicorum de POTOCKIJS.

Joannes POTOCKI, Palatinus Braclaviensis; Campi Dux Exercituum Regni; Guzoviensi praelio (de quo divinitus Romae Bartholomaeo Sacerdoti dictum ab hoc praelio ultimam Poloniae sortem pendere: Kotudzki pag. 154.) Victor Orbi inclaruit; de quo Kobierzycki Libro 6, fol. 401, & Lubinski de motu Civili Libro 2tio.

Nicolaus POTOCKI, Castellanus Cracoviensis; Supremus Dux Exercituum Regni, qui in Scythicam Captivitatem Juvenis, pro Patria actus, demum: in barbarorum clades, liberatus est; deinde (ut à Vladislao IV. Rege, in Diplomate laudatur) Quidquid bellis Moldavico, Moschovitico, Pruthenico, ac uno atque altero Turcico, bellicae scientiae & industria comparavit, id in licentio sam, Cosacorum colluviem, contulit, & fortissimi Ducis munus explevit, vita, & salutis suae prodigus, Patriam liberavit, de illo Kochovius Libro 4. Climactere I. & Pastorius Libro 6, Historiae plenioris.

Stanislaus POTOCKI, ex Castellano Camenecensi Palatinus Kijoviae, Supremus Dux Exercituum de quo Okolski pag. 409. Piafecki, Kochowski, Zaluski. Ne putetur, Idem hic Stanislaus esse cum Revera, nam Revera nunquam fuit Castellanus Camenecensis; aut Palatinus Kijoviae, sed iste est alter Stanislaus quartus, Jacobi Filius, ille verò Andrea.

Andreas POTOCKI, Palatinus Braclaviensis, Campi Dux Exercituum Regni; Vir incomparabilis; de quo Pastorius. Hic est ille vir, ad maxima, si diutius vixisset venturus, de quo Joannes III. Rex: dicere amabat: Andreas POTOCIUS Palatinus Braclaviensis, si diutius vixisset; ille me solus, ad Coronam praecurrisset.

Andreas POTOCKI, Castellanus Cracoviensis; Supremus Dux Exercituum Regni; cui à Joanne III. sub Viennam eunte, per Diploma Vice-Regia Protectio Poloniae; commissa est: Kochovius Climactere I. & Pastorius (in Joanne Casimiro) ejus Trophaeorum passim meminere de Scythis & Moschis. Zaluski verò; Princeps Varmienfis, ad Annum 1692. ejus obitum deplorat.

Felix POTOCKI, Castellanus Cracoviensis; Supremus Dux Exercituum Regni, qui aliquando Subdapifer Regni, & Mareschalcus Comitiorum

GENEALOGIA POTOCCIORUM.

311

rum Electionis, Michaelis Regis. De ejus fato ad Annum 1704. Zaluski Princeps Varmienfis.

Stephanus POTOCKI, Palatinus Braclaviensis, Campestris Dux Exercituum Regni, de quo passim Historici celebres; Piafecki, & Kobierzycki, multum quoque laudis in opere expugnati Smolenscij meruit. Constantino Mohyla Palatino Moldaviae affinis. Stephanus POTOCIUS, privata Authoritate & potentia opem tulit; in arduissimis expeditionibus semper primus. Piafecki Episcopus Praemislien. Anno 1602. de bello Svetico ad Revam. (Rex Cracoviam contendit; prius tamen: missò Stephanò POTOCKI, ad occupandam arcem.) Item pag. 295. comisit Rex Stephano; tutelam Regni, & Metropolis sub Rokosz, ipse curis bellicis distentus, ut habet Piafecki ad Annum 1587. vide & Kobierzycki Libro 6. Hic praece, apparentis sibi divi Dominici stellâ, è captivitate Turcica, in eos Dux futurus, calitus liberatus fuisse traditur.

Stanislaus POTOCKI, Palatinus Cracoviensis, Supremus Exercituum Regni Dux; Revera dictus, Triginta Victorias numeravit. Cudnovienti clarissimus, de illo Kochovius (obiit Anno 1667. 67. Annis Miles, & Dux.)

Jacobus POTOCKI, Palatinus Braclaviensis; Campi Dux Exercituum Regni; nullus Ducum crebrius memoratus Historicis. Sigismundus III. in Diplomate sic de illo; Expertam centies animi pectorisque Tui fortitudinem, nobis, & Reipublica, explicatam esse voluisti, cum nec sumptus, nec vita respectum habendo; animosè & cum admiratione multorum, nostroque fructu stetit, obiit Smolenscij Anno 1612. die 26. Januarij de eo Kobierzycki.

Andreas, Castellanus Camenecensis; Campi Dux Exercituum Regni; in Bessarabia; seu Multania; ad Claroviam; & Dziurdziowiam, cum Turcis; industriam belli & fortitudinem animi declaravit pluries: Siemianum, Moldavia Palatinum, una cum Fratribus POTOCIJS constituit; in Rokosziano tumultu, & congressu, ad Guzow; fortiter dimicando; vitam periculo exposuerat, nam in medio hostium prostratus, armis vitam dextrè conservavit.

Janusssus, à Tvorow Pilawa; ejusdem olim: cum POTOCIJS Domus; Palatinus Podolie; Campi Dux Exercituum Regni, cujus insignes Victorias passim retulere Historici, ad Tyram de Valachis, è quibus, quinquaginta Magnates capti, ac decollati, narrat Miechovius ad Trebowliam de Tartaris excisis, prosequitur Bielscius ad Annum 1516. obiit Anno 1547. Sepultus in Buczac.

Nicolaus à Kamien de armis Pilawa; ejusdem cum POTOCIJS, Domus, Palatinus Cracoviensis, Supremus Dux Exercituum Regni.

GENEALOGIA POTOCKIANA.

Excerpta ex Opere Stemmatographiae Polonae R. P. Casp. Niesiecki Soc. JESU. (Tom. 3. pag. 596.) ex Polonico Idiomate in Latinum transtulit; & notas aliquas seu additiones adjecit J. A. Zaluski RR.

Arma Gentis Pilavae.

Cruce alba duplex, cum dimidai, in campo caeruleo, hac ratione dividenda, ut ultima, infra in sinistra scuti parte, è dimidio tantum consistat, in corona vero quinque plumae struthæ. Ita ea describunt Bielski fol.

fol. 482. Paprocki *Gniazdo Cnoty* fol. 1019. Item in Herby fol. 294. Okolski Tom. II. fol. 391. Zyroslaus primus horum armorum autor, ab ineunte adolescentia, & sanguinem juvenilem, & vitam ipsam, in Patriæ defensionem, castris exposuit, in infelici Haliciensi, cum Russis, prælio; sub Boleslao Crivousto, factorum suorum Illustrum atque gloriosorum primum dedit specimen, quem cum ibi vis hostium aperto Marte devincere haud posset, dolo hoc efficere studuit, Anno 1133; diu postea, inter rei militaris labores armorumque strepitus, immortalitatis quæsit gloriam, quam quoque, à virtute, ad fortunam progressus, feliciter est adeptus. Cum enim Borussi, Ethnicorum superstitionibus, eis temporibus, adhuc addicti, Polonæ potestatis jugum excutere vellent, Boleslaus Crispus Monarcha, triplici exercitu instructus, perfidorum dissensionem haud unâ vice punivit. Polonorum præterea armorum terror eos eò adegit, ut, doctrinam Christianam amplexi, tributis solutione, singulis annis suam inconstantiam luere cogerentur. Gesta hæc sunt (*Cromero & Bielscio* enarrantibus) Anno 1166. *Paprocus*, & ex eo, *Okolscius* addunt, quod eâ occasione, Zyroslai virtus præ cæteris emicuerit. In ipso enim prælio, per media hostium agmina perrumpens, rebellatorum ducem, equo dejectum, vitâ privavit. Poloni, victoriâ reportatâ, in hoc acquiescebant, ut Duce occiso, nebulonum turbas fugæ darent, & hæc ratione, fortunâ nobis favente, Regioni Borussicæ, tributariæ factæ, Christum Deum, Polonos Dominos, constituerent. Ne verò singulare tali virtuti præmium deesset, *Casimirus* cognomine Justus, Boleslai successor, post suum in solum ascensum, Zyroslaum, cimelio, supra descripto, cohonestavit. Cur vero haud cruces tres integræ, in istis armis, reperiantur, sequentem sibi *Paprocus* fingit causam, quam quoque suffulcit *Okolscius*. Borussi, (inquiunt) duabus vicibus, impetum, in Polonum exercitum, tentantes, totidem Zyroslai virtute repulsi, duplicatæ crucis in armis *Pilava* Gentis, dederunt occasionem: cumque tertiâ vice idem auderent, prætorem suum, hujusce Herois ductu, amiserunt, quam ob rem, dimidiam tertiæ crucis partem illi attribuerunt. Sed jejuna ista sane & arida est traditio. Quasi Heros iste, de victoriâ, haud tam bene esset meritus, cum hostilis exercitus ducem interfecit, quam cum magnas Barbarorum copias disjecit. Igitur putarem, Zyroslaum, nobili summoque genere natum fuisse, hancque ob causam, (ut infra apparebit) *Zyroslai* nepotem, Joannem *Moskorzevium*, publico in senatu, primum Palatinatus Cracovientis locum occupasse, quod alias primi Regni Poloni Patres, haud facile fuissent permitturi. Ad Reverendi Patris *Teophili Rutka* in *Miss.* sententiam accedens, sic autumo, *Zyroslaum*, familiâ, jam eo tempore, nobili, sancti vero *Stanislai* sanguine martyrico, celebri, armaque Prussica gerente, fuisse ortum, cui, post victoriâ, de Paganis, reportatâ, Polonorum Monarcha, *Casimirus*, *Justus* cognominatus, ad crucem duplicem, à Majoribus suis adeptam, dimidiam tertiæ partem, remunerandæ virtutis gratiâ, addidit, & hæc ratione, ex armis Prussiorum, nova (*Pilava* dicta) forsitan hanc ob causam, quod, sub *Pilavâ*, in Borussiâ, Zyroslaus virtutis specimina protulerit strenuè, formavit. Sive hæc sive alia causa est, Zyroslaus ipse, pro se & posteritate suâ, unanimi rotius suæ consanguinitatis consensu, in istam, quam nunc videmus, formam, arma transmutavit paterna. Nobiles enim recenter facti, in ipso nobilitatis actu, arma sua, à Monarchis suis accipere consueverant, nihilominus tamen gentiles, eodem genere nati, ob

egre.

egregia facinora, vel ex alijs rationibus validis, domesticis suis insignibus, aliquid novi addebant, quod plerumque cruces esse solebant. De quo plenius agit *Bielscius* & *Paprocus* in Armis, *Starykon* & *Stepanron*. Opinionem meam quoque suffulcit similitudo vel æqualitas, quæ in duobus Gentilijs Scutis istis, tam *Pruss*, quam *Pilavico*, ratione colorum, crucium atque camporum, reperitur. *Zyroslaus* igitur iste, cruentis meritis clarus, quorum in præmium, testantibus *Paprocio* atque *Okolscio*, multa bona & possessiones accepit, unum tantum filium, *Alexandrum*, gloriæ nominique successorem, reliquit, qui, circa annum 1200. vitam egit. Elogium ejus *Okolscius* paucis his exposuit verbis: *Vir bello & amore Patriæ clarus*: sed & hoc haud minori ducitur gloriæ, quod, multarum Poloniæ gentium illustrium, evaserit auctor. Ex octo enim, quos genuit filios, quisque patrijs bonis inter sese distributis, nomen inde assumere cœpit. Quæ nomina postea eorum successoribus hæreditaria sunt facta. Magnam vero in hoc pristina tempora nobis fecerunt injuriam, quod horum octo fratrum nomina haud memoriæ prodiderint. Quantum vero, ad *Moskorzeviorum* arma, attinet, res videtur esse certa, illa, de hujus *Alexandri* filio, esse orta. *Cromerus* enim, & ante eum; antiquissimus quidam historicus Polonus, nomine *Basco*, Custos Posnaniensis, ad annum 1239. legationem, à Boleslao Pudico, in Hungariam, missam describens, attribuit Joanni *Moskorzevio*, Palatino Cracovienti, Gentis *Pilavæ* arma, & *Clementi Ruszicio*, arma *Gryphæ*, quâ legatione non tantum, inter Poloniam, & Hungariam, reconciliarunt pacem, sed & *Cunegundam*, cum Boleslao, matrimonij conjunxerunt vinculo. Examinans igitur annorum computationem, conjicio, Joannem istum, de quo mentionem fecimus, *Alexandri*, fuisse filium, quoniam, ex *Pilava* gente, ut rerum genealogicarum Polonorum scriptores testantur, nemo amplius, post *Zyroslaum*, superstes fuit, & in Catalogo Cœnobij *Andrecoviensis*, publice conservato, invenio quendam *Sulislava* nominatum, ex *Potociorum* familia, Anno 1217. tanquam singularem loci hujus benefactorem obijisse. Hinc concludo, *Sulislavam* istum *Alexandri* fuisse filium, Joannis que, Palatini Cracovientis, Fratrem germanum. De alijs *Pilavæ* gentis familijs nulla extant monumenta fide digna: quod directâ lineâ de *Alexandro* isto suam duxerint originem: putarem tamen *Tworowios*, à Feudo dicto *Tworowo*, *Stanislavios* à *Stanislavowo*, *Borovios* à *Borowo*, *Slosovios*, à *Slosonice*, alios quoque ab istis esse procreatos. Sunt, qui dicunt, Benedictam Sancti Norberti Monialem, ex gente istâ esse ortam, quæ Lituanorum, in fines Poloniæ incursionis tempore, cum Paganis quoque Cœnobium *Krzeszoviense* invaderent, simul cum alijs, in servitutem, est deducta. Ubi, postquam Litvani cujusdam, virginitati suæ vim inferentis, libidinem nec precibus nec lacrymis desistere poterat, arte usâ, promittit ei aperire arcanum, quo munitus, tela hostium à se, avertere posset. Paganus hoc admirans, quale sit, interrogat, cui respondit *Benedicta*. *Si frontis mea ossa quædam tecum portar.* Litvanus hoc gavisus, cum illa mortem subire, quam virginitatis jacturam pati mallet, lubensque se gladio submitteret, caput ei amputavit. Ille vero, ne impunitus evaderet, paullo post, à *Davide Grodecio*, ferro perfoßus, vivendi fecit finem. *Benedictæ* corpus perhonorifice, *Krzeszovia* sepultum fuit. Gesta hæc sunt Anno 1326. Plures Scriptores hujusce rei mentionem fecerunt. Ut *Miechovius* Lib. IV. cap. 9. *Martinus Bielscius* Lib. II. fol. 216. *Cromerus* Lib. II. *Skarga* in vitâ *S. Margæ*.

H h h h

Margarita Regina Hungariae; & alij. Armis istis, in sepulchro suo insignitus est Valentinus *Ikubn*, vel (ut *Starovolski* in Monumentis) *Ilkusz*, Decretorum Doctor, Officialis atque Canonicus Cracoviensis, Anno 1508. morte nobis ereptus: qui, in ipsa Cathedrali Cracoviensi, foundationem constituit. Similia *Pilava* Gentis arma, vidi *Brzeska* in Litvania. Crucem nimirum duplicem cum dimidia, crucis tamen summitate carentem, crucem auream, campum caeruleum; in crucis dextra stellam argenteam, in casside vero tres plumas struthaeas argenteas.

FAMILIAE quae utuntur Stemmata

P I L A W A

POTOCIIJ.	Kamienieccy	Peczelscy	Tworowsky
Borowsky	Kliczkowsky	Pieczowsky	Wazynsky
Chrzczonowsky	Lachowsky	Pilawsky	Woyfzowie
Cieszowsky	Lichnowsky	Piotrowicki	Zakliczewsky
Drozdowsky	Manastercy	Podfilipsky	Zelislawsky
Janowsky	Misiowsky	Stosowsky	
Iwkowiecy	Moskorzewsky	Stanislawsky	

De Familia POTOCKIORUM, in specie
(Niesiecki, Tom. 3. pag. 681.)

Gens *Potockiana* Stemmatibus *Pilava*, varijs in Palatinatibus, tam generis antiquitate, quam meritorum honorumque amplitudine, floret. *Okolski*, illustrem illam familiam, à *Moskorzewijs* *Pilavitis*, originem suam traxisse, asserit. Sed falso. Nam, sicut gentis *Pilava* Arma describens dixi, *Alexander*, *Zyrosiai*, armorum horum auctoris filius, (id quod ipse *Okolski* fateatur) octo genuit filios, quorum unus *Joannes Moskorzewius*, Palatinus Cracoviensis, alter vero *Sulislaus Potocius* fuit. (Cujus rei præclarum testimonium exhibet Catalogus Monasterij Andreovienfis.) *Sulislaus* quidem ea ratione *Potocius* appellatus fuit, quia primus erat, qui à *Potok*, quod ei hæreditate devenerat, nomen gerere cepit: Sicut & frater illius, *Joannes*, à *Moskorzewo*, quod ei hæreditate cesserat, *Moskorzewij* cognomine insignitus fuit. *Sulislaus* Anno 1217. Castellanus Sendomirienfis factus est. Ita enim se subscripsit, Diplomati, *Lesci Albi Principis*. Ex hac igitur alijsque rationibus, illorum sententiam reprobendam esse censeo, qui *Potociorum* Stemmatibus *Pilava* originem, ad *Buczackios*, referunt. *Buczackij* enim, sanguine *Pilavita* (nam *Buczackiorum* *Abdanckiorum*, ut suo demonstravimus loco, gens est antiquior) circa Annum 1540. *Buczackiorum* cognomine enituerunt: cum *Tworovius*, gente *Pilava*, *Buczackiam*, *Abdanckorum* sanguine ortam, ultimamque gentis suæ hæredem in matrimonium duxisset, *Potocij*, verò suo sub nomine, jam ante aliquot sæcula, famam atque gloriam consecuti erant. Sunt, qui, *Potok* oppidum, in Palatinatu *Siradiensi*, situm, potentis atque inclytæ hujusce familiæ, locum domumque natalem esse, affirmare non dubitant. Ego vero, cum illorum opiniones vane atque obscuræ sint, ab eâ, quam vetustiores rerum Polonicarum scriptores, ut sunt, *Kobierzicki*, *Paprocki*, *Okolski*, atque alij sovent, recedere nefas puto.

puto. Illi enim, uno ore unaque voce, testantur, *Potocios*, ut perplures familiæ celebres, Palatinatu Cracoviensi suas Origines debuisse. Et licet illi tacuerint, Monumenta tamen, tot virorum sanguine & meritis clarorum, tam in oppido *Potok* quam *Andreovia* exstructa, veritatem, quæ in aprico est, fatentur. *Potok* illud ipsum oppidum est, ex quo olim *Maurus*, Cracoviensis Episcopus, & qui, in eius locum suffectus est, *Radoslus* Anno 1144. Abbatia Andreovienfis decimas manipulares adjunxerunt. Id quod eorum Successor *Vincentius Kadlubek* approbasse paulò post, à *Simone Starovolski*, (in illius Vita) perhibetur. *Kadlubek* facit ibi mentionem villæ *Borova* dictæ, à qua *Borovij* *Pilavita* nomen sumpsisse dicuntur. Cum nonnulli *Potociorum*, ex Palatinatu Cracoviensi, in Russiam transmigrarent, rebusque ibi egregie gestis, magnam virtutis famam adipiscerentur, oppidum dictum aureum *Potok* condiderunt, de quo fuscè dicemus inferius. Præter *Sulislaus*, Sendomiriensem Castellatum, omnes illi succedentes, altâ oblivione oblitteravit, in curiosa antiquitas. Attamen, quoscunque varijs locis colligere mihi contigit, in medium producere statui. *Sulislaus*, *Zavichostienfis* Castellanus, subscripsit *Boleslai* Pudici epistolæ, (apud *Nakielscium* in *Miechoviensi* Chronico fol. 177. ad Annum 1256.) & alteri Diplomati cuidam ad Civitatem Cracoviensem exarati Anno 1258. De *Clemente*, qui Anno 1256. *Lublinensis* Castellanus fuit; de *Andrea*, Castellani *Voinicentis* munus ad Annum 1287. gerente; de *Joanne*, ad eundem annum, Castellano Sendomirienfi, & de *Clemente*, ad Annum 1306. Castellano *Siradiensi*, sicut etiam de *Boguslao* Anno 1256. munere Castellani Sendomirienfis fungente, Tomo. 1. egimus. *Joannes Potocius*, *Elisabethæ* Hungarorum Reginae, *Pincerna* Aulicus, *Alexandri*, viri, tam manu fortis, quam consilio pleni, filius, *Vladislao* *Lothico*, Polonicas res imperio tenente, vitam egit, de quo *Joannes Turow* talia memorie prodidit: „*Felicianus* sicarius Hungarus in Carolum Regem Hungariae, „*Elisabethamque* Reginam, cum ferrum strinxisset, & jam Regem Reginamque „*sauciasset*, „*Joannes*, Filius *Alexandri* de Comitatu POTOKIENSI, bona in „*adolis juvenis*, „*Vicedapifer* Regine in searium invehit, eum ferro transfixit, & „*in terram deiecit*. „ *Sarmicus* Lib. VI. fol. 311. eadem enarrat de *Joanne Potocio*. Verum tam iste, quam alij scriptores, in isto loco, à Typographis, corrupti mihi videntur. *Strykowski* enim, in sua, quam, in Hungariam, suscepit peregrinatione, rebus bene examinatis, disertis verbis eum appellavit, *Joannem Potocium*, Equitem Polonum. Præter eum, *Dlugoffus*, maximum illud, in quo *Carolus* Rex versatus erat, periculum ad Annum 1330. describens, clarissimè testatur, *Joannem* istum de comitatu Regio *Potocium* fuisse *Joannes* „ (inquit) *Filius Alexandri de Potocken*, adolescens ingenuus, qui, *Dapiferi* officioungebatur, *Felicianum*, in pueros regios, crudelitatis & necis operâ „*ambulantem*, primus aggressus, sic uno ictu, inter collum & scapulas inflixit, re „*pressit* debilitavitque, ut corruens deslueret præceps in terram. Cui *Zaluski* in sermonibus varijs fol. 78. adstipulatur ac *Temberski* in Chronographia. Interim non est mirandum, *Polonum*, in Aula Hungaricâ, *Pincernæ* munere functum fuisse. *Elisabeth* enim, *Caroli* Regis conjux, *Vladislai* *Lothici*, *Polonorum* Regis, filia erat, quam multi *Poloni* Equites, cum in Hungariam discederet, secuti sunt.

Wlofko Hæres in *Potok*, subscripsit inter testes litteris Monasterij *Andreovienfis* Anno 1366. exaratis, de quibus consulendus est *Paprocius*, de

H h h h 2

Stem:

Stem: fol. 73. Non multo post Castellanus Vislicensis factus est, id quod perspicitur, ex Privilegio, Cracoviensi Civitati, à Casimiro Magno 1268. concessio. *Jacobum*, Castellatum Radomensem fuisse, testes sunt Literæ, à Jagellone, Polonorum Rege, ad Civitatem Lublinensem, Anno 1398. conscriptæ. *Bernardus*, vir tam pietate, quam splendore vitæ, insignis, circa annum 1435. emittit. Cujus tamen dignitatem, à Republica impetratam, iniqua posteritas obliuio obscuravit. Etiam si verò *Potocij* illi, clarò *Pilavæ* sanguine geniti, antiquissimis Majorum Nostrorum temporibus, ut, ut apud vetustiores rerum *Polonicarum* scriptores legimus, amplissimos in Republicâ honores, affecti fuerint, ita tamen, ab omnibus Titulis Exoticis, abhorruerunt, ut celsas illas, quæ, in Exteris Regionibus, laudi ducuntur, *Principum*, *Comitum* & *Marchionum* appellationes studio evitarent, maximam sibi, in hoc laudem parandam existimantes, si Nomen, Equitis Poloni, à Majoribus relictum, rerum, pace & bellò eximie gestarum splendore collustrarent. *Bernardus* quidem, cujus laudes celebravimus, filios tres, (alii scriptores numerant octo) *Bernardum*, *Mathiam* & *Stanislaum*, reliquit; qui, dulci erga fratrem, *Andreoviensem* Abbatem, amore ducti, fortunas, opes que suas, ad augendum Divini Nominis Cultum, *Andreovienſi* cænobio, contribuerunt. *Petri* & *Joannis Potociorum* in *Szczepanovice* Hæredum, qui circa Annum 1460. floruerunt, mentionem injicit, *Samuel Nakielscius*, in *Miechoviensi* Chronico folio 510.

Abbas *Andreovienſis*, *Bernardi* Filius, si *Okolſcio* credas *Bernardi*, si *Starovolscio* fidem tribuas, *Stanislai* Nomine fuit insignitus, meâ quidem sententiâ, *Bernardi* Nomine, cum Christo initiaretur, præditus fuit, postea verò quam sanctiori disciplinæ se devoverat, *Stanislaus* cognominari cæpit. Hic, cum *Jacobus Michovius*, consentiente Magno Romanorum Pontifice, ad Suffraganeatum *Vilnensem* promoveretur, in 24. *Andreovienſem* Abbatem, suffectus est; cujus sub auspicijs, præstans ille *Retaxationum* liber, circa Annum 1550. in lucem prodijt. Hic, tantâ pietate, tantâ morum sanctitate, tantâque meritorum amplitudine inclauit, ut, ab omnibus virtutum Existimatoribus, Defensor Divinæ gloriæ, norma religionis, & *Poloniæ* decus, concelebraretur. *Stanislaus*, Tribunus *Cracoviensis*, *Bernardi* Abbatis *Andreovienſis* frater, rebûs militiæ præclare gestis primum *Wazinsciam*, tum *Pfarsciam*, sibi matrimonio, adjunxit; quibûs tamen, sine prole, demortuis, *Goworczankam*, Stemmatibus *Ravicz* uxorem duxit, ex quâ, tres filios, *Georgium*, *Adalbertum*, & *Andream* procreavit; *Georgius*, natu maximus, reliquit Filium *Bernardum*, Rothmagistrum, Virum singulari animi vigore percelebrem, qui, ut in varijs, cum hostibus, commissis prælijs, ita in primis, in gravissima illa, cum Tartaris *Perecopensibus*, prope *Wisnuoweciam*, Anno 1512. pugna inîta, fortem atque strenuum, se præbuit. De qua *Justus Decius*, in suo, de *Sigismundi I.* temporibus, opere, fol. 83. consulendus est. Multa etiam: lectu digna de *Bernardo*, protulit *Bielscius*, fol. 519. Quem tamen *Jacobum* perperam vocat, sed apud *Starovolsium*, in Monumentis Sarmatarum, & *Sarnickium*, in Chronico, *Bernardi* nomine, appellatur. Forſan ejus Confors fuit (cujus *Paprocki* meminit) *Elisabeth Kościelecka*, Palatinis *Lanciciæ*; secundò votò elocata, *Sebastiano Zoravinskio*, Castellano *Haliciensi*: *Albertus*, alter *Stanislai* Filius, præter quatuor filias, *Barbaram*, *Sophiam*, *Annam*, & *Catharinam*, quarum una, *Georgio Lutomirskio*,

mirskio, Vexillifero. *Cameneceſi*, nupsisse dicitur, tres filios reliquit, *Joannem*, *Nicolaum*, & *Adalbertum*; *Joannes* quidem, ex primâ Conjuge, cui *Playſcia* nomen erat, unum filium, *Stanislaum*, & filias duas, *Catharinam Swarczoviam*, & *Hedvigem Strzalkoviam*; ex altera verò: quæ *Gawronſcia* cognomine celebratur, filios duos *Remigianum*, & *Joannem* progeniit. *Nicolaus* ex *Catharina Grusſiſcia*, Judicis *Sendomiriensis* Filia, duos creavit filios, quos inter, prædia sua, in *Polonia* sita distribuit. *Stanislaus* quidem, in Majori *Polonia*, in *Jarocino*, *Andreas* autem: in Ducatu *Lithvanicæ*, sedem incoluit. Ex istis, quos *Stanislaus* reliquit, filijs, nominari meretur *Castellanus* quidam *Rogoznensis*, qui, ex *Mieſkovia*, *Posnanienſis* Judicis Filia, duos filios, alterum *Stephanum*, alterum *NN.* ineunte adolescentiâ, lethali vulnere affectum; & unam filiam, Virginem, sacris *Divi Benedicti Posnanicæ*, Anno 1532. addictam, suscepit. *Adalbertus II.* tertius filius *Adalberti*, semper belli servijt artibus, semperque inter arma versatus fuit; Rothmagistri munere functus est. Tumulus illius *Jesupoli*, in Templo usui Ordinis *Prædicatorum* consecrato, conspicitur. Matrimonio sibi junxerat; *Dorotheam Zaiaczkoviam*, ex qua prodijt *Maximilianus Potocius*, de *Wola Magna*, ad *Zarnowo*, cujus filia *Stanislao Kozierowio* nupsit circa Annum 1620.

Jacobus, *Mathiæ Vexilliferi Cracoviensis* (qui *Bernardi* Abbatis *Andreovienſis*, tertius Frater erat) filius, *Sigismundi Augusti*, priusquam ad gubernandam Rem *Poloniam* publicam accederet, *Curia* *Mareschalcus*. Hic, cum partem *Hæreditatis Paternæ*, viris sacrae disciplinæ litatis, partem verò alteram fratribus suis patrue libus contulisset, omnem operam, omneque studium, in provehendis Reipublicæ incrementis, locavit, & meritis in Cives suos, ita inclauit, ut *Sigismundo Augusto Principi*, à Patre *Sigismundo I.* *Polonorum Rege*, circa directionem in Exercitijs Equestribus præficeretur; & ob præclara, quibus Patriam illustravit, facinora, omni rerum copiâ affluentibus prædijs: *Zahaypole*, seu *Zaypole* & *Sokolow* dictis, jure perpetuò donaretur. Oppidum illud *Zahaypole* in *Pokucia* ad *Borysthemem*, deinde *Potok* est appellatum. Hic ex *Kozminsſcia*, *Nicolaum* & *Andream*, filios, ex *Jazlowieccia*, duas filias, quarum altera, *Smiotankio*, Vexillifero *Podoliciæ*, altera *Nicolao Koryinscio*, matrimonio adjuncta fuit, & *Stanislaum* filium procreavit. *Stanislaus* reliquit filium, *Joannem* Capitaneum *Tlomacensem*, qui egregiâ linguarum exoticarum peritiâ præditus, ob incredibilem rerum bellicarum scientiam, grave illud Rothmagistri munus, obtinuit. Hic, *Grodecense* prædium, sibi acquisivit, ex *Ostrozanka*, filiam, nomine *Annam Węslowam*, quæ *Præfecto Rożanensi* nupsit; & filium *Nicolaum*, Rothmagistrum *Regium*, pro genuit, (Acta *Castrenſia Zakrocimensia* 1646.) *Nicolaus*, si *Okolſcium* audiamus, ex *Logofetowna*, *Cancellarij Moldaviæ*, filia, si *Actis Castrenſi Zakrocim*: 1646. assentiatur, ex *Catharina Maraczanka* (quæ, ipsò demortuò, *Joanni Comiti de Tarnow* nupsit) duos filios, *Stanislaum* & *Joannem* suscepit. Tumulus illius, tali inscriptione cohonestatus est: Si invieris quis fueram? Sapiens, strenuus, & dives: sed hæc omnia nihil, solus Deus omnia, *Nicolaus à Potok*, *Potocki*, Rothmagister *S. R. M.* sub auspicijs Ducis Exercituum *Stanislai Lotkiewski*, quiesco. Vale, & cogita, tuum extremum diem. Hodie vel erat sequeris. Ex filijs illius; *Stanislaus*, natu major, qui *Sophiam Makowieciam*, *Dapiferi Haliciensis* Filiam in matrimonium duxit, Centurio legionarius fuit, natu verò minor,

viribus, adversus Reipublicæ perturbatores, confligerent, *Joannes*, copiis, ab ipso met suisque fratribus, *Andrea* & *Jacobo*, (quibus alij quoque, ut sunt *Strusius*, *Kalinovius*, & *Golscius*, accesserant,) proprijs impensis, ad descendendum Regem, conscriptis, prudentissimè præfuit, & non *Chodkiewiczio* solum, maximo Litvanorum Imperatore bellico, cui dextrum cornu concreditum erat, ingenti rebellantium hominum vi cedente, sed *Zolkievio* etiam, Campestri Exercituum Regni Duce, qui sinistram cornu tenebat, vel ex pacto, quod, cum seditiosis & turbulentis civibus, confecerat, vel, ob insignem, quo, in nonnullos sanguine sibi conjunctos; ferebatur amore, commune Reipublicæ commodum, officio simulato, ita negligente, ut rebellantium turba, per disiectos Regij Exercitus ordines, erumpens, Regem, publicæ rei custodem, appeteret, quamvis, ut receptui caneret, ab alijs, commoneretur, imperterritus, in acie, perstitit, hostesque maximo in eum impetu irruentes, tam magno fortique animo repulit disperfitque, ut victor domitorque perditissimæ illius turbæ reverteretur. Omnes igitur, quibus publica salus curæ cordique erat, *Potociorum* genti acceptum tulerunt, quod pugna illa adeo benè feliciterque Regi eveniret; id quod etiam *Lubienscius*, Plocensis Episcopus, oculatus testis, in opere, quod de motu *Civilis*, composuit, lib. 3. fol. 131. luculentis verbis confirmavit. *Sigismundus* autem, tantam fidem, tantamque virtutem, quantam, in *Joanne* expertus erat, largè remuneraturus, Palatinatum *Braclaviensem*, Janussio Duce *Zbarassensi*, mortalium rebus erepto, illi contulit. Quod, ad ferocios rebellesque illos, à *Joanne*, cruentâ strage suppressos homines attinet, illo Patriæ invigilante, liberè respirare vix poterant. Postea verò, quam Regis jussu, in *Vallachiam*, ad sedandas discordias ibi noviter exortas, profectus esset, & *Turcis*, *Tartaris*, atque *Valachis*, ad internecionem, victis, *Constantino Mohyle*, gubernacula regendarum civitatum tradidisset, primum illud bellum domesticum, sub doloso cinere gliscens, brevè, in communem Reipublicæ perniciem, ita exarsit, ut *Sigismundus*, Polonorum Rex, ad illud componendum, *Joannem*, ex *Vallachia*, quam ocysimè revocare, necesse haberet. Quo quidem, in Patriam, redeunte, spes rebellantium, ad irritum, prorsus cecidit, exoptataque diu, cordationibus civibus, pax refloruit. Hinc *Sigismundus*, spectatâ satis, probatâque *Joannis* fide atque animi religione, ad gravissimas eum causas deliberationesque adhibuit, qui tamen Regiæ majestati, ita semper consuluit, ne Polonorum libertas inde caperet detrimentum. Cum *Sigismundus*, *Moscorum* genti, bellum inferre statuisset, *Joanne Potoccio* monente, primum *Smolensciam*, urbem munitissimam, obsidione cinxit, illique, *Zolkievio* absente, summam hujus belli tradidit. Ex quo factum est, ut nonnulli eum, Ducis Exercituum Campestris titulo, ornare consueverint, cujus tamen dignitatis mentio, in Epitaphio, magnificè illi posito, quod *Okolscius*, in Orbe suo *Polono*, repetijt, planè intermissa fuit. Cæterum memoratu dignissimum esse judico, *Joannem* illum, sedatis illis *Guzoviensis* Confederationis motibus, semper copiam quandam militum, independentem à Ducis Exercituum autoritate, soli ipsius imperio parentium, sustinuisse, & cum Notarij Exercituum Regni munere fungeretur, secundum, ab Exercituum Duce, locum occupavisse. In obsidendâ verò urbe *Smolenscia*, non tam senio confectus, quàm varijs durissimisque rei militaris laboribus, fractus, anno, à Partu Virginis 1611. cum vitæ suæ 56. egisset, cum

maximo Regis, omniumque Patriæ bene cupientium, merore diem extremum obiit. Ejus characterem *Starovolscius* hisce verbis exprimit. „*Vir pacis & belli artibus clarissimus, forma corporis simul dignitati congruebat, & oris decus, & morum elegantia adfuerat. Fuit in eo præterea laboris, in edia, doloris, vigilia, patientia summa, item justitia, pietas, modestia, liberalitas, cæteræque heroici animi dotes.*”

Hic *Joannes*, *Laticzoviensem* illam magnæ molis arcem, condidit. Quam ob rem, ut ingens, quo, pro communi Patriæ salute, afficiebatur, incommodum, aliquâ ex parte, leniretur, largissimi ei, ex Prædijs Regijs, provenientes decernebantur fructus, hæc additâ lege, ut, illo demortuo, publicum illud emolumentum, quinquaginta per annos, redundaret, in liberos, sibi succedentes. Conf. Constit. 1598. fol. 690. & 1607. fol. 851. item 1609. fol. 897. Uxorem duxit *Elisabetham Kamienieciam*, *Succamerarij* *Russiæ* filiam, Catholicæ Religionis devotissimam. Quamvis autem *Kamienieciam* illa prolem non tulerit, *Joannes* tamen, singulari uxoris amore ductus; licet ab Orthodoxâ Fide alienus, Cænobia, quæ, ab illâ, in Divi Dominici honorem, *Kamienieciam* & *Laticzoviam*, erigebantur, maximis privilegijs confirmavit, uberrimisque adauxit redditibus. (vid. *Okolscij* *Russia Florida*. fol. 106.) Pie tamen creditur, illum, prius; quam, ex vitâ, decesserit, mentem suam, Ecclesiæ Catholicæ addixisse, unde & ejus corpus, (ut *Starovolscius* litteris prodidit) uxore jubente, ex castris, prope *Smolensciam*, locatis, *Panioviciam* deportatum, ibique in sacello, hunc in finem, magnifice extructo, dispositum fuit. Tumulus illius, vexillo, merito virtutis signo, cohonestatus est.

Andreas, Castellanus *Camenecensis*, Capitaneus *Bialo Kaminensis*, *Nicolai*, *Podoliæ* Generalis, alter filius. Ita enim appellatur, in litteris, à *Sigismundo III.* Polonorum Rege, Anno 1609. conscriptis, quas cum posteris communicavit *Possellius* (a) in Chronico m. ff. fol. 433. Primis ætatis suæ annis, in *Sigismundi* aulâ, consumptis, reliquos Patriæ bono sacrauit. Cum adhuc *Pocillatoris Podoliensis* munere perfunderetur, ad Comitiam, quæ Anno 1589. celebrabantur, publici commodi gratiâ, delegatus, Transactionem *Bedziniensem* subsignavit. Cum autem Comitiam Anno 1601. instituta, communi civium nomine, frequentaret, magno cum applausu delectus fuit, ut campos, in *Russiâ* atque *Podoliâ*, ab incolis, desertos, inter viros, de Republicâ egregie meritos, distribueret. (vid. Constit. fol. 742.) Cum denique ad comitia, quæ anno 1607. *Rava* habebantur, civium suffragijs electus, convenisset, ob præclarissima, quibus in Patriam, eminebat, merita, ab universo Polonorum Conventu, impetravit, ut oppidum, quod in *Podoliâ*, ad *Vallachiæ* fines, condiderat, à rebus nonnullis, quæ in publicum usum, impendi solent, prorsus immunis declareretur. (vid. Constit. fol. 857.) Quale verò nomen oppido illi inditum fuerit, memoriæ traditum ibi non reperies: Si res, ab illo, fortiter gestas scire cupias, fratribus adjuvantibus, cum Tribuni locum teneret, adversus *Moldavos*, *Vallachos*, atque *Turcas*, *Kraloviam*, *Dziardoviamque* prope, satis strenue feliciterque confixit, campisque Paganorum ossibus repletis, *Siemio nem in Vallachia* gubernio constituit. Tandem, cum Polonia tristissimis illis *Guzoviensibus* discordijs divexaretur, *Sigismundi*, Polonorum Regis, partibus addi-

K k k k

(a) In Chronico suo Mss. Latine exarato & hucusque in edito, quod edendum, polliceor, si copiâ Typographi dabitur, sumptus proprios facientis.

adlictis, vitam periculo maximo ita exposuit, ut clade cruentâ peractâ, inter cæsos milites, extremum vix ciens spiritum, reperiretur. Matrimonium bis iniit. Primo, Sophiam *Piasciam*, gente *Zabavam*, sibi adunxit, ex qua, filios quatuor, *Nicolaum*, *Stanislaum*, *Georgium* & *Jacobum*: filias autem duas, quarum altera *Anna*, altera *Christina* nomen gerebat, procreavit, *Anna* quidem, *Stanislae Golscio*, *Rusæ* Palatino, nupsit, quo tamen vita defuncto, *Carolinæ Coreciam Duce*n, *Volhyniæ Castellani*, thoro conjugali, solenni ritu adnupsit. Mulier erat sanctis iisque aureis moribus prædita. Quamvis autem, ex parentibus, à Catholica fide, alienis prognata esset, tamen tenerâ adhuc ætate, gravissimo quodam morbo conflictata, postposito Patris indignantis metu, sacris Romanæ Ecclesiæ, se devovit. Hæc autem non per omne, quod illi reliquum erat, vitæ tempus, solum, professâ fuit, sed fratribus etiam, eadem, cum illa, stirpe genitis, pervasit, ut erroribus, quos cum lacte altricis suxerant, penitus exutis, religionem catholicam amplecterentur. Vitam annos triginta, inter mortales, actam, anno à Virginis Partu, 1623, cum morte, commutavit. *Korci* sepulta fuit, ubi illius Epitaphium visitur, tabulæ argenteæ, inscriptum. *Christina* primum, cum *Alexandro Humieccio*, *Camenece*nse Castellani, secundum autem, cum *Samuele Zamiechovio*, conubium iniit. Hæc, cum piissime religiosissimeque viveret, à Præpotenti Numine excitata, spiritu multa fatidico, eventura prædixit. Si, Historiæ Collegij Societatis *JESU Leopoliensis*, fides habenda est, illorum duo à Loci ordinario delegati fuerunt, rerum divinarum intelligentissimi, qui, miraculo rite examinato, rei secretioris veritatem, gravissimo testimonio confirmarent. Quod quidem publicæ exponere luci, si exemplum authenticum obtinere mihi contigisset. Cæterum observatu dignum puto, illam sæpissime, ore revelato, dixisse, „*Potockios Pilavitas tamdiu Nominis sui dignitatem, aucturos cumulatuosque esse, quamdiu, à Thesauri Polonorum publici custodiâ, vacarent.*” Sed, ad Joannem nostrum, redeamus. Hic, *Piasciam* vita defunctâ, alteram duxit uxorem, *Catharinam Buczacciam*, *Pilavitico* sanguine ortam, *Succamerarij Podolia*, ex *Radivilia*, genitam filiam, quæ *Joannem* & *Christophorum* illi dedit filios. *Nicolaus*, *Andreas*, *Castellani Camenece*nse, filius, natus maximus, *Sigismundi III.* Poloniæ Regis aulicus, cum, in obsidenda *Smolensciâ* urbe, *Tribuni* munere fungeretur, imperante Rege, hujusce urbis cuniculos investigaturus, globulo, ab hostibus, ictus lethifero, in optimo ætatis flore, communi patriæ bono, animam exspiravit. Ejus mentionem prosecutus est *Kobierzycius*: Hist. fol. 381. Ossa illius in oppido *Potok* deposita sunt. Epitaphium, in immortalem hujusce Viri memoriam, exstructum, cum posteritate, communicarunt *Starovolscius* & *Okolscius*.

Stanislaus in *Podhayceh*, *Cracoviensis* Palatinus, summus Exercituum Regni dux, *Halicie*nse, *Barense*, *Grodecense*, *Colomiense*, *Moscicense*, *Drahimense*, *Radomicense*, *Dolinesse* Capitaneus, *Andreas*, *Castellani Camenece*nse, alter filius. Hic, cum in Polonia, artibus, quibus generosa juvenus erudiri solet, à gravissimis magistris, naviter institutus esset, & ingenij expoliendi, & scientiæ rerum altiorum augendæ, gratiâ, in *Galliam*, atque *Belgium*, præstantissimas nobiliorum mentium officinas, discessit. Ex his, in patriam, quâ nihil dulcius putabat, reversus, gravissima, in omnes, Catholicæ fidei inimicos, bella paravit. Non enim illis tantum, quas *Vittebergensium*

sum doctores tradebant, vivendi agendique regulis, nuntium remisit, sed domicilium etiam, quod *Paniovicia*, excolendis, à catholica fide, alienis disciplinis, à majoribus destinatum erat, in stabulum convertit. Ut ex *Annis Societatis JESU Litteris*, percepimus, *Joannes*, Palatinus *Braclaviensis*, *Stanislae* Patruus, illam, si dijs placet, academiam constituerat. Hic etiam, prius, quam ex vivis, abiit, non illis tantum, qui perditis ibi juvenes imbuebant scientijs, sed istis etiam, qui libros, errorum plenos, typis exscribebant, adeo honeste ac liberaliter providit, ut quatuor millia, quos Poloni vocant, *floreni*, ex prædijs, ab illo relictis, communem in illorum usum, quotannis provenirent. Hisce autem devictis, *Stanislaus*, adversus externos Patriæ hostes, per sexaginta Annos, ad ætatem usque ingravescentem, (cum nimirum octogesimo octavo Anno egisset) licet non eadem semper fortunâ, tamen eadem, nullo non tempore, mente atque virtute in 46. prælijs, mirifice conflavit. Primum quidem magnanimitatis prudentiæque suæ specimen, in turbulentibus *Guzoviensibus*, edidit. Deinde, in *Vallachia*, patris sui, tam gloriæ, victricibus armis, comparatæ, quam laborum periculisque, comes ac socius fuit. Tunc prælijs, cum *Moseis*, ad *Smolensciam*, cum *Turcis*, ad *Chocimium*, & *Cecoram*, cum *Tartaris*, *Zolkienio* duce, ad *Busham*, & *Konieczpolscio* imperante, ad *Barum*, cum *Gustavo*, *Svecorum* Rege, ad *Gorzdnam*, cum *Cosais*, ad *Boroviciam*, *Chmielniciam*, *Sbarasiam*, *Vishnoveciam*, *Sboroviam* & *Starciam*, cum *Abasio*, ministro *Turcarum* Imperatoris purpurato, ad *Studzienniciam*, mox *Rothmagistri*, mox *Colonelli*, mox *Regimentarij* locum obtinens, magnâ cum laude, interfuit. Postea, quam *Tyram* fluvium trajecisset, ingentem *Tartarorum* copiam prostravit, maximisque illorum, ductoribus occisis, civium quindecim millibus, ab illis, in servitutem deductis, libertatem restituit. Hisce atque alijs rebus gloriosissime gestis percelebris, sexagenarius ille bellator, corporis, quod infinitis laborum bellicorum molestijs, mirum in modum, debilitaverat, recreandi reficiendique causâ, rei militari se abdicare, inque privatam secedere vitam, animo statuit.

Eo vero temporis tractu, cum *Leopolim* iter faceret, rusticus quidam, ad viam, agrum percolens, ferream clavam (quâ insignis quondam Polonorum Dux usus fuerat,) effossam, ei obtulit, vehementerque rogavit, ut benigno vultu accipiat munusculum; olim sibi profuturum. *Stanislaus* quidem, eâ, qua solebat, humanitate, clavam excepit, minus tamen speravit, rusticum, ipsi ætate jam nimium provento, tali signo, summum belli imperium, esse ominaturum. Quamprimum autem *Leopolim* accessit, à *Joanne Casimiro*, Polonorum Rege, cum *Kalinovius*, inopinatâ, humanis rebus, morte eriperetur, per *Lauckoronscium*, ad summam rei Polonorum bellicæ, eVectus fuit. Hic patriæ, varijs concussæ motibus, omnique adversâ, in illius interitum, fortunâ conspirante, ad extrema quasi reductæ, mirificâ cum prudentiâ, eximiâque cum laude, consuluit. Primum quidem, clade *Batoviensi* peractâ, cives acerbo fato dispersos, contraxit, hisque naviter adjutus, *Rusæ Volhyniæque* Palatinatus, à *Cosaccorum* rebellium metu, liberavit. Postea, *Joannem Casimirum*, Regem, gravissimum ad *Zboroviam* & *Zbarasum*, periculum subeuntem, servavit, *Basilium Szeremetum*, quem antea, ad *Ochmatoviam*, fugaverat, novâ strage, ad *Cudnoviam*, affecit, omnesque ejus copias disjecit, unde immortalem sibi, apud posteros, summæ virtutis opinionem & famam, comparavit. Milites Regni Poloni provinciales, quos, cum

vulgo, *Quarcianos* appellamus, à *Carolo*, Svecorum Rege, alienavit, & *Joanni Casimiro*, Polonorum Regi, conciliavit. Hisce quidem fretus, Svecos *Lublino* expulit, alijsque in locis illorum vires labefecit. *Ragocium*, Svecorum, in Poloniae perniciem, socium, tantâ adfecit clade, ut vitam sibi concedi; petere cogeretur. Tandem, ipso *Joanne Casimiro* ductore, contra *Moscoviam*, arma tulit, indeque victor recessit; nec prius, quam, ad superos, evocaretur, bellandi finem fecit. Obijt 1667. Ejus corpus *Podhaycij* conditum est. Brevi, Confessario suo in somnis apparuit, à quo interrogatus, quomodo valeret? respondit: *inter alia, multum, ad salutem suam, contulisse, quod, Polonorum exercitui, imperans, disciplinam militarem diligenter & severe observari curasset.* Primum Succamerarij *Podoliensis* munere, functus est (Constit. 1623. fol. 10.) postea Castellanus *Cameneccensis*, creatus, tum Palatinus *Braclaviensis* factus est. Deinde, Palatinatu *Podoliae*, cohonestatus fuit. Denique, cum Palatinatu *Podoliensem*, cum *Kijoviensi*, Rege annuente, jam commutavisset, ad Palatinatu *Cracoviensem*, ascendit. Id quod suo loco diximus. Mortem, eâ quâ Heroem decet, animi magnitudine atque constantiâ, oppetit. Interrogantibus resp. ndit, „*se mortem non timere, cum pro Deo & Patriâ, mori, totâ vitâ semper dulce atque gloriosum duxisset.*„ Imaginem Salvatoris Christi Crucifixi quam pectori applicuerat, adeo fortiter manibus compressit, ut non prius, quam extremum spiritum exhalavisset, ei vi adhibita avelli potuerit. Matrimonium primum, cum *Sophia Kalinovia*, *Podoliae* Generalis filia, inijt, ex qua filias duas progenuit. Ex his *Elisabetha*, quæ natu major erat, primum Hieronymo *Sieniavio*, Regni Notario Campestris, deinde vero, summo Romanæ Ecclesiæ Pontifice concedente, *Georgio Potoccio*, Patrueli Germano, connubio adjuncta fuit. Hæc una cum marito, canobium Ordinis Minorum *Ufiatyni* instituit. Altera, cui *Anna* nomen inditum erat, *Sigismundo Ostrorogo*, Capitaneo Rohatiniensi, nupsit, quo adcalites, translato, *Maximiliano Przerembicio*, Siradiensi Palatino, adsociata fuit. *Kalinovia* autem, quam nominavimus, præter filias tres, etiam filios: *Andream*, *Procopium*, & *Felicem*, protulit. *Procopius*, stiria glaciali ex stillicidio, delabente, ex inopinato ictus, parentibus adspectantibus in puerili ætate animam effudit. *Stanislaus* quidem, *Kalinovia* demortua, *Annam Mohylancam*, Palatini *Vallachiae* filiam, quæ jam tribus maritis rite nupsit, uxorem duxit. Hæc, *Stanislao* suadente, à *Græcâ*, (quam vocant schismaticam) ad alteram, Romanæ unitam, Ecclesiam transijt. Cæterum tamen, sine prole, è vitâ discessit. Quod, ad *Stanislai* pietatem attinet, adeo divitiarum, nullo non tempore, infervijt gloriæ, ut, in tuendis diviniorebus rebus, ne vitæ quidem parcere paratus esset Templum, apud *Cameneccenses*, qui *Podoliam* incolunt, Deo sacrum, vetustate propemodum collapsum, magnifice restauravit, simulque urbem vallo castelloque circummunivit. Talia meritis laudibus celebrantur in Constit. 1667. fol. 16. *Podhaycij* sacellum erexit. Viris religiosi, qui *Carmelite* discalceati dicuntur, triginta millia legavit. Ea præter, nonnullis etiam Sociorum *JESU* Collegijs, indulgentissimum largitorem se præstitit. Beatissimæ autem, quæ *Czenstochovia* colitur, Virgini, Clavam Ducalem, insignie suæ dignitatis, gemmis distinctum clarissimis, variorum, ab illâ, in eum, beneficiorum collocatorum, remunerandorum gratiâ, obtulit. *Stanislaviam*; à nomine suo ita dictum oppidum; in *Pokutia* erexit. Nec minus, in exercitum, cui, magno patriæ emolumento, imperavit, libe-

liberalis fuit. Quippe *Tenutas Regias*, à Rege, soli ipsius usui, collatas, inter milites, bellorum molestijs fractos, adversâque fortunâ oppressos, distribuit, quibus quoque, ex suis redditibus haud parum adjecit. Id quod etiam *Janblonovius*, maximus ille Exercituum Regni Dux, non semel de eo testatus est. Quamvis autem, cum militibus, rerum negligentioribus, subdure nimis egerit: alios tamen, legibus obtemperantes, singulari quâdam semper humanitate, excepit. Aditus, ad eum, nullo tempore, non patuit. Cæterum, vultu, ingenium quendam animi candorem, spirante, optimum quemque cepit. Nec malam illam simulandi artem unquam calluit. Cum autem omnia, quæ solenniter effabatur verba, familiari sibi voculâ: *Reverâ*: confirmare soleret, à militibus ejus imperio parentibus, *Revera*, appellatus fuit. Ejus de rebus exposuerunt *Kochowski* in *Climact.* sæpius. *Potocki* in *Centur. Viror. & Okolski.*

Andreas in *Stanislavovia*, Castellanus *Cracoviensis*, Dux Exercituum Regni *Campestris*, *Haliciensis*, *Kolomientis*, *Lezayscentis*, *Wyzgrodensis* Capitaneus, *Stanislai*, Palatini *Cracoviensis*, supremique Exercituum Regni Ducis, filius natu maximus. Antea, quam, ad dignitates illas, ascenderit, primum *Vexilliferi* Regni, post Palatini *Kijoviensis*, deinde Palatini *Cracoviensis*, munere perfunctus est. Is patris vestigijs insistens, à tenerâ ætate, hostium castris immixtus, miram ac pæne incredibilem militiæ operam dedit, omniumque, maximè verò ad *Cudnoviam*, laborum ac periculorum comitem se, patri suo fortissimo, adjunxit. Quo nomine, apud *Joannem* tertium, Augustissimum illum Polonorum Regem, cujus sub auspicijs, & *Chotimia*, & *Zorannia*, victorijs clarus exstiterat, singulari gratiâ auctoritateque valuit. *Joannes* quidem, cum *Vieniam*, universæ, Christo initiatæ, *Europa* propugnaculum, à Barbarorum obsidione, liberaturus *Poloniâ* excederet, *Andream* Castellanum, ejus prudentiam animique præsentiam satis cognitam perspectamque habebat, rerum publicarum regimini, diplomate, ut vocant, vicarium sibi constituit, omnemque illius curæ Patriam commisit, cui quoque, ullo sine detrimento, sapientissimè præfuit. Turcas enim, *Jasloviciâ*, *Ufiatyniâ*, *Czerkoviâ*, *Jagielniciâ*que expulsos, eò adegit, ut, intra *Camenecciae* urbis mœnia, retrocederent. Cumque Tartari inopinatam repentinamque, in *Volhyniam*, incursionem facerent, omnemque, à *Lubartoviâ*, ad *Zaslaviam* usque, regionem devastarent, exploratâ hac re, magni animi Heros, cunctos illis transitus adeo præclulit, ut hostibus, partim cæsis, partim fugatis, prædam recuperaret, civesque, à Tartaris captos, in libertatem, quâ nihil dulcius putabant, feliciter vindicaret. *Joannes* igitur, Victor, *Vienâ* reversus, præclari hujusce facinoris non immemor, *Andream*, *Nicolao Sieniavio*, vitâ præfundo, summæ rei Polonæ bellicæ, præfecit. Ipsi autem Republicæ Proceres, in Constitutionibus Anni 1685. res, ab eo, in *Podoliâ*, *Moldaviâ* atque *Budziaciâ*, egregie gestas, eximijs laudibus condecorarunt, cumque patriam, pectore suo, instar muri ahenei, contra hostium turmas, communivisset, quadraginta ei millia, quæ, in bello illo gerendo, in communem civium defensionem, expenderat, ex hibernis restituenda, consentientibus totius Poloniæ ordinibus, curarunt. *Stanislavoviam*, urbem in *Pokucia* sitam, proprijs sumptibus, ingenti Patriæ ornamento emolumentoque, vallo atque castello cinxit. (Constit. 1676. fol. 42.) ibique Ecclesiam Canoniorum, quam appellant *Collegialem*, erexit, in quâ, vitâ gloriose peractâ, depositus est. Patribus Or-

dinis Prædicatorum Conventus Sniatynensis, feudum, *Potoczek*, semper in usum, concessit, id quod etiam firmissimâ Republicæ approbatione, in Constitutionibus Anni 1685. fol. 16. munitum fuit. Ecclesiam vero, Patribus ejusdem Ordinis *Halicia* quidem à Sancto *Hiacinto*, constitutam, temporum tamen iniquitate ita collapsam, ut vix vestigia illius quædam remanessent, magnifice renovavit, largosque, ad servandum illud cœnobium, à *Joane Casimiro*, Polonorum Rege, ex Capitaneatu Haliciensi proventus impetravit. (vid. Constit. 1667. fol. 36.) Conventum *Kolczyniensem*, vel, ut hodie dicunt, *Josephopolensem*, & Ecclesiam, in sacrum Religiosorum, Ordinis Minorum, quos cum vulgo *Bernardinus* appellamus, usum, titulo; *Corporis Christi* insignem, Anno 1691. condidit. Quibus quidem, ad finem, perductis, diem supremum eodem Anno obiit. *Stanislavovia* sepultus fuit. Matrimonio sibi adsociavit, Annam *Rysinsciam*, Stemmatibus *Leszczyc*, Castellani *Crusviciensis*, ex *Firlejowna*, natam filiam, ex qua filiam unam, *Catharina* nomine claram, duos autem filios, *Stanislaum*, & *Josephum*, progeniit. Catharina primum, Ludovico *Wielopolscio*, Regni *Pincernæ*, *Cracoviensisque* Capitaneo, deinde *Francisco Donhoffo*, Capitaneo *Vislicensi*, tum denique *La Moto*, Exercituum *Saxonie* ductori nupsit. *Stanislaus*, Capitaneus Haliciensis, & Tribunus Regius, cum sacra secularia *Romæ*, solemniter, concelebraret, ab *Innocentio XI.* summo Romanorum Pontifice, humanissime exceptus, sanctum *Vincentij* Martyris corpus, in immortalis hujusce propensionis memoriam, obtinuit. Quod ipse quidem, in divinum sanguinis sui, pro fide Catholicâ, profundendi, omen, religiosissime coluit. Ex *Italia*, in *Galliam*, indeque, in *Belgium* transiit. Cum autem prope *Bruxellam* flumen trajiceret, pulvis nitreus, in navi, quâ provehebatur, casu, nescio quâ inflammatus, itineris socios, vel in summum aërem eiecitavit, vel medijs in fluctibus, submersit. Ipse solus, Deo sospite, & *Vincentio* Martyre, intercessore, ad ripam insulæ sibi proximæ projectus, à tantæ calamitatis spectatoribus, cum Sancti *Vincentij* Corpore, incolumis exceptus est. Tunc, ad patrios Lares, redux, tam, ad *Joannem Tertium*, Poloniæ Regem, quam ad Comitatus, quæ dicuntur *Generalia*, communi civium nomine, bis delegatus, spem, de semet, excitavit maximam. Cum tamen, *Joannem Tertium*, contra *Turcas* confidendum, *Viennam* comitaretur, primo in concursu, signa Patris sequens, ingenti hostium vi suppressus, summo cum *Joanne*, Polonorum Regis, tum Ducis *Lotharingie* luctu, succubuit. Corpus ejus, in *Poloniam*, deportatum, honesto ritu *Stanislavoviae*, terræ demandatum fuit.

Josephus, in *Stanislavovia*, *Zbarassia*, & *Niemirovia*, Palatinus *Kijoviensis*, (a) *Varlavienensis*, *Haliciensis*, *Sniatynensis*, *Lezayscensis* Capitaneus, summus Exercituum Regni Dux, *Andrea*, Castellani *Cracoviensis*, summique Exercituum Regni Ducis, alter filius, vir, ad altiora quævis agenda, natus, interque maximos ætatis nostræ herôes, jure ac merito quodam, numerandus. Hic, *Cracoviam* prope, in *Svecos*, cum tercentis militibus, satis strenue pugnans, mirum quantam nominis sui famam consecutus est. Post, *Ucrainam*, quam *Cosaci* rebellantes occupaverant, cum suis aggressus, nec hostibus, nec civibus, impiæ turbæ complicitibus indulgens, non prius ex acie recessit, quam omnem turbulentorum hominum vim infregisset. Constitutio Anni 1703. fol. 24. hæc ipsius mentionem verbis prosequitur. „Universo Polo-

a) Jam nunc Palatinus *Posnaniensis* 1745. in *Kijoviensem* filio suo; sibi succedente.

norum Orbi notæ sunt res eximie gestæ, à Majoribus *Josephi*, in *Stanislavovia*, *Potoccijs*, Palatini *Kijoviensis*, Capitanei *Haliciensis* &c. *Kalissij*, *Konieczpolij*, atque alibi, vario licet sæpius Marte, constanti tamen firmoque semper animo, egit, nec officio suo unquam defuit. In summo Patriæ Parlamento, quod, à nostris, *Regni Tribunal* dicitur, & Anno 1700. & Anno 1723. Mareschalci munere, peregrinè cum laude, perfunctus est. Universis autem Regni Exercitibus, in Ducum, morte sublato, vicem, insigni patriæ (summi Regimentarij, nomine) bono, præfuit, nec varijs, quos illa tempora ferebant, rerum commutationibus, permotus fuit. Horum quidem in meritorum præmium, summum, à Serenissimo Augusto Tertio, Polonorum Rege, exercituum Regni imperium obtinuit.

Novissimi *Moscorum*, cum *Turcis*, belli tempore, quod quoque, circa *Poloniæ* fines, conferebatur, rem adeo prudenter tractare scivit, ut retinendo belligerantes, patriam, ab omni periculorum metu, liberaret. *Stanislavoviam*, à Patre, munitam, firmiori vallò castellòque incinxit, curiâ & turri exornavit, & plateas integræ civitatis lapidibus stravit. Religiosis, Societatis *JESU*, ut Collegium, communem in illorum usum, ibi exstruerent, non libenter solum concessit, sed tali etiam ope illud promovit, ut conditoris nomine celebrari jure mereatur. Conventum, Ordinis Minorum *Observantium*, à Patre, *Josephopoli* è ligno exstructum, incendio autem consumptum, ut & monasterium cum templo, ex lateribus, reticienda reparandaque curavit. *Zbarassia* Ecclesiam, quæ Patribus ijsdem sacra est, à *Turcis* everfam, permagnifice renovavit. Nec non ibidem solum, sed *Krotosynæ* etiam in majori *Polonia*, sitæ, Ecclesiam, Religiosorum, quos *Trinitarios* de Redemptione Captivorum appellamus, usui sacram condidit. Hæc quoque Patribus, Ecclesiam, in arenâ, prope *Thomassoviam*, Beatissimæ Virginis cognomine celebrem erexit, & Turribus adornavit. Connubium primum inijt, cum *Victoria Leszczynia*, (a) gente *Vieniava*, Palatini *Podlachia* filia, ex Ducisâ *Visniovieccia*, nata. Filiam *Sophiam* quam, ex ea, habuit, nuptu locavit, *Adamo Smigielscio*, Capitaneo *Gnesnensi*, heroi ætatis nostræ clarissimo. Hoc, è vivis sublato, matrimonio juncta est, *Petro Dominico Kosakovic*, *Podlachia* Castellano. Morte obiit 1292. De filio, quem ex *Leszczynia*, progeniit, *Stanislai* nomine insignito, inferius dicemus. Connubium secundum celebravit, cum *Ludovica Muszchowna*, Filia *Supremi* (b) *Mareschalli* Regni. *

Stanislaus POTOCKI in *Stanislavovia*, *Zbarassia*, & *Niemirovia*, Palatinus *Smolenscensis*, (c) (quam dignitatem Anno 1736. post *Zamoiscium*, consecutus est) Capitaneus *Haliciensis*, *Kolomyiecentis* &c. *Josephi*, Palatini *Kijoviensis*, (d) summique Exercituum Regni Ducis, ex *Victoria Leszyn.*

LIII 2.

(a) Ex qua Familiâ Celsissimâ prodijt Rex *STANISLAUS* Dux *Lotharingia* & *Bari* modernus.

(b) Jam nunc Castellani *Cracoviensis* modernus.

* *Josephus POTOCKI* Palatinus *Posnan.* Dux Exercituum Regni *Supremus* perquam venerandus, sapientissimus *Reipublica* Senator, peritissimusque rei militaris Dux habetur. Vita, dum hæc enarramus, satis vigente adhuc, fruatur, quam Deus, *Reipublica* *Polonia* auctor statorque maximus, in commune Patria decus, atque emolumentum, Nestorem esse velit, impense optamus.

(c) Jam nunc Patri successit in *Palatinatum Kijoviensem*.

(d) Jam nunc *Posnaniensis*.

Lesczynski, filius. Nulla fere habita sunt Comitata, in quibus iste, legati fungens munere, Reipublicæ salutis libertatique non invigilaverit. Quæ tamen virtus, ex eo, quo, in Procerum numerum, admissus est, tempore, clarissime, in eo, enituit. In commissione, quæ *Radomia* Anno 1723. instituebatur, Mareschalcum egit. Hic magni Herois filius, cum Patria tumultibus perturbaretur civicis, Patris loco, universis Regni Poloni Exercitibus, ingenti omnium plausu non semel præfuit. Primum iniit matrimonium cum *Mariana Laszcowna*, Palatini *Belsensis* filia, ex qua genuit filiam, *Anna* nomine insignem, (e) & filium *Antonium*, Capitaneum Kolomyssensem, Exercituum Regni, ad Comitata, quæ Anno 1740. celebrata fuerunt, tum & ad Augustum III Polonorum Regem, Legatum. *Antonius*, eodem, Anno in Ecclesia *Varfaviensi*, quam Collegiatam appellant, præsentibus Rege, Regina, filiabusque regijs, cum *Marianna Czapska*, *Joannis Ansgarij*, Supremi Thesaurarij Regni, filia nuptias celebravit. Quibus ne quid magnificentia deesset, ipsa Regina, sponsæ, splendidam, propriâ manu, coronam nuptialem imposuit, Joannes autem *Lipsius*, sacre Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Cracoviensis Episcopus, insigni Episcoporum & Prælatorum, qui Insulati dicuntur, coronâ stipatus, *Mariannam*, *Antonio*, de quo dicimus, solemniori ritu adsociavit. Quibus peractis *Antonius*, (f) cum in juvenili esset ætatis flore, morum alienorum cognoscendorum gratiâ, remotiores à Polonia perlustravit regiones. *Stanislaus* quidem, Smolenscensis Palatinus, secundum matrimonium contraxit, cum *Helena Zamojska*, Palatini *Smolenscensis*, filiâ, omnibus, quæ feminam heroicam exornare possunt, virtutibus præditâ, ex qua non filias solum, sed filios procreavit, *Ignatium*, *Michaelem*, & *Xaverium*, in magnam Patriæ spem adolescentes. Cæterum & *Stanislaus*, & *Helena* Patres Societatis JESU singulari semper amore prosequuti sunt, uti ipsa filiorum nomina abundè testantur. Ut multa alia præteream, in Collegium, & Ecclesiam, quæ *Stanislawovia* florent, liberales se præbuerunt.

Felix Casimirus, in *Podhayce* & *Christinopoli*, Castellanus Cracoviensis, summus Exercituum Regni Dux, Capitaneus Crasnostavienensis, Sokalensis, Robcicensis, Tlumacensis, Nisinenensis, *Stanislai*, Palatini Cracoviensis, summique Exercituum Regni Ducis, alter filius. Primum quidem Subdapifer Regni munere functus est, in quâ constitutus dignitate, in eligendo *Michaele* Rege, Anno 1669. Nuntiorum Mareschalcum egit. Tunc Palatinatum *Siradiensem* obtinuit, quem, Rege indulgente, cum *Cracoviensi*, commutavit. Cum ipse frater *Andreas* Campestris Dux, ad superos evocaretur, in illius locum, successit. Cum autem *Jablonovius*, ad cælites excessisset, universis Regni Exercitibus, præfectus est. Cui quidem dignitati Castellania, quæ *Cracoviensis* dicitur, accessit. Quibus tamen vix duos menses defunctus, Anno 1702. supremum diem obiit. *Christinopoli* sepultus est. Vir erat Patriæ amantissimus, in cujus tuendâ salute, nec vitæ, nec rei suæ familiari pepercit. Multum pecuniarum, inter numerosas, quas, in commune Patriæ commodum, comparaverat copias, distribuit. Legionem quoque pedestrem proprijs sumptibus conscripsit. Cum *Niemiroviam* obsidione liberaturus esset, hostium copijs circumventus, diu quidem fortiterque restitit, ingenti tamen vi, suis partim interfectis, partim

in capti;

(e) Nupsit Francisco POTOCKI Incisori dapum in Regno, Equiti S. Andreae.
(f) Brevis post Antonius Potocki Argentorati febre correptus, diem suum obiit.

in captivitatem abreptis, cedere est coactus. Cujus rei mentio fit in Constitutione Anni 1676. fol. 43. Multa eaque gravissima, pro Patriâ, pericula subiit. Ad *Cudnoviam*, gregarijs militibus immixtus, contra *Moscovos*, bellavit. *Georgio Lubomirski*, supremo Regni Mareschalco, adversus Hungaros; *Czarnecio*, adversus Moscos & Cosacos, Joanni autem tertio, Polonorum Regi, ad *Chotinum* & *Viennam*, adversus Turcas, strenuam operam navavit. Ad *Niemiroviam*, *Comarzino*, & *Kaluffum*, cum Tartaris, certamen iniit. Ad *Chotinum*, fratre *Andrea* adjuvante, *Husseinum*, Turcarum Bassam seu mavis Belli ducem, fugam petentem, destructo ponte, reditu exclusit. *Voroncoviam*, à *Cosacis*, armatâ manu expugnavit, quod oppidum illi *Joannes Casimirus*, Poloniæ Rex, in perpetuum virtutis suæ præmium, concessit. Ad *Podhayce*, cum exigua suorum manu, *Tartaros* non ab urbe tantum abegit, sed multos etiam illorum interfecit. Ad *Miedieczum*, duobus suorum millibus fretus, *Cosacorum* viginti millia profligavit. (De quâ re *Andreas Treterus* consulendus est.) Cum autem miræ illius, quâ, in gerendis rebus, usus erat, felicitatis, Deum optimo jure ac merito auctorem existimaret, varias, in ejus honorem, vel instauravit, vel renovavit Ecclesias. Cujus rei testes sunt locupletissimæ, ex, quæ *Rubieszovia*, in Dominicanorum usum, & *Christinopoli* (oppido à nomine uxoris sic dicto) Ordinis Minorum bono, effluerunt. Dolendum tamen est, *Felitem*, morte præventum, hisce operibus coronidem imponere non potuisse. In *Lucinensi* Capitaneatu unam, *Socalia* autem duas Ecclesias, & monasterium, Divæ *Brigitte* sacrum, extruxit, ubi Confraternitatem, in Divi *Josephi* laudem, constituit, redivitibusque exornavit uberrimis. Prima matrimonialia iniit pacta, cum *Christina*, *Georgij Lubomirski*, summi Regni Mareschalci, Ducisque Exercituum Campestris, filiâ, egregijs virtutibus animique dotibus, clarâ, quæ, ut supra monuimus, Collegium Societatis JESU, quod *Crasnostavia* floret, constituit. Ex illâ quatuor filios, *Michaelem*, *Josephum*, *Stanislaum*, & *Georgium*, & filiam *Mariannam* nomine insignitam, progenit. Hæc primum, *Stanislao Jablonovio*, Castrorum Regni Metatori, deinceps autem, *Adamo Tarlo*, Palatino Lublinensi, nupsit. *Tarlovio* defuncto vidua manet, omneque, quod illi reliquum est, vitæ tempus, in augendâ amplificandâque divini Numinis laude, consumit. Quippe, sacre missæ, non, nisi flexis, in marmore, quantumvis horrescat frigore, genibus interesse solet, cumque vires flectendo deficiunt, majorem, quantum potest, pietati addit stimulum, cujus quidem ita studiosa est, & sanitatis jacturampati, quam Dei gloriam diminui, mallet. Hominibus, paupertate oppressis, omnem affert opem, beneficentissimamque Monasteriorum faultricem se præbet, Ecclesiam, quæ, à matre illius, extructa erat *Crasnostavia* Patribus Societatis JESU, varijs, quæ, ad ornatum faciunt, rebus locupletavit, Collegium autem, quod, ibidem est, amplius adauxit beneficijs. Ea præter, & Collegium, & Ecclesiam, quibus Societas JESU, *Leopoli* gaudet, non congrarijs solum largissimis, sed sacro etiam apparatu adornavit, pietatisque exemplo, auro contra Societati caro, illustravit. Cæterum, admirabiles illas ac prorsus incredibiles, quibus illa, in Deum, eminet, virtutes, alijs rei Poloniæ scriptoribus, celebrandas relinquo. *Felix* quidem *Potocki* Castellanus, de quo hic agitur, secundis nuptijs sibi adjunxit Constantiam Rosam *Losionnam* Palatini *Marienburgensis* filiam, quæ tamen, prolem illi non protulit.

M m m m

Michael,

quæ, *Stanislaus Jablonowio*, Capiteo Bialocerkiewiensi, (postea Palatino Ravenfi) in vitæ sociam, cessit. Obijt ea Anno 1723. Corpus illius, in Ecclesiâ, quæ, Societati JESU, apud *Leopolienses*, sacra habetur, depositum fuit. Reliquit *Joanna* filiam, (c) & filium, qui, in tenerâ ætate, humanis rebus, ereptus est. *Georgius* quidem, *Liniensia* vita defunctâ, Constantiam *Podbereciam*, Mareschalci Upitensis filiam, Martini vero *Zamojskij*, Capitanei Bolemovientis, viduam, sibi adsociavit, ex quâ duos suscepit filios. *Eustachius*, natus major, Capitaneus Tlumacensis, perceptis, in Collegio Societatis JESU *Lublinensi*, bonarum litterarum præceptis, Germaniam Galliamque, optimas humanitatis officinas, perlustravit, unde, tam scientiâ, quam prudentiâ, mirifice adauctus, in Patriam, redux, Anno 1740. à Palatinatu *Podolia*, ad concelebranda comitia, communi civium nomine, delegatus (a) est. *Marianus*, Georgij filius, natum minor, egregiæ spei juvenis, licet, in Collegio Societatis JESU *Lublinensi*, humanioribus adhuc operam navet litteris, consentiente Serenissimo Rege, Capitaneus Graboviecensis jam est designatus. Ex filiabus, quas duas quoque *Georgius* progeniit, *Pelagia*, *Josepho Potockio*, *Szczerzecensi*, *Czorstynensi*que Capiteo, de quo inferius dicemus, solemniori nuptu locata fuit. *Catharina* adhuc est innupta (b)

Andreas Palatinus *Bracłaviensis*, *Vinnicensis* Capiteus, antea vero *Castro* Regni Metator, *Jacobi*, *Podoliensis* Pincernæ, ex *Catharina Klonowicz*, quam, à Martino *Jablonowio*, Regio Rothmagistro, in viduitate relictam, sibi adjunxerat, filius. (Hic *Jacobus Andreas*, Castellani *Cameneccensis*, tertius erat filius, vir, excellentiori ingenio, generosiorique animo, præditus, qui fratres patruosque suos, maximos suæ ætatis heroës, dubio procul feliciter fuisset imitatus, nisi continuâ laboravisset valetudine, quâ suppressus, vitam, in optimo ætatis flore, finivit) *Andreas*, in *Vladislai IV.* Polonorum Regis, aulâ versatus, Regem, sagacissimum ingeniorum æstimatorem, & vitæ suæ elegantiam, & alijs, quæ in eo effulgebant, virtutibus, ita cepit, ut, suo quodam jure, ad majores publicos, in aulâ istâ, honores, adspirare posset. Cum autem gloriosissimus ille Rex, ad superos evaderet, ad heroica facta in Exercitu animum applicuit. *Barzio*, in cujus præsidium, à Republica Rege orbatâ, erat constitutus, à *Cosacis* rebellibus, expugnato, in captivitatem est deductus, quæ cum nimis dura illi videretur, *Trehtymirovia*, è carcere erupit, ultroque Tartaris se dedit, à quibus postea liberatus, *Joanni Casimiro* Regi, tam domi, quam foris, strenuum se comitem ac socium præbuit. Cum autem nimia *Cosacorum* licentia in dies cresceret, eam infregit, illosque armis victricibus ad officium redire coëgit. In *Severiensis* Ducatum, cum copijs suis, profectus, maximâ, quâ pollebât, humanitate, & militari prudentiâ, istius regionis incolæ eò perduxit, ut tributum, quod Polonis debebant, libenter solverent. (Conf. *Potocki Centuria Viror.*) Mentionem quoque hujusce rei fecit *Constitutio* Anni 1661. fol. 60. & Anni 1662. fol. 5. Quo quidem tempore, à Republicâ, Regionum proventuum inquirendorum gratiâ, ad Tribunal Regni, delegatus est. Uxorem, concedente summo Romanæ Ecclesiæ Pontifice, duxit, *Elisabetham Potocciam*, *Stanislai Revera* dicti, *Cracoviensis* Palatini, sum.

[a] In vitæ sociam sibi elegit *Kunciam*, *Ensisferi* Regni filiam, Castellani *Cracov.* neptem ex *Szczerzeczanka*, Magni Ducatus *Litvanie* Procancellarij filia, prognatam.

[b] Nupsit jam *Kosłakowickio* Castellani *Podlachie* opimarum ditiorum heredi, *Josepho Potocki* Palatini *Posnan.* Supremi Exercituum Regni Ducis ex sorore nepoti.

[a] Hæc filia cessit in matrimonium *Josepho Lubomirskio* Subdapifero *Litvanie* S. R. I. Principi.

summique Exercituum Regni Ducis, filiam, sororem patrualem suam, quam *Hieronymus Sieniawius*, Campestris Regni Notarius, in viduitate reliquerat, ex quâ tamen prolem non suscepit. Ex vitâ abiit Anno 1664. Alteram quidem opum suarum partem, Cœnobio, quod *Tuliszci*, in divi *Dominici* honorem, erexerat, destinavit, alteram, *Alexandro Potoccio*, legavit (vide sis *Constitut.* Anni 1676. fol. 37.) *Joannes III.* maximus ille Polonorum Rex, de eo, dicere consuevit: „*Quicquid rei militaris peritiæ haberet, id omne, à nunc aliis, nisi ab Andrea, se perdidicisse.*„

Georgius, *Andreas*, Castellani *Cameneccensis*, quartus filius, cum decimum octavum adhuc ageret annum, jam Tribuni munere est functus. Cum *Sarmuele* quidem Duce *Korecio*, in *Moldavia*, adversus *Tomsam*, pugnaturus, uno in conflictu, septem, propriâ manu, Turcas interfecit; nihilominus tamen, prope *Sasnowyrog* periit, cum prius simul, cum fratre suo, *Jacobo*, hæresi abjurasset Epitaphium illius exhibet *Starowolskius* in Monumentis.

Christophorus, in *Sydrze*, Magni Ducatus *Litvanie* Pocillator, *Andreas*, Castellani *Cameneccensis*, quem, ex *Buczackia*, genuit, quintus filius. Primum quidem Incisoris Dapum Magni Ducatus *Litvanie*, deinde ejusdem Magni Ducatus Subdapiferi, Chelmenisique Capitanei dignitate inclaruit. (vid. *Constitut.* Anni 1661. fol. 10.) Eodem temporis tractu, à Republica, deligebatur, qui, in damna, Patriæ, ab Exercitu *Litvano*, illata, inquireret. Cum pacta, ad *Bialocerkieviam*, inirentur, una cum *Marco Sobieskio*, (a) *Chmielnickio* Duci *Cosacorum* pro obside est relictus: (vid. *Potocki Centur. Virorum*) In Tribunali *Litvano*, & Anno 1662. & Anno 1673. Mareschalci munere functus est. Varia etiam Comititia, publico civium suorum nomine, frequentavit, & majorem sane, ob clarissima sua, in Patriam, merita, honoris locum, in Senatu, obtinisset, nisi hæresis, quam ingenti semper fovit defenditque studio, fuisset illi obstaculo. Matrimonium iniit, cum *Wolowiczowna*, Magni Ducatus *Litvanie* Pincernæ filia, Ducis *Holowczynskij* viduâ, cujus post obitum (*Kojalowicz* in *Misc.*) *Rajeckam*, Palatini *Minscensis* filiam, sibi adjunxit. Neque vero ex *Wolowiczowna*, neque ex *Rajecka*, posteros sibi procreavit. *Joannes Theodorus*, Succamerarius *Haliciensis*, ejusdem *Andreas*, ex *Buczackia*, sextus filius, vir, singulari doctrinâ, multarumque linguarum notitiâ, instructus. Is præclara multa, cum in Regni Tribunalibus, tam in Comitijis, prudentiæ suæ edidit specimina. In matrimonio habuit *Annam Leszczynskiam*, gente *Vieniova*, *Vladislai*, Cancellarij Regni, filiam, *Andreas*, Gnesnensis Archiepiscopi, sororem, ex qua duas progeniit, filias, *Annam*, *Gorayscio*, Pocillatori Chelmeni, *Helenam*, *Jablonowio*, *Leopoliensi* Subdapifero, nuptu collocatam, totidem filios, quorum alter *Boguslai*, alter *Christophori Sandivogij* nomine, insignitur. Hic, *Jablonoviensis* Capiteus, vir, non *Moscis* solum, sed & *Tartaris* & *Cosacis*, terribilis, Anno 1683. è vitâ, decessit. Uxorem duxit, *Theophilam Goraysciam*, gente *Korczakiam*, Castellani *Kijoviensis* filiam, quæ, illo demortuo, cum *Butlero*, fædus conjugiale iniit. Ex illa quidem filias tres suscepit, *Gruzewskiam*, Præfeti Culinae Magni Ducatus *Litvanie* consortem, *Stanovam* Constantiam, & *Szczuczynam*, Procancellario *Litvanie*, nuptam, filium autem N. Capiteum *Jablonoviensem*, quo moriente, hæresis etiam, quâ illustrissima illa familia contaminata erat,

N n n n

[a] Fratrem germano natu majore *Johannis III.* Regis *Polonie*.

decimum sextum ageret, à Patre, in castra, ad *Smolensciam*, ductus, equitibus levis armaturæ, contra *Moscovos*, excursiones facientibus, satis dignè præfuit, eoque tempore tali prudentiâ ac fortitudine est usus, ut, ab Exercitu, qui, ob stipendiorum defectum, fœdus, quod *confederatio* dicitur, inierat, uno omnium animo atque ore, *Mareschalcus* eligeretur. Quam tamen dignitatem renuit. Postea vero, in *Tartaros*, ensen strinxit, quos, & ad *Oryniam*, magno prælio fugavit. In bello quidem, ad *Cecoram*, infelicitè gesto, licet, ad extrema redactus, cum *Zolkievio*, maximo Exercituum Duce, se fortiter defenderit, *Tartarorum* captivitatem subire est coactus, quâ tamen, ab uxore, post annum, ingenti pretio liberatus, cum acerbissimum illud fatum, generosam illius mentem, non tam fregisset, quam erexisset, magna illorum copiâ, ad *Jsupolam*, dispersâ, prædam, quam, ex fortunis suis ceperant, recuperavit, illosque, & ad *Barum*, & ad *Tarnopolim*, Tribuni munere perfungens, omni onere despoliavit. His peractis, *Cosacorum* rebellium furorem, ad *Krukoviam* & *Niedzwiedzeloz*, adeo repressit, ut, ab ipso *Konieczpolscio*, summo Exercituum Duce, magni herois titulo cohonestaretur. In *Borussâ*, *Konieczpolscio* eodem Duce, *Suecos* vicit. Cum *Stephanus*, illius Patruelis vitâ excessit, in præmium eximie suæ virtutis, *Campestris* *Notarius*, & *Podolia* Generalis est creatus. His autem muneribus cum fungeretur, Comitij, quæ Anno 1634. instituebantur, publico civium nomine, est designatus, qui summum Exercituum Ducem, in administrandis bellis adjuvaret, (*Constit. fol. 3.*) & *Holaskoviensia* fortalitia perlustraret. (*Vid. Constit. 1635. fol. 4.*) Eadem quoque in dignitate constitutus, (ad *Peraslaviam*,) *Konieczpolscio* imperante, adversus *Cosacos*, ad *Cameneiam*, adversus *Abassum*, Aulæ *Turcicæ* Satrapam, qui tunc temporis exercitui præerat, ibidemque adversus *Schinum* *Agam*, ubivis benè & feliciter confligit. Cum *Martinus Kazanovius*, ad *Superos*, evaderet, à *Vladislao IV.* *Polonorum* Rege, & *Campestris* Regni Dux, & *Braclavienfis* *Palatinus*, creatus est. (*Constit. 1638. fol. 31.*) Tali gloriæ cumulo adauctus, cum Exercitu, qui *Confederationem* moliebatur, maximis promissis devincto, in *Cosacos*, ad *Kumeciam* rebellantes feliciter irruit, & à *Konieczpolscio*, delegatus, cum tribus suorum millibus, sexaginta rebellium millia, partim profligavit, partim fugavit. Cum tamen multi, quibus animus nondum defecerat, ad *Boroviciam*, pedem figerent, hos, locorum angustiis clausos, ita obsedit, ut sponte deditionem facerent. *Skidanum* & *Pulukum*, illorum Duces, *Vladislao* Regi, tradidit. Insequente autem anno, cum *Cosaci* novam concitarent turbam, eos, ad *Starciam*, victricibus armis, debilitavit, & *Poloniæ*, undecim fere per annos, dulce otium conciliavit. Pace itaque domesticâ confirmatâ, bellum, in *Tartaros*, ad *Merliam*, & *Drzy-polim*, paravit: unde victor reversus, *Konieczpolscio* mortalium rebus erepto, & summum Exercituum Regni Imperium, & primum, inter Senatores, quos sæculares appellant, locum obtinuit. Cum autem sagacissimus ille Dux intelliceret, *Cosacos* illos, novas vires haurientes, grave Reipublicæ illaturos esse detrimentum, in Comitij, quæ Anno 1646. celebrabantur, enixe est enisus, ut numerus Exercituum Regni, ad coercendos rebelles, inque officio retinendos augeretur. Quod tamen consilium, quo prudentius esse non poterat, in irritum cecidit. Nihilominus, cum Anno 1684. fama, de tumultu, à plebe illâ effræni, factò, ad illius aures, pervenisset, Exercitus partem desti-

destinavit, quæ Filio suo *Stephano*, & *Stephano Czarnecio* ductoribus, eam superimeret. Ast *Chmielnicius* Dux *Cosacorum* & declaratus *Polonorum* hostis, ingenti *Tartarorum* copiâ auctus, occupatis, in maximam nostrorum perniciem, ad *Zolte-wody*, aditibus, munitionem quam *Poloni*, ad *Korjuniam*, ex connexis curribus, arcendis *Cosacis*, fecerant, superavit, & militibus passim caesis, partim fugatis, ipsum *Nicolaum* Ducem, licet nihil, quod summi Ducis erat, prætermisisset, cepit, & *Tobaybego*, *Tartarorum* Duci, commisit, à quo cum duos annos distentus esset, filio obside dato, liber redijt. Tunc vero, maximis copiis comparatis, de *Cosacis* istis, ad *Berefteciam*, insignem reportavit victoriam. Nec minus prædicatione digna est illa, quam, ad *Bialocerkieviam*, fecit expeditio; quæ tamen fœdere Pacis abrupta est. Ipse vero fortissimus ille Dux, viribus suis, varijs in expeditionibus bellicis, communi civium bono, debilitatis, apoplexiâ correptus, ad beatiorum tranquillitatem, se recepit. Anno 1651. *Jesupoli* sepultus fuit. (*Potocki Centur. Viror. Borkowski in Conc. Funebris ejus. Pastorius in Hist. plen. lib. 1. Kochowski Climaci. 1. lib. 1.*) Vir, religioni *Catholicæ*, adeo magno studio, deditus, ut nullum cum hæreticis, coleret commercium, nec ullos, in aulâ sua, toleraret. Per singulos semper dies, sacrificio *Missæ*, interfuit. Cunctis quoque diebus, qui, in fastis, *Beatissimæ* *Virginis*, sacri erant, peccata confessus, ad sacram *Synaxim*, accessit. In pauperes liberalis, in optimum quemlibet, comis ac officiosus fuit. *Dominicanos*, in quos singulari ferebatur amore, omnium primus, in *Circassiam*, 1643. introduxit. His etiam *Tysmenicia*, conjuge priori opem adferente, Anno 1634. cœnobium, *Sancti Nicolai*, *Sanctæque Sophiæ* titulis, clarum extruxit, cui quoque, ut, ad feram posterorum memoriam, conservaretur, villam, quæ *Markovicia* dicitur decrevit. Patribus iisdem, *Jesupoli*, Ecclesiam erexit. *Latyczovia* autem illorum *Conventum* amplioribus redditibus auxit, variasque Ecclesias ornamentis maximis instruxit. Quod eo magis laude atque admiratione dignum puto, quo minus, prædijs suis, *Cosacorum* insolentiâ ac crudelitate, desolatis devastisque, illi proventuum fuit. *Cosaci* quidem, in eo, erant, ut filium, ab illo, obsidem relictum, sine pretio restituerent, eâ tamen mente, ut *Nicolaus* illorum partes, quanto posset, favore, tueretur. *Nicolaus* autem, charitate Patriæ ceptus, conditionem respuit. Quod ad corporis formam attinet, uni illius pedi, ungulam, quâ urfi gaudent, agnatam fuisse perhibent. *Matri-* monium contraxit, cum *Sophiâ Firleija*, *Palatini Lublinensis* filiâ, ex qua filios quatuor, *Petrum*, *Stephanum*, *Henricum*, *Nicolaum*, & filias duas, *Mariamam*, & *Victoriam*, suscepit. Ex filiabus altera, *Kazanovia*, *Castro-*rum Regni *Metatori*, nupsit: altera, primo voto, *Konieczpolscio*, *Campestri* Regni *Notario*, secundo vero, *Myscovie*, collocata fuit. *Nicolaus* quidem, *Sophiâ Firleija* demortuâ, *Elisabetham Kazanoviam*, *Palatini Podolia*, Ducisque *Exercituum* Regni *Campestris*, filiam, uxorem duxit, quæ, *Conventui Tysmienecensi*, decem millia legavit, ecclesiamque ibi, à majoribus, conditam, apparatu sanctiori, condecoravit. (*Vid. Okolski Russia Florida. fol. 86.*) Filios, ex illâ, *Jacobum*, & *Dominicum*, filiam autem, *Joannam*, progeniit, quæ, *Danilovicio*, *Podolia* *Palatino*, adfociata, prolem non protulit.

Petrus, *Palatinus Braclavienfis*, *Podolia* Generalis, *Nicolai*, *Castellani Cracoviensis*, summique Exercituum Regni Ducis, quem, ex *Firlejovna*,
Oooo pro-

procreaverat, filius, natu maximus. Hic Patri, omnium expeditionum, perturbato tum temporis Polonæ Reipublicæ statu, tam secundâ, quam adversâ fortunâ, in Polonorum hostes, astutus, strenuus comes ac socius fuit. Prælio illo tristissimo, ad *Corsuniam*, in perniciem nostrorum, commisso, *Podoliam* admirabili ac prorsus incredibili, ab hostium incurfione, defendit studio. Cum enim *Chmielnicius*, *Camenecense* in *Podolia* fortalitium impetere niteretur, adeo fortiter, à *Petro*, fuit exceptus, ut, ad altiora molienda, omni mente atque vigore, destitueretur. Prælio quidem altero, ad *Batoviam*, infelicitè gesto, cum, ab hoste, omni reditu, excluderetur, *Camenecensibus* suppetias auxiliares ferre non potuit: Tartaris tamen, ad *Jagelniciam*, prostratis, ferro sibi viam aperuit. *Basilus Biturlinus*, cum ingenti Moscorum copia, *Cameneciam*, *Cosacis* monitoribus ductoribusque, obsessurus, integro mense, in oppugnandâ illa urbè, consumto, varijs eruptionibus, *Petro* impetrante, factis, repulsus, in fectisque rebus receptui canere est coactus. Sveci, & precibus blandissimis, & amplissimis donarijs, ab eo, flagitabant, ut illis traderet *Cameneciam*. At *Petrus*, cum Patriæ opes tueri, quam suas augere, mallet, omnia generoso contemptu respuit. Ad *Jeziernam*, *Tartaros*, *Moscas*, & *Cosacos*, tantâ adfecit clade, ut, omni præda exuti, in fugâ, salutem ponerent. Eodem quoque tempore, Joannem *Potoccium*, (qui postea *Braclaviensis* Palatini dignitatem obtinuit) tormento bellico, ab hostibus, alligatum, *Georgium Ballabanum*, multosque alios, ab ijs, captos, Patriæ restituit. Obijt *Camenecia*. (Vid. *Potoccij Centuria Virorum*) Condidit ibidem Monasterium, Patribus *Carmelitis* *Discalceatis*, sacrum, quod Constitutio Anni 1653. fol. 26. communi civium nomine, confirmavit. Matrimoniale sædus, iniit, cum *Ostrozanka*, *Nicolai* *Pincernæ* Regni filiâ, quâ morte extinctâ, *Ursulam Daniloviciam*, *Incisoris* *Dapum* in Regno filiam, sibi adsociavit. *Daniloviciam* autem *Petro*, vitâ defuncto, *Vladislao Sapieha* *Brescianensi* Palatino, in vitæ sociam, cessit. Nullam tamen Prolem, ex utraque conthorali suscepit; Oratione illâ Gratulatoriâ, ad *Vladislaum*, *Poloniæ & Sveciæ* Regem, conscriptâ, quæ, *Antverpiæ* 1633. in folio, publicæ luci exposita fuit, illustre suum nomen, ad posteros, propagavit. *Stephanus*, *Nisnensis* Capitaneus, à *Nicolao*, patre, cum exiguâ quadam militum copiâ, delegatus, ad *Zoltowody*, cum *Tartaris* atque *Cosacis*, fortiter conflixit. Varijs autem gravissimisque ibi vulneribus ab hoste, confossus, indeque enervatus, in hostium venit potestatem, à quibus, in *Tauricam*, deductus, tribus vix exactis diebus, cum annum ætatis vigesimum quartum nondum explevisset, animam expiravit. (Conf. *Potoccij Centuria Virorum*, *Pastorius*: in *Historia Pleniori*. lib. 1. *Kochowski*: *Climastere* I. lib. 1. (Qui, ad unum omnes, consentiunt, *Stephanum*, officio suo, in prælio illo, non defuisse.) De *Henrico*, *Nicolai* tertio filio, litteris nihil proditum est. *Nicolaus*, ejusdem *Nicolai*, ex *Firlejonna*, quartus filius, Generalis *Podolia* dignitate, inclaruit. Hic, ut Constitutio Anni 1667. fol. 16. testatur, *Camenecia*, quæ *Podoliam* exornat, præsidium, proprijs sumtibus, constituit. Apud *Tartaros* diu Patri obles fuit. Matrimonium iniit, cum *Suentoslava Raieckia*, Palatini *Minscensis* filia. Hæc tamen prius, quam, *Nicolao* nostro, nupsisset, *Lesczinscio*, Succamerario *Brescianensi*, illoque mortuo, *Sakovicio*, *Smolenscensi* Palatino, solemnî ritu adjuncta fuit. *Nicolaus* quidem, sine Prole, à vita, decessit.

Jaco.

Jacobus, Campestris Regni Notarius, *Nicolai*, Castellani *Cracoviensis*, summique Exercituum Regni Ducis, quam, ex *Kazanowscia*, progeniit, quintus filius. Antea vero, quam, ad illam dignitatem, pervenit, *Excubiarum* Regni Præfectus fuit. Tali enim titulo insignis, Comitijs, Anno 1662. habitis, civium nomine interfuit, in quibus, communi omnium plausu, ad lustranda *Camenecia* munimenta, eligebatur. (Vid. *Constit.* fol. 2. & 25.) *Joannes* quidem *Casimirus*, Polonorum Rex, ob singularem, quâ, ad *Kijoviam*, adversus *Moscas*, ad *Cudnoviam* autem, adversus *Basilium Szeremetovum*, dexteritatem, tanto in pretio illum habuit, ut ei in juvenilibus ad huc constituto annis, hisce honoribus viam, ad altiores, sterneret. Ipse tamen, in optimo ætatis flore, *Varsavia* vivere desit. Ultimum illudque immortali laude dignum Officium Patriæ, in eo, præstitit, quod in *Bialocerkieviam*, obsessam, & non tam ab hostibus, quam à fame, septem per annos, mirum in modum, vexatam, per media hostium agmina, & milites præfidiarios, & annonam introduxit. (Vid. *Potoccij Centuria Virorum*.) *Zaluscius* (a) in Sermionibus suis Varijs, fol. 43. *Aulicorum*, *Bellatorum*, omniumque, qui, cum eo vixerunt, illum appellat delictum. Quippe, naturali quadam comitate humanitateque, omnium sibi animas prorsus devinxisse dicitur. Uxore semper caruit. Corpus illius *Jesupoli* depositum, hunc adusque diem, incorruptum perhibetur.

Dominicus, Curia Regni Thesaurarius, Capitaneus *Chmielnicensis*, (antea vero *Haliciensis* Succamerarius) *Nicolai*, Castellani *Cracoviensis*, summique Exercituum Regni Ducis, ex *Kazanowscia*, filius sextus, natuque minimus. Is *Viennâ*, ab obsidione liberatâ, vix redux, Anno 1683. vitam, cum morte, commutavit. Uxorem duxit, *Constantiam Truskolasciam*, Succamerarij *Haliciensis* filiam, quam *Kakovius*, *Sanocensis* Vexillifer, in viduitate reliquerat. Ex tribus, quas, ex illâ, genuit filiabus, *Alexandra*, *Kosakowscio*, Castellano *Kijoviensi*, *Joanna* autem, *Wielhorscio*, Castellano *Volhyniensi*, solemnî nuptu adsociata fuit. *Joanna* quidem Cœnobium, quod *Leopoli*, Patribus, vulgo dictis *Trinitarijs*, proprium est, instituit, illorumq; Ecclesiam magnifico illo, quo nunc splendet, apparatu adornavit. *Anna*, sanctiori disciplinæ, quæ, à Divo *Benedicto*, originem traxit, addicta, ad moderamen cœnobij, quod, apud *Leopolienses*, Omnium Sanctorum nomine, gaudet, est evecta. Filius illi fuit *Jacobus*, *Chmielnicensis* Capitaneus. Hic matrimonio secum conjunxit, *Catharinam Krosnoviam*, Succamerarij *Leopoliensis* filiam, sed, præmaturâ, hominum rebus, morte ereptus, prolem non reliquit. *Catharina* quidem, *Dominico* demortuo, *Stephano Humieccio*, Palatino *Podolia*, nupsit (b)

Stephanus, Palatinus *Braclaviensis*, Notarius Regni Campestris, Generalis *Podolia*, Capitaneus *Felinensis*, & *Litynensis*, *Nicolai*, *Podolia*, Generalis, quem ex *Czerminscia*, suscepit, filius, natu minimus. Huic *Sigismundus* III. Polonorum Rex, cum Respublica tumultu Civico perturbaretur, & Reginam

Con-

O o o o 2

(a) *Andreas Zaluski* in Opere suo *Sermones Comitiales à se in Senatu prolator continente*, titulo *Mowy Rożnej* *Varsavia* edito. Anno 1690. in 4to.

(b) *Catharina de Zaluskie Krosnovia*; ejusdem cum mea Domo *Prosapia*; (*Krosnovij enim eandem cum Zaluskijs à Thabassijs Junossitis originem trahunt*, ex *Humieccio* (eisdem *Stemmatibus ejusdem Junossæ*) Palatino *Podolia*; duos suscepit Filios, alterum modernum *Dapiscrum* Regni, alterum Capitaneum *Gajewiensem*; tum & tres Filias, jam Consortes, *Joannis* Comitris *Malachowski*, moderni *Supremi Cancellarij* Regni, *Bernardi* *Godzki* *Supremi Culinae* Regni *Præfeti*, & *Krasinski* Capitanei *Neocorcinensis*, cujus Soror *Joanni* *Tarło* Palatino *Scudomiricensi* in Matrimonium bisce diebus cessit.

Conjugem, & Coronam Regiam, concedidit. Quâ fiduciâ mirificè delectatus, Reginam, cum Coronâ, *Cracoviam* deduxit, nec prætermisit ibi, quod, ad custodienda conservandaque tanti pretij tantæque existimationis cimelia, spectare videbatur. In *Valachia*, Samuele Principe *Korecio* ductore, rem ita feliciter egit, ut solum ipsius & Fratrum ejus nomen *Valachis Moldavisque* tum & *Turcis* repentinum terrorem injecerit. In *Livonia*, contra *Suecos*, præsertim verò *Sudermannum* Ducem, bellum gerens, *Felinum* expugnavit, quam ob rem, ut tam egregio facinori præmium non deesset, à *Sigismundo* Rege, Capitaneus *Felinensis* est designatus. Cum autem *Constantinum Mohylam* sibi affinem, ad *Valachia* gubernaculum accedentem, comitaretur, ab hostium multitudine circumventus, captus *Constantinopolim* deductus fuit. Ibi verò, cum in carcere distineretur, à Divo *Dominico*, Ordinis, qui ab eo, nomen gerit, Conditore, solatio recreatus, deque subita calamitatis suæ liberatione, certior est factus. Inde incolumis suis restitutus, *Calvinianos* illos, quibus antea addictus erat, errores deposuit, & Patriæ commodo, quantam potuit, maximam operam dedit, donec anno, à reparanda hominum salute, 1634. obdormivit. (Ut ex Constitutione anni 1623. fol. 4. cognovimus,) *Zahaypolam*, villam in Palatinatu *Cracoviensi* sitam, ut *Potockianum* nomen (ex illâ enim villâ Illustrissima illa Familia originem suam traxit) ad sempiternam posteritatis memoriam propagaret, ad dignitatem, qua oppida gaudent, perduxit, illamque aureum *Potok* cognominavit. Ibi quidem Cœnobium, in Divi *Dominici* honorem pro Ordine *Prædicatorum* erexit, & ut magis magisque in dies augeretur ornareturque, *Piatroviam* & *Sickieciniam*, villas amplissimas; illi legavit; id quod disertis verbis enarrat *Okolskius* in *Russia Florida*. fol. 88. Quæ tamen omnia, cum inopinata humanis rebus, morte eriperetur, posteris perficienda reliquit. In Matrimonio habuit Mariam *Mohylankam*, *Jeremiæ Moldaviæ* Palatini filiam, religione, quam Græcam vocant, imbutam, ex qua tres suscepit filios, *Petrum*, *Paulum*, & *Joannem*, totidemque filias, quarum una, *Catharina* nomine insignita, primo voto, *Janusso* Duci in *Birza* & *Dubinki Radivilio*, Palatino *Vilnensi*, Supremoque Exercituum *Litvaniæ* Duci, secundo verò Serenissimo *Brandenburgico Electori* nupsit. *Anna* quidem Proavia *Catharinæ Opalinæ* *Stanislai* *Polonorum* Regis, uxoris, *Dominico Alexandro Kazanovio*, (a) *Braclaviensi* Palatino, nuptu locatâ fuit, eo verò vitâ defuncto *Boguslao Stuszkio*, *Litvaniæ* *Thesaurario*, in vitæ societatem cessit. Cumque *Stuszkus*, ad Superos evaderet, à *Michaële Stanislavskio*, Palatino *Kijoviensi*, in connubium est ducta *Sophia*, seu ut alij dicunt, *Victoria*, cœnobio, quod ipsamet *Camenechia* *Virginibus* *S. Dominici* *Sodalibus* condiderat, magna cum laude præfuit. Illi quidem cœnobio dotis loco, triginta millia florenorum, qui *Polonis* usu venerunt, intulit *Stephanum*, de quo exposuimus, *Sigismundus* *Polonorum* Rex, Exercitui sex millibus constanti, quo hostes ab incursionibus arcuit, præfecit: *Christophoro Strzemescio*, Tribuni, apud eum, munus agentis, villam *Horodenkam* donavit, in præmium quod *Tartaros* fugasset, ac duos Satrapas claro sanguine ortos, captos, sibi mancipasset. *Petrus Sniatiniensis* Capitaneus *Stephani*, natu maximus filius uxorem duxit *Euphrosinam Stanislaviam*, Castellani *Cameneccensis* filiam (quæ tamen prolem illi non tulit.) Anno obiit ætatis 35. Maximam quidem, in eo sibi

(a) Per *Kazanovium* hunc *Zaluskiarum* affinem, intercedit: Colligatio eorum, non tantum cum *Potockijs*, sed etiam cum utraque jam Serenissima *Leszczynskiarum* & *Opalinskiorum* Domo.

sibi comparavit pietatis laudem, quod Patres Ordinis *Prædicatorum* omnium primus, in *Sniatiniam* introduxit, (testante *Okolski*: in *Russia Florida*. fol. 93.) Cæterum præclara etiam sui in Patriam amoris prodidit argumenta, cum equitibus levioris armaturæ præfuit. In *Borussia* enim contra *Suecos*, ad *Camenechiam* contra *Abassum*, maximum *Turcici* Exercitus Ducem, ad *Kumeykiam*, *Starochiam*, & *Niedzwiedzieloze*, contra *Cosacos* rem strenue feliciterque gessit. *Potokia* sepultus fuit. Inde *Starovolsci* monumentum illius memoriæ sacratum, quod in Monumentis *Sarmatarum* repereris, desumpsit. Si *Starovolscio* fidem habemus, prolem reliquit, quam tamen præmaturâ morte extinctam, crediderim. Cæterum, eum ad *Ochmatoviam* quingentos milites stipendijs proprijs aluisse, *Potockius* in *Centuria virorum* perhibet.

Paulus Castellanus *Cameneccensis*, *Stephani* Palatini *Braclaviensis*, secundus, quem ex *Mohylanka*, progeniit filius. Vir fuit maximæ eruditionis, quam non in patrijs solum, sed in exteris etiam politioris litteraturæ ac bonæ mentis sacrarijs sibi comparavit. Testes hujusce rei luculentissimos habemus (1. *Exercitationes Oratorias*, in secessu *Patavino* lucubratis, quas *Patrueli* suo, *Stanislao Potockio*, *Podoliz* Palatino dedicavit, *Venetijsq.* Anno 1642. typis *Imbertinis*, formâ, quæ dicitur quartâ, publicavit; *Historicum-Policum*, sive *Quæstiones Historicas*, & ex *Livio* concinnatas, quas *Cracovia* Anno 1646. in forma, quam vigesimam quartam appellant, luci exposuit (3. *Sæculum Bellatorum & Togatorum*, sive *Centuriam Clarissimorum Virorum, Polonorum & Litvanorum*, (4. *Moschoviam*, sive *Brevem Narrationem*, de moribus *Magnæ Russorum Monarchiæ*, quæ *Dantisci* anno 1670. in forma quarta prodijt. In ultimo, quem recensuimus, libello, *Paulus* de semetipso litteris prodidit, se quidem, duobus annis, & dimidio supra decennium, apud ipsos *Moschos* retinentibus eum belli juribus, commoratum fuisse, tamen Patriæ, quæ nihil unquam dulcius putavisset, ibi memorem, cum armis esset destitutus, *Polonis*, consilio subvenire statuisse. Id quod etiam mirifice, in eo laudavit, *Vincentius Goszewskius*, *Thesaurarius*, Exercituumque *Litvaniæ* Dux, periculorum, quæ *Paulus* in *Moscovia*, obiit, socius. Victoriâ, ad *Cudnoviam*, à *Patrueli* suo, cruento prælio, reportatâ, parum absuit, quin *Tyrannus* cladem, quam ibi acceperat, ulturus, vitâ eum privasset. Tandem durtumâ, qua pressus erat, captivitate liberatus; ad Maximum *Romanorum* Pontificem, Legati munere est functus, ubi eximiâ suâ, quâ pollebat, humanitate ac prudentiâ, omnium, quibus cum, res illi erat, amorem sibi conciliavit. Primam uxorem duxit *Jarmolinsciam*, ex qua filium *Stanislai* nomine insignitum, genuit. Alteram habuit *Eleonoram Soltykoviam*, quæ duas illi filias dedit; alteram *Elisabetham* *Victorino Sobieskio*, Vexillifero *Haliciensi*, Capitaneo *Mierzoviensi* nuptam; alteram, *Annam*, primo voto, *Rzevskio*, Curia Regni *Thesaurario*, secundo *Kunicio* *Pocillatori* *Chelmenfi* (a) adjunctam: filios autem, *Alexandrum*, *Theodorum*, (b) *Stephanum*, *Jacobum*, *Michaelem*, *Petrum*, & *Dominicum*. Cæterum, *Annam* illam, *Russorum* Imperatricem, *Joannis* *Russorum* Imperatoris filiam, quæ anno 1740. ad cælites excessit, *Illustri Soltykoviorum* sanguine, ortam, *Eleonoræque*, quam nominavimus neptem fuisse, hic silentio præterire nefas putamus.

P p p p

Stani-

(a) Ex quo Matrimonio nata est Filium Illustr. Rev. *Michaëlem Kunicki Episcopum Suffraganeum Cracoviensem* modernum.

(b) Qui postea PRIMATIS Regni; Titulo inclaruit.

Stanislaus Castellanus *Kijovienſis*, (antea *Camenecenſis*,) *Pauli*, Castellani *Camenecenſis*, filius, natu maximus. Bis Matrimonium iniit, Primas enim nuptias, cum *Suſanna Szczawinſia*, Palatini *Inovladislaviensis* filia, celebravit, ex qua filium, *Jacobum*, Sendomiriensem Custodem, & filiam *Catharinam*, Monialium, Ordinis S. Benedicti, quæ apud Varſavienses, ab Adoratione SS. Sacramenti, cognominantur, præſectam, ſuſcepit. Secundas conſtituit, cum *Eleonora Rejowna*, Pocillatoris *Grabovieensis*, Capitanei *Malogostenſis*, filia, quæ duos illi, *Joannem* & *Mihælem*, protulit filios. *Mihæel*, Capitaneus *Trembovolensis*, matrimonio ſecum conjunxit *Mariannam Kackiam*, Castellani *Cracoviensis* filiam, ex qua tres procreavit filias, quarum natu maxima, *Eleonora Nakwaſcio*, Succamerario *Wyſſogrodensis*, (c) nupſit, minima vero adoleſcentula, ex vita deceſſit. Secunda, *Urſula* dæta innupta, omnibus, quæ ſexum ſuum adornant, virtutibus eſſulget (d) *Joannes* Castellanus *Bracłaviensis*, *Smotrycensis* Capitaneus, *Stanisłai*, Castellani *Kijoviensis* filius, natu major, connubium tribus vicibus iniit. Primum enim, *Constantiam Sobieſkiam*, Vexilliferi *Haliciensis* filiam, ſibi adſociavit, ex qua filium, *Joachimum*, filias autem, *Mariannam*, & *Annam* progeniit. Tum *Braniciam*, Castellani *Haliciensis* filiam ſibi adjunxit, quæ ſine prole, ad Superos abiit. Deinde, *Constantiam* (e) *Daniloviciam*, Capitanei *Parceviensis* filiam, à *Malachovio*, Capitaneo *Smotricensis*, in viduitate relictam, vitæ ſociam, ſibi elegit, ex qua filium *Theodorum*, filias autem, *Barbaram* & *Sophiam*, genuit.

Alexander Palatinus *Smolenscensis*, Capitaneus *Szczerczensis*, Castellani *Camenecensis*, alter filius, vir, & conſilio, & animo, maximus. Primum quidem (nimirum anno 1696, Succamerarij *Haliciensis*, deinde verò Castellani *Camenecensis* dignitate, inclaruit. Poſtea Palatinatum *Smolenscensem* obtinuit. Cum *Joannes* Tertius rem Polonorum publicam, imperio teneret, non ad *Viennam* ſolum, adverſus *Turcos*; ſed in multis alijs etiam expeditionibus, virum ſe præſtitit. In matrimonio habuit, *Suſannam Karczevſiam*, Castellani *Haliciensis* filiam, ex qua filium ſuſcepit, *Thomam*, qui exteris perlustrans Regiones, *Praga*, præmatura morte obiit. *Suſanna* vitæ deſunctâ, *Tereſſiam Tarloviam*, Castellani *Zawichostensis* filiam, ex *Koſtkia* (f) genitam, uxorem duxit, quæ Eccleſiam *Siemianovicensem*, à marito inchoatam, ad faſtigium perduxit, Altaribus alijsque ornamentis cumulavit, Sacerdotes autem, res ibi Sacras agentes, ſtipendijs ſatis amplis cohonestavit. Duas quidem, ex illa, procreavit filias. Altera, *Tereſſia*, diſciplinæ, quæ à Divo *Dominico*, nomen habet, devota, Cænobium *Leopoliense* eſt moderata. Altera *Elifabetha*, Sz. zuka quidem, *Wanwolnicenſi Wiekſnianenſiſq.* Capitaneo, nupſit, illo tamen, acerbâ morte extincto, quamvis, à multis, maximæ dignitatis viris, peteretur, in viduitate, remanſit,

(c) Jam nunc *Joſephus Nakwaſki*, Castellanus *Ravenſis* creatus ſuit.

(d) Nupſit nuper *Hieronymo Comiti Wielopolſki* Capitaneo *Zarnovecenſi*, cujus Avus *Paternus*, Conſortem habuit, Germanam ſororem *Mariæ Caſimiræ Regine* *Polonia*.

(e) *Constantia* hujus, altera ſoror *Johanna* nupſit *Zalufſio Henrico* Capitaneo *Lublinenſi*, filie Palatini *Plocenſis* & *Dorotheæ Comitiffæ* d' *Arſchot de la Riviere*, Illuſtriſſima in *Germania Inferiori* ac *Brabantia* Gente jam extinctâ, cujus decora; ad *Henrici* filium minorem *Franciſcum* jure poſtliminijs translata videntur. Tertia ſoror nupſit *Potocelo* itidem Capitaneo *Craſnoſtaviensi*.

(f) Ex qua Familia (Illuſtriſſimo *Johanne Koſtkia* Palatino *Sandomiriensi*; ad Thronum Regni: poſt abſceſſum *Henrici* vacantem, Candidato, multum inclareſcente) *Stanislaus Koſtkia* Soc: *JESU* Novitijs à *BENEDICTO XIII.* Sanctorum ſaſtis adſcriptus eſt.

manſit, omneque, quod illi reliquum eſt, vitæ tempus Divino Numini conſecravit. A primâ quidem jam adoleſcentiâ, divini Numinis cultu, mirum in modum, delectata, eximios ac pænè incredibiles, in hunc uſque diem, pietatis fecit progreſſus. Singularem, immortalesque laudes digno, liberalitatis reverentiaque, quâ in Deum, eminuit, documento eſſe poteſt, Collegium Soc: *JESU Leopoliense*, quod, ut & alia multa, domicilia, Societati illi, in *Polonia*, propria, maximis ac plane regijs donarijs condecoravit. Cætera autem ut ſilentio præteream, Eccleſiam, qua Patres Soc: *JESU Leopoli* gaudent, anno 1734. igne conſumptam, magnifice renovavit, turrimque illis adjunctam exornavit, ut talem, apud *Polonos*, non dicam, exteros, alibi vix inveneris. Quod autem; ad internam Eccleſiæ faciem, pertinet, picturis illam, arte & elegantia, cum ijs, quæ *Romæ* in primarijs Chriſtianæ Reipublicæ Sacrarijs, conſpiciuntur, comparandis, ac proſus invidendis locupletavit, omniaque quæ, ad exornationem, veſtitum Sacrarum faciunt, auro adeo obduxit, ut illorum nitor ac ſplendor, oculorum lumen offundat. His apparatus auguſtiſſimum adjecit, & quod temporis iniquitate corruptum fuit, integrè reparavit. Hæc etiam omnia, quamvis viribus eſſet deſtituta, valetudineque preſſa, propriâ manu peregreſſe conſecit. Cæterum, eo etiam, quo hæc reſero, tempore, beneficijs, quæ apud Deum, ejusque ſedem, collocavit, novum in dies addit cumulum. Quippe *Salomonis*, Regis, ob admirabilem, qua ſolus omnium hominum maxime enituit, Sapientiam omni laude ſuperioris exemplum imitata, ut munificentia illius ſempiternis elogijs concelebraretur, omnes, quas naſta eſt, fortunas, vel inter pauperes, vel inter religioſos, vel inter viduas egenas, Virginesque nobili quidem genere ortas, gravi tamen calamitate oppreſſas, diſtribuit: cumque omni vanæ pompæ, omnique faſtui, qui piam dedecet mentem, nuntium remiſit, nihil, niſi, quod ad modicum victum veſtitumque ſit neceſſarium, in futurum, ſervavit. Ut priſtinæ, qua olim inceſſit, Magnificentiæ memoriam obſcuret, nigrâ ſemper veſte utitur. Neque verò aliorum, res caducas, in delicijs habentium, moresque, ab *Elifabetha*, omnium præter opinionem, mutatos ſtupentium, curat vellicationes, ſolo virtutum cupiens ornari fulgore. Quod autem maxime in illa laudaveris, & illos, quos in Aulâ ſuâ fovet, ad ſanctas, quas ipſa amplexa eſt, vivendi regulas, componere, maximâ, qua poteſt, diligentia nititur. Quem in finem, pulſis campanis, in Sacellum, Palatio contiguum eos cogit, utque præpotens Numen ſatis digne colant, exemplo ſuo, quo non eſſe poteſt gravius, eos allicit atque invitât. Ex *Tarloviam* quidem, quam ſupra collaudavimus, *Alexander* duos ſuſcepit filios, *Joſephum* & *Antonium*.

Joſephus, Capitaneus *Szczerczensis* & *Czoſtynensis*, *Alexandri*, Palatini *Smolenscensis*, quem ex *Tarloviam* genuit, natu major filius. Is peragratis exteris, quæ ingeniorum laude florent, regionibus, & ſcientiâ, & prudentiâ auctus, in Patriam redux, civibus, dum in varijs Comitijs, & in Conventu anno 1733. AUGUSTO II. Polonorum Rege, humanis rebus, erepto, à Regni Ordinibus, inſtituto, Legati munere fungeretur, optimè conſuluit. Honores ſibi à præemorado Rege oblatos ſponte renuit, dignus qui primas inter Curules accenſeretur, Eccleſiam à Parentibus ſuis, *Siemianovia* conditam, tum picturis, tum Epitaphio, Matris memoriæ Sacro, alijsque rebus, ad ſanctiorem apparatus, ſpectantibus, adornavit. Primam uxorem duxit, *Constantiam Moſtynam*, Palatini *Livonia* filiam, ex qua filiam unam, *Mariannam*, habuit. Poſt *Constantiæ*

illius obitum, cum Pelagia Potockia, Georgij, Capitanei *Grabovienſis* filiâ, omnium virtutum & laudum præconio dignâ, connubium celebravit, quæ duos illi reliquit filios, *Ignatium* & *Joſephum* nondum adultos.

Antonius, Palatinus *Belzenſis*, *Guzoviensis* Capitaneus, *Alexandri*, Palatini *Smolenſis*, quem ex *Tarlovia* genuit, alter filius, Is, cum Subdapiſeri Magni Ducatus Litvania munere fungeretur, ab AUGUSTO II. Polonorum Rege, ad *Annam Iwanownam*, Ruſſorum Imperatricem, Reipublicæ nomine, eſt delegatus, à quâ, quanto ei ſanguine conjunctior erat, tanto majori honore exceptus, & inter Equites, à Divo *Andrea*, nomen gerentes, connumeratus fuit. Rebus quidem varijs, ab eo, in commune Patriæ emolumentum, feliciter geſtis, ab AUGUSTO II. Palatinatum *Belzenſem* obtinuit. Vir, ſingulari quâdam ingenij atque animi vi, tantâque facundiâ præditus, ut in dicendo vix parem Polonia, noſtrâ ætate, Senatorem habeat. Cui quidem eloquendi facultati, mirus quidam acceſſit candor & probitas, amabilesque mores, cum ſummâ eruditionis & prudentiæ opinione conjuncti, omnium fere Civium animos ſibi conciliantes. Cum AUGUSTUS II. immortalitate digniſſimus Princeps, ad Superos, exceſſiſſet, in Judicijs Interregni *Varſavia*, Anno 1733. *Mareſchalci* munere eſt functus. Eo quoque tempore proprijs ad tuendam Rempublicam, ſumptibus, nonnullas conſcripſit militum cohortes, quas *Joſephi Potockij*, Palatini *Kijoviensis*, tum temporis, ſummum Exercituum Regni Poloniæ imperium adminiſtrantis, curæ concedidit. Matrimonio ſecum junxit, Ludovicam *Sapieham*, *Alexandri* Supremi Magni Ducatus Litvania Mareſchalci filiam, à *Wielopolſcio*, Capitaneo *Opoſzyneſi*, in viduitate relictam, eximie pietatis ſæminam, quæ unicam illi dedit filium, *Joannem*, Capitaneum *Guzoviensem*, in ſpem Patriæ maximam educatum. (a)

Theodorus, Archiepiſcopus *Gneſnenſis*, Regni Poloniæ Magnique Ducatus Litvania Primas, primusque Princeps, tertius *Pauli*, Caſtellani *Cameneſis*, filius. Hunc, à minoribus, ad maximos honoris gradus, aſcendiſſe ſatis cognitum atque compertum habemus, Româ enim redux, ubi *Alemanno* & *Caregno* doctoribus, ſacris litteris perfectam operam navaverat, Præpoſitus *Premiſienſis*, *Cracoviensis*que Canonicus eſt designatus. Anno 1699. Episcopatum *Culmenſem* adeptus eſt, quem anno 1711. *Andrea Chryſoſtomo Zaluſkia* demortuo, cum *Varmienſi*, commutavit. (b) Tandem ad Archiepiſcopatum *Gneſnenſem*, eſt evectus, ſimulque Abbatia *Tineceſi* cohonestatus, fuit: Anno quidem 1738. cum annum 75. ætatis ageret, ſupremum diem obiit. Hic, quamvis ætate ſatis eſſet provectus, officio, quod ab Episcopopo, præſtari debet, nunquam defuit. Neque verò moleſtum tulit, vel primam, in exſtruendis Eccleſijs, ponere quadram, vel alias ritibus conſecrare uſu receptis; ut *Petricoviensis* & *Ravenſis*, Societati *JESU*, dicatæ, locupletiffimæ ſunt teſtes. Nec ſeneſtus illi impedimento fuit, quo minus Sacramenta adminiſtraret, Sacerdotes ordinaret, atque Episcopos inauguraretur. Inſignia quidem ſingularis illius, quo erga Deum, atque Eccleſiam, ferebatur, ardoris, documenta prodidit, non *Thorunij* ſolum, ubi graviffimas, in ſacrilegos atque Iconomachos, pœnas ſtatuit,

ſed

(a) Anno 1735. gloriſſime ſpartam Supremi Tribunalis Regni Mareſchalli obiit. Sequenti Anno dignitatem Supremi Mareſchalli Aula Reginalis; & Inſigne, Equitis Aquilæ Albæ conſecutus eſt.

(b) Cum Ludovicus Zaluſki, Episcopopus Plocenſis, Primas designatus, à Præpotente Numine, humanis rebus, præter opinionem eriperetur, anno 1722.

ſed *Varſavia* etiam, in Comitijs Regni publicis, ubi auctor ſvaſorque fuit, ut cives Reipublicæ, à Catholicâ religione, diſſidentes, ab omni publicâ dignitate, excluderentur, Tum, apud *Varmienſes*, in defendendâ divinâ gloriâ, virum ſe præſtitit. Cum enim ibi ruſtici ebrij & temulenti, annonæ caritatem ulturi, effigiem *Chriſti*, humanæ ſalutis Servatoris, cruci affixi, verberibus pecuſiſſent, turpi cruentâque eos morte affici, eorumque corpora, in quatuor partes, ſecari juſſit, loco vero, tali facinore ſamoſo, in ipſius flagitij memoriâ, *Schinveza* nimirum, ſacellum exſtruendum curavit, hæc inſcriptione, ornatum: *Pœna, non pietatis opus*. Præter iſtud, quod diximus, ſacellum, multa quoque alia, largiſſimis ac prope regijs impenſis, condidit templa, quæ inter maxime eminent, in *Varmia*, *Kroſenſe*, *Norbergenſe*, & quod Patribus Ordinis Minorum, proprium habetur *Sprimbornenſe*, *Varſavia* autem illud quod, à ſancta *Crucē*, cognomen gerit, & quod, Societati *JESU* (c) ſacrum eſt, ab ipſo à fundamentis erectum, ob miram elegantiam, omnium ore concelebratur. *Lowicij*, & templum, & monaſterium, fratrum Charitatis, ligno compoſitum, temporumque iniquitate corruptum, è lateribus redintegavit. Ibi quoque non Eccleſiam ſolum, ſancti *Joannis* cognomine inſignem, ſed domos etiam, quas Presbyteri emeriti & valetudinarij tenent magnifice reparavit. Ea præter, & ſacellum, & altare, Sacratiffimo Roſario, B. V. MARIE ſacrum apud Dominicanos erexit. *Gneſna* ſacellum, cæteris arte & ſplendore præſtans, ex marmore, artefacto conſtruxit, in quo corpus illius jacet depoſitum, uſque dum, à maximo hominum creatore, reſuſcitetur. Turrim eccleſiæ illius laminis æneis contextit, & ſacerdotibus divinas ibi res agentibus, domos latericias, proprio ſuo ære, conſtituit. Cæterum, & *Rava*, quam antiquam vocant, & *Kocierzovia* eccleſias ligneas, multasque alias, in primis autem Collegiatam Parochialemque, quæ *Lancicia*, floret, vel renovavit, vel amplificavit, vel apparatu ditavit. Religioſis, qui à *Scholis Pijs*, cognomen habent, *Lowicij* ut ædes ſuas augerent, tredecim millia donavit. Eccleſiæ autem Collegiatæ ibidem, Manſiones pro Vicarijs Eccleſiæ è lateribus exſtructas, adjunxit, Arcem vero, per magiſtros artis architectonicæ peritiſſimos reparandam, piſturis auroque atque alijs invidendis ornamentis condecorandam curavit. Tum erga urbem, igne Anno 1726. deſlagratam, liberaliſſimum ſe præbuit. *Varſavia*, in reſtaurando adaugendoque palatio, quod Archi-Epiſcopo *Gneſnenſi* proprium habetur, ſexagintâ millia conſumſit. In *Varmia* Palatia, quæ *Heilsbergam*, *Ziborgum*, *Reſtam*, *Vatembergam*, *Varmditam*, & *Brunſbergam*, exornant, magnifice ſatis reparavit, illa autem, quæ *Bisdorſum* & *Smolaniam* illuſtrant, omnium primus erexit. Neque vero domicilijs, in quibus Numen divinum, colitur, ſed etiam hominibus, rebus divinis operantibus, liberaliter providit. *Thorunij* enim, ut juvenes ſacris litteris imbuerentur, Societatem *JESU* proventibus auxit, *Lancicia* vero, pueris litterarum cupidis, at rerum inopiâ laborantibus, prope Collegium ejusdem ſedem conſtituit. *Brunſbergæ* Domum, cui à *Converſis* nomen inditum eſt, exſtruxit, largiſſimisque reſtitibus ditavit, ex quibus duodecim, reſicto hæreticorum grege, verâ cum Romanâ Catholicâ Eccleſiâ, conjuncti, quotannis alerentur, annuoque donario cohonestaretur. Tredecim quotidie pauperes dapibus, quibus ipſe veſcebatur, reſecit, ſingulisque eos annis veſtivit. In Archi-Epiſcopali ſua Dioceſi,

Q q q q

cum

(c) Provincia nempe Poloniæ in ſuburbio, nam Collegium ſimul cum domo Preſeſſa junctum; quod in Civitate ipſâ habetur, Provincia Litvanæ eſt proprium; id quod ſingulare in unâ eademque Urbē videtur.

bantur nomine, communi omnium consensu, est designatus, qui Regi esset à Consilijs (vid: *Constit: fol: 15.*) Uxorem quidem duxit, nullam tamen, ex eâ, prolem habuit. Collegium Societatis JESU *Novogrodecense*, quod ad Provinciam *Lithuanam* pertinet, conjuge gente *Dunina* orta, & ab *Unichovio*, in viduitate relicta, auxiliares manus præbente, condidit.

Dominicus Pauli, Castellani *Camenecensis*, sextus filius, Regius Tribunus, adolescens naturæ jam solvit debitum.

Jacobus, Capitaneus *Czechrensis*, septimus ejusdem *Pauli*, Castellani *Camenecensis*, filius, in matrimonio habuit, *Catharinam Bielinsciam*, (e) Supremi Regni *Mareschalli*, filiam. Prius tamen, quam ex illa, prolem susceperit, in optimo ætatis flore, morte est extinctus.

Petrus, Palatinus *Czerniechoviensis*, Capitaneus *Cercasensis*, *Mostoviensis*, & *Tyszovicensis*, octavus. *Pauli*, Castellani *Camenecensis*, filius. Hic prius, quam ad Palatinatum *Czerniechoviensem*, ascendit, Castellanus *Belzensis* fuit. Ad meliorem vitam se recepit, Anno, à Virginis partu, 1726. Primo voto uxorem duxit, *Dambsciam*, Castellani *Bicenis* filiam, primum à *Donhofio*, Magni Ducatus *Lithvanie* Venatore, deinde, à *Sierakovio*, Castellano *Belzensi*, in viduitate, relicta, quæ prolem illi non protulit. Secundo voto adsociavit sibi, *Catharinam Chodoroviam*, Succamerarij *Leopoliensis* filiam, quæ antea, quam *Petro* nupsit *Antonio Stamirovio*, Subdapifero *Leopoliensis*, *Mostoviensis*q. Capitaneo, erat adjuncta. Ex illa quidam sex progeniuit filios. *Eleonora* (f) *Sianiavio*, Magni Ducatus *Lithvanie* Venatori, *Sochazeviensis*q. Capitaneo, nupsit. Post, in vitæ, sociam, cessit, *Grodzickio*, *Mostoviensi* Capitaneo, *Marianna*, vitæ religiosæ studiosa. Sacræ se devovit disciplinæ, quæ apud *Leopolienses*, à SS. Sacramento cognominatur, *Elisabetta*, & *Johanna*, *Leopoli*, Regulam, quæ à S. *Dominico*, nomen gerit, sunt amplexæ. *Magdalena* nomen dedit sacris Virginitibus, quæ *Craovia*, à *Visitatione Beata Virginis MARIE* appellantur, *Teresia*, *Matthiæ Kozminscio*, qui primum Castellanus *Posnaniensis*, deinde Palatinus *Calissiensis* est creatus, solemniori nuptu fuit collocata. Hæc tamen, postea quam filium, *Theodori*, nomine insignitum, illi tulisset, cum vix integrum annum, cum *Kozminscio*, vixisset, ad cælites abiit. Corpus illius magnificentissima cum pompa *Posnania* in Ecclesia, Societatis JESU propria, est depositum.

Joannes Palatinus *Bracaviensis*, tertius *Stephani*, Palatini *Bracaviensis*, quem ex *Mohylanka*, suscepit filius. Is, in infelici illa, quam nostri, ad *Grodeciam*, cum *Balabano*, fecerant, pugna, captus maleque habitus, *Petri* tamen Palatini *Bracaviensis*, virtute, in libertatem est vindicatus: Anno 1661. consentientibus universis Regni Ordinibus, Commissarius est designatus, qui litem de limitibus inter nostros *Vallachosq.* ortam dijudicaret. Vid: *Constit: fol: 26.* Uxorem duxit *Teresiam Cetneroviam*, Castellani *Halicensis* filiam. Ex illa filiam genuit, *Teresiam*, quam primo voto, *Joanni Gmiescio*, *Bracaviensi* Palatino, secundo verò, *Tho-*

(e) Hæc *Potockio* mortuo, convolarit ad nuptias cum *Barone de Bezenval*, Helveto Nobili, A legato *Gallico*, modo vidua *Parisijs* commoratur.

(f) *Eleonora* genuit duos filios *NN.* & *Philippum*, qui duxit in uxorem fratris mei *Petrus* *Josephi Zaluski Capitanei Ravenis* ex *Dembickia* susceptam filiam *Ludovicam*.

Thomæ Zamoyscio, (g) *Ordinato*, in matrimonium, locavit. Ex duobus, quos ex eadem *Cetnerovia*, procreavit, filijs, *Dominicus*, Canonicus *Vilnensis*, Anno jam 1685. morte est ereptus (conf: *Zaluski Rozne mowy fol: 43*)

Stephanus, Palatinus *Belzensis*, *Joannis*, Palatini *Bracaviensis*, quem ex *Cetnerovia*, progeniuit, filius. Hic antea, quam Palatini *Belzensis* dignitatem est adeptus, primum *Venatoris*, post *Excubiarum Præfetti Regni Polonia*, munus obiit. Vir, in tantum laudandus, in quantum intelligi virtus potest. In matrimonio habuit, *Annam Charlensciam*, *Enfiferi Volhyniensis*, filiam, quam *Nicolaus Sapicha*, *Bracaviensis* Palatinus, in viduitate, reliquerat. Prolem ex illa, non suscepit. Eâ verò demortuâ, in matrimonium duxit, *Annam Sieniaviam*, Palatini *Volhynie*, Ducisque *Exercituum Regni Campestris* filiam, ex qua filium *Nicolaum*, & tres progeniuit filias, *Theophilam*, *Teresiam*, & *Magdalenam Theophila* primum *Georgio Warszyckio*, Palatino *Lanciciensi*, nupsit, quo tamen, vitâ sine prole defuncto, *Adalberto Opalinio*, Capitaneo *Bolechoviensi*, (h) se adjunxit, *Nicolaus* Capitaneus *Kamoviensis*, *Butzaccij*, *Herodenci*, (i) *Gologaraci*, aliorumque tibonorum hæres. Hic non ita pridem, in Tribunali Regni, *Judicis* Deputa, & in Tribunali *Aerarij Regni Radomiensi*, *Commissarij* munus, est executus. Matrimonium, nondum iniit. *Stephanus* Palatinus, Anno 1726. cum animum, ad altiora, egregie preparasset, ex vita discessit.

R r r

(g) In Familia Illustrissima *Zamoysciorum*; est à celeberrimo illo, quâ Toga quâ Sago Viro *Johanne Zamoyscio* Supremo Cancellario & Supremo Exercituum Regni Duce, instituta, consentientibus Ordinibus Regni, dispositio Fidei Commissi seu Majoratus vulgò apud nos Ordinatio dicta; vi cujus filius natu maximus singula Bona Ordinationi dictæ subjuncta; solus possidet, isque tum Ordinati nomine venit, quæ vox passim; ab Exteris non rectè intelligitur.

(h) Imo rectius *Boleslaviensis*.

(i) In hoc Oppido *Herodenci*, *Nicolaus Potocki* Capitaneus *Canieviensis* bis diebus Ecclesiam & Collegium erigere cepit, pro Patribus Congregationis *Missionis*, à Sancto *Vincentio a Paulo*, in *Gallijs* fundatæ, hoc pacto, ut in oras finitimas *Schismate Rutheno infectas*, *Missiones Apostolicas*; propagandæ Religionis *Catholicæ Romano Unitæ causâ*; faciant.

FUNDATIONES

*Ecclesiarum & Monasteriorum Ord. Prædicatorum in Provincia Russia
ab Illustrissimis POTOCCHIS perfecta, ex R. P. Simonis Okolski Russia
Floridâ, Opusculo Raritatis stupendâ in 4to Leopoli 1646. edito.*

CONVENTUS JESUPOLIENSIS.

Est tituli B. V. MARIE Assumptæ. Origo Conventus, Anno 1598. sub Antonio Præmissi: Provinciali. Ex voto ipsiusmet hæredis Oppidi & Fundatoris Illustris: D. Jacobi à Potok *Potocki*, Palatini Braslaviensis Generalis Podoliæ. Camenec: Laticzovien. Bialokamin: Præfecti. Hic circumventus à Tartaris in eo loco ubi nunc est Ecclesia & Conventus (arx enim ibi lignea erat) dum in defensione incautus puer Magnifici ignem in sulphureum pulverem immisisset, ne dum combustione faciei affecit Magnificum Dominum, sed etiam igni tradidit arcem. Tanto in periculo, conscenso equo Magnus, per medios hostium cuneos penetravit & liber evasit. In rei gratitudinem in loco Arcis combusto erexit Ecclesiam & Conventum atq; dotavit. Consortes quoq; Magnifici Prusinowska & Tarnowska, apparatus Ecclesiasticum eidem pretio ingenti compararunt & providerunt, Filius Illustrissimi Domini, Nicolaus Palatinus & Campiductor tunc Ecclesiam è lapide inchoat erigere. Conventus quoq; una pars erecta est. Habet apparatus Ecclesiasticum argenteum decentem, Bibliothecam commodam, provisionem quadrantem ad quindecim alendos Fratres. Est Conventus ille habens Priorem, Vicarium nationis seu Contratæ Pokutia. Imago B. V. MARIE devoto cultu & affectu ibidem celebratur, ornata coronis, togâ, sceptro, votis & lampade. Primus Prior ibi fuit Pater Josephus vir devotus & simplex, Prædicator Generalis, qui initia multorum Conventuum feliciter inchoavit. Acceptatus fuit Prioratus in Capitulo Mediolanensi, sub Reverendissimo P. Seraphino Sicco Papiensi.

CONVENTUS TISMIENICENSIS.

IN Oppido à fluvio Tismienica denominato post devastationem à Tartaris 1631. fundavit Conventû M. D. Nicolaus *Potocki* Palatinides Braslaviensis: Jacobi Filius, Notarius Campestris Regni, Generalis Podoliæ, Camenec: & Latic: Capit: Modo jam Palatinus Braslaviensis & Campiductor Exercituum Regni; Niziniensis & Czercasensis Capit: Confundatrix erat Cōsors ipsius Sophia Andrea *Firley* Palatini Lublinensis filia. Ecclesia est S. Nicolai Confessoris & S. Zophiæ. Habet in fundationem villam Markowice & certos Fundos ad Tismieniciam. Decimam manipularem, & aliquot centena pecuniæ. Obligatur ad administrationem Sacramentorum, ex concessione loci ab Illustrissimo Reverendissimo Dño Andrea de Pruchnik Pruchnicki Archi-
Epi-

Episcopo Leopoli. Auxit provisionem altera Consors Illustrissimi D. Fundatoris Elisabeth Kazanowska, Martini Palatini Podoliae & Cam. pidoctis Exercituum Regni filia, quae ex summâ reformationis, decem millia summâe inscribit in censum perpetuum. Habet omnia apparamenta satis pretiosa. Monstrantiam, Calices diversos à Fundatoribus ex munificentia Illustrissimae Confundatricis Elisabeth Kazanowska.

Habet Imaginem B. V. MARIAE à Fundatrice prima Firleowna donatam, ad quam multi pij beneficia à Domino consequuntur. Donata illi hæc Imago fuerat à Gvardiano Camenecensi Ord. S. Francisci Benedicto, qui postmodum Provincialis Hungariae fuerat. Quocirca devotionis & reverentiae gratiâ, coronis splendidis adornata est, primò à Fundatrice prima, secundò à Confundatrice, atq; veste pretiosâ quæ nunc videntur.

CONVENTUS POTOGENSIS.

Potok erectum Oppidum ex Villa Zachaypole, in æviternam memoriam bonorum Potok in Terra Cracoviensi ad Andrzejoviam, à quo Potocij notant Familiam suam in Podolia existentes, atque in Pokucia.

Erexit Conventum Illustrissimus D. Stephanus Potocki Testinensis Capitaneus, qui postmodum Palatinus Braclavien: Generalis Podoliae. Camenecensis, Laticzovien: Litinen: Præfectus, & Notarius General: Campestris fuerat, sub titulo S. Stephani Anno 1604. cujus Consors Maria Mohyla Palatini & Principis Moldaviae Hieremiae filia, licet ritus Graeci fuerit observatrix, non immodica tamen confundatrix fuerat. Illa enim inscriptam ordinationem victus annualem reddere observavit, & multis Eleemosynis collatis & fundis, sortes in villis Piotrow & Siekieczyn inscribere consensit, atque post decessum mariti, è lapide Ecclesiam erigendam procuravit.

Habet Ecclesia hæc præter ornamenta Calices, Cruces, Monstrantiam, &c. Imaginem B. V. MARIAE ornatam, & piorum orationibus frequentatam; quod Corona & argentea vota commonstrant.

Habet Fundatorem Illustrissimum ibidem sepultum, cujus Sarcophagum laminis argenteis ornatum: Vexillum verò catenis globis, & Circulis argenteis onustum conspicitur.

Inter Fratres ibidem sepultos est ibi Fr. Cessans S. Th. Bac. qui primus in Albam Russiam missus Prædicator & Fundator fuit, & ex Sclovienfi fundatione ibidem propagavit religionem & f. dem, Chodkievicio Palatino Trocensi promovente & fundante Ordinem.

Erat in hoc Conventu destinatum Capitulum post mortem Patris Ambrosij Mag: Provincialis, sed quia Vicarius Provinciae tunc Prior Potocensis & Vicarius Provinciae Zacharias à Tartaris occisus fuerat ad

ad Narajoviam, dum iter faciebat ad Conventum suum immediatè ante Capitulum à Leopoli, ideo Patres fecerunt Capitulum in Podhayce (ubi non erat Conventus Ordinis) die statutâ veniente, quia non poterant Potocum ob pericula venire. Electus ibi erat sub Parocho Parol in Ecclesia antiqua A. R. P. M. Marianus Krepicensis, & confirmatus à Reverendiss: Generali Sicco Papiensi. Ecclesiam è lapide erectam inchoavit derelicta Consors Palatini, quam filij deducere ad perfectum opus satagunt. Ex quibus Petrus S. R. M. Rothmagister & Capitaneus Sniatinensis. Alter Paulus ad spirituales vitam suo beneplacito adstrictus, & Joannes militiæ, majorum suorum votis, addictus maximi affectus in Ordinem declararunt indicia.

CONVENTUS CZARTKOVENSIS. IN PODOLIA.

Fundatus est Anno 1610. Die 22. Februarij in Oppido Czartkow, ubi ante fuerat Villa Dominorum Czartkowsiorum in Czartkowce. Hæc dum venit in possessionem Illustrissimi & M. D. Palatini Russiae & Præfecti Barenis, Hæredis in Podhayce, Stanislai Golski Armorum Rola, in Oppidum erecta fuit. Qui quidem Illustriss: M. D. cum Consorte sua Anna à Potok Potocka, Andreæ Potocki Castellani Camenecensis filiâ, prima prole Catholicâ ex Parente Hæretico, Ecclesiam ex lapide erectam Ordini Prædicat: Provinciae Russiae obtulerunt, inscripserunt, unâ cum domo pro Organario & fundis pro hortis, & sareptam, atq; Villam Szmarkowce: ut inscriptio latius habet facta Cameneciae in Aëis Terrestribus & Laticzoviae in Castrensisbus.

Habet Ecclesia hæc B. V. MARIAE Imaginem, ad quam SS. Rosarij devotio celebratur, ornatam multis votis argenteis ob speciales gratias ad orationem piorum postulantium ibidem impetratas. Habet sui Fundatoris Bustum honorificè collocatum, & multorum Nobilium sepulchra. Fundatrix verò Illustrissima, quia postmodum Ducis in Korec Consors fuerat, ibidem in Korec sepulta est, nò deducto in effectû voto, ut ibidem Sacer Ordo Prædicatorum adesset fundatus, sed Illustriss: filij in Parentem piissimam honos & ardor, curabit mandare in executionem desiderium demortuæ Parentis. Gloria enim Parentum & Corona, est filius sapiens & pius:

Cessit prædictum Oppidum tunc ad Stephanum Potocki Palatinum Braclaviae, Generalem Podoliae, ejusq; posteros. Nam cum Illustriss: Fundator sine prole decessisset, nec frater suus Castellanus Haliciensis successor in bonis post Fratrem Palatinum ex Zamiechowska Consorte suâ prolem suscepisset, inscriptione cessit in hæreditatem Consorti Castellani. Et quia prædicta Zamiechowska in multa debita contrata ex deposito Palatinae Braclaviensis Potocka, & litium lucra devenerat, taxâ legum, prædictum Oppidum una cum Buczac: &c. in hære-

hæreditatem *Potociorum* & *Mohylorum* adscriptum remansit.

Sic struxerunt alij domicilia nobis, & nos struximus posteris vel fatis. Faxit Omnipotens, ut benignis & charis.

Erat prænominatus Fundator Vir in toga & sago eximius: Nam ex Rothmagistro eximio, Custos finium Regni constitutus, Legationem in Turciam à Republ: expedit, & ex Castellania Haliciensi ad Palatinatum Russiæ & Præfecturam Barensem assumptus fuit: militavit usq; ad extremum vitæ suæ. Jam nunc Cæmeterium muro circumdatum per *Isaiam de Szczerzec P. G. & R. P. Marianum Zawisza L.*

Sepultus est ibi *A. R. P. F. Mag: Christophorus Præmissiensis* ejus prædicatione & morū religiositate, motus fuerat ad fundandum hunc Conventum Illustrissimus Fundator. Et *P. Prior Węgrzynowicz.*

SNIA TINENSIS LOCUS.

Civitas Regalis medio milliari à Valachia distans ad fluvium Pruth. Erat desolata Ecclesia Parochialis in hac Civitate, & raro fuit Parochus. Quapropter oblatus fuetat à Capitulo Leopoli: per Illustr. *D. Officialem Baranowski* locus Ordini cum Ecclesia Parochiali, sed ob paucitatem Fratrum non erat receptus. Quia verò post devastationem Tartaricam ad meliorem redijt formam Parochia prædicta, Canonicus Leopoli: eandem curat. Noviter per Magnificum Dominum *Petrum Potocki Sniatinensem* Præfectum & Rothmagistrum *S. R. M. Ordini* locus novus oblatus est. Intentione hæc, quia per Illustrissimos Cardinales de propaganda fide, Ordini, Missionariatus est commissus, ut igitur ex Valachia, & Multania, Saxonia & Bulgaria possint habere receptacula prædicti Missionarij Apostolici, ejusdem loci Ordini obtulit atq; fundare destinavit. Primi Missionarij nunc ibi destinati: *A. R. P. Magister Petrus Chlascovius* cum *R. P. Lectore Sękovio.* Quod felix faustumq; sit.

CONVENTUS LATICZOVENSIS.

Laticzow ad fluvium sita, Civitas est Regalis, in qua exercentur Judicia Terrestria & Castrensia Nobilium. Initia Conventus habuit 1606. Novembr: 15. ut literæ concessionis loci *R. D. Prælati Mojecki S. Th: Doctoris Prothonotarij Apostolici, Decani & Vicarij* in Spiritualibus atq; Officialis Generalis Camenecensis demonstrant. Atq; Confirmatio prædictæ Concessionis, atq; de novo collationis Illustrissimi & Reverendissimi *D. Pauli Wolucki Episcopi Camenecensis* in anno sequenti data edocet. Occasio foundationis zelus animarum Episcopi, inopia Sacerdotum, atq; recens occisio hominis per Parochum, strenam ad Festa Natalitia Christi in domibus Civium agentem. Primi Fundatores Illustrissimus Dominus *Joannes Potocki*, qui licet alienus à fide Romana esset, quotannis tamen ex Arce ducentos florenos conferebat. Consors vetò sua Catholicissima femina de Dome
- Kamie-

Kamienieciorum, plurima bona eisdem Fratribus contulit, atq; ad erigendam Ecclesiam ex lapide animavit & adjuvit Nam morte veniente Conventui in auro & argento aliquot millia reliquit, & ad Conventum Camenecensem mille florenos legavit. Conventus ipse optimè provusus in muro, argento & Bibliothecà resplendet. Habet curam animarum concessam, donec Parochus provideatur ab Episcopo. Est maximè frequētata Ecclesia à Nobilibus, præcipuè in Festis Beatissimæ *V. Assumptæ*, & alijs *B. Virginis Mariæ*, quia in eadem Ecclesiâ postquam Fratres Divina Officia inchoarunt: Imago *B. V. Mariæ*, maximis gratijs devotos piosq; homines consolari incepit. Est Imago adornata splendidâ Chlamide, pretiosis Coronis ex auro, plurimis catenulis aureis, multisq; votis in auro & argento. Computantur illius Capellæ & Imaginis vota ad decem millia florenorum. Alit Conventus de intratâ certâ, mille quingentorum florenorum, viginti Fratres. Maximam in erigendo hoc Conventu fecerat diligentiam ipse Vicarius Russiæ post divisionem à Provinciâ Polonæ factam, cui nomen erat *Thomas Burlamachius S. Th. M. ex Provinciâ Romanâ*, sicut scripta prædicti Conventus testantur. Auctus est Conventus provisione nunc, ex Decimis concessis Fratribus, ab Illustrissimo *D. Palatino Braclavien: Nicolao Potocki* ad instantiam meam, quod *Sigismundus III. Rex* approbavit.

CONVENTUS CAMENECENSIS SANCTIMONIALIUM.

Elizabeth *Cieplowska* Virgo hæretica, ad gremium Ecclesiæ ut redijt, cepit cogitare de Monasterio Monialium, sed quia ob paupertatem nil proficiebat, ob virtutem prosequabatur intentum. Quapropter suscepto habitu Tertiariæ, congregavit Virgines Nobiles in educationem, sed quia domuncula in Curia Domine *Strusowa* non sufficebat ad illius intentionem, collatæ fuerunt Eleemosynæ à pijs, hinc sibi atq; congregatis Virginibus comparavit lapideam à *Dño Lanskoroński* postmodum Palatino Podoliæ. Crevit virtute & moribus honestis, intentum ipsius, nam Nobilis Domina *Sulina* Consors, curiam atq; bona aliqua illis contulit. Quo ita movit aliorum Nobilium affectus, ut intercederent ad Episcopum & ordinem sacrum, quatenus non denegarent operam Virginibus, Domino suo ceu sponso animarum reddere vota cupientium. Anno igitur 1615. clausura & Monasterium Monialium Cameneciæ fundatum. Quod Serenissimus Rex *Sigismundus Tertius*, donatione villæ *Zabince* suffulfit, & aliam acquirere à *Borislawscijs Pudzowce* nō negavit. Plurimæ Sorores cum dotis suffragio numerosum Conventum constituere. Post ingressum ad Ordinem prædictum *S. Catharinæ Senensis, Sophiæ Victoriæ Potocka* Palat: Braclav: Generalis Podoliæ Stephani filia, quæ viginti quinque millia florenorum intulit, Autoritate Sedis Apostolicæ, cum consensu Episcopi atq;

atq; Ordinis, ab illo loco ad altiore & securiorem, ubi quondam *Potociorum* erat curia, translationem cogitarunt & inchoarunt. Primæ igitur Sorores & Confundatrices, quæ dotalia sua comportaverant ad Sororem primam Priorissam prædicti Conventus Sanctimonialium, fuerant Domina Wileńska Vidua de Domo Chruslinsiorū, & Virgo Barbara Chruslinska germana prænominatæ. Ex hoc Conventu ad fundationem Conventus Leopoli Monialium S. Catharinæ, in primam Priorissam, & religionis plantandæ cum pietate, in cordibus Virginum DEO dicandarum, assumpta fuerat Soror Cecilia Ignatkowska Magistra Virginum atq; Novitiarum in Conventu suo Camenecensi. Quæ postquam post annos aliquot redijt ad proprium Conventum, ibidem in semetipsâ perfecit quod in alijs plantavit.

VICARIATUS KODACENSIS.

VLADISLAUS Quartus Serenissimus Rex ejusmodi Conventum in Kodak fundavit. Cum enim sæpius rebelles Kosaci in Turciam per Boristhenem descendentes, pacta stabilita & jurata inter Othomanicum Imperium & Poloniæ Regnum, depopulationibus & incendijs disrumperent, bellaq; concitarent, Senatu consulto, Rex præsidium in Kodak, hoc est ad prima Cataphracta Boristhenis munivit, atq; Germanici exercitus, nostriq; octingentos præfecit. Irruperant Kosaci per suum Sulimam in præsidium, & nedum ibi occisus fuit militum Præfectus Marianus, sed etiam bellica præsidia sublata fuerunt, sed luit pænas vitæ Sulima. Iterum postquam Kosacos rebelles ad Zumeyski Campiductor Regni Nicolaus *Potocki* compescuit, Supremus Dux Exercituum Stanislaus Koniecpolski, in personâ descendit ad Kodacum, & cognitâ re plurimū proficuâ Reipublicæ ibidē præsidium constituit firmavitque. Venerant nostri Fratres una cum Zełtowski, qui illius Loci gubernator assignabatur. Die ergo Dominico extructâ Capellâ per noctem, dederunt signum campanâ ad devotionem. Audivit Supremus Dux, venit in Ecclesiam & Patres Ord: Nostri inchoarunt Sacrum cantatum de B. V. MARIA. Gaudeamus omnes in Dño, Perfusus lætitiâ Supremus Dux, gratias cum fletu Domino egit, & promovere ibidem Conventum disposuit. Recommendatos Patres ut habuit Sereniss: REX VLADISLAUS concessit locum, terras, & milites septingenti quolibet Mense tres grossos concesserunt.

LOCUS CIRCASENSIS OBLATUS.

Est Regia Civitas atque Magnorum Virorum Præfectura semper fuerat. Nunc ipse Campiductor Regni & Palatinus Nicolaus *Potocki* administrat: Sedes quoque Kosacorum est, atque optimos milites ab antiquo è Circasiâ in hac Ducibus exercituum colligebant, continet enim ultra duo millia ædificia & domos. *Savnicus* in descriptione Urbium Regni adnotavit. Tradunt (inquit) Circasios reliquias esse Cim-

bro.

brorum; quos Homerus Cymerios vocat. Nomen apparet affine esset Mulieres ac viri apud illos belli munia exercebant. Distat à Kijovia juxta Regios Iustratores 15. milliaribus. Meminit Circasiorum *Cromerus* sub Anno 1392. quod munitionem ipsius & Svinogradi Skirgello quem Kijoviensibus Vitoldus præfecerat disruperit. Anno igitur præterito 1643. Fide Catholica illustrare suam Præfecturam desiderando Illustrissimus D. Nicolaus *Potocki* Palat. Braclav: & Campiductor Regni, invitavit Ordinem ad suscipiendum locum, consensum præbuit R. P. Generalis, præcipuè quod noviter eadem Civitas, Tribuni Kosacorum Nobilium & Catholicorum fuerit constituta sedes, Cæpit nunc Conventus sua initia stabilire, Dominus ex alto coronabit intentum Provinciæ optimum, & movebit Regiæ Majestatis pijsimum cor, ad fundandum & providendum Conventum.

IN EPISCOPATU SMOLENSCENSI CONVENTUS SMOLENSCENSIS.

Initia Conventus Smolenscensis post recuperatum à Moschis Smolenscum à Sigismundo Tertio Serenissimo Rege habuit. Nam dum Præfectus Smolenscensis Illustrissimus D. Jacobus *Potocki* hæres in Jesupole declaratus à Serenissimo Rege fuerat. RR. PP. qui Illustrissimo D. ad obsequia Spiritualia fuerant, A. R. Pater Marianus Magister de Krepicia & Pater Sigismundus, (jam enim tertius Pater Raymundus ibidem obierat in castris) desolatam Russorum Ecclesiam, intra muros ligneam, ad peragendum Sacrificium tremendum, assumpserunt, ubi imagines, campanas & alia spectantia ad pietatem & religionem adoptarant. Sed quia mors Illustrissimi Præfecti D. de *Potok* compulit A. R. P. Mariânū cum Busco in Pokuciam recedere: unicus Pater Sigismundus altero anno descendit Leopolim, ut initia firmarentur aliquibus Fratribus. Sed distantia loci & initia Congregationis retardarunt. Iterum postquam deducti Fratres Skloviam, locus amissus recuperatur per R. P. Ceslaum Præmyss: Baccal. Sed dum forma Civitatis aptaretur in locum decentiorem, translati fuerunt. Erectaq; est Ecclesia tituli S. Hyacinthi Confessoris. Serenissimus Rex Sigismundus Tertius, & postmodum Vladislaus Quartus, provisionem Conventui pro Fratribus determinavit, ut alere possit commodè Fratres viginti. Habet illa Ecclesia Imaginem B. V. Mariæ, quam Patriarcha Moschorum in Ecclesiâ primâ sui ritus reverenter colebat. Quæ dum in Ecclesiâ primâ Ordinis Nostri per A. R. P. Marianum Krepic, tunc Lectorem collocata fuerat, maximam devotionem in populo concitavit. Translatâ verò ad alteram Ecclesiam multis miraculis coruscat atq; votis resplendet. Collecta sunt miracula & conscripta, quæ ceu realis introspector Illustrissimus & Reverendissimus D. Episcopus Smolenscensis Petrus Parczewski subscripsit manu propriâ, & typis mandanda declaravit. Quiescit in eo Conventu opti-

ba

ma

mæ memoriæ Prior Joannes Damascenus Magister, ante Provincialis
& Conventus S. Mariæ Magdalænæ Leopoli erector & Promotor.

Serenissimus Rex Vladislaus Quartus post reportatam victoriam
de Moschis ad Smolenscum, recta venit ad Ecclesiam Prædicatorum,
& coram Imaginē B. V. humiles reddidit gratias, mandavitq; ut Ca-
pella è lapide erigeretur, & tanta victoria in Argenteâ tabulâ, quæ
mille florenos constaret, describeretur, & ibidem appensa maneret.

EPITAPHIA POTOCCIORUM

quæ visuntur in varijs Ecclesijs per Poloniam.

I. ANDRÆ POTOCKI Vexilliferi Camenecensis.

POSITUS hic, jacet Dominus ANDREAS POTOCKI de Potok, Filius
Succamerarij, Vexillifer Camenecensis, Equitum Ductor, quos feli-
citer duxit DEO fortunâque favente, cognovit Eum Moschus ma-
gnanimum, Scythæ Equitem strenuum, vixit annis 40. Obijt An-
no 1572. 12. Februarij. (*Buczaccij in Podolia.*)

II. BERNARDI POTOCKI

VIRTUS & MORS.

Hominis ultima bona,

Mors non extirpat virtutem, virtus non timet mortem:

SIC JUSTUS

Quâcunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit

BERNARDUS POTOCKI à POTOK

Virtutem hæreditariam mihi effeci,

Mortem adversariam bello incitavi,

Sic inter gladios & lanceas Martis furentis vixi.

Sic morteme mori, in pectore compuli.

Et vivo vitam; vitâ viventi.

(*Buczaccij*)

III. CATHARINÆ de Potok Ducissæ RADZIVILIÆ.

Pietatis, pudicitiae; humilitatis, bonitatis,

Omniumq; virtutum exemplar,

Heroïna sui sæculi incomparabilis

CATHARINA de Potok

STEPHANI POTOCKI, Palatini Braclaviensis

è Maria Mohylanka Filia.

Jeremiæ Valachiæ Despotæ Neptis,

Hic jacet deposita, à mællissimo Marito,

Janussio Duce RADIVILIO.

Magni Ducatus Lithvaniae Archicamerario.

Anno Domini MDCXLIII. Febr. X.

(*Vilna*)

IV.

IV. GEORGII POTOCKI

Extulit ad hostem gladium, somnoq; fugato,
ngentes Aquilās & fortia Castra secutus.

Et Patriæ impendit totum prægrandibus ausis;
Nec sibi, sed toti genitum se credidit Orbi.

Illum fama canet; cantuque imponet Olympo.
(*Potocij.*)

V. JACOBI POTOCCII Succamerarij Haliciensis

Siste parum iter, percurrens busta viator,

Perlege, sed mæstus Sarmata luge precor.

POTOCCIIUS recubat, Gentis generosa propago

Vandalitum, lapidis monte regente Caput.

Quem Scythæ quem Valachus, quem Turca timebat iniquus,

Hunc brevis urna capit, pulvis & umbra tenet.

Obijt anno Domini 1551.

(*Buczaccij.*)

VI. JACOBI POTOCKI Palatini Braclaviensis.

D. O. M.

Hospes quid quæris?

Palatinus Braclavien: Generalis Podoliæ, Camenec: Laticzovien: Vai-
linensisq; Capitaneus, JACOBUS POTOCKI de Potok origine eram.

M O D O

Cinis & vermis, parte tamen meliore incorruptus.

Q U I

Lucis Familiæ meæ studio, ætatem florentem in Aulâ Principis

Transylvaniæ, Magni illius Stephani postea Regis Poloniæ,

Ad publica merita formandam dedi.

IN CULTU DEI

Perseverans; arma pro salute Patriæ contra Michælem in Daciâ,
Carolus Svecum in Livoniâ, varios Tyrannos in Moschoviâ, fortiter
& cum laude Familiæ tractavi.

H I S

Illustri Domus, TARNOVIORUM & PRUSINOWSCIORUM,
in affinitatem nec infæcundam accessit.

S E D

Cum Smolenscum Sigismundum III. Regem triumphatorem habes
ret, & Præfecturam Urbis nobis committeret, consilio DEI, è periculâ
vitæ ereptus fui.

E T

Cum bonis omnibus desiderium & mærorem relinquerem; precor
pia vota, animæ reddere. Obijt Smolensci, ætatis 59. Anno Christi
1613. 26. Januarij.

(*in Oppido Potok.*)

c

VII.

VII. JOANNIS POTOCKI Palatini Braclaviensis.

JOANNES POTOCCIUS Palatinus Braclaviensis hic quiescit; Vir pacis, & belli artibus, splendidæque imprimis dignitatis, in Castris Clarissimus. Laboris, inedia, alioris, vigiliæ, patientiæ inexplicabilis. Inerant ei, Justitia, modestia, liberalitas, gravitas, cæteræq; animi Heroici dotes, quarum ille ope, Familiam veterem, & Illustrem, in tantum claritudinis evexit; ut nemo majorum sit cum eo comparandus. Derelicta Consors Illustrissima & Magnifica Kamieniecka Elisabeth; Succamerarij Russiæ Filia, devotissima, & Catholicissima Matrona, Fundatrix Ecclesiarum, Cameneciæ, & Laticzoviæ apud Ordinem Prædicatorum, bustum Mariti ex Smolenscensi Arce, in Paniowice translatus, in Sacello magno sumptu; ab eo, una cum eximio propugnaculo erecto, deposuit, & Vexillum, cum Epitaphio, splendide argentô adornatum, correspondenter Tunibæ affigi fecit.

[Paniowice]

VIII. NICOLAI POTOCKI Rothmagistri S. R. M.

O Homo, quid quæris?

Si miraris, nihil novum,

Si intueris, quis fueram?

Sapiens, strenuus, & dives. Sed hæc omnia nihil, solus DEUS omnia.

NICOLAUS à POTOK POTOCKI Rothmagister S. R. M. ius auspicijs Supremi Ducis Exercituum, & Magni Cancellarij Regni Stanislai Zolkiewski, quiesco.

V A L E

Et cogita tuum extremum diem

Hodie vel cras sequeris.

(Buczaccij)

IX. NICOLAO POTOCKI.

Chmielnicensi, & Camenecensi Præfecto

V I X I

Gloriæ satis, non mihi;

R E D D I D I,

Regi subjectionem, Patriæ honorem, Familiæ obsequantiam, Mortalitati pondus.

N U N C

Resurrectionem exspecto

Spe animam pascō.

O D E U S

Tutor, non ultor,

Sis precor Creaturæ.

(Camenecia in Arce)

X. NICOLAI POTOCKI, Filij, Andreæ Castellani Camenecensis.

Conditur hæc NICOLAI Corpus sub mole, POTOCKI,

Con-

Condere virtutem nulla sepulchra queunt.
Illa viget semper, dum tellus stabit, & unda,
Et surgent nitidis sydera cæla Polis.
(in Oppido Potok.)

XI. PETRI POTOCKI Præfecti Sniatinensis.

PETRUS POTOCKI STEPHANI, Palatini Braclaviensis, Filius.

Eximiæ domesticis litteris, & in Exteris Nationibus cultam Juventutem, eò dignitatis & Laureæ deduxit, ut Majorum suorum merita; quæ Regibus, Patriæ, Familiæ protulerant, prudenti Consilio, fortitudine Castrensi, trophæis diversis, maxime autem è Tartaris, & rebellibus Zaporoviensibus, multoties reportatis, in sese luculenter expresserit, & efformaverit, à Serenissimo Vladislao IV. in Prussia Rothmagister Equitum gravis armaturæ, denunciatus, egregiam, in re bellicâ, præstitit industriam, ad Camenecum, Chocim, contra Abasum Bassam, ad Kumeiki, Starce, Niedzwiedzieloze, & alibi, contra Cosacos, Honoratus Præfecturâ Sniatinensi, nil non egit, quod Patriæ, & Regi serviendi, ac Familiæ immortalis propagandæ, & propugnandæ; per Virum, & Civem bonum, agendum venit, cum Filia Stanislawski Castellani Camenecensis Sacramentum Matrimonij tenuit, ut in liberis superstes serie perenni viveret.

(in Oppido Potok)

XII. STANISLAI POTOCKI Tribuni Militum.

Æternæ memoriæ

STANISLAI POTOCKI

Tribuni Militum fortissimi.

Qui cum Scythis, Musulmanis, & rebellibus Cosacis, sæpius felicissimè decertans.

Uberem admirationis materiam dedit

Suosque relinquens; reliquit desiderium sui.

(in Oppido Potok)

XIII. STEPHANI POTOCKI Palatini Braclaviensis.

D. O. M.

Illustris & Magnus Dominus STEPHANUS POTOCKI de Potok, Palatinus Braclaviensis, Generalis Podoliæ, Notarius Campensis Regni, Camenecensis, Laticzoviensis, Litinensis, Felinensisq; Capitaneus, Corpore solutus, in hoc tumultu conditus.

C U J U S

Claram progeniem splendor Aulæ complexus, intimis Serenissimo Regi Sigismundo III. commendavit, & in bellis Civilibus Præsidentem Urbis Metropolitanæ, & Insigniorum Regni effecit.

c 2

HINC

H I N C

Decus Familiae secutus, gloriosum, duxit, sub auspicijs Inuictissimi Regis ductando Ordines, multis annis merendo, strenue pugnando, Martem Livonicum iustum, Dacicum gloriosum, Moschoviticum remotum, Turcicum Sacrum, varijs casibus experiri.

T A N D E M

Honestis negotijs, sella, curuli Senatoria, atque claris Officijs Regni decoratus.

S E N I U M

In Anno 63. devotus, & Sacris expiatus, clausit. Anno 1631. die 5. Martij.

Conjux Clarissima Maria Mohylanka Ducissa Moldaviae, 25. annum faderis Conjugalitatis deplorans, cum nobili sobole, hoc confecit.

XIV. STANISŁAWA POTOCKIEGO

Jego Mci Pannu STANISŁAWOWI POTOCKIEMU, Staroście Halickiemu, pod Wiedniem, od Turkow zgładzonemu z światła, Anno Domini 1683.

Nie STANISŁAW; sławy sław, na Potoku trwałem,
Nie mogiła? tą groblą: tym zawarty wałem,
Ani sław: ale sławy nieśmiertelney morze;
Pod tą Piławą: którą widzisz na marmorze?
Spoczywa; która miała, tak hartowne zęby,
Ze tarła, iakich druga; nie imie się dęby,
Nie było tak twardego sęku, w żadnym Tromie
W polu ie szablą, w domu zdrową rąką, łomie.
Stała Trącz zimnym mrozem, ściśniony pod Wiedniem;
Leża iednak tarcice; wieczney sławy przed niem,
Odwagi, Męstwa, Cnoty, y miłości Bożey
Z których mieszkanie sobie, na Niebieskich złoży,
Nie dziw? bo co zaż, to krzyż; coż niema trzec sęka,
Kiedy się go y piekło, z swoją Ordą lęka,
Niemasz kuźnie pod słońcem, y kowala, aby,
Tak hartowne; na piłę, miał urobić sztaby,
Stała Trącz przymulony, kiedy w swej krwi kosa,
Brodzą: broniąc Bożego, na ziemi Kościoła.
Lecz idzie pożądany dzień; y już jest blisko:
Gdy Syn Boży wypłocze, Krwią własną zmulisko
Y tę Piłę osadzi, w szczerozłote rámy
Zeby tarła na wieki, Chwały Boskiej trámy,
Na rzece, która z Tronu Naywyższego ciałem
Płynie prądem, przez Miasto Niebieskie, kryształem,
Owszem z tej Piły, którym niestraszone na wieki,
Mroz y suchy wypłyną, żywey wody rzeki.

Apo: 22. 1.

Job. 7. 38.
EPI.

EPITAPHIA PILAVITARUM.

XIII. BUCZACKI JOANNIS CHRISTOPHORI.

Illustris & Magnus Dominus

D. JOANNES CHRISTOPHORUS BUCZACKI in Buczac, ex Illustrissimis Nicolao Buczacki, Succamerario Terrarum Podoliae, Capitaneo Barenfi, & Anna Magdalena Radziwiłłowna, de Olyka & Nieswiesz Ducissa, Parentibus natus, claritatem tantorum Natalium, decore virtutum ornavit. In tenera enim aetate Litterarum studijs, Senis, ac Roma, excoluit animum, Catholicaeque Religioni, abdicata haeresi; qua ab incunabulis erat imbutus, addictissimus vixit, quod, sibi Clementis VIII. Pontificis Maximi, amorem tantum promeruit; ut non solum: Legationi promovendae Canonizationis S. Hyacinthi interfuit, sed etiam: mysterijs ejusdem summam cum gratia adhibitus est. Tandem ad Caesarem Rudolphum, Legationis Illustrissimi Cardinalis Georgij Radzivilij Episcopi Cracoviensis; Avunculi sui Comes existens: reliquum Juventutis, in eximijs, tam pietatis, quam fortitudinis exemplis editis, consumpsit. Templum Buczacij Haereseos labe infectum, Catholicae Fidei reconciliavit, ac fodalitate Sacratissimi Rosarij, ornavit & auxit. In Hungaria, strenue sese contra Turcam, hostem Christianorum gerendo, militiae Tyrocinium deposuit. In Patriam reversus, primum ad Haliciam, contra Tartaros, dein: in Moldavia, contra Michaelum Tyrannum, fidelem Republicae navavit operam, & tot virtutum insignijs relictis, sibi, Posterisque immortalem Gloriam comparavit. Vixit Annos 30. Obijt Anno Domini 1602.

Georgius Albertus BUCZACKI, maestissimus, Fratri desideratissimo posuit. (Buczaccij)

XIV. BUCZACKI MICHAELIS Praefecti Podoliae.

Dis: Man: S. Incomparabilis Heros, MICHAEL BUCZACIUS, Podoliae Praefectus, hic condit, sua ossa voluit. Cujus si virtutem spectes, Viator, satis vixit! Si aetatem? parum. Is siquidem profligatis toties Valachis, Tartaris, Incubatoribusque Magni Ducatus Lithvaniae; quum Patrium; Avitumque Haereditum defensurus, cum Barbaris animose conflixisset, circumventus a multitudine; maluit in praelio fortiter occumbendo: egregiam sui memoriam linquere; quam fugiendo: turpiter Avitae Gloriae deesse.

XV. BUCZACII THEODORICI Praefecti Podoliae.

Theodoricus BUCZACIUS, a Vladislao Jagillonide, quod impiger militiae esset, Podoliae Toparcha, constitutus; compressa seditione Michaelis Ducis Lithvaniae ad Dominationem adspirantis, caesisque saepius Barbaris Russiam incurfantibus. Cum demum, Dacia Regulum Alexandrum, jussu Casimiri Regis, in Patriam deduceret; partem de Bogdano, Polonis insigni Victoria; in ipso felicitatis cursu, fato crudeli; cecidit. Qui te, amice Lector, de hoc Tumulo,

mulo, plurimum salvere, & benè valere jubet. Tu vicissim, si pia
es, ipsius animæ Requiem precare.

XVI. *BUCZACKI JACOBI* Episcopi Plocensis.

Reverendissimo Patri

DOMINO JACOBO BUCZACKI

Dei Gratiâ, Episcopo Plocensi

Ultimo Hæredi, Nobilissimæ, & Verustissimæ illius Familiæ
in Terris Podoliæ & Russiæ

Mortuus Anno Domini 1541. die

veneris 6. Maij.

(In oppido Plocho)

XVII. *Eidem*

Reverendissimo in Christo Patri, & Domino, olim Jacobo BUCZA-
CKI, Dei Gratiâ Episcopo Plocensi. Joannes Ostrowicki, Archi-
diaconus Dobrinensis, & Hieronimus Krajowski, Præpositus Pultovien-
sis, Benefactori suo, posuerunt. Anno Domini MDXLI. vi. die
Maij (In Oppido Plocho.)

XVIII. *DROZDOWSKI CHRISTINI* Archidiaconi Plocensis.
CHRISTINO DROZDOWSKI, ex Regum, & Reginarum obse-
quijs diuturnis; ad Ecclesiasticas functiones progresso, & primum
Theologiæ Doctore creato, deinde Archidiacono Plocensi, & Canoni-
co Cracoviensi, tum autem Petri Miscovij Episcopi, Cancellario facto,
Viro integerrimo, literatissimo, jucundissimo, & qui semper: auream
fortunæ suæ mediocritatem, omnibus ostentatis opibus; anteferebat.
Obijt X. Februarij Annò Domini MDLXXXV. ætatis verò suæ LXIII.
Executores Testamenti posuere.

(Cracoviæ.)

XIX. *JANOWSKI STANISLAI*

Generoso Domino STANISLAO JANOWSKI de Opatovice, æta-
tis & animi, morumque, ac rei militaris disciplinâ, clarissimo, cui,
Vexillum hoc, Nobilis Elisabeth JANOWSKA, Conjux mæstissima;
Viro suo charissimo, facere curavit; Qui mortuus est Mense Janua-
rio 14. die Anno Domini 1598.

(Andreoviæ.)

XX. *KAMIENIECKI JOANNIS* Equitis.

Ex Procerum albo, (a) *Sarmatiæ* KAMIENIECKI JOANNES

Virtutum famâ, clarus, ubique loci,

Debita naturæ persolvens: astra petivit,

Annum bis ternum terdecimumque ferens.

Mensis secundi Nonarum nocte recessit

Annum labentem, litera magna docet.

Spiritus æternâ felix in pace, quiescit.

Crośnense Templum; Nobile Corpus, habet.

[Crośnæ.]

3. KA

(a) *Szarowski* in Monumentis pag. 783. hoc Epitaphium habet suæ manum; 4.
ultimis versibus idque ita incipit - *Sarmatiæ soboles Kamieniecki clara Joannes* -

XXI. *KAMIENIECKI JOANNIS NICOLAI* Castella-

ni Leopoliensis.

JOANNES NICOLAUS KAMIENIECKI.

Stemmatis *Pilawa*, hic situs sum.

Prudentiam meam Catonianam, & Authoritatem, Castellanatus
Leopoliensis probavit. Justitiæ rigorem, Capitaneatus Buscensis,
non abhorruit. A Sigismundo I. Poloniæ Rege Serenissimo, in Po-
doliâ, ad tuenda confinia, contra Tartaros, missus, eosdem,
ad *Miedzibozum, Wronowo, Horodisce*, fudi, Captivos recuperavi. Podo-
liam, per annos 10. plenò Regij Præfecti Militum, jure, admini-
stravi. Braclaviensibus, & Vianicensibus Incolis, pacis potiundæ
Author extiti. Fratri Sigismundi, Alexandro Regi in obsequiis,
gratissimus vixi, æqui observantissimus. Catholicæ Religionis Cul-
tor ardentissimus. Obijt in Anno ætatis 50. Anno Christi 1438.

XXII. *KAMIENIECKI NICOLAI* Palatini Cracoviensis.

V I A T O R.

Claudit hic lapis ultimum Kamieniecæ Familiæ Sydus (quæ haud
dubiè clarissima fuit Tot Procerum Senatûs feriè,) Insignem Herodè
Nicolaum Kamienicium Palatinum Cracoviensem, atque Exercituum
Regni Poloniæ, Supremum Ducem, virum militaribus curis, & fe-
veritate morum in Sago, præceptis Eloquentiæ, & comitate hone-
stâ, in togâ Clarissimum; illâque insigni de Tartaris ad *Wiskowie-*
cium, & *Lopusznam*, ad 25. millia caesis, & de Valachis, ad Ty-
râm fluvium, de Bogdano, Valachiæ Palatino, partâ victoriâ pen-
immortalem; qui Anno 1515 non plane senex Bonorum omnium cum
luctu æstuantissimâ febre decessit.

S. S.

Scire cupis? quæ sit Famæ, via certa, parandæ!

Talem, te præsta, qualem, te pascis haberi.

XXIII. *KAMIENIECKI MARTINI* Palatini Podoliæ.

MARTINUS KAMIENIECIUS Podoliæ Palatinus.

Vir & cordatus & gravis, & dicendi libertate insignis. Sci-
ens nullum bellum justius esse; quàm quod pro Religione Christia-
na & Patriæ defensione sumitur, totò vitæ suæ decursu, contra Bar-
baros, Nominis Christiani, & seminis Poloni hostes suis sumpti-
bus gloriosissimè & fortissimè militavit. Obtentâ de Turcis, Tarta-
ris, atque Valachis ad Chocimum insigni victoriâ, ad superos læ-
tissimus abiit. Anno Domini 1545.

S. S.

XXIV. Hic jacet Magnificus Dominus Martinus de Kamenecz Pala-
tinus Podoliæ qui obiit Cracoviæ Feria 2. post Dominicam Remini-
scere 15. Martij Anno Domini 1530.

XXV. *MOSKORZOWSKI CLEMENTIS* Castellani Vislicensis.
Clementi de MOSKORZOW. Comiti in Dobczyce & Kamieniec,
Castel-

Castellano Vislicensi, Vice Cancellario Regni, Præfeto Generali Cracoviensi, Ecclesiæ Moscoroviensis, & trium ibidem Præbendarum, Fundatori liberalissimo, qui Anno Domini 1408. Die S. Cæcilie Virginis vitâ functus, hęc locô sub altari Militum, à se fundato, conditus quiescit. Remigius Moskorowski, in Moskorzow Hæres Nominis, prosapiæ suæ, & fidei Catholicæ propagator ferventissimus, in clarissimum, Familiæ vetustæ Parentem optimè affectus, ab oblivione, vindicatam memoriam Anno Domini, 1626. erexit.

(Cracoviæ.)

XXVI. *SŁOSTOWSKI PAULI* Pilavitæ.

Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui.

PAULUS SŁOSTOWSKI.

Vitæ innocentia, morum sçavitare

Et mirâ humanitate

Totî Aulæ ZAMOSCIANÆ conspicuus

In quâ, à puero est educatus

Solertis Aulici, strenui militis, prudentis Præfeti Domûs,

Et fortis Cohortium Ductoris officium implevit.

Cumquæ semper in Divi Francisci Familiam, pronus esset.

V I V E N S

Et mortis horam, præ oculis haberet.

In eorum Templo, suos cineres ad diem novissimam

Deponi curavit,

Labente Anno 1653. ætatis suæ 63.

S. S.

(Zamoscij.)

XXVII. *STANISŁAWSKI Balthasar* Supremi, Thesaurarij

Regni. Stemmatæ Pilawa

BALTHASAR STANISŁAWSKI, Filius Gasparis, Pocillatoris Sanocensis, ex *Krassicka*, Minervæ consecratam Adolescentiam favoribus, ætrophæis Martis, disposuit. Ex vigilantî milite, Rothmagister factus fervidus, in Patriæ commodum, in Regum honorem. Contra Moschos, sub Serenissimo Stephano Bathoreo, & contra singulas expeditiones hostium strenuus bellator. Creatus, ab eodem, Notarius Campestris, Exercituum Regni, & Succamerarius Sanocensis, à Serenissimo Sigismundo III. tum ob probatam, contra Archiducem Maximilianum, æmulum Regni, ad *Byczynam*, tum alibi: operam, ob insignem morum gravitatem, & Curie Regiæ, amorem singularem, promotus in Præfectum Culinæ Regiæ, tum: Castellaniæ Sanocensis. Demùm post fata Hiacinti Młodziejowski, in dignitatem Thesaurarij Serenissimi Regis, Aulici, ad extremum, in Supremum Regni Thesaurarium, post decessum, Joannis Firley. Capitanei Lublinensis; suffectus, in tumultu Domestico, & initio dissensionum Civilium,

S. R. M.

S. R. M. fidelissimus, & dignitatis propugnator, vindexque acerrimus. Suscepto Joanne Cornelio Filio ex *Zophia Mieleccij* Palatini Russiæ priori Coniuge, & Filia Herburti de *Dziedziłow & Fulstin*, Palatini Russiæ, virtutum, & gloriæ plenus, obiit.

(In Oppido Potok)

XVIII. *STANISŁAWSKI Joannis Cornelij* Capitanei Szydłoviensis.

D. O. M.

Illustrissimus ac Magnus Dominus,

D. Joannes, de *Stanisławice*, STANISŁAWSKI Illustrissimi, ac Magnifici Domini Balthasar, Thesaurarij Regni &c. Filius.

Qui dum optimis artibus excoltâ; & in lustrandis exteris nationibus spatiô 18. annorum exactâ adolescentiâ, exemplô: suorum Majorum, in Aulâ Serenissimi Sigismundi III. Regis Poloniæ versaretur; ob magnitudinem animi, & præstantiam ingenij; Capitaneatu Szydłoviensi, condecoratus, multas Clarissimorum virtutum protulit. Hic talis, ac tantus Vir, deindê Serenissimi Vladislai IV. Regis Poloniæ Aulicus factus, infra hæc viribus tuebatur Patriam, pius, magnificus in pauperes, æquitati studuit, amicis favit. Ex Catharina *Kazanowska*; Sigismundi III. Succamerarij Regni &c. filia, reliquit Leonoram, Constantm. Obijt 1636. annum 56. agens.

(Szydłovia)

XXIX. *TWOROWSKI Joannis* Palatini Podoliæ.

Hic jacet.

Magnificus Dominus D. Joannes TWOROWSKI Palatinus Podoliæ;

Dux fueram bellô, pedibus nunc calcor humanis,

Nec quicquam nisi me, nunc beneficia juvant,

Vivite ergo? sic nati, ut vivatis Olympo,

Terra iter ad Cælum est, ad stygiumque canem.

Dispone Domui tuæ! quia morieris,

Memorare novissima, & non peccabis.

Anno Domini 1547.

(Buczaccij)

FASTI POTOCCIANI

Sen

T E S T I M O N I A

de POTOCKIIS; & Pilavitis. (Item, de SOLTYKIIS)

Historicorum, & aliorum Scriptorum, Polonorum &c.

tum & de POTOCKIORUM Rebus.

Ordine Alphabeticô Cognominum, Authorum.

1. *BACZKO* Custos Posnaniensis, in suo Chronico Poloniæ; ad Annum 1239. Misit Boleslaus Janussium MOSKORZEVUM, (PILAVITAM) Palatinum Cracoviensem, cum Clemente de *Rusza* Castel-

Castellano; ibid: qui cum *Bela*, Rege Hungarorum, fœdera jecerunt; sive antiqua firmaverunt, & Filiam ejus *Kingam*, (a) pro uxore; & 40. millia Marcarum pro dote &c.

* *Clar. D. Fridericus Wilhelmus* de *Sommersberg*; evulgavit; hoc, *Basconis*, seu *Baczkonis Chronicon Poloniae Tomo II. Rerum Silesiacarum*, ubi tamen pag: 60. ad Annum 1239. hæc verba, non leguntur, sed ea expresse, & per extensum citat *Bartholomæus Paprocki*, in suo secundo Opere *Stemmatographico* titulò *Herby*; paginâ 294. Hinc facile crediderim; diversò Codice usum fuisse; *Sommersbergium*; sit tamen penes *Paprockium* fides; tum & circa *Okolskium*; qui eadem verba repetit, in *Orbe Polono Tomo 2. pag: 395.*

2. *Bielski*: *Martinus* Eques Polonus, in *Chronico Polonico*; foliò *Cracoviæ 1598. editò*, ad Annum 1516. meminit *Janussij à Tworow PILAVITÆ* (ejusdem, olim cum *POTOCKIS* Domus) Palatini *Podoliæ* Campiducis Exercituum Regni, (Item pag: 333. meminit *Johannis de Lichino PILAVITÆ* Palatini *Brestensis*) cujus insignes viatorias ad *Trembovlam* de *Tartaris* cæsis prosequitur.

3. *Idem* ad Annum 1443. meminit *Petri Kamienieccij* [PILAVITÆ] Bellatoris ad *Budzinum*.

4. *Idem* ad Annum 1512. meminit *Bernardi POTOCKI*; ejusdem ferè verbis; quibus de eo egit; *Jodocus*, *Ludovicus*, *Decius*, (vide hic infra *Decius*.)

5. *Brachelius*: in sua *Historia* libro V. & VII. ad Annum 1637. meminit *Nicolai POTOCKI*; Palatini *Bracaviensis*.

6. *Cromerus Martinus*; Episcopus *Varmiensis*; in suo *Chronico Poloniae*; foliò *Cracoviæ 1589. editò*, ad Annum 1589. pag: 247. Misit Rex *Vilnam* *Nicolaum MOSKOROVIVM* [PILAVITAM] *Procancellarium* *Poloniæ*, cum mediocri Militem *Polonorum* præsidio & apparatu bellico; ut *Arcem* utramque tueretur, (meminerunt) ejusdem; ejusdem ferè verbis Epitomatores *Cromeri*, *Salamon Neugebauer* & *Johannes Herbutus* in suis *Chroniciis Poloniae*] *Bielski* folio 274. expresse vocat *MOSKOROVIVM* armorum *PILAWA*.

7. *Idem* ibid: libro 8. p. 141. ad Annum 1239 *Boleslaus Pudicus* Rex; ad conatus *Conradi Ducis Masoviæ* reprimendos, ut externa quoque auxilia, sibi adjungeret; ad *Belam* IV. *Hungarorum* Regem, Legatos misit, cujus Legationis Principes fuere; *Clemens Clementovius Castellanus* & *Janussius* (PILAVITA) Palatinus, *Cracovienses*, nova cum eo, fœdera icit, sive adeò antiqua firmavit; Filiam ejus *Kingam*; quæ & *Cunegundis* dicta est, uxorem Rex duxit &c.

8. *Idem* Libro XVI. ad Annum 1408. pag: 262. bis meminit *Clementis MOSKOROVII* [PILAVITÆ] Castellani *Visliciensis*, & Præfecti *Cracoviensis*. *Bielski* in *Chronico Polonico*, ad Annum 1409. ejusdem meminit; quæ *Rothmagistri*, in bello Regis *Jagellonis*, cum *Cruciferis*.

9. *Idem* Libro XXX. Ad extremum, plena victoriâ nostri potiti sunt de

(a) *Cunegundam* vulgariter dictam *Kingam*.

de *Tartaris*, ad *Wisniowieclam*, multis claris & fortibus Viris cæsis; in quibus præstantes fuere *Henricus Kamenecius* (PILAVITA Filius Palatini *Cracoviensis*) & *Derslaus Glorvinius*.

10. *Damasceus à Matre DEI Johannes* (in sæculo *KALINSKI*) *Scholarum* *Piarum*; in suo, de obsidione *Viennensi* 1683. poemate; *Viennida*: 4to. *Varisaviæ* 1717. edito, ita: de *Alexandro SOŁTYK* *Dapifero* *Podoliæ*; ibi gloriôsè occumbente; canit Libro II.

improba glandis
Signiferi SOŁTYK, temerare ferociâ dextram

Dum nimius, cuneos inter, benè dimicat, ausa est:

11. *Idem* ibidem; de *Stanislao POTOCKI*, *Capitano Haliciensi*.

Cum in se . . . Scythicum converteret agmen,

Concidit, eximiò subscribens sanguine, palmæ

Ternæ Crucis inclutus Heros.

12. *Decius Jodocus Ludovicus* Consul *Cracoviensis*; in *Chronico* suo, de temporibus *Sigismundi I.* & vetustatibus *Polonorum* foliò *Cracoviæ 1521. edito*; ita de *Nicolao Kamieniecki* PILAVITA; & *Bernardo POTOCKIO* pag: 83. *Constantinus Ostrogus*; cum *Lithvanicis* *Copijs*, & *Nicolaus Kamenecius* cum *Polonicis*, ad *Wisniowieciam*; opponunt se hostibus, qui statim in *Constantini* aciem irrumpunt, at ille, ut fugam suorum vidit; *Polonos*, ut subveniant; hortatur, negotium hoc *Alberto Sampolinscio*, & *Bernardo POTOCKIO* strenuis militibus creditum.

13. *Idem* ibidem pag: 329. editionis *Pistorianæ*. *Nicolaus Kamieniecius* (PILAVITA) *Cracoviensis* Palatinus, & Præfectus, *Polonici* quoque Exercitus Dux Summus, extremum clausit diem, hæc novitate, ad Regem perlatâ, pro dignitatibus, summò studio, variis modis, etiam *Cæsareò* suffragiò, apud *Sigismundum* Regem laboratum fuit &c.

14. *Idem* ibidem pag: 336. *Martinus Kamieniecius* (PILAVITA) cum paucis *Copijs*, & mercenario milite, ex *Miedzibozæ* educito, hostium cohortem; apud *Trembovlum*, feliciter pugnando superavit; & spolijs exiit; Item apud *Podocium*; aliam cohortem; 500. Equitum; ad unum, fudit.

15. *Idem*: ibidem pag: 303. In Julio; quod suspicio esset, de *Tartarorum* eruptione, in Regis absentia; & Senatus decreto, *Johannes Kamieniecius* [PILAVITA] tunc *Leopoliensis* Castellanus; & *Buscensis* Præfectus, adjunctis illi 500. Equitibus; ære publico conductis; in *Podoliam* ad tuenda confinia missus est; qui die 23. Julij [1508.] *Miedzibozium* perveniens—populi *Podoliæ*, suppetiis acceptis, ad *Woronow*, *Hrodisco*, *Tartarorum* copias, prædam hominum, pecorumque, jam abigentes, numero supra duo millia Equitum existentes, animosè invasit, atque viriliter pugnando; strenuè fudit, omnem recuperavit prædam; copiasque salvas in *Miedzibozium* triumphans reduxit.

* *Paprocki in secundo Opere suo, Stemmatum: pag. 295. hac verba citat, ac si essent Miechowita; cum tamen defacto sint, Jodoci Ludovici Decij; in errorem inductus ex inde; quod utrumq; Chronicon simul, in Corporis Historiani Tomo II. sit junctum impressum.*

16. *Dlugossus Johannes* Nominatus Archiepiscopus Leopoliensis, ita de PILAVITIS, Genus Polonicum ad pietatem prouum.

17. *Idem* ad Annum 1330. refert Historiam de Johanne POTOCKI Dapifero Caroli Regis Hungariæ, Herum suum, in periculo vitæ defendente, quam supra relatam habes in excerpto; ex Stemmatographia, Simonis Okolski.

18. *Dorhoff Georgius*, Archi Cancellarius Regni, post Episcopus Cracoviensis, in Elogio funebri 1687. Leopoli, edito. POTOCIORUM, in arduis Regni vicissitudinibus, impendia fortunarum, & vitæ, amorem in Patriam, fidem erga Thronum, in acie fortitudinem, in Senatu Consilia, tot bella, & varios etiam, sub pace labores, tum demum: quis enarrare valeret, cum mundi indigenæ omnes; unus, fierent, Historicus.

19. *Kobierzycki Stanislaus*, Palatinus Pomeraniæ [ex Castellano Gedanensi] in Historia Vladislai Principis Regij Poloniæ, 4to Dantisci 1655. edita, pag: 396. Vetus in Cracoviensi terra Dominium Potok; POTOCIORUM Familiae cognomen dedit, Nobilitas antiqua Gentis, sed posteaquam in Russiam; suas duxit Colonias, illustrior, splendidiorque haberi cœpit. Quippe Russia, Scytharum, Turcarumque Regnis contermina, ideo Barbarorum furori obnoxia, Poloniæ Juventuti, Campum exercendæ virtutis bellicæ, exhibet, cujus ingens præmium est gloria, partique decoris, æterna trophæa. Ita plerique POTOCIORUM illecti dulcedine, è sedibus proprijs, in Nobilissimam terrarum partem cômigrant; animosè ibidem, fortiterq; victuri. In hac igitur florentissimâ Provinciâ clarissimis ortus natalibus Joannes POTOCCIUS, Patrem habuit Nicolaum Præfectum Camenecensem; & Chmielnicensen, Virum Sigismundi Augusti temporibus militari laude insignem; atq; ita in bellica Domo natus educatusq; quantum à suis majoribus Martialis animi trahe-
ret; multa dedit specimina. Et primum quidem sub Stephano Rege quem in Moschovia bellantem secutus erat; non tantum fortissimi militis munia explevit, Martiamq; suam probavit Indolem, sed & Ordinum ductor, rebus præclarissimè gestis, tantò Regi carior fuit, quantò sapius, in oculis Principis, virtutum militarium maximi æstimatoris, fortis, animosus, hostiumque cruore purpuratus comparuit. Ac deinde Joannes Zamoyseius, Vir togâ, sagôq; eminentissimus, ejusdem invictum animi robur admiratus; militiæq; peritiam; omnium suarum expeditionum, non commilitonem tantum, sed & consiliorum participem habuit: quippe cum in ijs ineundis expediendisq; sive in castris, sive inter arma præstantior nullus POTOCCIO esset,

esset, dignum Zamoyseius judicaverat, cui universi Exercitus, cura rectè tutoque committi posset. Et quanquam in bellis plurimis, Viri egregia virtus inclaruisset, magnorum Ducum, obsequens Imperio, postmodum suo quoque ductu quid quantumve valeret, ostendit, cum cæso à Zamoyseio Michæle, qui utramq; Daciam, sexaginta milium hominum armatis, suis ereptam Palatinis invaserat, restitutisq; veteribus Dominis, Potoccio eas Provincias tuendas commiserat, relictis quatuor millium equitum turmis, quibuscum Imperio præflet. Atq; ijs cum copijs, post obitum Zamoyseij, Michælem reparatis viribus collectisq; Exercitus sui reliquijs tumentem, Daciæq; imminentem, & fortissimè repressit; & ad satietatem cecidit, ut Michæel paucis comitatus servis, vix ipse suæ superfuisset cladi. Certè uni Potoccio veterem restitutum firmatumq; Dominatum, debuit Mobilium Familia, namque & ab abitu Hieremiæ, iterum Daciam sub signis ingressus, factionem adversam; Turcicis, Tartaricisq; auxilijs præsumidam, fudit compescuitque, & Constantinum illius filium juvenem, Paterni Imperij, frendentibus etiam Turcis, compotem fecit. Sed is mox à Temsa Regni æmulo, conspirante Ottomanorum potentia appetitus, vitæ & Imperij terminum habuit: frustra ferente opem, Stephano Potoccio, cum lectissima Juventutis Poloniæ manu, qui fraternis elatus victorijs, parem sperabat fortunam, quæ Joanni viro ut forti; ita cauto; prudentique propitia fuit.

20. *Idem* Libro VI. pag: 400. Et hæc quidem Stephani POTOCKII; cum Mobyla affinitas, ad augendas POTOCIORUM opes, potentiamque peropportuna erat.

21. *Idem* ibid: POTOCCII. Sigismundi Regis favorem, non expertaq; in bellis Civilibus fide promeruerant, adeo ut soli præ omnibus, acerrimi dignitatis Regiæ violatæ, vindices timerentur. Ac potissimum JOANNES in omnium oculis erat, qui cum fratribus Jacobo & Stephano lectissimas veteranorum Equitum deduxerat turmas, robur Exercitus Regij primum potissimumque. Et in prælo Guzoviensi pugnaturus Rex, cum Civium suorum rebellium copijs, Joannis Potockij curæ imperioque, mediam aciem, experto multisq; bellis exercitato milite prævalidam commiserat, tantâ tunc cum laude rei benè gestæ, ut si verum fateri licet, suis copijs suæque virtute, totam pugnæ molem sustineret. Eam postremam victoriam Rex, Majestatis suæ stabilitamentum; Potocciana virtuti acceptam, retulit; exindeque eum munificus Princeps compluribus Præfecturis donavit; deinde verò à decessu Janussij Ducis Zbarascij, Palatinum Braclaviensem dixit: qui honor, tanquam sublimè Domus Potocciana ornamentum, beneficio Regum, diu apud illos mansit; sex usq; ad hæc tempora ex eadem Familia, eundem gerentibus. Ad extremum tandem Martiæ assuetus palestra, Regi in Moschoviam expeditionem, paranti, libens adfuit, adhæsitq; ducentorum octuaginta equitum hastatorum, & trecentorum

rum peditum ductor, deinde verò in absentia *Zotkiewij*, Moschoviam, felicibus peragrans armis, universi ad Smolenscum Exercitus, summo cum Imperio Praefectus. Quo in munere non tam ætate, quam laboribus curisq; bellicis fractus, ætatis suæ sexto & quinquagesimo, in castris decessit.

22. *Idem* Ibidem pag: 402. Neque sibi Rex diutius laborandum existimabat, quem Palatino substitueret, propensior in Jacobum *Potoccium* Castellanus Camenecensem defuncti fratrem, Virum præclaræ fidei, & spectatæ virtutis, eumq; Exercitui cum Imperio præesse voluit: Invito Chrystophoro *Dorostajscio* Supremo Lithvaniae Aulæ Praefecto, obestanteque, in absentia Ducum in Exercitu Rege præsentem, soli Mareschalco, muneris jurisq; competere, & nullâ quidem semorum ambitione contestari, prospicere velle interim, ne suæ dignitanti officijq; auctoritati deinceps præjudicium aliquod inde creari posset. Diremit Rex item *Potoccio* æquior: nullam legem extare penitus inquiring; cujus id beneficio, Mareschalcus arrogaret, sibi liberum esse cui vellet armorum tradere imperium. Atque ita æmulantium conticuere dissidia, & interventu Leonis *Sapieha* Lithvaniae Cancellarij, inter *Potoccium* & *Dorostajscium*, exortæ similtates contentionesq; conquievit.

23. *Idem* Ibid: p 404. Ergo Rex fortunam tentare statuit, Smolensci aggressionem ad Idus Junias indicit, partitis ad eum modum copijs, orientalem Arcis partem Jacobus POTOCCIIUS Castellanus Camenecensis Supremus tunc Armorum Dux invadendam suscipit... Ab occidente, quâ ex parte suggestus eminebat tormentarius, mæniaq; arcis diruta fuere; quorum ruinam vallum præaltum largiori fossâ præcinctum, ab obsessis erectum, obtendebat, Stephanus POTOCCIIUS Praefectus Felinensis, suis cum turmis constitit &c.

24. *Idem* Ibidem pag: 405. Necdum albescenti die, primus cum suis procurrit Castellanus Camenecensis POTOCCIIUS, militique in ferendis scalis mixtus, incorrupto Ducis honore, quam ipse tulerat scalam, pari ardore, ope aliorum subnixus, admoveit, & in murum evolat. Præeuntis Ducis exemplum secuti cæteri, alacres, certatimque mænia scandunt subeuntque &c.

25. *Idem* Ibid: pag: 408. Mox patefacta viâ, defensore vacuâ; Stephanus POTOCCIIUS suâ cum Legione, superatâ prælargâ difficultique fossâ; vallum conspicuæ altitudinis, summâ cum molestia transcendit, --- eques pedesque irrumpit, fit undique atrox caedes &c.

26. *Idem* Ibidem pag: 414. Postera die POTOCCIIUS Castellanus Camenecensis, suo exercitûsq; totius nomine, Regi victoriam gratulatus est, militum fortia facta extollendo, qui tantis laboribus, diuturnaq; obsidionis tædio, invicti eam peperissent, &c.

27. *Idem* Ibidem pag: 415. Cujus victoriæ mox ibidem fructum tulit POTOCCIIUS, ab accessione earum, quas olim frater gesserat dignitatum. Namque Regio ore Palatinus Braclaviensis & Praefectus Camenecensis nuntiatus est.

28. *Idem* Ibidem p. 423. Rex ordinatis *Smolensci* rebus, cætera curæ imperioque Jacobi POTOCCII Palatini Braclaviensis commisit, eundemque archiepiscopum præfecit.

29. *Idem* Ibidem pag: 382. Nicolaus POTOCCIIUS cum copijs missus ad retrahendum ex itinere coercedumq; rebellem, nullibi assequi valuit &c.

30. *Idem* Ibid: pag: 162. Postremo occurrere sibi *Sapieha* &c: & Jacobus POTOCCIIUS Albi Lapidis in Livonia Gubernator, aulicorum, ac multorum nobilium frequenti stipati globo &c.

31. *Idem* Ibidem pag: 163. Medius ibat Princeps Legationis Michâel SOLTICUS, deinde verò singulorum 42. Legatorum (Moschovitiorum) latera viri è Nobilitate primarij bini, ad equitantes cingebant,.... Allocutus Regem Michâel *Solticus* Princeps Legatus -- deferre se libenter Majestati Regiæ, Moschoviae suâ mole ruentis, patrociniū --- Excepit Patris sermonem, Johannes SOLTICUS Filius, Legatorum alter, & Patriarchæ Cleri, omniumq; Ordinum. Moschoviae nomine, Regi ac Vladislao, felicissima detulit vota.... Michâel *Solticus*, rejectâ omni verborum ambage, disertissimis verbis, Principi Vladislao, Imperium totius Moschoviae detulit... Parafovicius conclusit, concessam esse ab Ordinibus de summâ Imperij Religionisq; tractandi facultatem Michâeli *Soltico*, Joanni ejus Filio, Duci Basilio *Massalscio*, & quidquid illi statuerent, ituros in eorum sententiam Ordines, probaturosque.

32. *Idem* Ibidem, Mathias POTOCKI Regimentarius seu Generalis Exercitus, trophæorum dulcedine illectus; primus in Russiam, Coloniâ transtulit, bonis omnibus in Palatinatu Cracoviensi, Ecclesiæ, prius adscriptis, memorabilis deinde de Scythia, & Stephano Moldaviae Palatino victor.

33. *Idem* p. 281. Hostes ad Logadam cæsi, ductu SOLTYK Palatini Majoris Novogardiæ, inglorij in Sveciam abiire.

34. *Kochowski Vespasianus* Tribunus Cracoviensis, in Climactere III. seu historia Regiminis Johan: Casimiri Regis, Cracoviae editâ, libro 6. In alijs Familijs, ad Martia opera Heroem nasci, ut Phænicem, vix sæcula ferant, apud POTOCCIOS peculiari naturæ dono, omne cunctis, in armis studium est. Et velut, de manu in manum traditi, regundorum Exercituum fascies, ac Imperia manent.

34. *Idem* Climactere I. Libro 4. Nicolaus POTOCKI Castellanus Cracoviensis inter prospera & ambigua belli, à primâ juventâ nutritus, --- exegit ab Ephebis, ad extremum usque diem, in armis ætatem.

36. *Idem* Ibid: Clim: I. Libro 4. Theodoricus POTOCKI Pocilator Magni Ducatus Lithvaniae, & Marcus Sobieski obsides ivere.

37. *Idem* Climactere I. libro 1. Petri POTOCKI Palatini Braclaviensis cum laude meminit

38. *Idem* *Climactere* II. libro 2. pag: 101. Subscripsere dignum saeculorum memoria, instrumentum abdicandae Protectionis Sveticae, Stanislaus POTOCKI Terrarum Kijoviae Palatinus, Generalis Exercituum Dux, &c. -- Andreas POTOCKI Metator Castrorum Regni &c.

39. *Idem* *Climactere* I. libro 7. pag: 425. Quò res bellica Ducibus niteretur, Militare Regimen in Regno Supremum, Stanislao POTOCKI Palatino Kijoviensi cessit.

40. *Idem* *Climactere* III. libro 6. Stanislaus POTOCKI (à præcedenti diversus) Palatinus Cracovien: Supremus Exercituum Regni Dux, *Revera* dictus 30. viatorias numeravit, Cudnoviensi clarissimus. Obijt 166. 67. per annos Miles & Dux, -- ætas illi ad extremum senium in armis & castris exacta, qui in Exercitu Poloniae, diuturnitate militandi, Synchronum haberet neminem, ingenuus planè, & milititer apertus, indole proba, experte doli animo, comis, etiam ex leni Imperio, Legionibus acceptior, Annum vitæ ultra 80. attigit, viridi senectâ vegetus, & ipsâ laborum assuetudine, ad diuturnam vitam induratus, Laudi fuit, indefesso studio, armis incubuisse, cognatâ è Polonorum stirpi virtute, fortia agere & pari.

41. *Lubinski Stanislaus Episcopus Plocen:* in Tractatu de motu Civili, (qui reperitur in ejus operibus posthumis fol: Anterpiæ apud Johan: Meursium 1643. editis libro 3. pag: 114) Jam POTOCCII Cracoviam venerant, cæterique qui Regiarum partium, præsidio militari, robur ac firmamentum erant.

42. *Idem* *Ibidem* libro 4. p. 138. *Potociorum Familia Regi fida & addicta.* Regius interim Exercitus, continebat in Officio sparsos per diversa loca Rokossianos, ne se commovere, ac in apertum prodire possent, præcipuus à POTOCCIIIS metus, qui, ut dixi, Regi addicti, ijdem acerrimi dignitatis Regiæ violatæ, vindices, timebantur.

43. *Idem* *Ibidem.* Accidit, ut sub hoc idem te tempus, mortuo Simeone *Mohila* Principe Valachiae, Provincia ea novis motibus agitatio cæperit, ad quam pacandam, stabiliendamque, Constantini (Hieremias *Mohila* filij juvenis ad modum) imperium, POTOCCII Rege non abnuente maturandum sibi, viresque suas ei transferendas existimarent. Nupta erat Stephano POTOCCIO filia Hieremias, & opportuna erat POTOCCIIIS hæc affinitas, ad augendas opes & potentiam; namque Valachiam pacato imperio per plures annos Hieremias cum rexisset, non modò privatas opes auxerat, sed erga eos etiam quorum ope nitebatur, munificus erat. *Potocij* vel maximè ab invito interdum, sed offensam timente, quidquid postulabant referebant, non absque aliorum Regni Procerum invidiâ. Sed proximè superiore anno Hieremias cesserat è vitâ, cum vivens adhuc Constantinum filium Principem & Successorem renunciare curasset, Turcarumque Imperatoris rescripto, Regia intercessione obtento, sibi posterisque suis sexus virilis, perpetuum in eâ Provinciâ Imperium stabilivisset. Verum

eo

eo vitâ functo, frater ejus Simeon *Mohila* jam ætatis exactæ vir, quem ille quondam suis opibus ad Transalpinæ Valachiae Imperium evererat, pulsumque inde comiter & liberaliter apud se habuerat, uxorisq; ac liberorum suorum moriens eidem supremis tabulis curam demandaverat, captatâ occasione, quod longiùs, qui soli timebantur, abessent *Potocij*, excluso nepote, pulsusq; defuncti fratris cum Matre liberis, imperium sibi arrogaverat, emercato Turcarum Imperatoris, qui semper venalis est, assensu. Et ne temerè invito Rege tantum sibi assumere videretur, tempestivâ legatione suam hanc ambitionem excusaverat. Valachos nempe à viris regnari solitos, pueri & muliebri imperium non laturus, & Turcas ipsos eâ occasione ad turbulentum aliquem hominem, summam rei delaturos fuisse, nisi curam ejus Provinciae suscepisset: se Regi fidem suam satis hæcenus testatam fecisse, in eâ deinceps permanfurum, ac obsequio erga Rempublicam Poloniam nemini unquam cessurum. Hanc ejus excusationem ut Rex acceptaret, imperiumque contra pacta usurpatum, ratum haberet, & ij qui *Potociorum* infractam & debilitatam volebant potentiam evicerunt, & res ipsa; quòd vel tum maximè seditio Rokossiana ferveret, & quorsum evasura esset incertum adhuc haberetur, Regi ut suæ potius securitati quàm alienis commodis consuleret persuasit; maximè cum idem mox interventu Joannis *Potocij* Hieremias uxori cavisset, eam se cum universâ familiâ concessis in eum usum certis possessionibus, pro dignitate generis tractaturum, & se vitâ functo imperium ad Constantinum filium ipsius devolutum iri. Sed Simeone quoque intra decursum anni mortuo, nova rursus eaque muliebris pro filijs exarsit istic ambitio. Hieremias uxor Margarita, ereptum à Patruo filio suo Constantino imperium repetebat, altera è contra id secundum mortem mariti sui Simeonis, filio ejus Michæli deberi contendebat: nec morata diu, cum omnia præsidia in potestate haberet, cunctique veluti proximè vitâ functi Principis uxori faverent, filium suum Michælem, vel hoc ipso nomine quòd jam imperio longè quam Constantinus, qui impubes adhuc erat, per ætatem aprior esset, præferendum, & Principem renuntiandum Valachis persuadet. Itaq; voto potita, assensuque Turcarum Imperatoris, simul & ope imploratâ, armis potentiaque Turcarum ad tuendum præsentem rerum statum se munit, Constantino Matreque ejus & totâ Hieremias domo in ordinem redactâ. Ea rerum Valachicarum mutatio excivit *Potocios*, ut cum ijs copijs, quas in Exercitu Regio habuerant, eò concederent; opem socru & affinibus laturo. Igitur Joannes *Potocius* (a) Præfectus Camenecensis, sub exitum autumnus, Valachiam sub signis ingressus, adversam factionem, quæ Turcicis Tartaricisque auxilijs fulta, & universâ Valachiâ ad arma excitâ, magnis viribus obviam ibat, fundit, fugatque, & Constantinum juvenem admodum imperare jubet: ægrè id quidem primò ferentibus Turcis, sed mox

g

mune-

(a) Joannis Potocij in Valachiâ progressus.

muneribus delinitis iisdem, imperium Constantini ratum habentibus, quanquam jam antea, Michaelem in possessionem Principatus per traditionem vexilli, ut mos est, immiserant, & de eo Regem certiores fecerant.

44. *Idem* libro 3. p. 125: Postero die, in conspectum hostis ad Oppidum *Varcam* ventum est, ubi cum *Pilza* fluvius medius interflueret, ripamque adversam hostes tenerent, reliquo Exercitu sub signis retento, Jacobus POTOCKI cum peditatu progressus, tormentis & ipso militis impetu, hostes inde brevi summovit, ut ante meridiem satis mature, universus Exercitus, superato fluvio, multis in locis vadabili, in altera ejus parte, sub signis constiterit.

45. *Idem* pag. 130. Tertia POTOCCIORUM factio, potens & ista; tum quod Rex illi maxime fideret, tum quod suis summorumque clientum & amicorum equestribus turmis in unum coadunatis, & Jacobo Potoccio Regis jussu universo peditatu, qui supra quatuor milia numerum explebat, attributo, potius fere partem exercitus, suo commissam imperio haberet. Duo erant fratres, Joannes Capitaneus Camenecensis, vir sui temporis clarus bellicis artibus, sub Stephano adhuc Rege ordines duxerat, post deinceps Joannis Zamoyscij Cancellarij Regni partes secutus, in multis expeditionibus egregiam Reipublicae operam saepius navaverat, suo etiam ductu in Valachia aliquoties rem praeclare gesserat, ita ut omnium testimonio, & praecipue Zamoyscij dum viveret, dignus censeretur, cui Exercitus universi cura recte & tuto committi posset: alter Jacobus, quem universo peditatu a Rege Praefectum fuisse dixi. His accesserat Nicolaus Strus de Komorow, Capitaneus Chmielnicensis, Potocciorum est sorore Nepos, ea ortus Familia, quae bellicis facinoribus clara & illustris semper fuit, & ex qua aliquot aeterna memoriae digni viri, ad exemplum Deciorum Romanorum devoto pro salute patriae corpore, contra religionis Christianae hostes Scythas fortiter pugnantes in acie occubuerunt. Alexander item Kalinowski Capitaneus Braclaviensis, signis Potocciorum suas cohortes adjunxerat, acer idem, & manu promptus, & quamvis Struso affinitate conjunctus, ejusdem tamen semper gloriae aemulus. Denique Stanislaus Galski Palatinus Russiae, suos milites regimini Potocciorum attribuerat. His illi freti copiis, & vel gloriae, vel Regiae gratiae caeteris praeripiendae cupidi, eodem animum intenderant, ut illis solis rei bene gestae laus attribueretur; itaque & primum in acie locum ceperunt, & si verum fateri licet, sua virtute & copiis totam pugnae molem sustinuerunt.

46. *Idem* p. 375 Habet Epitomen vitae Jacobi Buczacki (PILAVITAE) Episcopi Plocensis, ultimi hujus lineae nobilissimae & vetustissimae praeclaris Bellicis virtutibus conspicuae, haereditis, quod ita sonat, „Quae causa fuerit, quod Jacobus Buczacki Ruthenus ad Episcopatum Plocensem promotus sit, certo asserere non possumus: suspicari tamen licet, ob

prae-

praeclara bellica domus vetustae Buczackiorum merita, cum is unus est tanta familia ad statum Ecclesiasticum transisset, honore Episcopali insignitum fuisse, Zlotoriensem quoque arcem in Terra Dobrinensi beneficio Regio tenuisse reperitur. Ex qua dum Plociam versus proficisceretur, Brodnicae quod Oppidum Regiae est in Palatinatu Culmensi ditionis, morbo gravatus vitam finivit, anno millesimo quingentesimo quadagesimo secundo, cum quadriennio Ecclesiae Plocensis praefuisset. Extat sepulchrum ejus in Ecclesia Cathedrali Plocensi signatum Epitaphio. (a)

Colligere hinc licet, Buczackios qui nostra aetate vixerunt alterius stemmatis, alterius stirpis fuisse, etiam si idem nomen gentilitium usurpaverint.

47. *Idem* libro 3. Si verum fateri liceat, his copiis, suaeque virtute totam pugnae molem sustinuit POTOCCII, eam supremam victoriam ad (Guzow) Maj. statis suae stabilimentum Potocciana virtuti acceptam retulit. (Citantur haec verba a Kohierzycki pag. 401. ut supra.)

48. *Miechovita* Mathias Canonicus Cracoviensis in Chronico Poloniae 4. libris folio Cracoviae 1521. edito, Joannis Tworowski PILAVITAE Palatini Podoliae Campi Ducis Exercituum Regni ad Tyram de Valachis victoriam (e quibus 50 Magnates cepit ac decollavit) descripsit: quam supra lege sis apud Paprocki & Okolski sub Tworovijs & apud Bialliki fol. 518.

49. *Idem* ibidem Nicolaum Kamenecium (PILAVITAM) Cracoviensem Palatinum, & Praefectum, Exercituum Regni Ducem Generalem, Legionibus praefecit &c. Confer Paprocki loco citato.

50. *Idem* ibidem, Nicolaus Kamenecius susceptam Provinciam, excelsa laetorque animo perfecit, superato Tyranae, Daciam ingressus, consimili vicissitudine; igne, ferro caedibusque, Valachiam molestavit &c. Confer Paprocki loco citato, & Cromer in oratione funebri Sigismundi I.

51. *Idem* ibidem libro IV. Nicolao Kamenecio Cracoviensi Palatino viro, ad ultimum vitae diem, armis bellicae studiis Claro: Idem habet Bernardus Vapovius, in suo Chronico; editioni Cromeri adjecto, p. 563.

52. *Idem* ibidem lib. IV. cap. 78. pag. 245. (editionis Pistorianae.) In hoc Anno (1493.) Aulici, & stipendiarii Regij, circa Wisniowiec per Tartaros non pauci, licet in hoc Bello Tartarico communiter ante viatores nunc tamen quadam syderum fatorumque inclementia profligati, & occisi sunt, inter quos, Henricus Kamieniecki (PILAVITA) Germanus Nicolai Palatini, & Capitanei Cracoviensis &c.

53. *Niesiecki* Caspar Soc. JESU; in suo Opere *Korona Polska* p. 267. citat Genealogiam Stanislawicorum (PILAVITARUM) manuscriptam.

54. Okolski Simon Ord. Praedicatorum in Orbis Poloni Tomo II. haec habet de Domo *Mobiloviana Potockiorum* affini? In Curia Annae *Mohilenidis* Ducissae in Korec Cardinalis *Sanctacrucius* tunc Nun-

g 2

cus

(a). Vide illud in suo loco inter Epitaphia.

cus Apostolicus, publicè retulit, quod Frameæ (Insignia Gentilitia) *Mobilarum*; in crucem dispositæ, iu Daciâ, descendant à Clavis Herculeis Familiæ *Mutiorum* Romanæ, unus enim illorum, huc descenderat; & ne clavis, gentem antecedere videretur, ad ipsorum consuetudine, in frameas convertit.

55. *Pastorius* Joachimus Canonicus Varmienfis in sua Historia Plenior Poloniæ Dantiscii 685. edita, Parte I, pag: 72. i Properantibus in occursum hostis, præeundi honor, filio summi Ducis Stephano POTOCCIO contigit, futuro hic suis, si pugnandum esset, non vulgaris virtutis stimulo, nec non fide, si transigere rebelles mallent veteramento.

56. *Idem* Ibid: pag: 96. Stanislaï POTOCCIJ Palatini tum Podoliæ --- aliorumq; cohortes ac turmæ equestres erant.

57. *Idem* Parte II. pag: 91. Rex, quo rectius res procederent, dum copiarum inter Senatores, jam antea dispertiverat, qui erant --- Stanislaus POTOCCIUS Podoliensis Palatinus &c. Singulis his, quasi Tribunis, Equitum hastatorum ac velitum turmæ, nec non cohortes pedestres, certo numero assignatæ erant.

58. *Idem* ibidem pag: 114. Accepto qualicunque pecuniæ bolo, acquievit Barbarus, ut tamen in reliquæ summæ autoramentum obles daretur, poposcit, in eam rem, Carolus POTOCCIUS, memorabili amore in Rempublicam.

59. *Idem* Ibid: p. 115. Ibidem alijs pariter pro bene navatâ operâ gratiæ actæ sunt. Inprimis etiam Haliciensis terræ Nobilitati, quod ex Ductore Joh. Theorico POTOCCIO, finium ejus terræ arbitro (Succamerario) fortiter se & Provinciam suam, contra Scytharum incursus defendisset.

60. *Idem* Ibid: pag: 160. POTOCCIUS Castellanus Cracoviensis & summus Exercituum Dux, ex captivitate Tauricâ, in quam clade Corfunensi conjectus erat, relicto isthic in lytri residui pignus filio Nicolao, liberatus, Exercitum Reipublicæ ordinarium, tum auctum, ad Camenecium deduxerat.

61. De colloquio ejus cum Chmielnicki Ducis Cosacorum Nuntijs, vide ibidem pag: 161.

62. *Idem* Ibid: p. 183. Ubi in planiora eluctatus esset Exercitus, dividere eum in decem grandes quasi Legiones visum est --- Alteri Nicolaus POTOCKI Castellanus Cracoviensis summus Exercituum Regni Dux præerat. --- Sextam Stanislaus POTOCCIUS Palatinus Podoliæ ducebat.

63. *Idem* Ibid: p. 223. Missus à Duce Christophorus POTOCCIUS Subdapifer Lithvaniæ, vir strenuus militiâ, ubi ad castra *Niebabce* accessisset, vacua ea reperit &c.

64. *Idem* Ibid: pag: 270. Medium aciei POTOCCIUS summus Dux tenebat.

66. *Idem* Ibidem. Infra, præcipuis quibusque, prælio decertandum videbatur, sed repugnabat POTOCCIUS, sine quo scisci nil poterat.

67. *Idem* Ibidem p. 279. Ducem verò Exercituum POTOCCIUM, ut subinde hætenus ægritudines variæ exercuerant, ita pace tandem stabilitâ revertentem paralyfis primò impotem sui; postea in apoplexiam versa, vitæ exortem fecit. Ad *Machnowkam Tiskievicianum* Oppidum, prima sideratio, usum dextri lateris, ferè & sermonis illi ademerat, sedulâ tamen curâ Luberti Erbenij Medici; qui ipsi annis aliquot, per varias rerum vices, vinculaq; etiam Scythica assiduus valetudinis Custos adfuit, aliquantulum revaluit, sed sui negligentior, & dietæ a primâ juventute incuriosus, corpori, ne post tanti quidem morbi incursum, quietem necessariam indulgit, perpetuus adhuc in itineribus, & Imperatoriam scilicet sub dio mortem expetens: ut & ipse fassus est amicis, cum ad majorem sui curam stimularetur. Ultimum iterum fuit, quod Laticzoviam, Urbem Regiam, sed cui ipse Præfectus erat, suscepit, ut isthic de Czerkassiensis Præfecturæ jure & possessione, Nicolao POTOCCIO filio, quem sui loco in captivitate Scythica reliquerat, resignatione legitimâ cederet. Cum inde rediret lethali omnium Corporis membrorum resolutione, intra vehiculum suum XX. Octobris correptus, repente expiravit. Vir à tenero bellicis consecratus & innutritus operibus, decimo sexto ætatis anno, prima militiæ tyrocinia, sub fortissimo Duce *Zotkiewio* ad Smolenscum deposuerat. Ad *Czekoram* postea una cum Ducibus, infelicem Martis aleam expertus, vincula Cantimiri, celebris fortitudine Tartari subiit. Inde post biennium exactum redux, Generalis Podoliæ Præfecti honore exceptus est. Cui post, & Notarij Campestris accessit munus. Cum eximiam in bello virtutem clarissimo militiæ Duci Stanislaï *Konieczpol-* scio probasset, visus deniq; dignus est, qui ei collega daretur, etsi aliqui parem in illo fortitudini prudentiam, ac circumspeditionem, alij alia etiam desiderarent. Sed is nihilominus Campiductor Regni, & mox Palatinus Braclaviensis renuntiatus est. Eo magis postea ubique; arma Polonica fulsere, fuit simul POTOCCIANA virtus, *Konieczpolianorum* consiliorum executrix. Frastra equidem olim Cosacorum ferocia, eorumq; post Kumekense imprimis prælium, sub adductius Regni frænum coactæ vires, uti auspicijs Vladislai Regis, directione *Konieczpolscij*, ita administrantis POTOCCIJ fortitudini potissimum debentur. Post fata *Konieczpolscij*, Successor eidem in præcipuis Reip. dignitatibus; fuit quippe & Castellani Cracoviensis, & Ducis Exercituum, summum honorem adeptus. Sed ut rarò mortalibus semper idem felicitatis tenor est; brevi post, cum Cosacorum rebellio ingruisset, in tempestatis illius, primâ quasi caligine vitæ & rerum POTOCCIJ; hætenus prosperarum, cursus ad vadum obhæsit. Inexpectatus præcipue Tartarorum ad rebelles accessus, nec non stipendiariorum Reip: Cosacorum, quibus iterato Sacramento adstrictis, incallida viri ge-

nerofitas, fidem adhibuerat, proditio (ne alias causas jam memorem) in duplicem cladem, & vincula denique Tartarica, ipsum & simul florem militiae Polonae coniecit. Inflictum ibi Reipubl. atrocissimum vulnus, exasperavit secuta mox Vladislai Regis mors; tum nescio quae Patriae infelicitas, quae capti POTOCCII absentia, non protinus aliquo aequae auctoritatis vel potestatis pensata est Successore. Postea è vinculis redemptus, ubi pacem cum Cosacis aliquam diu sustentasset, tandem cum hoste eodem, prosperiore quam ante, eventu commissus est. Ea adversa prioris belli, quae ipsi praecipue, usitatò summorum Ducum factò, imputata à multis fuerant, auspice & Duce Rege, non penitendo postea compensavit hostimento. Nam & ad Berefleciam fidus adiutor Regis, & postea belli huius totius praecipuus consummator fuit; id scilicet Caelo favente; extremum affecutus solatium & decus, ut vitae suae labores, quos gravissimos semper sustinuit, partim pacis tranquillitate terminaret. Quanquam nec ista Patriae pax POTOCCIO diu superstes fuit, nescio quo fato, in eandem bellum arenam Polonos identidem retrahente, & subindè adhuc, immixtis alijs atq; alijs hostibus, fatigante.

68. *Idem Pastorius* in Floro Polonico optimâ Editione 12. Dantiscum 1679. edito pag: 387. Rex morarum ad Smolenscum pertæsus, urbem summâ vi agreditur; & virtute Ducum militumque feliciter occidit primum, tum murum conscendente Jacobo POTOCCIO Castellano Camenecensi &c. Multum quoque in hoc opere laudis meruere Stephanus POTOCCIIUS & alij.

69. *Idem Ibidem* p. 101. In Moldaviâ, Constantino Mobila Palatino, à Tensâ ditione suâ ejecto Stephanus POTOCCIIUS affinis, privata auctoritate & potentiâ, opem ferre moliens, ad Dziaczan fluvium profligatur. --- Stephanus POTOCCIIUS ex captivitate Turcica liberatur.

70. *Idem Ibidem* p. 435. Cosaci ad Kumeyki ductu Nicolai POTOCCII Campi Ducis profligantur, & Ducatorem suum Paulucum, aliosque Antesignanos dedere coguntur.

71. *Idem Ibidem* p. 512. Postquam ad Borysthenem usque processisset Exercitus Polonus, Nicolao POTOCCIO Exercituum Duci, sociare se praeparabat Dux Janussius Radzivilius, --- junctisq; mox copijs, maiore dehinc vi ibatur in hostem.

72. *Idem Ibidem* p. 518. In Ukraina verò, interim excubabat pro Republicâ Stanislaus POTOCCIIUS Palatinus Podoliae, post acceptum de caede Calinovij nuncium, adeptus regimen Exercituum Regni. Ad quem deinde Regi etiam ipsi, collectis ex Comitiali decreto copijs, tendere visum est, evocante ipsum famâ novorum, motuum.

73. *Idem Ibidem* p. 629. Non minus quoque gnaviter opera Martia domi procedebant. Nam etsi major Exercitus aut abnueret penitus aut serò reciperet imperia Ducum, vigilabat tamen POTOCCIIUS

Supre;

Supremus Exercituum Dux, ne quid in Russia detrimenti caperet Republicâ, & alter POTOCCIIUS Andreas Castorum tum Praefectus, nec non Jablonovius & alij, robur & consilium adversum Moscos, magnâ vigilantia & dexteritate addebant.

74. *Idem Ibidem* p. 639. In Ukraina Viborvius Cosacorum Ductor, adjuvantibus copijs Polonis, quas Andreas & Jacobus POTOCCII & alij ducebant, insignes aliquot victorias reportaverat de Moscis. Nam & Conotopum & in eo obessum Ulanovium liberarunt, caesis isthic 15. millibus Moscorum, & ex Ducibus ipsis Pozarscio & Leone Piotrowicz interfectis. Trubecium verò, alterum Moschorum Ducem in ipsos usque fines Moschoviae, dicti Ductores Poloni repulerant. Quo secuti deinde & Cosaci & Scythae, ferè, ad ipsam Metropolim penetravere, longè latèq; populates, & immensam hominum multitudinem, aliaque spolia domum egere.

75. *Idem Ibidem* p. 617. Eum Exercitum mandante Rege, duxit Andreas POTOCCIIUS Castorum tum Praefectus, postea Palatinus Bracaviensis, vir ad magna natus, & ad maxima perventurus, si diutius vixisset. Tum quidem Ukraina tuendae Praefectus, rem strenuè & vigilantè gessit, impigros expeditionis comites nactus Stanislaum Jablonovium post Palatinum Russiae. --- Jacobum item POTOCCIIUM Castellani olim & Ducis Exercituum filium &c.

76. *Piasceki* Paulus Episcopus Praemisliensis in Chronico gestorum in Europâ singularem f. Cracoviae 1648. edito pag: 295. Anno 1607 Propterea in omnem casum Rex intentus, POTOCCIOS qui praecipuum robur Equitum Hastatorum in illo Exercitu ducebant, singularius sibi obstrinxerat, & Stephano POTOCKI custodiam Arcis & Civitatis Cracoviensis commiserat.

77. *Idem Ibidem* p. 152. Fortuitò autem propter excursiones Tartarorum reliquerat in Palatinatu Moldaviae Zamoyseius praesidium 4. millium militum, cum Alberto Chanski Ductore Ordinum veterano & Joanne POTOCKI Praefecto Camenecensi.

78. *Idem Ibidem* p. 224. Providè Zamoyseius reliquerat pro praesidio illarum Provinciarum cum 4. equitum millibus Joannem POTOCKI Camenecensem Praefectum, nam paulò post ejus inde discessum Michaël Palatinus (Moldaviae) & dispersis suis copijs, & ex, Montanis Serbiorum, quò confugerat, collectâ aliquantâ manu, in Valachiam rediens, eam repetere conabatur. Sed iterum, una cum Buzovijs, primarijs Valachorum, qui ei adhæserant, in campo Lovisca dicto, apud Hardisz fluvium, à Joanne POTOCKI caesus, vix cum paucis servulis evasit. Confer pag: 361. 240. 248.

79. *Idem Ibidem* p. 324. Smolenscum Rex profecturus, ne quid intentatum ad frangendam pertinaciam obsessorum relinqueret, oppugnationem scalis admotis apparari iussit, --- Jacobus POTOCKI (post defunctum paucos ante dies Joannem POTOCKI fratrem suum) Pa-

h2

lati-

latinus Braclaviensis, & tunc primus militiae Praefectus, à parte orientali scalas suas applicaverat . . . aurora illucescente ascenderant utrique murum, sed intra Civitatem, ob praecipitem locum, cum descendere non possent, ibidem ab accurrentibus defensoribus constricti, dubio nimium eventu pugnarunt, donec . . . *Nowodworzcius* petardâ deijceret murum &c.

80. *Idem* ibid. p. 332. Jacobus POTOCKI Palatinus Braclaviensis laudem servatae Arcis illius (Smolenscensis) sibi ipsi non *Chodkiewiczio* tribui cupiens, miserat ei Nicolaum *Strusium* suum Sobrinum, cum parte peditatus, iisque toto tempore reliquo à discessu foederatorum, pro praesidio ibi praesuit.

81. *Idem* ibid. p. 333. Equites 1200. Duçtore Adamo *Zolkiewski* (Jacobus POTOCKI Palatinus Braclaviensis qui illi militiae praerat, decumbebat ex quartana,) *Viasnam* concesserunt.

82. *Idem* ibid. pag. 438. Interim etiam captivitatē suam apud Chanum Tartaricum redemerat Joh: *Zolkiewski* . . . 40. millibus Talerorum & Janussius *Tyszkiewicz*, Nicolaus POTOCKI, Nicolaus *Strusius*, *Balaban*, alijque . . . pro sua libertate, plusquam 100000. talerorum Imperialium numerarunt.

83. *Idem* Ibidem p. 183. Pugnarunt tamen acriter, & magnam stragem in Svecis ediderunt, sed multitudine hostium superante, destituti auxilijs, quae una cum Duce (Stanislaus POTOCKI Castellanus Camenecensis erat) . . . remotius sese avulserant &c.

84. *Idem* ibid. pag. 530. Necessitates defensionis confinium Regni ab incurfionibus Tartarorum, commendabantur Militari Praefecto Stanislao *Konieczpolski* Palatino Sendomiriensi, qui trifariam disposito Exercitu . . . circa Vinniciam & Braclaviam, Nicolaum POTOCKI excubare fecit &c.

85. *Idem* Ibid. pag. 598. Cum Praefectus militaris Nicolaus POTOCKI contra Cosaccos movisset, ipsi quoque post magnas clades . . . Stanislao POTOCKI Duçtori tunc partis Regij Exercitus illatas . . . ultra Boristenem castra posuerant &c.

86. *Idem* Ibid. pag. 240. Apud Revaliam ancipiti morte certatur, maxime quod frontem aciei Svecicae, hastilibus complicatis instrui sepius munitam, Equitatus Polonicus, nempe cohortes Stephani POTOCKI . . . caeteris praeventes perrumpere non poterant &c.

87. *Idem* ad A. 1587. pag. . . . Commisit Rex Stephano POTOCCIO Palatino Braclaviensi, tutelam Regni & Metropolis, sub *Rokosz*, ipse curis bellicis distentus

88. POTOCKI *Paulus* in *Centuria sua* supra posita, de suis *Con-* sanguineis POTOCCIIIS, habet Elogia hæc:

Pag. 13. Andreæ POTOCCIJ Palatini Braclaviensis.

89. Pag. 32. Jacobi POTOCCIJ Notarij Campestris Exercituum Regni

90. Pag. 65. Nicolai POTOCCIJ Castellani Cracoviensis Supremi Armorum Praefecti.

91. Pag. 84. Petri POTOCCIJ Praefecti Sniatinensis.

92. Pag. 66. Petri POTOCCIJ Palatini Braclaviensis Praefecti Podoliae.

93. Pag. 82. Stanislai POTOCCIJ Palatinidis Cracoviensis Supremi Armorum Praefecti.

94. Pag. 89. Stanislai POTOCCIJ Palatinidis Braclaviensis Commissarij militiae Zaporovianae.

95. Pag. 93. Stephani POTOCCIJ Castellani Cracoviensis &c.

96. POTOCKI Venceslaus Pocillator Cracoviensis in opere Poetico titulo: *Poczet Herbow Polskich* fol. Cracoviae 1696. edito, pag. 332. de origine stemmatis *Pilawa* ita canit.

Pilawa, albo Piła, Szlachty, Polskiey znaki;

Ktorych Przodek odważnie, bijąc się z Krzyżaki,

Dwie im cące Chorągwie, w boiu, y puł trzeci,

Bo druga połowica od szable odleci

Wydarzły, skoro sam krwią, wiarołomną spłynął?

Pod nogi ie Krolowi swojemu rozwinął.

Bolesław kędzierzawy, na ten czas pod Piłą,

Miastem Pruskim, Krzyżaków, wielką gromił siłą.

Hermanem był *Zyroslaw*, zacnych Przodek Domow,

Y dziś w Koronie Polskiey, pamiętnych pogromow.

Jako był godny prezent, Krolewskiego oką,

Tak y Piła bystrego, na swoy Tracz Potoką,

Ktory by naytrwadszego Tromu się nie wzdryga

Nie tylko rzeki? ale: y wiatry wyściga.

Trze Turki, trze Tátary, a sława troćiny,

Wieczney pamięci na świat, roznośi nowiny.

W Polu mieczem: gdziekolwiek zawadzą ie y zęby,

W Domu skuteczną radą, miele na otręby.

Posępiał siedmiorogie, swoie Donay czoło,

Kiedy mu na Tureckim Trámie stanie koło,

Kiedy bystrą przetárszy, same Tátary, Piłą,

Obroni go: zerznawszy, Pogaństwo Mogiłą.

Czego nie mogła pierwsza: w Europie rzeką,

Tego *Potok* dokazał, skoro krwią w nie ściekłą.

Tym trybem, od początku, poki staie światą,

Piła w Domu *Potockich*, nie chodzi? lecz lata.

Tracz na Tarcz odmieniwszy, mając szablę w dłoni,

W drugiey Krzyże, rznie Pogan, Oyczyznę załłoni.

Swieże rzeczy wspominam, czytaj Historyki;

Pełne są dawnych Xiegi, pełne są Kroniki.

Z tą y dziś, iakby według dziedzicznego prawa,

Nie wynidzie z ich ręku, Hetmańska Buława.

97. *Rhetius Fridericius* in *Narratione Monarchiæ Rufforum* Anno 1670. divulgata pag. 81. & 89. *SOŁTYKOWIJ* sunt Proceres majoris subfellij in *Roxolaniâ*. Quasi ex *Sclavonicâ* lingua *Palatini*

98. *Sarnicius Stanislaus* in *Chronico Polonico* fol. *Cracoviæ* 1587. edito, (& deinde in editione *Dlugossi* *Lipsienfi* Anno 1711. adjecto) libro 7. folio 140. commemorat, quam forti pectore *Moscovius* (armorum *Pilarva*) defenderit superiorem Arcem *Vilnensem*. Idem habet *Bielski* in *Chronico Polonico* pag. 276.

99. *Starowolsciu Simon* Cantor *Tarnoviensis* in *Bellatoribus Sarmatis* 2. Editione 4. *Vratislaviæ* 1734. editis pag. 150. (vel pag. 220. primæ editionis.)

100. *Idem* ibid: *Elogium* *Johan: POTOCCIJ* *Palatini* *Braclaviensis*. *Zamoyscium* copiarum Ducem, *Joannes POTOCCIUS*, ejus in *Valachia* Legatus, quo nemo illâ tempestate militaris rei callidior habebatur, jure merito sequitur. Qui regnante adhuc *Sigismundo* Augusto, cohortis hastatorum Præfectus, interfuit prælio cum *Moschis* ad *Nerwelam*, tum & alio cum *Tartaris*, signa Ducis *Constantini Ostrogij* *Palatini* *Kijoviensis* secutus. Deinde *Stephano Bathoreo* sceptris Regni potito, omnibus *Moschoviticiis* bellis cum *Joanne Zamoyscio* Legionis Tribunus duravit. Succedentiq; *Stephano Regi* *Serenis: Sigismundo Tertio*, & contra *Maximilianum* Archiducem, & contra *Michaëlem* *Moldaviæ* Principem, & contra *Nalewaykum* *Cosacorum* Ductorem rebellionem molientem, prosperus ubique adfuit, & *Rozvanum* illum quinque millibus *Transylvanici* equitatus potentem, aliquot cohortibus suorum fudit, & captum anno 1608. palo innoxit. Relictusque à *Joanne Zamoyscio* Legatus in *Valachia*, non tantum barbaros Provinciam illa expulit, verum etiam pulso *Michaëlis* exercitu, *Simeonem*, *Jeremie* *Valachiæ* Satrapæ, uterinum fratrem, *Moldavico* Principatui præposuit. Postq; obitum *Zamoyscij* orto bello Civili, semper constans propugnator optimarum partium fuit: Missusque in *Valachiam*, ejectum à *Turcis* *Jeremiam*, suo Principatui restituit. Et Regi in *Moscoviam* cum Exercitu proficiscenti, *Smolenscum* primum expugnandum esse svasit; non ignarus instandum famæ, ac prout prima cessissent fore universa. Ubi etiam ipse cum suis cohortibus sine Reipub: stipendijs adfuit, & in oppugnando operam egregiam præstitit. Cæterum ante expugnationem, fato concessit, vir omni sæculorum memoriâ dignissimus. Et qui Christianæ pietatis memor, in egenos & mystas Sacrorum liberalissimus fuit: diuque ante obitum sarcophagum sibi construi jussit, cum funebri suppellestile, ut perpetua mortis cogitatio eximeret à corde, vanum hujus mundi fastum, sanctas autem actiones agendas, dum viveret, admoneret.

101. *Idem* ibid: pag. 112. *Elogium* *Martini KAMIENIECCIJ* *Palatini* *Podoliæ* *Pilarvite*. Tot per annos in castris cum fratre *Nicolao*

Duce

Duce Exercitus Generali, *Martinus Kamieniecius* versatus, militum atq; hostium abunde gnarus proprio quoq; ausu, cum *Valachis* ad *Chorimiam* pugnavit, gerendæ rei a fratre Præfectus, ne cujus alterius inscitia rursus peccaretur, uti regnante *Alberto Jagellonide* peccatum fuerat; licet ibi majoris infamiæ, quam detrimenti cladem accepimus. Proinde *Martinus* expeditioni illi intentus, quo firmior adversus fortuita esset, quantum sine bello temporis dabatur, non desisteat revocare priscum morem, exercere legiones, curâ, provisu agere, perinde ac si hostis ingrueret. Reque prospere gestâ, multum à *Sigismundo* Primo Rege sapientissimo æstimatus fuit, & albo Senatorio adscriptus, amplissimos in Patria honores percucurrit. Tandemque ipse non multo post satis, naturæque concessit.

102. *Idem* ibid: p. 155. *Elogium* *Johan: TWOROWSKI* *Pilarvite*. *Palatini* *Podoliæ*. Hic sub *Constantino Ostrogio* rudimenta militiæ felicissime auspiciatus, formam & fortitudinem egregiam, ingenium præcellens, benevolentiam singularem, conciliandæque hominum gratiæ, ac promerendi amoris, mirum & efficax studium, à naturâ habuit, ac propterea cunctis gratus, etiam Ducum ipsorum promeruerat amorem: præcipuè *Nicolai Kamieniecij*, *Palatini* *Cracoviensis*, & exercituum Generalis, cum in *Valachiam* contra *Bogdanum* *Palatinum* iret. Legionis siquidem ab illo legatus factus, in primo congressu, *Turcicâ* phalange unico impetu fugatâ, & suæ fortitudinis egregium specimen cunctis exhibuit, & toti Exercitui ad victoriam consequendam, animum fecit. Iterumque eidem *Bogdano* cum *Tartari* *Valachiam* invasisent, cum *Stanislao Lanckoronia* subsidio missus, hostem frequenter cæsum in desertis pepulit, & re prospere gestâ, cum signis & captivis ad Regem redijt. In *Podolia* verò excubias agens, *Tartaros* ad *Trebowlam* maximâ vi irruentes, cum quadraginta modo equitibus fortissime repulit, diem integrum cum eis præliatus, quorum duo millia fuerunt, tandem acceptis à *Buczaccio* septingentique equitibus, ad *Miedziboziam* usque persecutus eos, magnâ clade affecit. Atque denuo ad *Trebowlam* Anno *Virginei* partus 1516. & ad *Podhajeciam* mascule adortus, octingentos ibi, hic quingentos, occidit. Multisque alijs in locis sub *Joanne Tarnovio* militans, egregiam *Palatini* breve Epitaphium datur.

103. *Idem* ibidem pag. 112. *Elogium* *Nicolai KAMIENIECCIJ* *Palatini* *Cracoviensis* *Pilarvite*. Magnæ apud Regem *Sigismundum* Primum, dignationis & gratiæ *Nicolaus Kamieniecius* fuit, vir naturâ genitus, & industriâ factus ad humanitatem, & ad devinciendas popularium voluntates maxime idoneus. summa in homine morum comitas & commoditas, cujus indicia vultus ipse exhibebat, præ se ferens mixtam cum gravitate miram ingenij festivitatem. Is itaque ob virtutem militarem & rerum peritiam, Exercituum Imperator declaratus, appetentior famæ visus est, in exercendo milite priscâ severa-

L. 2.

ria-

ritate, cum tamen, naturâ, mitis ingenio & comptæ facundiæ esset. Cæterum laboris ultra fidem patiens: & tum plerumque in opere, in agmine, gregario militi mixtus, incorrupto semper Ducis honore. Cumque *Bogdanus* Valachiæ Palatinus, Turcarum ac Tartarorum auxilijs fretus contra jus gentium rupto fœdere, Russiam Podoliamque invasisset, & Cameneciam, Haliciam, Leopolum, aliasque munitiones frustra oppugnasset, *Nicolaus* cum exercitu Cracoviâ movens, cum hostem, adventus sui fama territum: non reperisset, Facto delectu militari in Valachiam viceversa prædabundus descendit, & occurrentes sibi cum paratissimis copijs hostes, ingentibus cladibus affecit. Cumque re bene gestâ, cum prædâ onustus demum jam rediret, & Tyram fluvium superaret, Valachi, ut sunt naturâ fraudulentij, & ad faciendas insidias apti, è proximis sylvis magno clamore prorumpentes, postremum agmen, cum impetu ingenti sunt aggressi. Pugnatumque fuit diu satis dubio Marte: ubi *Nicolaus* ipse inclinatum aciem solus sæpe restituit, obstitens fugientibus, retinensque singulos, donec cæteri in subsidium flumine tranato venirent. Tandem victoria Polonis cessit, cataphractis equitibus prævalentibus, inque fuga Valachi plurimi cæsi, & capti ex primoribus non pauci, inter quos fuere, *Matthias Logophetus*, Cancellarius, & *Kierfa Magnus* Thesaurarius Daciæ, industriâ & fortitudine ipsius *Camenecij* intercepti. Quisquis enim alteri parare novit pericula, idem quoque parata facile detegit effugietque. Quâ parte usus est, & contra Tartaros ad *Lopusnam*, junctis copijs cum Constantino *Ostrogio*, ubi viginti quinque millia barbarorum, quatuor millibus nostrorum fuere profligata. Tum ad *Wisnowiecziam* quoque, cum viginti quatuor millia, sex millibus equitum nostrorum cæsa fuerunt. Pari enim in Societate potentia concordēs, diversâ arte ex æquo pollebant: jam autem quam sit arduum, eodem loci potentiam & concordiam esse, quis non videat: Proinde merito viro tam prudenti, tamque zeloso de bono publico, æternæ memoriæ causâ, Cenotaphium scribendo Epitaphio erigamus.

104. *Idem* Ibid: p. 54. Elogium Michælis *Buczaccij* (BUCZACKI) *Pilavita* Præfeti Podoliæ. Ex quo Podolia in Polonorum potestatem cessit, semper *Buczaccij* optimis partibus additi, & strenui defensores Patriæ libertatis fuere: pro quâ, omnes fere, ad nostram usque ætatem, in acie vitam cum Barbaris dimicando posuere: vix aliqui certe, præter ultimum (jam etenim nobis hujus familiæ vena, quæ numerosos proceres, ac longa decora præferentes produxit viros, infelici hoc nostro sæculo, extincta est) numerari possunt, qui domi inter ploratus & lamenta mulierum, morbis aut ætate extincti fuerint. Tot enim tantisque pignoribus ac meritis devinxerunt fidem suam Reipublicæ, ut piaculum sit in dubium vocare, ipsorum virtutem, constantiam atque integritatem. Et familia satis quidem cum viris &

cogan-

cogationibus, tum etiam fortunis abundans: ex quâ Primus Michæel, post excussum jugum toti Roxolaniæ, à Magnis Ducibus Lithvaniæ impositum, in fide & clientelâ Polonorum, armis inclaruit. Et temporibus Jagellonis Regis, contra *Svidrigellonem*, fratrem ejus perduellem, multa bello egregia opera edidit, & copias ejus ad *Cremeneciam*, clade ingenti affecit. Tum Valachos quoque è *Smatineusi*, *Haliciensi*, atque *Camenecensi*, agro cum ingenti prædâ revertentes consecutus, magnâ strage fudit, prædamque excussit. Et copijs conjunctis cum fratribus *Mirjillo* atque *Theodorico*, partem magnam Podoliæ in potestatem Regis *Vladislai* redegit. Idem *Fedeonem* Ducem *Ostrogium* virum bellicosissimum, pro *Svidrigellone* arma sumentem, sæpius repressit. & *Svidrigellonem* ipsum sub tempus inaugurationis Regis *Vladislai*, Podoliam populantem, cum *Vincenzio Samotulio*, qui Polonorum Legioni præerat, junctis cohortibus suis, aliquot secundis prælijs profligavit; & *Theodoretum* Ducem *Nesvisiensē* ab eo captum liberavit, cum quo statim *Bratislavia*, *Cremenecia*, *Zbarasum*, *Vinnica*, *Chelmicum*, *Socolicia*, atque alia oppida & munitiones, in ditionem Regi venerunt. Demum ingressis numero Exercitu Tartaris in Podoliam, Anno trigesimo octavo supra millesimum & quadragesimum, regnante jam *Vladislao Jagellonide*, qui ad *Varnam* occubuit, quum eorum populationes Michæel prohiberet, & ut erat ingentis spiritus, aperto Marte cum eis decertaret, circumventus, cum paucis à multitudine concidit, & cum eo pleraque omnis Nobilitas Russiæ: ita, ut crebris deinceps excursionibus Tartari, omnem illam regionem absque metu pervastarent. (Adeo nulla est felicitas, quam non aliquâ parte ægritudo contaminet.) Quum Duces omnes à nemine præterquam à *Michæele* superari locorum iniquitates, & validissimos hostium interdiu noctuque acriter incumbentium impetus sustineri posse faterentur. Illo autem sublato, rari inventi, qui irruentibus procellæ adinstar barbaris, resistere possent aut scirent. Idcirco ab ejus scholâ, tanquam ab exacto militiæ Magistro, multi qui postea, inclaruere summi Duces prodierunt, quum ea quæ ille prospere gessisset, apud hostes & socios pro documentis, & disciplinæ præceptis haberentur. Hunc igitur tantum, ac tam magnum Heroem, pro virtute & meritis, sepulchrali elogio condecoremus; siquidem magnorum virorum, & excellenti virtute præditorum laudes celebrare, apprime utile est vitæ hominum & necessarium, ut & illis, quoad fieri potest, pro meritis suis gratia referatur, & cæteri habeant, unde virtutis & laudis exempla petant, & quod ad bene merendum de suis incitentur.

105. *Idem* Ibid: p. 55. Elogium *Theodorici Buczaccij*, (BUCZACKI) *Pilavita* Præfeti Podoliæ. Post obitum Michæelis fratris, cum quo sub Jagellone Rege contra *Svidrigellum* Podoliam populantem, strenuè sæpius feliciterque pugnavit, tota militum manus ad *Theodoricum* con-

K

curre-

currebat: cum quibus ille arces *Podolia* nonnullas, à *Michèle, Sigismundi* olim Magni Ducis *Lithvaniae*, filio, interceptas, recuperavit. Ob quam rem Praefectura *Podolia* à *Vladislao Jagellonide* honoratus, flagrantis apud eum gratiae, & praecipuae apud suos *Roxolanos* dignationis fuit: sed integritatis & fidei commendatione promeritus est. Ea enim morum actionumque moderatione, fratrem summis nitentem virtutibus aemulabatur, ut cunctis Civium ordinibus esset carissimus; supraque ceteros Cives, ipsi duo fratres, dum adhuc in vivis *Mihacel* esset mire concordēs eminerent, & Rempublicam Paternis Avitisque artibus feliciter administrarent, utpotè qui veteres opes, majorumque perpetuam inter Cives existimationem validis affinitatibus, numerosis clientelis, & novā denique virtute corroborassent. *Casimiroque Rege*, post receptum iusjurandum *Camenevia*, à *Petro Palatino Valachiae*, in *Lithvaniam* abeunte, cum *Tartari*, rep. di. torrentis in modum, per totam *Podoliam* populabundi sese diffusissent, ferro & igni cuncta vastantes, *Theodericus* cum expedita manu, impeditis in locis paratos aliquoties adortus, non levibus incommodis affecit, multosque captivos liberavit. Demum in *Valachiam* cum Exercitu, iussu Regis profectus, ut *Alexandrum* puerum deduceret, qui à Patruo *Bogdano* principatu ejectus in *Polonia* exulabat, ad *Nestrum* fluminis collatis fortissime depugnavit, & *Polonis* victoriam insignem peperit. Nisi fortunam ejusce diei obnubilasset caedes ipsius Ducis, qui fortissime dimicando, suis triste desiderium reliquit, sibi gloriam immortalem morte quaesivit.

106 *Stryicovius* *Ossostovicus* *Matthias* Canonicus *Samogitiae* in suo *Polonice* edito *Chronico Litvaniae &c.* fol: *Regiomonti* 1581. ad Annum 1328.

Tegoż czasu *Krola Węgierskiego Karolusa* nagła niebezpieczność zdrowia przestraszyła; bo gdy wieczerał na Wielkanoc w sadzie z żoną *Krolową* *Corką Łokietkową* y z *Synami*, *Felicyan* nieiaki *Szlachcic Węgierski*, z *Familij Zacharow* albo *Sachow*, dobywszy szable ciął na *Krola*; ale chybiwszy, gdy się *Krol* umknął, tylko go trochę w prawą rękę ranił, a *Krolowej*, która prędko załoniła *Krola*; cztery palce aż upadły, u prawey ręki uciął, *Synow* zaś *Jego Krolewiczow Ochmistrzowie*, y *Bakalarzowie* załonią osob swoich zaszczyli, y obronili, tamże natychmiast on umyślny złoczyńca, y zaboyca od *Jana POTOCKIEGO* *Szlachcica Polskiego*, o ziemię uderzony, y od *Drabantow Krolewskich*, którzy się wnet na onę trwogę zbiegli, w sztuki, y na członki był siekany. O przyczynie tego przedsięwziętego złego uczynku, wątpliwa rzecz była; niektórzy powiedaia: iż *Krola* zabiwszy, sam chciał być *Tyrannem*, albo *Hospodarem Węgierskim*, drudzy mówili, iż się mścił zgwałcenia *Siostry* swoiey *Klary*, od *Kazimierza Łokietkowica Krolewica Polskiego*, do którego uczynku, iakoby mu miała być zwodnicą *Siostra Krolowa*. Idem latine legitur brevius apud *Okolski* pag: 400. vide supra.

107. Idem *Stryicovius* pag: 729. Meminit *Bernardi POTOCKI* iisdem fere verbis, quibus de eodem egit *Jodocus Ludovicus Decius*, vide supra.

108. *Zawadzki* *Dominicus* à *S. Thoma*, *Scholarum Piarum*, de Splendore *Familiae POTOCCIANAE* pag: 2. Anno 1179. *POTOCCIANAE* *Familiae* *Sydu* *PILAWA* exoritur, in *Sarmatico Climate*, in quo optimè ita disponentibus satis, benè orbi provisum, ut brevi orituræ *Othomanicae Lunae*, *Crux POTOCCIANA* è *Diametro* opponeretur.

109. *Zaluski* *Andreas Chrysostomus* S. R. J. Princeps *Varmienfis* Episcopus, *Archi Cancellarius Regni*, in *Elogio Funebris Jablonowia* inter *Conciones Polonicas*. Hoc dumtaxat de *Domo POTOCCIORUM* proferam, alibi hospitantur *Patrij honores*, hinc omnes penè domestici sunt.

LOCI HISTORICI de ILLUSTRISSIMIS POTOCKIIS

ex Historia Polonā

Andreas Chrysostomi *Comitis ZALUSKI* S. R. I. Principis *Episcopi Varmienfis*, *Supremi Cancellarij Regni Poloniae* titulò *Epistolae Historico Familiares* 4. Voluminibus folio *Brunsbergae* 1709 edita; excerpti.

1. *Tomi* I. Parte 1. pagina 2. Anno 1667. *POTOCCIO* *Stanislaò* Duce *Exercitus Generali*, diem ultimam obeunte, commisit *Rex Supremum Exercitus Regimen*, *Joanni Sobieski*, *Regni Marechalco*, delatà *Campestri Clavā*, *Demetrio Wisnowieccio* *Palatino Belzensi*; Ita fortibus p. tent portae dignitatum.

2. Ibidem pag: 118. Anno 1669. *Felix POTOCKI* *Subdapifer Regni*, & *Johan: Odrowanz Pieniazek*, pro directione *Comitiorum* erant concurrentes. *Primus* ab *Archiepiscopo* (*Primate Regni Prazmowski*) *Mareschalco Regni* (*Joh: Sobieski* postea *Rege*) totaque factione *Gallicā*, & *Nooburgicā* promovebantur &c. &c. Electus est *Felix POTOCKI* in *Mareschalcum*.

3. Ibidem pag: 152. Anno 1669. In *Conventibus Palatinatum* inversa res agitata fuit; praesertim *Sreda*, praecipuò turbatore consilij; qui *Nomine* *Stanislae POTOCCII* *Palatini Cracoviensis*, dira quævis imprecabatur, materiam *Electionis* (*Successoris vivente Rege*) libertati adversam, à *Palatino* *judicari* afferebat &c.

4. Ibidem pag: 404. Anno 1672. *Felix POTOCCIIUS* *Palatinus Siradiensis*; Vir perpetuò secundum *Nomen suum Felix*, si felicitas dicenda est, posse quidquid velit.

5. *Ibidem* pag: 441. Anno 1673. Habetur ejusdem Palatini sermo in Comitibus Pacificationis.

6. *Ibidem* pag. 676. Anno 1676. Stephanus *Bidzinski* Palatinus Sandomiriensis; Præfecturam Vigiliarum (Exercitus Regni) in favorem Stephani POTOCKI Venatoris Regni resignavit.

7. Tomi I. Parte II. pag: 805. Anno 1683. 31. Martij, qua Plenipotentiarum Regij, inter alios, Tractatus cum Cæsare subscripserunt Andreas POTOCKI Castellanus & Felix POTOCKI Palatinus Cracovienses.

8. *Ibidem* pag: 850. Anno 1683. Mortui sunt in tam magnâ & longinquâ expeditione, Viri æternâ memoriâ digni, *Sieniawski* Palatinus Voſſiniæ &c. Dominicus POTOCKI Thesaurarius Minor Regni &c. Sigismundus *Zaluski* sub Vienna cæsus, sub Strigonio occisus.

9. *Ibidem* pag: eadem. POTOCKI Castellanus Cracoviensis Dux Campestris Regni, dexteritate, audaciâ & consummatâ suâ prudentiâ, in bellicis facinoribus, recepit Podoliam, Valachiam, Terram *Jassy*, & militibus Regiæ Majestatis munivit, Præfidiarios Cameræcenses, & alium Exercitum Tartaricum fugavit, profligavit, & multos Nobiles mancipavit.

10. *Ibidem* pag: 1038. Anno 1687. Venatoris Regij munus, Stephano POTOCKI Palatinidæ Braclaviensi cessit.

11. *Ibidem* pag: 1261. Anno 1692. Mortuus est primis Januarij, Andreas POTOCKI, Castellanus Cracoviensis, Princeps Frærum, Firmamentum Gentis, Rector Familiæ, stabilimentum Proſapiæ &c.

12. *Ibidem* pag: 1263. Anno 1693. Castellanus Cracoviensis post fata Andreæ POTOCKI ad Palatinum Russiæ devenit.

13. *Ibidem* pag: 1263. Anno 1693. Celebravit Nuptias Leopoli Stephanus POTOCKI, qui nunc Incisor Regni, cum Domicella *Biega nowska*.

14. *Ibidem* pag: eadem. Campestris Clava Regni, Felici POTOCKI Palatino Cracoviensi tradita est.

15. Tomo II. pag. 121. Anno 1696. Protestatus est Josephus POTOCKI Haliciensis Capitaneus, contra Pactum Confæderationis &c.

16. *Ibidem* pag: 603. Anno 1698. Habuimus hic aliquam difficultatem, cum Castrorum Metatore POTOCCIO & Capitaneo Olſtinenſi *Lubomirſcio*, qui ad duellum se provocarunt, multa collisio fuisset, inter has Domos satis potentes, nisi Rex partes Autoritate suâ composuisset.

17. *Ibidem* p. 621. Anno 1698. Felix POTOCCIIUS Palatinus Cracoviensis Campi-Dux Regni, videns quod incubuit belli tota ruina, sibi latam ostendendæ virtutis nactus materiam; vix in *Podkayce* Bonis suis hæreditarijs comparuit, statim in varias partes cohortes Regni misit; &c.

18. *Ibidem* pag: 769. Anno 1699. 31. Maij, Varſaviæ Consecrationi

Theo-

Theodori POTOCKI Episcopi Culmenſis (postea Primatis Regni) quem Nuntius (Apostolicus) *Davia* in Ecclesia Patrum Theatinorum consecravit, assistens adfui.

19. Tomo III. pag: 152. Anno 1702. 6. Februarij, legitur Instructio Ordinum & Statuum Regni; inter alios Josepho POTOCKI Haliciensi, & Stanislavoviensi Capitaneo (jam nunc Palatino Poſnaniensi, Supremo Exercituum Regni Duci) data, quâ Legato, ex Ordine Equestri ad Regem Sveciæ.

20. *Ibidem* pag: 158. In nova Mareschalci Comitiorum Electione, erat magna difficultas, stante Concurrentiâ Referendarij Regni D. *Szembeck*, & Stephani POTOCKI, (postea Mareschalci Curia Regni) cui Rex positive promiserat, deserturum se partes Referendarij, & Domui Ejus gratiam exhibiturum &c.

21. *Ibidem* pag: 193. Epistola Andreæ ZAZUSKI Episcopi Principis Varmienſis, ad Felicem POTOCKI Castellatum Cracoviensem, Supremum Exercituum Regni Ducem 2. Maij scripta.

„Perdidimus tam magnum, (cui lux æterna luceat) re, & nomine
„Ducem Stanislavum *Jablonovium*, sed non potuit melius tam ingens
„Reipublicæ reparari ruina, nisi & in prima curuli, & in primo Exer-
„citus Poloni ministerio, Tu succederes. Eo proinde in plausum cum
„tota Patria, quod dignitates hæ, quæ alibi hospitantur, in Domo Tua
„planè hæreditariæ sunt, & ad Te posthminio redeunt. Particularem
„verò & singularem, ut constans & observantissimus Nominis Tui
„testor satisfactionem; paucis his verbis, vota fundo, ut fortunæ
„huic, dum non potest perpetuitas, addatur diuturnitas, minimè
„dubitans, quod & Tu affectum, quem semper es expertus, ulterius
„mihi Diæcesique meæ testaberis, cujus sum perpetuus Cultor &c.

22. *Ibidem* pag: 215. Ivi obviam D. Episcopo Culmenſi (Theodoro POTOCKIKI) qui 16. die venit satis diu expectatus, & aliquot dies moratus est, sed infausta notitia de morte Domini Felicis POTOCKI noviter declarati Castellani Cracoviensis, & Exercituum Supremi Ducis, qui in ore famæ ferebatur, & quanquam adhuc incerta putabatur, ad calamitatem tamen, quilibet rumor valet, afflixit proinde summopere hospitem meum, & me, cum præcipuè non diu circa verum errabatur, & brevi certò constitit defuncto, cui mortuo omnia bona, omnes boni precari summò jure debent. Celerius multò, quam Reipublicæ opus fuerat, finem vivendi fecit, nam si diutius hujus usuram lucis usurpare potuisset, meliore loco res nostræ, quam nunc esse possunt, essent; sic clarorum Virorum fata, parem jacturæ luctum efflagitant, virtus, ubi quis moritur, non extinguitur, sed viva manet etiam post fata, atſi quis malus intereat, ejus cuncta, sub Terram cadunt, ac proinde seriùs mori, vel ocius parum interest, benè mori, aut malè, hic labor, hoc opus est; benè autem mori est effugere, malè vivendi

periculum. Vicit ergo mæror publicus privatam lætitiā, communisque Poloniæ luctus, hilaritatem nostram serio impediuit. Sciebam dolori Domini Episcopi occurrendum non esse, ne ipsum solatia irritarent, & accenderent. Nam in morbis quoq; nihil est magis periculosum, nec perniciosum, quam immatura medicina, expectabam dum ipse vires suas frangeret, & ad sustinenda remedia morā fatigatus mitigatusque, tangi se, ac tractari pateretur. Verebarq; ne hæc non consolatio esset, sed exulceratio. Consolabar nihilominus suaviter, & lacrymas ejus si suppressere non poteram, abstergebam, sua cuique calamitas, tanquam Ars assignatur. Alium alio tempore fata comprehendunt, neminem præteribunt. Non sentire mala sua, non est hominis, at non ferre non est viri, flere, queri, gemere, à natura desciscere est, fruges quoque maturitatem spectato tempore expectant, quanquam omne tempus Clodius non omne Catones ferat. Mortem tamen ejus eodem animo ferendam judicet, quo expectat suam.

23. *Ibidem* pag. 225. Expeditionis auxilium copiarum, adversus Svecicam potentiam, licet jam extructus pons est, nulla prorsus affulget spes. Sveci verò alteram Vistulæ partem petierunt XI. præsentis. Frequentes ab Exercitu nostro, ad hostilem, non sine felici successu sunt excursions, qui etiamnum cum reditu Palatini Kijovienſis Josephi Potocki, non infortunatus speratur.

24. *Ibidem* pag. 246. Legitur Epistola prædicti Felicis POTOCKI, ad Palatinatus.

25. - pag. 247. Epistola ejus ad A. C. Zaluski Episcopum Varmienſem.

26. - Epistola ad eundem Castellatum Cracoviensem à Palatinatibus.

27. *Ibidem* pag. 256. Præsentati sunt 13. Capti Sveci, quos inter, duos insigniores Officiales, quos POTOCKI Palatinus Kijovienſis, in Arce Novæ Civitatis expugnata, paucis cæsis, vivos in suam potestatem redegerat.

28. *Ibidem* pag. 362. Anno 1703. Fecit Rex quæcunq; potuit, pro lucrando Domus POTOCCIANÆ affectu, & quandoquidem Scipio minor, quod ego ex corde optaveram, cedere non potuit Stephano POTOCKI Capitaneo Czerkassenſi, data tamen, & non tantum verbò Regiò, sed etiam scriptò confirmata spes primi vacaturi Regni Officij, & pro meliori demonstrandâ confidentiâ, expeditus est idem POTOCCIUS *Varſaviam*, & ultra, ut stabiliendis in partem Regis & Reipublicæ invigilaret commodis; & utilitatibus. Obstrictus imprimis amore Patriæ, sepositis quibusvis, quæ provenire possunt, ex dilata satisfactione rationibus, in supposito appromissæ gratiæ omnia ea faceret, quæcunque amor in Patriam, naturalis Domus POTOCCIANÆ in Reges fidelitas, explorata ejusdem svadebit prudentiâ.

29. *Ibidem* pag. 366. Venerunt etiam Dominus Episcopus (POTOCKI) & Palatinus Culmenſes, quos ego, cum omni cura, & sollicitudine volo amicos reddere Regi, & ut plena cum utroque esse possit confidentia, omnino curare, & evici, quod Rex in expectatione alicujus melioris, subscriberet Officium Metatoris Generalis Castrorum Domino Capitaneo Czerkassenſi (Stephano POTOCKI) illudque sub Sigillò parvò, sigillatum reddidi Domino Episcopo, sed nedum eis satistactum.

30. *Ibidem* pag. 440. Incisoratus (Dapum in Regno) cessit Domino (Stephano) POTOCKI Capitaneo Czerkassenſi.

31. *Ibidem* infra. Venit notitia, quod Cosaci, qui contra nos multa faciebant, per Dominum (Josephum) POTOCKI Palatinum Kijovienſem &c. fuerint deleti.

32. *Ibidem* pag. 798. Anno 1707. Videntur hic Universalia Josephi POTOCKI Palatini Kijovienſis, qui datum sibi Regimen Generalis Exercitus Regni, annunciat.

33. *Ibidem* pag. 843. Anno 1708. Venerat sub id tempus *Elbingam* etiam Dominus Palatinus Culmenſis, cum quo multa contuli, collatum fuisse Episcopatum Cracoviensem à Stanislaò, Domino Theodoro POTOCKI Episcopo Culmenſi audivi, & jam titulum Principis admittere scivi, quanquam aliundè sim informatus, quod Dominus Casimirus Lubinski Chelmenſis Episcopus, præsentationem à Rege AUGUSTO habuerit.

34. *Ibidem* pag. 847. Infra hoc tempus factæ sunt Nuptiæ Domino Jacobo POTOCKI Fratri Germano Nominati Cracoviensis, cum Catharina Bielinska, Supremi Mareschalci Regni Filia (a) cum omnibus quæ fieri poterant solennitatibus.

35. *Ibidem* infra legitur. Epistola Theodori POTOCKI Episcopi Culmenſis (postea Primatis Regni) ad Nuntium Apostolicum, quam sis, lege ibi.

(a) Hæc Soror moderni Supremi Mareschalli Regni, POTOCKIO demortuò, inijt Con-
nubium cum Barone de Besenval Legato Gallico, nunc in viduali statu Parisijs commoratur.

Naufragium

STANISLAI POTOCKI

Palatinidis Kijovienfis, Capitanei Kolomienfis, (Fratrif Germani
moderni Supremi Ducis Exercituum Regni Poloniae.)

JOANNI III. INVICTO POLONORUM &c. REGI.

Hanc naufragij Nobiliffimi & Illustriffimi

STANISLAI POTOCKI Palatinidis Tabulam, ut praefens pro
fuis Heroibus Divinae Clementiae signum, & in futuro ad
majora fecuturum auspiciu felicitiffimum, feq. ipfum,
supplex dicat Romanus de Hooghe.

1. Infidæ, ne fide rati, STANISLAE ! Ruinam
Præparat, & tonitru & fulmen latet intus ab alvo
2. Par Ethnæ trumfit, Cælos clamoribus, undas
Funeribus, terras miserorum horroribus implet.
3. Naufragio per tot lacerata cadavera, & igne
Najades incolumem fic excepere POTOCKI
4. Vive Tuo, & Patriæ PATRI, Te summa potestas.
Ad meliora dedit, nec tot contraria perdent.

Prope Mechliniam ad pagum

Willebroek Anno 1678. 27. Julij

1. *Symbolum* Arbor, ventô impetita, tamen non conquassata cum
lemmate.

Nec tot contraria perdent.

2. *Symbolum* Manus, e nubibus protensa, palmam tenens, cum lem-
mate

Ad meliora dedit. (a)

*Ex Mss. Polonico Genealogico de Familijs Prussia Regia, ejus Autogra-
phum in mea Bibliotheca auro contra charissimâ possideo*

Origo Stemmatis Pilawa.

Herb Polski, nādany za Kázimierza Spráwiedliwego Roku 1179.
z tey okázyi. Zyrostaw dosyć znaczne poślugi, to iest Rycerz tak
Oycu Kázimierza, Bolestawowi Kryspowi, iako y samemu Kázimie-
rzowi czynił, á mianowicie: za Bolestawa w Prusiech pod Pilawą,
iednák mu nádgradę fzcześnie odwłaczało: áz też za Kázimierza
Spráwiedliwego, wziął Herb pułtrzečia Krzyża; á to dla tego, bo
gdy dwa rázy; wiárę Chrześciańską Prussacy zrzucáli, á trzeci raz
zdradliwie o przymierze prosili: Krol niechciał tego uczynić, ále
wpadł do nich, Ziemię ich pustosząc: Tam Zyrostaw zabił Prussaka
iednego, który wszystkich woien był początkiem, dwa Krzyże dali

Zyro-

(a) *Hoc Naufragium Stanislaï Potocki in Tabulâ aeneâ patenti Romani de Hooghe Calo
Amstelodami expressum, ex eo quod in meo Cimmelio asservatur exemplobis describere curavi.*

Zyrostawowi, ná pámiatkę, iż Prussaki uskromił, ktorzy dwa rázy wiá-
rę Chrześciańską zrzucáli: á iż trzeci raz zdradliwie pod płaszczem
wiáry Chrześciańskiej, prosili o pokoy, nie otrzymali, trzeciego po-
łowicę Krzyża Zyrostawowi nádano: Ma byđ pułtrzečia Krzyża
białego, w błękitnym polu ná Hełmie pięć pior łtruśich.

*Ex Mss. Polonico sub Titulo Kronika Polska Anno 1586. à quodam Ano-
nymo scripto, cujus Autographum possidet Illustrissimus Alexan-
der Joseph Comes de Pruss Jablonowski S. R. I. Princeps,
Dapifer M. D. Lithuania.*

Boiać się tedy Krol, aby mu Wituldt pod Skirgielem Wilna nie
ubiezał, gdyż Ruś miałwszystką po sobie, posłał z Polski do Wilna
Mikołaja Moskorzewskiego, Herbu *Pilawa* Podkanclerzego, z ludem
niem tym ku obronie, obu Zamkow. Ten Herb *Pilawa*, ma mieć
pułtrzečia Krzyża w polu błękitnym, kleynot iest Polski dawny.
Iest też y drugi Herb iemu podobny, który ma mieć trzy Krzyże
spełna, zowią go *Boycza*, ná Kuśi go niektore Domy używaią.

549

10

POTOCKIANÆ FAMILIÆ

Centum Familiarum in Poloniâ præ cæteris Illustriſſimarum
æternâ mentis devotione colendus

OWSKI S. R. Imperij Princeps,

jam ad umbilicum ferè perductas; & brevi Amſtelodami

Regali evulgandas parat.

IGNA. MI. JOSEPHVS Capitaneus Kolo. N., N. Kofakow.
TIVS, CHA. myienſis, Marianna Joannis An- ſcii.
ex H. EL ex zgarii Czapſki Theſaurarii Re.
H. gni. Obiit præmatura morte Ar.
gentorati, ex M.

A qua Proles STANISLAVS Palatinus Smo- CATHARINA,
cum Donhoff, lenſiæ, 1.) Maria Alexandri 1.) Adami Smi.
Tab. XXIII. Laſcz Palatini Belfenſis, 2.) gielſki Capitanei
Helena Zamoyſka Palatini Smo- Gneſnenſis, 2.)
lenſiæ, ex V. Petri Kofakow.
ſki Caſtellani Po-
dlachia, ex V.

CATHARI- JOSEPHVS Palatinus Poſnani. STANISLAVS
NA, 1.) Ludovi- enſis, Supremus Dux Exercituum Capitaneus Hali-
ci Wielopolſki Regni, Varſavienſis, Halicien. cienſis, Rothma-
Pincernæ, Re- ſis, Capitaneus, 1.) Viſtoria Vla. giſter S. R. M.
gni, 2.) Fran- diſlai Leſzczynſki Palatini Po.
ciſci Donhoff dlachia, 2.) Ludovica Joſephi
Capitanei Wi. Miniſtzech Caſtellani Cracovia,
ſlicenſis, 3.) de
la Motte Gene-
ralis Saxoniæ.

THERESSIA, ANDREAS Caſtellanus Cra. ANDREAS Pa.
Adami Sienia- covia, Campeſtris Dux Exerci. latus Braclavia,
ſki Notarii Re- tum Regni, Halicienſis Capi. Thereſia Stani.
gni, ex S. a qua taneus, Anna Joannis Ryſiſki ſlai Potocki Pa.
Proles Tabula Caſtellani Cracovia, ex S. latini Cracovia
XXXII. cum diſpenſatio-
ne, vidua Adami
Sieniaſki No-
tarii Regni.

STANISLAVS dictus Re. JACOBVS Po.
vera Palatinus Cracovia, Su- cillator Podolia
premius Dux Exercituum Regni, Capit: Sniatynen-
Halicienſis, Barenſis Capitaneus, ſis, Catharina de
1.) Sophia Valentini Kalinowſki Magna Kłomni-
Generalis Podolia, 2.) Anna ce, vidua Ma-
Jeremia Mohila Ducis Molda- thia Jablonow.
via, ex S. ſki Capitanei Ko-
lomyienſis, ex S.

THERES. NICO. JOA. IGNA- THE. ANTONI JOSEPHVS ELI. THE. MARIA.
SIA, 1.) Ge. LAVS CHI. TIVS R. ES. VS Palati. Capitaneus SA. RES. 1.) Szaniaw.
orgii War. Capita. MVS Capita. SIA, nus Belfen. Szerzecen. BETH SIA, ſki Venato.
ſzycki Pa. neus Capi. neus Jean. ſis, Ludo. ſis, 1.) Con. Stani. Ma. ris M. D. L.
latini Lan. Kanio. taneus. Luch- nis vica Ale. ſtantia Anto. ſlai thie 2.) Grodzi.
cicia, 2.) Fran- vica. Leo. vienſis, Prze. xandri Sa. nji Morſztyn ſzezu, Ko. cki Capita.
Alberſi O. ſis, ex polien. ex T. ben. pieha Ma. Palatini Li. ka Ca. zmin. nei Moſto.
paliniſki, I. ſis, ex T. dowſki reſchalci vonia, 2.) Pe. pita. ſki vienſis,
Capitanei Boleſlavi. ni Ma. dua Alexan. Potocki Capi. Won. tini
enſis, ex I. genſis, polſki Ca. cenſis, ex T. cenſis, ſie.
ex C. pitanei O. ex T.
pochnen.
ſis, ex T.

STEPHA. THE. STEPHANVS. Mare. ALEXAN. JACOBVS ELI. THE. PETRVS
NVS Palat: RES. ſchalci Curia. DER Pala. Capitaneus SA. ODO. Palat: Czer.
Belfen, 1.) SIA, 1.) neus Leopoliensis, 1.) tinus Smo. Czehrynensis, BETH RVS. niechowia,
Anna Adami Joannis Catharina Nicolai Bic. lenſiæ, 1.) Catharina Ca. Viſto. Pri. Catharina in
Charlenſki Gniſki ganowſki Capitanei Mo. ſufanna N. ſimiri Bielia. ris So- mas Pfary Ale.
Enſis: Vol. Palatini ſtovienſis, 2.) Thereſia Karzewſki ſki Marc. bieſki Re. xandri Cho.
hyn, vidua Pomera. Martini Caſimiri Kont. Caſtellani ſchalci Regni, Vexil. gni, dorowſki
Nicolai Sa. nia, 2.) ſki Caſtellani Craco, Halicie, 2.) ex S. liſeri ex S. Succam: Leo.
pieha Palat: Thomæ viz, ex E. Thereſia Hali. polien: vidua
Braclav, 2.) Zamoy. Alexandri cia, Stanillaſta.
Joanna Nico- ſki Or. Tarlo Ca. ex S. mirowſki
lai Sieniaw. dinati, ſtellani Za. Capit: Mo.
ſki Pal: Vol. ex T. vichofſten. ſtovienſis
ſis, ex S. ex S.

JOANNES Palatinus ANNA, 1.) Do- MA- PETRVS PAV. Ma. BAR. STA. JO. GE.
Braclavie, 1.) Thereſ. minici Kaza- RIA, Capiti: Sniatynenſis, ſtell: Ca. Al. Nico. LAVS NES GI.
ſia Joannis Cetner Ca. nowſki Palat: Januſſi tynenſis, mene. bertſi lai Na. Sophia Po. VS.
pit: Leopoliensis: nati ex Braclavia, 2.) Ducis in Euphroſina cen, 1.) Wel. rzym. Nico. cill:
Anna Zamoyſka Ca. Boguſlai Slu- Bierze Michaelis fel ſki lai Po.
ſtell: Leopoliensis, 2.) ſzka Theſaura. Radzi. Stanillaw. Cathari. ſel ſki lai Po.
Vrſula Petri Daſcio- rii M. D. L. 3.) will Pa. ſki Caſtell: na Nico. Capi. Succa. Ma. do.
wicz Ineiſoris Regni Michaelis Sta. latini Cameneccen. lai Jar. tanci mera. kowie. lie.
& Chriſtiæ Adami niſlawſki Pala. Vilnen. ſis, poſt nu- molin. Ro. rii Plo. cki
Ducis Wiſzniowiecki tini Kijoviz, a ſis, a qua pta Michæ. ſki, 2.) E. za. cenſis, Dapi.
Mareſchalci Volhyn, qua Proles cum Proles li D. Czarto. Leonora. nen. feri
vidua Vladillaſ Sapie- Kazanowſki Tab: ryſki Palat: Solty. ſis. Hali.
ha Palatini Breſtenſis. Tab: XLIII. XVI. Sandoſniz: kowna. cia.

VRSV. ALEXAN. JOSE. IGNA. MA. THE. N. N.
LA. Ge. DER Capi. PHVS, TIVS, RI. ODO. Sza. Fi.
orgii O. taneus Gu. ex P. ex P. AN. RVS. niaw. lia.
zarow. zovienſis. NA, ſki.
ſki Me.
taroris
Caſtro.
rum
Regni.

JOA. MA. AN. THE. ELEONORA, N. Nakwaſki VRSVLA, Hiero-
CHI. RI. NA, ODO. Caſtellani Ravenſis nymi Comitſ Wiclo-
MVS, AN. NA, ex S. RVS, ex D. polſki Capitanei Zar-
ex S. ex S. novacenſis.

JOANNES Caſtellanus Bra. MICHAEL Capitaneus Trem- A qua Proles, Tabu
clavia, 1.) Conſtantia Joannis bovlenſis, Marianna Caſimiri la XLVI.
Sobieſki Capit: Mierzvicenſis, Kontſki Caſtellani Cracovia, ex
2.) N. Joannis Branicki Armo. E.
rum Koryſak. Caſtellani Hali-
cia, 3.) Conſtantia Alexandri
Danielowicz Capitanei Parezo:
vienſis, vidua Andrex Mala.
chowſki Capitanei Smotricen.
ſis, ex E.

STANISLAVS Caſtellanus DOMINICVS Subdapiſer M. ANNA, 1.) Michæ-
Kijoviz, 1.) ſufanna ſzczawin. D. L., N. Duninowna vidua V- lis Rzewuſki Theſau-
ſka Palatini in vrocclavia, 2.) nichowſki Palatini Trocenſis, rarii Regni, 2.) Ga-
Eleonora Marcet Rey Capita- ex I. ſpari Kunicki Pocilla-
nei Malogolenſis, ex I. toris Chelmenſis, ex
I.

HE. CA. STA. AN. ANNA Joannis HEDVI. STANISLAVS
DVI. TH. NIS- DRE, in Niclowice Pru- GIS Petri Wlodek Capitaneus
GIS RIA LAVS AS a chnicki, a qua Firley Pa. Cameneccenſis, N.
Strza- Sw. a quo quo in Proles Tab: latini Lu. Stanillaſi Laſki Pa-
la, ex czo. in Ma. Lithva LVIII. blinenſis, latini Siradia, 2.)
P. ſki: ex jori Po. nia Po. a qua Pro: Martino Kunat Re-
ſtirps, toccii. les Tabu: gio Rothmagiſtro
ex P. la XLIV. nupta.

POTOCKI

OWSKI

Jan 21 1811

1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200

AN-
DRE
AS
Voxi
lifer
Podoc
liz.

TABULA GENEALOGICA

Excerpta ex Tabellis JABLONOVIANIS

Quas Amicus integerrimus & mihi

Alexander Josephus Comes JABLON

Dapifer Magni Ducatus Lithvaniae, Capitaneus Buscensis;

In Folio (ut ajunt)

SIMON Capitaneus Rohatynensis.

MAGDALENA, N. Jo. Antonii Labencki annis Kiszynensis & Ro. Jablonensis Capitaneus nowski. Capitaneus Czernohrynensis Equitis Austriaci Velocis.

SOPHIA, 1.) Michaelis Puzyna Notarii M. D. L., 2.) Ludovici Kalinowski Capitanei Vinnicensis.

A quo JOSEPHUS, IGNA. PHVS. TIVS.

A qua Proles Tab. XIV. A qua Proles Tab. LVII.

CA. N. JO. THA. RINA. Calimi-ri Ogin-ski Sub-dapiferi M. D. L. ex K.

BAR. FE. N. N. MA. BA. LIX. Fi. Fi. RIA. RA. Dina. zewski Cast. Chel-mene. sis.

CA. MA. PELA. EVSTA. THA. RIA. GIA. CHIVS. RINA. Stee. Josephi Capitaneus Tlu-vien. Ma. VS. ex O. Sapicha Jablonensis. Campeski Rzezzis M. Palat. ex C. D. L. Ra. ven: ex L.

HUMBELINA, Maue. ELI. CA. MI. ritti Kurdwanowski Cae. SA. THA. CHA. pitanei Baranoviensis. BETH. RI. EL. NA.

ANNA. Francisci Potocki Incil: Regi ex M.

FELIX AN. THE. XAVERIVS Capi. FRANCISCVS ANTO. Capitaneus TO. RES. taneus Socalienis, Incisor Regni, NINA. Krasnostav. NI. SIA. Elisabeth Stepha. 1.) Sophia N. Severini vici. Ma. VS. ex O. ni Branicki, Palatini Rzeczycki Capit: Rzewn-rianna A. ex O. Podlachia. 2.) Jo. Lomzynensis vie-ski Refe-lexandri. anni Tarlo Palatino dua Nicolai Ces-rendarii Danielos. Lublincensis nupta, ex tner Capitanei Regni. wicz Ca. S. Barcenis, 2.) Anna Stanislai Potocki Palatini Smolensie.

ULIN-SKI.

JACO. BUS Ca-pitaneus Chmiel-nicenis, Cathari-na Nico-lai Kros-nowski Palatini Czernie-chov. 2.) Stephanoj Humiecki Palat: Podol: nupta.

JOANNES CON-STAN-TIA, Stanislai Procancellarii M. D. L.

STEPHANVS AL. JO. MI. EV. Palat: Podol: 1.) BER. AN. CHA. PHRO. Helena Francisci TVS NA. EL. SINA. Lipki Castel: Pocil: Tho. Pocil: Anto. Malogost: vidua lator ma. Podo. nii Ra. Samuelis Lana. Lucio. Czape. lia. decki ckoroniski Supda. vici. ski Pos. 1.) Caej. pif: Cracov: & A. sis, N. cil: Par. Kro. stell: alexandri Krasicki, Do. nav: 2.) snow. Lubae. 2.) Catharina Ni. ma. Anton: ska, czo. colai Krosnowski. szew. Rade. 2.) vici. Palatini Czernie. ska. cki. Roze. sis. choviz, vidua Ja. cum di- wae. cobi Potocki Ca. spenf: dowe. pitanei Chmiel-nicenis. nupta. ska.

STANISLA. GEORGIUS Capi. VS Palat: Bel-taneus Grabovecens. senis, Capita. sis, 1.) N. Michae. lis Lilewski Ca. N. Fronckic. 2.) Constantia Ale. xandri Podberecki Slonimensis, Marechalci Vpi-tenis, ex C. Firley, 2.) Ma-rianna Stanislai Rzewuski Palatini Bel-senis, ex C.

THERESSIA. MICHAEL Palatinus Vol. JOSEPHVS Excubiacum 1.) Stanislai Ja. hynia, Capitaneus Krasno. Regni Praefectus, Belsensis blonowski Me. staviensis, 1.) Sophia Stee & Kobczyensis Capitaneus, tatoris Castre. phani Czarniecki Notarii Re. Theophila Alexandri Cetner rum Regni, 2.) gni, 2.) Marianna Martiani Capitanei Leopolicensis, ex Adami Tarlo P. Ogiński Palatini Vitebicens. C. latini Lublincensis, ex C. sis, ex C.

N. Duc. ULIN-eis Wo-SKI. roniecki Capitaniei Chelmenis.

DOMI. NICOLAUS PE. JO. JO. VI. MA. SAN. AN. HE. NICUS Generalis Podo-TRVS. AN. AN. CTO. RIA DIVO. NA. LE. Thesauria. lia. Sventoslava Palat: NES. NA. RIA. Ada. GIVS. 1.) Ra. NA. ruz Curie Alexandri Rois-Brack. NO. Ni. An. mi Capit: pne. Hy-Regni, cki Palat: Min Catha-tarius colai drez. Kaza. Jablon. 1.) Go. cynti-Constan-scen: vidua Vla-rina Reg: Da. Ko. now. nov: 2.) yski Jablon-ska. lica. Suctam: Bre. Isi O. lo. polski Me- phila latoris ski in-Succame-stenis & Sakie. strorog wicz Nota: tat: Sbignei Chel- Ful-rarii Ha-wicz Palat: Smo. Pocill: Palat: rij. Ca. Gorai men- sztya-licienis, leniciz, ex S. Regni, Po. Reg: stro. ski Cast: sis, 2.) Sub-dapif: ex E. dol: ex S. rum Kijoviz Sta. da. Reg: 2.) Butlee nowa. Leo-polien: ex S. ro nupta.

ALBERTVS THO. JO. CATHA. Hamiecki Vexil- MAS AN. RINA. 1.) lifer Podolia 1. Vena. NA. Szembek-bella Kontska Al-tor N. Castell: Cae. berti filia. Podo. Wich. menecen: lia. row. 2.) Stanislai N. Of. ski Luzcecki Pa. solina. Basif: lat: Podo: ska. Hali- lia. cia.

ALBERTVS THO. JO. CATHA. Hamiecki Vexil- MAS AN. RINA. 1.) lifer Podolia 1. Vena. NA. Szembek-bella Kontska Al-tor N. Castell: Cae. berti filia. Podo. Wich. menecen: lia. row. 2.) Stanislai N. Of. ski Luzcecki Pa. solina. Basif: lat: Podo: ska. Hali- lia. cia.

FELIX Castellanus Cracoviz, Supremus ANNA, 1.) Sigismundi Dux Exercituum Regni, Krasnostavienis, Comitiss Ostrorog Capitanei Socalienis Capitaneus, 1.) Christina Geor. Rohatynensis, 2.) Maximigii Lubomirski Marechalci Regni, 2.) liani Przerembki Palatini Constantia Rosa Vladislai de Krzywonogi Siradia, ex S. a qua Proles. Los Palatini Mariburgensis, ex Elisabeth. cum Ostrorog Tab: XXXV. tha Kryzpinowna Thesaurarii M. D. L. procreata, ex S.

AN. DRE. AS. Vexila. lifer. Podo. liz. Castela. lani. Camel. nocens. sis, ex E.

NICOLAUS Castellanus STANISLA. JA. Cracoviz, Supremus Dux Ee. VS Metator CO-xercituum Regni, Capitaneus Castrorum Re-BVS, Lublincensis, 1.) Sophia Pee gni, Catharina Ea-tri Firley Palatini Lublincensis Nicolai Ma. dem. Kazanowski Palatini Podos piferi Halicz actio. lia. Exercituum Ducis, ex Acta Kijovien: ex H. ex H.

CHRISTOPHORVS JOANNES Pocillator M. D. L., Succamera- 1.) N. Wolowicz Pin. rius Halicse. cernae M. D. L. vidua Anna Vences. Ducis Holowczynski, slail. Leszczyn- 2.) N. Rajcka Alexan. ski Cancellas-dri Palatini Minscen. rii Regni. sis. Eadem Translatio.

CHRISTINA Alexandri Hu-miecki Castella-ni Camenecensis. 2.) Samueli Zamechowski nup-pta, ex S.

STEPHANVS Notarius Regni Trans. ANNA, 1.) Stanislai in Bro in albu Kijovienbus Lublinc. existens. Podhayce Golski Palatini Rusiae, 2.) Joannis Ducis Korecki Castellani Volhyniae, 3.) Constantini Ducis Zaslavski, ex S. a qua Proles cum D. Korecki Tab: XIII.

1872

N. Stanislawo- ANDREAS Castellanus Ca. BARBARA Ja.
luki Castellani menecensis, Capitaneus Bialo. cobi Strus Capi.
Halicia, Suc. kaminensis, 1.) Sophia Joannis tanei Chmielni.
cam: Regni. Piafecki Armorum Zabawa, 2.) cens.
Catharina Nicolai Buczacki Suc.
camerarii Podolia Capitanei Ea.
rentis, ex Anna Nicolai Ducis
Radziwill Palatini Vilnensis.

STEPHANVS Pala.
tinus Braclavia, 1.
Ritus Romani, Ma.
ria Jeremia Mohila
Ducis Moldavia, 2.)
Nicolai Firley Pala.
tino Sandomiria
nupta.

JOANNES Potocki Genera.
lis Podolia, Capitaneus Chmiel.
nicensis, N. Czerminka, ex
K.

N. Nicolai Korycia.
ski, ex I.

JACOBVS Marechalus Co.
ria Regni, 1.) Kozminska, 2.)
Anna Nicolai Jazlowiecki Ca.
stellani Camencensis, Georgii
Palatini Russia germana.

MATHIAS Vexillifer Cra.
covie.

BERNARDVS.
1435.

JACOBVS Castellanus Rado.
micensis. 1398.

WLOSTKO Castellanus Villi.
censis. 1366.

JOANNES in Potok, Da.
pifer Hungaria.

ALEXANDER Pilawa in Po.
tok Palatinus Sandomiria.

CLEMENS Castellanus Siradiz,
1306.

ANDREAS Castellanus Voynicensis.
1287.

SVLISLAVS II. Castellanus Zavichostenis.
1256.

SVLISLAVS I. in Potok Castellanus Sandomiria.
1217.

ALEXANDER circa
1200.

ZIROS LAUS Armorum & Gentis
rejt. I. Juxta varios Authores, MS. P. Rutka, & Casparum
Niesiecki sub Armis Pilawa.

1179.

JOANNES Ca. NICOLA.
pitaneus Tluma. VS S R. M.
censis, Sophia Rothmagi.
Jeannis Ostrorog ster, Ca.
Pocillatoris Re. tharina Ge.
gni, 2.) Nicolao orgii Mau.
Modlizewski roccii Can.
Armorum La. cel: Moldav.
beg nupta. 2.) Joanni
Tarnowski
nupta.

BERNAR. JO.
DVS, Eli. AN.
Cath. NES.
annis Ko. 1.)
Cielecki Play.
Pal: Lancie. ska, 2.)
2.) Sebastia. Gaw.
no Zorawin. ron.
ski Castella. ka.
no Halicia
nupta.

NICO. ANDREAS
LAVS, Kamieniecki.
Catha. rina N.
Grasz. czynski
Judicis Sando.
miria.

ELISA. N. Tertia Vxor Sta.
BETH nillai de Hermanow
Joannis Wlodek Palatini Bel.
Potocki senis, qui 1.) Eli.
Palatini sabetham Stanillai Za.
Braclavia. moylki Castelli Chel.
menis, 2.) Hedvigim
Joannis Olefnicki,
nupferat.

STANISLAVS
ex I.

AN. DRE.
AS, RA
ex G. Sam.
bo.
rze.
cka.

BAR. GEOR.
BA. GIVS,
ex G. Sam.
bo.
rze.
cka.

DORO. AL.
THEA BER.
Zaion. TVS,
czkow ex G.
ka.

ANNA JO. GA. ELISA. STA. AL. JO.
AN. SPAR. BETH NIS. BER. AN.
Petri Pruch. NES. Bernardi LA. TVS, NES
nicki Macier VS N. Sie. Ste.
Castel. jowlki Suc. ninika rilis.
Premi. Castell: cam: Castell:
Sienis. Lubli. Leo. Hali-
a qua nensis polien: cia vi.
Proles Mater N. Sie. dua
Tabula Primatis. niatz Felicis
LVIII. ko. Chodo.
rowlki.

BERNARDVS
Abbas Andreo.
vicensis.

STANISLAVS Tribunus Cracovie,
1.) N. Wazyńska, 2.) N. Pfarška, 3.)
N. Goworczanka.

HEN. CLEMENS PE.
RICVS Castellanus TRVS, Capit: Gro.
Castell: Sanocensis. N. de O. decen: &
Sanoc: lesko. Drohobyc:
ad Wi. Anna Joan-
sznio. nis Koscie.
wiecz. lecki Palat:
Lanciciz.

JOANNES BARBA.
Capit: Gro. RA Nico.
de O. decen: & 1st Mui.
Drohobyc: fzech Suc.
Anna Joan- cam: Reg:
nis Koscie. a qua Pro:
lecki Palat: les Tab:
Lanciciz. LIII.

BERNARDVS.

HEN. JO.
RICVS AN. Palat: Podol: N.
Palati NE Joannis Sienin.
nus Cra. Ca. ski Succamerarii
covie. stell: Premilientis.

NICOLAVS in Bia.
lykamen, Zalofce &
Olesko, Palat: Cracov:
Dux Exercitt: Regni,
N. Koscielcka.

1493. polien: 1510.

1500.

NICOLAVS Palatinus Cracovie.

PETRVS Heros fortunatus, ad Budam. JOAN.
NES.

NICOLAVS in Kamienice. N. in Mo.
skorzew.

CLEMENS in Kamienice & Moskorzew Procancellarius
Regni, Castellanus Villicensis, Capitaneus Cracovie.

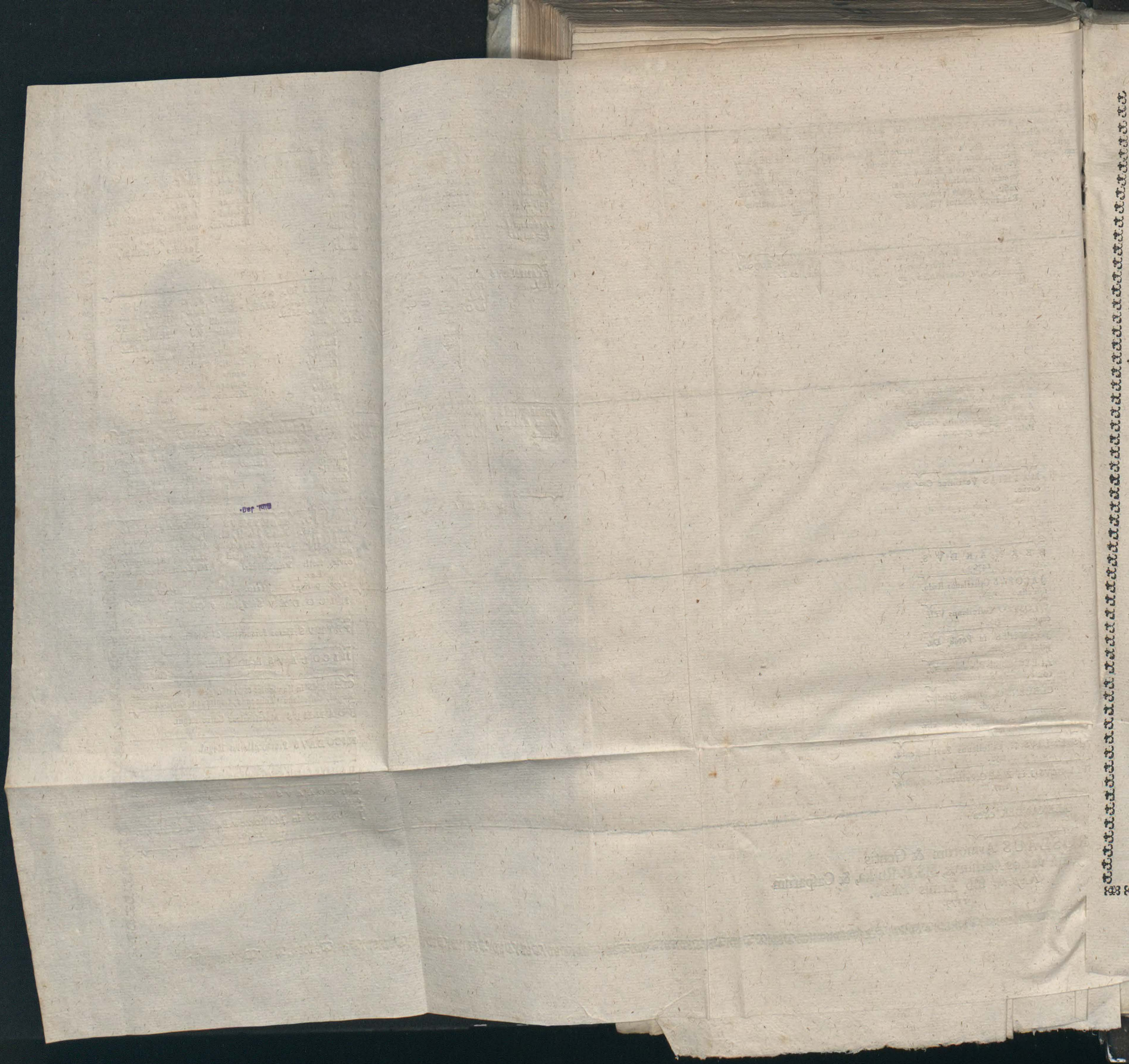
JOANNES Marechalus Curie Regni.

NICOLAVS Procancellarius Regni.

PACOSLAVS Castellanus Cracovie.

NICOLAVS Moskorzewski Palatinus Cra.
covie.

JANUSSIVS in Moskorzew Palatinus Cracovie.
1239.

Handwritten text in a cursive script, likely a library or archival stamp, running vertically along the right edge of the page.

JACO.
BVS
Succa-
meras
rius Ha-
licia,
N. O.
strow-
ska Ar-
morum
Gryf.
A N.
DRE-
AS Ve-
xillifer
Cameo
necen-
sis ex
K.

JACOBVS Palatinus Bra-
clavia, 1.) Elifabeth Pru-
sinowska Adami Palatini Bele-
sensis soror, 2.) Hedvigis
Stanislai Tarnowski Castel-
lani Sandomiriz.

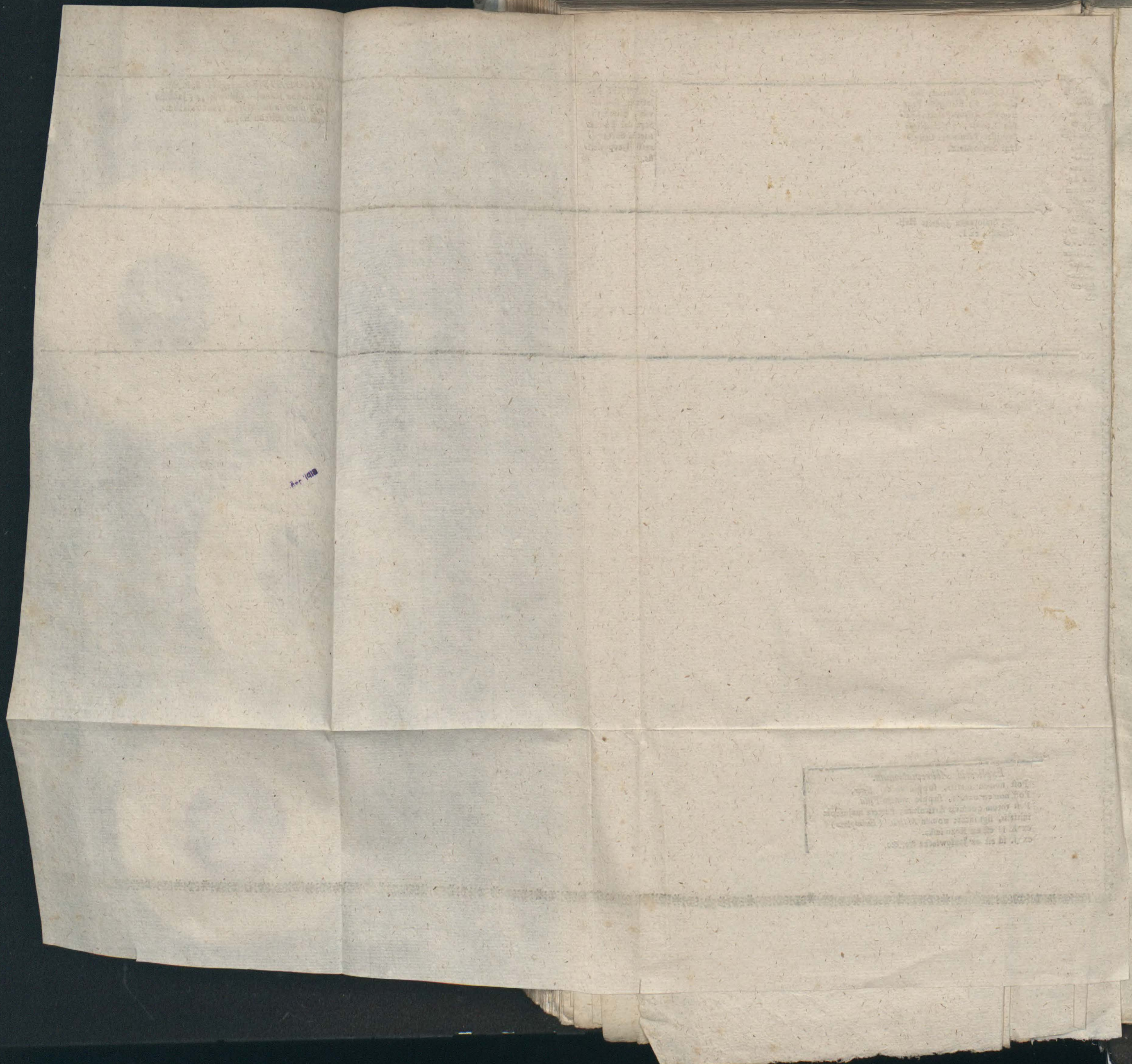
JOANNES Pa-
latinus Bracla-
via, Elifabeth
Stanislai Kamie-
niecki Succame-
rarii Leopoliens-
is.

N. Smiotanka Judicis Hali-
censis, ex l.

NICOLAVS Rothmagister S. R. M.,
Marianna Joannis Kalinowski, 2.) Janussio
de Prusnawa in Polespa Prusinowski Suc-
camerario Belscasi nupta.

Explicatio Abbreviationum.

Post nomen mariti, supple vocem *Uxor*.
Post nomen uxoris, supple vocem *Filia*.
Post totum quemvis Articulum; Littera majuscula
initialis, significat; nomen *Matri*. (*Exemplum*)
ex K. id est ex Kozminska.
ex J. id est ex Jazlowiecka &c. &c.

100-100

For more information, please contact the
For more information, please contact the
For more information, please contact the
For more information, please contact the
For more information, please contact the

